

Incun. 250 — 255.

Bibl. Jag.

D. Martini de Ilkusch

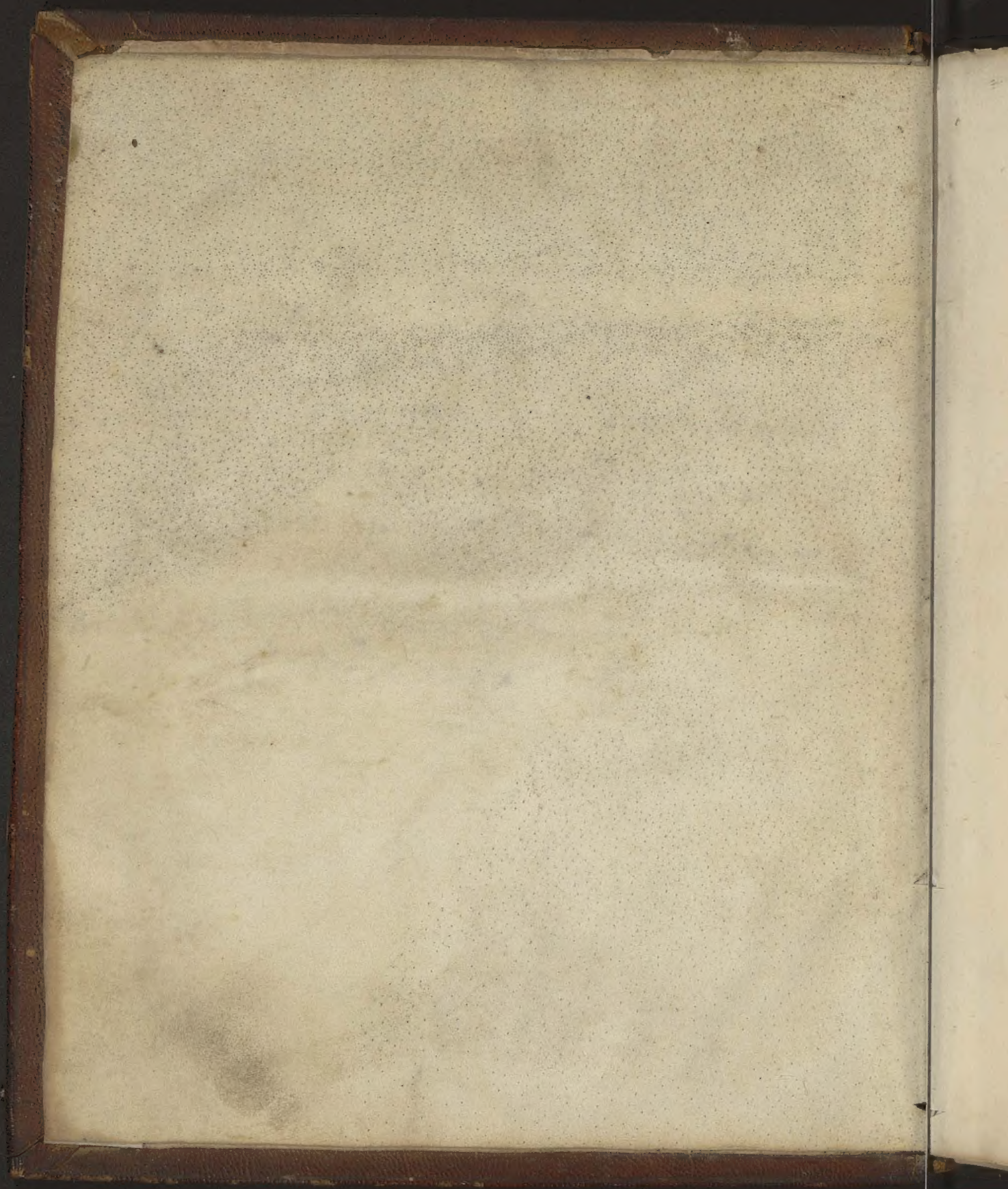

250 — 255

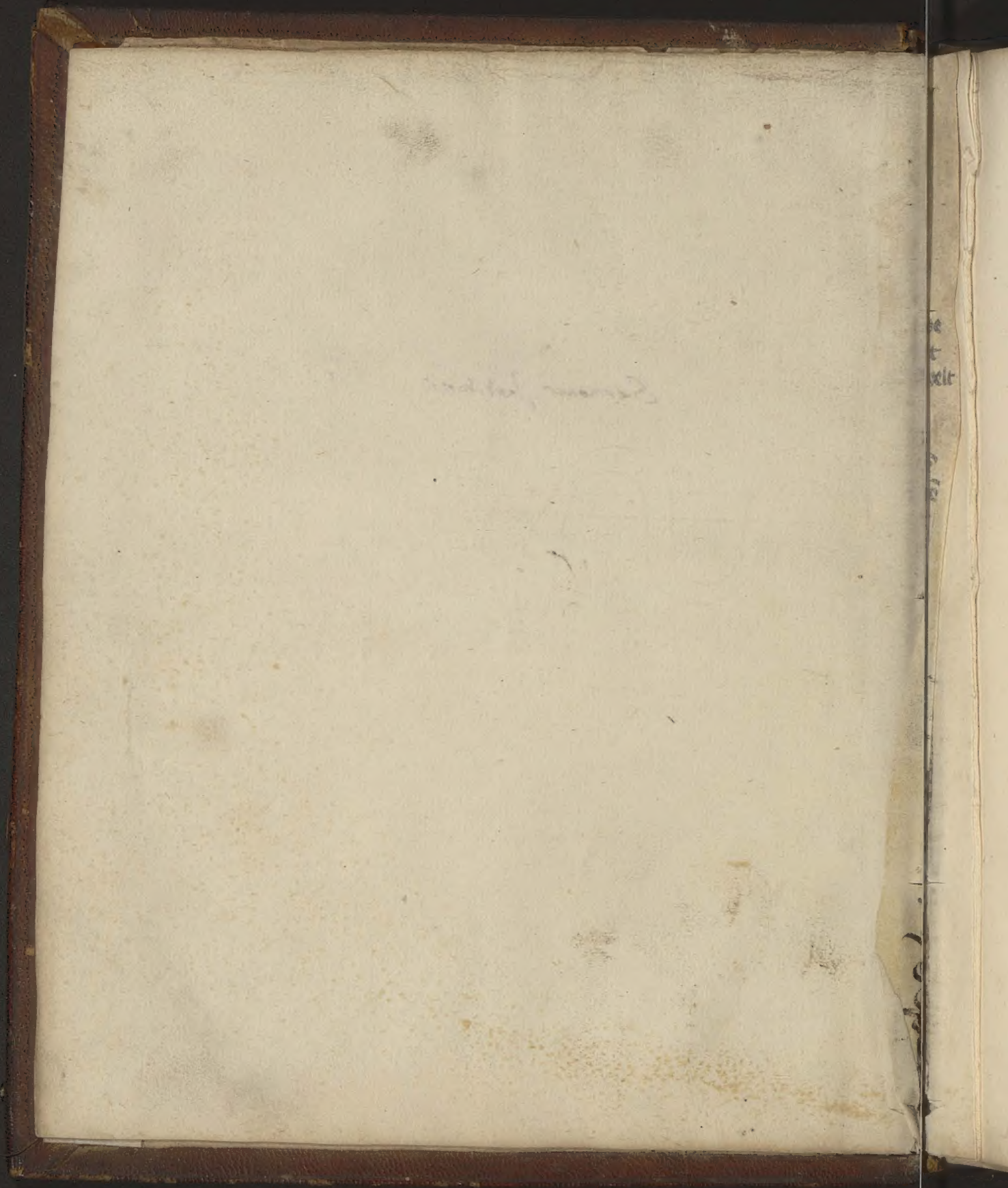
Inc.

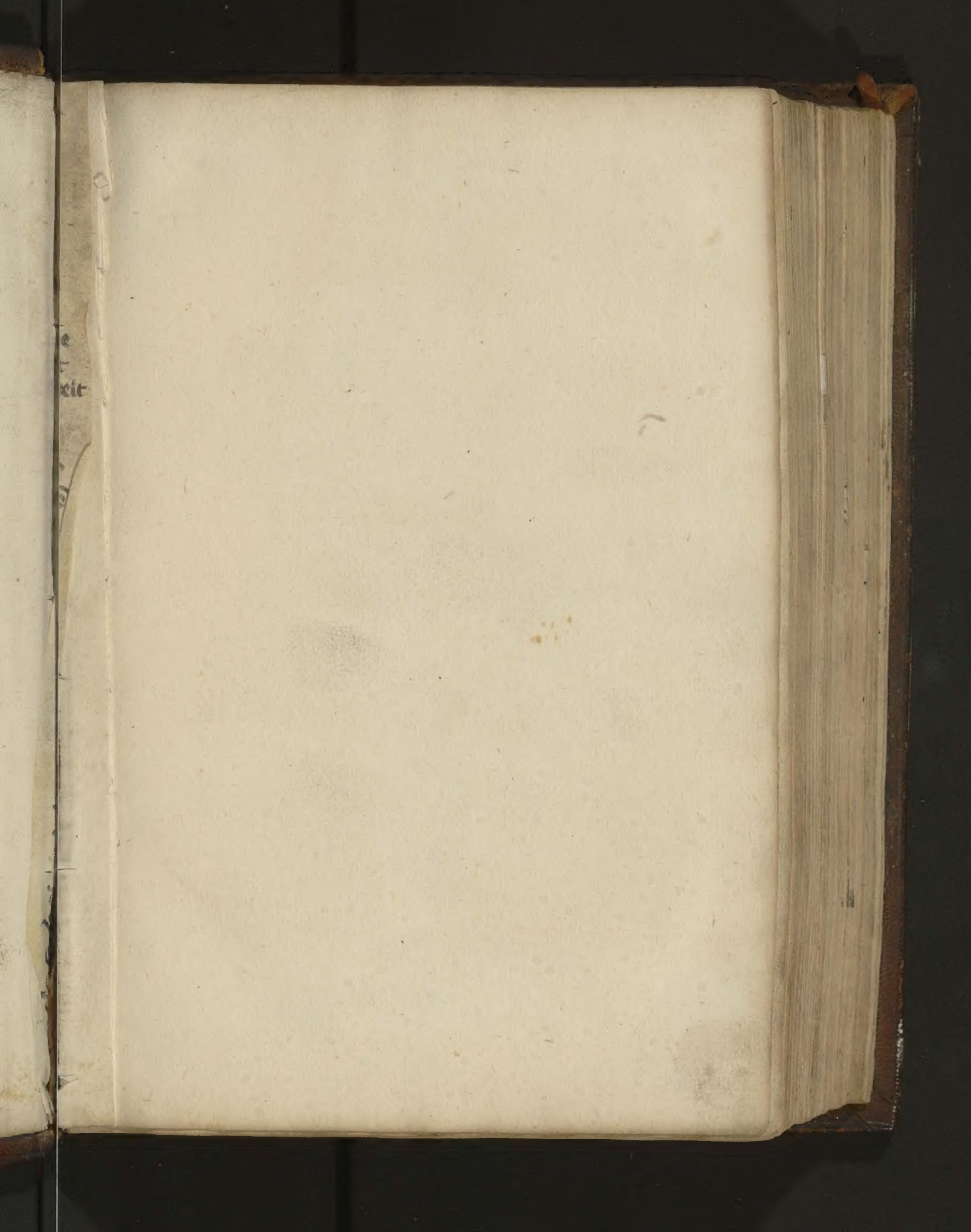
Oxv
17

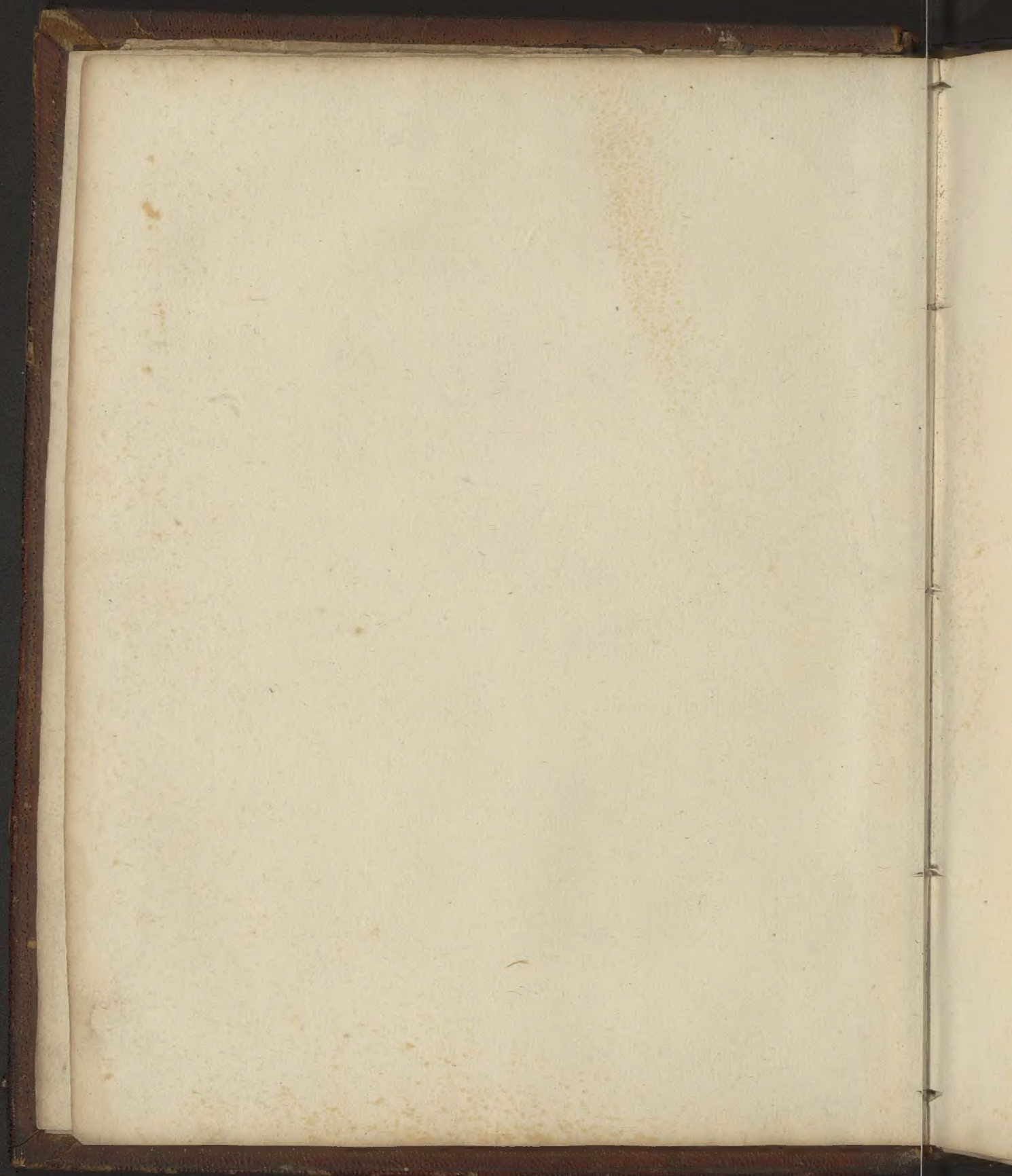
1. Henricus Institor contra errores
Duminydini Sacramenti.
2. Conclusiones contra errores quorundam
Boemorum. in latere certa.
3. Tractatus de Successionibus iuxta
Lexestrum.
4. Abbatiss Trithemii de observatione
Bursfeldensi.
Item Liber Luvubus Monachici Ordinis.
5. Privilegia Sacerdotum.

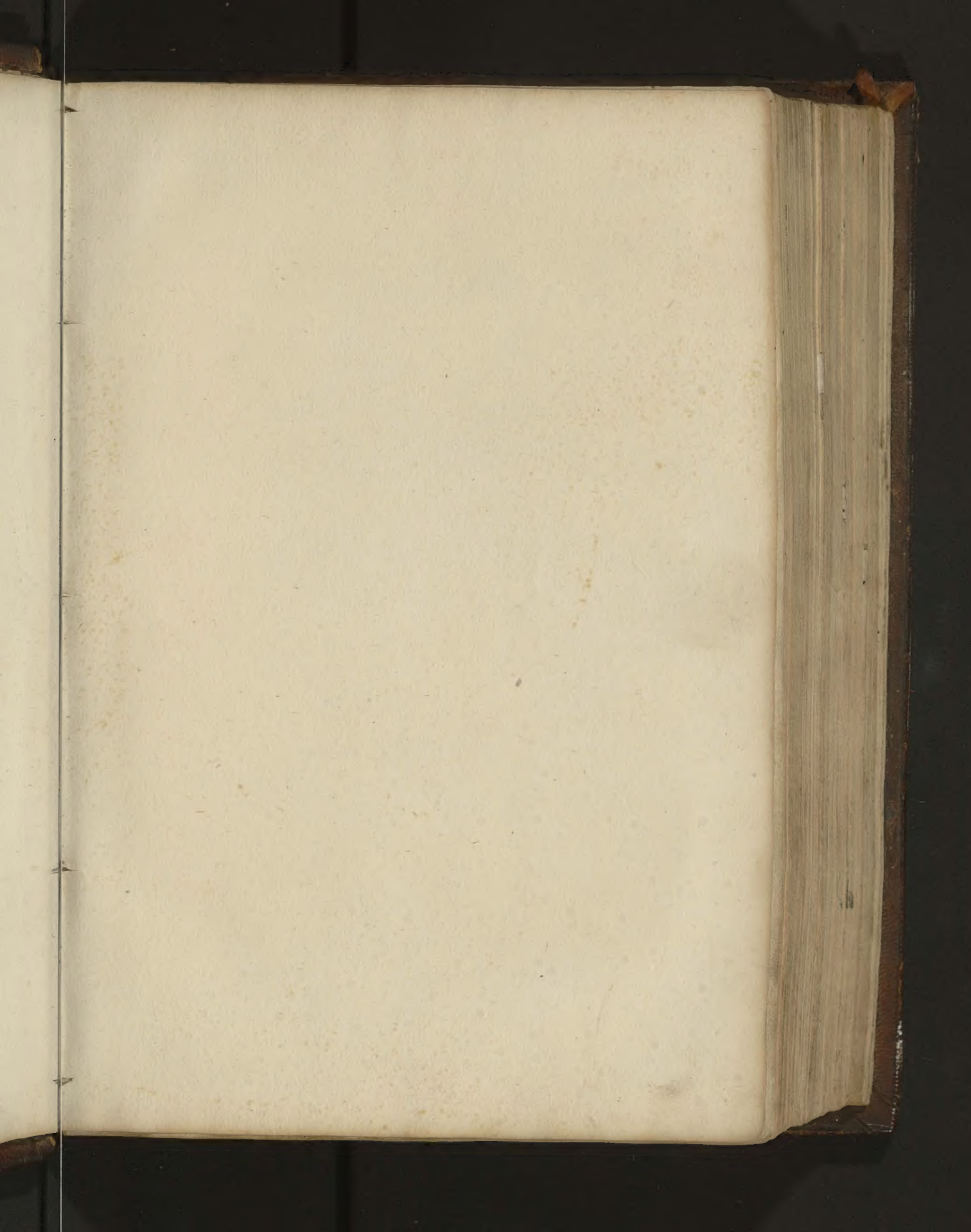

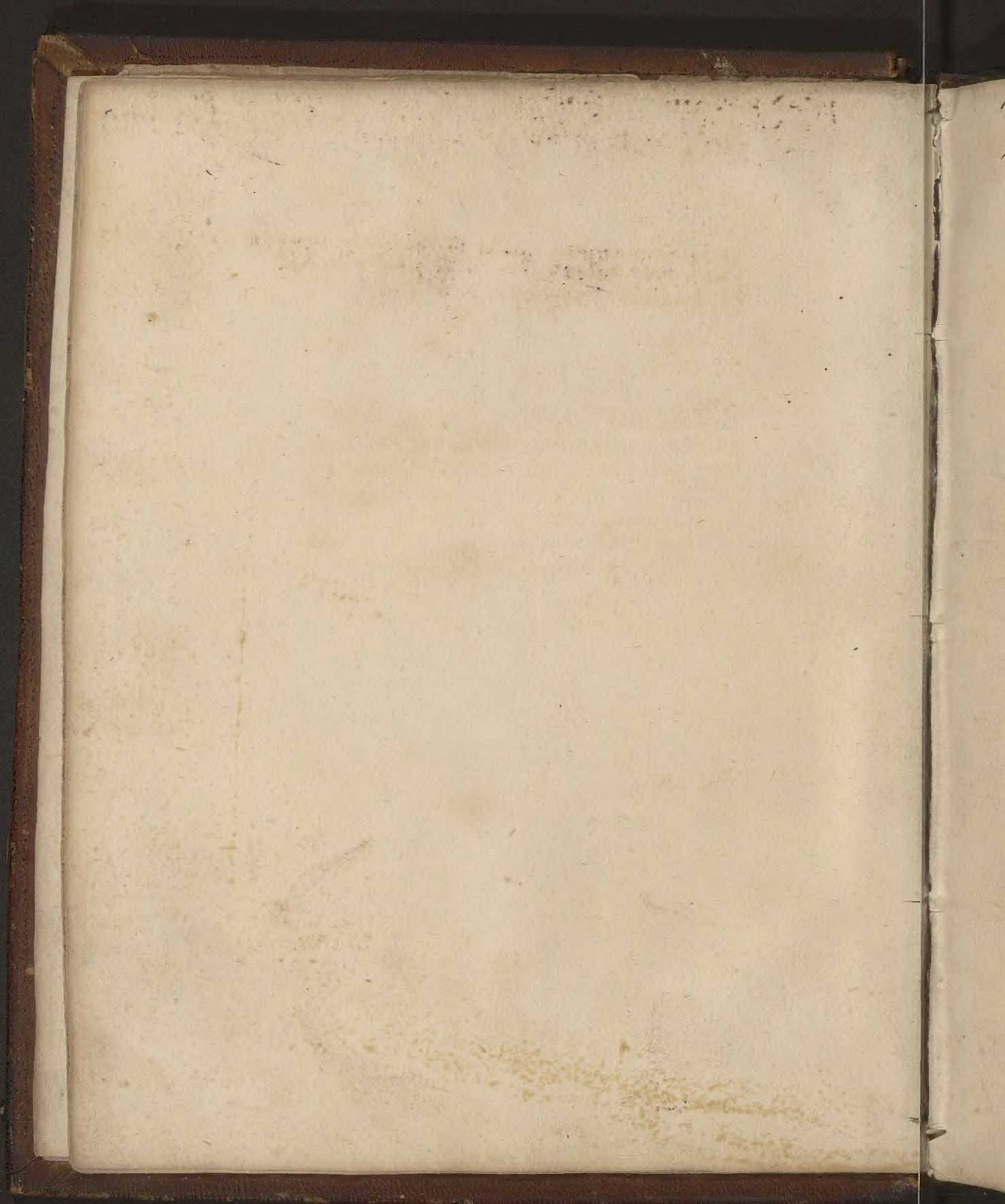
Sermones Institutionis

It ad probandum sacramentum eucharistie qd ibi sit
et vtrq con iudex. Vide vultum de tpe p 4 gema
mag sta ppa p pmos 35 articulos

It de Sacramento mudo suffozmato renore
atq voto habes egregiu tractatu in libo
bb bñhardij pñ opoz it fufm

Tractat⁹ varij cū sermōib⁹

plurimis cōtra quattuor errores nouissi
me exortos aduersus diuinissimū eucha
ristie sacramētū: collecti a lectore ecclesie
Saltzburgeñ. sacre pagie pfessore: ac he
retice prauitatis inquisitore: fratre Hein
rico Institore: ordinis p̄dicatoz:

BIBLIOTHECA
VINDOB. REGIA
SAGELL
CAROL. IV. IMP.

Ch
n
cō
crā
uo
frā
cr
ac
cia

C

pm
fr
sc
tic
ru
gu
pm
on
bi
ne
un
ab
te
ac
fr
tu
lar
nu
sul
re
a
cō
re
m

Prologus

Prologus in opus sermonum aduersus quatuor errores contraveritatem eucharistie sacramenti iam in temporibus friuole malignantes: collectus per fratrem Heinricum institutoris: sacre pagine humile presbiter: ac ecclesie Saltzburgen. lector ordinis predicatorum.

Quoniam reprobanda sit illorum arrogancia quod prius docere presumunt quod discere incipiunt: et antequam fiant discipuli nomen affectant magistri. quod sit ut et magistri manent errores: quod discipuli noluerunt esse veritatis: propheta in eis complere eulogio. Errauerunt ceci in plateis: polluti sunt sanguine. Item. iij. quod videlicet in scripturis clavis et manifestis dum deficiunt: etiam doctorum sententias in eorum libris et subuersionem simplicium extraneis et exorbitantibus sententiis immolunt. Cecus enim existit non solum cui absens est visibile obiectum: sed quod presente obiecto non potest habere visus actum. Unde cum aduersus eucharistiam sacramentum iam nouissime quatuor errores pernitissimum pullularunt: virore eorum qui ipsum diuinissimum eucharistie sacramentum sub conditione omni loco et tempore esse adorandum et sumendum: tam a perficientibus sacerdotibus quam alijs communicantibus: nisi diuina obstarit reuelatio. Et secundo eorum qui miraculosum sacramentum ubi ima-

go aliqua preterierant forma crucis aut sanguinis appareret in hostia non esse verum aut perfectum sacramentum autumant: pro fundamento habentes quod cessante specie cessat sacramentum. Ac tertio eorum qui veritatem sacramenti ad quolibet spiritus sacramentalis imutationem esse negant. Cum quarta opinio qui solum contritos et nullo modo attritos tam in altaris mysterio quam ab extra asserunt etiam de lege dei esse concordes ex pietate potius quam temeritate errantes. Cum autem inter hos errores primus perniciosior cunctis alijs existat: virore robur et fundamentum ceteris prebens. habeatque in sui defensione non personam unam aut plures: imo ut plures asserunt integram quandam religionem: etiam ad penam ignis aduersum me se obligantem: aptissime propheticum dictum supra allegatum eis obijciatur. Errauerunt ceci in plateis polluti sunt sanguinem: supple agni immaculati sub sacramento altaris existentis. cui penitus detrachere non verentur: dum asserunt christi corpus et sanguinem in sacramento altaris solum sub conditione deberi a quolibet fidei venerari et sumi ubi reuelatio diuina non obstat. Quare et ego inter inquisitores heretice prauitatis ab apostolica sede deputato in fidei defensione minimus: grauamine etiam officij lectoratus sancte Saltzburgen. ecclesie non obstat. ne videar cum seruo pigro talentum panno involuere per desidiam mentis: vel fodere in terram per negligentiam operis: propositi quatuor premissis erroribus reprobatis: opus quoddam sermonum

de ipso dñi inissimo eucharistie sac-
mēto annectere: et rudi stilo clarā ve-
ritatē tradere: ne subtilitas verborū
obscuritatē inducat. sub tali tñ ordi-
ne vt pmo opusculū erroneū ab ad-
uersarijs mihi porrectū pmitterat: et
demū eius reprobatio p catholicas
replicā cum collectura sermonū. et
impugnatio aliorū errorū trīū sub-
inferat. Perū q tabulā in tractatū
aduersariorū put in collectura fmo
num factū est annectere nō valui: cau-
sante hoc ipm opis aduersariorū in-
epta collectio: vbi sepe eandē erro-
neam sententiā repetitis vicibus re-
plicare voluerūt. quare eorū dicta p
lras alphabeti cū replica nostra ca-
tholica correspondente tanq̃ p tabu-
le anotare volui. vt vel sic clarioz ha-
beat recursus in fidei cōseruationē
et erroris tam pñiciofi cōfutationē.
Quod opari dignetur ille in cui⁹ virtu-
te me cōfido pñcere: sine cui⁹ gratia
h opa quīs modica minime potuiss-
sem incepisse.

**Tractatus erroneus qd eu-
charistia sit sub cōditōe ado-
rāda omni loco et tēpore et
cum suo plogo.**

Hic quidam cultor suis
cum duob⁹ filijs in quodā
paruo nemore rurali folia
arborū tūc arefacta hūc inde sub ar-
boribus et vepib⁹ dispersa colligēs
vn⁹ ex eius filijs duo vasa sacramē-
talia arborū folijs inoluta sub vepi-
bus casu repperit: ex qdaz ecclīa ab
isto loco nō multū distant: fere an-
te ānos tres furtim ablata et illuc de-
portata et posita. vnū in quo sacm
eucharistie p infirmis in ecclīa sua-

ri solet. reliquū vō p sacramento in
die corpis christi deferēdo aptatū.
Que cum pater p filiū aduocat⁹ vi-
disset: intacta ea relinqēs festinan-
ter abiit: pulson ecclīe vicin rem-
denu dauit. qui locū aditēs vbi talia
repta fuerant. agricultorē verum re-
tulisse agnouit. **S**ed et ipse hec in lo-
co dñm itens: et agricultorū custodie
cōmittens: ad hauriendū cōsilia qd
sibi in hac re agēdū foret iter arripu-
it. nec cuiq̃ pter hos res h nota fu-
it. **C**um vō trasactis diebus quibus-
dam rediisset et vasa cūcti⁹ inspecit:
fretus sacramētū eucharistie in vno exi-
stere. pclamans. lapsiq̃ psecrat⁹ pro-
viatico habere solit⁹ tandē vasi sup-
ponebat: prius tñ rectus lintheolo-
lneo. **H**ec etiā vasa primū edificio
lo quodā ligneo. post vō aliquorū
diebus decursis sepecula ampliori
circūdabantur. adhibebant et custo-
des: q ne quid illiciti ibi cōmitteret
phiberent. **A**duenienti⁹ pplo q co-
piose cōcurrēbat: verū corpus chris-
ti hic cōtineri veraciter denūciaret.
qd et fecerūt. **F**uerūt dentiq̃ lumina-
ria ibidem ardētia ordinata. **I**pi qz
sacerdotes in ambone ecclīe hoc
ides populo publice pñciarent. et
vt in ecclīa portaret insinuerūt
qui tñ ab eis reuocat⁹ fuit: cōcursus
tñ populi indies augebat. **H**is sic
durantib⁹ post aliqt dies nūcij missi
ab epō Patatensi. venerūt: quid ve-
ritatis hec res hiet examiare volen-
tes: et aptis vasis hostiaz corrupta-
rum reliquias in vno existere pplo
ibidē existere dixerūt. **Q**uo facto p-
noiati vtri edificiolū destrui: lumina-
ria extinguī: vepres in quibus vasa
stabāt succidi. **H**ec gratia alicuius

Tractatus erroneus

cultus et adoratio locū istū a populo amplius sub pena excommunicationis visitari. Sicque abeunt vasa secū deferre bāt et in ecclesiā vicinā ponebāt.

His sic pactis surrexerūt sacerdotes quidā q̄ publice p̄dicabāt oēs et singulos q̄ in hūc locū venerūt vbi corpus xp̄i ex sacerdotū dispositōe et custodiū clamore vt supra in casu facti exp̄ssum. q̄ veraciter cōtine ri videbāt nō venerādū illud venerabile corp⁹ xp̄i: adorasse diabolū. vepres. arbores. rubiginē vasoz et plura alia. Locūq̄ istū vocabāt locū ranarū. speluncā latronū. hereticorū. luporū. vulpū et pluriū aliorū: q̄b⁹ populus magis videbatur derideri q̄ fideliter et p̄te admoneri. Et sic culpam in sacerdotes amaricat⁹ refundebat.

Occasione itaq̄ hui⁹ facti ac p̄dicatōe q̄stio oriebāt inter sacerdotes quosdā: vtz popul⁹ qui sic cōueni rat ad adorādū corpus xp̄i qd̄ ibi dem esse credebat adorādo peccare it: vel nō. Et hoc semp loquēdo de de spe quo durabat illa solēnitas. et pmissis vel potius admissis: de q̄ supra in casu facti: hoc est a tēpore publicatōis sacerdotū vsq̄ ad sublatiō nem vasoz p̄ eos q̄ ab episcopo fuerunt missi.

Secūda questio vtrū hostie in ecclesia a sacerdotibus i missis eleuate vel ad infirmos delate seu in ecclesijs p̄ infirmis suate q̄ credunt esse p̄secrate sit ita vel nō: sint simplr vel p̄ditionālī cultu latrīe adorande: sp̄ referēdo cultū latrīe in xp̄m sub speciebus sacramentalib⁹. Et cū ex illa prima resoluti habeat ad illā secūda p̄mo r̄ndendū est. p̄tendū est ita-

q̄ p̄mo hostiā quā q̄s scit nō eē p̄secrata null⁹ adorabit: nec xp̄s sub ei⁹ sp̄eb⁹ credēd⁹ est: nec adorādus.

Secūdo hostiā quā quis scit rite esse cōsecratā adorāda venit xp̄usq̄ sub eius sp̄eb⁹ fm̄ hūanitatē cōtine ri credi vtz et adorari illa adiecta cōditōe. Sūt aut̄ hoc sciētes pauci q̄ de sp̄at̄ illuminati a se in iuēture aut p̄ angelos: aut alios fm̄ modū sue bonitatis et p̄vidētie.

Tertia hostia quam sacerdos verus vel apparēs in altari sacra trāctari i custodia p̄ infirmis fuari seu ad eos solēniter deferit sub p̄ditōe ē adorāda. et corp⁹ xp̄i sub ea eē credi debet sub cōditōe et adorari: hac scz vel p̄fissi exp̄ssa vel tacita: si cōsecratio rite et debite fm̄ institutōem xp̄i et ecclesie fuerit celebrata.

Per p̄ditionē addendā seu hūdā intelligibilis vel actualis: mentalis sola vel habitualis sola. ita q̄ q̄cūq̄ illaz adest cū addi debeat sufficit ut nūsim nisi negociū insolitū aliud requiratur.

Per cōditionē non addendā vel non habendā oēs simul actualis et habitualis copulatim exclusi sunt habende. Ita cū dī in adoratiōe sacramēti altaris nulla addi debet cōditio ab adorante exclusi: sicut actualis et habitualis.

Item sup̄ius cum mētio sit de hostia adorāda: et postea alia sit mētio de xp̄o et eius corp̄e: hostia ibi p̄ speciebus debet esse accepta que in sacramēto altaris non cultu latrīe: s̄ hypdūlie per hydula adorant: fm̄ Pet̄rū de aquila in. iij. dist. ix. Et vt credo scdm̄ Pet̄rum de palude. eadem distinct. iij.

Cōditio sic addita addentē in sua fide non facit dubiū nec infidelē: eo q nō facit eū dubiū directe in his q cadūt sub falso. non em dubitat addens cōditionē expresse v^t implicite x^pz corp^o ei⁹ s^u spēb⁹ pāis facta debita p^{re}secrōe esse. nec ad hoc refertur cōditio: s^{ed} refert ad debitā cōsecratiōnē hostie: quā cōsecrationē debitā nō credere teneor^{is} fuisse factā a sacerdote. imo possū dubitare vel opinari de ea actu v^t habitu sine pic^{to} aie an ipse sacerdos singula z oia obseruāda obseruauerit. **F**acitq talis p^{re}ditiois additio p^{re}cauere ne credēs false credat circa ea q cadunt sub fide: puta id eē corp^o christi q^{uo} sub speciebus panis cōtinet^{ur} in casu quo non fuisset facta debita cōsecratiō. parit^{ur} z a cultu latr^{ie} creature impēdēdo: q oia p^{re}igerēt cōditio si exclusa simpliciter haberet. **N**ec videt habitus si dei sufficere ad p^{re}cauendū. qz al^{ia} x^pian⁹ nō posset ydolatriā cōmittere z false credere creaturā eē deum simpliciter adorādo: eo q talis habit^{us} si dei sp^{iritu} sufficeret z vicē cōditiois suppleret actualis v^t hūual^{is}. **E**t nō dico de agente ex hitu fidei: s^{ed} ex le. ar. **E**t sic doctores sup^{er}flue tradidissent de cōditioib⁹ addēdis expresse v^t tacite si talia oia possent p^{re}caueri p^{er} hitū si dei z i eaz redncti. imo sub hitu fidei nō p^{re}stinent: s^{ed} supponunt ab eo. nec alie circūstātie ad consecrationē req^{ui}sitē adsumt.

Videtur em q possit hec addi cōditio: si sub hostia hac x^pus ē sacralit^{er} eū dē sub eadē adoro. **N**ec ista cōditio sic addita facit dubiū in fide. qā hō nō tenetur credē x^pm sacralit^{er} esse sub hostia cōsecrata vt s^{ed}. **N**ec sequitur q ex hac cā possit circa ynāquāq^{ue}

rem dīcere si tā es x^pus te adoro. qz nō qlibet talis res ē cōsecrabilis vel filis rei cōsecrabilis.

Hac cōditionē si q^{ui}s in adoratiōe apponeret actualit^{er} v^t habitualit^{er} crederē fidei obuiare si christ^{us} z ei⁹ corpus ē sub hostia debite cōsecrata et nō corrupta sacralit^{er} v^t p^{re}sens eundez sub eadē adoro ille male sentiret cū Berlengario. de q de cōse. di. ij. ego Berlengari⁹ zc.

Pre incaute videtur loq^{ui} q in publico tradit simpliciter nullā p^{re}ditionē circa sacralia altaris vera vel estimata hūidā: s^{ed} simpliciter credere x^pm z corp^o ei⁹ simpliciter sub spēb⁹ panis cōtineri: z eundez sub eisdē simpliciter adorari. sic em purā creaturā p^{er} x^po adorabūt: aut em falsē supstititose sacralit^{er} adorabūt i casu q deesset debita p^{re}secratiō. nec cōditio eos releuaret: eo q ex doctrina publica eā simpliciter exclusam hūt. **D**icūt p^{re}dicatores simpliciter sine oī cōditione credatis in dubie x^pm z ei⁹ corp^o eē sub spēb⁹ hostie p^{er} sacerdotē omne z reuerēt^{er} cultu latr^{ie} adorare. vbi tū aliq^{ui}ties nil cōsecratū est. **I**nterdū hostia dūtaxat cōsecrat^{ur} z non calix: vt etiā q^{ui}si indies cōtingit. **E**cce quō credūt z adorabūt sic exclusa oī p^{re}ditioe. z ad qd valet doctor^{um} de p^{re}ditioib⁹ traditio si sic ab auditu pp^{ri}i abscondūt^{ur}. **N**ūt em quidā. **S**ic me ex hac die ordino p^{er} nūc z futur^{um} t^{em}p^{or}ib⁹ q^{uo}d vixero z meā mēt^{em}tionem fūdo q^{uo}d vbiq^{ue}q^{ue} interero missis p^{re}cessioib⁹ z alijs actibus vbi sacra altaris tractant^{ur}: sic me ab omni p^{re}ditioe actu absolutū eē volo: vt nunq^{ue} velim i meis adoratiōib⁹ cōditionē cōcurrere nec actu nec habitu: imo simpliciter h^{ab}ere exclusā: etiā si nō cogitē actu de ea: s^{ed} sub spēb⁹ panis

Tractatus erroneus

In adoratiōe sacri altaris condi-
tiōis actual' vñ hitnal' existētiā dicta
doctorū subscripta firmare vident.

In oī adoratiōe sacri altaris sub-
telligit additio ista vñ filijs: si psecrati-
one et debite fm institutiōes xpi fue-
rit celebrata: ac pinde adorās alien⁹
et ab ydollarria: quīs celebrās et non
psecrās eēt in culpa. **H**ec ille i regu-
lis moralib⁹ de sacramento eucharī-
stie littera c.

E **A**dict. **A. p.** In oī vniuersali vo-
lēs pditionē hīc iclusā vī exp̄ssā: nō
solū i adoratiōe respectu hostie non
psecrate q̄ tñ psecrata eē putabat: s̄
etiā respectu vere psecrate q̄ tñ certi-
tudine euidenti seu sp̄ālī reuelata a
deo psecrata eē nō scit q̄ illos q̄ nup
in publico f̄mone auditi sunt: dicē-
tes doctores pditionē subintellectā
ad exp̄ssā hīc. docētēs solū locutos
fuisse: q̄z reprobatio ex rōe q̄si pue-
rorū oñdit: eo q̄ de cōi lege nō sit q̄
hostias nō psecratas a cōsecrat̄ vīr
discernat. & si discernat neq̄ tñ cum

C Bicit sacramēti altaris ve
re vel estimatiue: cōtinens p
cōtento sumēdo:

¶ **M**icr preera cōditio ista ꝛꝛ. Ecce
 d. i. si pfectio ꝛꝛ vocat p̄dītōz i adora
 tōe sp̄ subitelligēdā. i. lib̄ adoratōe i
 legēdā actuali v̄l hitualī ad mīn⁹ eā
 etiā ore p̄ferēdā: ore n̄ excludēs. dīc
 em̄ i regul⁹ moralib⁹ de supbia ꝛ va
 na gloria littera **Q**.

Adorās adoratiōe dō debita abso-
lute ydolū vñ diabolū trāfigurātes
se i āgelū lucē seu xpm a mortali cri-
mine neq̃ excusari nec h̃ lgrātia iui-
cibilis locū h̃z h̃ pbādī s̃t ip̃s s̃t ex
dō sint. sec⁹ si s̃b p̃ditiōe ip̃licita vñ ex
p̃licita s̃t adoratiō fieret vbi pbabil-
iter cōfessio sic agēdo p̃iūget quēdam
dū hostiā i p̃secratā. imo lapidī ho-
stīā s̃iles. cas⁹ aliq̃s licite faceret ado-
rare. Pec ille p̃ eos q̃ eaz ore p̃ferri
posse negāt ⁊ p̃hibēt.

Post h̄ dic̄. ac p̄ide adorās alien⁹
ē ab ydolatriā: ac sic dic̄t al̄s exclusa
di p̄ditōe alien⁹ n̄ eēt. itēz eos repro
bans q̄ adorātes absolute ⁊ simplr
ēt i casu hostiā nō p̄fetrā a c̄pa abso
lutos. sacerdotes v̄o solos culpīs s̄t
tectos h̄nt. imo videt̄ ē adorātes ab
solute ⁊ simplr di p̄ditōe seclusa pe
carei cōi mō adorādi hostias p̄secre
tas: eo q̄ sic icert̄ ⁊ p̄ doctor̄ doctri
nā piculo se exponūt. s̄ s̄ij

In testē adducēs illū doctore de
habēda p̄ditōe in adoratiōe sacramē
ti altaris. sic em̄ exposuit vt experta
tur p̄ supiores: z informet an sane vlt
inepte eundē intellexerit. z in hui⁹
rei testē adduxerit eadē ex causa z i
sequētib⁹ oñder p̄ suā expositionē
si q̄ adiecerit quō ip̄e doctorū dicta
intelligit: vt ex supiorū approbatiōe
aut reprobatione doctor et certior
evadat.

**Doctor seraphicus Bo
naventura.**

F **Q**uāsi adoratur quis simplr xp̄i aduer
sariū nō excusat a pctō etiā si credāt
ip̄m xp̄m. Si autē adoret sub cōditi
one hoc pōt eē duplr. Aut qz est illa
cōditio habitualr. aut actualr consi
deratā siue appositam. Actualr sic
nō adoratur ip̄m lucifer: s̄ magz xp̄m
qz nō stat adoratio nisi stāte cōditōe
z ad eū refert implicatio. An autē il
la cōditio sit sub p̄sideratiōe habitu
dinali h̄ mō nō sufficit vitādū pctm̄
ydolatrie respectu sacramēti altari.
nam talis figuratio ē insolita. z t̄o
non debet ad eū p̄cipitāter seq̄ ado
ratio: s̄ cū maturitate z p̄ma orōne
s̄ cōsideratio hostie ē p̄suata: t̄o
sufficit qz adorās in habitu hāc hēat
cōditiōē: videlz si cōsecratio debi
to mō facta est. vñ pauci vel nulli fi
deles in hac adoratiōe peccāt. om̄es
em̄ accedūt cū cōditōe ista. Nec ille
in. iij. dist. ix. q. vi.

F **D**octor iste p̄cordare videt cū Jo
hāne gerson: q̄ dixit vt supra. In oī
adoratiōe sacramēti altaris zc. Ip̄e
doctor dicit: pauci vel nulli fideles i
hac adoratiōe peccāt: cām subiūgēs.
oēs em̄ accedūt cū p̄ditōe ista. Ecce
dic̄ qēs accedūt. s. ad adorādū sacra

mentū altaris cū p̄ditōe. nec tales ac
cedētes ab istis doctorib⁹ dubij i fi
de z infideles iudicant: s̄ poti⁹ a cul
pis alieni. q̄s tñ dānāt publice p̄di
cātes i adoratiōe sacri altaris nullaz
debere p̄currere p̄ditōez: s̄ simplr et
absolute oī p̄ditōe seclusa ad adora
tionē accedēdū. Nec credēdū est qz
isti z alij doctores z eoz seq̄ces p̄di
tionē apponētes sentiāt qz p̄ditio sit
adiecta ad orārē in fide dubiū ostē
dat: seu arguāt circa verā z realē exi
stentiā xp̄i sacralr sub hostia debite
p̄secrata: sic vba istī p̄ditōis vident̄
ad h̄ sonare. Sic em̄ erravit quidaz
heretic⁹ anis supiorib⁹ mea in p̄ntia
publice igne. Viēne extict⁹. z Ber
lengari⁹ aū reuocationē quā fecerat
coraz Nicolao papa de cōse. dist. ij.
Ego berlengari⁹.

Possit z hec vlt p̄missis p̄ditio actu
alit vlt habitualr h̄i xp̄m sub illa vel
alia hostia: si ibi sacralr eundē vt i ce
lo existit adoro: q̄ cōtingē p̄t ex nō
debita p̄secratiōe hostie: aut p̄t cor
ruptōez hostie ex lōgi t̄pis mora p̄
ueniēte. Nec videt sufficere certitu
do moral̄ de debita cōsecratiōe z sa
cerdotio ad h̄ qz xp̄us sacralr sit sub
hostia: s̄ req̄rit certitudo metaphisi
calis: lz moral̄ sacerdotē celebrantē
a culpa excuset: nō autē adorantē si
ne cōditōe.

Nec etiā videt sufficere coraz ho
stia eleuata vel p̄uata sine conditiōe
adorati z disc̄ti: op̄sequit̄ int̄d̄em
z credulitatē. q̄ si credo simplr p̄ten
tū sub hostia eleuata eē xp̄m adoro.
Panē p̄tēnū sub hostia illa i casu q̄
nō eēt p̄fecta cuz it̄tio mea ad xp̄m
feratur sic adorādo xp̄m mereor: et
nullum videtur mihi esse peccatuz

Tractatus erroneus

Non valet sic dicere. qz illa credulitas qua credit adorās hoc cōtentuz sub illa hostia eē xpm temeraria est et ideo ad op^m temerariū deducit: vt b qd cōtinet sub hostia simplr adoret. qz in credulitate et in intētiōe nō solū cadit xps: s; etiā hoc qd sub illa hostia p̄tinet. Ideo honoris exhibitio aliq mō deīmiat ad b p̄tēū sub illa hostia nō cōsecrata i casu. iō nec recta intentio fuit v^l credulitas: nec recta ē adoratio absolute. qz dīc Bonauent. Ydolatra cū adorat ydolu illud eē deū: et tū ex hoc nō dī deum adorare: s; magis ydolu. vñ cōmittitur ydolatrie pctm. Ergo pari rōne cū qd adoret simplr p̄tēū sub hostia nō p̄secrata in casu credēs illud esse xpm: ppter credulitatē non eua dit zelus ydolatrie.

Sanct^{us} Thomas doctor.

G Dicit vñ de p̄tētibz ad fides est: vt aliq credat sub sacro altaris vñ corpus xpi cōtineri. pōt aut cōtingere q nō recte cōsecrēt. et sic nō est ibi corp^{us} xpi: s; solū panis. ergo si dei pōt subeē falsuz. R fides q fides credētis nō refert ad has spēs p̄tis vel illas. s; ad hoc q verū corp^{us} xpi sit sub spēs^{us} panis sensibil qñ recte fuerit cōsecrat^{us}. vñ fidel non suberit ppter b falsū.

Ecce dicit corp^{us} xpi sub speciebus panis sensibilibus esse si fuerit recte p̄secratus conditionaliter.

Bonauentura:

B Actus adoratiōis est actus fidel. s; qd subternit adoratiōi: subternit ip̄i fidei. s; cōtingit aliqñ adoratiōi alicui subeē falsuz: sic qñ adorat ho

stia nō cōsecratā p cōsecrata adhibita vera diligētia. et tal adoratio meritoria est: et ita oriū bz a fide et charitate. s; si ei subest falsū: videt et fidel subeē falsuz. **E**x b dōm q adoratiōi facte fm directōez et regulā fidel nū q subest falsum: p eo q fides dīc nīhil adorādū eē p certo nisi de q habet certa cognitio. de eo aut de q nō habet certitudo: dīc adorādū eē p̄supposita cōditōe. **D**ñ oīs fidel recte adorās hostiā cōsecratā: adorat sub ea cōditōe si perfecta sunt circa sp̄as ea q ad cōsecratōez sūt necessaria fm institutionē diuinā. et sic nū q decipit nec errat. **N**ec ille in. iij. distinct. xxiij. q. j. in solutione argumēti.

Videtur ne ille sc̄us Bonauentura fuisse dubi^{us} in fide et infidelis: absit. et hic exp̄sse innuit hostiā cōsecratā debere adorari cū p̄ditōe a fidel: etiā oī nō certo seu certificato de ei^{us} debita p̄secratōe et b ex debito fidel. **P**erit^{us} q videt q ille exponat se periculo q doctrinā doctor adorat sine p̄ditōe q q fm eoz doctrinā addit eam.

Doctor irrefragabilis Alexander de ales:

Abijcit de eo q credit corp^{us} xpi eē qd ab eo sumit: nō tñ est. qz nisi crederet nō adoraret: et ita credit falsū. **R**ñ. dī q nō dī qd credē simplr sub illa forma eē corp^{us} xpi: s; sub cōditōe si facta sūt ea q exigunt fm formā traditā a xpo et ab ecclia. **N**ec ille in. iij. pte. q. lxxix. mēbro p̄.

Idem dicit.

Si aliq credēs hostiā cōsecratā a sacerdote celebrēte q nō eēt cōsecrata adoraret eā sic corp^{us} xpi: ppter i grā

hā facti excusaret. & si adorās dī-
bolum vice xpī in p̄dicto casu p̄pter
ignorantiā facti excusabit. Rñ. q̄ dī
adorari hostia sub cōditione tacita
vel exp̄ssa.

¶ *Bubitat etiā ne in fide ille
et infidelis est.*

R *Angelice sūme cōpilator.*
¶ In adoratiōe hostie sufficit hāc cō-
ditio hīc hitualr. s. si p̄secratio de-
bita ē facta. Ille nō dicit sic nec cete-
ri q̄ nulla dī hī cōditio: nec dicit q̄
cōditio nō dī exp̄mi. s. dicit hitualr
sufficere et requiri si nulla ē actual.

¶ *Doctor quidā actu regēs
in vniuersitate quadā.*

I *Itē l3 q̄ sit corp⁹ xpī in celo et sub
sp̄b⁹ sacralib⁹: tñ nō eodē mō. q̄ s̄
ip̄sis sp̄b⁹ ē sacralr. vñ adorātes di-
rigūt suā intētiōē ad illū modū eēn-
di intēdo vñ oculo corp̄is vñ mēt̄is
illos sp̄s et eadē adorando hyp̄du-
lie: s̄m. Petz de palude doctissimū
virū. l3. dist. ix. Pñ si sine oī p̄ditōe
habituali q̄s adoraret: false adora-
ret casū q̄ hostia nō esset p̄sec̄ta et ex-
hiberet latrīe cultū s̄m illū modum
eēndi sub sp̄b⁹ et sic p̄mitteret vi-
ciū falsitatē si n̄ sit cōditio hitual. vñ
del3 si sit ibi corp⁹ xpī qd̄ q̄s ibi cre-
dit. Et dicit eē si nō sit defec̄ i ma-
teria et forma sacralib⁹ et. Si vñ sit
defec̄ q̄cūq̄: ita q̄ nō cōtineat: siue
nō sit xpī corp⁹ ibi sacralr ē ip̄licita
intētiō adorātis. qd̄ qd̄ adorādo ve-
lit adorare xp̄m: licz non sub eo mo-
do eēndi q̄ cōtinet sub sp̄b⁹ sacrali
b⁹: cū ibi nō p̄tineant nec sp̄s sacra-
les. siue sp̄s sacri eucharistie sint
cū nō facta fuerit p̄secratio ex hypo-*

stasis. vñ forsitā p̄ factā cōsecratōē
sp̄s corūpre sunt. Accideret etiā
vitiū sup̄stitōis. vñ p̄z exēplo sancti
tho. ex supra iductis. Pñ idē dicit
loco supra allegato. q̄ sic adorātes
hostiā nō cōsecratā nō adorāt purā
creaturā: s̄ xp̄m s̄m suā intētiōē q̄
s̄m ip̄licitā p̄ditōē ē: vicz si n̄ sit s̄m
modū essendi sacralē adorare. vñ sic
nequaquā vellēt: licz sp̄s adorare velint
xp̄m adorādo. Nec est necesse vt sit
qd̄ adorātes syllogizēt: sufficit vsus
et cōsuetudo sc̄tē m̄ris eccl̄ie: cñ⁹ fi-
deles filij sunt q̄ i sacris et ritu eccl̄ie
se se cōformāt s̄m intētiōē suā. ali-
as nō eēnt q̄ ad meritū fideles filij:
l3 q̄ ad min⁹ sapē valētes ad sobrieta-
tē ex his int̄m⁹ et dulci⁹ sapē possunt
si velint.

¶ *Innocenti⁹ terti⁹.*

¶ *Xpī corp⁹ et sāguis in sacro altari
sub sp̄b⁹ panis et vini facit p̄tinet:
trāsūbaris pane i corp⁹ et vino i san-
guine. Nec ille de sū. tri. et si. ca. 8.
vñ ē vñ. c. firmi⁹ credim⁹.*

¶ *Ecce cōditio iclusa i ablatiuis po-
nitur. Nec iste Innocenti⁹ docuit sim-
pliciter credere corp⁹ xpī eē s̄b hostia.
ita cōditionalr adorāt sub ea et non
simp̄l̄r sic publice p̄dicat.*

¶ *Augustinus.*

¶ *Nō oīs panis: s̄ accipiēs b̄ndicti-
onem xpī sit corpus. de cōse. dist. ij.
nō omnis.*

¶ *Idem.*

¶ *Corp⁹ et sāguis xpī dicitur illud
qd̄ ex fructib⁹ tre acceptus et p̄ce my-
stica p̄secratū recte sumim⁹. de p̄se.
dist. ij. corp⁹ et sāguis.*

¶ *Ambrosius.*

124

125

Nota q̄ po-
mū sacerdo. fa-
tes etiā de. ne-
bere sub cōse:
diūde sume in-
et adorare. sec-
fir
rū
ri
b⁹
aq̄
fi
fir
pu
der
fir
cl
p
ric
rō

Tractatus erroneus

¶ Panis ē in altari vſitat⁹ aū verba ſacroy vbi acceſſit cōſecratio de pane ſit caro xpi. d. pſe. di. ij. panis.

¶ Cōfeſſio Berlengarij.

¶ Cōſentio ſacre Ro. ecclie z aplice ſedit: z ore et corde pſiteor de ſacris dñſce mēſe eādē fidē me tenere quā dñs z venerabil⁹ papa Nicola⁹. z h ſctā ſynod⁹ aūctē euāgelica z aplica tenendā tradidit. mihiq; firmavit. ſ. panē z vinū q in altari ponunt poſt cōſecratōez nō ſolū ſacm: ſ; etiā ve rū corp⁹ z ſanguinē eē dñi nſi Jeſu chriſti. de cōſe. diſtin. ij. ego Berlen garins.

¶ In his z i alijs canōib⁹ ad B q ve rū corp⁹ xpi ſit ſub hoſtia vſ ſub ſpe ciebus panis z vini pſupponit⁹ pditio debite cōſecratōis quā qdē cōſecra tōez debite fuiſſe factā circa illas vſ alias hoſtias: niſi deus reuelauerit null⁹ hō regularit⁹ ſcit certitudie cui

¶ Nota q po nit ſacerdo. falſū ſub eē nō poſſit. nec credere te tes etia; de. neſ ſacerdoti dicēti ſe vere cōſecraſ bere ſub cō ſe: cū ipe nō ſit vſitas pma cui fides dītōe ſumē inſtit⁹: z nec ipſe cert⁹ ē qd debite cō ſecrauerit. ita q ſimplr credere poſ ſit ſub hoſtia quā p ſe cōſecuit eē ve rū corp⁹ xpi: ſ; ſub cōditōe ſic z cete ri ſi nō vult decipi z errare: ſic pluri b⁹ factū ē qd ego noui: q ſub ſpēb⁹ aq quāvinū eē putabāt ſāguinē chri ſti falſe crediderūt eē: z eūdē ſic ſup ſtitioſe adorauerūt: vel cultū latricie pure aq impēdebāt ſi ſimplr credi derūt z adorauerūt: ſic et ceteri qui ſimplr z ſine cōditōe adorauerūt ta cita vſ expſſa. Nihil em adorandū ē p certo niſi de q habet certa cogni tio. Adorandū ē ſi pſuppoſita cōdi tōe ſic de hoſtia cōſecrata: de cui⁹ cō

ſecratioe ſufficiētī addiās ſufficient nō eſt informat⁹: vt dicit Bonauentu ra. Nec em directio z regla fidel⁹ cit ra recte adorare exigit. Nō q recte vi dent⁹ pdicare credere z adorare ſine pditōe z ſimplr corp⁹ xpi ſub hoſtia a ſacerdote eleuata oñſay⁹ alicui mi niſtrata. formidareq; hnt penas i. c. ad abolēdā. de heret. minatio.

¶ Nec ſufficit dicē: ille credit z ado rat ſimplr pſuppoſita debita pſecra tōe: iſgit recte credit z bñ adorat. qd nō ſequit ſi h hoſtia pſupponit⁹ eſſe cōſecrata: q ipſa ē pſecta: i caſu q ho ſtia nō eēt cōſecrata: z talis pſuppo neref. Sz bñ ſequit⁹: ſi hec hoſtia eſt cōſecrata ipſa ē pſecta z ſub ea ē cor pus xpi. ſi ſaltē poſt debitā cōſecra tionē nō ſit corrupta.

¶ Ex his ſupradictis ſequi tur primo.

¶ Meſ ſacri canōes catholiciq; do ctiores vix corp⁹ xpi z elus ſāguinē ſub ſpecieb⁹ panis z vini veracit⁹ cō tineri: z ſub eiſdē eundē cultu latricie reuerēter adorari: aſſerētes z docen tes hāc cōditionē vel ſimilē indiſtā te expſſe ponūt: aut ſubintellectā re gulariter pſupponūt. ſ. ſi cōſecratio rite z debite ſm inſtitutionē chriſti z eccleſie fuerit celebrata: ne puriſſi me fidel⁹ catholice falſū ſubſit z cul t⁹ latricie vero z ſoli deo debitus cre ature pure: aut chriſto ſuperſtitioſe aut falſe exhibeat.

¶ Omnes fideles recte adorātes de bent in adoratioe ſacramēti altar⁹ re gulariter habere habitū vel actu ta cite vel expſſe conditionez hanc vel ſimilē. ſ. ſi pſecta ſunt neceſſaria ſm inſtitutionē diuinā.

P 3 **Q**uoniam sicut sine culpa de debita specie panis et vini consecratione dubitare potest: ita et dubitare potest de vera corporis et sanguinis christi sub eiusdem conditione ad talē consecrationē sequere sine fidei repugnantiā.

P 4 **Q**uoniam in omnis fidelis sacrificium altaris eius consecratio illa vel Christi actuali vel habituali adorans. scilicet si sub hostia debite consecrata Christus et eius corpus sacramentaliter prout non est eundem sub eadem adoratione dubitans in fide presumit: et errat. si indubie ipsum sub consecrata non credit esse sacramentaliter.

P 4 **Q**uoniam fortasse propositio ad consecrationes negantibus interea fuit: licet verbis eorum populo non sufficienter distincte et clare exposita.

P 4 **Q**uoniam in adoratione hostie sufficit hac conditione habere habituales si consecratio debita est facta: pro eo quod hostie consecratio est consuetudo.

P 4 **Q**uoniam christi ratione ad hoc sufficere iterum de illis utens firmiter credere debet sub specie luminatio panis et vini rite et debite consecratis Christum et verum eius corpus et sanguinem veraciter contineri saltem non corruptis. Non tamen habere vel illas species panis et vini etiam per sacramentum habitas vel ostensas esse vel fuisse rite et debite consecratos fide catholica credere obligat sine spali dei illuminatione de earum debita consecratione.

P 1 **Q**uestio in publico predicatur: docentes in adoratione sacramenti altaris conditionem addi esse superbos temerarios presumptuosos propriis capitibus inintentes et ad revocandum compellendos. Nec fuit in tali predicatione ad hoc pueniens seu comdecens allegata scriptura aut

Ecce **Q**uod ratio convincens. Et talis predicatione et duravit **B** **Q**uoniam similis quasi per annum exercitata fuit per non audita. imo apud doctos

quorum consilio in hac re fortius confortatus fuit: licet etiam prius nunquam aliter audierim quoniam hec vel consimilis conditio in adoratione sacramenti altaris regulariter tacite vel expresse habenda sit.

Q 2 **H**ec omnia superscripta posita sunt non animo pertinaci ea defendendi: sed ut doctis docendis: nescientibus inferatur occasio quid in his rebus veritatis aut periculi sit.

Hec propositio videtur esse falsa et impossibilis.

R 1 **S**i huius hostia est rite et debite consecrata: nullus fidelis recte credens et adorans aliquam consecrationem actu vel habitu habere debet circa fidem et adorationem christi et eius humanitatis sub illa hostia consecrata peritorem. sed simpliciter omni exclusam conditionem credere debet christum esse sub ea sacramentaliter: et eundem sub eadem cultu laudare simpliciter et absolute adorare.

R 2 **E**st tamen hec vera et necessaria videtur esse statuere fide si huius hostia est rite consecrata christus sub ea vaciter contineri sacramentaliter credendum est et reverenter adorandum.

Regula.

S 1 **C**irca fidem et adorationem sacri altaris conditio hec vel consimilis tacite vel expresse regulariter semper observanda est. scilicet si omnia rite facta sunt secundum constitutionem christi et ecclesie. Ista autem conditio vel similis nunquam. scilicet si sub hostia et vino rite consecratis christus cum sua humanitate sacramentaliter est.

S 2 **A**dozantes simpliciter et absolute hostias in prospectu eorum omnes seu in variis delatis in casu possibili non consecratis committant veritatem dei in mendacium et colunt et fuisse creature potius quam

Tractatus erroneus

creatori qui est benedictus in secula
seculorum. Amen.

S 3 **N**ecessesse igit ad eorum salutem et pec-
catorum remissionem dicere hinc tacite vel expresse
se actu vel habitu cum hac conditione
vel simili. Si tu demonstrando ad intel-
lectum illud quod sub speciebus visibili-
bus continetur est Christus cum sua huma-
nitate adoro. Que adoratio ibi ter-
minatur et quiescit: si illud quod sub spe-
ciebus visibilibus est Christus quod vix est facta
consecratio. Si vero illud non est Christus
quod vix est non facta consecratio ado-
ratio in hoc non terminatur nec quiescit:
sed refertur in Christum ubi veraciter in sua
humanitate est aut sacramentaliter ut in alia
hostia consecrata: vel non sacramentali-
ter ut in celo. quia dicit Bonaventura
in 3. dist. 9. q. 6. Non stat adoratio
nisi stante conditione. et ad eam refertur
adoratio ad quem refertur adoratio
implicatio. Et loquor de adoratio-
ne que dicit motum adoratio in re de-
terminata quod modus est finis appetitum
rationis electum. Illud enim est de ado-
ratione que dicit motum finis inclinatio-
nem nature seu appetitus nature quod
semper est rectus. nec circa ipsum acci-
dit error. quia est sub ratione cuius ipsi Christus:
et non est sub illa vel alia hostia deter-
minata. ut eligitur potest ex Alexandro de
ales in 1. parte. q. 3. p. art. 1. et 2.

Petrus de aylliaco cardinalis Ca-
meracen. et in scripto quatuor sententiarum. q. 6.
de effectu sacramenti eucharistie po-
nit quatuor propositiones.

T Prima est quod non est de precepto Chris-
ti vel ecclesie ut corpus Christi adoretur
in sacramento simpliciter et absolute aut
sine aliquo conditione. patet. quia si sic aliquis in
casu teneret credere falsum. scilicet in ca-
su quo aliquis sacerdos fingeret se

facere quod intrinsecus ecclesia et non face-
ret et. Nam si quis tunc teneret adora-
re ibi corpus Christi: quod tunc esset
falsum.

Secunda propositio quod non est de pre-
cepto Christi vel ecclesie quod corpus Christi
adoretur in sacramento cum conditione: ratione adorati
scilicet si sacerdos faceret quod intendit ecclesia.
patet. quia tunc aliquis in casu quo
aliquis catholicus simpliciter abso-
lute et sine aliqua conditione adora-
ret corpus Christi in hostia non conse-
crata in casu prius posito. talis enim
mereretur sic adorando sine conditio-
ne quibus crederet falsum. Unde li-
cet nullus teneat credere falsum: vel
forte in casu credere falsum est me-
ritum. de hoc alibi.

Hec supradicta propositio do-
ctorum contraria esse videtur.

Tercia propositio est quod corpus Christi
in sacramento potest licite et secure
adorari cum supradicta conditione vel
actualiter expressa: vel habitualiter sub
intellectu. patet. quia per hoc evitatur cre-
dulitas falsi quam quilibet potest lici-
te evitare: cum nullus ad eam teneat.

Sic evitatur periculum errandi: errando
corpus Christi in hostia non consecrata. quia
in tali adoratio subintelligitur actua-
liter vel habitualiter: tacite vel expresse
se illa conditio: si consecrata est hostia
secundum ordinationes Christi vel eccle-
sie.

Quarta propositio est quod adoratio sub
conditione non est licita in aliquo ca-
su: nisi quando conditio est talis quod non
debet esse certum de eius veritate vel
falsitate: sicut est in casu posito.

Finit tractatus erroneus.

**Replica contra probemi-
um a duersarij.**

Probemiū ad
uersarij: qz soluz recitat ca
sum quēdā sup amissioez
sacramēti eucharistie factā in dyoce
si Pataviesi. post ānos tres vī circi
ter reptū in veprib⁹. z qz vasis aptis
cū hostie cernebant corrupte z inuf
cem cōglutinate: an ibi adhuc verū
fuiſſet sacm sub dubio plurimū vol
uebat inter doctos. Prenaluerat tñ
ad tēpus quorūdā doctoz z magro
rūz snia: qz ibidē vepz existeret sacm
liqfactōe z pglutinatōe spēz nō ob
stāte: licz lugubrē expost vapore cū
scādalo plurimoz recepit finē. alijs
doctis asserētib⁹ nullo modo sub ta
libus spēb⁹ liqfactis z resolutis con
tineri verū xpī corp⁹: puata poti⁹ vt
dicebat aucte qz rōe z scripturaz do
cumētis fulciū. z qz illi qz pia deuoti
one ad venerādū xpī corp⁹ in sacro
cōuenerāt non sacm: s; diabolū ve
pres rubiginosa vasa adorasse cete
ri acclamādo. Vepz qz hec acta fue
rūt in nō pñū vt pmissus est populū
scādālū et fidei piculū: eo qz pñm
vt dictum est a doctis oppositū fue
rat declaratū vepz videlz sub illis spe
cieb⁹ pñmēt eucharistie scm occasi
one hac: ne impostez tā imane sacri
legiū pñmittat: si z in qztrū ibi vepz fu
isset sacm reptū: cū etiā nō ad quā
libet corruptioez seu imutatioez spe
cierū cessat veritas sacri: tractatū de
duratōe ipsi sacri eucharistie s; spe
cieb⁹ sacralib⁹ p pclusiōes octo col
legi. cui⁹ opīs necessitas qz maior qz
vt occasiōe spñi sacrilegij pñmisti in

furtius sublatōe eucharistie hūc er
neū suum tractatū colligeret. volēs
pcludere qz qz in tali casu sub pñmō
ne posset adorari. Ideo semp in om
ni loco z tpe sic eēt adorādū ex vno
pticulari vniuersale pcludēs. imo si
omnes supra enumeratos casus alle
gasset in quib⁹ licite pōt sub pñmōc
venerari: adhuc minime suū intētiū
pcludere potuisset: poti⁹ inde suum
studij pñmendasset. Non min⁹ tñ qz
casus illius furti scandalūqz ppli ex
pñia doctoz snia sup ipm reptū sac
mētū recitat ab ipso aduersario. Nō
oēs etiā copīa hñt mei tractat⁹ quez
pveritatē discussioe collegi: vt pñm
sum ē. Ideo ne anim⁹ lectoris oīno
maneat suspēsus: volo certas pñm
ānectere regulas ex qb⁹ facillis vni
cuiqz patz intellexus qz diu sub spe
ciebus sacramentalibus durat sacra
mentī veritas. Et est regula prima
ex dictis doctoz elicita qz qz diu qua
litate z quantitatie forme que fue
runt in pane manēt in tali gradu et
pportōe in q nō sūt naturali incō
passibilia pani: s; pōt sub eis natura
liter stare z manere substantia panis
si adesset: tā diu manet sub eis corp⁹
xpī. Et hui⁹ rō ē qz ille spēs sacrales
tenēt ex diuina ordiatōe z lege sacra
lem illā pñmā. qz videlz xpīs in insti
tutōe sacri has spēs nobis tradidit
vt sub eis post pñmratōez debeam⁹
credere ei⁹ pñmā sacrales. Pñ pñter
illis cessantib⁹ tenere qz cessat pñmā sa
cramentalis. Defuiūt hīc duoz do
ctoz dicta. s. Thome z Scoti. Pñ
prim⁹ in. iij. pre sūme. q. lxxij. ar. iij.
dicit qz cū xpī corp⁹ z sanguis ei⁹ suc
cedāt in b sacro sube panis z vini: si
fiat talis imutatio ex pte accidentiū

**Nota duas
regulas qz
diu durat
sacm sub
specieb⁹ sac
mentalib⁹.**

221a

Replicā in tractatū erroneū

que nō suffecisset ad corruptiōez pa-
nis et vini: tūc ad talē imutatiōez nō
desinit corp⁹ xpi et sanguis esse sub
sacpo. siue fiat mutatio ex pre q̄lita-
tis: puta cum modicu mutaf color
aut sapor panis aut vini. siue ex par-
te quantitatis: sicut cū diuidit panis
aut vinū in tales pres qd in eis pos-
set saluari adhuc natura panis aut
vini. Hec ille. et clara est hec regula.
¶ Cor⁹ etiā p̄cordat i suo. liij. dis. xij.
dicēs q corp⁹ xpi manet sub istis ac-
cidētib⁹ seu spēs⁹ cū oī trāsmutatiōe
q̄ sit circa eas: p quā mutatiōez nō i-
troducūt aliqd incōpassibile panī si
eēt ibi siue fm q̄litate incōpassibile
siue fm q̄ntitate. Perū si qd q̄reret
an etiā aliq̄ trāsmutatio sit circa re-
p̄tentā sub istis spēs⁹. vīcz circa cor-
pus xpi aut ei⁹ sanguinē sicut sit cir-
ca spēm. R̄ndet q oīno nulla. et bu-
tus rō est q sicut factū est p̄is illis
spēs⁹ p cōsecrationē siue iūsteca mu-
tatiōe sui et solū p trāsmutatiōez p̄is
aut vini: videlz p d̄uēsiōez subeūtrī
usq̄ remanētib⁹ ip̄sis accidētib⁹ i ali-
ud eē trāsmutatis. q̄ videlz siue sub
lecto habeāt existē et occultare ip̄suz
d̄nīcū corp⁹ et sāguinē. vt sic fides lo-
cū hēat dū visibile corp⁹ inuisibilē
sumit aliena specie occultatū. vt di-
cit Tho. in fmōib⁹ de corpe xpi. ita
etiā nō mīx q siue sui intrīnseca mu-
tatiōe valeat cessare sub eis esse: licz
nō siue trāsmutatiōe spēs⁹. ¶ Si p̄o-
p̄tor it̄lectu p̄missoz querit: ad
quātū se debeat extendere illa trāsmu-
tatio spēs⁹. sup h̄ dat secunda re-
gula q q̄ sit tāta imutatio in spēs⁹
sacramentalibus. q si suba panis aut
vini esset ibi sub eis naturalr corrup-
peret: tūc nō manet ibi corp⁹ aut sā-

guis xpi et spēs: desinūt esse eucharī-
stia et sacm. vñ Tho. vbi s̄. q si fiat
tāta imutatio in accidētib⁹ q̄ fuisset
corrupta suba p̄is aut vini si eēt ibi
sub spēs⁹ tūc remāet ibi corp⁹ et san-
guis xpi sub eis: et h̄ tā ex pre q̄litarē
sic cū ita imutaf color aut sapor et
alte q̄litates et p̄plexio panis et vini
q nullo mō p̄nt p̄pati naturā p̄is et
vini. siue ex pre q̄litarē: puta cū pul-
ueriset hostia v̄l diuidat vinū i mīnī-
mas ptes: vt tā nō remanēt spēs pa-
nis aut vini. ¶ q̄ p̄l̄ lector adhuc
dubitaret ad quātū se ista puluerisa-
tio spēs⁹ p̄is et diuisio liq̄ris seu hūi-
ditatē vini debeat extendē vt sic nō re-
māeat spēs p̄is aut vini. ¶ Si dicim⁹
vt doct. sc̄tus dīc q ad mīnimas ptes
adhuc māet aim⁹ lectoris suspēs⁹ nō
valēs i ill mīnīs discernē p̄ib⁹ et liq̄-
rib⁹. ¶ Ideo dicam⁹ sup spēs⁹ panis q
tūc ptes ei⁹ nō cēsēt mīne q̄n sunt
quātūcūq̄ pte. h̄ q̄n puluis est et ad
puluerē sūt redactē puluis aut quō
cēsēt d̄z notat i puluerib⁹ v̄l cinerib⁹.
b̄re. q̄ cū nllas h̄nt ptes p q̄s sepa-
ri aut discerni p̄nt distīcte abīnicē:
tūc cēsēde sūt mīne. et q nō rema-
neāt spēs panis hocīsm nō mīnus
adijciēdo q̄ ppter difficultatē discer-
nēdi i talib⁹ mīnīs aut p̄is q̄litarē
b⁹ aut etiā q̄ntitatib⁹ q̄ tūc reponē-
de sūt ad sacm aut reuerēter s̄ p̄dī-
tīōe sumēde: vt s̄. in p̄p̄o tractatu
tactū fuit. ¶ Sup pres dō mīnimas spēs⁹
vini caplat p̄l̄ lector hūiditatē q̄dā
vini: q̄ cū amīst saporē vini: amittit
etiā p̄sentīā corplis christi et sangui-
nis. Aduertēdū q̄ verba Cori vbi
dicit si possibile esset q̄ qualitas vt
color induceret specieb⁹ consecra-
tis fm gradum repugnantē panī si

Nota duas
regulas q̄
diu durat
sacm sub
specieb⁹ sac-
mentalib⁹.

2c2a

2c2a

ibi adesset. et cum quantitas oino ma-
neret eadē que fuit pri^o tūc corūpe-
ret eucharistia. **S**ed quia illa nō p̄sistit
solū in q̄litate: s̄ etiā in quātitate: ut
in tractatu desup̄ p̄fecto a nobis ple-
nūs declaratū est. Ideo dicit etia^z
Scot. q̄ si possibile ēēt. Ex quibus
elicif q̄ in illa reptōne sacramētū in
bischolfdorff verum fuit sacramētū
reptū: vbi ut dicit p̄ticle habebāt
licz liquefacte et cōglutinate omni-
no speciē panis et hostie. licz non sit
p̄sentis speculatiōis quicq̄ determi-
nare: s̄ tū erroneas positiōes huius
opinatiōis infringere: idō silēno p̄e-
reundū est. Perū cum opinatiōes p̄e-
mittit in suo tractatu duas questio-
nes: volēs primā que sonat **An** po-
pulus qui ad adorandū sub tali di-
sturbio eucharistie sacm̄ p̄generat
peccaverit determinare nisi ex decisi-
one secūde q̄ōnis: sup̄ quā totū suū
tractatū limitavit. Ideo nec illi^o pri-
me questiois decisiōi nolum^o inten-
dere: cum alio manifestū sit q̄ popu-
lus nō peccat adorādo ignorant ho-
stiam nō cōsecratā: cum talis adora-
tiō p̄cedat ex habitu fidei dictantis
tātumodo hostiā p̄secratā esse ado-
randā: ex quo nō oportet ut adorans
semp̄ p̄ditiōnē masticeat actuali vel
habituali ut hic aduersari^o p̄tendit.
nisi spālē habeat revelatiōē a deo
q̄ ibi veraciter corpus xp̄i existat ex
quib^o et^o p̄ma q̄stio satis manet de-
cisa. s̄ quo ad secundā primo ponē-
da sūt ei^o vba i p̄pria forma: et demū
eorū impugnatō etiā p̄ totū suū tra-
ctatū: signando ex utraq̄ p̄te arti-
culos p̄ lras alphabeti. sic tū ut ca-
tholici articuli habeant signaturaz
cum signo crucis.

Positio erronea aduersarij.
sequitur: et primo sup̄ titulus
q̄stiois ab eo formatū in pri-
cipio tractat^o dicens.

Secūda q̄stio iuxta p̄cessus
aduersarij: utz hostie in ec-
lesia a sacerdotibus i missis
elevate vel ad infirmos delate: seu in
ecclesijs p̄ infirmis reservate q̄ credū-
tur eē p̄secrate: sit ita vel nō. sunt sim-
pliciter vel p̄ditionali^o cultu latrē ado-
rāde: semp̄ referēdo cultū latrē in
xp̄m sub sp̄ibus sacralib^o. et post di-
cit. Dicēdū ē itaq̄ p̄mo hostiā quā
q̄s scit nō esse p̄secrā null^o adorabit:
nec xp̄us sub eius sp̄ib^o credēdus ē
nec adorādus. Nec ille.

Positio catholica lectoris
dans primū documentū sub
eadem lra **A. +**

Super duo que ab aduer-
sario t̄gunt^o ut est titulus
q̄stiois: et demū positio q̄-
dā finalis. **De** ad p̄mū q̄ titulus q̄stio-
nis est p̄ma fronte suspectus: ut
pote ab eo super falsas quasdā posi-
tiones quas in sequētib^o ponit al-
legatus. suspitiōe autem caruisset si
titulum sic ānorasset: vtrum hostie
in ecclesia a sacerdotib^o et. sint sem-
per simplici vel in aliquo casu p̄ditio-
nali^o adorāte. Sic em̄ distinctio da-
ret q̄ ad p̄ficiētes et quo ad nō p̄ficiē-
tes: cū i certis casib^o ab utrisq̄ p̄t sub
p̄ditōe etiā actuali sumi et venerari.
d̄ q̄b^o tū mime mētōes fecit exp̄ssā.
Item suspect^o reddit eo q̄ cum tri-
plex sit circa hāc materiā p̄ditio pō-
derāda. videlicet p̄ditio p̄secratiōis cō-
ficiētis et adoratiōis. et p̄ma semper

Replica i Tracta. erroneū

a duobus alijs sicut p̄supponitur:
ita subintelligitur. **N**ō qñ queritur
ab aduersario. An hostia a sacerdo-
tibus in missis eleuata zc. sint sim-
pliciter vel cōditionaliter adoran-
de: cuius de tercia solum tangat z ali-
as duas p̄supponit vt dē est. **I**do
nunq̄ simpliciter cū exclusionē vt
delicet ois cōditionis adorā aut su-
mit eo q̄ semp adorās: eo respectu
adorat q̄ cōditiones tam ex pte cō-
secrationis q̄ z cōsecrātis. iuxta xp̄i
institutionē sint celebrare. **E**t in ca-
su quo nō eēnt celebrare: tñ nota q̄
q̄ habēt casum aduersari⁹ semp pō-
derat: quasi ppter talē casus nunq̄
sit sine cōditione adorāda: ne ydo-
latria p̄mittat dīc q̄ falso. innitit sū
damēto q̄ in tali casu vt Gerson z
alij doctores exp̄sse ponūt vt infra
patebit. adorans alien⁹ est ab ydola-
tria q̄uis celebrans z nō cōsecrans
sit in culpa. adorat em̄ sub cōditioe
nō dico exp̄ssa in sua adoratiōe. sed
sub conditōe cōsecratiōis z conse-
crātis rite celebrare. **E**t attendit cō-
ditio p̄secratiōis in debita platōe.
v̄boꝝ sacramentaliūz que tunc veri-
tata censet qñ cū intentionē actuali
vel habituali v̄ba p̄ferunt. Condi-
tio cōsecrātis attendit in ordine sa-
cerdotali iuxta institutionē xp̄i sup
debitā materiaz panis z vini. nec tñ
p hoc excludit quin in certis casib⁹
tā conficiēs q̄ laicus adorans: sub
conditōe actuali pōt adorare z su-
mere vt i appologia factū fuit. **S**o-
lum aut̄ hec excludimus q̄ semp in
om̄i loco sit talis hostia sub cōditio-
ne adorāda. **A**d quā intellectū extor-
quendū posuit titulū qñtis ad suū
placitū. nobis aut̄ suspectū eo q̄ cū

de simplici vel cōditionali adoratiō-
ne. querit dicim⁹ qd̄ nec simpliciter
cū exclusionē ois cōditōis est ado-
randa. nec cōditionaliter vt ip̄e p̄-
tendit in om̄i loco z tēpore. **I**n ali-
is que appositū bñ sensit videlicet d̄
adoratione latrīe erga xp̄m conten-
tum. **E**t de illa positione responsali
sua p̄ma. **Q**uod hostia q̄ q̄s scit nō eē
cōsecratā nullus adorabit. nec xp̄s
sub ei⁹ sp̄eb⁹ credēdus est nec ad-
orandus. **H**ec positio in nuda sua
intentione nō est reprehensibilis. licet
suspecta sit ppter scdaz quā expos-
tulat positionē ppter terminos cū
dicit quā q̄s scit. volēs p hoc innue-
re qñdā altiorē noticiā quā sit not-
icia fidei esse necessariā circa adora-
tionē eucharistie. vtpote noticiā dī-
nī in reuelatiōis. **P**ñ sequitur scda
eius positio.

Positio erronea aduersa- rii secunda.

Ecundo dicit hostia quā q̄s
scit rite esse p̄secratā adoran-
da venit. xp̄usq̄ sub ei⁹ sp̄eci-
ebus s̄m humanitatē contineri cor-
de debet. z adorari nulla adiecta cō-
ditione. **S**unt aut̄ hec scientes pa-
ci quos de⁹ sp̄aliter illuminauit a se
in iunēture. aut p angelos aut alijs
s̄m modū sue bonitatis z puidētie

Positio catholica lectoris dans secundū documentum sub eadem lra

Per duo que aduersarius
tangit locutus cū manife-
stam heresim includat eo q̄
p̄mo lumen fidei estimat nobis nō
infficere p certa cognitiōe habēda
de his q̄ nobis ad credendum ppo-

timet et eo etiam quod nullibi in tota ecclesia
certa habeat cognitio de veritate eu-
charistie cum ecclesia careat hac illumi-
natione speciali seu angelica revela-
tione ubi et in quo loco habeat verum
sacramentum ut patet ad sensum. Etiam
ipse sacerdos conficiens et sumens si non
habet illam divinam seu angelicam inspi-
rationem aut illuminationem super cer-
tam Christi praesentiam sacramentali sua fi-
des qua firmiter creditur se consecra-
re. eo quod rite ordinatur verba consecra-
tionis super debitam materiam ex intentione
conficiendi. prout nihil valuit sed sub du-
bio totum mysterium altaris pactum est.
tali sub ordine procedendum est ut primo lu-
ce clarius pateat quod cognitio creden-
dorum que habet ex lumine fidei. quia
est certior quam sit quaecumque cognitio
scientifica que ex naturali lumine
intellectus habet. Ideo nec ei potest ali-
quo modo subesse dubium aut falsum.
Secundo ut directe sua positio pate-
at esse falsa per contrarium asserendo. quod
absque speciali revelatione quilibet con-
ficiens et sumens scit ex ipso lumine fi-
dei hostiam rite esse consecratam quam sua ce-
lebratio ex quatuor procedit conditio-
nibus supra enumeratis. ut sunt ma-
teria et forma. intentio et ordo. Et si-
cut laicus rite adoratur et sumit quam solus
in mysterio altaris aut alibi iuxta
Christi et ecclesie institutionem. adorare et
sumere. intendit solum lumine fidei et
non alia revelatione divina suscitatus.
Quo ad primum quod cognitio creden-
dorum que habet ex lumine fidei sit cer-
tior omni alia cognitione quam naturali
lumine intellectus habet probatio non
indiget cum hoc sit omnium doctorum in eorum
scriptis sententia discentientes. An si
des sit certior quam scia. vide Alex. de

ales in suis. parte summe. q. lxxix. membro
primo. Item an obiectum fidei sit ita ve-
rum quod ei non possit subesse falsum. vide
Bonaventuram in suo. libro. scripto dist. xxiiij.
Item an fidei possit subesse falsum
vide Gersonem in suis declarationibus
de fide quem doctores quod aduersarij
plurimum estimat eum sentire per sua
opinionem. Ideo eius ponit hic sententiam
Quia dicit in hac forma dubitat virum
falsum possit subesse fidei. seu virum fal-
sum possit credi vel id quod non est. puta
cum sacerdos eleuat hostiam non conse-
crata. virum sit vera fides qua a toto
populo creditur ibi esse. vel illud esse cor-
pus Christi. Et dicit ad hoc quod fidei nunquam
potest subesse falsum: nec dubium. imo
nec etiam per quicquam credi nisi sit infal-
libiliter verum. Sed in predicto casu cre-
dere quod illud seu illa hostia sit cor-
pus Christi non est fides. sed opinio tantum quam
potest esse de falso. Sed credere quod sub
illa hostia si in forma debita conse-
crata fuerit sit corpus Christi est fides
et hoc semper infallibiliter est verum. unde
illa positio semper apponenda. vel ad-
minis supponenda est. quam hostia ado-
ratur vel sumit. sed si rite consecrata
fuerit vel sic. hostia rite consecrata in-
fallibiliter est corpus Christi. hec Gerson
in forma. Et quod aduersarius hec ver-
ba estimat sibi deservire super condi-
tionaliter adoratores formandam quod tamen
esse non potest. apparet primo ex inter-
rogatione qua de causa mori fuit locus de
conditionaliter adoratio. Secundo quod in-
cludit ex tribus conditionibus supra enu-
meratis conditionem consecrationis iue-
stigare. et tunc quod illa conditio semper
ab adorante vel apponit vel suppo-
nitur. scilicet si rite consecrata fuerit etc.
Quo ad causam mori. patet quod mori

Replica in Tract. erroneū

mo fuit principaliter. an fides catho-
lice posset subesse falsum declarare.
¶ Ex hostia eleuata a sacerdote non
cōsecrata. ibi enim diceret infidelis q
fides nostre subesset falsum. vñ qua
si coact⁹ in defensione fidei cōclu-
dit. sicut ⁊ ceteri oēs doctores q p-
pterea nō subest fidei falsus nec du-
bitum. eo q solūmō post psecratōez
rite factā creditur ibi eē xps sacra-
lter. Et si qd diceret ergo nō dēz ado-
rari nisi sub pditione ne fidei sub-
sit falsum. Rñdit doctor iplicite q pro-
pterea nō subest fidei falsum q ali-
qd adorat hostiā nō psecratā putās
esse psecratā. qz fides nō dicitur imo
phibet sub pena ydolatrie. ne quis
hoc faciat. Et si dicat tñ adorās fal-
se adorat. Rñdet q licz qd false ado-
rat. nō tñ fidei. ppteā suberit falsus.
subesset aut. falsus si adorare hostiā
nō psecratā fides admitteret. Et hē
q doctor Gerson cōcludit quo ad
causam suā motiūā dicēs q pdictio
casu credere qd illō siue illa hostia
sit corp⁹ xpi nō est fides sed opinio
tñ que pōt esse de falso. qñ diceret.
nō ppteā derogatur veritati fidei
q hostia eleuata ⁊ nō psecrata ado-
ratur. sed q hui⁹ occasione fideles
debeant sub conditione adorare. h
nō dicit i hac sua causa motiua. qd
est primū in suo documento tacto.
Nec etiā possum⁹ elicere ex scdo in
illo documēto tacto. vbi facit mētio-
nē de pditione cōsecratōis que est
pma iter tres supra enūeratas. qñ
cuqz dicit. Sed credere q sub illa ho-
stia si in forma debita cōsecrata fu-
erit sit corpus christi est fides. ⁊ hoc
semper infallibiliter est verus. Hoc
doctor ideo dicit q cum supra dixit

rat q in casu quo quis hostiam ele-
uatam ⁊ nō consecratam adora-
ret non propterea censendū est fidei
falsum subesse ⁊ vnus quereretur qd
ergo censendum est de veritate fidei
quo ad hostias eleuatas. Rñdit qd
hoc dicitur veritas fidei q talis ho-
stia si in forma debita cōsecrata fue-
rit sit corpus christi. ⁊ hoc est credē-
dum. vnde dicere q propterea velit
astringere adorantes ad conditōna-
lem adorationem patet hec esse fal-
sum. ¶ Sed quod nec ex tercio in illo
documento tacto hec doctor pte-
dat vti aduersarij autumant pte-
suis verbis quia dicit. vnde illa cō-
ditio semp apponenda vel ad min⁹
supponenda est quādo hostia ado-
ratur vel sumitur. s. si rite consecra-
ta fuerit vel hostia rite cōsecrata in-
fallibiliter est corp⁹ xpi vbi duo di-
cit de conditione vel apponēda vel
supponenda in adoratione vel sumi-
pione hostie. ⁊ quia hec due condi-
tiones semper obseruantur in actu
vel in habitu. In actu quādo appo-
nitur. In habitu quādo supponit.
vnde de apponenda vel supponen-
da loquitur conditio. ⁊ vt supra
patuit in appologia. actu sunt con-
ditōnes apponende. vbi necessitas
postulat tñ a conficere qz ab ado-
rante ⁊ nō sumēte alias vero mīme
h sufficit q talis cōditio supponat
ab adorāte. s. cōditio cōsecratōis ri-
te facte ⁊ nō q adorās cōditionales
habeat facē adorationē sp ⁊ in om-
nē euētū ⁊ q h sit de ei⁹ mente patz
ex verbis. nā exprimit cōditōez cō-
secratōis dicēs si rite psecrata fue-
rit vñ supponere in mēte hostia rite
consecrata infallibiliter ē corp⁹ xpi

Unde qz dicit rite cōsecrata: tangit
cōditionē p̄secrationis. z cū dicit. fa-
cte tangit cōditionē cōsecratis. z q̄a
has duas sequit cōditio adoratiōis
nō q̄ illas duas adorans hēat actu
mēte reuoluere. s̄ sufficit illas pre-
supponere. Itō dicit ad min⁹ suppo-
nenda est. semp suple cōditio conse-
cratiōis rite facte. Et breuiter p̄ re-
gula generali hoc tenendū est. q̄ de
cōditionali adoratiōe in actu vel in
habitu. nunq̄ faciūt doctores men-
tionē in eoz scriptis: nisi coacti vi-
delz ppter certos casus. vt vbi veri-
tate fidel in oib⁹ volunt defende-
re vt Berson in p̄dicto casu de ho-
stia nō p̄secrata. Et etiaz Tho. scda
scda in qōne. An fidel possit subesse
falsus in solutiōe vltimū argumētū.
Et similiter doctor Bonauē. in suo
tercio sniaz dist. xliij. virum fidei
oblectū sit ita vez qd̄ ei nō possit
esse falsus. vel etiā coacti qū certos
casus de q̄bus in appologia tactū
est scribere noluerūt in quib⁹ condi-
tio apponēda est. etiaz actualis vt
ex diuersis eoz dictis elicīt. vel etiā
coacti de habituali conditiōe scri-
bere vt vbi declarant: an cult⁹ laice
possit exhiberi xpi aduersario sine
p̄cō. Vide bonauētu. in suo tercio
dist. ix. Sed qd̄ ex p̄posito alias fu-
isset a doctorib⁹ sine his necessitati-
bus declaratum vt aduersarius hic
dicit q̄ nisi q̄s sciat ex reuelatiōe di-
uina hostiā eleuatā a sacerdote esse
xpi corpus nullus debeat sine con-
ditiōe adorare. Hoc em̄ est nouū do-
gma non fundatū. vt patz in dictis
doctorū q̄re z merito vt erroneum
refutandū. Pn̄ quo ad scdā p̄ez
vt videlicet sua positiō directe pate-

at esse falsa. Dicim⁹ q̄ absq̄ specta-
li reuelatione quib⁹ confitēs z su-
mēs scti. ex ip̄o lumie fidei hostiā ri-
te esse consecratāz qū sua celebratio
ex quatuor p̄cedit conditionib⁹ su-
pra enūerat⁹ vt sūt materia z forma
intentio z ordo. Similit̄ z laicus ri-
te adorat. z sūt qū solū in mysterio
altaris aut alibi. iuxta xpi institutiō-
nem adorat. z ita solūmodo intēdit
lumie tantūmodo fidei z nō alia re-
uelatione diuina fulcit⁹. Patet hec
scda ps ex dictis Bersonis z aliorū
doctorū q̄ solūmodo ad lumē fidei
adorantes z sumētes remittūt z nō
ad aliud vt hic aduersarius preten-
dit z hoc lumē solū p̄sistit i p̄nti ca-
su vt credam⁹ hostiā rite consecratā
esse xpi corp⁹: eo q̄ ip̄m lumē insal-
libilem nobis oñdit veritatē vt pre-
fatus doctor Berson deduxit cū di-
cit q̄ non pōt h̄c credi nisi sit i sal-
libiliter verum. z hec sufficiant.

**Positiō erronea aduersa-
rii** tertia cū quatuor suis de-
clarationibus.

Tercia hostia q̄ sacerdos ver⁹ vt
apparēs in altari sacralit̄ tractat⁹ i
custodia p̄ iūrmis fuit. seu ad eos
solēnter defert. sub p̄ditione ē ado-
randa. z corp⁹ xpi sub ea credit debz
sub p̄ditione z adorari. hac scz vlt̄ cō-
simili exp̄ssa vel tacita. Si p̄secratiō
rite z debite fm̄ institutionem chri-
sti z ecclie fuerit celebrata.

Post declarat quō condi-
tio sit in mente vel in ore vol-
uenda et dicit.

Per conditionem addendaz seu
habendā intelligibilis vel actualis

Replia in Tract. erroneū

sola. vel habitualis sola. ita q̄ q̄cum
q̄ illarū adest. cū addi debeat suffi-
cit diuīsum. nisi negotium insolitū
aliud requirat.

¶ Iterū inuehit cōtra illos
qui volunt aliquā conditio-
nem addere et dicit.

C Per cōditionē non addendā vel
non hūdaz oēs simul actualis et ha-
bitualis copulatiū exclusio sunt ha-
bēde. Ita cū dī in adoratione sacra-
menti altaris nulla addi debet cō-
ditio ab adorante exclusio sint actu-
alis et habitualis.

¶ Iterū dat distinctionem
d̄ duplici adorationē erga spe-
ciem sacramentalē et eius cō-
tentum.

C Item sup̄ius cū mēto sit de ho-
stia adorāda et postea alia sit mēto
de xp̄o et eius corpis hostia ibi pro
sp̄ibus d̄ esse accepta que in sacra-
mēto altaris non cultu latrīe s̄ yp-
dulia adorant s̄m **De**. de aquila.
in. iij. dist. ix. **Et** ut credo s̄m **De**. de
palu. eadem dist.

¶ Iterū pro fortificatōe er-
roris sui dicit conditionales
adorationē nō includere du-
biū seu opinionem veram v̄
falsam.

C Cōditio sic addita addentē i sua
fide catholica dubiū non facit in fi-
de nec infidelem eo q̄ nō facit enim
dubium directe. In his que cadūt
sub fide. Nō em̄ dubitat addēs con-
ditionē exp̄sse v̄ ip̄licite xp̄m et cor-
pus eius sacrāliter eē sub speciebus
panis facta debita cōsecratōne. nec

ad hoc refert cōditio. s̄ refertur ad
debitā cōsecrationē hostie q̄ conse-
crationē debitā non credere teneor
fuisse factā a sacerdote. Imo possūz
dubitare vel opinari de ea actu vel
habitu sine pericō aīe. an ip̄e sacer-
dos singula obseruāda obseruauerit.
facitq̄ talis cōditiones additio
precauere ne credēs false credat. cir-
ca ea que cadūt sub fide. puta id eē
corpus xp̄i q̄ sub sp̄ibus panis cō-
tinet in casu q̄ nō fuisset facta deter-
miata cōsecratio. **¶** Parit̄ a cultu la-
trīe creature. impēdende que om̄ia
cōtingerēt si cōditio exclusio simpli-
citer haberet. **¶** Nec videt̄ habit⁹ fidei
sufficere ad hoc p̄cauendū. q̄ alias
xp̄ianus nō posset ydolatriā cōmit-
tere et credere creaturā eē deū. sim-
pliciter adorando eo q̄ talis habit⁹
fidei semp̄ sufficeret. et vicem cōdi-
tionis suppleret actualis vel habi-
tualis. et non dico d̄ agente ex habi-
tu fidei s̄ ex li. arbitrio. Et sic docto-
res sup̄ius tradidissent de conditio-
nibus addendū exp̄sse vel tacite. si
talia om̄ia possent precauēri p̄ habi-
tū fidei et in eū reduci. Imo sub ha-
bitū fidei non continent̄ sed suppo-
nūt̄ ab eo nec alie circūstantie ad
cōsecrationē requisite adsunt.

¶ Propositiones catholice lcō-
ris prefatos articulos condē-
nantes per quinque documen-
ta iuxta numerū articulorū
aduersarij.

¶ Per quinque articulos poss-
tos ab aduersario videlz su-
per vnā positōnē. et quatuor
et declarationes. locutiones cu-
saz breuitat̄ studendū sit ne. **¶** **plur.**
b. iij.

C *

tas fastidiū generet. eo etiā q̄ ex p̄cedētibz saꝝ declaratis pateat falsitas sui fundamenti videlicet q̄ nemo debeat esse exempt⁹ a cōditionali adoratione nisi qui spālem habeat reuelationē a deo sup̄ verā xp̄i p̄ntiā in sacramento altaris. In q̄ fundamēto includit lumē fidei nobis infusum nō sufficere ad eliciendū indubitātū actū fidei. tali ordine p̄cedendū est vt breuiter singuli ei⁹ articuli erronei. singlīs catholicis eo ordine quo positi sunt infringantur. Dicim⁹ ergo sup̄ ei⁹ terciā positionē cōtrario mō. ⁊ primo quo ad sacerdotē verū. demū quo ad apparentem q̄ de vtroq; mētionē facit. Qd̄ hostia quā sacerdos ver⁹ in altari sacraliter tractat. vñ in custodia p̄ infirmis seruat seu ad eos solenniter defert. nō est sub p̄ditiōe omni tpe ⁊ loco adorāda nec corpus xp̄i sub ea credi d̄z sub conditione modo p̄misso. ⁊ adorari tacite vel exp̄se dicēdo. Si cōsecratio rite ⁊ debite fm̄ institutionē xp̄i ⁊ eccle się fuit celebrata te adoro. Itē quo ad sacerdotē apparentē ⁊ celebrantē apparentē. q̄ in simul coniungit talē. cui⁹ d̄o sacerdote in sua positioe in finē vt sic suū errorē colorare valeat. Si cimus qm̄ q̄s verisimiliter dubitat de tali celebrāte. an videlz rite sit ordinatus. aut an rite celebrat. tūc cū sub actuali cōditiōe. p̄t talis licite adorare ⁊ ita suā fidem formare. Si cōsecratio rite ⁊ debite fm̄ institutionē xp̄i ⁊ eccle się fuit celebrata te adoro. Item vltius dicim⁹. additiendo q̄ in casu vbi quis adorat hostiam non consecratā a sacerdote vero vel apparenti celebratā. duz

ex proposito hoc non facit. alienus est ab ydolatria q̄uis celebrās ⁊ nō conficiens sit in culpa. eo q̄ in sua adoratiōe sub intellecta fuit cōditio ista si cōsecratio rite facta fuit. Prīmū de sacerdote vbi celebrat aut sacramentū defert qd̄ ibi nō sit sub cōditiōe. xp̄s adorādus omī videlicet tpe ⁊ loco vñ aduersarius p̄tēdit. satis ex supra enumeratis declarationibus patet. sup̄ lumē fidei qd̄ nos sufficienter certificat ad verā xp̄i p̄sentā sub hostia altaris qm̄ celebratio rite facta est. ⁊ rite d̄ fieri qm̄ quorū cōcurrūt. s. materia ⁊ forma intentio ⁊ ordo. Itē q̄ celebratio sic rite facta includit ex trib⁹ cōditionib⁹ supra enūeratis. duas videlicet cōditionē consecrationis ⁊ consecratis quas ip̄a terciā que est adorantis. p̄supponit esse factas. Itē satis sub cōditiōe xp̄i p̄ntia in omī loco ⁊ tpe adorā. ⁊ sic doctor dicta sup̄ habitualē cōditionē saluantur. vbi videlz dicūt q̄ in oi adoratione subintelligit cōditio. si cōsecratio rite facta est vbi de cōditiōe cōsecrationis tangūt. quā adorās s̄p̄ supponit seu subintelligit. Scdm̄ vñ a nobis positum de sacerdote ficto. patet etiā. ex p̄missis in appologia tactis casibus quia cui⁹ talis non conficit ⁊ adorans. occasiones habet dubitādī super eius celebratiōe. licite sub cōditiōe etiā actuali potest ⁊ credere ⁊ venerari seu etiam sumere. Tertium vero q̄ additum fuit super casum. vbi quis nō ex proposito hostiam non cōsecratam adorat. qd̄ tunc alienus est ab ydolatria. patet ex dictis oim̄ doctorum precipue Gersonis vbi in re-

Replica in Tract. erroneū

galis moralibus de sacramēto eu-
charistie ut in facta patebit. in loco
vbi aduersarij ipm p se allegat po-
nens hanc sententiaz in propria for-
ma uti posuimus supra.

Documentum scdm ca- tholicum.

C + **O** Emum sup scdm aduersarij
vbi declarat suā mentē in cō-
ditionibus addēdi vel habē-
di circa adorationē qz intricatis ver-
bis procedit dicens qz conditio est in-
telligibilis vel actualis mētalis so-
la vel habitualis sola. **H**icam? nos
iuxta mentē doctorū qz solutiōis du-
plex est conditio. Una actualis. al-
tera habitualis. Et actualis dī illa
que actualiter mēte vel ore proferē
Habitualis vero que ex habitu fi-
dei sup consecrationē rite factā fert
non exprime do illā nec mente nec
ore. Aduersarius aut qz vult qz ne-
mo excipit ab adoratione conditio
nāl nisi illuminat^r altā reuelatiōe
diuina rē. pater qz sua intētiō est qz
semp cum actuali conditōe sit ado-
randa et in casu quo illam actu non
haberet qz tūc sufficit habitualis. i.
virtus seu efficacia illi^r actualis cō-
ditōis quā debuissz habuisse. sic a si
illi sufficit sacerdoti habitualis. i.
virtualis intētiō. vbi actualis non
adest ut doctores oēs asserūt. h̄ hec
sua positio falsa est ut patuit cū illā
habitualē conditionē concedimus
nō ita ut in virtute actualis condī-
tionis habeat in adorante agere ut
aduersarius autumat sed in virtute
agat cōditōis psecratiōis rite facte
quā cōsecrationē adorās supponit
seu subintelligit ex habitu fidei esse
a sacerdote factā aq suā adoratōez.

Documentum terciū ca- tholicum.

O Emuz sup terciū aduersarij
vbi pretendit reprehendere
nos qz ut ipse putat excludi-
mus omnē conditionē addendam
vel hūdam in adoratione qd in nō
facim^r. qz ut ex pmissis patuit nec
actualē nec habitualē excludimus
cōditōes debitas et necessarias. ad
adorationem. sed bene excludim^r
conditōes suas quas asserit appo-
nendas omni loco et tempore tam
circa sacerdotem verū qz fictum nī
si quis speciales habeat a deo reue-
lationem sup veram xpī presentiaz
in sacramento. Nam concedimus
actualem conditionē in casibus su-
pra in pncipio opis annotatas et si
militer habituales modo pmissio
tacto et non sicut ipse habitualē au-
tumat. vnde patz falsitas sue cōtra
nos innectine.

Quartum documentum

O Emuz super quartū aduer-
sarij vbi tēgit dī diuersa ado-
ratione faciēda. erga spēs sa-
cramētales et rem contentā sub eis
scz xpī asserens. pmo qz vbi in pre-
cedentibus suis positionib^r locut^r
sit de hostia qd tunc termin^r hostie
debeat supponi pro speciebus. Et qz
hic modus supponēdi est valde in-
consuetus in omnibus doctorū lo-
cutionibus. cum hostia deo offera-
tur et species non per se offerantur.
h̄ ipse xpīs sub spēbus contentus. i.
totū in simul sacm visibile et inuisi-
bile. vnde et in missa dicitur hostiaz
pnam. hostiam sanctaz. hostiā im-
maculatā. **H**ic modus suus loquēdi
b. liij

alienus est a catholico sensu. Pato
tñ lz non concessio q sic accipi possz
hoc ipm tñ q pcedit spēs illas yp
dulia veneratiōe eē adorādas. Et
am sub conditiōe actuali z habitua
li per modū ab eo exp̄ssus. circa cor
pus xp̄i contentus hoc ea facilitate
contēnitur. qua ab eo pbatur cum
nec ip̄i doctores ab eo allegati hoc
senserūt vt pe. de aquilā. z pe. de pa
lud. Quis em̄ dicant spēs ypdulia
veneratiōe venerari nō tamē dicūt
sub hac vel illa cōditiōe vt ip̄e pre
tēdit. Perū ne lectoris anim⁹ ma
neat suspensus circa veneratiōem
spēz sacramentaliū. Est notandus
q ip̄e spēs pnt dupliciter p̄siderari.
vel fm̄ eoz eē naturale. vel fm̄ esse
sup naturale. Naturale quidē q ha
buerunt aū p̄secratiōē. oia accidē
tia fundata in substantiaz panis vt
erat q̄ntitas z superficies seu rotundi
tas etiā qualitas circa colorē sapo
rē z odorē zc. Sup naturale vō eē
eoz dicim⁹ qd ista accidētia natura
lia post p̄secratiōē manēt: solū vir
tute diuina vrpote sine subiecto. et
hnt suas naturales actiōes q̄s ante
cōsecratiōē habuissent. etiā tñ vir
tute diuina vt immutare visus. ol
factū z gustū. z posse putrefieri: z a
vermisib⁹ corrodi zc. vñ si querit qua
rōne sint spēs ille sacramētales ve
nerande. Dicim⁹ q rōne illi⁹ natu
ralis opatiōis inquātum videlz cau
sant quasdā naturales actiones nō
debet eis aliquis honor. Sz ea rōe
q deus tāta miracula opatur circa
ea accidētia vrpote qd sine subiecto
existunt. Itēz q naturales retinent
actiones z passionēs circa immuta
tiōē sensui exteriori. z hoc solū v

tute diuina. Pō rōne diuine virtutis
vt sic lz nō sint sacramētū plenū et
p̄fectū. sunt tñ sc̄m inq̄ntus sunt sa
cre rei signū z sacramētales res p
ducētia in enigmatica visionē ip̄i
xp̄i. venerant p⁹ xp̄m cui latrā de
bet z honor in eo ppendit q subito
vt videm⁹ spēs facta cōsecratiōe ge
nua p̄sternunt. lz intētiō adorantis
nō ad ip̄as spēs sz ad contentus sub
eis scz xp̄m ferat latrā adoratione
Nec tñ per hoc excludit qn imago
xp̄i que interdū cernitur etiā deco
cta in ip̄a specie panis. Habeat ve
nerari ex intētiōe adorantis si vel
let vt alia imago xp̄i: q venerat nō
rōne sue materie in qua sculpta est
seu depicta. sz rōne imaginati. s. xp̄i
latrā veneratiō de hoc nihil ad p
positū ad qd tñ redeundo. Si quis
dubitarer. an ip̄e spēs sacrales sic
debeant ypdulia veneratiōe exco
ll qd necesse sit adorantē sac̄m eu
charistie semp distinguere inter yp
dulia z latrā actualit imaginando
qd res preta in sacra mto. s. xp̄s sit
latrā venerand⁹. spēs vō ypdulia.
Nūdet q nō sz sufficit simplex ado
ratio qua adorans intēdit xp̄m ve
nerari. sicut z venerat vt vex deū et
hoiez zc. Vñ p̄nter ypdulia venera
tiōe ip̄e spēs sacramētales exco
luntur tanq̄ sacra signa manu du
centia in ipsum xp̄m.

Quintum documentum

¶ Quintum sup quintū vbi tria
ponit. z in pmo n̄itur se ex
cusare sup notaz dubitatiōis
quem includitur in ip̄a cōiunctiōe
si quasi non sit quis censendus du
bius in fide ppter cōditiōalē ado

Replika i Tracta. erroneū

rationē dicendo si cōsecratio rite et debite facta est. tunc te adoro. eo q talis adorans non dubitat xpm eē sub spēbus facta debita cōsecratioe. **H** dubitat de ipsa cōsecratione an sit rite facta d qua vt dicit licitū est dubitare. **S**ed q hec excusatio nō cōcludit. imo ipsa pditionalis adoratio dubiū facit credentē et p cōsequens infidelem et hereticū vt notat c. **D**ubius de hereticis deducit varijs respectibus. **P**rimo qz grāmarice loquēdo semp hec cōiunctio si ponit dubitatu e. l. interdū affirmatiue. i. interdū negatiue. interdū et adiunctiue. et etiā optatiue. vñ. **A**ffirmat dubitat cōiungit si negat optat. **D**icit em affirmatiua dubitatio vt nescio si faciā. **A**diunctiua si veneris faciā. **N**egatiua si p nō vt si danid menti ar. i. non mētiar. **O**ptatiue vt si finius iste veheret mercimonias. **E**t qz cōditionalis adoratio cōiungit rem adorādā cum adorante. i. illa cōiunctio **S**i cōsecratio ē rite facta stat adiunctiue. **S**ecūdo etiā patet falsitas in eo q dicit cōsecrationē non cadere directe sub fide. **S**ed solum q xps contineat post cōsecrationē rite factam sub spēbus sacramentalib. **I**tem q licitū sit circa psecrationē dubitare. **P**am pimum stare nō pōt. qz sicut directe cadit sibi fide xpm sacramentalit pneri sub speciebus facta cōsecratione. ita etiāz directe cadunt omnia illa sub fide si ne qua sacramentalis pntia xpi haberi nō potest. hec sunt quatuor videlicet materia forma intentio et ordo. que singula sic se hnt q cum nullo sine altero xpi sacramentalē presentiam efficere pōt. ita in simul cō

curretibus sup actuz fidei nostre dicant nobis xpm sacraliter contineri tunc sub speciebus. **S**ecūdo etiā stare non pōt q videlz licitū sit vnum quēqz circa cōsecrationē dubitare. sic em sacerdos quē nō excipit sic et laicus nisi habeat reuelationē a dō semp licite pōt circa cōsecrationem dubitare frustra ergo doctores asserunt q pmissis quatuor cōcurrentibus pditionib. etiā heretici scismatici. ex cōmunicati cōficiunt vbi rite sunt ordinati. si ergo ecclia nō dubitat de illis qn pficiant quō dubitare pōt licite ydone? sacerdos sciens se rite ordinatū et rite pferentē vba sacramentalia sup debitā materiam in debita intēione. **T**ercio piz falsitas qz si adoratio cōditionalis que et dubiosa d. ferri nō ad xpm circa quē dicit non esse dubitandū. **S**ed ad ipsam cōsecrationē. piz falsitas qz cū adoratiōis actus fert ad suū obiectum q adoraf. ideo tunc deberet cōsecratio et nō xps dubiose et cōditionaliter adorari. **N**oc aut non admittit vt piz in suis orationib. qz in vulgari cōposuit in qua cōtinet. **S**i tu dñe iesu xpe es ibi ex psecratione adoro te. si nō es ibi adoro te vt es in celo. ergo piz q nō pōt vnū ab altero separi. i. cōsecrationē a re cōmēta quasi circa vnū quis possit dubitari et non circa alterū vñ solū quoddā latibiluz sibi construxit vt subterfugere posset vbi sibi obijcit incōueniēs sup dubiosam fidē que reddit hoīem infidelē ex all. c. dubius de hereticis. **C**irca scdm vero q ponit sup necessitatē illi? cōditionalis adoratiōis. asserēs q necessaria sit ppter tria. pmo vt adorantē a fal

*Nō q h
quatuor
si. m. p.
m. l. p.*

sa credulitate preseruat. et ne ydola-
triā cōmittat estimādo corpus xpi
ibi esse cū non fuisset facta cōsecre-
tio. **H**ue omnia frivola sunt cum in
tali casu adorantes semp a vitio in
fidelitatē et ydolatrie excusant ut su-
pra ex verbis **P**ersonis patuit: dū
dicit pīde adorās alien⁹ est ab ydo-
latría. Quis celebrans et non conse-
crans sit in culpa. et similiter alij do-
ctores excusant ut inferius patebit.
vñ nō oportet ppter ea conditionālē
adorationē facere ut hoc pctm vite-
tur. **N**ec etiā ppter scōm est necessa-
ria cum ipse adducit qđ qđ doctores
de ipsa conditiōe addēda vel habē-
da in adoratiōe eucharistie fecerūt
mentionē. **N**ō faciēda ē ne supflue
videant de ea tractasse. **A**pparet em̃
hui⁹ falsitas qđ nunqđ doctores fece-
runt mentionē de ipsa conditionali
adoratione nisi qñ certos casus et
evētus varios qui ptingere possent
enumerarūt. ut ipse **G**erson vbi su-
pra in qōne. **I**n falsum possit sub-
esse fidei. adducēs casum vbi sacer-
dos eleuat hostiā non psecratā. an
tunc sit vera fides qua a toto popu-
lo creditur ibi esse corp⁹ xpi vbi di-
cit qđ in tali casu conditio semp est
apponēda vel ad minus supponē-
da si rite consecrata fuerit hostia ut
de eundē in tractatu cōpendij theo-
logie de septē virtutib⁹. **A**d idē loq-
tur in tractatu de mō se hñdi rpe sci-
smaticis vbi casum allegat dicens.
In adoratiōe hostie in altari. dum
occurrit aliqua dubitatio qđ pby
celebrās nō ppleverit oīa rite ad cō-
secratōez requisita sufficit adorare cū
cōditiōe implicita. si oīa rite facta
sunt fm institutionē xpi et eccie. **E**c-

ce qđ iterū loquūt in casu contingen-
te et non ut aduersari⁹ vult in omni
loco et rpe adoratiōis sub conditiōe
esse adoranda. **A**d idē etiā deserui-
unt alioz doctoz dicta qđ simili mō
solū in casibus contingētib⁹ faciūt
mentionē de ipsa cōditiōe ut infra
patebit ex suis xpijs allegationib⁹
sup **B**onanē. et eundē **G**ersonē et h
sufficiant sup causas motivas quas
inducit tanqđ necessarias p cōditiō-
nali adoratiōe faciēda. **P**erū qđ
paulo ante hoc scōm iā declaratus
facit mentionē de ipso habitu fidei
quasi ille nō sufficiat ad excusandū
adorātes ab ydolatriā. nisi cōditiōez
addat. iō sit conditiōnalis adoratio
necessaria. et capit p suo fundamen-
to. hoc qđ si habit⁹ fidei sufficeret et
semp preseruet ab ydolatriā etiā i
casu qđ sine cōditiōe hostia non con-
secrata adoratur. tūc nunqđ poterit
fidelis ydolatrare s̃ hoc falsuz repu-
tat ē et illud qđ fidelis non debeat
ydolatrare qñ sine cōditiōe adorat
Sed quārum hoc ei⁹ fundamentū
fidei et dictis doctoz repugnat patz
prio ex eo qđ **G**erson vbi supra ado-
rans ex habitu fidei hostiā nō cō-
secratā nō solū excusat ab ydolatriā
qđ commissā. imo totaliter asserit eū
immunē dūz dicit pīde adorās ali-
enus ē ab ydolatriā quīs celebrās
et nō psecrās sit in culpa. **S**cđo patz
falsitas qđ adorans ex habitu fidei
adorat sub cōditiōe habituali sup
cōsecratōez rite factā quā ex suo ha-
bitu fidi subintelligit et supponit eē
factā ut sepe tactū est. **T**ercio patz
falsitas qđ adhuc defendere nitit⁹ qđ
supra posuit. s. non sufficere nobis
lumē fidei. circa adoratiōē eucha-

Notā sup
aliqua doctrā
doctorum

Replika i Tracta. erroneū

ristie. q̄ qd̄ altius lumē. s. reuelatōis
diuine sit necessariū vt qd̄ sine cōdi-
tione possit adorare. s. ille cui de^o re-
uelaret ex spālī gratia qd̄ ibi eēt cor-
pus xpī. z tō etiā hic dicit habitum
fidei nobis nō sufficere. Itē p̄z falli-
tas eo q̄ meritū fidei qd̄ solū ex lu-
mine fidei nobis accrescit. iam p̄ il-
lam reuelationē minuit eo q̄ talis
reuelatio erit exp̄imentalis cognitō
z miraculosa z fides nō h̄z meritū z
vbi humana rō prebet aut q̄rit exp̄i-
mentum. Quarto p̄z ex falsa conse-
quentia quā format sic em̄ arguit si
habitu fidei sufficit ad vitandū pec-
catū ydolatrie in adoratiōe hostie. q̄
nunq̄ fidelis pōt ydolatrare. q̄ hoc
est falsum q̄ z aīcedēs. Dicim⁹ em̄
q̄ falsam format consequentiā eo q̄
oppositum consequentis scilicet si
delem posse ydolatrare stat cum an-
tecedente affirmatiue sumpto abs-
q̄z nota dubietatis. scilicet q̄ habi-
tus fidei sufficit in tali casu videlicet
adoratione hostie nō consecrate ad
vitandum p̄cātū ydolatrie. q̄z vt di-
ctum est habitu fidei in adorante di-
ctat hostiā tm̄ mō rite cōsecratam
esse adorandā nec adoraret si sciret
nō p̄secratāz. Preterea habitu fidei
pōt dupl̄r cōsiderari v̄l respectu ob-
iecti vel respectu subiecti seu etiam
actus ei⁹ qui est credere. Nā primo
mō sufficit ad preseruandū ab ydo-
latria cū sit lumen infusum a deo
cuius opera fortiora sunt opib⁹ di-
boli. Secūdo v̄o modo cum ei⁹ subie-
ctum sit variabile. v̄ipote voluntas
seu liberū arbitriū cū credere sit cū
assensu mētis cogitare mētis. s. in-
tellectus qui est primū subiectūz si
dei h̄z actus cognitōis fidei sit ab

libero arbitrio qd̄ cūz variabile ex-
istit. Ideo non obstat habitu fidei
potest quis ydolatrare. ¶ Sequitur
in tractatu aduersarij.

Naz aduersarius epilogat
conditionalem adorationez
ex suis premissis positōib⁹
dicens.

Videt em̄ q̄ possit hec addi con-
ditio. Si sub hostia hac xp̄us est sa-
cramentaliter eundē sub eadē adoro
nec ista cōditio sic addita facit du-
bium in fide q̄ hō nō tenet credere
xp̄m sacraliter eē sub hostia simpl̄r
loquēdo. q̄ solū sub hostia p̄secrata
vt supra. Nec sequit^r qd̄ ex hac cau-
sa possit circa vnāquāq̄ rem dicere
si tu es xp̄s te adoro q̄ nō quelibet
talis res est consecrabilis vel similit̄
rei consecrabilis.

Postea ponit vnā cōditio-
natā adorationē falsāz dicēs

Hanc cōditioem si quis in ado-
ratione apponeret actualiter v̄l ha-
bitualiter credere fidei obuiare. Si
christus z eius corp⁹ est sub hostia
debite consecrata z non corrupta sa-
cramentaliter vel consimilem eun-
dem sub eadem adoro. ille male sen-
tiet cum Berengario de quo cōse.
dist. ij. Ego Berengarius rē.

Epilogat contra predica-
tores sibi aduersantes z fal-
se inuehit contra adorantes
modo nostro catholico.

Item incantevidentur loqui cui
in publico tradunt simpliciter nul-
lam conditionem circa sacramenta
lia altaris vera vel estimata haberi
daz. ¶ Sed simpliciter credere xp̄m

xpm et corpus eius simpliciter sub
 speciebus panis et vini contineri et eū-
 dem sub eisdem simpliciter adorari sic em
 purā creaturā pro xpo adorabunt:
 aut eum false aut suppositiose sacra-
 liter adorabunt in casu q̄ deesset de-
 bita cōsecratio. nec conditio eos re-
 leuaret eo q̄ ex doctria publica eaz
 simpliciter exclusam hñt. Dicunt p̄dica-
 tores simpliciter sine omni cōditiōe
 credatis indubite xpm et ei⁹ corpus
 esse sub speciebus hostie p̄ sacerdotes
 ostense et reuerēter cultu laicis ado-
 rate. Vbi tñ aliquotiens nil p̄secre-
 tum est interdū hostia cōsecratur et
 nō calice ut etiā quasi in dies p̄tingit
 Ecce quid credunt qd adorabūt sic
 exclusa omni cōditiōe et ad qd va-
 let doctor de p̄ditionibus traditio
 si sic ppli abscondunt. Riunt em q̄
 dam sic. me ex hoc die ordino p̄ B
 et futuris tēpibus. qd vixero et meā
 intentionē fundo qd vbiq̄q̄ inter-
 ero missis p̄cessionibus et alijs actibus
 vbi sacramēta altaris tractant. Sic
 me ab omni p̄ditione actu absolutū
 esse nolo. ut nunq̄ in meis adorati-
 onibus velim cōditiones p̄currere.
 nec actu nec habitu. imo simpliciter ha-
 bere exclusas si nō cogitē actu d̄ ea
 s̄ sub speciebus panis verū xpi corp⁹
 contineri credere nolo et illū simpli-
 citer adorare. sic em doct⁹ suz. Et q̄s
 vult talē sic credentē et adorantē in
 omnibus suis adorationibus iustifica-
 re. si sic in tali xposito et intentione
 persenerauerit cū circa multas mis-
 sas interdum aliqui constituuntur
 et vbi nulla sit d̄a et debita p̄secratio
 Nec audēt habere cōditiōē actua-
 lem vel habituales. s. si debita facta
 est consecratio quia prohibuit et in-

formati sunt ut nullam addant sed
 sine ea credāt et odorēt simpliciter
 et absolute.

Propositiones lectoris catho- lice cōtra prefatum epilogū in tribus documentis.

Super tria q̄ epilogat ex p̄-
 prijs suis dictis precedētibus
 est notandū sup̄ primū. **S**
 cū in precedētibus cōditiōē addē-
 dam in adoratiōe alijs verbis. vpo-
 te fin q̄ doctores describunt exp̄sse
 rit. P̄t tamē aliā describit puta si
 sub hostia hac xps est sacramentalit̄
 eundē sub eadē adoro cū tñ prius
 descripta fuit. Si consecratio rite et
 debite facta est fm̄ institutionē xpi
 et ecclie. et q̄ inter has descriptiōes
 est magna differentia. ideo. false in-
 cedit. Nam hec p̄ditio. Si cōsecre-
 tio rite et. tangit semp a doctoribus
 ut patet eoz dicta inspiciēdo. Nec
 vō aduersarij conditō si sub hostia
 hac et. nullibi a doctoribus tangit s̄
 p̄ se adinuenit coactus ut conditio-
 nalem adorationē exp̄meret que-
 renti de ea. Causa autem quare do-
 ctiores solum primā exp̄resserunt ē.
 quia conditio eorum tangit conse-
 crationē et consecram̄s cōditiōes
 quas sequit̄ conditio adorationis
 includentis ut sup̄a tactū est. alias
 duas vnde quia dicūt qd in adora-
 tiōe subintelligitur seu includitur
 p̄ditio ista v̄ p̄missis. Si p̄secratio ri-
 te et. ut iā inferius ex verbis Perso-
 nis patebit. id nō op⁹ erat adoratio-
 nē hui⁹ ab aduersario posita exp̄-
 mere cū pot⁹ cernat et cōpetat infi-
 delē quēlibet et dubiosum in fide sic
 xpm sub sacro adorare. quis enim

D +

Replica in Tract. erroneū

dubitat quān quilibet heretic⁹ ⁊ infidelis de sacramēto opinās ⁊ dubitās sic suā ad orationē formare posset. Si sub hac hostia est xps ⁊ c. q̄. tūz ad orationē nullus catholicus sic formare actualiter tenet vbi cōditiones cōsecratiōis ⁊ p̄secratiōis p̄supponit ex quib⁹ sua adoratio facta ex cōditiōne p̄cedit habitualiter non mō isto quo aduersarius p̄tendit. Et reuera quisq; intelligēs p̄p̄dīt vñ suus error: sumpsit originez q̄ videlz ex doctorū dictis male ab eo intellectis eo em̄ qd de cōditiōne fecerūt doctores p̄pter duo fecerūt mētōz. P̄mo p̄t certos casus p̄tinentes in quib⁹ necessaria est tā summenti q̄ adoranti cōditionalis intēctio. ⁊ scdo vt adorantē a vitio ydolatrie excusaret vbi hostiā nō cōsecratam adorāt sine p̄ditiōe. put oēs cōmuniter faciūt q̄ tunc adorans sibi intelligit seu p̄supponit p̄secratiōnis p̄ditiōnē rite factā ipse tā aduersarius fabulauit errorē qd om̄i loco ⁊ tēpore sit eucharistia sub cōditiōne adoranda nisi oppositiū ex reuelatione diuina ei p̄staret. P̄terea sibi p̄p̄i p̄radicit cum em̄ sup̄l⁹ dixit qd p̄ditiō nō facit adorantē dubiū in fide eo q̄ non dubitat xpm contineri sub hostia cōsecrata s̄ dubitat circa cōsecrationem quare tunc format p̄ditiōnalez adoratiōnem circa xpm ⁊ nō circa p̄secratiōnē dicēs. Si sub hostia hec xps est sacramentaliter eundē sub eadez adoro. P̄būisset ergo put doctores faciūt aliam p̄ditiōnē. s. p̄secratiōis exp̄ssisse videlicet si consecratiō rite ⁊ debite facta est fm̄ institutionē xpi ⁊ ecclesie. ⁊ q̄ ista sufficit subintellecta ex

habitu fidei in om̄i adoratiōe. Ideo consequēter addūt doctores qd sine p̄ditiōne adorans hostiā nō consecratā immūnis est ab ydolatria. ⁊ nō ordinauerūt vltim⁹ ambiguā vt ipse aduersari⁹ adoratiōnē. p̄t ergo de magna differētia inter istas duas ambiguas propositiones quas tamē ipse pro eodem accipit.

Documentum secundum

Super scdm̄ qd elicit ex cōfessione Berengarij reduci ad fidē qui nō credidit post consecrationē corp⁹ xpi contineri sacramentaliter s̄ tm̄ figuratiue seu significatiue. P̄mo dixerat qd ⁊ postea reuocauit vt in ca. ab aduersario allegato de con. di. scda p̄tinet panis ⁊ vinū esse sacramentū tm̄ id ē sacra refecz xpi corp⁹ signū. nō aut qd ipsa res sacra. s. xps ibi sacramentaliter contineret. P̄m̄ dicit aduersari⁹ q̄ adorans sub tali p̄ditiōne. Si xps ⁊ ei⁹ corp⁹ est sub hostia debite p̄secrata ⁊ nō corrupta sacramentaliter eundem sub eadem adoro. ille male sentiret cū Berengario. Sed reuera si quis cōditionalē adoratiōnez aduersarij pōderat cū dicit. Si sub hostia hac xps est sacramentaliter eundē sub eadem adoro ⁊ illaz quā errore ascribit Berengarij. Si xps ⁊ ei⁹ corp⁹ ē sub hostia debite p̄secrata ⁊ nō corrupta sacramentaliter eundē sub eadem adoro nō minorem replet errorē eo q̄ Berengari⁹ dubitauit p̄ncipalit̄ circa vñū scz circa rē contentā in sacramēto vt ē xps. Sic aut dubitat circa vtrūq; scz circa p̄secratiōnē ⁊ circa rē p̄tentā ex virtute cōsecratiōis dum dicit q̄ nullo modo credendū sit nec adorandū sine p̄ditiōne nisi

ex speciali reuelatiōe diuina super
quā reuelatiōe aut diuina in spi-
rationē nunq̃ se. Berengarius fun-
dauit tanq̃ quoddam necessariū vi-
atorū sup̃ cōes fidei noticiā hūdam
de veritate sacramēt. Itē Berenga-
rius nō dubitauit circa consecratio-
nē quin ad min⁹ efficeret q̃ panis et
uinū eēnt sac̃z r̃m. i. sacre rei signū
P̃ic aut̃ vult q̃ nec panis et vinum
etiā post p̃secrationē sint sacre rei si-
gna. nisi hoc certū sit ex diuina reue-
latione. Item Berengarius nō do-
cuit eē sub conditione adorandā fa-
cta p̃secratioe. Imo sua cōfessio post
abjuratiōē erroris offerit simplici-
ter se credere verū xp̃i corp⁹ et sāgui-
nem sub speciebus panis et vini p̃
cōsecrationē cōtineri. et sub eiusde-
specieb⁹ a fidelib⁹ manducari. vt p̃
textū ca. intuēt. Item mirū q̃ non
cōsiderauit terciū ca. an positū i ea
dē dī. vbi ponit q̃ nulli l̃z dubitare
de vera p̃ntia xp̃i corp⁹ et sanguis
facta p̃secratioe est ca. in oib⁹. vn-
pater q̃ in eū errorē in quo alium
notauit seipm̃ horribilib⁹ inuoluit.

Documentum tercium.

Oper terciū i quo false epi-
logat cōtra p̃dicatores ñros
sibi aduersantes tanq̃ cōtra
malos ppl̃i informatores. Dicen-
dū q̃ oīa que impingit i nostros p̃-
dicatores frivola sunt et a veritate
aliena. q̃ em̃ dicit nos p̃dicare po-
pulo vt simpliciter sine conditione
adorent et credāt corp⁹ xp̃i esse sub
sp̃eb⁹ hostie. ostense in altari. hoc
falsum est cū semp̃ predicantur vbi
expedit hec documēta. primo q̃ nō

adorent nisi facta consecratione. vñ
hoc non est simpliciter hostiā ado-
rare. s̃ sub conditione p̃secratiois fa-
cte et sic subintellecte. et hic notatur
conditio consecratiois que est p̃ma
inter tres cōditōes supra enumera-
tas sub qua p̃ditioe sicut et cōsecra-
tis habitualiter adorans xp̃s credit
venerat et sumit. Item sc̃do predi-
cam⁹ q̃ nō oportet cōditionē ado-
rationis seu cōditionalē facere ado-
rationē oīi loco et tpe. q̃ hoc oīno
repugnat tam fidei s̃ sc̃tōrū docu-
mētis. fides em̃ non est circa opina-
bilia. sed que infallibilē retinet veritatem.
Sanctorū etiā documēta sūt
q̃ consecratione rite facta infallibi-
liter et sine hesitatione est ibi verū
xp̃i corpus int̃m̃ vt etiā ex cōmuni-
cati et heretici si sunt rite ordiat̃ cō-
ficere p̃nt. Et q̃ consecratio rite sc̃ta
quatuor includit. i. duas conditio-
nes ex pte consecratiois. vt sūt ma-
teria et forma et duas ex pte cōsecra-
tis vt sunt int̃m̃ et ordo. et sub his
conditionibus tam sacerdos q̃ la-
icus adorat et sumit xp̃i corpus nec
oportet sp̃m̃ vltiorē formare ado-
rationē conditionalem. Perū si oī-
cas quid i casu vbi illa quatuor nō
cōcurrunt s̃ aliquid deficit. vñ nō
aderit consecratio. Rūdet p̃tercio
documēto q̃ predicam⁹ in tali casu
adorantē nō cōmittere ydolatriā
s̃ celebrantē et non conscientē gra-
uiter peccat. vt ex p̃missis patet se-
pe allegatis. Item pro quarto do-
cumento predicamus q̃ licitum est
in certis casibus conditionalem fa-
cere adorationem. etiā in sumpti-
one sacramenti tam a conscientē
sacerdote q̃ a populo circumstan-

Replica i Tracta. erroneū

te ut ubi sacerdos dubitaret sup de
bitam materiam aut etiam formā
sacramentalium verborum an debi
te protulisset. vel etiam ubi in popu
lo adesset quis de celebrante dubita
ret an vere cōficeret ex certis argu
mentis sumptis rationabiliter. De
seruiunt ad hec etiam casus in prin
cipio op̄is enumerati. Item pro qu
to documento predicamus q̄ q̄tūz
ad substantiale qd est in missa scilz
confectio corporis et sanguinis dñi
equalitas est in omnibus missis ce
lebrandis tam a bonis q̄ a malis
sacerdotibus eo q̄ unum et idem ab
omnibus adoratur et sumitur. Quan
tum vero ad circumstanciā ut sunt
deuotus affectus: petitiones: obse
rationes: melius valet missa boni
sacerdotis quia magis prouocat ad
deuotionē. Cōtestimāt doctores ut
inferius patebit distincōe. xliij. q̄ si
quis libentius audit missam sacer
dotis deuoti: quod bene faciat dñz
tamē credit ipm in substantiali nō
superexcedere peccatoris missam.
alioquin periculose erraret et hoc ē
qd Aug. dicit in li. de corpore christi.
In ministerio corporis et sanguis
domini nihil a bono magis. nihil a
malo minus perficitur sacerdote.
Adiungendo q̄ licet bonus laicus
magis dignus sit ministrare deo q̄
impius sacerdos. tamē ad inuoca
tionem mali sacerdotis domin⁹ cō
uerit panes in corpus suū et nō ad
inuocationem boni laici. et hui⁹ ra
tio est quod potestas cōficiendū nō
fundatur super sanctitatem sed su
per auctoritatem. Ratio q̄ cum ne
mo certus sit de sanctitate vite: cu
ap̄lus dicere habuit. Nihil mihi

consciū sum et. etiam nemo cert⁹
esset. an confecisset. et sicut de confi
ciente ita de adorante quolibet dici
posset quod semper sub dubio ha
beret adorare et sumere iuxta erro
rem aduersarij qui etiam hic cōsum
ditur dum doctores etiam malorū
sacerdotum missas asserunt q̄tūm
ad substantialia non differre a bo
norum celebrationibus. laici etiam
inhibent sub penis grauissime erro
ris ne estimēt pretulere in substanti
ali missam boni sacerdotis. ratio
nez assignantes qd deus nō posuit
nostram salutem in alienaz bonita
tem hominis. sed solum in suam et
sacramentorum efficaciam et quia
auctoritas potest concedi bonis et
malis. ut patet tam in temporalī q̄
spirituali dignitate pontificum re
gum et indicūz. Ideo et malis talis
auctoritas per sacramentum ordi
conferri potest. Item pro sexto do
cumento tenemus licet nō semper
predicamus cum non semper expe
diat q̄ licet eque bona sit mali sacer
dotis missa q̄tūm ad substantialia
ut dictum est. tamē differentiā quo
ad malos notare possumus. ita q̄
quidam sunt mali occulti et de ec
clesia saltem numero. ut alij pecca
tores. Quidaz vero manifesti et ab
ecclesia p̄scisi. ut excommunicati he
retici scismatici et notorij fornicarij
et licet t̄az isti q̄ illi cum bonis vere
p̄ficiant. ubi ex pte eorū est ordo. in
tentio. verborum prolatio et debita
materia ut sepe tactum est quantūz
ad veritatem sacramenti. non ta
men quantum ad utilitatem: eo q̄
bonus conficit ad suam et assisten
tium utilitatem. malus occultus ad

damnum suum. Iam ad utilitatem assistentium qui cum fide et deuotione missas audiunt. Et precipue et hereticus ad damnationem suam et omnium assistentium. eo quod prout sacrum omni fructu quibus sit ibi corpus Christi verum. et propterea multi canones et auctoritates scriptorum detestantur ipsorum sacrificia ut patet per textum magistrum Innocentii non ratione operis operati sed damni. quia enim dei largitas improprie sit caracter sacerdotale in perpetuum cum etiam in damnationis maneat. Item ex eadem largitate diuina. et ad eius gloriam vere conficiuntur ut sic dei iusticia manifestetur tam in bonis quam in malis. Item pro septimo documento tenetur quod iam manifeste mali efficiantur tamen quatuor genera sunt peccatorum quorum missas audire sacri canones prohibent. ut sunt heretici. schismatici. symoniaci et notorii fornicarii. et hoc facit ecclesia. primo in pena peccati eorum quia non sunt digni conficere et si conficiunt non sunt digni audiri. Secundo fit ut ipsi de culpa redeant ad gratiam. Tercio ut alij retrahantur ab eorum imitatione. Quarta enim in hoc sacramento est secretum fidei. Item merito repellunt heretici. Item quia est vinculum charitatis. Item repellunt schismatici. Item quia vas gratie. unde de eucharistia. Item symoniaci qui gratiam emunt et vendunt. Item quia elenat hominem ad statum spirituale. Item repellunt notorii fornicarii qui omnino sunt carnales. Et dicunt notorii non propter suspitionem vel alia signa probabilia ut quia cohabitant. sed de tali crimine condemnati: secundum ordinem iuris vel sponte in iudicio confessi vel canonice puniti vel etiam propter euidentiam facti id est quod factus est ita evidens quod nulla tergiversatio

potest celari. Sed vix graniter peccant audientes eorum missas dicunt quod qui preter necessitates audiunt alias excusant. sed nihil ad propositum cum inferius circa finem collecture sermonum de istis tractandis erit et hic sufficiant aduersus falsa dogmata que aduersarius nobis obijcit per totum suum epilogum unde non sunt aduertenda.

Informatio pro celebrantibus frequenter non contritus sed attritus et est articulus primus declarans quod sicut attritus potest conficere ita et eucharistia sumere ad peccati remissionem et est tractatus insertus multum utilis.

Quoniam cum sacerdos dubitat an teneat ex charitate et gratia inhabitante seu ex habitatu gratie celebrare sub pena noui peccati mortalis et ipsi moneat ratio quod sic. eo quod hoc sacramentum habet efficaciam mediate manducatione spirituali que solummodo fit mediate gratia et charitate inhabitante et superius tactum sit. quod iam occultus malus ad suum damnum celebrat tamen semper ad utilitatem assistentium qui cum fide et deuotione missas audiunt proficit. Aduertit etiam quod maior numerus sit bonorum sacerdotum qui non ex charitate inhabitante celebrant sibi ipsis in grauissimum damnum. Unde timere debent de grauissima dei offensa. Expediit hic circa documenta resolvere in finem ut sibi ipsis per erroneam conscientiam laqueum non iniicerent se semper nouo peccato mortaliter peccare putantes ubi ex inhabitante gratia non celebrarent. cum omne

Replica in tractatū erroneū

qđ sit ptra cōscientiā edificare iuxta
aplm noscīt gehennā. Declaranda
sunt ergo duo. **P**rimo qđ non semp
mortale incurrit offensā qđ in attriti-
one tñ sumit: imo remissionē omni-
um criminū sepe pēcipit. Secūdo et
si remissionē non pēcipiet: tñ sumēs
non incurrat nouū mortale pēctm.
Que duo si stare possent plurimū
p dei reuerētia cōsuanda defuierēt.
Primū quia pcedit fm positiones
Scoti. ideo in ei⁹ declaratiōez dī p
pmo documēto qđ lz vt qđ digne su-
mat hoc sacm necesse sit vt ex inha-
bitate gratia ⁊ charitate hocipm su-
mat qđ oportet: vt sumēs hūc cibuz
iunat vite aie: sicut cibū corpale su-
mens iunat vita corpis. **E**t qđ in q-
daz collecta a Gregorio dī qđ sit ab-
lutio scelex. fortitudo fragillū ⁊c. Et
Damas. dīc qđ est oīs leuōis vinctio
⁊ oīs sordis purgatio. Et scūs Bo-
nauent. in suo. iij. dist. xij. dīc qđ lar-
gitas dei nō sit artāda qñ aliqñ faci-
at ⁊ facere possit oīs culpe remissio-
nem in ipa sumptiōe eucharistie: lz
fm for cōem ⁊ generalē institutiōez
eius nō sit dāda nisi illis qđ hnt cha-
ritatē. Ideo nō pnt oēs pdenari ad
pctā mortalia qđ in peccatis mortali-
b⁹ accedūt: dūmō cū attritiōe bñ cir-
cūstātionata sumār: vt parebit. **P**e-
rūm qđ de attritiōe bñ vel male circū-
stātionata difficile ē videre: vt pate-
bit. s. tā fortificem⁹ ea qđ tacta sunt. qđ
videlz nō sp nouo pctō mortali pec-
cāt qđ i mortali pctō sumūt. **P**ā qđsti-
one qđ cōiter doctores querūt: an eu-
charistia tollat mortalia: general⁹ da-
tur distinctiō qđ modis cōtingit ac-
cedentē eē in mortali. Et qđ duobus
modis: videlz qđ qđ ē sibi cōscius de

mortali de qđ actu non penitet: imo
adhuc retinet affectū peccandi i qđ ca-
su dīcūt vt manifestū ē qđ nono pec-
cato mortali peccat. Sed de eo qđ si-
bi cōscius est de mortali vñ mortali-
bus ⁊ actu penitet de eis quadā at-
tritiōe bñ circūstātionata: licz nō for-
tī ⁊ intēsa ad delendū. Et qđ dīcūt qđ
talīs qđ sic cū incōpleta attritiōe acce-
dit deuote ⁊ reuerēter qđ tali tunc se-
pe cōferē gratia: ⁊ delet in eo omnē
mortale culpā. iuxta qđ Aug⁹. dīcēt
in quodā fmōe. **Q**ñ corp⁹ xpi man-
ducat vīuificat mortuos: supple spī-
ritualr. s. p mortale pēctm. Ideo non
possum⁹ dicere qđ sacerdos semp no-
uū pēctm mortale cōmittat acceden-
do sine habitu gratie. **V**ide ad mī-
nus lecturaz Pincelspuhel in suo
iij. dist. xij. in qđstīōe vtz effect⁹ hui⁹
sacramēti sit remissio pctōz. **S**z tā
p secūdo documēto qđ ⁊ valde dif-
ficile existit: declarandū ē de ipa at-
tritiōe bñ vel male circūstātionata.
vbi pmo notandū qđ qđ Scot⁹ i suo
iij. dist. xvij. in qōne an pēssio cadat
sub pcepto legis naturalis. int alia
qđ deducit magnā virtutez attribuit
sacfo penitētie: dīcēs qđ ipm sine cō-
tritiōe ⁊ sine attritiōe saltim sufficien-
tī tollat pēctm mortale i eo qđ cū susci-
pit nō ponit obicez gratie p actuale
peccatuz. qđ scz tūc cōmittat itellige-
tu i interiori actu vel exteriori. ideo
valde ponderat ipa attritiō a docto-
rib⁹. Et hoc merito. qđ fm legē cōez
nō iustificatur aliqđ nisi pūsa ex dī-
spōsitiōe: iuxta illud Zach. s. Cōuer-
timini ad me ⁊ ego puerit ad vos.
Dicam⁹ ergo qđ qñsa in attritiōe est
duplex motus: fidel ⁊ doloris. Illa
attritiō dīcet bñ circūstātionata qñ

quis considerat peccatum suum in predictis
moribus ut offensum dei. quia con-
tra legem divinam et aversum a deo.
Item ut impeditum premij eterni.
Item ut inducitur supplicij. Item
ex dolore cordis cogitat ut non pec-
casset: et quod peccatis subiacebo.
Item implorat auxilium dei vel factorum
ut non moriatur in peccatis. Item pro-
nit sibi tempus penitentie: dei. volo o-
mnino emendare vitam meam. Et quid si cum
his vel pluribus moribus habet firmum pro-
positum contritendi et amplius non comit-
tendi: Præterea tunc ex attrito fit contri-
tus: iuxta definitionem contritionis: que
est dolor voluntarie assumptus cum pro-
posito satisfaciendi et amplius non comit-
tendi: et percipit remissionem omnis culpe
et sic dicitur attritio sufficiens et bene cir-
cūstantionata. Si vero non adest ple-
ne propositum amplius non comitendi et
dolet de hoc quod tale propositum firmum
non habeat vellet habere: et petit a deo si
ibi concedi: dicitur attritio incompleta in
iuxta premissa. Sed quod aliter per illam possit fie-
ri remissio peccatorum per Scotum. asserit
hoc esse difficile videre. secundum eum videtur
asserendum quod in termino quem deus prefixit
esse terminum attritionis quod tunc iustificatur
peccator per gratie infusionem et cul-
pe deletionem. Vult enim deus aliquam con-
tinuari habere dolores secundum eum usque ad
certum terminum ab eo prefixum in quo in-
fundit gratiam. Sed cauti dicitur potest quod sit
attritus etiam sacerdos sicut et laicus
debet accedere ad confessionem: et tunc quod se-
pe virtute sacramenti: sive penitentie:
sive eucharistie talis assumit propositum
non comitendi amplius peccatum
vel peccata. Ideo recipit infusionem gratie
et remissionem omnis culpe: licet talis re-

missio tunc potest per se attritionem
ascribere. Vel si attritioni quis velit
ascribere hoc erit attritio formata. id est
quod habitus attritionis informis per pro-
positum non comitendi amplius peccata effi-
citur formatus: sic fides informis for-
mata fit sic enim attritio potest fieri contri-
tio secundum Bonaventuram. dist. xvij. vel etiam
secundum actum subtractionis. Idem enim actus si
deus et doloris quod in principio est attritio
quoniam interruptur ut sit contritio: sic est
de motu ad ecclesiam si in via infunditur
gratia: licet actus mortuus in attritione non
est fiat vivus. quod transit. Per si queritur
tunc quod in eo casu ubi tale propositum non
habet: an tunc sacerdos non peccat
mortaliter in voluit celebrare: Respondeo. non
secundum Scotum. ut patet. quod dicitur quod incompleta at-
tritio bene circūstantionata delet culpam
licet alijs doctoribus hoc faciat dubium
cum nemo recipere possit remissionem
culpe quod propositum habet peccandi: quod etiam
non Scotus latuit. Intelligendum est quod Scotus
tripliciter via: ubi loquitur de insuffi-
cienti attritione. Primo quod illa insuffi-
cientia ponit ex parte voluntatis quod non
plene se retrahit ab affectu peccandi
et attritus de hoc dolet. unde non dicitur
tunc habere propositum peccandi simpliciter. sicut
ille quod non est attritus quod nec super preterita
dolet: nec super futura cogitat: quod me-
rito alienus manet ab omni remissione. unde
dicitur potest: sed verum sane nescio: ut inferri
patebit quod concilians aut celebrans attri-
tus licet non consequatur effectum sacri: non
tamen incurrit novum peccatum mortale. vel
dicitur Scotus. attritionem bene circūstantio-
natam quoniam non est male circūstantionata
utpote male quoniam solus timore pene ut
illam evadere possit detestatur peccatum
et non amore iusticie. Sed tunc obijci-
tur quod quod primum quod movet in attritione est

Replīcā in tractatū erroneū

timor pene: cūm semp ex timore pe-
ne nobis displicet peccatū potius
q̄ amore iusticie. Ideo nūc est at-
tritio bñ circūstātionata: s; sp male.
Rūdet q̄ qz timor pene p̄t stare cūz
amore iusticie: ideo tūc erit circūstā-
tionata bona. Sed dicis. quō p̄t co-
gnosci talis timor: Dicit p̄t q̄ tūc qñ
nō desiderat remissionē peccati abs-
q̄ satisfactiōe z pena debita: s; iusti-
ciā dei venerat. z p̄t ut saltem ma-
ceret t̄pāl̄ etiā si op̄ sit vsq; ad fina-
le iudiciū q̄ supplicij deputet eter-
nis. s; timor pene absq; amore iusti-
cie p̄t dici qñ displicet peccatū. non
qz offensiuū dei: s; vellet p̄t nō ob-
ligatū ēē ad penā eñā vt sic liberi
us possz peccare: siue b̄ defuisset ad
honorē dei siue non. vñ dici p̄t q̄ at-
tritio nō bona tria includit. Primo
solū timorē pene. Secūdo excludit
amorē iusticie. Et tertio q̄ sic attritio
actuali deū offendit. Vñ nō ē dispo-
sitiua de cōgruo ad iustificatiōes: vt
ibi s̄cōf. deducit. vñ sp bñ circūstā-
tionata attritio si valet ad remissionē
culpe: etiā si sit insufficiens s̄m p̄fati
doctore poterit sacerdos cū illa cele-
brare z p̄seq̄ grāz remissionis i termi-
no p̄firo a deo. Vbi itez notādū q̄
termin⁹ ille p̄t dupl̄r accipi. Vel in
tpe ant qñ q̄tidie vel frequēter sic at-
terit vbi tūc p̄positū canēdi a pecca-
tis habet q̄ tūc subito recipit remis-
sionē peccati vñ in ip̄a hora celebra-
tiōis aut cōfessiōis virtute ip̄i sac̄f.
Nō si obijcit si s̄b tali q̄tidia ant
frequēti remissionē sacerdos p̄t cele-
brare generabit in eo p̄uip̄sio erga
p̄ritiōē. Itē facilitas venie incēti
nū p̄bet delinq̄ndi. Rūdet q̄ vñ az
cū debita attritioē sacerdos frequen-

ter celebraret: cūm talis frequētatō
sine attritioē de quo sūme dolendū
est quasi generaliter practicat i ma-
gnā christi z ecclesie cōtumeliā z fa-
cturā. timēdū est em̄ h̄mōi indignas
celebratiōes esse de principalitib⁹
causis cur ecclesia tñ ab infidelib⁹
affligitur. Dicimus tamē ad illa ar-
gumēta ea q̄ sanct⁹ Tho. in. iij. dist.
xiiij. deducit in solutiōē vñ argu-
menti super questionē an penitētia
possit iterari vt allegatū est: arguen-
do q̄ non. eo qd̄ Grego. dicit facili-
tas venie incētiū p̄bet delinq̄-
di. Et cū deus nō debeat dare occasi-
onem peccandi: etiā non debet da-
re locum penitentiā iteradi. z h̄c cō-
sequēter non asserere q̄ sacerdos at-
ritus z nō p̄ritus possit sine nouo
peccato mortali celebrare z laic⁹ cō-
municare. Dicim⁹ em̄ h̄c tria. Pri-
mo q̄ non excludim⁹ sacramentum
penitentie in suis partibus essentia-
libus. vt est cōtritiō cōfessio z satisfā-
ctio. sed toto mentis conatu dei ho-
nozem z reuerentiā ne in his offen-
datur querimus. Valde em̄ timen-
dum est ne ex indisciplinata multi-
tudine sacerdotū quodidie celebra-
tū z singulis annis laic⁹ cōmū-
nicantiū cōtemptus detur hoc diuī-
num sacramentū in grauissimā dei
offensā. a qua si per attritionē nos
p̄seruare possemus quis nō appro-
barer. Secundo dicimus q̄ attritio
non debet p̄cludere debitū cōfes-
siōis: vt s̄. tactus ē. eo q̄ sepe virtute
cōfessiōis aut eucharistie de attrito
fit p̄rit⁹. Tertio dicim⁹ vt Tho. vbi
s̄. q̄ si p̄pter frequēte reiteratiōes p̄nle
aut etiā attritiōis q̄ necessario sp̄ de
lege cōi p̄cedit penitentiā in parte

contritōis. vt notat Bonanien. in suo
 liij. dist. xvij. q̄stione q̄ q̄rit: an attri-
 tio semper p̄cedit p̄nitentiam. aliter
 videretur q̄ deus daret occasiones
 desperandi: eo q̄ facilitas venie rē.
 et in sumente eucharistiam genera-
 rer vilipendiū contritōis. Respōde-
 tur q̄ si aliqui p̄pter hoc sumunt oc-
 casionē delinquēdi et vilipendiū p̄ni-
 tōis. nō min⁹ tñ b̄ asserere oportz ne
 p̄ p̄iū alij sumāt occasionē desperan-
 di. Horribile em̄ ē: imo derogare vi-
 detur efficacīe hui⁹ sacramenti q̄ so-
 lum cōtritus cui iā p̄cā dimissa sūt
 possit digne accedere. et q̄ eius vir-
 tute non valeat etiā remissio de no-
 uo p̄cōz fieri. q̄ licz p̄mū plurimū
 defuit ad reuerentiā sacramēti: tñ
 b̄ secundū de attritōe nō excludit a
 sacramento eucharistie: vt supra pa-
 tuit. Deseruit etiā ad magnā cōmē-
 datōē diuine iusticie q̄ cōmendat
 in tam frequēti peccati destructiōe:
 cum semp̄ parat⁹ est p̄cām destruere
 dūmodo ex pte hoīs non remaneat
 qui penitentiā autēptat vel cōtēnat.
 b̄ ad eam aspirat et veniā petat vt in
 attritōe p̄supponit.

Declarat secūda pars et est
 articulus secundus: declarās
 magis in speciali q̄ attritus
 non incurrit sepe mortālē of-
 fensam celebrādo aut cōican-
 do: licz non cōsequat effectū
 sacramēti.

Erum q̄a difficile apparet
 sustinere hanc p̄fatam do-
 ctrinā vt celebrās et solū at-
 ritus seu etiā laicus digne valeat su-
 mere et accedere: p̄pter hoc q̄ cōmu-

nis doctoꝝ et ecclesiastica traditio so-
 nat q̄ solū virtute p̄nitentis fiat re-
 missio p̄cōz. Scot⁹ etiā l3 dicit q̄
 virtute attritōis b̄n circūstātionara
 fieri possit remissio p̄cōz: tñ dicit b̄
 fieri in vno imo a deo p̄fixo: q̄ tñ
 nus etiā nobis ignor⁹ est an includa-
 tur in ip̄a sumptiōe eucharistie: seu
 actuali p̄fessioe: vel in aliq̄ tpe anni.
 Ideo si b̄ doctrina q̄ iam tradēda ē
 posset sustineri. s. q̄ attrit⁹ solum nō
 caret nouo p̄cō mortali sumēdo eu-
 charistiā q̄uis nō p̄sequeret ei⁹ effectū
 sic ei adhuc p̄fuaret reuerētia debi-
 tusq̄ honor sacri. p̄ q̄ vt p̄m: suz est
 b̄ insudat doctrina. Et q̄ quorūda
 opinto b̄ affirmare nitit: l3 aliena sit
 q̄si a cōt doctrina: videndū ē de am-
 boꝝ snia. Nā q̄ attrit⁹ tñ nō incurrit
 nouū p̄cām mortale: ubi celebrat: aut
 als q̄ accedit l3 n̄ p̄sequit effectū q̄ ē re-
 missio venialū et mortaliū aut gra-
 tie augmentū. p̄bat p̄ b̄ q̄ nō est de
 necessitate hui⁹ sacri vt sub peccato
 mortali q̄libet sumēs sacm: effectū
 sacri habeat p̄cipue. qd̄ p̄z. q̄ nō sem-
 per in quolibet viro iusto h3 effica-
 ciam: ita q̄ aliq̄s iust⁹ p̄t sine nouo
 p̄cō mortali sumere absq̄ effectū. ḡ
 videt q̄ etiā ab aliq̄ disposito ad iu-
 sticiā si nō sit acm iust⁹. Primū p̄z
 p̄ doctores in. liij. dist. xij. an b̄ sacm
 habeat efficacīā in q̄libet viro iusto.
 Vide Bonanē. ibidē q̄ dicit q̄ vtrū
 iustus recipit efficacīā sacri si se debite
 p̄parat ad mādicationē spūalem: q̄
 p̄paratio p̄sistit in motu fidei et cha-
 ritatis. ita q̄ tales mot⁹ non sint di-
 stracti p̄ cogitatōes extrinsecas et eua-
 gatōē mētis. vñ si ex quodā torpo-
 re vñ ex distractiōe nō se in illis mot⁹
 bus exercet non recipit tantū b̄osp̄.

Replika in tractatu erroneum

tem cū honore et reuerentia q̄ decet:
iuxta doctrinā apli. j. Cor. xj. Pro-
bet seipm hō rē. **N**ū etia nullā aut
modicā reportat efficaciaz q̄uis nō
incurrat mortālē offensaz. **P**rem ex
alio casu hoc ptingere pōt. qz em ve-
nialia nō dimittunt nisi p̄ritia: eo q
cū ex actu nro pmissa sunt: etiam ex
actu nro sunt delēda. et distractio ta-
lis nō cogitat de eis: tantū nō p̄teri-
tur. q̄ recipiet sacm sine effectu: scz
dimissioe venialiu: et tñ sine mortali
offensa. **I**n mltis ibidē deducit **B**o-
nauē. ad h̄ defusētia: q̄ causa breui-
tatis omittunt. **S**oluz videam⁹ de
alia via: an p̄ualere valeat q. i. mor-
talē offensionē incurrat attritio et nō
p̄ritio accedēs. qd em ita sit videt ar-
gumētatiue p̄ argumēta et rōes do-
ctoꝝ in qōne q̄ q̄rit: an efficaciaz ha-
beat in aliquo p̄ctōre q̄ ē in mortali
p̄ctō. vbi cōiter pcludit q̄ non: eo q
sacralis māducatio p̄supponit spū-
alem q̄ sit p̄ charitatē. quā qz attritio
nō hz vt hic p̄supponit. iō solū suscit
p̄t sacrali. **E**t cū h̄ sacm nō ordina-
tur ad sacralē sūptōez tñ. ideo deroga-
gat veritati sacri qui ipm sine effica-
cia estimat suscipe. **E**t qz sic deroga-
re nō est absqz p̄ctō. ideo p̄ritio sine
noua offensa nō p̄t solum sacraliter
sumere. **E**t si altera ps obijcit q̄ sic
etiā iust⁹ nouā icurreret offensā q̄ so-
lū sacrali sumit vt p̄missū ē. **R**idēt
illi q̄ sec⁹ sit de iusto et de attrito so-
lū. iust⁹ em p̄ p̄t⁹ ē incorporatus corpi
mystico. vñ non tñ derogat veritati
sacri sic attritio solū q̄ nōdū est incor-
porat⁹ corpi mystico xpī. patet enī
iust⁹ solū distractionē et erogationē
mētis ex q̄ euenit vt a carbone igni-
to q̄ est xp̄s i sacro: iuxta **D**am. **R**u-

stus non recipit calozē et charitatē:
cū maneat sicut ille q̄ hz oculos ap-
tos ad sensibile et tñ non sentit se vi-
dere xpi distractionē mētis. **P**lura
alia p̄t deduci ex dictis doctoꝝ ibi
dem. **H**z qd in hac pte sentiendū sit
ē aduertedū qz vt p̄missū ē solū
modo dei reuerētia hic q̄rit. iō vtra
q̄ via p̄babit sustineri et defendi p̄t.
videlz qz attritio aliq̄s p̄sequat effect⁹
aliquos: licz non oēs ex p̄ceptōe sa-
cramēt. et qz aliq̄s nullū p̄sequat ef-
fectū nec tñ incurrat xpi h̄ mortales
offensas. **P**ro cui⁹ intellectui aliqua
sunt aduertēda ex pte attriti celebra-
tis aut cōicantis. **P**ā ex pte attritio-
nis si q̄rit de origine: dī qz orit a no-
bis. nec expectare oportz spālē insu-
sionē a deo p̄ter illā quā p̄ctō accē-
pit ex lumie fidei: vt sic locū habeat
Qui creauit te sine te: non iustifica-
bit te sine te. **E**t si dicat. tñ ap̄lus di-
cit. **N**ō sum⁹ sufficiētes a nobis co-
gitare aliqd a nobis q̄si ex nobis rē.
i. ad Cor. iij. **R**ñ. qz hoc etiā verifi-
cat hic. qz he cogitationū mor⁹ non
sunt a nobis tāq̄ ex nobis: s̄ hēm⁹
ex lumie fidei. **E**t nobis em et ex no-
bis esset attritio et detestatio. sic p̄t
habuerunt q̄ etiā cognouerūt p̄ctā
cū detestatioe: eo qz vilificaret hūitēz
et etiā indignos et vitupabiles redde-
rēt ad virtutes morales. vñ et merito
punitēda a legistatoꝝ ibi. **S**ed hic er-
rant ex naturali lumie intellect⁹. no-
stra aut est ex lumie fidei et dei suffi-
ciētia. **E**o ipso em q̄ p̄ctō: ex motu si
dei cognoscit p̄ctm suū cū motu do-
loris: puta qz offensiuū dei creator⁹
et redēptoris tam p̄ctō incipit atte-
ri. **S**i vō querit de numero motuū
tam fidei q̄ doloris ad debitā attri-

tionē. et an maior debeat esse in vno
q̄ in alio. et an aliquid mereatur. et
quomō differt a cōtritione. **P**icitur
ad primū q̄ ad minus septem mor⁹
dolorosi requiruntur. Ita q̄ primus
est qui tactus est. s. mor⁹ fidei. Et si
queris de subiecto illius motus vn-
de causat: dicit q̄ tam a volūate q̄
ab intellectu. Ita q̄ quia ex fide pec-
cator cognoscit peccatis suis offen-
disse deum et creatorem: ac egisse cō-
tra legem diuinā. vnde reatum sup-
plicij eterni et amissiones vite eterne
incurrit. Cogitatq̄ multos esse pec-
catores in inferno quibus deus nō
p̄stitit spaciū penitentie. nec tot pec-
cata cōmiserunt carnalia et spiritalia
circa indignas eucharistie sum-
ptiones et alia scelera sicut ipse. cogi-
tatq̄ super dei vīdīctam in p̄mo
sibi imminere: sicut et alijs contigit.
Ita omnia sunt act⁹ intellect⁹. Tūc
si vult penitere: tunc cogitat sup̄ mi-
sericordiā dei: qui paratus est omni
hora recipe dolentē. et tunc volūtas
quia imperauit intellectui vt p̄mis-
sa cogitaret. Imperat etiā sibi p̄p̄si im-
pceptibiliter vt p̄dicta detestetur. Et dī-
co impceptibiliter impari. quia ho-
mo tunc nō p̄cipit quid intellectus
et quid volūtas agat: non valens in
illis distinguere. **H**os ponimus
ad sciendū de subiecto illorum mo-
tū iuxta questū cōcludere qd̄ in
p̄missis consistit p̄im⁹ motus attri-
tionis. **S**ecundus motus iterum su-
per intellectū et volūtatē est q̄ in-
tellectus distincte ruminat tam pec-
cata q̄ etiam grauitatem. et volūtas
mouetur in sua volitōe et detestatio-
ne eorūdem peccatorū et cognitorū.
Tertius motus est tristitia mentis:

que sequit cognitionem peccatorū
distinctam et eorū volitionē seu de-
testationē. **Q**uartus motus est cō-
placencia de huiusmodi tristitia. q̄a
enim percipit se trīstari de peccatis:
tunc complacet sibi de illa tristitia
eo q̄ per eam sperat sibi peccata di-
minui ex illo p̄phético. **P**eccator in
quacūq̄ hora ingemuerit. omnium
p̄ctōrū eius non recordabor. **Q**uin-
tus motus est cum illa spe habet tī-
morē propter dei reuerentiā: timēs
q̄ non tantū doleat et detestetur quan-
tus deberet in cōspectu dei. vnde vt
ampli⁹ dolere valeat et in seipso vī-
dicare mala propter sacramenti re-
uerentiā: tunc cōfessionem sacra-
mentalem facere. p̄ponit: et habetur
sextus motus. **P**erū hic danda est
distinctio circa celebrantes et cōmu-
nicantes. **S**unt enī celebrantes qui
celebrare tenentur: et aliqui qui non.
Item qui celebrare tenentur aliqui
habent copiam cōfessorū: aliqui nō.
Item qui habent copiam cōfessoris
etiam discreti: aliqui tamen potius
vellent ex deuotiōe vel securitate vni
alteri cōfiteri. **D**e illo ergo qui tene-
tur celebrare et habet copiam cōfes-
soris etiam si indutus est sacris ve-
stibus et recolit se de aliquo morta-
li: tenetur cōfiteri. nec sufficit attri-
tio et p̄positum cōfitendi. et si non fa-
cit peccat mortaliter. **S**i vō non ha-
bet copiam tunc sufficit p̄positus cō-
fitendi et nō peccat: licet fortassis fru-
ctum sacramenti nō percipiat. **E**t hic
est vnus modus in quo celebrās si-
ne peccato mortali non cōsequitur
effectus sacramenti. et etiam nō pec-
cat mortaliter celebrando. **D**e quo
tam queritur: an attritus sine pecca

Replica in tractatū erroneuz

to mortali posset celebrare etiā si nō consequeretur effectum sacramenti quo ad se. Si vō querit quid agendum vbi talis qui tenetur celebrare incepit missam et recolit de mortali et habet copiam confessoris. vellet tamen propter securitatem et deuotionem libentius alteri confiteri: an sufficiat cōfessio vel attritio bene circumstantiata vt etiā non cōmittat mortale non cōsequēdo effectus et tamen celebrādo. Respōdetur qd si talis qui missam non incepit: est tamen indutus non habet illam copiam propter aliquam causam cōfessoris: potest differre confessionem. et similiter ille qui incepit missam. et hoc scdm Ricb. in. iij. distinct. xviij. Ita tamē qd prius sit cōfessus in tali anno. quia aliquis sic posset per totum annum differre et expectare. Et idem intelligitur vbi ex tribus periculis vnus accideret. qd scilicet nisi celebraret talis: tūc generaret scandalum in suam personam vel scandalum in populo seu vbi interrūperet officium misse iam inchoatum vel inchoando subito. Vnde sufficit in talibus ppositum cōfiteri: et ita sufficit qd non incurrat nouam offensam mortalem celebrando etiā si ne perceptiōe effectus propter mentis distractionem et indispositionē. Secus autē de eo qui non tenetur celebrare. quia talis etiā quantūcūqz cōfessus et attritus absqz confessione nō debet celebrare: sūm sanctum Bonauent. in. iij. distinct. xliij. et glo. in. c. de homie. de celebra. missa. et. xxvj. q. vj. qui recolunt. Idem applica ad cōmunicantes solum si in transitu potest desistere sine scan-

dalo psonę vli populi: tenetur prius cōfiteri vbi recolit de aliquo peccato mortali: aliter non. Et sic habet de cōditōibz celebrātis et cōmunicātis de quibz distinctio in pmissis tangebatur esse loquendū. Et tunc sequit se quis septim⁹ mor⁹ sūm Scot. in suo iij. dist. xliij. in qōne: an act⁹ penitēdi req̄sit⁹ ad deletiōem mortalis sit act⁹ virtutis: qd certos tangit mor⁹ in numero qnqz. hic autē ponunt septem: vt eo efficacior sit ipsa cōfessio: cū et cōis modus celebrantiū et cōcantiū vt super cōfidentia spei timorosa cōfiteantur. et est motus gaudiū de ipsa tristitia habita super peccata pmissa. et generatur ex complacētia et spe obuiendi veniam per suaz tristitiam.

Quid ex pmissis cōclusiue tenendū sit: est articulus tertius in hac materia.

Quid ergo summarie tenendum sit p cōclusiōe ex pmissis: notandū est qd in hac materia expedit suare pmo differentia inter dignū et indignū ac idoneū hui⁹ sacri pceptorē seu celebratores. Vt dign⁹ dicat ille in quo h sacm bz suā efficaciam. Indign⁹ qd inē. xxij. modos qb⁹ idigne sumit in aliqz cō. p̄hendit: vt patebit. Idone⁹ licz nō dign⁹ nec totalr indign⁹ est qd. s. mortaliter nō peccat celebrādo aut sumēdo: lz venialr aut grauiter peccat. vñ effectū sacri nō pcipit. De pmissis ergo censet dign⁹ cōiter qd est in grā qd est vita aīe: que etiā necessario p̄supponit ad dignā sūptionē hui⁹ sacri p quas aīa reficit sicut vita corporalis p verum cibū corporale. Bonauent.

in. liij. dist. xij. **O**mnē effectū quē fa-
cit cib⁹ corpālis ⁊ pot⁹ ad vitā corpā
Nota de ef. lez: facit hīc cib⁹ ad vitā spūalē. **T**o.
fectib⁹ sacri vi. Caro mea vere est cib⁹ ⁊c. **P**ri qz
in sument. iste panis ē pūct⁹ diuinitati: est sic
bus digne. carbo ignit⁹: iuxta dñm **S**co. in. liij.

Ideo tā grām q̄ charitatis virtutes
p spūali refectiōe pmo cōfert. Et si
dicat tñ pri⁹ habet vitā grē p veram
p̄ritiōnē: quō q̄ p̄fert. **E**ñ. q̄ grāz i-
habitātē excitat i actū amoris igni-
ti p̄t p̄tūctiōnē carbonis igniti: cuz
amor nō possit eē occlusus. Et q̄a ci-
bus delectat. idō aīa ex tali refectiōe
delectat. et tāto ampli⁹: q̄nto feruor
amoris ampli⁹ excitat. vñ quidā in-
briant a dulcedine bonitatis diuine.
Secūsus effect⁹ ē q̄ p talē amorē fer-
uorē virtutes oēs infuse augent. sic
etiā p cibū corp⁹ restaurat qd quorū
die depdit. vñ remittunt p̄ctā venia-
lia q̄ minuūt feruorē charitatis: ⁊
etiā plura ⁊ pauciora: s̄m q̄ hō ma-
gis vñ min⁹ se disponit. **Q**uart⁹ effe-
ctus q̄ p̄ctā mortalia oblita si insūt
remittunt. **S**z q̄ illa sunt: nō. **P**et.
de pal. in. liij. dist. ix. q̄ talia p̄nt esse
triplicia. qz vel oblita post debitam
diligentiā, vñ oblita nō post debitā
diligentiā: s̄ post fragillē. i. sue fragi-
litiati possibilē. vñ oblita etiam non
post diligentīā fragilitati possibilez.
qz si illā adhibuisset recordat⁹ fuisset.
Prima remittūt p dignā sūptōez ⁊
meret eā bñ in p̄dictis effectib⁹. **S**e-
cūda remittunt. s̄ qz nō fecit debitā
diligentiā: ideo secūdo celebrādo nō
peccat: s̄ nō erit sibi meritoria ad al-
tiorē gradū glie p respectū ad altio-
rem gradū grē. qz illū nō pcepit. Et
hīc notat itez vñ casus in quo p̄tin-
git celebrātē aut sumentē nō pecca-

re: ⁊ cū hoc effectū sacri nō psequit:
de quo iā nra speculario vsat. **P**ec-
cata q̄ notabilia q̄ sunt in tertio mō
vbi videt⁹ p̄fiter nō adhibuit dilige-
tiā possibilē hūane fragilitati: s̄ fuit
negligēs in discutiēdo. ⁊ vt **R**ich. li.
mitat in. liij. dist. ix. si adhibuisset di-
ligentiā s̄m hūanā fragilitatē fuisset
peccati mortalis recordat⁹. talis su-
mēdo peccat mortaliter: q̄uis igno-
rans sit in mortali. **P**er si talis ha-
beret ppositū meli⁹ deliberādū ⁊ di-
scutiēdi expost sup p̄ctā ⁊ illa p̄fite-
di: tūc videt⁹ ipm nō peccare morta-
liter sumēdo: l3 grauiter peccaret et
effectu careret. ita q̄ ad illā delecta-
tiōnē hīet aliqd inductiū rōnabi-
le. vel ppter nimīā occupationē con-
fessoris ex multitudine cōfiteentiū ⁊
hoc cōfessorū reuelaret: vel aliqd ali-
ud rōnale illud mouēs. **Q**uint⁹ ef-
fectus est p̄seruatio a futuris pecca-
tis. ⁊ hoc quia spūaliter roborat etī
am contra diabolū. vnde illud. **P**a-
raisi in cōspectu meo mensaz adue-
sus oēs q̄ irib. nos. **E**t sic habet no-
ticia eoz qui digne accedūt quo ad-
pceptionē effectiū sacramēti. **Q**uo
ad digne sumētes qui sunt: dicam⁹
non excedēdo terminos quos posue-
runt patres. **I**ndign⁹ est omnis nō
adult⁹. ois infidelis. omis mēte non
p̄ditus. omnis nō ieiun⁹ nisi necessi-
tas excuset. ois in deuot⁹. ois mira-
culosa apparitiōe phibitus. omis in
cōscientia mortali existēs. omis nō
cōfessus. vide tamē de hoc inferius.
omnis in cōuersatiōe aliquo crimi-
ne notat⁹: vt hystrionib⁹ ⁊ bulisimo-
di: nisi post pactam penitentiā ⁊ nō
cum alijs fidelibus. **I**tem omis cor-
pore imūdus etīaz nocturna pollū-

Qui censē-
tur idigne
sumē. et sūt
i nūero. 22.

Replica in tractatū erroneū

tionē: nisi post. xxiij. horas. nisi ante mediā noctē accidissz et nō ex causa peccati mortalis. omnis qui non tēpore debito et a ministro non idoneo recipere veller. et sic omnis q̄ non est viator. unde spiritib⁹ apparētib⁹ in assumptis corpib⁹ nō debet dari. **P**mnis irregularis. omnis interdictus. omnis suspensus ab executione eoz que sunt ordinis. **P**mnis symoniac⁹. scismatic⁹. excommunicatus. degradatus. **O**mnes isti licz conficere valeant si sunt rite ordinati: tamē i damnum suū et alioz fautoz exequuntur. **V**i viginiduo modi tēguntur a doctorib⁹: et sparsim si habent in eoz scriptis. iij. sent. p̄cipue dist. ix. Et quia in his non comprehenduntur attriti sacerdotes et ceteri communicantes attriti attritiōe bñ circumstantionata. iō tales nō sunt censendi veluti indigni p̄ceptores. nec etiā digni put in ope sermonū circa terriā p̄tē opib⁹ fmōe. iij. in trib⁹ fmōib⁹ declaratur. **I**n quib⁹ casibus qz longū esset singula recitare et declarare. Ideo ad p̄sens omittim⁹: tñ de duob⁹ ad nostrū p̄positū deferuentibus: vt p̄ peccatis mortalibus irretitos et illegitime cōfessos aliquā dicam⁹. Et p̄mo in q̄stione in q̄ doctores querunt: an hoc sacramentū habeat efficacitā in aliquo qui est in pctō mortali: Rñ. fm̄ Bonauē. in. iij. dist. xij. fm̄ forz cōmunē et generalē institutionis rōnē hui⁹ sacramēti: cum solum datū sit in cibum illis qui sunt de corpe christi mystico: prout sunt existētes i charitate. Ideo dicere aliter nō possum⁹. **P**erum cū dei largitas nō sit artanda qn aliquādo faciat et possit facere omnis peccati re-

missionē: qd etiā omnes theologi asserunt. **I**deo nō potest cōcludi q̄ attritus celebrās nouā incurrat offensam mortālē sicut alij supra enumerati int̄ indignos celebrātes aut sumentes. **S**uper eo etiā q̄ non cōfessus sit de numero indigne sumētium est declaratio supius in secundo articulo q̄si circa fines posita. vbi datur distinctio inter celebrātes: cū aliqui tenētur ad illam: aliqui non. quia vt Aureo. dicit. Sacerdos probitalis et religiosus qui extra suum ordinē non valet cōfiteri in via extēns possunt celebrare cum cōtritiōe et p̄posito cōfitendi. **N**ō quidem verū est quādo nō posset desistere si ne admiratione alioz: aut quia celebrare tenet. **E**t idem dicit de eo q̄ volens cōmunicare recolat corā sacerdote celebrāte aliqd mortale nō confessum legitime q̄ potest cōmunicare cum p̄posito cōfitendi et cōtritiōe et transeunt tales in numerū digne celebrantiū et cōmunicantiū: vel saltem si nō digne tamē nec etiā indigne put cōmunicāt absq̄ cōtritiōe et cōfessiōe. **D**e his etiā viginri in numero qui censent indigni dant etiaz distinctiones a doctoribus: quas prudens lector in scriptis doctorū sup iij. vbi de sumētibus hoc sacramentū tractāt. dist. ix. inueniet. **I**n ad nostrū p̄positum redeūdo: dicamus de his qui non digne nec etiā indigne celebrāt ad nouam offensam mortālē: possunt tamē celebrare tāq̄ idonei in vtilitātē quidē alioz: non autē suam. vt supra tactus fuit de occulte malis: lz nō ita sit de manifeste malis. vt sunt heretici. scismatici. symoniaci. notorii fornicarij et.

Qui censetur idigne sumē. et sūt i numero. 22.

Et dat tale documentū q̄ oēs illi q̄ celebrando non incurrunt nouā offensam mortalez: licz venialiter aut grauiter peccant. z tenent celebrare isti tales. quia non censent indigni totaliter. vt ex numero p̄cedenti patet. **I**donei possunt cēseri z hoc p̄ncipue per respectum alioz viuoꝝ et dignis p̄ce. defunctoꝝ quibus p̄desse poterunt p̄torib⁹ sac̄mētū. **P**o. de ido-
neis licz nō cūque per respectum alioꝝ viuoꝝ et dignis p̄ce. defunctoꝝ quibus p̄desse poterunt p̄torib⁹ sac̄mētū. **V**t supra tacitum est de occulte malis dum tamē sint attriti z cōfessi: si copiam habent idonei cōfessoris modis supra declaratis. licz p̄ respectuz sui p̄p̄i p̄ceptio sacramētū non causat aliquem effectum in eis: loquendo de effectib⁹ sacramētū supra enumeratis. **E**t si queritur de causa cur non valeant percipere aliquem effectum: cum tamē sint attriti z cōfessi modis p̄dictis. **R**espondet q̄ huius causa est q̄ celebrando peccat licet non mortaliter: tamē grauiter et sepe enormiter ac venialiter. **P**nde ratioe peccati noui non fit remissio alioꝝ venialiu. nec etiam mortalium obliuio. **I**tem nota q̄ hīc loquimur de celebrantibus tm̄: z non de alijs cōmunicantibus: qui solum p̄ se z non pro alijs viuis z defunctis sumūt directe. vt tamē celebrans facit. **S**ecundū documentū est declaratiū p̄m̄i. **N**am si querit̄ qui sic censent celebrare modo p̄dicto: **R**espondet q̄ ex varijs casibus contingit varij z multiplices reperiunt̄ huiusmodi celebratores. **P**az quidam defectū patiūt̄ circa debitam diligentia faciendam erga examen p̄sclētie in peccatis mortalib⁹. quā quidā non faciunt licz faciāt diligentiam eoz fragilitati possibilē. z remanent plura vel pauca morta-

lia oblita que non remānissent oblita si debita diligentia fuisset facta sub per discussionem cōscientie. de quibus vt supra tacitum est scdm̄ **P̄et.** de paln. distin. ix. sentiūt doctores q̄ non peccant celebrando. nec tamen merentur scilicet effectum sacramētū percipere. **I**tem quidam patiūt̄ defectum ex parte cōfessionis. **P**az licet copia discreti confessoris a sacerdote possit sepe haberi: vellet tamē cōfitemens non solum habere discretū sed etiam sibi idoneum z securū ad deuotiōem angēdā: ita q̄ ea de causa differt suam cōfessionem et celebrat attritus: p̄sumitur q̄ parū aut nihil consequat̄ in effectibus sacramenti. z tamē non dicimus eū peccare mortaliter: licz grauem incurere valeat offensaz propter graue veniale. **S**imiliter religiosi in via existentes. quia extra religionem suam cōfiteri non valent: z sepe tenent celebrare ne aliquas noram aut inspectionem apud alios incurrāt si attriti sunt. **I**dem iudiciū de eis sicut de alijs.

Contra secundā partē tractatus aduersarij: in qua per auctoritates sanctorū defendere nitit̄ suū erroꝝ.

Vtrum cum aduersarius in secunda parte sui opusculi nititur per sanctorū dicta suū defendere erroꝝ: illa non sunt propter simplices omittēda: ne per ignoranciam seducatur. **I**deo aduertenda sunt aliqua ex quibus omnium alioꝝ que inducūt̄: solutio- nes patere possunt.

Replica in tractatu errorum

Positio erronea aduersa-
rii posita in hac secunda parte
sub littera E.

Quod in sacramento altaris
conditio actualis vel habitu-
alis debet existere: dicta do-
ctorum subscripta firmare videtur. Et
primo doctor christianissimus Iohannes
Gerson: qui dicit. In omni adorati-
one sacramenti altaris subintelligi-
tur conditio ista vel similis. si consecra-
tio rite et debite secundum institutionem christi
fuerit celebrata. Nec postea adorans
alienus est ab ydolatria: quibus cele-
bras esset in culpa. Nec ille in regu-
lis moralibus de sacramento eucha-
ristie littera. C.

Responsio lectoris prima.

E + **Q**uam imprinenter in sui de-
fensionem adducit dictum bu-
lus doctoris aduersarius:
prout inueni causam motiua huius di-
cti Gerson. Nam quod excusare vult ado-
rantem ab ydolatria casu in quo ce-
lebras non consecrasset dicit merito: sicut
et quilibet aliorum doctorum tale excusaret.
Quod quod in omni adoratioe huius sacri sub-
intelligitur conditio ista vel similis. si consecra-
tio rite et debite facta est. Ideo ado-
rans alienus manet ab ydolatria ubi
celebras non consecrauit etc. Et quantum
hec aliena sunt a mente aduersarii:
prout omni intelligenti. Nam non dicit Gerson.
quod omni loco et tempore eucharistia sit sub co-
nditione adoranda et sumenda: nisi certum
sit adorans et sumens per diuinam illumina-
tionem de vera ibi existentia christi cor-
poris ut aduersarius autumat. sed loquitur
de vna conditione subintellecta et prophetica
in fide adorantis. non in actione adoranti-
tatis. unde videtur termino subintelligendi deum

dicat subintelligi. sicut etiam in mul-
tis scripture passibus quod expedit subin-
telligere aliquid quod est subintellectus
seu inclusum in tali sententia. sicut etiam christus
ubi dixit de eodem sacramento. Qui mandu-
cat hunc panem viuere ieternum. subintelli-
git de manducatione spirituali per fidem. iux-
ta illud Augustinus. Crede et manduca-
stis per quam incorporatur corpori mystico. Que
autem sit ista conditio subintellecta in fide
adorantis: hoc prout exprimit Gerson. cum
dicit. si consecratio rite et debite secundum in-
stitutionem christi est celebrata. ubi loquitur
de conditione consecrationis quam in sua ado-
ratione fidelis subintelligit. supple fuisse
se factum. eo quod si sciret oppositum neque-
quam adoraret. unde dicit quod excusatur ubi
consecratio non est facta quam subintelle-
xit esse factam. Remittit etiam hic lector
ad precedentia que in primo documento con-
tra titulum questionis ab aduersario for-
matum agunt. ubi de triplici conditione
consecrationis Gerson. tangit. ut prout ex verbis
deum videtur. si consecratio est rite et debite facta.
et non loquitur de alijs duabus. prout aduer-
sarius conditiones in adoratioe suadenda que de
conditione adoratio: inuoluit in mentem
Gerson. id est false icedit deceptum ex finis
non sane intellectis. Dicunt ei condi-
tiones consecrationis sine quibus consecratio fi-
eri non potest. ut sunt debita materia et de-
bita forma supple verborum sacramentalium.
Conditioes consecrationis ut sit rite ordina-
ta et habeat intentionem consecrandi actualiter vel
habitualiter. Conditioes adorantis ut recta
fide adorat et sumat supple consecratione
facta quam ex habitu fidei presupponit. et ubi
necesse est actualis conditio apponenda sup-
venerationis aut sumptionis sacri quod tunc
illa apponat. Nam autem necesse est patuit
esse. in appologia huius operis in casibus
plurimis et etiam alijs que accidere

in similibus possent. ut quoniam appareret
in figura non consueta: sed aliena propter
speciem albam panis ut nigra vel rubra.
tunc enim adorans se colligere debet:
an videlicet ex illusione aliqua contingat
ret talis apparitio et non precipitan-
ter ageretur in sua adoratione. **P**ro-
indeo addidi quod aduersarius non con-
siderauit **B**ersonem in illo casu que-
mediate ponit in regulis moralibus
post illud quod allegauit ac tam declarata
sententiam. **N**ec enim **B**erson mentio-
nem facit de conditionalis adoratione
sub tali insolita forma sacramenti ubi
appareret. non autem loquitur de ea in hac
sententia ab eo allegata. **D**icit enim **B**erf.
Apparete figura circa sacramentum alia a
figura solita panis et vini non conue-
nit sacramentum sumi sub illa forma. neque si-
ne conditione implicita vel explicite de-
bet adorari. Ecce quod hic loquitur de
conditionalis adoratione. non autem
pius.

Quantum documenta super plu-
ra que aduersarius deducit **A**-
littera. **E**. usque ad litteram **S**. in
expositione auctoris **B**ersonis
quam allegauit.

Quod aduersarius exposuit idem
cit in exponere auctoris **B**erso-
nem quam allegauit patet omnia es-
se frivola sicut et fundamentum quod ex-
posuit. **P**er me gaudeo super hoc quod non
censere potest aduersarius hereticus licet
errauerit: putat etiam **A**ugustinus. fecit dum
dixit. Errare possumus: hereticus est non
possumus. quod videlicet parat erat scilicet sane
adherere doctrinæ: cum pertinacia in er-
rore solū facit hereticum: quam pertinacia
aduersarius hic omnino recusat dux
scit. **D**icit doctoris intelligentia hanc est.

se videtur versari expositione falsa. cor-
rectoribus huius expositionis si inepta et
a veritate exorbitans inuenta fuerit.
quare estimo quod se in suis expositioni-
bus dubitauerit: compilauit tamen ut ali-
orum pariter sententias audiret. sed hoc
quo ad suam personam: licet quidam alij ad
ignem se obligare aduersum me non
erubuerunt. **N**ec proinde propter suam exposi-
tionem esse non sanam dum dicit quod **B**er-
son intellexerit vniuersali propter si-
gnum vniuersale: dum dicit in omni. volens
per hoc hanc conditionem inclusam vel expre-
ssam. non solum respectu hostie non con-
secrate: sed etiam consecrate que tamen
non scitur esse consecrata ex reuelati-
one diuina etc. **P**aret ex premissis quod
Berf. minime vult his terminis. scilicet de
conditione inclusa vel expressa in ado-
ratione respectu talis vel talis hostie.
sed simpliciter dicit quod in omni adoratione sub-
intelligitur conditio ista: si consecratio est
rite etc. id est. quod conditio consecrationis sit
subintellecta ad hoc ut non incurrat
idolatriam in casu quo celebras ho-
stiam non consecrasset. **N**on autem di-
cit quod adorans debeat semper condi-
tionaliter facere adorationem: putat **B**erf. in
sequenti casu expressit ut supra tactum est
cum etiam multum inter se differant conditiones
iste tres. scilicet. consecratio. consecratio et ado-
ratio: ut scilicet. patuit. **P**aret etiam quod reliquum
scilicet. sanos nostros predicatores inuehant
do nulla fulciunt veritate. ut ex de-
cimo documento superius assignato
patet: que illa sint que a nobis predi-
cantur. **E**t quod dicit quod doctores sup-
pone possint de adoratione condi-
tionali et inutiliter papam maculas-
sent hanc iterum frivolum est: eo quod necessa-
rio doctores de tali adoratione sece-
runt merito: propter varios casus in quibus

Replica in tractatū erroneuz

seruāda est. nō aut dixerūt q̄ condi-
tio p̄secratiōis sit cōditio adoratiōis
vt ip̄e asserit in expositiōe finioꝝ. vñ
z alia que p̄sequēter ex p̄p̄lo z erro-
neo sensu dicit: eadē facilitate p̄tem-
nunt: p̄cipue vbi exponit terminuz
ly sub itelligit: duz dicit q̄ **G**erf. velit
itelligē p̄ditionē i adoratiōe subitelli-
gendā. ita q̄ sub adoratiōe cōditio i-
tus legat actuali vñ huius. qd̄ itez
falsū ē: eo vt dictū est **G**erson hic so-
lū loquit de p̄ditione p̄secratiōis z nō
adoratiōis: put in seq̄nti suo articulo
facit: vt supra patuit. q̄s p̄ditōes cō-
secratiōis rite facias subitelligit ado-
ratiōes eē facias dū al̄s nō adoraret. vñ
z si non fuere sunt: dicit **G**erson q̄
excusat ab ydolatriā h̄z celebrās gra-
uiter peccauerit. **N**ū quicqd̄ loquit
sub l̄ris **E**. de actuali vel huius
adoratiōe seruāda. Et etiā ore p̄feren-
da nō defuit ad p̄ntē auctēz **G**erso-
nis. h̄z illas sic vt tāgit suam vbi ne-
cesse ē circa talē p̄ditionalē adorati-
onem. **Q**d̄ etiā expos̄t **G**ersonē ad-
ducit in regulis moralib⁹ sub l̄ra **E**.
totū p̄cedit: h̄z non ad suū extortū
sensū. Loquit em̄ **G**erson de dupli-
ci adoratiōe: absoluta z p̄ditionata.
q̄ seruāda sunt in certis casib⁹. ita q̄ i
casu quo q̄s absolute ydolū vel dia-
bolū transfigurātū in angelū lucis
adoraret sine p̄ditione q̄ talis pecca-
ret mortalit. sec⁹ si sub p̄ditione impli-
cita vel explicita hoc faceret. impli-
cita intelligit non ore exp̄ssa que cō-
setur explicita. Et simile dicit faciē-
dū sub l̄ra **E**. vbi lapis hostie simul
exhiberet ad adorandū: que oīa ali-
ena sunt a mēte aduersarij: dum dī-
cit extra hos vel quoscūq̄ casus cō-
tingentes in oī loco z tēpore esse et

charistia sub p̄ditione adorandā: nisi
deus p̄ suā illuminationē aliter ado-
ratiōe certificet. **E**xpositio deniq̄ sua
sub l̄ra itez **E**. sup̄ hos finios **G**er-
sonis: ac p̄inde adoratiō alien⁹ est ab
ydolatriā. exponit q̄ nō est alienus
ab ydolatriā q̄ oēm cōditionē exclu-
dit i sua adoratiōe. z q̄ reprobat eos
q̄ absolute z sine cōditione sine ho-
stia sit cōsecrata siue nō: adorāt hec
oīa false impingit in **G**ersonē: duz
non excludit in adoratiōe oēs cōdi-
tiones. imo p̄ditionē cōsecratiōis eē
subintelligēdam in omni adoratiōe:
ne adoratiō ydolatriā cōmittat: affir-
mat. Et illa subintelligit q̄n solū ex
fide cōsecratā hostiam adorare intē-
dit. z secus. non tūc etiā intēdit quā-
do simpli: ex tali fide adorat nō for-
mādo p̄ditionalem adoratiōem: nisi
necessitas p̄pter aliquē casum eū v-
geret. Aliud qd̄ in fine adducit sub
eadē l̄ra **E**. est sua excusatio q̄a no-
bis acceptat. vñ a vitio heresis imu-
nis manet. sicut z illū quē doctores
nominat z collectores sui tractatus
erronei.

Allegat dicta quattuor do-
ctoꝝ. **I.** Bonanē. **P.**ho. **A**le-
xan. de ales. et quēdam actu
regentē in quadā vniuersita-
te: quos etiā male intelligit
vide sub l̄ra **F**.

Consequēter vbi allegat q̄-
tuor alioꝝ doctoꝝ dicta:
aut etiā quadruplices ca-
nones cōm suis extortis et finolis
expositiōibus: facile est ad singla re-
spōdere. **N**az vbi allegat dictū **B**o-
nanē. q̄ adoratiō hostiā h̄z hāc cōditū

F +

onē: videlicet si psecratio debito mo-
do est facta. vñ qz oēs accedūt cū cō-
ditōe ista. ideo pauci vel nulli i hac
adoratōe peccāt. **H**ec ille dist. ix. q.
vi. Post sub eadē littera exponit di-
ctū doctoris quē allegat. **H**z ē rñsio
mirū qz aduersari⁹ nñt ex h senten-
tia pditionālē adorationē in oī ado-
rante ⁊ sumēte seu etiā pficiēte pba-
re velle cū de tali adoratiōe nō facit
mētionē: s; de pditionē psecratiōis quā
ex habitu fidei tenet adorans: cū vñ
delictz ex fidei habitu scit hostiā nō
esse adorandā nisi cōsecratio debito
mō facta sit. vñ etiā dicit qz pauci vñ
nulli peccant in hac adoratiōe: sup-
ple simpliciter quā faciūt oēs adoran-
tes nō exprīmētes actualē cōditōez
de q paulo ante locut⁹ est ppter xpī
aduersariū in casu quo i forma xpī
appareret: qz videlicet tūc actualis cō-
ditio exprīmēda ē ab adorāte: eo qz
talis apparitio est incōsuetā. vñ nō
pceptatē debz forma xpī apparēs
adorari. Cōsideratio autē hostie qz ē
cōsuetā: ideo actualē nō oportz ap-
ponere cōditionē. **P**n si aduersari⁹
vult dicere qz lz excludat actualē nō
tñ habitualē pditionē: rñdet qz nō exclu-
dit illā habitualē quā adorās ex habi-
tu suo fidei psupponit: firmiter cre-
dens hostiā tantūmō rite cōsecratāz
esse adorandāz. Et si dicat. qd g i ca-
su vbi nō est rite cōsecrata: hñdet
ex vñs **H**onauē. sicut etiā sup⁹ ex
vñs **H**erso. dictū est. qz adorās pro-
pterea nō peccat: eo qz oēs adoran-
tes cōditionē cōsecratiōis fuisse sua-
ram psupponūt. **P**n si intērio dicti
doctoris fuisse qz pditio aliq i adora-
tione fuisse apponēda: illā vñqz ex-
pressisset. nec adorātes sine cōditōe

exclusisset: pnt excusar dicēs qz pa-
ci: imo nulli peccāt. s; potius dixisset
omnes peccāt qui sine cōditōe ha-
bituali adorāt. aliquo modo expri-
mendo illā cōditionālē adoratiōem
put aduersari⁹ expost nimis extor-
tam ⁊ ab oī veritate alienā ponit cō-
ditionālē adorationē dicēs. vide in-
feri⁹ qz talis pditio sit actualis vel ha-
bitualiter apponēda. **S**i sub hostiā
hac vel aliā xpūs ē sacramētali: eun-
dem adoro. si vñ nō est sub ea sacra-
mētali: eundē vt in celo existit ado-
ro. **D**e quibus vel saltem pñsimilib⁹
verbis nulla mētio sit a doctore alle-
gato. **P**atz itēz falsitas cū dicit qz ta-
lis cōditio ab eo expssa sit actualis
apponēda: cum tamē doctor exclu-
dat illā actualē pditionē erga sacra-
mentū: licz non erga diabolu trāssi-
guratū. **E**t itēz falsitas ptz qz si do-
ctor voluisset qz habitualis ad min⁹
pditio in oratiōe esset seruāda: ⁊ non
retulisset illā habitualē cōditionēz
super cōsecrationēz rite factā quam
adorās psupponit: vt dictū est. tñc
vñqz etiā actualē cōditionē que no-
bilioz in adoratiōe censet admisisset
⁊ nō excludisset. sicut etiā in cōsecrā-
te nobilioz est intērio actualis qz ha-
bitalis: licz habitualis seu virtua-
lis sufficiat: vt sepe tactū fuit. **C**ōclu-
dendo qz minime expost sue inepte
errore ac frivole expositiōes super
dictū allegatū **H**onauē. sunt aduer-
tende: cum ex fantastico suo sensu p-
cedūt. **H**z solū habeat lector aduer-
tentia sup triplicē pditionē sup⁹ se-
pe expssam. s. cōsecratiōis: cōsecran-
tis ⁊ adorantis. cum non excludam⁹
qn in adoratiōe sepe fvari possit cō-
ditio actualis vel habitualis: in casu

Replica in tractatū erroneuz

bus videlicet ptingentibus. ut supra ta-
ctū fuit. h. non omni loco et tēpore ut
adversarius p̄tendit. Nec etiam do-
ctor iste mētionē fecit de huiusmo-
di adoratiōe: quomō videlicet adorā-
tes omnes p̄supponūt conditiōes cō-
secrationis rite pactas: nisi vi argu-
mētōz coactus fuisset: discutēdū vi-
delicet de adoratiōe adversarij appa-
rentis in forma xp̄i: ut p̄z questioez
illam intēti. Nunq̄ autēz aliquis
doctor in suis scriptis reliquit hoc
q̄d adversarius p̄tendit: scz omni lo-
co et tempore eucharistiā esse sub cō-
ditiōe adorandā. nec de tali sic in ge-
nerali adoratiōe questionē vnq̄ mo-
uerunt.

Contra secundā allegatio- nē adversarij sub lra B.

B + **H** Idem est secunda allega-
tio ex sententia sancti Thome in questioe ubi querit:
an fides possit subesse falsum. Et dū
adversarius estimat solutionē eius-
dē doctoris sibi suffragari posse. Ite-
rūz false intelligit: eo q̄ minime ad
sui intentū loquat̄. q̄d patz. Nā su-
per argumentū q̄d deducit disputa-
tiue q̄ fides possit subesse falsum: eo
q̄ adorans hostiā in aliquo casu nō
consecratā quam putat esse cōsecre-
tam. quia falsa est adoratio fides tūc
suberit falsum. R̄sio doctoris hic
est contra adversarium. non p̄ eo q̄
dum dicit q̄ intētiō adorantis est nō
velle simpliciter christum sub speci-
ebus has vel illas adorare: sed solū
modo christum sub speciebus sacra-
mentalibus que tunc sacramētales
censentur quādo sacramētales cōse-
cratio est pacta. Unde sua adoratio

p̄supponit conditiōē consecratio-
nis fuisse factam dum: alis non ado-
raret. Et non dicit doctor q̄ sub con-
ditiōe p̄pterea sit adoranda: sed di-
cit q̄ p̄pterea fides non subest falsuz.
licz adoratio careat veritate quo ad
sacramētalem existentia christi cor-
poris in tali casu. Et cōcorditer lo-
quit̄ doctor sicut supra. Ḡr̄s. q̄ ado-
rans p̄pterea non cōmittit ydolatri-
am: licz celebrans et non cōsecrans
graviter peccat. Et hoc eadem rati-
one. quia fides p̄pterea non subest
falsum: eo q̄ fidelis non nisi post cō-
secrationem rite pactam vult adora-
re. Unde iterum de cōditiōe con-
secratiōis et non cōsecrantis aut ado-
rationis sit mentio a doctore sancto
patz et hoc ex verbis adversarij qui
dicit per se q̄ ex verbis Thome. pa-
ter q̄ corpus xp̄i est sub speciebus sen-
sibilibus si fuerit recte cōsecratum
conditionaliter: ut ad p̄positum lo-
quitur de conditiōe consecratiōis et
non adoratiōis. Item ut sepe dictū
est doctores solūmodo in casib⁹ cō-
tingentibus loquūt̄ de conditiōi-
bus: ut etiam sequās dictum demō-
strar: dum allegat iterum Bonanē-
turam.

Contra tertiā allegatiōem sub littera H.

H + **C** Concorditer cū Tho. iterū
loquit̄ sc̄tus Bonanē. vo-
lēs declarari q̄ fides catho-
lice p̄pterea nō subest falsū: licz i ali-
quo casu q̄s adorat hostiā nō conse-
cratam: eo q̄ adoratiōi sacre fm̄ di-
rectionem et regulā fides nunq̄ sub-
est falsum. Que autē sit illa regula
cum adversarius illam male intellit

gat: apparet ex clara sententia Bonan-
nen. dū dicit q̄ regula est q̄ fides vi-
ctat nūq̄ adorandū esse p̄ certo nisi
de quo habet certa cognitio. De eo
autem de quo non habetur certa co-
gnitio dicitur: fides q̄ hoc tale ē ado-
randū p̄supposita p̄ditōe. Nū om-
nis fidelis recte adorās hestiam p̄se-
cratā adorat sub ea p̄ditōe: si p̄secra-
tū circa ipsam ea quē ad p̄secratiōez
sunt necessaria sūm institutionē xp̄i.
et sic nunq̄ decipit nec errat. Nec il-
le in. iij. dist. xliij. q. i. In quib⁹ ver-
bis q̄tum aduersarius errat: volēs
per hec verba p̄bare q̄ quilibet ado-
rans debeat sub p̄ditōe adorare p̄z
falsitas ex multis. Primo q̄ doct̄.
non dicit q̄ sub p̄ditione debeat fieri
adoratio: s̄ dicit q̄ tūc quilibet recte
adorat q̄ p̄ditionē p̄secratiōis in ne-
cessarijs sūm institutionē diuinā esse
pactas p̄supponit. et subintelligit vt
verbis vramur Gersonis. et sic etiam
quibet fidelis recte adorat. nō q̄ ipse
p̄ditionalē habeat formare adorati-
onē: s̄ q̄ nō adoraret si sciret illa nō
esse pacta q̄ necessaria sunt ad cōse-
cratiōē sūm institutionē diuinā. vñ
etiā sequit̄ q̄ adorās hostiā non p̄se-
cratā in aliq̄ casu eo ignorare p̄p̄ea
nō decipit nec errat. Et loquit̄ par-
formit̄ cum Gersoni. sup̄ allegato
vbi dicit q̄ in tali casu adorans alien⁹
est ab ydolatria: s̄ celebrās sit in cul-
pa vbi nō p̄secrat. Secūdo patz fal-
sus intellect⁹ aduersarij. q̄ si p̄ditio.
nalis adoratio esset faciēda sp̄ oī lo-
co et t̄p̄: tūc non oporteret adorātes
excusare a deceptiōe et errore: vt hic
Bonanens. facit: sen etiā ab ydola-
tria vt Gerson facit. s̄ dixissent q̄ si
fideles non volūt errare aut ydola-

triā p̄mittere q̄ tūc sub p̄ditōe sem-
per debeāt adorare qd̄ mime fecerūt.
s̄ solū casū exp̄sserūt an fidei subeēt
falsum vbi fidelis hostiā non p̄secra-
tam adoraret: asserētes q̄ non: eo q̄
adorātes semp p̄ditionē p̄secratiōis
fuisse pactā p̄supponūt mō quo di-
ctū est. Tertio patz falsitas ex ipa re-
gula fidelis tradita a Bonanens. quā
step aduersari⁹ sua frivola declarati-
one quā subinfert p̄ vba Bonanē.
allegata: vt patz ei⁹ intueni p̄cessum
male intelligit. Nam vbi doctor dicit
s̄ sit regula fidei q̄ nūq̄ debeat ado-
rari nisi de quo habetur certa cog-
nitio: et q̄ illa q̄ carēt certa cognitione
debeāt adorari sua p̄ditōe. manife-
stū est q̄ ita oēs i ecclia fideles faci-
unt: cū vt supra tacit⁹ est ea q̄ ado-
rās non p̄t certitudinalit̄ cognosce-
re: vt vbi cām h̄et dubitādū an cele-
brās eēt sacerdos: vel an h̄et debitā
materiā vñ in s̄lib⁹ casib⁹ in p̄hemio
exp̄ssis. s̄ dubiū incidit vt vbi oīa
bol⁹ in angelū lucis se trāsfōrmarēt
et adorari affectaret modis supra di-
ctis: tūc adorās tenet actualē forma-
re p̄ditionē p̄missa oīoe et debita de-
liberatiōe. Et s̄ sit fieri p̄t a sacerdote
in multis casib⁹ supra i p̄hemio de-
ductis et etiā ab alijs adorantib⁹ vbi
dubitatio oriet̄ sup p̄ditōes p̄secra-
tionis aut cōsecratiōis non eēt rite pa-
ctas. Sed q̄ mens sit hui⁹ doctoris
q̄ nō habeat certa cognitio sup ve-
ritatē eucharistie vbi illa q̄ttuor cō-
currāt. s̄ debita materiā forma: in-
tentioz ordo. sen q̄ semp sit sub p̄di-
tiōe adorāda: siue illa q̄ttuor cōcur-
rant siue non. nisi habeat sp̄alis re-
uelatio diuina. s̄ asserere ē pessim⁹ er-
ror om̄iūo militans p̄ veritatem sa-

Replica in Tract. erroneū

eramentū et dicta oīm doctoz. **¶** Unde qz iam nouissime in purckhau-
sen hoc dictū de certa cognitiōe ha-
benda in adoratione fuerat cuidaz
ex sacerdotib⁹ oblectū quasi multū
deserviret p opīnionē cōtrariā. pꝛ
quō illa certa cognitiō fidei sit intel-
ligēda. qz videlz de oībus articulis
fidei nisi in aliquo casu vt in appa-
ritiōe insolita vñ in alijs casib⁹ sub
oriretur dubitatio in quo casu neces-
sario habeat fidelis formare condi-
tionē ne seducat. vt vbi etiā qd au-
dierit aliquē predicatorē famosū p
discantē aliquid insolitū de quo du-
bitaret tūc sub conditione pōt cre-
dere quoadusqz fuerit ad plenū in-
format⁹. imo in casu quo talis erro-
rez predicaret et simplex crederet si-
ne cōditione animo obediēdi fidei
paratus tū corrigi non errabit pec-
cando mortalit. imo error talis sibi
pōt esse meritorius cū ex inrētiōne
opa iudicant. c. cū voluntate de sen-
ex. **¶** Itē qz aduersari⁹ tangit de cer-
ta cognitiōe bñda in adoratione er-
ga id qd adorāt vt plenius sumus er-
roz pateat vbi applicare h ad sacra-
mentū nisi quasi qd iō sub conditō-
ne sit adoranda eucharistia eo qd nō
possit habere certa cognitiō de ve-
ra existētia ibidē corpis xpī videā-
mus qd ipse intelligat p verā cogni-
tionē et certā habendā sup eo qd est
adorandū. **¶** Si em̄ vult qd etiā de sa-
cto credimus ita ipm velle ex supra
habitis in pma pte opusculi qd nō
possit haberi certa cognitiō de eu-
charistia nisi p reuelationē. **¶** Pñ lu-
mē fidei dicit nō sufficere nobis ad
cognoscendū verā existētiā xpī cor-
poris sub spēbus quātinmūqz fiat

pssecratio. eo qd ipa cōsecratio possit
habere impedimentū. est error pes-
simus ptra oīm fidei efficaciam et do-
ctoꝝ dicta multās. et hoc ex multis
deducit. **¶** Prio qz lz circa pssecratio
nē possit ptingere error et impedimen-
tū vt ipse dicit hoc sepe ptingere. qd
tū rarissime credimus fieri. **¶** In casu
tū qd fieret error. nō ppter ea ecclesia
nos obligauit ad cōditionalē ado-
rationē. s obligauit nos ad creden-
dū cōditionē cōsecratiōis. qd nisi il-
la sit rite pacta eucharistia non est
adoranda vt sepe tactū est. **¶** Itē de-
minauit ecclesia vt dicta oīm sonant
doctoꝝ qd in casu quo pssecratio nō
est rite pacta adorans tū simplr et si
ne conditiōe credēs eandē esse rite
pactam. alienus est ab ydolatriā lz
celebrās et nō cōsecrās sit in culpa
ex dictis **¶** Personis cōcorditer cum
alijs. **¶** Itē p3 falsitas sine positōis vt
supra in pma pte patuit qd ad alti-
us lumen. s. diuine atqz angelice re-
uelationis supra reuelationē diui-
nā. ex lumine fidei nobis factā cre-
dentem astringere vult qd qd existit
pnciosum vix lingua explicari pōt.
tū qz nullus doctor h vnqz asseruit:
tū etiā qd lumie fidei asserūt ipossi-
bile subesse falsum. tū etiā qd cogni-
tionē fidei asserūt esse certiorē. omi-
alia cognitiōe. eo qd et ipis reuelatō-
nib⁹ angelicis aut inspirationibus
supnaturalib⁹ plres falsitates et de-
ceptiōes subeē cōtingit. **¶** Pñ repre-
hendunt sp in scripturis ad hmōt se
limitātes. tū qz spāle donū discretō
spirituū cōputat. et pbādī sūt iuxta
aplū spūs an. ex deo sūt. tū etiā qd
in angelū lucifer sathanas sepe trās
figurat. pñ i pbemio tactū fuit su-

per qbus dicit talis format rō Cui.
cūq cognitiō p sub eē falsuz illa co
gnitio potē pncipiū deceptōis q
illuminatōis. h̄ reuelatōib⁹ supnālib⁹
z inspiratiōib⁹ vltra reuelatōez sup
nālez fidei pōt sub eē falsuz vt ex au
toritatib⁹ a p̄i in ductis patuit. non
āt illuminatiōi fidei qd a doctorib⁹
multipl̄ pbat in. iij. iniaz di. xliij
in qōe dēn fidei obiectū sit ita verū
qd ei nō possit sub eē falsuz. declarā
tes q qz fides assentit p̄me veritati
ppter se. z sup oīa i credēdo z p̄ma
vitas nō pōt dicere nisi verū ergo
z fides nō pōt assentire nisi vō. ita
z in pposito p̄ma. vitas cum dixit.
Hoc est corp⁹ meū z sacerdos mi
nister eadē vba in psona pfert xpi
z veraciter ibi corp⁹ xpi p⁹ ver
ba psecratiōis existit nec ali⁹ lumē
reuelatiōis vltra fidei lumē in ado
rāte. aut sumēte requirit. tū vt dēn
est etiā in casu q psecratiō ex errore
rite nō eēt facta nihilomin⁹ fidei ve
ritas in adorāte saluat q solū p⁹ cō
secrationē rite pactā adorare nouit
quā z sue adoratiōi p̄supponit. **Q**
z dicit aduersari⁹ ex vbis Bonanē
ti. q nihil est adorandū nisi d quo
certa cognitio habet. Etia z nos fa
temur qz nec formā xpi i aliq inso
lita appitiōe adoram⁹ nisi p⁹ certaz
habitā cognitionē vt sepe tactū est.
xpm aut sub solita z nō insolita spē
panis eē p̄tentū p⁹ cōsecratiōez rite
pactā certa fidei cognitio h̄ nob di
ctat. z iō sic xps venit adorand⁹ nō
p̄ditionaliter h̄ simplr nisi ali⁹ acci
deret casus vt sepe tactū ē plā dedū
ci possent q breuitatē cā omittunt.

3 **P** **Q**st allegat terciū doctorem
alex. d̄ alex. vide s̄b l̄ris i i q
allegatōe putat sibi aduersa
ri⁹ suffragari. solutiōez doctoris Ale
xandri sup qōnez vbi qrit qd de eo q
credit corp⁹ xpi esse sub sacro qd ab

eo sumit z tñ nō est vbi dicit in solu
tione idē doctor. qd nō debz qd sim
pliciter credere sub illa forma eē cor
pus xpi. h̄ sub p̄ditiōe si facta sunt
circa eā q exigunt h̄z formā traditas
a xpo z ab eccia hec ille. **V**bi nota
qd p̄ terminū simplr credere velit i
telligere. i. nō h̄z respectū ad cōdi
tiōes psecratiōis. h̄ simplr dū eleua
tur hostia siue eēt psecrata siue non
velle adorare qd p̄hibet a sc̄a eccia
h̄ d̄z sub p̄ditiōe psecrationis facte
adorare. i. credē hostiā talē esse. ado
randā circa q̄ facta sunt ea q ad cō
secrationē requirunt. qd p̄z ex ei⁹ v
bis. dū dicit. si facta sunt q exigunt
fm formā traditā a xpo z ab eccia
in q tangit cōditiōes psecratiōis fa
cte z nō exp̄mit p̄ditionalē adorati
onē eē faciendā. **P**ro q fortissime
faciūt vba p̄coti q in suo. iij. iniaz
rū d̄s. xj. in qōe dēn in psecratiōe eu
charistie panis in corp⁹ xpi z vinus
in ei⁹ sanguinē p̄uertant. vbi deter
minat **T**ho. q etiā in casu q sim
plex adoraret. accidens siue albedi
nē hostie p sacro corpis xpi nō in
telligēs d̄iaz inf̄ accidēs. z xpi cor
p⁹ p̄tēti p̄p̄ea nō ydolatraret. i. vt
sic creaturā adoraret. eo q adorati
fide ac intētiōe eccie. **P**udeat ḡ di
cere q p̄p̄ea sit p̄ditional formāda
adoratio ne ydolatria cōmittatur
P **Q**st iterū cū aduersari⁹ alle
gat aliā r̄sionēz Alex. sup
p̄tinentē casuz. **I**n ita posset
excusari adorās diaboli p̄p̄i igno
rātiāz facti vbi i forma xpi apperet
sic excusat adorās hostiā nō psecra
tā quā putaret eē psecratā p̄p̄i i ḡrā
tiā facti. vbi qz d̄c̄ Alex. q d̄z ado
rari hostia sub cōditiōe tacita v̄ ex
p̄ssa. **A**d aduersari⁹ vult q adoratio cō
ditionalis tacta v̄ exp̄ssa sit faciēda
notat ei⁹ extorta z inepta intelligē
tia in dicit alex. p̄mo qz allegat ale

can. casus q̄ p̄tingē possz. vbi videlz
hostia nō ēē consecrata an tunc ado-
rās possz excusari a pctō ydolatrie
cū creaturā adorassz ex īgrātia sc̄i.
vbi vult Alex. q̄ sic eo q̄ p̄suppōit
in sua adoratiōe p̄ditōez p̄secratiōis
tacite v̄l expresse. tacite videlz q̄ no
uit nō adorādaz eē hostiā nisi p̄se-
cratā z h̄ ex h̄iū fidei. exp̄sse v̄o si h̄ ex
p̄mar i sua fide qd̄ hostiā immō cō-
secrata ē adorāda. nec sit mēto h̄ic
ab Alex. de cōditionali adoratiōe
faciēda vt patet inuēnti.

R + **P**ostea allegat cōpilatorē ange-
lice sūme q̄ dīc q̄ in adoratiōe
hostie sufficit h̄ic h̄ac p̄ditōez h̄iua-
liter si cōsecratio debite ē sc̄a. **R**ñ.
p̄z falsus intellect⁹ aduersarij sup̄ tā
catholicā s̄miaz fr̄is āgeli ex duob⁹.
p̄ q̄ loq̄t de h̄iuali obf̄uāda p̄ditō
ne. s. ex h̄iū fidei q̄ dīcat hostiā nō
ēē adorandā nisi cōsecratāz. sc̄o q̄
de p̄ditōe p̄secratiōis exp̄m̄it dū dīc
si cōsecratio debite ē sc̄a. vñ q̄ ex
p̄p̄ijs postea īfert aduersari⁹ dīcēs
ille nō dīc s̄ic nec ceteri qd̄ nulla d̄z
h̄iū cōditio v̄l q̄ cōditio nō debeat
exp̄m̄i ad min⁹ h̄iualit̄ si nō actua-
lit̄. **R**ñ. p̄z aduersarij falsus intelle-
ct⁹. q̄ nec nos dīcīm⁹ q̄ nulla cōdi-
tio sit h̄iualit̄ v̄l actualit̄ exp̄m̄ēda
imo dīcīm⁹ q̄ sp̄ in adorante h̄iualit̄
exp̄m̄it in simplici adoratiōe s̄m in
sc̄r̄id̄z eccl̄ie adorādo. Et actualit̄ vbi
actualit̄ velīt exp̄m̄ere solūmō ho-
stiā cōsecratā eē adorādā exp̄m̄ēdo
mēte v̄l ore. Et nō q̄ p̄p̄tea dīcē de-
beat mēte v̄l ore. si tu es ibi x̄p̄e ado-
ro te. si nō nec adoro zc̄. vt aduersa-
ri⁹ autumat. Et t̄ā actualit̄ p̄t forma-
re adoratiōez cōditionalē vbi casus
se offerret dubitādī. vt in p̄phenio ta-
cū est s̄ nō om̄i loco tpe vt false ad-
uersarij opinatur.

R + **T**erū postea cū allegat docto-
rē quēdā actu regentes in q̄daz

vn̄uersitate zc̄. Notandū est q̄ enī
dē doctore p̄ sc̄ptis. postmodū i p̄-
p̄a sona accersit⁹ sollicitant. sup̄ hu-
iusmōi allegatiōez aduersarij sibi i-
positā z an h̄ fuisent de sua mente.
vt h̄ aduersari⁹ allegat Qui simplr
p̄ sc̄ptis deinde ore falsus ē mecu⁹
oīo sentire nec fuisse aut eē de eius
mēte q̄ sub cōditōe oī loco z tpe es-
set eucharistia adorāda. falsus etiā
q̄ vnū ex aduersarijs p̄m̄ū reme-
diasset sup̄ talē errorem ab eo rētinz. q̄
re nō expedit vltim⁹ v̄bis allegatis
r̄ndere. Dīcīm cū z inuēnti p̄z q̄
nullibi cōsentit eucharistiā oī loco
z tpe sub cōditōe adorandā cū mā-
nifeste oppositū scribit rēphēdēdo
illū errorem dū dīc. Nō eē necessariū
vt adorātes s̄ilogiscent s̄ sufficit vsus
ad cōsuetudo sc̄tē m̄ris eccl̄ie zc̄. vñ
nihil p̄ aduersario fac̄ allegatio. no-
miare aut eundē regentē. non expe-
dit p̄pter honoris cōseruationez.

R + **T**erū cū postea allegat dicta do-
ctoruz. vt Innocentiū Augusti-
nū Amb. z Berēgarij cōfessionem
D̄s isti z si centū in nūero allegat.
ser̄ s̄ suā erroneā op̄inōnē exp̄m̄i
me loquūt. q̄ p̄z ex duob⁹. p̄ q̄ oēs
de cōditōe cōsecratiōis loquūt. v̄l
delz ex tūc v̄tute cōsecratiōis. fiat de
pane x̄p̄i caro q̄ eccl̄ia in suis fidelib⁹
firmissime tenet. sc̄o q̄ nul-
libi i eoz dīc̄t̄ attēdit̄ nec explicite
aut ip̄licite q̄ eucharistia sit om̄i lo-
co z tpe sub cōditōe adorāda vbi dī-
uina reuelatiō nō obstat. vñ p̄z iēpt⁹
z extor⁹ aduersarij i dictis doctoz

R + **P**ostea sub l̄ra **R** ad intellect⁹.
aduersari⁹ enūm̄it ex toto venenū
credendā veritatez. erga eucharis-
tie sacramentū. vbi incipit in his z
in alijs canonib⁹ ad hoc zc̄. z infra
q̄ nullus hō credē tenet sacerdoti.
dīcēt̄ se vere cōsecrasse cū ip̄e nō sit
v̄tas diuina cui fides inmitit̄ etiam

R +

D +

cū nec ipse certus sit qđ debite cōse-
craverit. ita qđ simplicit̃ credē pos-
sit sibi hostia quā p se psecrauit eē ve-
rum corpus xp̃i. s; sub conditōe sic
z ceteri si nō vult decipi z errare si-
cut plurib; factū est quos ego noui
qui cultū latrīe pure aque impēde-
runt zē. ponēs casum. vbi sacerdos
aquā in calice repisset post consecra-
tione zē. Paret falsus ei intellectus
cū sic ois deuotio z amor erga hoc
diuinissimū sacramentū si in sacer-
dotib; pampit in laicis enervatur
z extinguit. Et cuiusmōi pbatio ex-
istit. ex pticulari aliquo defectu vi-
delz vbi sacerdos in cōsecratōe vt
nū non habuisset generalē velle in-
cludere sentētias. oēm sacerdotem
sub dubio debere cōsecrare z sume-
re. cū semp maior ps celebrantiū p-
mittūt a ministro vinū degustari. sci-
entes etiā se rite psecratos sub obe-
dientia rōane ecclīe. ac debita itēno-
ne actuali vel habituali sup debitā
materiā panis z vini verba cōsecra-
tōis protulisse. plura possent addu-
ci s; fastidiū generat singulis aduer-
sarij ineptis incōuenientijs rīdere.

Postea iterū vbi lex p̃prio ca-
pite inuebit p quāsdā conse-
quētijs ineptas sub l̃ra. **P.**
quasi nō valeat psequētia. Ille cre-
dit z adorat simplr presupposita de-
bita consecratōe. igit recte credit
z bene adorat. qz nō sequit̃ hec ho-
stia presupponit̃ esse psecrata. ergo
ip̃a est cōsecrata in casu quo hostia
nō esset cōsecrata. **R.** n̄o. **P.** dicit-
mus nec formam hanc cōsequētiā
hec hostia presupponit̃ esse cōsecra-
ta. ergo ip̃a est cōsecrata. sed ita dici-
mus hec hostia p̃supponit̃ eē cōse-

crata. g̃ ipsa est culta latrīe adoran-
da. Et subiicit. qđ g̃ in casu vbi non
esset consecrata z adorās tunc erra-
ret. **R.** n̄ videtur qđ ppter ignorantiaz
facti excusatur nec cōmittit̃ ydola-
triā. eo qđ sub fide z intētiōe ecclīe
adorat. vt supra ex multis doctorū
sententijs patuit.

P. post: iterū ex p̃prio capite
infert̃ sex erronea dicta incl-
piēdo. **P.** om̄es sacri canones
sub littera **P.** vbi primo p se fate-
t̃ s; seipm̄ non intelligēdo. tali errore
pessimo implicat̃ dicens. qđ oēs ca-
nones z doctores asserūt z docent
hanc conditionē vel silem esse sub-
intelligendā aut regulariter p̃sup-
ponendā. si consecratō rite z debite
fm̄ institutōez xp̃i z ecclīe fuerit ce-
lebrata zē. **R.** n̄o. **P.** ecce qđ p se fate-
tur ex mēte doctorū esse conditionē
cōsecrationis esse p̃supponendā in
adoratione quā z quisq; fidelis p̃re-
supponit̃ in om̄i sua adoratione. er-
ga eucharistiā. **P.** nec pbare pōt ex b;
qđ mēs sit doctor oī loco z tpe sub
p̃ditōali adoratiōe esse adorandā
eucharistiā. vt aduersarij false extor-
q̃re z sugere nitit̃ ex vbiis doctorū.

P. it̃ iterū sub l̃ra **P.** ij. cū di-
cit̃. **P.** oēs fideles recte adorā-
tes dñt habere actu vel habi-
tū. tacte vel expresse. p̃ditōnē hāc
vel similit̃. s. si perfecta sunt necessa-
ria fm̄ institutionez diuinā. **R.** n̄o. **P.**
nō tenet̃ actu vel habitu apponere
aliquā conditōem in sua adoratiōe.
fidelis quisq; nisi vbi causas suffici-
entes haberet dubitādī. puta qz du-
bitaret ex aliquo casu de ei⁹ sacerdo-
tio. vel qđ nō haberet materiā debi-
tam panis aut vini zē. de s̃ilibus vt

Replica in Tract. erroneū

In phemio tactum fuit. Item ubi doctores loquunt de huiusmodi adoracione faciēda. intelligūt de bitu fidi q̄ in oī credēre p̄supponit sup cōditiōnē cōsecratiōis videlz hostiā nō nisi rite cōsecratāz eē adorādā.

P3 + Et p̄ hec p̄ r̄sio ad id qd cōsequēter infert. Ch̄stianus sicut sine culpa pōt dubitare circa cōsecratiōnē an sit rite facta vel nō. ita etiā circa verā cōtinentiā corp̄is xp̄i dubitare pōt. X̄i. p̄z exp̄missis qd si h̄z causam dubitādī p̄tunc pōt dubitare. s̄ qd oī loco et tpe hoc facere debebeat nisi revelatio diuina cū de opposito certificet est falsuz et hereticū vide sub littera **P.3.**

P4 + Patet et falsitas descriptiōis sue quā fac sup modū adoratiōis cōditiōnal̄ dicēs. Dis fidel̄ pōt actu vel bitu adorare si sub hostiā hac ē xp̄s eūdē sub eadē adoro quā pfidiā vt palliare posset. addit quandā catholicā assertiōez de q̄ nulli fidelīū dubitat explicite vt implicite nemo dubitat vt si qd dicere vellet aut dubitare. An sub hostiā debite cōsecrata eēt xp̄i corp̄ tal̄ em̄ sic dubitās qd in fide dubitaret manifestū ē. Nec optet q̄ impigit in nr̄os p̄dicatores h̄c locū tanq̄ in min̄ doctos et terminos nō intelligētes dū dicūt. hec forassis p̄posito ad cōditiōnē negātib̄ intēta fuit q̄si p̄dicatū fuisset a nobis q̄ nō sit dubitandū. v̄z xp̄i corp̄ eē sub hostiā debite p̄secrata. imo p̄dicamus q̄ nemo debeat forimare cōditiōnalē adoratiōez sine cā. et q̄ falsissimū qd aduersarij dicunt oī loco et tpe eucharistiā eē adorandā nisi obstat sp̄ealis revelatiō diuinā. vide sub l̄ra **P. iij. et itez. iij.**

P4 + Quā etiā revelatiōez exp̄mit p̄se q̄nter dū dic. Dis xp̄ian̄ rōne viēs tenet credē sub sp̄ibus debite cōsecratis eē v̄z xp̄i corp̄. s̄ non tenet credere qd sub hac vel illa sp̄e oīsa sit verū xp̄i corp̄ et. sine sp̄ali dei illūinatiōe. **P3** falsitas q̄ supra lumē fidei vult ponere aliud lumē. s̄. reuelatiōis cui se p̄nt demōes ingerere cū trāffigurat se in angelū lucis sathanas sepe vt supra tactū fuit. nec aliq̄s doctoz vnq̄ hoc asseruit lumē fidei nobis nō sufficere ad salutem. **P. iij.**

C Onsequēter dū inuehit p̄ p̄dicatores nr̄os ubi asserim̄ aduersarios eē supbos et p̄p̄is capiti b̄ innitētes h̄z p̄ maḡ i cōueniēti. dū nulla scriptura ad h̄ fuisset a nobis allegata. Ad qd r̄ndendo dicim̄ q̄ ip̄i nūq̄ potuerūt aliquid quē doctore allegasse q̄ in p̄p̄a v̄bo ruz forma scripsisset qd eucharistia sit oī loco et tpe adorādā et sumēdā a sacerdotib̄ q̄ a latē nisi reuelatio diuina aliquē de opposito certificauerit. **P3** nō solū vt temerarios s̄ vt hereticos eos appellamus. Aliud qd infert est plurimū nobis lamētabile dū dicūt eoz op̄iniones. diu durasse ac nr̄am assertiōez soluz p̄ annū. Confido in deū qd mētias xp̄ianū p̄p̄l̄z tāto tpe sub suo errore implicatū fuisse. s̄ v̄z sit qd nr̄a catholica ip̄ugnatio solū p̄ annū durauit. cui tñ cā fuit q̄ ad lucem aduersariōz error nō puenit. **P3** m̄nus tñ dolere refero q̄ in certis ciuitatib̄ et oppid̄is me p̄dicāte repl̄ q̄ p̄les tali errore aduersariōz implicatos reductos tñ p̄ dei gratiam vñ expedit platos et p̄dicatores nō

cecos et speculatores sicut ut canes
muti non valentes latrare. vide sub
lra. 2. i. in tractatu aduersarij.

Facit ex post prestatōez palliatā
qñ hec oia posita sint ab eo nō aio
primaci s; vt dōctis docēdi nesciētes
daret occasionē s; vrinā suā igrantē
am tā picloso errore nō defendisset
in fidi scādali et ei dōesticoz piclm

Ret + **P**ost infert vnā ppositōez suo iu
ditio falsaz ipossibile videlz q
nō sit verū si hec hostia est rite cōse
crata q tūc simplr oi exclusa cōditi
one credendū sit xpm sub ea sacra
liter pmeri et eundē sub eadē cultu
larie adorare supple actuali adora
tione. S; q sit in potentia adorāda
si est rite cōsecrata asserit esse vey et
necessariū credere. vt pz tā pmā q
scōaz intuēt ppositiōē. Rñ. q; fal
so iunit aduersari fundamēto. iō
vnā reputat ipossibile alterā nō. fal
suz em fundamentū ei cū sit qd ne
mo debeat hostiā actualit sine cōdi
tōe adorare. nisi dūtaxat q desup re
cepit illūtarisōez qd possit sine cōdi
tōe adorare. iō fm eū est falsuz di
cere demōstrādo aliquā hostiā. si h
hostia ē rite psecra sine pditōe debz
adorari nō hita videlz fm eū illūta
tione spālī. S; bñ venit adorāda p
bitaz fm eū reuelationez altiorē. vñ
dicim⁹ nos q vtraz ppo est vera vt
demōstrādo hostiā nō aio tūbātī
s; ex hitu fidei credēdo nec cōditiōz
apponēdo si est riterē. s; dicēdo ho
stia hec postq fuerit rite cōsecra. est
absq oi pditōe adorāda et sumēda
i potētia. et i actu v; sic adorari et su
mē nec expectare aliā reuelatōez vl
tiorē.

S + **E**x p⁹ ponit aliq; reglas
epilogādo q i pcedētib; sepe ab eo
tacta fuerūt. iō replicare aduersum
illa fastidiū generat. Rec op⁹ finis

singulas et inias pat factū est in
fringere nisi simpliciū eruditio ad
hoc me incitasset q sepe dū singula
nō reprobant allegata estimāt b; ex
ignorātia pigisse. pma ergo sua re
gula q; falsa sit patuit ex pmissis
vbi sepe mētionē fecit de pditōe ob
seruāda in adoratōe. i. Si rite oia fa
cta sunt fm institutionē xpi tūc ado
ro. i; ista cōditio nunq; sit addēda
si sub hostia rite cōsecra xps est. tūc
eū adoro de qb; etiaz supra patuit

Ecce regle sui falsitas pz vbi di
cit. Adorātes simplr et absolute ho
stias vl ostēdas in altari vl delatas
in vasis cōmutat vitatē dei in men
daciū et. Rñdet em q null⁹ fidelitū
adorat hostias absolute simplr. qā
sp pūpponit pditōē cōsecratōis
fuisse faciā. Padijendo q simplex
vbi ignoraret d cōditiōe psecratōis
eē subitelligendā. adoraret tū i fide
eccie nūq; pmitit ydolatriā. vt eē
s. patuit ex vbia scoti. vbi simplex
albedinē panis adoraret pro xpo.

Ex q pz et scie regle seu ppositiōis
sue falsitas pū iterū epilogat pditō
nalē adoratōez Si in es ibi demō
strādo ad intellectū xpe tūc te ado
ro et tūc quiescit anim⁹ adorātis si
ibi est xps. Si vō nō est tūc termina
tur adoratō ad xpm vbiq; ē vel i
alia hostia vl in celo. Falsitas hui⁹
pz multiplr ex pmissis ppter innu
mera incōueniētia q in plogo reci
tāt. nec bonatē. quē allegat sibi sus
fragat q; dum dicit. Nō stat adora
tio nisi stāte pditōe. i. nō stat vitas
adoratōis. erga eucharistiā nisi stā
te pditōe cōsecratōis q facit adora
tione referri ad xpm vñ dicit ad eū
referē adoratio. i. ad xpm. ad quē re
ferē adoratōis iplicatio. i. qd in ado
ratōe includit. i. velle xpm adorare

S +

S +

Replica in Tract. erroneū

qđ etiā ipe fateť ex suis vrbis ex pť
l3 si nō intellexerit. qđ talis adoratiō
est sū appetitū rōis z nō sū incli-
natiōē nature. assistēte tñ lumie fi-
dei qđ sp nitif abijcere z vilipēdere
vñ z alex. d. ales quē allegat nihil p
eo qđ adoratio terminat. ad hāc vel
illā hostiā vt psecratāz z ad oēm in
eccia psecratā eē adorādā z sumēdā

T + **H** finaliter allegat quatuor pposi-
tiones Petri de ylliacō rē. i. suo
qto sūaz qđ oēs directe militāt cō-
tra aduersariū in qñz nihil p sua
cōcludunt opiniōe. Pā in pīna dū
dicit qđ nō est de pcepto xpī vť eccie
vt adoretur xps simplr z absolute.
aut sub cōditōe. Cum ipe petr⁹ hic
intelligat p ly absolute. i. siue sit cō-
secrata siue nō. vt pz p ei⁹ sequentia
vba. Aduersari⁹ aut p ly absolute i
telligit nō addēdo cōditōez in ado-
ratiōe oī loco z tpe. de qđ tñ adoratiō
ne petr⁹ nunqđ p̄tendebat vt pz ei⁹
vba speculāt iō allegatō sua nihil.

V + **S** cōtra etiā ppositō nihil p aduer-
sario s̄ potius p̄ eū. qđ cū non sit de
pcepto xpī aut eccie vt cū cōditōne
corp⁹ xpī adoret. videlz si sacerdos
fecit qđ eccia intēdit tunc adoro ali-
as nō. Quare tūc aduersari⁹ tantā
vim facit circa adoratiōez cōditōna-
le. ita qđ nisi qđ sic adorat. tūc sp ha-
beat cōmutare vītate dei in menda-
ciū z seruīūt creature pot⁹ qđ crea-
tori. Pz iterū falsitas ex implicita rñ
siōe quā petr⁹ demorat vbi qđ q̄reret
cur eccia non appositit pceptū aut
xps sp cōditōnalē aut etiā absolutā
adoratiōez. Est rñsio qđ qđ pceptū sp
obligat si adoratiō absoluta eēt sub
pcepto. tūc sic adorās dū xps ibi n̄
eēt p̄ defectū aliquē sacerdot⁹ i cō-
secratiōe tal⁹ adorās mēdacitē mereret

ex mēdatiō. N̄ sūt oēm si p̄ditōnalē
eēt i pcepto ille dubi⁹. in fide dū ibi
eēt xps mereret ex dubitatiōe. qđ oīa
nō pueniūt vītati fidei z ei⁹ merito
Pz si qrit an qđ adorans simplr de-
mereat p̄ culpā dū ibi nō ē xps hñ
deť qđ nō peccat iuxta pmissā ex ver-
bis gerso. l3 celebrās z nō psecrans
demereat p culpā. vide. s. sub lra E
Aduersari⁹ eēt non multū se limitat
sup p̄pōnez dū dicit qđ videt eē con-
traria alijs dogmatib⁹. Mercia p
positio sūt nihil p aduersario p̄clu-
dit eo qđ loqđ de p̄ditōne psecratiōis
quā licite z secure adorās p̄t z tenet
in sua adoratiōe eē subintellectā hi-
tualit. imo actualit eē exp̄ssaz dua-
b⁹ vñs vť vbi nēccitas postularēt su-
per certū casuz p̄iugentē vt vbi p̄ti-
cula hostie in corpalt vť iuxta alta-
re inuentret vť cāz dubitadi h̄iet su-
p aliqđ illoz q̄mōz qđ ad p̄secratiōez re-
q̄runt vt sūt ex pte p̄secratiōis oīdo z
intēsiō aut sup actū p̄secratiōis vt sūt
debitā mā z debitā foīa sacraliū v-
boz. Alia vīa qđ sp siue p̄ciō p̄t pe-
nes se actualit mēte reuoluē. hostia
rñmō p̄secrā ē adorādā nō tñ tenet
illā sp actū vť hitū reuoluē sub p̄di-
tionali adoratiōe vt dcm ē. Quar-
ta p̄pō oīo p catholica ē vītate z di-
recte ipugnās errorē aduersarij. dū
dicit. Adoratio sub p̄ditōe nō ē licita
in aliqđ casu nisi qñ p̄ditō ē tal⁹ qđ nō
d̄z eē certū de ei⁹ vītate vť falsitate.
id ē qđ nlla certitudo sup vītate aut
falsitate aucharistie p̄currīt. vñ nec
p̄nter sup p̄ditōez addendā in ado-
ratiōe p̄nt cōtingeret in aliqđ casu p̄-
dictoz modoz vť alioz in p̄hemio
recitator. Qualit aut p̄dicandū sit
cōtra h̄mōi errores patz in ope ser-
monū sup qđ op⁹ p̄mittit tabula.

X +

Y +

O sū

Tabula in opus sermonum
cōtra prefatū errorē collectū
fingul' & cōtra alios quoscun
q' errores sacramenti eucha
ristie derogantes.

Sermo primus

est introductorius decla
rans quatuor causas cur
necessariū sit modernis i
tpibus predicare de eucharistie sa
cramento. Et assignant qtuor erro
res tpibus istis pullulantes aduer
sus hui' sacramēti veritatē. vñ & in fi
dei cōseruationē cōpillatū est hoc
opus sermonum.

Secūdus sermo tangit diuisiones
totius opis in tres pres. d' qbus suc
cessiue tractatur. s. de sacramēti in
stitutione. de ei' sacrali pfectione q
ad rē contentā. & terciō de ei' effica
cia & opatione quo ad ei' causalita
tes. Et pma ps cōtinet tres qōnes.
dignitatē & excellētiā eucharistie
declarātes. quo ad ei' pfigurationē
An videlz h' sacm pre cunctis alijs
sacmētis debuit prefigurari. Scda
Cur p tres figuras in veteri testamē
to & p vnā quartā in nouo testamē
to sufficiēter fuit prefiguratū. Sūt
aut figure ex veteri testamēto. Pā
na oblatio melchisedech & agn' pa
schalis. Noui testamēti figura flu
xus eriuoris & aque de xpi latere.

Tercius sermo tractat duax que
stionū declarationē sup primā figu
ram. An videlz Pāna fuerit cō
ueniēs figura eucharistie Scda an
appietates Panne octo cōueniant
oēs eucharistie sacramēto.

Quart' sermo. duas declarat qōes

An oblatio melchisedech fuerit cō
ueniēs figura eucharistie. Secūda
cur cōicantes extra celebratōez mis
se sumunt sacm sub vna spē. s. pa
nis. Cū tñ melchisedech vtrāq' spe
ciē panis & vini obtulit. Tangit eti
am ratō cur in altaris mysterio sub
vtrāq' spē panis & vini colit cū sub
vna eaz sit plenū & pfectū sacm. est
materia cōtra hūilitas.

Quint' sermo pmet vnā dūtarat
difficultatē. An duodecim articuli
sub quib' agn' legalis erat fumen
dus in veteri lege. Cōueniēter pnt
applicari ad agnū pascalis sacramē
ti. put xps sumit in noua lege.

Sext' sermo cōtinet sup quartā fi
gurā eucharistie tres qstioēs. Pri
ma An in noua lege nō potuerit as
signari cōuenientior figura q' ema
natio sanguis & aque de latere xpi
Scda cur talis emanatio scia fuit a
latere dextro. & xpi corpe mortuo.
Tercia an talis emanatio fuit natu
ralis aut miraculosa. & an sanguis
ille separatus a xpi corpe fuerit cō
iunctus diuinitati.

Septim' sermo qui est prim' su
p sacramēti hui' institutōez cōtinet
tres qōnem. Prima an xps oia sa
cramēta p se instituit. Scda cur in
nūero septenario tñ instituit. Ter
cia vbi scriptura sacra huiusmodi i
stitutionem describit.

Octauus sermo duas pmet qōes.
Prima qre necessariū fuit ad salu
tē hūant gñis sacra instituire. Se
cūda cur p modū cibi & nō ad olifi
catōē aut tactū xps voluit instituire
Et hic ipugnat irrissio in fidelituz q
dicūt xpianos ludere cū deo suo sic
cattus seu murenula cū mure.

Tabula

¶ Non^o fmo triū qōndz p̄tinet de-
claratōez. In videlz xps in sacri in-
stitutiōe corp^o suūz sumpsit. Scda
an passibile corp^o ipassibilis sume-
re potuit. Tercia quō i atteritiōe dē-
tium xpus dolorem non senserit.

¶ Decim^o fmo duas cōtinet qōes.
Prima cur matrē suā supbndictā
in cena xps nō cōscauerit. Et h cō-
tinet quō xpus in miraculosis suis
opib^o sp̄ ascēdit. ita q^d maiora vtz ad
finē refuauit. Scda qō an iude tra-
ditōi hoc sacm tradidit. Et h cōti-
net quō sacerdos se regere dz erga
petenē sacm quē scit eē indignū.

¶ Undecim^o fmo duas declarat q̄-
stioes. Prima an pueniēt tpe hoc
sacm fuit a xpo institutū. Scda an
p̄ practica xpi in ecclia a sejunis sit
sumendū. Et hic tercia qō. an ex in-
stitutiōe diuina sit mod^o n̄ sumendi
hoc sacm emanat^o vel ab aplis oz
diuatus z p̄ra alia notabilia inclu-
duntur.

¶ Secunda ps opis que tractat
de essentia sacramēti seu de
his q̄ cōtinet hoc sacm tra-
ctat pmo de virtute cōsecratiōis et
ei^o ministro ydoneo. scdo de specie
extrinseca z sacrali. tercio de ipsa re
contēta. s. corpe xpi vero. Quo ad
primū. p̄mus fmo qui z duodeci-
mus in ordine p̄tinet duay difficul-
tatiū declaratiōes p̄ra heresim z val-
densiūz z hussitay. p̄ma an opteat
ministruz hui^o sacri h̄ie ordines sacer-
dotaes. ita q^d null^o quātūcūq^z san-
ctus nō ordiat^o possit hoc sacm cō-
ficere. Scda qō vbi talis auctoritas
cōficiēdi hoc sacm in ordine sacer-
dotali certitudinaliter habet vbi de-
clarat q^d solū s̄b obedia ecclie rōane

¶ Sermo scda hui^o scde ptis duas
p̄tinet qōes. In q̄libet sacerdos est
am quātūcūq^z malus seu etiā ab
ecclia p̄scisus possit h̄ sacm cōficē.
Scda qō an ois heretic^o scismatic^o
excōicat^o z degradatis possit cōficere.
vbi dī distinctio de hereticis.

¶ Sermo terci^o tres declarat diffi-
cultates. Prima cur necessariū ē in
ecclia vt hac sacm valeat p̄secrari z
disp̄sari tam a bonis q̄ a malis sa-
cerdotib^o. z nullo mō a sanctis lay-
cis. Scda an boni sacerdotis missa
melior sit q̄ mali sacerdotis. Tercia
cur q̄druplices mali sacerdotes
phibent celebrare. vt sunt heretic^o
scismatici simoniaci z notoriūz forni-
carij. de quib^o. s. notorijs fornicarijs
habes in fine opis viginti quoz di-
cta ex doctoz sentētijs. q̄ pena ple-
ctunt^o. tā ep̄i q̄ ecclay p̄lati eos tole-
rantes que tamē dicta ad pplm nō
sunt predicanda.

¶ Sermo q̄rtus declarat difficulta-
tes tres sup spēm sacrales q̄ mister
ydone^o h̄z aduertē. Prima q̄re de
ordinauit vt sua deifica z sacralis
p̄ntia maneat in sacro abscondita et
velata. Scda q̄re velata sub spē pa-
nis z non carnis aut sanguis q̄ ma-
gis deservirēt ad cognitiōē rei cō-
tēte. s. xpi corpis. Tercia q̄re velata
sub pane triticeo z non alio.

¶ Sermo q̄nt^o incipit tractare de sa-
crāmto miraculoso vbi nō subvelata
spē cernit xps z h̄ p̄ quoz fmones
in q̄b^o fit de trib^o difficultatib^o mē-
tio. P̄ de p̄ma difficultate. In sub
sacro miraculoso qō tūc dī miraclo-
suz q̄ in hostia p̄ cōsecratiōez ap-
paret spēs pueri aut cruoris v̄l alte-
rius imago sit credendū ibi eē vex

is pulchra
xpi corpus et sanguis sacrum. et huius
declaratōis nēcīas magna ē p̄mo.
ōnos erroneos q̄ si p̄tinacit̄ velle
defendere qd̄ nō esset sacrum vt qdā
facere p̄sumpserūt vt heretici eēnt
condēnandī dicētes q̄ cessante sp̄e
cessat sacrum. vñ p̄mo h̄z duas pres
vn̄a argumētariā alt̄az resolutiā
Sermo sextus declarat p̄mo q̄ ap
partitio miraculosa in sacro pōt̄ fie
ri tribus modis. et sup̄ primū dat con
clusio quātūcūq̄ appet sacrum mira
culosuz nō eq̄liter oibus h̄z i con
suetā forma panis et alteri in forma
aliq̄ miraculosa. tūc nulla facta est
immutatio nec circa corp⁹ xpi sacrali
ter ibi contētur. nec circa sp̄em con
suetā panis s̄ solūmō in oculis vi
dētis. hic etiā ponunt̄ aliq̄ que solū
doctis deseruiunt et hoc in scōda pre
finitōis sūt et in terciā plā notabilia
inueniuntur.

Sermo septimus declarat duas
difficultates sup̄ totidē qōnes vide
b̄z. In forma miraculosa q̄ videt̄ in
sacro sit xpi. p̄pria forma seu ei⁹ car
nis aut sanguis. Scōda q̄b⁹ de cau
sis h̄mōi miraculose apparitōes fi
unt vbi triplex cā assignat̄. sc̄z fidei
corroboratio. charitat̄is oñsio et in
fidelium confutatio.

Sermo octauus iterū sup̄ miracu
losuz sacrum declarant̄ due qōes. p̄
ma. In interdū solūmō dimēsiōes
q̄ntitat̄is et q̄litas̄is dispositiōes
mutant̄ in formas miraculosas seu
q̄ illis remanētib⁹ sup̄ducant̄ alie
forme miraculose. et est hic duplex
mod⁹ loq̄ndi doctoz. Scōda qō qd̄
faciēduz sacerdoti an sub tali appli
cāte sit eucharistia sumēda.

Sermo nonus iterūz duas cōtinet

qōes. an sub sp̄ib⁹ sacra lib⁹ sit post
cōsecratiōē v̄x xpi corp⁹ v̄l solū sūt
tudinariē. Scōda q̄liter sit adorāda
eucharistia sub sp̄e panis et q̄liter sūt
sp̄e vini. et q̄ nullo mō sub conditō
ne est adorāda nisi in certis casib⁹.

Sermo decimus maḡ in sp̄ali tra
ctat de re p̄tenta in hoc sacro. s. xpo
et h̄z sup̄ declaratiōez mirabiliū op̄z
q̄ de⁹ opat̄ plures s̄mones. Quoz
signoz p̄mū ē cōuersio nature pa
nis in substantiāz xpi corpis vbi hoc
discutit̄ et pbat̄ p̄ varias rōnes au
ctozitates et similitudines.

Sermo vndecimus recitat nouē mi
rabilia signa q̄ de⁹ q̄tidie opat̄ tria
in ip̄a cōsecratiōe. tria in xpi corpis
inclusionē. et tria in ei⁹ susceptiōē q̄
oia triplici via. s. rōe auct̄e et scriptu
rarū similitudine pban̄ et tractat hic
sup̄ verā xpi corpis existētiā illa tri
plici via.

Sermo. xij. declarat miraculosaz
cōuersiōem et q̄ nullo mō manet
natura panis p⁹ cōsecratiōez et q̄ et
n̄ annihilat̄ et ponūt in fidē cōfortatiō
nē varia documēto ex libris etiā gē
tilium et iudeoz.

Sermo. xij. quō accidētia panis
et vini p⁹ cōsecratiōē manēt mira
culose sine naturali subiecto et sit p
batio etiā triplici via vt supra. et de
numero accidētū varia documēta.

Sermo. xij. Incipit tractare de
trib⁹ mirabilib⁹ signis q̄ ad rē contē
tā. s. xpi et sup̄ p̄mū q̄ tā māgnū xpi
corp⁹ glificatū cōtinet̄ sub modica
p̄tis sp̄e triplici via sit etiā pbat̄io

Sermo. xv. declarat scōm mirabi
le signū q̄ vnū et idē corp⁹ glificatū
est in pl̄ibus locis pl̄imis hostis p
ecclesiāz sit pbat̄io etiā triplici via.

mirabilia

Tabula

Sermo. xvi. declarat terciū mi-
raculū qđ licet sit in plūb⁹ locis nō
est tñ per ptes diuisus.

Sermo. xvij. incipit sup tria vlti-
ma mirabilia signa. etiā p totidem
sermōnes. Et pmo sup qtuor mo-
dos sumendi hoc sacramentū.

Sermo. xvij. tractat quōd hoc dei
sacm sacm nō minuitur dū sumi-
tur cōtra hereticōz insule⁹ dant plu-
ra documenta.

Sermo. xix. qđ dū a pctōzib⁹ su-
mitur nō inquinat z scđo improba-
tur error illoz qđ dicūt qđ tā cito re-
cedit corp⁹ xpī a spē sacrali qđ cito
tangit labia pctōris sumētis decla-
rat z diffictas an pctm indigne su-
mentuz hoc sacm sit ita graue sic
peccatū xpm crucifigentū fuit.

Tercia ps opīs qz tractat de
efficacia hui⁹ sacri. Et h quō
ad tria. qđ ad quotidianū ei⁹
a sacerdotib⁹ celebratiōes z scđo su-
per frēntes nō celebrantiū cōsonē
z tercio sup pceptuos effect⁹ qđ opa-
tur circa ei⁹ dignā sumptiones. iō z
pmus fmo tres hz difficultates. p-
ma an expediat hoc sacm qđtidie p-
pter ei⁹ mirabilē efficacā i ecclia ce-
lebrare. scđa an p ei⁹ qđtidianā cele-
bratiōē glia augeat brōz.

Secūdus sermo cōtinet duaruz
difficultatū declaratiōes. pma qđ me-
rito qđtidie in ecclia hoc frēntat sa-
cramentū eo qđ qđtidie absoluit ani-
mas defunctoz. scđa qđ vnus licite
pōt a morturo recipere penas pur-
gatorias z illas exsoluere.

Tercius sermo sup efficacā quo
tidianā quā efficit h sacm qđ ad re-
missionē pctōz cōtinet tres sermo

nes cū varijs difficultatib⁹. pmo tñ
cōtinet tres in numero. pma tñ ce-
lebrās aut alias cōicans nō cōtrite⁹
dūmō sit cōfessus possit sine morta-
li peccato hoc sacramentū pcipe.

Scđa qđ ē annexa An in tali pce-
ptiōne possit sumēs cōsequi remis-
siōnē oīs culpe mortalis. **Tercia**
tñ cōsecutio grē remissiōis in nō
contrito sed tamen confesso distin-
guatur a gratia sacramentali quā cō-
sequitur contritus z confessus.

Quartus fmo declarat difficul-
tates duas. Prima an in pectore at-
trito gratia remissionis collata vir-
tute eucharistie habeat presuppo-
nere aliam gratiam in sumēte. Se-
cunda an attritio possit causare re-
missionem peccati seu soluz ad illā
disponere.

Annexe difficultates sūt. an gra-
tia sacramentalis distinguatur a gra-
tia incorporationis que necessario
presupponitur etiā in attrito. Se-
cunda an sicut iustus sepe suscipit
sine nouo peccato mortali hoc sac-
ramentum non consequendo effectū
sacramenti. Etiam peccator sic pos-
sit sumere vbi nullum consequeret⁹
effectum sacramenti.

Quintus ex itegro declarat p di-
cta doctorū quomō peccator po-
test in aliquo casu sine nouo pecca-
to mortali sumere hoc sacramentū
etiam non consequendo aliquē ef-
fectum sacramenti.

Sextus sermo hoc idem decla-
rat cum additiōibus quī dīcantur
digne accedere,

Tabula q̄stionū sup sac̄m
miraculosuz q̄ ad ei⁹ triplex
eē. s. sac̄rale naturale ⁊ super
naturale cōtra false opinan-
tes q̄ nō sit veruz sac̄m eo
q̄ cessante specie cessat sacra-
mentū. **Q**uo adesse sac̄ra-
le declarantur hee difficulta-
tes quatuor.

Prima q̄

Prima. **A**n sac̄m miraculo-
sum. vt q̄n appet imago pu-
eri aut forma cruoris aut sa-
guinis in hostia sit ibi credendū eē
p̄fectū ⁊ integrū sac̄m. Et declara-
tur q̄ sic p̄ integrū p̄cessum tracta-
tus varijs auctoritatib⁹ ⁊ rōnib⁹ cō-
tra falsos assertores. qui tenēt q̄ ces-
sante specie cessat sac̄m. **P**er h̄ in
sp̄ali declaraf q̄ illa forma mira-
culosa q̄ videt non est p̄fectū sac̄m
s̄ corp⁹ xp̄i q̄ latet sub illa forma ē
integrū ⁊ p̄fectū sac̄m. forma au-
tē q̄ apparet est q̄ddam sac̄rale.

Scda q̄

Scda q̄ an sp̄s cruoris aut car-
nis ⁊c. sit xp̄ia sp̄s dñci corp̄is in
hoc sac̄o existentis. Et declaraf q̄
nō l̄z inferi⁹ circa terciāz p̄tem op̄is
vbi de esse miraculoso tractat varia
dicta doctorū desup recitant. Decla-
rantur etiā q̄ in tali sac̄o sicut i alio
psueto non manet substantia panis.
Et q̄ illa sp̄s cruoris sit accidens
q̄ddaz diuina t̄m virtute sustentatū

Tertia q̄

Tercia q̄ an sp̄s alba panis cō-
uertat virtute mirac̄l nō in sp̄m
cruoris aut carnis. Et declaraf q̄ sic
eo q̄ virtus sac̄raliū v̄boz transmutat
subaz panis in corp⁹ xp̄i remanēte
sp̄e alba sine subiecto q̄ postmodū
alia supnaturali virtute transmuta-

tur in speciem miraculosam.

Quarta q̄. **I**n quantitas dimēsi-
ua hostie in sac̄o miraculoso sit sub
iectū immediatuz sp̄i miraculose.
Et declaraf q̄ ip̄a sola quantitas di-
mēsiua. vt est longitudo ⁊ latitudo
hostie manet sine cōditionib⁹ natu-
ralib⁹ subiecti. Et q̄ ei diuinit⁹ cōce-
ditur vt sicut in cōsuetō altaris sac̄
mēto. ita in miraculoso sit alioz ac-
cidentium subiectum.

Quo adesse naturale sac̄l
miraculosi declarantur etia⁹
quatuor difficultates.

Prima. **A**n species cruoris aut
carnis ⁊c. in sac̄o eucharistic
possit naturalit̄ sensus hūanos. vt
tactū visuz gustū ⁊c. imutare. Et de-
claraf q̄ virtute diuina dat sp̄m mira-
culose vt maneat in illo esse natu-
rali q̄ habuit alba sp̄s p̄s ea ex-
istēte. ⁊ iō p̄t in oēm actōez nālez. i
quā alba species panis posuisset si
permanisset.

Scda q̄ **A**n sp̄s miraculosa pos-
sit ea facilitate corrupti quā sp̄s al-
ba panis cū ceteris accidētib⁹ natu-
rali subiacet corruptioni. Et decla-
raf q̄ interi⁹ q̄ manet talis miracu-
lous sp̄s diuinavirtute sup inducta
semp manet ab oī corruptione seclu-
sa. Itē q̄ si deberet corrupti aut po-
tius cessare tūc pristina species al-
ba panis haberet redire nisi tal̄ cor-
ruptio haberet aliud fundamentū
non in re sed oculis videntū.

Tercia questio **A**n ex tali specie
miraculosa posset res aliqua etiam
aiata generari sicut ex psueta sp̄e sa-
mētalī p̄is aut vini sepe fermentes ex
putrefactōe p̄t gñari. ⁊ declaraf q̄

Quarta q̄

Prima q̄

Scda q̄

Tercia q̄

Tabulā

licet ex corpore et sanguine xpi nihil possit generari. tñ ex specie miraculosa fieri pōt et hoc p violentiā. s. p. mo res inanimata et postea aiata vt sunt vermes zc.

Quarta qō **Q**uarto questio. An hec spēs miraculosa sit sub virtute nutritiua diuisibilis sicut alie spēs in p̄suetu altaris sacro. Et declarat qd eadē rōe spēs sacramentales p̄sit reficere sumentē qua rōne pōt p̄neri in subaz aliquā extrinsecā. Et iō l3 spēs miraculosa nō sit a sacerdote cōsecrante sumenda. tñ quo ad suū cēntiale cōmestibilis est et frāgibilis quo ad suam quantitatem.

Quo adesse supernaturale seu miraculosuz hmoi sacramenti. declarātur etiam quatuor difficultates.

Prima **P**rima. An in quolibet sacramento miraculoso p̄tineatur verū xpi corpus p oēm modum sicut in quolibet alio cōsuetu altaris sacramento. Et declarat qd licet idē sit existēdi modus vtrobiqz nō tñ idē est intueđi modus etiā ex pte eoz q hmoi miraculosas formas intueť cū aliq sub p̄suetu cuius tñ aliq sub miraculosa forma intueť circa vnum et idem sacramentum.

Secūda **S**ecūda qō. An debeat idē censeri modus apparitōis cū videt sub forma pueri zc. aut agni seu hois crucifixi. cū tñ xps in se nō sit agn⁹ aut hō actu crucifixus. Et declarat de triplici mō apparitōis. quoz duo tñ vt veri et catholici acceptantur a doctoribus.

Tercia **T**ercia questio. An oculus glorificatus in celo possit videre modum

existēdi corporis xpi in hoc sacramento. Et declaratur q ex vi glorie. i. luminis gl̄e. a nullo corpali oculo etiam glorificato pōt videri modus existēdi corporis xpi in sacramento dempto oculis xpi qui vt est in sacramento hoc videre pōt verū qd visio intellectiua animarū luminē glorie. hoc spm intuetur. Sequit q etiam beatissima virgo. l3 intuet modum existēdi xpm in sacramento. oculo glorificato. hoc tñ fit spālī dī virtute que visum glorificatum velut intellectum fortificat.

Quarta qō. An angelus bon⁹ siue malus possit videre corpus xpi sub sacramento. et an ab intellectu humano possit talis modus essendi comprehendī. Et declaratur q naturali cognitiōe. neq boni neq mali angeli p̄nt cognoscere. l3 boni angeli beatificati visione. p̄spicacissime modum essendi videāt. Itē qd nec intellectus viatoris in hac vita. videre aut comprehendere pōt modū essendi corporis xpi in sacramento. Remonis etiam intellect⁹ licet credat et p̄remiscat tñ videre nullomō p̄t.

Sequitur tabula sup scōm opusculum in quo tractatur de temporis duratione videlz qd̄ diu durat sacramentuz eucharistie sub spēbus sacralibus collect⁹ occasione cuius dā sacri furtiue subtracti et p plures annos neglecti super cui⁹ inuentionē qd asserbāt nō eē ampli⁹ sacrm ppter liquescationē et cōglutinatōez

specierū sacramentaliū panis
alijs tñ oppositū tenentibus.

C pro veritatis discussione
ponunt cōclusiones octo. cū
decisione plurimāz difficul
tatū. Et est tractat⁹ plurimū neces
sarius. eo q̄ bñōr casus cōtingunt
vt furtim eucharistia auferat⁹ et ne
gligat⁹ anteq̄ replet⁹ specie panis in
aliā formā putrefactiōis redactam
vt nouissime in diocesi patausensi
prochia buscheldorff vt in phemio
opusculi tangit⁹ sc̄m q̄ddaz narrat⁹.

Conclusiones autem octo
tali ordine sequuntur

Conclusio prima

Tūc desinit esse corp⁹ xpi sub spē
sacramentali panis qñ illis sub alte
ratione coloris aut saporis seu alio
rū accidentiū nō p̄r saluari si ibi ad
esset natura panis. Et h̄z hec cōclu
sio in sui discussione q̄stionis decla
rationē. Cur iudiciū sup desitionez
corpis xpi sumendū ē ex destructio
ne substantie panis et nō alicui⁹ acci
dētis. Et ibi ponunt⁹ plura documē
ta sup trāssubstantiatiōē et substan
tie panis annihilatiōē.

Secunda conclusio.

Quia accidētia in h̄ sacramento
eodē mō agunt et patiunt⁹ ac si eēnt
in substantia panis. Itō illis actioni
bus et passionib⁹ cessantib⁹ veritas
cessat sub tali spē xpi corp⁹. h̄z hec
p̄clusio veritatē ex declaratiōe actō
num et passionū que cernunt⁹ et eoz
sufficiētia enumerat⁹. h̄z etiā verita
tē ex declaratiōe difficultatis quō ta
lia accidētia panis aut vini post cō
secratiōez p̄sūt materiales actiōes et
immutatiōes causare cū sint acciden

tia sine subiecto.

Tercia conclusio.

Obt ad corruptionē accidētium
desinit esse corp⁹ xpi sub spē panis.
tūc subiectū illoz accidentiū exi
stunt ipse dimēsiōes quāritatū et sa
cramētales. Veritas hui⁹ cōclusi
onis deducit⁹ ex declaratiōe difficul
tatis. Qd cū corruptio accidit in re
bus p̄ legationē forme a materia. et
materia panis in hoc sacro nō rema
net v̄r qd mod⁹ corruptiōis in spē
panis nō habeat locūz ponunt⁹ etiā
plura bona documēta.

Quarta conclusio.

Dimēsiō quāritatiua hostie sacra
lis solūmō sine subiecto existit siue
veritas corp⁹ xpi sub spē sacralis
seruatur aut ab eē cōtingat. Decla
ratio conclusionis pendet ex discus
sione difficultatis. An accidēs pos
sit sibi vsurpare p̄prietates materie
et subiecti vt sc̄z sit subiectū alioz ac
cidentiū vbi declarat⁹ q̄ h̄z accidēs
inquātuz accidēs nō pōt esse subie
ctum alterius accidētis. qz nō h̄z es
se p̄ se. tñ in sacro altaris dimēsiō
quāritatiua. h̄z esse p̄ se nō naturalit̄
h̄ virtute diuina. Itō p̄r esse subiectū
coloris et saporis et alioz accidentiū.

Quinta conclusio

Manēte quāritate hostie nō vide
tur possibile vt qualitas in cōpassi
bilī nature panis si adeēt ad desicci
ōē xpi corp⁹ inducat⁹. h̄z manēte quā
ritate ipsa quāritas p̄ diuisionē sepe
dep̄ditur. Veritas cōclusiōis de
p̄det ex discussione difficultatis. An
duratio corp⁹ xpi sub spē sacra
mentalib⁹ sit potius cōsiderāda pe
nes quāritatez hostie aut ei⁹ qualita
tē. Exponunt⁹ tria documēta ex do

Tabula

etorū sententijs qđ potius circa qua-
litate qđ quantitate duratio aut et-
iam deficio corporis xpi cōsiderāda ē
z pbatur hoc tā p̄ Tho. qđ Scotus
in eorū scriptis. iij. iniaz. dif. xij. z q.
An i sacro eucharistie ster aliqđ ac-
cidēs sine subiecto.

¶ Sexta conclusio

Qualitativa simul z qñtitativa
transmutationes. extremas in spe-
cieb⁹ sacralib⁹ oportet fieri. Si vitas
xpi corporis a specieb⁹ sacramentalib⁹
diz separi. **¶** Hui⁹ cōclusionis veri-
tas deducit p̄ certas reglas z docu-
mēta tria extracta ex dictis. **¶** Thome
in. iij. pre. summe. z **¶** Sco. vbi supra
z precipue consistit in hoc qđ oportet
tantā trāsmutationē ēē faciā in spe-
ciebus sacramentalib⁹ qđ nullo mō
posset sub eis cōservari veritas pa-
nis si ibi adesset. Et hec bec materia
etiā supius fuit tacta. hic tñ ad inte-
grū declaratur.

¶ Conclusio septima

Quia natura panis sepe cōpatit
secū gradū magne humiditatis. vt
panis intincus demonstrat. Ideo
liquefactio spēs sacraliū remanēte
debita dispositiōe vtriusq; acciden-
tis veritate eucharistie sp̄ reservat.

¶ Pro declaratiōe sit epilogus su-
per sex conclusiones precedētes eo
vt clarior habeat hui⁹ septime con-
clusiōis intellect⁹. ponunt etiā spe-
cies colorū. vt est albus color. niger
glauus lacte⁹ zc. qui accidere pñt
spēi panis. An sub eis posset mane-
re natura panis si adesset. ponuntur
etiā colores z accidentia vini que nō
pñt ppati secū naturā seu substantiā
vini. z quō tunc durat sub tali spe.

cie veritatis sacramēti. **¶** Ponuntur
etiā documēta sup additiōē faciē-
dam ad aquā benedictā. vbi repre-
hendunt plurimū rectores ecclesiarū
qđ p̄ vnā vt sic guttā aque benedice
dicūt totum dolū aut torrentem
conuerit in aquam benedictam z qđ
detestabilis sit hic error cōtra fide-
litū cōseruationē ab insultib⁹ ma-
leficarū ibidem declaratur.

¶ Conclusio octaua

¶ Et si xps in natura tam glorifica-
ta. neq; illatas aut innatas dolo-
sas contumelias sustineri possit a su-
deis tñ in paratia z alibi sepe illa-
tis contumelijs. pmo ipm vt sub sa-
cramēto z secundario vt regnantes
in celo affecerunt. **¶** Declaratō hu-
ius cōclusionis vltimē cōtinet tria.
¶ Primo differentiā inter innatas et
illatas contumelias. **¶** Secūdo quali-
ter tpe sue passionis fuisset his affe-
ctus seu afflictus. **¶** Tercio quō non
tam primario vt regnāti in celo sed
secundario inferri possent hui⁹ cō-
tumelie. **¶** Additur tñ quedā respon-
salis conclusio. qđ aliquē opatiōes
intellectiue vt est intellectio. z voli-
tio intellectiua sup contumeliarū de-
testationem z honoris complacen-
tiam seu etiam obsequiorū accepta-
tionem. pmo insunt xpo vt regnāti
in celo z secundario vt est sub sacra-
mento zc.

¶ Finit Tabula.

Incipiunt sermones de corpore xpi modernis in tpi⁹ plurimū pūtiles cōtra quasdam nouas hereses in mundo pullulantes. **S**ermo primus de corpore xpi tractās de necessitate predicationis huius sacramēti eucharistie.

Panis quē ego dabo caro mea est p mūdi vita. **J**oh. vi. Pro introductione notanda est causa quare necessarium sit modernis in tpi⁹ plurimū et sepe predi care de ipso diuinissimo sacramēto. et redditur duplex causa.

Quarū p^{ma} est heresuz refutatio. Secūda vitariū catholice insinuatō.

Pri^o tercio sequit op^{us} pūtis incho

Prima cā^o a^o. **Q**uo ad primā causam p^oz sup^{er} necessi^{tas} necessitas p^odicatōis p^opter insur^{re}ctatē p^odica^o gentes hereses et errores circa ipm^{um} sacramētū plus q^{uam} circa alios fidi^{os} rētiā sacra^{mentū} eū^{charistie}. rū seu hūstitarū heresis sub vtraq^{ue} specie panis et vini ut in altari a cele^{bratē} sumitur cōmunicatēs. similiter et pūilos nouiter baptisatos ac certā^m p^opter alios ut statim patebit errores. erga ei^{us} adoratiōē et plenariā cognitiōē subortos. **Q**uo ad p^oimū sic querit^{ur} Cur itā fidei aduersariū obmissis ceteris fidei articulis solū hūc sacramēto aduersatur errores cōmonēdo. R^{es}pondet q^{uod} q^{uod} ab initio ecclie. dum perpēdit q^{uod} p^ouā^{le}re cōtra fidē p^o tyrannidem p^oinctū et p^osecutorū non poterat ubi sub tali p^osecutiōe semp crescebat nu

meris fidelū sicut et p^oprimū ecclie sancte est iuxta b^oilariū in de trinitate q^{uod} semp crescit dum ab infidelibus persequit^{ur}. excogitauit idē malignus alim^{us} p^osequendi modū. s. p^o hereses et errores unitatē fidei scindentes. q^{uod} q^{uod} oēs errores circa tria possunt versari. q^{uod} vel sunt cōtra di^{uinitatē} xpi aut cōtra ei^{us} humanitatē. p^out Ari^{us} aduersus diuinitatem temere sensit filium asserēs mⁱⁿores patre Sabellius et Euticius seu etiā manicheus cōtra ei^{us} humanitatē asserendo ipm^{um} non verū carnem sed aerem corpus assumpsit se p^opendentes aduersari^{os} q^{uod} nec per hūmōi errores cōtra eccliam p^ouā^{le}re poterat q^{uod} veritas rei demonstrat. **I**tem oēs hereses ecclia sup^{er}nit. triumphatq^{ue} ex xpi assistētia. qui hoc ecclia p^omisit dum dixit petro q^{uod} p^ore inferi non p^ouā^{le}rent aduersus eam. per portas hereses sub intelligendo cū per eas in perditionē eternam infideles et heretici trā^{si}seunt. **I**deo non habēs unde bellū sortiri posset errores circa hoc diu^{inum} sacramētū excogitauit. **P**ri^o tior errorū mo^{do} p^o modum quo tactū est in erroribus p^opter re hūstitarū. **S**ecūdo per modū quo quos necel^{er} Berengarius q^{uod} heresiarcha. licet falsū est p^o postmodū reuocauerit dogmatisa. dicare de uir xpm^{um} sub sacramēto cōtineri nō isto sacro. vere sed tū figuratiue. s. q^{uod} panis et vinum in altari. etiam post cōsecrationem essent figure representatēs corp^{us} et sanguinē xpi nō q^{uod} veraciter sibi p^opter p^otinere vū et ppl^{us} seu adorās sacerdos sumeret et adorā^{re} sic imaginē xpi q^{uod} venerat et latric cultu. **D**e quo errore sufficiēter tractatur a canonistis ipm^{um} refutando. de

Nota de q^{uod} num sacramētū excogitauit. **P**ri^o tior errorū mo^{do} p^o modum quo tactū est in erroribus p^opter re hūstitarū. **S**ecūdo per modū quo quos necel^{er} Berengarius q^{uod} heresiarcha. licet falsū est p^o postmodū reuocauerit dogmatisa. dicare de uir xpm^{um} sub sacramēto cōtineri nō isto sacro.

confe
theologi
ne qua
eius san
secratōe
p^oineat
res q^{uod} p^o
corp^{us} n^{on}
lix et lan
locut^{us}.
vitis et v
xit ap^ost^{ol}
ba se d^{ix}
et suos s^{an}
ram et c^{on}
posis et
dei in c^{on}
habeat
circa se
ris. vbi
post co
cū in
vex p^o
tas ver
nec sic p^o
sarius p^o
rōnes et
nantes.
nōes fid
re sup^{er} d^{ix}
dicatōis
nuntur
las q^{uod} o^{mn}
dū sit to
et latitū
ligno et
in sacra
tineri. e
mentia
si p^o va
Doc
ut deo

confe. diff. ij. Ego berengarius. Et a
theologis in. liij. iniaz diff. x. in qstio
ne. qua qrit. **U**trum corpus xpi z
eius sanguis. vere z realiter post co
secratōem. sub spibus panis z vini
ptineatur. **U**bi clare oñdunt docto
res q xps qñ dixit sup panē. **H**oc ē
corp⁹ meū. z sup calicē. **H**ic est ca
lix z sanguis mei. nō fuit figuratiue
locut⁹. sic qñ dixerat aplis. **E**go suz
vitis z vos palmites seu etiā qñ di
xit aplis **P**etra aut erat xps. q ver
ba se dixerat prefatum **B**erengariū
z suos sequaces. s. locutus ē sup ve
ram z corpale pntiam sui deifici cor
poris z sanguinis xpi. put vere resi
der in celo a dextris pñs. lz hic aliuz
habeat modū repitandī. vt patebit
circa scōdam prē principale hui⁹ ope
ris. vbi tractabit qualif sub spibus
post consecrationem a sacerdote fa
cta in altari. ptineat. et qualiter ibi
verx xpi corpus z sanguis aia z dīe
tas vere z corpali ter ptineant. **E**t cū
nec sic preualere potuit fidei aduer
sarius. ppter efficacissimas docto
rōnes z scripta pdictū errozē elimi
nantes. **N**ō desistit p varias dubita
tiōes fidelū corda ptinne inquieta
re sup difficillimos articulos q a p
dicatozibus pplo ad credendū ppo
nuntur vt cū inter alios existit arti
culus q oio absqz hesitatione creden
dū sit totā magnitudinē lōgitudinē
z latitudinē xpi corporis vt pepēdit i
ligno zē. z tā feda a dextris pñs hic
in sacramēto modico panis spē cō
tineri. **E**t pauci existunt q hoc absqz
mentis hesitatione firmiter credūt ni
si p varia documenta z similitudines.
Hoc eis a pdicatozib⁹ declaratur p
ut deo precedente in scōa operis par

te deducet. **N**ō necessitas pdicatōis
in hac mā insurrexit. **P**reterea nec
silenzio ptereundū. q tam qre loco
non desistit antiqu⁹ ille hostis fideli
um mentes pvnā palliatam z arma
tam heresim pulsare lz additus ei⁹
dē heresi p dei grām non patuit ei⁹
insultus optimo tpe p festinas repli
cas refrenando vt specialis tractat⁹
post finez huius operis demonstrat.
Que z benepalliatā z armata here
sis p varias doctoꝝ ptensas allega
tiones censetur. dum nisi ad sanuz
fuisse intellectū hmoi doctoꝝ al
legationes ab aduersario in quodā
suo tractatu introductas resolute. i
numeros tam doctos q indoctos
ad varios induxisset errores z vniū
actu non sint tali pestifero heresi in
fecti. asserēdo q Eucharistia seu ho
stia a sacerdote eleuata. seu etiā ad i
firmos delata. aut in sacrario refer
uata. nullo mō sit sine pdictiōe ado
randa. actu vel habitu. dicendo mē
te vel ore. **S**i sub hostia hac sit xps
veraciter cōtēntus ipm adoro. alias
nō. **E**t q nec sacerdos pficiens z su
mens aliter debeat adorare z sume
re oī loco z tpe. nisi spālem habue
rit reuelationē a deo qd ibi sit vernz
xpi corpus. tunc em absqz pditione
fm eos possit adorari. **C**ōtra quem
tractatū qā diffuse quidaz doctoꝝ z
lector ecclie **S**alzburgēsis scripsit
Picat pdicatoꝝ q ad psens non sit
opus illa cōmuni pplo rectare. put
suo loco z tpe vbi necessitas postu
lat tractabitur. **S**ed ad pñs dicat q
hoc cum nō sint capaces illius do
ctrine dicat qd h eis sufficiat qd nō
sint astricti vt sub pfata. pditione oī
loco z tpe adorent s. simplr. sub ea si

De. q. post consecrationē a sacerdo-
te rite per verba xpi facta. ibi sit sub
specie panis verū xpi corpus et san-
guis cum anima et deitate. Et simi-
liter sub specie vini i calice post co-
secrationem oīa premissa in simul.
licet habeat altam representationē
scilz fluxibilem. fluxeffende gestalt. et
hoc ppter fluxibilem sanguinē xpi
in cruce effusum quem fluxum habz
representare sacerdos in altari. licet
omnia simul maneant prout in ce-
lo existit. sicut inferius circa secūda
partem principalem patebit. Et in
casu quo celebrans ppter aliquē ca-
sum non consecrasset. vixit qz ver-
ba consecrationis non debite pnu-
ciasset. aut in debita materia panis
et vini defecisset. seu etiaz circa intē-
tionem actualem vel habitualē ha-
bendam aut qd nō rite ordinat⁹ fu-
isset in sacerdote. que quatuor ne-
cessario requiruntur ut quis cōsecre-
re valeat. adhuc tamē populus ado-
rans hostiam ut sic non consecratā
non cōmittit ydolatriā. ut Gerson
et ceteri omnes doctores dicūt. sed
grauiter peccat sic celebrans et non
conficiens. nec oportet ppter ea cō-
ditionalem semper facere orationē
nisi constaret adorantē quod circa
aliquod premissorum quatuor ha-
beret dubitare. quia tunc formaret
conditionalem adorationem. et tñ
de pma causa necessaria. qre videli-
cet necessarium sit de ipso diuinissi-
mo sacramēto pdicare. Et si et alia
causa breuiter assignāda. Quia effi-
cacia omnis deuotio in ecclesia est in or-
dine ad illud sacramentum. qd pr-
tam in spūali qz seculari statu. cū p-
pter hoc clerus cum maior colligē-

**Secūda cau-
sa super ne-
cessitate p-
dicandi**

tia persoluit diuinum officium. in
reuerentiā tantī sacramenti admissa-
sam. ppter hoc etiam populus com-
munius et deuotius audit missas qz
aliquod aliud officium ecclesiasticū.
ppter hoc etiam singuli cum maio-
ri diligentia consentiunt. et se deuotius
preparant. quando intendunt
fm ordinationem ecclesie saltem se-
mel in anno cōmunicare. Vnde re-
uera dici potest qd si hoc sacramen-
tum non esset a xpo institutum oīo
omnis periret deuotio ad xpm. vñ
qdā doctor. Tolle hoc sacramentū
ab ecclesia et non erit nisi error et in-
fidelitas in populo. Necessarium ē
ergo in fidel conforationem et de-
uotionis augmentum simul gratie
in presenti. et glorie in futuro p cū-
ctis alijs ecclesie sacramētis de ipa
eucharistia pdicare plures alie cau-
se ad idem allegare possent sed hec
sufficiant.

Perum cum exempla plus mo-
uent auditorem qz verba si predica-
tori libet inducere potest exemplū
super errores quorūdam tentos p-
cipue ut supra tactum est de Berē-
gario qui solum reputatue crede-
bat xpm contineri sub speciebus pa-
nis et vini et non vere corporaliter.

Exemplū
heremita quidam ut in vi-
tis patruz legitur. cū inter
alios sermones colloquū
habuisset. cum ceteris heremitis de
ipso diuinissimo sacramēto alijs as-
serantibus. qd ibi vere et corporalit xps
cōtineret cū corpe et aia. sanguine et
deitate idem rñdit. Nō credidi nec
credo vīqz in pns ea q dicitis. qz so-
lūmō figurā pñet xpi et ibi repñta-
tiue hē ad p vi ei⁹ memoria beatus

Et
ingen
res de
nir. C
dition
cture
remo
mari
pater
vina
mus.
tore
poris
acqes
trasse
lebra
le po
est v
tres
funt
vide
fom
cidu
tem.
st fac
appli
lus p
lum
quali
bat. s
repu
senex
man
Cred
corpe
to et
q in
et pe
tam
st cu
cell

Et hijs auditis grabius cum ceteri
ingemiscerēt informare eū cupien-
tes de veritate sacri nullo mō acq̄-
uit. Condolentes autem super per-
ditionem laborum. eo q̄ iam sene-
ctute granatus. multis annis in be-
remo pro sc̄dō viro tent⁹ fuisset. xp̄e
maximā suā abstinentiā dixerūt ei.
pater si placet dñica die p̄ter ad di-
uina celebranda ecclesiam intrabi-
mus. deum rogādo vt tibi sup̄ iūi
errorem veritatē sacramenti sui co-
poris reuelare velit. Quibus dum
acq̄sceret et die statuto ecclesiam i-
trassent sacerdos q̄dam missam ce-
lebrabat. Cū aut ceteri eū sup̄ sedē
le posuissent ipsis oratibus facrum
est vrb̄i sacerdos sacramentum in
tres partes diuidere voluit. apertis
sunt oculi sentis et aliorū heremitaz
viderūtq̄ iuuenem pulcherrimū in
forma angeli gladium parnū plu-
cidum et splendidū in manu tenen-
tem. Et vbi sacerdos diuidere volu-
it sacramentum angelus gladium
applicauit. Et dum diuideret ange-
lus puerum pulcherrimū. ip̄m ange-
lum arridentem diuisit. ita tamē q̄
qualibz parte integer puer remane-
bat. sanguisq̄ in calicem sine dolo-
re pueri fundebatur. Stupescit
senex ceteris laudes altissimo accla-
mantes dixit voce magna clamās.
Credo domine credo. qd̄ tu vere et
corporaliter presens es in sacramē-
to et doleo grauiter sup̄ meā quāv̄-
q̄ in presens seruauit infidelitatem.
et petentibus vt ad formam consue-
tam panis rediret quod et factū fu-
it cum gaudio reperi sunt in suis
cellulas.

**Sermo secundus tractans
de necessitate p̄figurationis
huius sacramēti et cur p̄ tres
figuras in veteri lege et vnaz
in noua lege sufficienter sit p̄
figuratum etc.**

Panis quē dabo caro mea
et p̄ mundi vita etc. Post gr̄e
impetratōnem subiūgat p̄
dicato: principalē thematis diuifi-
onem dicens. sancti doctores iuxta
p̄cessum m̄gr̄i in quarto senten. ab
octaua distinctione vsq̄ ad. xliij. de
tribus principaliter tractant. sc̄z de
eius institutione. eius continentia. et
eius efficacia. q̄ tria in verbis the-
matis tangūt. institutio videlicet
cum dicitur. Panis quem ego da-
bo supple in vltima cena hoc sacra-
mentum instituendo. Secūdo ipsa
continentia sub specie panis que ē
corpus xpi cum dicitur. Caro mea
est. Tercō efficacia cum dicitur pro
mundi vita supple illam efficiendo.
Ideo et in hoc ope sermonū eo ordi-
ne procedemus. Sed quia m̄gr̄ in
textu et ceteri doctores ante institu-
tionem premittunt tres figuras ex
veteri lege. hoc diuissimū sacramen-
tum exprimentes et significantes et
quartam ex noua lege. Ideo p̄sens
sermo super earū intellectū triplicē
am̄strabit doctrinā salutarē. ita vt
Prima t̄gat necitatē p̄figurationis.
Secūda sufficiētā talis p̄mōstratōis.
Tercia explanatōz c̄libz p̄figtōis.
Declarant etiā hee tres p̄ses p̄ triū
q̄onū declarationes. Quaz p̄ma ē
Cur h̄ sacm̄ p̄ ceteris debuit in ve-
teri lege p̄figurari. Secūda cur p̄ has
potius videlicet p̄ māna. oblatōem

Platino ser
mo in tres
questiones

Declarat
ab aucte

melchisedech et agnū pascale debuit
et pmonstrari. **T**ercia quō cōnente
ter vnaqueq; hoc sacm̄ ponit p̄si
gnari. et hoc p̄ quatuor seq̄ntes ser
mōes. eo q̄ figure sunt quatuor. **Q**uo
ad primū cū q̄rit. **C**ur hoc sacm̄
p̄ alijs in eccia sacris debuit h̄re fi
guras ex veteri testamēto. vt i man
na oblatōe melchisedech et esu agni
pascalis. et in noua lege i emanatōe
aq̄ et sanguis d̄ latere xpi. **R**ñ. dicūt
doctores et p̄cipue sancti Bonauē.
in suo q̄rto scripto sen. di. viij. circa
eādēz mām qd̄ h̄ duplici ex cā. **P**ri
mo rōne sue dignitatis q̄ sic decla
rat. **S**icut em̄ p̄ p̄fagla futuroz di
gnitas alicui⁹ et p̄signat et declarat
circa sanctos. vt vbi certū scī anteq̄
fuisse nati. **P**atētijs sepe scōz
fuerūt mūdo reuelari. put contigit
scō **T**ho. aquēsi doctoz de ordie p̄
dicatoz. q̄ matri carnali comitisse
oraculis cuiusdā heremite fuit p̄si
gnatū. dicens. **G**aude dñā q̄ filiū
cōcepisti. vocabis nomen eius tho
mā. cui similis in doctrīna sana nō
erit in mūdo. frater erit ordinis p̄di
catoz illuminabitq; sua doctrīna to
tam sanctā ecciam zc. q̄ oia sicut p̄
dixerat adimpleta dñi fuerūt etiam
ad magnā sp̄us sancti gl̄iam cesse
rūt. **E**t sup̄ om̄es sanctos ipsa regia
cōz p̄ p̄phas et o p̄i bus tanq̄ ver
bis et factis fuit p̄ totā sacra scriptu
ram p̄pter suā dignitatem p̄signata
Pra et dignitas hui⁹ sacri p̄ oracula
p̄phaz ac stupendū dei opibus ver
bis et factis fuit eccie sancte demon
strata. **E**t primo verbis qd̄ vt **M**ico
laus de lyra in quodam tractatu re
fert sup̄ ps. **D**e iudiciū tuū regi da
lez xpo da zc. exponēz. **V**sum. **E**rit

firmamentū in tra in summis mō
tū. dicens qd̄ text⁹ n̄ corruptus est
vicio scriptoz. q̄ vbi ponit firma
mentū debet dici frumētū erit i tra
in summis. i. capitibus mōtū. sup.
sacerdotū p̄pter eleuatōem a trenis
Item allegat qndā doctore hebray
cū rabi scribentes sup̄ **G**en. et p̄ tra
ctantem illud **P**see. xj. **D**eclinabo
ad euz vt vesceret dicit qd̄ hebraica
veritas h̄z **I**clinabo ad euz. i. pplm̄
isrl̄ dicit dñs. **E**scam bonā et suauēz
cui nō ē filis alia in terris. eo qd̄ de
ipsa d̄ ps. lxxj. **E**rit placēta frumen
ti in terra. ecce vbi dauid dicit. **E**rit
frumentū in tra. **H**ic iterū in **P**see
h̄z. **E**rit placēta frumētū in tra. esca
suauissima nimis. **D**emū q̄ etiā fa
ctis seu stupendū prodigijs p̄signa
tū fuit. patz p̄ ipas tres tractas figu
ras. de q̄bus tractare hēmus in se
q̄ntibus. **S**cōa cā q̄ debuit p̄figu
rari fm̄ eūdē Bonauē. ē rōe sue dif
ficultatis cū sup̄ oēm intellectū hu
manū ea q̄ nobis ad credendū in h̄
sacō pponunt plus q̄ in ceteris sa
cramētis existūt et trāscendūt xpm̄
videlz p̄ntaliter et corpāliter cōtine
ri s̄b modica panis sp̄e. cum alijs vt
patebit mirabilib⁹ et stupenduz dei
opib⁹ quotidie in hoc sacō nobis
exibitis. **I**deo in reuerentiā tantoz
miracloz tanq̄ excellentissimū dei
donū humano generi conferenduz
debuit etiam in veteri lege p̄ cete
ris sacramētis ecclesie p̄figurari
Dez incidentaliter in cōmendatō. **I**ncident
nem omniū sacramētoz si querit an
etiam alia sacramenta suas habue
runt figuras. **R**ñdetur q̄ ita. sed nō
sic famosas et in numero copiosas.
Quia. n. in vīsiōe **E**zechiels. rota

1. **Declaratio
similitudine**

erat in rota id est nouum testamētū
prefiguratum in veteri testamento
et ad Hebr. ix. Lex umbram habuit
futuroꝝ bonoꝝ et iterum ubi dicit
q̄ omnia in figurā contingebant il-
lis. Ideo dicere oportet qđ omnia
sacramenta nostra fuerūt in antiq̄
lege prefigurata. vel explicite aut i-
mplicite. Explicite seu expresse vt ba-
ptismus et eucharistia. baptis-
m⁹ qđ in transitu maris rubri. vnde
hoc apostoli deseruit. Omnes i moy-
si et in mare baptisati sunt et post se-
quitur de eucharistia. Omnes eandē
escam spiritalē manducaverūt sup.
in manna implicite. Ordo in sacer-
dotio veteris legis. Confirmatio eni-
am et extrema unctio siml cū unctōe
baptismali in tribus unctionib⁹ da-
uid de quibus habet. i. Regū. xvj. et
ij. Reg. ij. et ij. Reg. v. pfigurant qz
sicut ille ter fuit in unctus ita in ec-
clesia tribus unctionibus gaudent
xpiani id est uncti ad introitū cele-
stis hierusalem sicut dauid per tres
illas unctiones finaliter regnavit i
terrena ciuitate hierusalem. Si pre-
dicatori placet deducē illas tres un-
ctiones quomō in prima fuit a Pa-
muele inunctus in domo paterna
puer innocens ex cornu olei sic in-
nocens puer inungitur in bap̄mo.
cū abnegatione sarbane. In secūda
inunctus super regnū iude id ē cō-
fessionis et sic in confirmatione i un-
gitur inuentus ad confirmandum in
constantia nomen domini. In ter-
cia inunctus super totum regnum
israhel quando triginta tribus an-
nis regnavit sicut xp̄s i vita ad trā-
situm celestis hierusalē. Ita et xp̄ia-
nus inungitur ad transitū eundem

in extrema unctione. Concludat p-
dicator q̄ sicut omnia sacramenta ha-
bent efficaciatā a passiōe xp̄i. et oia
sacramenta veteris legis prefigura-
bant xp̄i sanctificationē fierendam in
ecclesia. Ideo et omnia eccie sacramē-
ta fuerūt pfigurata. **De q̄ eticha-
ristia et bap̄mus exp̄ressionib⁹ et ex-
cellentionibus figuris ppter eoz di-
gnitatem et nostrā necessitatē. qz vi-
delicet magis sunt necessaria ad cō-
secutionem glorie. Illa aut obscu-
ris fuerūt figuris. et potius implici-
te q̄ explicite pfigurata vel etiā in-
choata vt matrimoniū et pnia in ve-
teri lege et ista sufficiāt quo ad p̄mā
ptem sermonis. **Quantū vō ad**
secūdam ptē sermonis in qua scōm
documentū est prestandū sup que-
stionē. **Cur pot⁹ per has tres figu-
ras. s. manna. esum agni paschalis. figuras fu-
oblationes melchisedech. q̄ p alias s. pfigura-
oblationes et figuras xp̄i passionis tū h sacm
fuit psignata ip̄a eucharistia et cām declaratur
difficultatē facit. qđ sacerdos i missa a ratione
sa post elevationē corpis xp̄i affe-
ctuose desiderat et petit vt ppicio et
sereno vultu deus respicere velit su-
per oblationes corporis et sanguis
sui sub speciebus panis et vini sibi
facias sicut super munera p̄ierl iu-
sti abel et sacrificiū p̄iarche abrahē
quando offerre voluit filiū suū
ysaac et. prosequere historā ad pla-
citum. Vnde quis dubitare posset
q̄ etiam hec duo sacrificia. s. mune-
ra abel et ysaac oblatio essent figure
huius sacramēti. et nō m̄. tres pus
specificate ex veteri lege. Ad qđ rñ
dē p̄mo in generali. scōo in spālī.
Est enī hoc generale si qđ diligēt
aduertit q̄ inter oēs refectiones cor-
e iij****

**Prima ps
sermonis**

**Cur p tres
figuras fu-
oblationes et
figuras xp̄i
passionis tū
h sacm
fuit psignata
ip̄a eucharistia
et cām declaratur
difficultatē
facit. qđ sacerdos
i missa a ratione**

porales a deo ordiatas ad aliqd si-
gnificandū in veteri lege. **H**ec due
fuerūt p̄cipue. s. esus agni pascalis
z manna angelozū misterio p̄stituz
iuxta illud. **P**anē angeloz mādu-
cauit hō. nō q̄ angeli manducarēt
manna s̄ q̄ eoz misterio dabat. po-
pulo a deo. **O**blatio etiā melchī. in
pane z vino ad refectionem z nutri-
mentū ordinabat ut de se p̄t. **N**on
aut sic directe oblatio ysaac. ac mu-
nera abel nisi inq̄ntū ex p̄nti potu-
issent deservire illa munera ad refe-
ctione corpale. **I**d cū h̄ sacm̄ divi-
nissimū simplr ad nutrimentū aie
p̄ corpales sumptōes sp̄z panis z
vini sub q̄bus vez xpi corpus z san-
guis sumit in anime refectionem. nō
debuit p̄figurari. nisi per illas figu-
ras q̄ b̄mōi refectionem directe exp̄-
mere possent ut sunt ille tres figure
z nō alie due. **I**n sp̄ali p̄o l̄z diffici-
le sit ad intelligendū tñ magnā con-
fert noticiā. z ex antecedenti deuotio-
nis ardore intellectus vicz mysterijs
cur sufficēter p̄ has tres figuras h̄
sacm̄ p̄figurat. **S**icut ei nihil ama-
tur nisi cognitum. ita et nemo am-
plius afficitur huius sacramento. ni-
si qui ipm̄ sane intelligit z profun-
de z quantum profundi⁹ tanto ma-
gis afficitur. p̄ponatur ergo popu-
lo cū hostia eleuat in missa aut tibi
amministrat in cōione. **P**rimo vi-
des sp̄m albā panis. quā nō debet
adorare vel credē esse corpus dñi. s̄
credere seu agnoscere hoc eē qd̄ vi-
des. s. esse vnā sp̄m albā vni⁹ pa-
nis decocte. **E**st ei nob̄ magnū on⁹
impositū. si astricti essemus ad cre-
dendum. ut hoc qd̄ videmus scilicet
speciem albā panis eē corp⁹ xpi.

cum fides sit de non visis **E**st ergo
aliud qd̄ nō videt et tñ credē opor-
tet esse s̄ illa sp̄e panis alba post cō-
secratōem a sacerdote factā. z h̄ est
corpus xpi gl̄ificatum. ut sedet a de-
xtris p̄is. z q̄ vbiq̄z est xps ibi ē
z eius diuina virt⁹ z efficacia. iuxta
illud **L**uc. vi. Virtus de illo exibat
z sanabat omnes. **I**deo tercio cōsi-
deratur virtus z efficacia in hoc sa-
cramento. **E**t quia hec tria. s. speci-
es exterior panis. res contenta inte-
rius ut est corpus dominicū. effect⁹
causat⁹ ab ip̄a re. s. xpo p̄nto quez
sumens cōsequitur. sufficienter exp̄i-
mūtur per has tres figuras. vtpote
sp̄s panis z vini p̄ oblationē mel-
chisedech in pane z vino. **R**es etiā
cōtenta. s. xps per esum agni pasc-
lis. q̄ sicut ille cōmestus fuit. ut in
sequētibz patebit. ita z nos hoc sa-
cramentū deuote sumim⁹. **E**ffect⁹
etiā facti p̄ ipm̄ mānā in q̄ oīs dul-
cedo rep̄iri potuit a deuote sumēt-
bus. ideo hec tres figure sufficiunt
ad plenā hui⁹ sacri p̄figurationem.
Nec obstat. q̄ m̄ḡ tangit et docto-
res scribentes de aq̄ z sanguine ut flu-
xerūt de latere xpi. q̄ eā reducūt ad
p̄tationē effectus passionis xpi cū
ip̄a manna. nec tenet figure p̄p̄icta
tē ut alia tria cū potius in noua lege
tal̄ efficacia demonstrata fuit. **T**er **T**ercia p̄si-
monis cū alijs tribz sequētibz ser-
monib⁹. **A**ntū ut sup̄ tria tam enu-
merata ut est species panis. res con-
tenta. z virtus causata. practicā ha-
beamus z doctrinam per gesta san-
ctorum p̄ponitur mirabile factum.

Exemplum

Pars prima Sermo III

Exem. Beatus Greg. dum cuiusdam ma-
lo efficaciter re voluisset et verba consueta pfer-
ret. Dicendo. Corpus domini nostri
Ihu xpi. pfaciat tibi in vitam eternam.
Illa continuo subrisit. Diceret ali-
quis intellexit ne mulier latinum. ut
ex vrbis Gregorius rideret. Dicit q
quia corpus xpi in latino plurimu
concordat cum yralico dicendo. El
corpo di xpo etc. ideo subrisit sequit
Et gregorius subito manu retraxit
et sacramentum super altare posuit
causamq sui risus coram omnib⁹ cir-
cūstantibus q̄sunt. Que territa et
crimē sue infidelitatis occultare vo-
lens stricta tamen per pontificē re-
spondit cū tremore risi. quia panes
hostie excori et vos eūdem corpus
xpi appellatis. Subito bea. grego-
circūstātes deuote orare fecit. et ipse
ad oratōem ante altare se contulit.
ut hec incredulitas a corde mulie-
ris abscederet. Et ecce mox species
alba panis in spēm carnis cruenta
te puerfa fuit. et oibus sic ostēsa. lau-
des altissimo acclamant et ois am-
biguitas de corde mulieris expellit
Dez qz corpus dñici nō ē sub mi-
raculosa spē sumendū ut in. ij. par-
te patebit. Ideo cūcis oratibus et
ipso pontifice scro orate. spēs mira-
culosa abscessit et pristina spēs alba
redijt. et mulier cōicata fuit. i. fide sin-
cera semp pmanēs vsqz in finem vi-
te. Ecce quō p̄dicta tria p tres figu-
ras pmonstrata. ut tactū fuit decla-
rat p hoc miraculū spēm videlz pa-
nis nō esse adorandā. ut xpm. quia
nō ē. s. est accidēs sine subiecto eyn-
z p̄sal on grunt et p̄mittitur a deo sic
stare. ut corpus xpi sit inuisibile et
valeat adorari quia fides est nō vi-

sis q significatur p agnū pascale
sicut primū per oblationem mel-
chisedech et terciū per manna. Po-
test p̄dicatoz si vult addere doctis q
intelligit qd primū. s. spēm panis
vocat doctores i eoz scriptis super
q̄ntū sen. di. viij. sacm tñ. Secūdu
do. s. corpus xpi ab intra contentū
inuisibiliter. nominant res et sacm.
res vitz primi qz ē sacm tñ. i. sacre-
rei sup. corpis xpi signū. et terciū
id est effectum vocant res tñ qz nū-
bil signat vltēius.

Sermo tercius tractat de
expositione prime figure eu-
charistie. s. manne q̄ ad eius
octo mandata.

Patres vestri manducaverūt
manna in deserto et mortui
sunt. Qui māducat hūc pa-
nem viuet in eternū. Jo. vi. Thema
mutat qz tota materia erit de pma
figura hui⁹ sacri. s. manna quō p eū
significat dulcedo deifica corporis
xpi. i. eo qz digne suscipit. Sz pus
salutē vgo. in cui⁹ v̄gineo vtero h
panis celestis igne spūsancti deco-
ctus ē. P̄missio sermonis nō ponit
qz ē terciū ps pmonis pcedentis in
qua documentū de qd vnaqz fi-
guraz triū enūerataz possit p̄signa-
re h sacm et agitur primo de māna
cū sit vltima in ordine qz finis ē pri-
mū in intentione et causa causaz. ij.
phīst. Et fundat p̄is ser. sup duo
saluberrima documta. P̄tio sup ipi⁹
māne ad encha. sacm cōueniētissī-
mā p̄figuratoez. Scdo sup ipi⁹ mā-
ne ad encha. oim p̄p̄ietatū corrdē-
tiā. Et declarāt he pres p suas q̄oes
Prima sup q̄estōē vnam et eius.

solutionē. Secunda sup ppterates
manne ad xpi corporis significatō
Plurimo ser nē. Ad p̄mū ē q̄c. an manna fuerit
nonis sup p̄ueniens figura eucharistie. z cau-
tuas q̄dēs sa difficultatis est qd̄ **h**ab. xviij. dī.
q̄ manna habuit sapore ois suau-
tis q̄ nō conuenit huic sacramento
eo q̄ superfluerent alia sex sacramē-
ta si anima regeret in hoc sacramē-
to oīs gratie refectōem que intel-
ligitur per omnē suauitatē. z sic hō
non indigeret. nec baptisari. nec cō-
firmari. aut a peccatis absolui zc. s̄
tm̄ corpus xpi sumere qd̄ est falsuz
ergo nō est manna figura conueni-
ens Eucharistie sacramento quia nō

Nō prima habet conuenientia. s̄ n̄. s̄m̄ thom̄.
In manna in hoc quarto scripto sentē. dī. viij.
fuerit cōue arti. ij. q. ij. in solutōne q̄rti argumē-
tiens figu. ti. q̄ quia trib⁹ modis hoc sacramē-
tum habet omnē spūalem saporem
stie

Ideo bene figuratur per manna q̄
etiam tale habuit. Nam p̄mo q̄ cō-
tinet fontē ois gr̄e. s̄. xpm̄. a q̄ oīs
gratīe sacramētales origināt. Ideo
dis hoc sa- dicitur māna. q̄ omnē habuit sapo-
ramentuz rem cuiuslibet cibi corporalis. Et
habet oēm si dicatur q̄ sufficeret in ecclia ip̄um
solum sacramentū. s̄ n̄. q̄ quia di-
uersi morbi diuersas volūt h̄re me-
dicinas. q̄ nō sanat calcaneū qd̄ sa-
nat oculū. z sic de alijs. Ideo cum
homo diuersis gr̄atur infirmita-
tibus scilz originali ventali z morta-
li culpa. z hoc ex multiplice radice.
videlicet ignorantie. carnis infirmi-
tate. z malicia. Ideo oportet habe-
re etiam diuersa sacramenta. tanq̄
diuersa medicamina. vt videlz ma-
liciam expellat fons bonitatis z gr̄e
sicut penitētia mortālē. et bap̄mus
originalem culpā. z sic de alijs. **S**e

cūdo mō dicit omnē sapore suant-
tatis cōtinere sicut manna eo q̄ cū
alia sacramēta nō deseruit ad sen-
sum gustus z saporis sed solum ta-
ctus. vt baptismus. extrema vnctio
zc. Ideo solum eucharistia habz si-
cut manna. qd̄ quia solū ad sensum
gustui deseruiuit corporaliter. Ita eu-
charistia solū spūaliter. videlicet q̄
nullū aliud sacramentum gustū re-
ficere h̄eat. sicut māna soluz gustui
deseruebat. Addit thomas vnum
terciū modum s̄ isti duo sufficiāt z
tm̄ de p̄ma pte sermōis. **Q**uo ad
scdām pte sup vtriusq̄ tā manne q̄ sermōis q̄
eucharistie p̄prietates q̄liter mutuo p̄prietates
correspōdeāt sicut figura et figura octo man-
tū. Est notandū q̄ de manna erant ne conueni-
octo mandata iudeis a deo data. scz unt eucha-
vt manne colligerēt. Secūdo q̄ ad ristie
sufficiētiā nō vltra. Tercio tali suf-
ficientia exprimebat q̄ vnam men-
suram gomoz. q̄ erat quantuz quia
ambab⁹ manib⁹ concludere posset.
Quarto vt nihil seruaret vsq̄ i cra-
stinū. Quinto vt sexta feria collige-
rent duplū. Sexto vt seruaret vnū
gomoz. Septio vt in sabbato illud
comederent reſeruatz. Octauo vt
impleret gomoz ad obseruandū in
tabernaculo Ex his etiā octo māda-
tis duplex pena sequebatur qui nō
seruabant. vna q̄ illi q̄ vltra p̄dictā
mensuram gomoz collegerant. non
contenti de illa mensura. de mane
alterius diei nihil reperiebant. **S**e-
cūda erat q̄ si aliquid reperiebat il-
lud tamen scauriebat vermib⁹. **D**e
simili octo sunt nobis mandata de
eucharistie sacramento. Primū vt
imo vespere aut de sero per circuli
anni cōsecret. s̄ de mane zc. duplici

raioe.
vt ob
alio cil
inhabi
de mal
missus
rim po
orone
pperat
surrex
ficato
caum
mane
obstat
aut in
sa de se
pprer
lralis
quare
gere.
us de
diurn
z ma
gruū
volu
scrip
ros im
bus si
bones
Job. p
bant i
de. ad
ctiores
māda
bar q̄
bar q̄
dige
gurab
crean
cor ei
cui⁹
ficti

Pars prima Sermo III

raide. **P**rimo qz in reuerentiā cedit
vt os sumētis nō sit inq nati prius
alio cibo. sicut nec vginis vter ali⁹
inhabitauit ante nec post. in q etiaz
de mane in auroa fmi albertū sup
missus est conceptus fuit. quia sta
tim post discessū angeli surrexit ab
oſone z ad salutationem Elisabeth
pperant. **S**cdo ideo mane. vt sicut
surrexit in aurora cum corpe glori
ficato ita z nos ipm corpus glori
ficatum xpi non in sero aurvespere s
mane celebramus in ecclesia. **N**ec
obstat q in nocte natalis celebraf
aut in certis locis semel in āno mis
sa de sero celebratur. cum hec fiant
ppter certas spūales causas. **P**erū
lralis sententia. der schriftlich sin.
quare iudei de mane habebāt colli
gere. est fmi Iosephum. q terra illi
us deserti. vespere erat calida ppter
diurnū solem z sic liquefactū fuissz
z mane tempus frigidū z magz cō
gruū collecture. **D**eus aut mysticū
voluit sensum sicut z p totam sacrā
scripturā habere quē maiores iter
eos intellexerūt z non simplices q
bus sufficebat vt pascerent iuxta
bones arātes vt exponit greg. illud
Job. i. **B**ones arabāt z asini pasce
bant iuxta eos. asini. i. simplices i fi
de. adhuc pascūt iuxta bones. i. do
ctiores z pfectiores i eccia. **S**cōm
mādatū **E**xo. xvj. vnusqzqz collige
bat q̄tum sufficere poterat. expme
bat qd q hēbat familiam ampli⁹ in
digebar ad vni⁹ cui⁹qz sufficientiā fi
gurabat q qz hō ad dei ymaginem
creatus est. ideo sic in nullo potest
cor eius qetar i nisi i summo bono
cui⁹ ymaginē gerit ita tota eius suf
ficiētia i deo posita ē. in fructū de ol

uinitatis et hūanitatē xpi iuxta il
lud saluatoris. **N**ec est vita eterna.
vt cognoscant te solū verū deum z
quem misisti ihm xpm. **T**erciū mā
datū vt pro qualibet psona collige
ret mensura gomoz quā mēsurā ali
qui dicūt triū modioz. i. qntū trin
onerū teste capere possent qd ideo
ē quā due manus includere pnt. **S**i
gnificabat q fides trinitatis ad mē
suram ē posita. vt circa illam nemo
plus sape velit q̄ sape oportet. sup.
ad sobrietatem. **R**o. xij. duabus au
tem manib⁹ includit mensura fidei
qz sine operibus fides mortua est.
Sed nora p̄ modernos hūilitas he
reticos. hoc mirabile qd in illa col
lectura contingebat. dum illis qui
vltra mensuram gomoz non contē
ti amplius collegebant. miraculo
se contingebat q non amplius iue
niebat in cistis seu in vasculis z qd
residuum disparuit. vñd dicitur in
textu **Exodi. xvj.** **N**ec qui plus col
legerat habuit ampli⁹ nec q min⁹
parauerat reperit minus. **P**erfidei
heretici putant se plus accipere i sa
cramēto eucharistie sub vtraqz spe
cie cōmunicando. q̄ nostri verī ca
tholici extra celebrationem altaris
siue sacerdotes siue layci cōcant sb
vna specie panis. **C**lamat cōtra eos
non tam presens figura. q̄ z ipa ve
ritas que p̄tinuet sic de vna specie
panis loquitur in euangelio. et ra
rissime de duplici q videlicet vitaz
gratie confert. non faciendo mentō
nem de alia specie vini. vt ibi panis
quē ego dabo caro mea ē pro mun
di vita. **I**tem qui manducat hunc
panem viuet in eternum. z sic p̄les
possem deduci auctoritates euāgē.

hupite

mana

Nota pra
hustitas do
crina val
dam

Quartum

Quintum

Sextum

Septimus

Octavum

lice in quibus nulla sit mentio de
specie vini. **S**ed et hoc quod eos seducit.
Primo manducaveritis carnem filij
hois et biberitis eius sanguinem non
habebitis vitam in vobis. **M**anifestum
est quod Christus loquebatur de spirituali refe
ctione quam omnes Christo incorporati partici
pant de eius corpore et sanguine. **I**n
iuxta illud augustini. **C**rede et mandu
casti. **Q**uartum mandatum ut non relin
querent in crastinum. **A**d designandum
crastinum mortis ad quod nemo differ
re debet sua fidei opera. ad **Gal.** ult.
Primo ipsi habemus operum bonum.
Quintum mandatum ut die sexto collige
rent. **S**ignificat quod in Christo qui venit
in sexta mundi etate habemus duplicem
sacramentum. scilicet in anima et corpore per glorio
sam resurrectionem. **I**n iuxta illud superius
inductum. **N**ec est vita eterna ut per
te. scilicet. so. vixit deum etc. **S**extum ut alteru
gomor refuaret in sabbatum et illud
non corrumpat. **S**ignificat quod opera
nostra quam recta intentione facimus habent
suum mercedem in sabbato. id est requie
eterna. quam autem sinistra intentione faciunt
miseris corrumpunt. **I**n iuxta illud ver
bis eorum non morietur. supple in in
ferno. **S**eptimum mandatum ut in sab
bato refuatur manna comederet.
Ad significandum quod in futura vita
nulli licebit operari sed quilibet premi
abitur sabbato. id est requie sempiterna.
Octavum ut inferrent gomor ad re
servandum illud in tabernaculo per
aron. **E**xod. xvi. **S**ignificat quod sic
in medio indeorum necessarium sacer
dotum erat aaron ut sic servaretur
ad memoriam in synagoga. **I**n iuxta per sum
mos pontifices prout eucharistia in
fidelium refectorio et memoriam salvatoris
et sue passionis. **I**n iuxta illud Christi in

fluentis **H** facite in mea memoratio

Exemplum.

Quod eucharistia habet refectum animam cum
sapore omnis suavitatis ut in principio per
montis tactum fuit per prophetas ad manna
bonum prope dicit in illis quod absque corporali ci
bo solummodo per prophetas devota eucha
ristie multis annis vixerunt. ut de beato
Nicolaio heremita in patribus sanctis. veri
dica extat narratio quod ultra. xliij.
annis absque corporali cibo vixit solum
modo singulis mensibus et per paucis fe
stivitatibus officium corporis sumendo ut
sua relatio et scriptum sui plebani professio
ris me certum reddidit. **Q**uod utique so
lum divina carbat virtus ipsum omni sapo
re suavitatis replendo et fame omnis ci
bi corporalis et saporis extinguendo.
sic manna in summentibus digne sapore
desideratio cuiusque cibi corporalis
satiavit et ibi corporaliter per spiritum. unde
ibi satiavit corporalem appetitum. **H** extin
guunt corporalem et satiat. ac excitat spiritum
male dulcedine. **S**ic recitat **C**esa
rius in dialogo. **D**e semina que solita
erat concitare ex permissione sacerdotum
singulis diebus officiis. **E**t quod suste
nabatur de divina in divitiam per sacras
coniones. **I**n iuxta quod nec corporali esuriret
indicavit per sacerdos episcopum. **C**uius vir
prudens dum voluit expiri ne aliquid fal
lacie ibi esset ait sacerdoti. **D**um ei ho
stia non preestatur. **E**t dum sacerdos per fe
cisset statim mulier cepit mirabiliter esu
rire. **E**t currens ad sacerdotem precessa est
se gratiam preestaturam perdidisse sed per quam cul
pam ignoraret. **A**it sacerdos per intellectu
dedit ei vixit Christi corpus. **Q**uod per quod
episcopum comit saporem suavitatis ultra omnes
corporalem cibum desit tamen vixit manna
quod scribit. panem de celo preestatur. eis omnes dele
ctamentum suavitatis in se habentem.

III

¶ Sermo quart⁹ tractās de
secūda figura sacramenti eu-
charistie sup oblationē mel-
chisedech.

Melchisedech rex salem pfe-
rens panē ⁊ vinū. erat em sa-
cerdos dei altissimi bñdixit
abrahā. Thema deseruit ad secūda
figuraz huius diuinissimi sacramē-
ti sup eo qđ quotidie celebratur i ec-
clesia a sacerdotibus qđ hoc confici-
unt sub duplici spē panis ⁊ vini. si-
cut melch. in eius figurā obtulit pa-
nem ⁊ vinū. de qua figura qđ tractā-
dū erit. Salutabimus primo virgi-
nem gloriosam. ⁊ post eius declara-
tionē erit insistēdū quo ad triplices
doctrinā salutarē quaz. Prima est
ipius oblationis melchi. recitativa
pfiguratio. Secūda ipsius pfigura-
tionis aperrissima reueratio. Tercia
cuiusdā erroris p ipam pfiguratio-
nem refutatio. Sup has ergo pres-
triplex est qđ pertractanda. Prima
in qbus ⁊ qualiter illa oblatio figu-
rabat nostrā quotidianā oblationē
hui⁹ sacri corpis et sanguinis xpi.
Secūda cur vtraqz spēs sit necessaria
in tali oblatōe. cū in sub vna earum
sit integer xpus. Tercio cur populus
seu etiā sacerdotes nō celebrātes so-
lū sū vna spē panis cōicāt cū tamē
melch. etiā laico abrahā ambas ob-
tulit spēs. Quo ad primum nobis
erit dandū obcūmēta. Primo super
historiā gen. xxiij. qua de cā oblatio
facta fuit abrahā reuertēti a cede qđ
mor regū ab ipso melch. deduc hy-
storiā ad placitū. Secūdo qre idēz
melchisedech representabat xpm ⁊
est ratio. qđ nō legit de ei⁹ pte ⁊ ma

tre lz huerit tñ nō fit mentio de eis.
eo q̄ vere figurabat eum cuius ge-
neratōem nemo enarrare pōt iuxta
illud ysa. **G**eneratōez eius q̄s enar-
rabit: quia videlicet generationem
eius fm̄ diuinitatem vbi habet pa-
trem sine matre. ac etiā fm̄ huma-
nitate vbi habet matrem sine pa-
re nemo enarrare aut explicare p̄t
vtriusq̄ vicz natiuitatis mysteriū. **E**t
hoc qd̄ dictū ē q̄ habuit p̄ez et ma-
trem melch. lz de ip̄is nō legitur est
scienduz q̄ historie tradūt eundem
fuisse sem̄ filiū Moē. q̄ a tpe diluuij
vsq̄ ad illa tempora sup̄st̄it edificā-
do ciuitatem salem q̄ et hierusalem
p̄xius iebusalem a iebnseis inhabi-
tatam et instauratam vere significās
regem celestis hierusalem xpm̄ sal-
uatorē q̄ in terrena ciuitate hierusa-
lem celeste nobis regnū p̄ oblatōez
sui p̄ciosi corp̄is et sanguinis in ara
crucis factā cōquisiuit offerens nō
panē et vinū s̄ qd̄ sb̄ eis a nobis su-
mitur et colit. s. corpus et sanguines
cum anima et deitate. **T**ercio nota-
bis q̄ hec figura in oblatōe melchi-
sedec excedit om̄es alias figuras.
v̄ est manna et agnus pascalis quā-
tum ad ritum sacrificij id ē handel-
des opfers eo q̄ h̄mōi figure non
in modum sacrificij fuerūt explete
nec etiā per sacerdotem solūmo-
do explete. manna em̄ nō offereba-
tur sicut nec agnus pascalis s̄ om̄i
populo indifferenter ad edēdū ex-
ponebat. **H**ic aut̄ sacerdos dei al-
tissimi v̄ text⁹ habet cū dicit. **E**rat
em̄ sacerdos dei altissimi significās
illū summū sacerdotem xpm̄. de q̄
ps̄. exposit locus est dicens. **T**u es
sacerdos in eternū fm̄ ordi. melchī-

En oblatō
melch. fuit
cōueniēs fi
gura eucha
ristic

quis fuit
melchior
peder

ps. 10.9.

sedech. oblationē pfecti i sui corpis
e aie oblatōe. Vbi itez notare po-
tes ptercio q xps voluit noiari sa-
cerdos fm oz. melch. q fuit tpe legē
nature z nō fm ordinē aaron. q fu-
it sacerdos legis scripte. eo q cū cri-
stus voluit euacuare legē scriptam
non autem legē nature quia adhuc
in tempore gratie viuimus fm legē
nature. non autem legis scripte qā
non decet nos iudicare. Ideo xps
legis grē latoz debuit nūcupari sa-
cerdos fm ordinem melchisedech.
z non aaron qd etiam apostolus p
magno argumento adducit contra
iudeos ad Hebreos. vii. inducens
q legis translatio facta est vbi sacer-
docij aaron translatio id est euacua-
tio facta est cum propheta affirma-
uit cristum futurum sacerdotē. fm
ordinem Melchisedech z non fm
ordinem aaron. Ex hoc etiam patz
veritas illi ambrosij. vt allegat ma-
gister in textu. q anteriora id est an-
tiquiora sunt sacramenta cristiano-
rum q iudeorum. quia videlicet in-
ceperunt nostra sacramēta tempo-
re legis nature in oblatōe melchi-
sedech quo ad significationem quā
diu precessit ante tempus legis scri-
pte a Moyse vbi inceperunt figure
manne z agni pascalis z tñ de pri-
ma pre sermonis. **S**ed quo ad se-
cundam quēstionē pro secunda pre-
sermonis. Dum non sine causa di-
scutiendū ē. cur vtraqz spēs panis z
vini ad hoc sacramentū debent cō-
currere. grauat em quēstio per hoc
q in vna spē totus vt sepe tactū est
z tanget. cōtinet xps in sua torali z
corporali presentia cum corpe glo-
rificato sicut ē in celo q quidē asse-

rere si tñ dubitares. habes pro cau-
sa hoc qd necessario hēm⁹ asserere.
q vbi gutta sanguis existit. ibi tot⁹
z integer sanguis etiaz intra venas
inclusus. et vene in corpore glorifi-
cato contente. z vbi corpus viuunt
ibi etiam anima z hec duo cōiuncta
diuinitati et hui⁹ similitudinē. accipe
ex eo q si in triduo q xps mortuus
fuit in cruce aliqz aploz psecrasset.
tunc sub specie panis fuisset solum
corp⁹ xpi mortuū. sine sanguine z si-
ne aia. z sub spē vini. solus sanguis
sine aia z corpe. licet diuinitas vtro-
biqz mansisset cōiuncta. z hoc sō qz
sicut erant in rex natura omīa sepa-
ta. Pñ etiā p nunc omīa sunt cōiū-
cta. mō quo dictū ē. quare videt q
cōsecratio sub vna specie suffecisset
nec oblatio melch. aut figura debe-
ret concurrere cū spē panis z vini.
Ite grauat qd. q fidelib⁹ dat soluz
vna spē in cōtione qvini qd post
porrigit nō ē sanguis psecrat⁹. z su-
mit p ablutione oris. z non pōt dici
qd nō porrigat fidelib⁹ integz z p-
fectū sacm in xpi corpe et sanguine
aia z deitate. **E**ū. q h sacm eucha-
ristie notat z practicat in eccia duo-
bus modis. Pño vt sacrificiū z sa-
cramentū sit. Scdo vt sacm m. z
nō vt sacrificiū. Pño practicat i ec-
clesia p missaz celebratōes. Scdo
mō qñ extra talē celebratōez fuit tā
a cliez qz a laycl tpe pūare cōtonis.
vitz i festo pascali aut tpe ifirmitat⁹
vltim⁹ nēcitat⁹. Et qñ pñmō mō nō
pōt practitari gehandelt z verdē. nisi
ib duab⁹ spēb⁹ panis z vini. Scdo
vō mō sufficēter p vnā spēm paia
ideo cōuenienter vtroqz mō practi-
cat qd sic declarat. nā oblatio melch.

Secunda p
fmōis chr
h sacm cō
ficat ib vtra
q specie cū
tū ib vna sit
pfectum sa
cramentū

Nemo an refectioz ponit qñt az p
q mfi vt sic q data est forma vt
p q refectioz h fiet p illud: h
facta in mea quibz am idco vō mta
h missa in illo triduo de aff. dñ. n
capto timorē in glōsa

de pascua
Prima pars

qz figurabat pma practica. eo qd et
spe sacerdos fuit dei altissimi pfigu-
ras xpi sacerdotiu. iuxta illud. Tu
es sacerdos in eternu fm oz. melch.
vt supra tactu fuit. q etiaz saluator
se ipm obtulit in sacrificiu do pui se
orsum in spe xpia corp xpia. z sa-
guine in spe rubea. Spe etiam sacer-
dos in altari repntat xpi sacerdotiu
z eius oblationem. Io conueniet due
spes practicat i altari i meoria illi
sacrificij corpis z sanguis xpi. eoru-
demq ab inuice separodem. sb dua-
bus vt tactu e speb albi corpis z ru-
bei sanguinis. p spem panis z vini.
cu z panis in nutrimentu corpis z vi-
ni in nutrimentu sanguis deseruit.
Vex si pdicator velit allegare ali-
as rones quas sancti doctores i eo-
ru scriptis pcipue tho. in. iij. pte su-
me. q. lxxvij. z qto suo scripto dist.
xj. Et bonau. etia eade dist. deducit
precipue in quarto. An duplex sit
materia huius sacri. no erit inutile. li-
cet hec q tacta sunt. p poplo magis
deseruiut. q multis vti rontib. Pro
secundo vo vt hoc sacrm practicat
no p modu sacrificij. s solu vt vale-
prodesse. vnicuiq p sua vilitate p-
pria. z q sic deseruiat sufficient vna
spes. s. panis. declarat. Na vt dictu
e. quando hoc sacrm practicat in al-
tari a sacerdote. tuc offert in memo-
riam illius sacrificij. qd xps pfecit
in ara crucis. z quia illud sacrificiu
siebat in salutem viuoz z defuncto-
rum. tam preteritoz q futuroz mor-
tuoꝝ. z sic etiaz sacerdos in alta-
ri offert p priuis z defunctis. Qua-
li modo non sumit quado aliquis
seorsum cōicat. qz tuc solu recipit p
sua salute propria. in remissione vi-

Sermo III

delicet suoz peccaminu obliuioꝝ. z
augmentu diuie caritat. vt patebit
in. iij. pte opis. vbi de efficacia sacri
tractabitur. Ideo sufficit vt sub vna
specie. s. panis. hoc sacramentuz su-
mat. Et si fortassis dubitares. An
plus sub sub duabz spibz sumitur
q sub vna. seu q sacerdos in altari
plus sumeret q extra altare in pua-
tis. Sciendu est q in altari no plus
sumitur q species vini. quia lz sub
illa specie etiam sit xps tamen sicut
in omibus mudi hostijs consecrat
non e nisi vnus xpus. ita a fortiori
non est amplius sub duabus spibz
nisi vnus xps. z quia sb vna specie
sumit vnus xpus sicut sub duabus
ideo no amplius sumit sub duabz
spibus q sub vna. quo ad ipam rez
cotentia. s. xpm. Et hoc etiam pmo-
stratum fuit in mana figura huius
sacramenti. de quo vt supra tactu e
textus habet no plus habuit q col-
legerat ampli q qui min pauerat
Et quia vtrius sacrameti pcedit no a
spibus s a re contenta. s. xpo. Ideo
etia no minus pcipitur de efficacia
z gra sacrali sub vna specie q sb du-
abus. Et quia tota hec materia co-
era modernos heticos hussitas de-
seruit. ideo cōcludam pmonem in
eoz cōfutatione z fidei catholice cō-
firmatione. p ipam terciā qstionem
Cur non celebrantes sacerdotes et
layci cōmunicant sub vna specie. cu pmois cur
tamen abraham laycus recepit ab no celebra-
melchisedech sacerdote panis z vi-
tes cōicant
ni oblationem. Et qd licet in pmiss. sb vna spe.
tis tam tactis pateat veritas. q no e
necessarium extra celebratione mis-
saruz. sumere sub duplici specie. eo
q sumitur solum vt sacramentuz et

qto

figura
p. 2
16

*notum
est*

non ut sacrificiū ē. tñ ut p̄p̄is eo-
rum telis et argumentis quib⁹ suū
errorem defendere nituntur proster-
nam⁹. **H**ec pauca hic addenda sūt
licet varij contra eos tractatus ad
longum confecti sint. **S**iat em̄ eorū
fundamentum principaliter in du-
obus. **U**n̄ auctoritate **Joh. vi.** **N**isi
manducaueritis carnem filij homi-
nis. et biberitis eius sanguinem nō
habebitis vitam in vobis. **E**t super
practicā xp̄i in cena tentam in q̄ di-
scipulos sub vtraq; specie cōcavit.
Ita q̄ alie auctoritates sanctorū q̄
ab eis allegantur solū in defensio-
nem illius vtriusq; fundamenti ad-
ducunt. **S**ed quod neutriū illorū eis
deservit patet ex verbis textus pre-
supponendo qd̄ est duplex mandu-
catio sacramentalis. et spūalis. p̄ma
fit ex manib⁹ sacerdotū. secūda fit p̄
fidem et gr̄am. **N**ā cum xp̄us dicat
Non habebitis vitam in vobis. ni-
si māducaueritis carnem et biberitis
eius sanguinē. **M**anifestū ē q̄ loq-
tur de spūali sūptione. p̄ quā incor-
pamur xp̄o p̄ fidē iuxta illud. ut qd̄
paras dentem aut ventrem. **C**rede
et manducaſti. aug. sup̄ **Johā.** **E**t q̄
hoc verum sit pater per hoc qd̄ dicit
non habebitis vitā sup̄le gr̄e in vo-
bis. **C**um em̄ vita gratie solum ha-
beretur quando qd̄ efficit mēbz xp̄i.
quod quilibet per baptisimū et fides
efficit. et tunc ut membra participat
corpori et sanguini xp̄i spiritualiter.
Ideo tunc dicitur manducare et bi-
bere. **C**ogit etiam nos ratio ad idē
quia si vitam gr̄e solū p̄ sacramēta-
lem sūptionem eucharistie habereſ
in nobis. tunc baptisimus nihil effice-
ret ad causandam vitam gr̄e. qd̄ qd̄

est hereticū asserere. **I**deo et hoc he-
reticum ē. q̄ xp̄s ibi de sacramentali
sūptione locutus sit quare et oēs
doctores sancti illā auctoritate de
spūali manducatōe exponūt. ut an-
gust. sup̄ **Joh. vi.** oēs etiā ad h̄ sunt
moderni antiq̄ docto. **E**t qd̄ dē ad
scdm̄ vīz q̄ nec practica xp̄i eis suf-
fragat p̄. q̄ et si xp̄us suos discipu-
los cōcavit sub vtraq; specie. tamē
primā. s. spēm panis dedit eis ut las-
cis. et secūda ut sacerdotibus ab eo
ordinatis. qd̄ patz. quia hec vba xp̄i
Hoc facite in meā cōmemoratiōez
immediate subiūxit post primā spe-
ciem panis datam. **Lc. xxi.** **E**t cū
per hec verba fm̄ omnes postillato-
res xp̄s ordinavit ap̄los in sacerdo-
tes ut etiā ip̄a vba sonant. **H**oc fa-
cite sup̄. qd̄ ego feci ut albertus sup̄
Lucam dicit. supple panē accipien-
do. benedicēdo. frangēdo et alijs di-
stribuēdo et. que om̄ia quia solus
sacerdotibus p̄sentit et nō laicis ut
notum est. **I**deo ap̄li calicem bibe-
rūt a xp̄o iā ut sacerdotes ab eo or-
dinati. **S**ileat ergo pfidus heretic⁹
ex practica xp̄i in cena se volens de-
fendere. **Q**uare et rōnabiliter eccia
statuit ut p̄pter fidei p̄iculum. ne vi-
delicet credat amplius p̄meri. aut
sumi sub duabus q̄ sub vna. **E**t etiā
am p̄pter p̄iculum effusiōis q̄ fa-
cile contigit circa vinū cōsecratum
et p̄t p̄la alia. ut fideles extra mis-
sam sub specie panis cōmunicēt. et
hec ad p̄ns sufficiant. et qd̄ tactū fu-
it q̄ meleb. obtulit abrahe laico pa-
trē et vinū. **H**ñ. q̄ obtulit deo excel-
so p̄ abrahe. vñ textus dicit. benedixit
illi et ait. benedict⁹ abraha dō excelso
et benedictus deus excelsus. qui se-

Prima pars

est celum et terras. et sic sacerdos offerret deo pro populo in altari ambas species

Exemplum

Cum omnes sancti doctores de hac materia scribentes quod vix populus sit sub vna specie concinandus ut Theophylactus in tertia parte. Inuentura Petrus de palu. Albertus Scotus. Alexander tamen de Alais magnus doctor in suo quarto sententiarum. recitat super hoc magni miraculi tempore suo factum. Quod dum quidam religiosi ex simplicitate instarent plurimum. ut sub specie vini sanguinem christi sumerent. putantes quod sub illa amplius reciperent sanguinem christi quam sub specie panis. Contigit ut quodam populo sacerdote coram eis celebrante et pro eis deprecante cum faceret fractionem hostie et ad patenam poneret totum concavum patene videbatur repleti sanguine manante ex plicis diversis. ad quod dum obstupescerent tamen sacerdos quam laici vellet particulas in simul applicare et coniungere. tunc totus sanguis reintroiit. Unde eis dabatur intelligi quod eorum temptatio non satisfiebat quod videlicet sub specie panis sicut sub specie vini totum sumerent sanguinem christi. et non aliter esset sub specie vini et sanguis quam sub specie panis et sic ab eorum petitione cessaverunt.

Sermo quintus tractans de tertia figura et in die cene predicandus si placet quia tractat de agno pascale quomodo sumebatur in veteri lege.

Dent carnes nocte illa asinas igni et azimos panes cum lacuibus agrestibus. saryre

Sermo V

falsen. Exo. xij. Tractandum est de tertia figura beati sacramenti quam magister tangit in littera dei. viij. in qua prefigurabat res contenta sub specie panis. scilicet christus in sua corporali presentia sicut per manna effectus seu efficacia gratie et per oblationes

Elchisedech species panis et vini que in altari a sacerdote offerunt. Sed prius salutetur virgo gloriosa Sermo fundatur super vnam duntaxat questionem principalem. causa breuitatis. videlicet super modum comestionis agni paschalis. in duodecim punctis obmittendo modum immolationis agni eo quod ille populus deferuit ad effectus eucharistie de quibus effectibus tractabitur in tertia parte operis. Hec in latino

pro diuisione sermonis. dicat predicator. Post in vulgari. Sicut autem modus comestionis agni obseruabatur in duodecim articulis. Ita et nos in sumptione eucharistie duodecim habemus obseruare. et tanguntur hec omnia saltem in sententia. licet non in propria verborum forma. Per beatum thomam. prima secunde questione. ciiij. articulo. v. in solutione secundi argumenti. nam cum primo dicitur quod debebant comedere carnes agni nocte. significat primo quod agnus qui ledere nescit innocentiam christi prefiguraret quia et in lege precipiebatur ut esset sine macula masculus. que proprie conueniunt christo sine macula peccati. Et quod primo nocte et non die esset sumendus. significat quod claram visionem de christo agno in hac vita habere non possumus. sic enim in patria expectamus. non illud

Primo sermone.

Primum sermone.

apli. **V**idem⁹ nūc p speculū z i eni
gmate. tunc aut facie ad faciem eni
gma dicitur obscura figura. ein fin
ster gestaltinus. Quia etiaz de causa
certe religiones vt predicatoruz. or
do ex sinistra sumunt manu. domi
nicum corpus in altari. sicut etiam
in ecclesijs ad sinistrum latus refer
uatur. z liber manet in sinistro alta
ris. vsq post sumptionē quia in cā
ticiis dicitur. **I**eva eius sub capite
meo. z dextera illius āplexabit me.
Secūdo cum dicitur q iū i domo
z non extra agnus comederet. si
gnificat q sacramenta solūmodo i
eccia et non extra ecciam. hñt suam
efficaciā z p̄cipue dñicū corpus. qd
ē excellentissimū sacramentū inter
omīa alia. cum fontē omīs gr̄e cor
poraliter cōtineat. Vnde augusti.
super symbolū. **C**redo q non sit re
missio pctōz. nec virtus alicui⁹ sa
cramenti. nisi in hac nra scia que ro
mana dicit eccia. **T**ercio dicitur qd
non crudas. nō semicoctas. non aq
licas. sed igni assas. carnes agni de
bebāt comedere. que omnia Greg.
expōit. **C**arnes crudas comedit oīs
qui cristum purum hominē credit.
Carnes vero aqua coctas comedit.
qui eum communi modo. quo alij
homines concipiūtur z nascuntur.
conceptum z natum credit. cum ta
men de spū sancto conceptus z na
tus ex v̄gine existit. **S**ed asse sunt
igni in fern ligneo. qz in ligno crucē
ex diuina caritate tāq ignē amorē
passus mōm f̄demit. **Q**uarto cū dī q
agnū cū panib⁹ azimīs comederēt.
significat sincerā consciām z purā
cōuersatōem fidelīū. qz p̄mū pro se
ip̄o. scōm berū. debet h̄re. scōm xpi

p̄mū. vñ dicit in qdā sermōe. **N**e
cessaria ē nobis sincera cōscia p̄pter
nos. **B**ona vō fama p̄pter p̄mū.
Et Greg. sup illud. i. **E**x. v. **E**pule
mur in azimīs sinceritatis z v̄ritatē.
Panes sine fermento comedit qui
opera misericordie sine admixtione
peccati pficit. **Q**uinto cum manda
tum erat qd comederent euz lactu
cis agrestibus. q sunt multū amare
significabat q corpus xpi debet su
mi cū p̄nia z amara memoria pctō
rū. **S**i queras. **N**onne q sibi in nul
lo conscius est potest cū gaudio su
scipere. **R**espō. q qui sua nō deslet
desleat aliena. **S**exto cum p̄ceptū
erat q accinctis renib⁹ comederent
figurabat. q quia in renibus vigēt
luxuriosi motus abstrahentes mo
tus anime spūales in deū. **I**deo ad
vtriusq̄ refrenatōem tam mētis q̄
carnis. renes accingi postulabat p̄
pheta cum dicebat. **P**re renes me
os. z cor meū. z sic q̄libet facere te
netur. **S**eptimo p̄ceptū erat q co
medentes agnū calciamenta in pe
dibus deberent habere. ad significā
dū q illi qui corpus xpi sumūt cal
ciamenta. id est mortuoz sanctorū
exempla debēt habere in pedib⁹. i.
affectionibus anime. quia sicut cor
pus per pedes. ita anima per suas
vehit affectiones. **O**ctauo precipie
bat q comedēs agnū baculū i ma
nu tenebat ad denotādū bacūm cru
cis cui⁹ mēoria in corde dñi salubrit
h̄r etiā in ope custodit. vel fm glo.
Grego. in suo pastoralī. **P**ū prius
precipit renes accingere post i ma
nibus baculū habere significat. qz
illi debent pastoralem curam susci
pere qui iam i corde suo sciūt fluxū

Scōm

Tercū

Quartū

Quintū

Sextū

Septū

Octatū

laxi
p̄dica
Donum. cūban
dere f
cōtere
mū q
nobis
tura
bema
nolue
stus ci
naliter
tinetu
diuina
simpl
lum.
p̄tūū
eriam
toia r
dei oī
Decimū. p̄cep
put e
debe
terll.
tas. p̄
t̄ntēti
māda
tate su
bus su
man r
credim
mus.
culti n
cariose
relta el
dim?
illo ag
ne. ad
solū
mem
tis m
vlg a

Pars prima

Sermo V

luxurie domare. ut cum alijs fortia
 dicant: mollibus desiderijs nō suc-
 cubant. **P**ono erat mandatū come-
 dere festināter: nec multū dentibus
 cōterere ad designandū duo. **P**ri-
 mū q̄ fm glo. interl. nescim⁹ q̄d tu
 nobis liceat sumere: et quid sup ven-
 tura pariat dies. Secundū q̄ nō de
 bemus plurimū pterere. i. mente re-
 uoluerē qualiter et quō integer chri-
 stus cum corpe anima et deitate pso-
 naliter sub modice panis specie cō-
 tinetur. et sic de alijs mirabilib⁹ que
 diuina virtus sibi quotidie operat: s̄
 simpliciter illa credere. et iuxta aposto-
 lum. **O**mne intellectū nostrum ca-
 piuū ducere in obsequiū fidei. cui⁹
 etiam fm Augusti. super Iohannē
 tota rō. i. cā facit est potētia faciē. i.
 dei oipotētis. qd etiā i sequēti decio
 pcepto clari⁹ expmif. vbi dicit q̄ ca-
 put cum pedibus et intestinis agni
 debeāt deuorare. schlicken. **G**lo. in-
 terl. **C**aput agni. i. christi est diuini-
 tas. pedes sunt mysteria hūanitatē.
 Intestina sunt occulta mystica vba et
 mādāta xpi. vorare est mentis auidi-
 tate sumere. **C**aput ergo cum pedi-
 bus sumim⁹ quādo diuinitatē et hu-
 manitatē christi sicut in sacramēto
 credimus ita auidē amam⁹ et sumi-
 mus. **I**ntestina voram⁹ quando oc-
 culta mysteria que de⁹ sibi opat non
 curiose inuestigam⁹: sed p dei hono-
 re ita esse ut nobis fide pponitur cre-
 dim⁹. **P**ndecimo pceptū erat ut de
 illo agno nihil remaneret vsq̄ ma-
 ne. ad designādum q̄ in vita p̄sentē
 solūmodo nobis concedit sic sacra-
 mentaliter sumere: et de eius occul-
 tis mysterijs lumine fidei discutere
 vsq̄ ad mane resurrectionis. in quo

ad plenū facie ad faciem intuemur
 que iam fide occultatur. **S**ignificat
 etiam q̄ si sacerdos cōsecrat vnā so-
 lam hostiam de illa nihil opouet re-
 seruare: sed totam sumere. nisi p in-
 firmis plures consecraret et reserua-
 rer. **P**ndecimo et vltimo mādātū **P**ndec.
 erat ut si qd residuū remaneret ut of-
 fa vel similia deberent cōburi igne.
 super quo verbo **G**rego. dicit. qd ex
 agno remanet igne cōburim⁹: qn̄
 qd d̄ mysterio icarna: ois ei⁹ itelligē
 et penetrare nō possum⁹ non cōtem-
 num⁹: s̄ spū sancto relinquimus. ita
 et ea que in hoc sacramēto intellige-
 re non possumus: ut sunt profunda
 mysteria: solūmodo oīmpotēte dei
 ascribimus in meritū fidei nostre q̄
 est de non vīsis. quādo videlicet cum
 tra mysteria que deus operat nō in-
 tectuz penetrare: s̄ fideliter crede-
 re satagimus.

Exemplū.

Quidam tante deuotōis et fidei
 erat ad hoc diuinissimū sacramētū
 q̄ alijs dicere solebat. si scire q̄ chri-
 stus in forma p̄p̄ta hūana sicut am-
 bulauit in terris transiret ante ostiū
 ecclesie in hora eleuatiōis corporis
 eius: non iret ad ostiū ut illum vide-
 ret et visionē sacramenti dimitteret.
 ideo quia maius meritū sibi accu-
 mularet vīsiō sacramētū p̄pter fidem
 quam in corde gerebat q̄ vbi huma-
 nis obuius eum p̄sentem in mū-
 do cerneret. **A**d idem deseruit que-
 ritio vbi querit: an nostra cōmunio
 sit maior i merito q̄ fuit cōlo ap̄p̄o
 in cena vltima a christo ministrata:
 vbi doctores tradunt q̄ quia apo-
 stoli viderūt saluatores i carne p̄sentē

rem. et hoc sacramentū corā corpallibus eorum oculis instituentez. Credi: derūq; suis verbis et opib⁹ diuinis ppter miracula: q̄ vt quotidie et frequēter corā eis i testimoniū et agnitionē sue diuinitatis faciebat: quorum nullus nos corpali intuitu certūm. Sola autē fide tenem⁹ quicqd̄ circa institutionē tā salutiferi sacramenti est et actus a christo in terris. Ideo nostra sumptio qua ipsum sumim⁹ sacramentū et deuotionis nostre exercitatio est maioris meriti q̄ apostolorū. quia vere caput cū pedibus et intestinis voram⁹: cum suam diuinitatē et humanitatē occultat et abscondit. vt intestine abscondite sunt cuius alijs miraculosis operibus sub specie panis credim⁹. Est et alia differētia inter apostolorū et nostraz cōmunionē q̄ apostoli sumpserūt corpus xpi mortale et passibile. quia tale dedit quale habuit. Nos autē im mortale et glorificatū corpus christi sumim⁹ quale habet in celo. Pñ et nostra sumptio dignior: et vniū nobis fructuosior semp pro dei laude existat. Deseruit et hoc qd̄ de sancto legit Andouico. qui cum quādam ecclesiam pteriret equitādo: alijs afferentibus q̄ in tali ecclesia sacramentum miraculosū habere. in specie videlicet carnis hostia cōsecrata demonstraret fidelibus. Respōdit sanctus hoc ppter incredulos et in fide dubiosos deus opatur: quibus necesse est vt hūmōi miracula videant. ego autē quia non dubito saluatore meū post cōsecrationem p̄sentē esse huiusmodi miraculosis opibus nō indigeo: semp tamen sit deus bñdictus in secula gloriosus. Ecce quo-

modo caput cum pedibus et intestinis vorabat.

Sermo. vi. tractās de quarta figura huius sacri quo ad emanationē sanguinis et aq̄ de latere xpi.

Cuius militū lācea lat⁹ et las scz a dextris apuit: et continuo exiuit sanguis et aqua. **Jo. xix.** Sumit thema p̄ q̄rta figura quā magis in sent. dist. viij. p⁹ alias tres tā declaratas figuras tangit. Et sumit figura ex aptōe lateris vñ sanguis et aq̄ fluxit. Salutes virgo. Dicat et caueat p̄dicato: nō alit exp̄nere illud hostiū salutis qd̄ nobis aptū fuisse euāgelista exp̄nit vt dicat aptū et nō vulneratū. cū et Aug. dicat. Vigilāt aio euāgelista vñs ē vt nō diceret lat⁹ ei⁹ pcussit aut vulnerat: s̄ apuit. vt illic qd̄mō vire hostiū pōderet vñ sacra ecclesie emanauerūt: sine qd̄ ad vitā q̄ vera vita ē nō intrat. **C**ōtinet p̄sens p̄mo super salutare flurū aq̄ et sanguis d̄ latē xpi triplicē salutarem doctrinā. q̄ p̄ma q̄ i noua lege pueniētiō: figura nō dat q̄ sanguis et aq̄ emanatio. **S**ecūda q̄ b̄ salubris emanatio fieri nō debuit nisi a latē dextro et xpi corpe mortuo. **T**ertia nō naturalis: s̄ miraculosa exiuit b̄ salutarē emanatio et diuinitatis vtrobiq; diuictio. **P**artes declarant p̄ qd̄nes tres cū cert⁹ anexas difficultatib⁹: q̄ p̄ma ē. Quare ponat i nūerū figuraz bic sacer flux⁹. cū nō i veteri: s̄ nouo testamentō laz inchoato etuenit. **S**ecūda cur de sacro xpi corpe mortuo tā in cruce et nō viuo sanguis cū aq̄ efflu-

Pars prima

Sermo VI

xit. Tercio an flux⁹ ille salubris fuit
 naturalis aut miraculosus. et an san-
 guis et aq⁹ diuinitati erat p^{ri}ncipia. Ad
 p^{ri}ma r^{es}pondet q^{uod} q^{uod} in p^{ri}missis figur^{is} tri-
 bus sufficeret illa tria q^{uod} in sacro p^{ri}nci-
 p^{ri}o derada s^{un}t figurant. v^t est sp^{irit}us extrinse-
 ca panis et vini. res intrinsece p^{ri}ncipia:
 v^t x^pi corp^{us}. et effect^{us} iⁿ sumente causa
 tus. cu^m p^{ri}mu^m p^{ro} oblatione Melchis.
 fuit p^{re}figuratu^m. secundu^m per agnu^m pa-
 schale. sic et terciu^m p^{ro} mana. Et q^{uod} et
 am figur^{is} et vmbra^m none legis est p^{ro}
 pile p^{ro}uenit veteri testam^{en}to. v^t ill^{ud}
 iⁿ ap^{osto}li clamat. Dia i figur^{is} p^{ri}nceps
 supple p^{ri}ncip^{is} veteri testam^{en}ti. Et sic
 rum vbi dicit ad Heb. ix. Lex vmbra^m
 b^{ea}tis futuroz bonoz. Ideo in p^{re}ced^{en}te
 trib^{us} solum illis trib^{us} figura erat in-
 sistendu^m. Cu^m aut mag^{is} in termⁱⁿ illaz
 deficiu^m fluxu^m sanguinis et aq^ue in^{te} figu-
 ras enumerat. nec in textu assignat
 causa: cu^m t^{em} non siue causa ip^{su}m b^e se
 cisse credendu^m sit. Ideo dicam^{us} q^{uod} du-
 plic^{iter} ex causa b^e fecit. q^{uod} p^{ri}ma sumit^{ur}
 ex sufficiencia triu^m x^po^{rum}. legis natu-
 re. scripte et g^{ra}te. Secunda ex meritis
 passiois x^pi. Qu^{ia} em^{en} ex o^mi t^{em}pe m^{un}di
 q^{uod} ad tria diuidit. s. in t^{em}p^{or}e legis na-
 ture. legis scripte. et legis g^{ra}te debuit
 b^e sac^{ra}mentu^m p^{re}figurari ad b^e v^t o^mn^{is} poss^{et}
 x^pus e^{ss}e mediator et saluator: q^{uod} i b^e so-
 lutio sacro corp^{or}is p^{ri}ncip^{is}. Ideo etia^m
 debuit ex o^mi lege aliq^ua figura desu^mere
 q^{uod} q^{uod} de lege nature posuerunt vo-
 catores figuram sacrificij Melchisse-
 dech. et de lege mosaica esum agni
 paschalis et mana. duas videl^{icet} figu-
 ras p^{ro}pter re^{sp}ect^u p^{ri}ncipia. x^pm et ei^{us} effect^{us}
 que causat i sumente. Ideo voluit ma-
 gister etia^m de lege g^{ra}te i textu aliqua
 figur^{is} tagere. Et cu^m p^{ro}ueni^{en}tiore po-
 nere n^{on} potuit q^{uod} sacra illa emanauit

op^{er}e sanguinis et aq^ue. Ideo illa posuit
 vbi si querit cur p^{ro}ueni^{en}tiore n^{on} po-
 tuit poni: et an etia^m alia q^{uod} circa ch^{ri}st^{um} t^{em}p^{or}e figure
 sum gesta sunt nomen et rationem ex noua le-
 seu etia^m p^{ro}prietate figure potuerunt ge^{ner}ari poni p^{ro}
 retinere. cu^m tam^{en} ch^{ri}st^{us} dicat. Lex et t^{em}p^{or}e sup^{er} eu^m
 p^{ro}phete vsq^{ue} ad Jobem. quasi in Jo^h charistia.
 hanc cessauerit lex vetus: dum in-
 choata fuit p^{ro} enim quem p^{ro}dit^{us} et di-
 gito monstrauit. s. ch^{ri}st^{um} lex noua
 cessauerit etia^m omnes figure cir-
 ca ch^{ri}st^{um}. v^t dicere q^{uod} posset q^{uod} ei^{us}
 facta nom^{en}e figure n^{on} debet habere
 p^{ro}prietate tria sunt. s. figuratu^m in di-
 care. figuratu^m p^{re}cedere vmbra p^{re}
 cedit vmbra et figuratu^m: scilicet
 corpus mysticu^m documentis infor-
 mare. Quo p^{ri}ma p^{ro}prietate figuris ve-
 teris testam^{en}ti coueniebant. terciu^m
 factis et operibus ch^{ri}stⁱ. p^{ro} fide-
 liu^m informatioe co^{gr}uit. ad q^{uod} illud
 Grego. deseruit. Quicq^{uod} ch^{ri}st^{us}
 gessit in terris disciplina morum fu-
 it. v^t quod in signo crucis mori vo-
 luit: sen etia^m q^{uod} inter duos latrones
 quoru^m vnus t^{em}p^{or}e saluatus fuit. et sic
 de omnibus que circa ch^{ri}st^{um} acta
 sunt. In figura eni^m crucis mori vo-
 luit v^t omnia ad se traheret. Vnde
 et salubriter intonuit. Ego si exalta-
 tus fuero a terra omnia trahaz ad me
 ipsum. Inter duos latrones mori et
 in dextro pendente saluari. quia et
 in nouissimo iudicio dictu^m est his
 que ad dext^{ras} erunt. Venite bene-
 dicti patris mei. Cum tamen a sin-
 stris audient^{ur} sint. Ite maledicti in
 ignem eternum. Cessauit ergo lex et
 p^{ro}phetaru^m dicta q^{uod} ad secundu^m. s. q^{uod} ad
 vmbra^m futuri x^po adueniente: et re-
 mansit s^{ola} cu^m p^{ri}mo. s. salubrima ei^{us}

documenta in cunctis eius opibus
et doctrinis: quod figure prophetarum seu
exempli nomen congrue retinet. Ad
propositum quod pueniētor figura ex no-
ua lege haberi non potuit ad figurā
dū hoc sacramentū eucharistie quod p
emanationē sanguinis: patet. quod cum
omnia sacramēta habēt efficaciam
a passione christi. et in nullo alio sacra-
mēto pſentialr habet sanguis chri-
sti in passione effusus. In nullo etiā
sacramento ita representatur et ad me-
moriam reducit passio christi. in cuius
etiam memoriā christus instituit vo-
luit cum dixit. Hoc facite in meam
cōmemorationē. Ideo prestantius
exemplum eucharistie exhiberi non

Quare neces potuit. **Q**uod si quis: que necessitas pſi-
stas pſigū guratiōis: cum itaqz in cena vltima
rationis eu fuerat pcedenti die institutus sacra-
mentū: **R**espondetur. in institutio quidē facta sa-
uo testō et c. ita fuerat. Et eius efficaciam sacramen-
talis licet spūalis habebat in mūdo
non apparuit. Pro illa ergo futura
sacramentali efficacia debuit pſigu-
rari in ecclesia. Et dicit sacramenta-
lis efficaciam quādo sub spēb⁹ sacra-
libus panis et vini erat celebrādū in
ecclesia. Spūalis quādo mystica i-
corporatio p fidē erat in ecclesia pficiē-
da. ut ubi fideles christo tanqz capiti ec-
clesie vniebant. **Q**uod si itez queritur:

Quare nō
fuit aqz san-
guis fluxit
cur sanguis cū aqua emanare debu-
it: **R**espondetur. patet ex iam dictis. quia em du-
plex unio mēbroz erat pficiēda er-
go christū. scilicet sacramentalis et spi-
ritualis. baptisim⁹ etiam dicit sacra-
mentū fidei. ideo cōueniēter hec duo
sacramenta post mortē christi erant
pſiguranda. Et tūc de prima preſer-
monis. **P**ro secūda pte. sermōis
super questionē: cur de christi corpo-

re mortuo et non vino sanguis et aqua **S**ecūda pa-
emanarūt: **R**espondetur. quia em ut dictū est p⁹ mōis: et
illa emanatio indicabat duo sacra-
mēta. scilicet eucharistiā et baptisimū age-
re nostram salutē in virtute passio-
nis christi. Et quia passio christi opa-
ta est nostram salutē non absqz mor-
te. ideo nō nisi post mortē saluator
cōpleta iam satisfactiōe p culpa pri-
morū parentū et omnīū pteritorū et
futuroz culpīs electoz: qui in virtu-
te illorū duoz sacramētoz saltem p
fidem simplicitā vel explicitā salua-
ti sunt et saluantur: pſigurari debne-
runt. Perum si incidit deuota que-
dam difficultas: an nō passio christi
absqz sua morte suffecisset p nostra
salute. et si sic quare tūc cum amariss-
sima sua morte nos redimere volu-
it: **R**espondetur. absqz dubio sua passio: imor-
talia gutta deifici sui sanguinis effu-
si: iuxta mellissimū doctore **B**erni. p
nostra redemptiōe suffecisset. Causa
qz valoz et efficaciam ad h⁹ habuissz ex
cōiuncta diuinitate vnde nō reputa-
ta fuisset ut gutta puri hominis: sed
ut dei et hominis. Sed quia p peccatū
primi hominis homo incurerat du-
plicē mortē corporis et anime. ideo
et christus cum venerat p culpa illa
satisfacere: debuit et p duplici mor-
te pati: p morte corporis inocēssimā
mortem sustinēdo corporalez: et
p morte anime inocēssimū et glo-
riosum descensuz in sua deifica ani-
ma. p liberatiōe omnīū animaz pre-
teritorū et futuroz defunctorū deo pa-
tri offerendo. **U**nde et infernum de-
struxit: limbū scilicet patrum a quo
null⁹ deinceps detineri potest qui i
virtute illorū duoz sacramētoz vir-
tualiter aut sacramentalr ut christi mē-

Quare
morte
christi
re
mit
cuz
passio
a
suffecisset

Terria pte et
sermōis. part
An illa e. clar
monatō fu de
miraculoſa: illa
a an diuina racu
et pūcta. Ad
vita:
pra il
et de
eman
passio
sentit
runt.
cia est
terver
cōnd
ce ob
muli
os a
gen
vnd
runt
quid
p⁹ mōis
p⁹ mōis
Sic
vnt
Rū
pſim
da

Partis primā

Sermo VI

bū inscpiēdo ab hac vīta discedit. Unde de p̄ma morte dicit **Dee. ij.** **M**ors ero mors tua. **E**t de secunda. **E**t mortuus tuus ero inferne. Et illud ap̄li. Absorpta est mors in victoria. **E**t si iterū cogitatio incidit: si ip̄e p̄ corpali morte nostra satisfecit. **C**ur ergo morimur? **R̄n.** q̄ efficacia illius satisfactōis non in p̄senti vīta: s̄ in futura resurrectiōe ad perpetuam immortalitatem nobis donabit. tunc enī adimplebit. Absorpta est mors i victoria immortalitatis perpetue. **V**erstickt vno vberunden ist der tod in dem ewigen syg. **I**nterim aut̄ corpali ter mori nos congruit. v̄ x̄po cui⁹ mēbra sum⁹ cōformemur: sc̄n i ip̄e mortu⁹ sit. **D**e x̄ p̄ tertia parte sermōis vbi quis quereretur ad clariores p̄missōes intelligentiā: cur i dextro latere ⁊ non sinistro christi s̄ sanguis ⁊ aqua emanarunt: ⁊ an illa emanatio fuit naturalis aut mīraculosa: ⁊ an cōiuncta dīuinitate. **A**d primū r̄ndet q̄ cum p̄ leuā p̄is vīta: ⁊ p̄ dexterā futura designat. iuxta illud. **L**euā eius sub capite meo ⁊ dextera illius amplexabit me. **E**t emanatio illa significabat efficaciā passionis x̄pi p̄ futura vīta ⁊ nō p̄senti: cōgrue a dextro latere emanarunt. **P**ropter hoc p̄ima mulier facta est de latere vīri dormientis mater vīci⁹ hui⁹ vite mortalis. **E**t hic secundus adā inclinatus capite in cruce obdormiuit: v̄ formare secunda mulier mater ecclesia: generans filiōs ad immortalē vītam p̄ lacruū regenerationis in virtute x̄pi passionis. v̄nde merito sanguis ⁊ aqua emanarunt. **M**ors vñ mortui reuiscūt quid isto sanguine mūdi⁹: quid hac

aqua salubritus: quid hoc sacramen-
 to eucharistie dicam⁹ efficaci⁹: quid
 isto vulnere virtuosius: **A**ugusti. In
 per illo verbo. et continuo exiit san-
 guis et aqua. et magister sent. sus. liij.
 dist. in. viij. de q^{ta} figura hui⁹ sacra-
 menti. **Q**uod secunduz: an fuerit flux⁹
 miraculosus aut naturalis: **P**ic q^d
 miraculose procuratus: sed cum natu-
 rali christi sanguine et aqua educ⁹.
Estimat em q^d sanguis ille circa cor
 fuit coagulatus: quem etiam salua-
 tor: retinere nō voluit: sed effundere
 pro nostra salute. **A**quaz etiam pu-
 rissimā et naturālē sicut retinuit i su-
 turā emanationē: ita miraculose ef-
 fudit. Et dicif miraculosa emanatio
 non cōtra aut supra naturā mortui
 corporis: sed pter nature facultates
 accidisse: vt sic p^{re}cise a latere dextro
 emanaret. **E**a etiam de causā q^z m-
 les qui apuit. nō hoc vel illud inuen-
 debat. sed solū moras: vt si christus
 mortu⁹ non esset: cū alioz crura frā-
 gebant⁹ vt eo cūl⁹ morerent⁹: ipse sal-
 uator etiaz per illā lanceationē ob-
 ret: diuina dispensatiōe tamē. vnde
 et miraculosa censetur opatio: vt ve-
 ritas carnis hūane ostenderet cum
 pmissis figuris. **U**nde Iohānes in
 sua canōica. **T**res sunt qui testimo-
 nium: supple super veritatē huma-
 ni corporis. dant in terra: spiritus. s.
 anima. aqua et sanguis. **U**nde natu- **A**n aq^z et sa-
 rales fuerūt humores. **Q**uod tertius gūis fuerit
 an fuerit diuinitati vnita: **R**espō. diuinitati vn-
 detur q^d cū diuinitas vt **P**amascēn. ta.
 dicit in suo. liij. sentē. **P**oc qd semel
 assumpsit nunq^z dimisit. vnde sicut
 diuinitas mansit cū anima in lim-
 bo et corpore in sepulchro. ita cū san-
 guine sparsō in cruce. **E**t oppositus

*quid mo sanguine mundi? quid hac guine sparsio in cruce. Et oppositus
l po m sacramentis oblat de Consecratione & y ca' dicitur f. iij
mily. ij. glo. summa fundit. et in gloria huiusmodi.
Sed unquid vera aqua a humore aqua sitis fluitat Si
vera ad qd sunt illa orata unq m corpore h'm regissu a corpore
Rudicet h'm huius separationem t m significatione fluitant. Et p
p sunt vera aqua t p corpus illius sunt illa tributa sicut sunt ab una
de petra ducta p Moyses huiusmodi x' & de gessera d. y. 2. p. v.*

asserere ut semel tempore pape Pii
quidā nitebant: pro heresi reputat.
Concludēdo p vnā rem gestā deser-
uientē ad pmissum.

Exemplū.

Quo germani: vnus clericus et al-
ter litteratus erant in quodā cen-
bio. Cum autē clericus tempus le-
gendo et scribēdo deduceret quadā
die fratrem suum laicum: interroga-
uit quomōdō tempus suum cōsume-
ret. Qui respōdit. Tres litteras di-
dici ex toto et illas q̄tidie renouo:
scilicet tempore missarū in contem-
platione sacramenti corporis et san-
guinis christi. quarum prima est ni-
gra. secunda rubea. tertia candida.
dum inq̄reret illarum litterarū no-
mina: respōdit. Prima est peccato-
rum meorum recordatio: que tanq̄ gra-
uis sarcina me torquent et cruciant.
Secunda est recordatio rosei sangui-
nis quem in cruce pro me misero
peccatore taz abunde effudit ut nec
guttaz in suo corpore retineret: imo
et reseruatū in lanceatiōe militis
effundere voluit. Tertia est desideri-
um celestiu gaudior ex quibus cō-
solationem recipio. Quibus audi-
tis litteratus frater erubuit: et omnē
suam scientiaz quasi nihil reputatā
ingemuit: et in maiori deuotione vi-
tam cōsumauit. Sic plures simpli-
ces ingemiscit: putantes litteratos
multū deo acceptos: cum tamē ipsi
acceptiores si volunt per huiusmo-
di deo reddunt.

Sermo septim⁹: tractans
de auctore et auctoritate insti-
tuendi sacra. et cur i numero
septenario instituta sunt.

Patris quē ego dabo caro
mea est pro mūdi vita et.
ut supra. Post impetratio-
nem gratie expedito de primo prin-
cipali. s. de his que ad dignitatē hu-
ius sacramēti deserviūt: ut sunt ipse
p̄figuratiōes triū seu etiam quattu-
or signarum: cum hec q̄ttuor etiaz
teneat: licet non sub eisdem respecti-
bus: ut prime tres ex veteri testamē-
to locum p̄figurationis. Restat s̄m-
p̄cessum magistri et doctorū scriptis
super eundem textum p dei laude
discutere de eius institutione: circa
quā plurima erant discutiēda: pre-
cipue septem. Primo videlicet quā
instituit. Secūdo quē instituit. Ter-
tio an christus instituit corpus su-
um ipse sumpsit et postea alijs dedit
Et h declarato q̄ sic: q̄to q̄rit quale
corpus sumpsit et quale alijs dedit.
Quinto quibus dedit. Sexto quo
tempore dedit. Septimo quo ordi-
ne dedit. Et he difficultates per q̄n-
q̄ sermones patebūt. Sed quo ad
primū datur nobis triplex salutaris
doctrina. Prima super huius deifi-
ci sacramēti institutionē. Secunda
super sacramentorum omnium numero
sam quātitatem. Tertia super hui⁹
dūtaxat deifici sacramenti necessita-
tem. Pro quarū partium declarati-
one in p̄senti sermone triplex q̄stio
erit discutienda. Quarū prima: an
ad christum solūmodo p̄tinebat sa-
cramentorum institutio. Secūdo an q̄des. q̄
solūmodo in numero septenario. et ma an xi
ibi habeatur in scripturis taliū in-
stitutionū exp̄ssio. Tertia que sunt menta in
cause ad institutionē tam salutiferi tuit.
sacramēti deservientes alto dei con-
silio. Quo ad primū licet aliquibus

Questio.

Pars prima

Sermo VII

ut sanctus **T**ho. recitat in suo qñar
to scripto sentē. dist. ij. vbi tractat de
institutōe sacramentoz: videbatur
q non omnia sacramēta christ⁹ per
se instituisse: sed quedam apostolis
institūda reliquisset. vt confirma
tionem ⁊ extremā vñctionem. simi
liter ⁊ penitentiā per **Jacobū**: vt di
cti. **Cōfitemini** alterutrū peccata ve
stra **Jaco. v.** Penitentiā etiaz ⁊ ma
trimoniū. quia fuissent in veteri le
ge. **I**deo solūmodo christus duo sa
cramenta instituisse: scz baptisimū
⁊ eucharistiā ac ordinem. que etiā
de eius corpore vt declaratum fuit
in pcedenti sermone fluxerūt exem
plariter etiam cum ordine: vbi chri
stus erat in cruce hostia ⁊ sacerdos.
Sed quia hec opinio derogat mul
tū dignitati sacramentoz: q vide
licet illa in quibus tota nostra salus
cōsistit: ad salutem videlicet nos per
ducentia debeant habere humanaz
institutiōnez ⁊ non diuinā. **D**ica
mus q duplici de causa nō est dicē
dum q ecclesia militans in suo ca
pite ministeriali qui est: papa hic in
terris potuit aut possit aliquod sa
cramentū institūere. **P**rimo quia il
le qui per se subiectus est sacramen
tis: vt est papa ⁊ omnes fideles eccle
sie catholice. cū et papa licet sit loco
dei: tamen habet cōfiteri: inungi: et
alijs sacramētis pro sua salute vti.
que si negligit: damnat vt ali⁹ pec
cator. **I**deo nullum sacramentū po
tuit ipse de nouo institūere. **N** si ob
ijciatur: tamē papa ⁊ antecessores fe
cerūt plures institutiōes circa sacra
menta. vt circa cōfessionem annua
lem ⁊ eucharistie sumptionē. **A**nno
cent. iij. in. c. pñis vñtūqz ⁊c. de pe.

et remis. **R**espōdet q in sacramētis
duo considerātur. scilicet q in seipsis
essentialr: wesentlich. spnt. i. q ad eo
rum esse pertinet: ⁊ alterū qd ad eo
rum executionē. i. in vulgari yebūg
deseruit. sicut etiam homo duplici
ter potest cōsiderari. vel qñz ad su
um originem ⁊ creationē. vel qñz
ad eius operationem. **P**rimo mo
do est a solo deo qui eū creauit. **S**e
cundo modo reliquit eum deus in
manu cōsiliij sui. **I**ta ipsa sacramen
ta quo ad eorum originē sunt a so
lo deo instituta. **S**ecundo vō modo
sic ecclesia habet potestates illa fin
cōgruentiam temporū pro vtilitate
hominū ⁊ honore sacramentoz or
dinare diuersimode: ne videlicet fide
les negligāt ⁊ honori sacramēto
rum derogetur. **E**t primū vocant do
ctores essentialē in sacramētis. secū
dum accidentale. **E**t pro regula di
cunt q in essentialibus sacramento
rum ecclesia nihil potest mutare. in
accidentalib⁹ vō pñt. **S**ic em in primi
tiua ecclesia nō baptisabant nisi adul
ti. ⁊ etiā sumebāt eucharistiā sub du
plici specie panis ⁊ vini. **A**liqñ etiaz
ecclesia pñsit celebrare in fermēta
to aduersus hereticos: q afferebant
ecclesiā non habere potestātē: vt Ari
um fieret. **P**ostmodū cessante here
si ecclesia redijt ad pristinū modū
ab aplis introductū: in azimis vñz
pñciēdo. licz greci adhuc in fermenta
to pñciāt. **S**ic etiā statutū est vt ie
iuno stomacho pñciat ⁊ sumat: licz
xp̄us post cenā ⁊ esum agni pascha
lis discipulos cōcauit. **A**it etiā q ob
fuit i celebratiōe missaz: vt cū itrol
tu ⁊ epla ⁊ alijs cerimōialib⁹ pñcia
tur: p honore sacramti ⁊ introduct⁹
f iij

questio.

licz apli sine illis cūz psalmis z dñs
ca oratiōe cōficebant. Nec em̄ om̄
nia sunt accidentalia z relicta in po
testate ecclesie: vt etiam nūc popu
lo non ministrat sanguis: tum pro
pter periculū effusionis: tum etiam
ppter periculū fidei: ne videlicz am
pli⁹ credat esse z sumi sub vtraqz q̄
sub vna. **S**ecūda causa quare eccle
sia nō habet instituere seu papa ali
qđ sacramentū est propter gratiam
sacramentalē que in sacramētis per
cipitur. quia em̄ iuxta **Psal.** Gratia
z gloriam dabit domin⁹. auctorita
tine videlicz: licz ministerialiter cō
currat sacerdos ad culpārū deletio
nem. **I**deo etiam solus deus et ho
mo christus Iesus sacramēta habu
it instituere. **P**osset z tertia ratio de
duci. quia institutio sacramētorū im
portat plenitudinē potestatis: qđ vi
delicz ille solus habebat sacramēta
instituere qui sacramētis nō est sub
iectus: z cū hoc potest effectus sacra
menti sine sacramento inducere. qđ
ad potestatem excellentie ptinet. z illā
cum habeat solus de⁹ z homo chri
stus Iesus: qui ex voto solūmodo
et desiderio baptismi sepe baptizat
gratiam cōferendo. sicut z ex volun
tate cōfitendi aut eucharistiā sumē
di cōfert effectus illoz sacramento
rum que purus homo facere nō po
test. ideo nec sacramēta potest insti
tuere. **V**nde pri⁹ rñsio ad obiectūz.
quia **Innocent.** in. c. om̄s. nō insti
tuit sacramentū cōfessionis: sed mo
dum et tēpus ad cōfitendum qđ est
accidentale exp̄ssit. sicut nec **Jaco
bus** vbi dixit. **C**ōfitemini alterutrū
peccata vestra. duz subiūxit. **E**t ora
te p̄inuicem. voluit vt se mutuo pec

catores agnoscerēt: z sic p̄semutuē
orarent. **E**t tñ de primo principalī.

Secūda pars cum querit: cur in
nūmero septenario tñ z non in ma
iori vel minori instituit christ⁹: z vbi
scriptura eorū institutionē exprimit
faciam. **A**d primū dicit qđ sufficien
tiam illam assignāt doctores in eoz
scriptis super. iij. sent. dist. ij. fm̄ di
uersas speculatiōes. **S**ed nobis ma
gis defuientē vnam dicam⁹ causāz.
Quia em̄ sacramenta sunt vasa me
dicinalia cōtra morbos aīe: non cor
poris principalr: eo qđ cōtinent effi
caciam passiōis xp̄i tanqz vasa apo
thecarij cōtinent virtutes herbarūz
z perray medicinaliū p̄ra morbos
corpis. **I**deo quia septē habem⁹ de
fectus spūales z nō plures nec pau
ciores. ideo etiā in tali numero suffi
ciunt sacramēta curatiua. **S**unt em̄
tres defectus culpabiles z quattuor
penales. **E**t dicunt culpabiles. sunt
lich gebrechē. quia quilibet eorū est
culpa vt originale: mortale z venia
le. **C**ōtra originale culpam est insti
tutus baptism⁹. cōtra mortale peni
tencia z cōfessio. cōtra veniale extre
ma vinctio: que q̄nqz sensibus appli
catur ad remediandū peccata q̄ per
sensum quinqz venialiter pacta sunt.
Alij q̄rtuor defectus sunt penales.
peynlich gebrechen. eo qđ sunt pene
peccatoz. i. ex radice peccatoz pue
nientes: z tanqz radices peccata p
curantes. cū quidā peccant ex igno
rantia. quidā ex infirmitate. quidāz
ex malicia. z quidāz ex carnis cōcu
piscencia. quare et totidem celestis
medicus instituit sacramenta. **V**n
de qz plures ex infirmitate licz non
ex ignorantia peccāt. vt iuuenes qui

Secūda pars
sermoni
Cur in ne
ro septen
rio sunt
stata.

Abi scriptu
ra sacra cō
vbi se
memorati
sunt cōsa spon
samentoz: quā
nam
por
alce
tur
om̄
mu

Pars prima

Sermo VII

a multis bonis opib⁹ retrahunt: ut
pote non exercitari ad pugnam spū.
alem aduersus carnē: mundū ⁊ dia
bolū. q̄uarijs nos molestant iſultib⁹.
Ideo itē salubrit̄ celestis medic⁹ i
stituit cōfirmationem: in qua spūſſa
cū gratia dat ad robur. Plures etiā
sunt qui ex ignorātia peccāt: imo et
oēs sic peccarent nisi informatores
mox ⁊ bonorū opex eēnt. ut sunt or
dinati in sacris ordinibus ⁊ c. qui in
ecclesia docere habent ⁊ ignorācias
amouere. Quia vō plures sunt qui
nec ex ignorātia aut infirmitate pec
cant: sciētes talia eē phibita. resiste
re etiā possent si vellent: ut p̄cipue
adulteri. qui dum carnalē suam cō
cupiscentiā cum vxore sua legitima
remediare possent: adhuc tñ diabo
lo instigāte alijs sepe vllorū q̄ p
prie sint vxores adherent. Et simili
ter qui ex mala cōsuetudine in pec
catib⁹ varijs inueterascūt. Contra quē
defectū est diuinitimū sacramentū
in quo omīs gratia cōtra omnē ma
liciam cōtinetur ⁊ sumit̄. Et cū plu
res mere ex cōcupiscentia carnis pec
cant cōtinere se non valentes: licet in
alijs sine rephensione viuāt: est in
stitutum matrimoniū. cum fm apo
stolū melius sit nubere q̄ vti. Et tñ
de numero sacramētorū. Cū vō q̄rit̄
sacra cō. vbi scriptura describit horū sacroꝝ
memorat i. institutiones fore factas a xpo: Ne
tutōes sa spondeat. de baptismo p̄ Johā. iij.
sacramētorū. quādo dixit Nicodemo. Nisi q̄s re
natus fuerit ex aqua ⁊ spūſſcō: non
potest introire in regnū dei. Et i sua
ascensioe p̄cepit ut publice p̄dicare.
tur ⁊ exercitare. Mat. vlti. Docere
omēs gentes: baptisantes eos in no
mine p̄is ⁊ filij ⁊ spūſſancij. De eu

charistia poter p̄dicatio eius diffuse
Johā. vi. per totū. Et institutio ei⁹ i
ultima cena Mat. xxvj. De cōfir
matione: parz institutio eius Johā.
ij. cum dixit discipulis eius. Accipi
te spūſſancij. Vel in p̄thecostes
festo Act. i. De penitētia ut dictum
fuit supra illa op̄nio que dicit q̄ Ja
cobus instituit Jaco. ij. Cōfitemini
alterutrū peccata vestra. nō est vera.
quia fuit pur⁹ homo: nec apud euz
viguit auctoritas instituēdi. S; tūc
instituit quādo post p̄missa vba Ac
cipite spū. san. dixit. Quorū remisē
tis peccata remittūt̄ eis: et quorū
retinueritis retenta sunt. Que etiā
p̄tās fuerat. p̄missa Petro Mat. xvj
Tibi dabo clauēs regni celorū. qd
cūq; ligaueris super terrā erit liga
tum ⁊ in celis. et quodcūq; solueris
super terram erit solutum ⁊ in celis.
Abi nota q̄ talis potestas principa
liter est apud deū. iuxta illud. Ego
sum qui deleo iniquitates meas. S;
propter certitudinē fidelij super di
missionē eorū peccaminū reliq̄ de⁹
us visibilē actum in quo certificare
mur de perceptioe talis gratie sicut
in omib⁹ alijs. cū quodlibet sacra
mentū sit inuisibilis gratie visibilis
forma. ut ablutio exterior aq̄ cum p
larione verborū indicat interiore ab
lutionē anime per grām. ⁊ hic act⁹
extrinsec⁹ est in penitētia cōfessio sa
cramentalis. De extrema unctione
dicendū q̄ Jacobus per illa verba:
Infirmit̄ quis in vobis inducat p̄
byteros ecclesie ut orent super euz
ungentes eum oleo Jaco. ij. non in
stituit: s; p̄mulgavit. Instituit autē
christus Marc. vj. vbi dicit q̄ apo
stoli ungebāt multos infirmos ⁊ sa

Secda pars
sermonis
Cur in m
ro septen
rio sunt i
stituta.

Abi septu
sacra cō.
memorat i.
tutōes sa
sacramētorū.

nabant: qđ fecerūt ex xpī institū tōe
Matrimoniu qđ a deo institutū fu
it in paradiso non vt sacramentū cō
ferens grām ipse vt deus et homo ra
tificauit et approbauit in mundo vt
sacramentū cōferens tam gratiā: di
cens **Mat. xix.** **Legistis qđ masculū**
et feminā fecit eos: supple deus. et di
xit per os supple ade. qđ obrem relin
quet homo patrem et matrē: et adhe
rebit vxori sue. Et p^o subiūxit xp̄s
institūdo vt sacramentū. Quos er
go deus cōiūxit homo non sepat.
vbi chris^{us} instituit in noua lege qđ
santa trinitas fecerat in statu inno
centie. De ordine Mat. xxvj. Hoc
facie in meam cōmemorationē rē.
Vbi apostoli receperūt potestātē cō
ficiendi corpus xp̄i verum. Et super
corpus eius mysticūz receperunt p
illa verba. Quoz remiseritis pecca
ta remittūtūr eis. Pec em̄ duo per
tinēt ad potestātē sacerdotalē. An
de patz veritas et respōsio ad ques

Tertia pars tum. Et tertia pars sermōis deduct.
finonis trahtur propter breuitatē in sequēti ser
crat i sequē mone.
octravo.

Exemplum.

Potest p̄dicatoz applicare d quo
enig illoz sacramentoz: vel saltē de
duob^{us} sacramētis eucharistie et ex
trema vinctōe: que plurimū a moriē
tibus p viatico illi^{us} transt^{ur} incogni
ti affectant. **Nā miles quidā diues**
et strenu^{us} in secularibus exercitijs:
vpote in hastiludijs et torneamētis
exercitatissimus: religiosos et cleri
cos in magna reuerentia habebat: et
eisdem in domo sita vt pro eo ingi
ter orarēt liberalit^{er} ministrabat. Cuz
autem vehement^{er} doloze in cidi s
set: et post fidelem cōfessionēz dñici

corporis sacramenti: etiam olei san
cti perceptiōē ad inductionē reli
giōsoz et clericoz qui ibi aderāt pe
teret: vxor audiens et nimis euz car
naliter diligens inhiuit. **Et licz ad**
dñicū corporis perceptiōē tandemz
annissz: ad alterius sacramēti perce
ptionem tamdiu restitit donec infir
mus intellectuz perdidit et agoniza
re inciperet. et tunc vt inungeret euz
vxor annissit: inuincus miles per
sex horas immobilis et quasi mortu^{us}
us iacebat. Resumpto autē sp̄ritu
vocauit vxorem et dixit. Ven. ben
vxor mea dilecta quid fecisti: quare
decepisti me et in decepta es: Nā si
cum intellectu habui inuincus fuis
sem: tricesimo die a tormentis pur
gatorij exiuissem. modo per septen
nium in penis manebo. Et scias qđ
etiam triginta annis ibi mansissem
nisi hec religiosoz et clericoz quos
semp dilexi deuota interuenissz ora
tio. Tu vō quia hui^{us} negligētie cau
sa fuisti: impunita non trāsibis: sed
vīs in finez vite tue paralytica face
bis. His dictis miles de negligē
tia peracta confessus in paec disces
sit. et vxor eius incurabili paralyti
perculsa viginti qñqz annis penitu
it. et sic i domo quiescit. P quoz hu
ius p̄teriti negligēt^{ur}. Exēdat p̄e
dicatoz ad placitū pro informati
one populi.

Sermo octauus: tractans
de necessitate institutionis sa
cramēti eucharistie.

Hecipite et manducate: hoc
est corpus meum **Matth.**
xxvj. Post gratie impetra
tionem super institutionem hui^{us} sa

Dars prima

cramenti cum declaratum sit in ge-
 nerali a quo sacramenta trahit ori-
 ginem: videlicet a christo. et secundo
 quare in numero septenario institu-
 ta sunt. Restat iam tertio declarare
 necessitatem institutionis: quare vi-
 delicet necessarium fuit sacramenta
 instituire et precipue hoc diuinissimum
 sacramentum sui preciosissimi corpo-
 ris et sanguinis. Unde presens sermo
 nis super duas dabit saluberrimas doctrinas
 et duas quæstiones. Quarum prima tanger huius defici-
 sacramenti institutionis necessitates.
 Secunda ipsius institutionis con-
 tra hereticorum insultus solidam decla-
 rationem. Et harum partium declara-
 tio super duas fundatur quæstiones.
 Prima est tertia pars precedentis ser-
 monis: quare ad salutem humani ge-
 neris necessarium fuit sacramenta in-
 stituere: cum per passionem christi sa-
 lua celestis regni et eius introitus suf-
 ficienter patuit. Secunda quæstio:
 cur hoc sacramentum diuinissimum primo
 dum tibi est institutum. nunquid eius
 ostensio vel applicatio ad os sumen-
 tis sufficeret propter imundiciam cor-
 poralem sepe fumentis et etiam spi-
 rituales in peccatis. Quo ad pri-
 mam dicendum quod presupposita necessi-
 tate incarnationis et passionis christi
 que ideo necessaria fuit ut per insti-
 tutionem et non per solam potentiam aut
 violentiam purgatio peccatorum pa-
 rentum puniret. et quod debuit deo pa-
 tri exolueretur sicut qui detentum pro-
 pter debita liberare vellet non vio-
 lenter: sed cum solutione debiti. com-
 mendamus merito censet. per vio-
 lentiam autem erige vituperandus. Et
 cum minimus inconueniens deo sit
 impossibile supple omittere ut Ansel.

Germio VIII

in l. cur de homo. **E**a necessitate su-
it sacra necessaria inistere. qz em
saluator z medicus celestis ad san-
dum nostra vulnera peccatoz venit
in hunc mundu. **E**t ad medicu per-
tinet non solum diuersa medicamē-
ta contra diuersos morbos ppara-
re: sed etiaz singula ad diuersa repo-
nere vasa. vt queqz medicina suo pos-
sit applicari morbo. **I**deo licz p pas-
sionem z mortem saluatoris celum
tam erat apertum. innotuit autem
impedebatur propter varios mor-
bos quibz miser homo subiacebat.
Ideo necessarii fuit vt celestis me-
dicus nō cōtēntaretur in eo qd pro
nobis salificasset. celum apernisset.
medicinam pparasset: sed etiam qd
eadem medicinas z merita sue pas-
sionis recondere ad diuersa vasa sa-
cramētalīa cōtra diuersos morbos
spirituales anime. vt sunt originale
crimen. mortale z veniale peccatu
cuz alijs radicibus quattuor sup-
enumeratis: ex qua emanat alia ne-
cessitas. **Q**uia enim celestis medicus
est deus z homo. z in mundo cōter-
fando deitas sua erat inuisibilis in
humanitate visibilis: vt notum est si
delibus: cōgruebat vt sue medicine
z vasa sacramētalīa sibi correspōde-
rent: cōtinentes in se aliqd inuisibi-
le z aliqd visibile. Aliqd diuinu et
aliqd humanu. **P**lurimu inuisibiles
grām. humanu visibile elemētū seu
elementatū. **N**ō sacm describit a
doctoribz i qto. qd est inuisibilis grē
visibilis forma: seu sacre rei signu.
qd idem est: licz alse etiam po nātū
distingtōes. vide si placet in scriptis
doctorum sup. liij. sentent. distin. ij.
Ad idem deferunt habēdo respectu

Scda para
sermões.

ni cum deo ipso indant sicut mare
 nala cum mure: quez comedit post
 habitū lulum cum eo. **E**t reuera
 cet melius foret ppter infirmos au
 ditores de talibus nō facere menti
 onem. Quia tamen cōtinue pulsant
 tur ipo satorē omnis pfidie pcuran
 te per bīmōl cōtūmeliosas cogitatio
 nes z verba: non est cessandū p dīca
 toib⁹ sanis resistere documētis. vt
 em Greg. ait in moral. Sic incauta
 locutio in errorem ptrahit: ita indi
 scretuz silentiū eoz qui resistere ha
 bent in errozē reliquit. **E**t Hieron.
Ex verbis inordinate prolatis here
 sis incurrit. Quare assignando cau
 sas cur necessariū fuit hoc sacramē
 tū in modū cū nō ad visionē tñi
 aut tactū instituire. **D**icim⁹ q bui⁹
 est multiplex causa: quap semp vna
 sequit ex alia. **E**t pma. quia em chri
 stus maiora fecit p ecclesia: etiā mi
 nora nō debuit omittēre per que il
 la maiora cōseruarent in esse. **E**t q̄a
 maximū donuz p̄buit humano ge
 neri: quādo per suam incarnationē
 humanitatē assumpsit in vnionem
 personālē filius dei: cum p talē vni
 onem totum genus humanū est no
 bilitatū z exaltatum q̄tum deo pos
 sibile fuit. **S**icut a simili vbi rex ter
 renus copularet in matrimoniu ali
 cuius villani z rustici filiaz: vtiqz to
 ta illa pgenies imperpetuū nobili
 taretur. **E**t rursuz cum eandē sic hu
 manitatē assumptraz obrulit deo pa
 tri in satisfactiōe p peccato primo
 rum parentū in finē: vt sic non p po
 tentiam et violentiam homo a dia
 boli potestate: sed mediante soluti
 one z satisfactiōe redimeretur: vsu
 pra tactuz fuit: in maiorem diaboli

Pars prima

Sermo VIII

displacitiam cui tanta humilitas et
susticia exhibita deo patri tanq̃ su-
perbissimo et iniquissimo displacu-
it in summo: vt fragilis creatura
p vias humilitatis et gratie: et p iugem
deuotionē deberet cōsequi illā quaz
ipse pāderat gloriā in celo p vias
supbie. Quibus sic stantibus et ad-
missis quis iam opponere se potest
q̃n cogitat qd plurimū decuit vt ali-
qd clenodius idē saluator relinque-
ret in terris: p qd tam ingens bñfici-
um exhibitū humano generi cōser-
uaretur in terris. Et quia nobiliss
clenodiū dare non potuit q̃ seipm:
vt videlicet sine sui detrimento in ce-
lis sederet ad dexterā patris: et nobi-
scum esset etiam p̃sentialiter in ter-
ris: put etiaz p̃miserat: dicens. Po-
biscu ero vsq; ad cōsummationē se-
culi. Ideo cōgruentia institutionis pa-
ter. Et si dubitares quomō per talē
p̃sentiam sacramentalē cōseruāt bñ-
ficiū incarnationis et passiois christi:
Per indefinētē memoriā et fidelīū
deuotionem. vtiq; exp̃mētū docet.
Nam omnis deuotio in ecclesia est
in ordine ad illud sacramentū. ita q̃
si non esset quasi rota fides periret.
Propter ipsum em̃ clerus cum ma-
iori diligētia diuinū p̃soluit officiu:
ad missam se disponentiū per debi-
tam cōfessionem. populares etiā de-
uotius se p̃parant sua cōfiteētes pec-
cata. duz ad min⁹ semel in anno s̃m
ordinationē ecclesie cōmunicare in-
tendūt: largas elemosynas et anīuer-
saria in subsidīū defunctor: etiam p
fundatōes monasterior: instituētes
dū cognoscūt corporalē christi p̃-
sentiam nobiscum degere in terris.
Sed adhuc obijci p̃cipale moti-

uum q̃ talis p̃sentia sufficeret ad vi-
sum inuēdo sacramentū et nō sepe
polluto ore sumendū: Nū. deseruit
ad duo. Primo q̃ non sufficeret ad
visum eius institutio. quia em̃ in dā
nationē humani generis mortiferū
cibum p̃sumpserūt p̃m̃i parentes
celestis medicus vitalē cibum am-
ministrare debuit. Et simili sicut saluz
humani generis in ligno crucis sal-
uator cōstituit vt p lignū vinceretur
qui p lignū seduxerat. et vnde mors
oriebatur: inde vita resurgeret. ita et
nobis salutarē cibū decuit p̃parare.
Deseruit et hec rō q̃ q̃a p̃ sacramē-
tum fit quotidiani criminis remissio:
et corpus nostrū quotidiano indigeret
alimēto: decuit vt et ipsa anima quo-
tidiano reficeret alimento in restau-
rationē dep̃diti p quotidiana crimi-
na. Sunt et alie cause q̃plures a do-
ctoribus assignate. distū. ix. sen. et
am. viij. vbi de pceptōe sacramēti in-
tū. sen. p̃trac̃t: que breuitatis cau-
sa omittuntur. Ad aliud qd p̃tendūt
de irreuerentia sacramēti vbi ab im-
mūdis sumit. Nūc siue sit imūdi-
cia corporalis siue spūalis: nulla fit ir-
reuerētia christo: licet ipsi sumēti sp̃i-
rituali imūdicia polluto in magnū
cedit anime et corporis detrimentū:
qd p simile declarat a doctorib⁹. Si
cur em̃ sole lucēte cum calore sup fi-
mariū: ipm fimarū plus fetet: nec
tamē sol fetet. et infirmus indiscere.
solis calores recipiens inde moriez
incurrere potest absq; damno solis.
Ita iste sol iusticie christus lucēs sa-
cramentaliter et receptos sup fimarū
um diaboli. i. ab aia peccatrice am-
plius ipsa fetet spūali fetore: licet cor-
poralis fetor in leproso vel alio pol-

Nota
sas q̃re
B i sacm
cibū in
erevelit
vt solus
ostēsiō
sto sumi
ret.

lato effectum non impedit sacramē-
ti: dum alio manet spūaliter dispositus
p̄ debitam contritionē ad min⁹
et confessionē. Et causa hui⁹ est q̄ ci-
bus iste non est ventris: sed mentis.
non corporis: sed anime. Cōcludat
p̄dicator acriter reprehendendo con-
tumeliosa et irrisoria verba infidelis-
simi. Cum enī hoc sacramentū nō sit
cibus ventris: s̄ anime que in ipsius
christū mutatur: nō christus in ven-
trem vt cibus corporalis vertit. In-
tra illud Augusti. Non tu me mu-
tabis in te sicut cibum carnis me: s̄
tu mutaberis in me. Quomō infide-
les maledicto ore audent dicere:
xp̄iani ludūt cum deo suo sicut mu-
renula seu cattus cum mure. Indit
enī hoc animal ad corporale suū ci-
bum. Tractam⁹ autē cum omni re-
uerentia spūalē nostrū cibum in
transformatōe anime ad ipm xp̄m:
cui omnis honor et gloria. Plures
alias causas si vult: potest p̄dicator
adducere ex summa Raynerij et do-
ctoꝝ scriptis in. liij. sent.

¶ Exemplum.

Illam hysto-
riam de
gratia ad
victu ad quē
fuit p̄mū

¶ Erat quidā hereticus Berenga-
rij erroris: de quo de cōse. di. ij. ego
berengari⁹. senties q̄ hostia in alta-
ri ostensa esset solūmō figura et ima-
go christi: non q̄ ibi christus veraci-
ter et corporaliter p̄ cōsecratione facta
contineret. habens p̄ suo fundamē-
to q̄ christus non permitteret se sic
damnificare et inquinare vbi a ma-
lis et imūdis sumeretur. noluitq̄ in-
quisitoris informatōibus acquiesce-
re: vnde tanq̄ p̄tinax igni fuit adsp-
dicatus. Sed cum duob⁹ diebus di-
abolus eum ab incendio liberasset.
ita q̄ vbi ad ignem ponebat: diabo-

lus semp nūbē addaxit et ignē extin-
xit. Populo etiā acclamāte inq̄sito-
rem dignū incēdio: et aliter virū san-
ctū. Vidēs inq̄sitor: fidelē piculū ter-
tia die missas celebrant: et duas ho-
stias cōsecrādo vnā in picide refua-
nit. et vbi cōsuetō modo diabol⁹ nu-
bem adducere voluit: ipse picidē in-
ter ignē et nūbē tenuit. Invertēdo
diabolo vt p̄ alia pte igni appropin-
quaret: occurrit et iterū picidē inter-
posuit. et sic miser ille combustus:
veritas sacramēti pro laude dei pa-
tuit.

¶ Sermo non⁹ tangēs quō
in institutōe sacramēti chri-
stus sumpsit suū corp⁹ et san-
guinē: et quale sumpsit a ijs
dedit.

¶ Accipite et mādncate: hoc
est corpus meū. capif. vt s̄.
Salutē virgo. Postq̄ de
duobus expositū est: videlicet q̄s sa-
cramēta instituit et q̄re hoc diuinitati
mū sacm institutū sit. restat de mo-
do institutiōis tractare in fine: vt eo
ampli⁹ corda inardescant erga vene-
rationē tantī sacfi. Et tractandū est
de quinq̄ que circa institutiōē ser-
uata fuerūt a xp̄o: sup quib⁹ docto-
res habēt pulcras speculatiōes: que
rentes an in ipa institutōe xp̄us est
am hoc sacramentū sumpsit anteq̄
alijs dedit. Secūdo si sic q̄le tūc al-
sumpsit et q̄le corpus alijs dedit. an
videlicet idē et eodem mō sicut no-
bis dāt. Tercio quib⁹ dedit. Quar-
to quo tpe dedit. Quinto quo ordi-
ne dedit. Sup p̄mū erdo dubiū
an in institutōe sacramēti xp̄us pri-
mo sumpsit. Presens fmo duo de-

¶ In
monte
duas q

Pars prima

Si xps in clarabit saluifera documenta. **P**ri-
mo q oratio docuit xpm pri^o sume-
re hoc sacramentū. i. corpus z sangui-
nem suū xpianū sacramentali: in vul-
garī dicitur sacramēlich. sub specie
panis z vini. Secūdo quōd hoc fieri
potuit vt p talem atteritionē dentū
in sui corpis z sanguinis susceptio-
nem xpus nō sustinuit dolorē. **P**ri-
mū q videlicet ita factū sit: pbat san-
ctus **Th**o. in suo. iij. senē. dist. xj. in
qstione: an xpus in cena corpus suū
sumpsit ex verbis euāgeliste. Et re-
spōdit q sic. quia em in euāgelio le-
git q xpus accepit panē z calicē. Et
nō pōt dici q accepit solū i manib⁹
q accepit quo alijs accipiendū tra-
didit. eo q nunq verbis sine factis
docuit. iuxta illud **Act**. j. Cepit dñs
Iesus facere et docere. **N**ū ideo sic
cōmūio discipulorū exprimit vbi di-
xit. Accipite z comedite. et accipite
bibite zc. **I**ta xpi cōmūio vbi dicit
tur. Accipit panē. z accipit calicē.
Quare reprobat opinio illoz q di-
xerūt oppositū. i. q nō sumpsit su-
um corp⁹ in cena. habētes p rōne q
nō habet de hoc expssa mīa in euā-
gelio. **P**erū si talis pbatio nō suffi-
ceret: attendat z alias apctes z rati-
nes. **P**az de cōse. dist. ij. dicit ex ver-
bis **H**iero. Dñs **I**esus ipse cuz apo-
stolis cōmūa z cōmūtū. ipse come-
dens z qui comedit. **Q**uare sequit^r
q ipse corpus suū manducauit. **Q**uā
extant versus. **R**ex sedet in cena tur-
ba cinctis duodenā. **S**e tenet ma-
nibus. se cibāt ipse cibus. **D**efuit et
figura cuz glo. sup illud **I**erem. vij.
Comedet de sanguine arteris: dicit.
Primo sacerdos z postea filij ei⁹ sa-
guine vngēbant. q xpus pri^o in ce-

Sermo IX

na corpus z sanguinem suū accepit
postea discipulis dedit. **S**unt z rati-
ones hoc pbātes. **P**am sicut circū-
cisionē et baptismū xps suscepit nō
rōne sue necessitatis: s. rōe nostre in-
formatōis. ita pri^o corpus z sangui-
nez suū sumpsit. vt nobis exēplū su-
mendī daret. **F**ecit etiā hoc his de
causis. **P**rimo in ostēsiōe z imitatē
onez sue maxime bñilitatis. **S**i em
dñs securi⁹ sumit cibū de quo seru⁹
pri^o gustauit: multo forti⁹ seru⁹ se-
cure⁹ et auidi⁹ sumit cibū de quo
dñs eius prius gustauit z credentia
fecit. vt videlicet credat sine pīculo
posse sumi. **S**ecūdo in ostēsiōnez
sue maxime charitatē: vt sic nos ad
eū ampli⁹ diligendū inflāmarer. qd
sic declarat. **P**am sicut xpus p no-
bis oib⁹ moriēdo moriē in cruce pri-
us sustinere voluit: vt nostrūz amo-
rem accenderet ad eū amplius di-
ligendum. ita hoc sacramētum cuz
sit representatiū dñice passiōis et
mortis: ipsum prius sumere debuit
vt nos ad eū diligendū viceuersa am-
pli⁹ inflāmarer. **P**ro cui⁹ declaratio-
ne p̄dicatoz non dimittat ea q sequū-
tur. **P**ā q magnū reputat si aliq⁹
p alio liberando porrigat pces ver-
bales. malus si porrigeret z expone-
ret bona sua: scz aurum z argentūz:
p̄cipue quādo malū speraret vice-
uersa auxiliū. maximū autem si nō
solum verba: nō solum bona trade-
ret: sed etiam seipm in cibum et tor-
mentum vilissimū. et qd hūane na-
ture p̄riū est si aliq⁹ traderet seipm
in cibū z tormentū vilissimū. **D**oc
christus fecit: sine diminutiōe tamē
glorie sue: licz nō absqz amarissima
passione z morte scdm humanitatez

assumptā. non qđ hmoi passioes su-
stineret in assumptioe eucharistie: s;
quia hunc cibum: instituit vt illius
passiois nō obliuiscat. **P** vere eter-
nis est deputandus supplicijs miser
homo qui suū non porrigit amores
tanto amator: sed potius suo inimi-
co pio vilissimo z momentaneo cō-
modo tempali. qđ bene momenta-
nentum computat etiam si vsq; ad fi-
nale iudiciū se extenderet. qđ tamē
vsq; ad annū vel decennū se extēdit
cum z centū millia annoz quasi mo-
mentum seu oculi apertio reputat
ad eternitatē. **P**er hec em humano-
generi exhibita cognoscunt se dam-
nati in vero iudicio dei non grana-
tos: sed merito damnatos qui tāta
pietatis opera non tm neglexerūt: s;
etiam vilispenderūt. Et tm de primo

Scda pars principalis. **E**t quo ad secūdā par-
tem sermonis quō fieri potuit vt si-
pne supsit: ne sui dolore seipm sumeret et alijs
an impassi. daret: **R**si. corpus qđ christus sum-
bilit supsit pfit qz in se erat passibile z mortale:
qđ patuit. quia sequēti die parascē-
uen passus z mortu⁹ fuit. ideo z ta-
le corpus sumpsit ipe primo: z post
ea etiam tale alijs dedit. **I**dem etiā
corpus a nobis sumitur: sed non in
illa dispositioe corpali qua ipe sam-
psit et alijs dedit. **H**abuit em pūc
corpus passibile: tam autē impassi-
bile z imortale. **S**ic ergo tale sum-
psit z alijs etiam dedit quale habu-
it: ita z se nobis dat i sacramento qua-
le tam habet. s. corpus glorificatum
z deitatis unituz. **I**nde illud cōmu-
ne dictū theologoz. **T**ale dedit qle
habuit. **E**t quidē cum similitudine
hoc deducitur. **P**onam⁹ q aliquis
apostolor eucharistiā sibi dat: re-

seruasset in pxi de vsq; in dies para-
scenen post horam nonā. tunc certū
est q cum christus erat mortuus in
cruce q etiam mortu⁹ fuisset in pxi
de. **E**x quo sequit q sicut idem esse
habuit christ⁹ in specie propria: scilicet
in cruce: et in specie aliena. s. pa-
nis. ita idē eē erat q sumebat in spe-
cie panis z quo ab extra sedebat in
cena discubens cum discipulis. **E**x
quo vltius sequit q sicut ab apo-
stolis: imo z a christo sumebat cor-
pus scdm illud esse qđ tunc habuit
in terris. ita sumit a nobis fm illud
esse qđ tam habet in celis: qđ est esse
glorificatū. **P**anc similitudinē tan-
git **A**lexander in suo. iij. sent. dist. xi
Sed quia iam restat declarare quo-
modo hoc fieri potuit q cum attēritioe
tio dentis erat in sumptioe: et chri-
stus habēs corpus vt dictuz est pas-
sensit: non sensit in tali attēritioe do-
lorem: ubi a se vel ab alijs sumebat:
Et em tam in nra sumptioe nō pati-
tur christus non est ita mirabile: cū
in seipo sit impassibilis. **A**d hoc qd
doctis sufficeret simplex rñsio: vide-
licet qz corpus christi sumit sub spe-
cie sacramentali z sacramentaliter et
non naturaliter. ideo potuit tunc su-
mi z laz sumitur impassibiliter: licz
passibile corpus tūc habuerit. **E**t di-
cit naturalis comestio quādo pars
post partem rei comestibilis denti-
bus seu ore attērit z in naturam co-
medentis cōuertitur. **E**t sacramēta-
lis sumptio dī que his caret. qā nec
pars post partem sumitur in christi
corpore: s; ipse integer sub qualibet
particula panis sicut cōtinet ita su-
mitur. nec etiam in naturam come-
dentis: s; potius sumētis anima in

xpm vertitur. vt supra tactū fuit. et
hec ē rñsio **T**hōme in suo q̄rto sen-
tētiā. dñs. xj. de vsu hui⁹ sacramēti
Quia manuductōes aliq̄ in p̄ cer-
tas solūmō grātia itelligē cōsue-
runt deim⁹ hanc manuductionem.
nā cūz videm⁹ q̄ duplici dolore se-
pe afficimur seu grauamur .s. intrin-
seco z extrinseco seu innato v̄ illa-
to vt intrinseci dicunt q̄ ab intrinse-
cis nascuntur vt mors z infirmita-
tes. extrinseci qui ab extrinseco in-
feruntur vt vulnera z alij casus for-
tuiti. **M**odo si aliquis ap̄loz vt p̄-
missus est. sacm̄ in p̄xide reserua-
set. tūc lz in cruce z flagellatiōe xpi
corpus habuisset dolores ab extrin-
seco illatos z illos etiā habuisset in
p̄xide nō tñ hūisset in p̄xide ab ex-
trinseco illatos s̄ bñ ab intrinseco i-
natos vt mortē habuisset in p̄xide
z dolores. **U**nde hec p̄positio erat
vera. xps existēs in p̄xide p̄foratur
p̄cutitur lancea. .s. in cruce. s̄ lz fal-
sa. xps p̄forat lancea in p̄xide. vñ
si queris quare hec ē vera. xps mo-
ritur in cruce ergo morit in p̄xide.
z nō debz eē vera. xps crucifigit p̄-
foratur aut lancea in cruce ḡ etiā
crucifigit in p̄xide. **R**ñdeo q̄ cum
mors existit in separatione aie et cor-
pis. vñ ab intrinseco causat. crucifi-
gi autē z p̄forari seu etiā lācari cū
fiat ab extrinseco z sint passiones
illate non innate ab intrinseco vt
mors. habetq̄ fieri circa continuū
z q̄ntitatiū corpus in qua ps post
partem leditur. z vbi substantia seq̄-
tur quātitatez non quātitas substā-
tiam vt fit in sacramēto. **I**deo non
potest esse vera p̄positio. xps cru-
cifigitur in cruce. ergo etiā crucifigi-

tur in p̄xide. quia non potest cruci-
figi in p̄xide ad modū quo crucifi-
gitur in cruce. mors autē quia solū
modo consistit in separatione aie z cor-
poris z nascit ab intrinseco. **N**ō cū
anima sepata fuit a xpo i cruce etiā
sepata fuit in p̄xide cū vnūz z idē
corpus fuerit vtrobiq̄. vnde extant
versus. **P**ixide seruato poteris co-
pularē dolores innati sed non illa-
tus conuenit illi. **P**erū cū hec ma-
nuctio de dolore innato z illato
difficulter itelligit a vulgari p̄plo
Ideo predicator addat aliā ad in-
telligendū qd̄ sine dolore sumebat
in attritione dentiū. licet corpus su-
um erat passibile. **N**am sicut passi-
bile erat. pur de facto diuina virtus
opabatur qd̄ corp⁹ visibile inuisibi-
liter sumebat a discipulis. **I**ta pos-
sibile fuit z de facto fiebat q̄ corp⁹
passibile impassibiliter sumeretur.
Erat em̄ xps visibilis in p̄ntia ap̄lo-
rum existens in cena z tñ inuisibi-
liter eis dedit seipm̄ i specie panis.
Nū z dedit seipm̄ impassibiliter lz
passibile corp⁹ habuisset. **P**osset z
p̄dicator adducere p̄tertia rōne q̄-
tuor dotes quos xps successine de-
monstrauit in hac vita ante suā re-
surrectionē. eo q̄ aia sua erat ab in-
icio conceptiōis btā in visione diui-
ne essentie que etiā quatuor vicib⁹
suam grāz transfudit in corp⁹. **D**o-
tem claritatis in transfiguratiōe dñi
resplenduit facies ei⁹ vt sol zc. **D**o-
tem subtilitatis quādo clauso vte-
ro natus fuit ex virgine. **D**otes agi-
litas quādo sup vndas maris am-
bulauit. **D**otes impassibilitatis qñ
in cena passibile corpus impassibi-
liter dedit. z hec est doctrina hugo-

Est z rō p̄-
dicabilis.

nis de sancto victore in libro de sa-
mentis. I. a certis doctoribus non
acceptat. deseruit tñ in fidei pmen-
tatione erga cōmunē pplm et sic p-
tres similitudines absq̃ illa diffici-
li manu ductione de dolorib⁹ innatis
et illatis. pōt predicator persuadere
quōd xps in institutione sacramenti
corp⁹ suū passibile et mortale sum-
psit et dedit discipulis impassibilis
Que etiā doctrina licet videat diffi-
cilis tñ sicut plurimū fide pfortat
Ita ad reuerentiā et amorē tantū sa-
cramentū corda credentū alliecit et p-
fideis xpianis dat. Quarta rō qz at-
tristio sit circa spēs nō circa rē con-
tentā et cōpassibile corp⁹ ipassibilis
sūt potuit. Quia vō sepe a iudeis
pfidis et xpianis h sacram pforat et
debonestatur nouissime in patula
cōtriguit et simplices credere possent
etiā xpm pforari et doloribus affici
Ideo ponit tale exemplū factū in
veritate.

Exemplum.

Ep⁹ quidā de prussia Albertus
nomie an paucos annos referre so-
lebat. Cū in p̃ria quedā mulier
sibi tale casum confessa fuisset q̃ a
multis annis ex inductione diaboli
in sacm altaris non credidisset. et q̃
nec ad ei⁹ p̃dicatōes q̃s sepe audi-
uisset fidē illius veritatis corde pci-
pe posset. q̃ qd continēte tēptaretur
die noctūq̃ sollicitaret ut aliqd ex-
perimentū an ibi verū xpi corp⁹ eēt
caperet. At ep⁹ hoc ipm ihbēte et qd
de⁹ nō esset tēptandus referente. Il-
la tamēdē vicia diabolice p̃suasio-
nis. I. ipse diabol⁹ si subsecuta mi-
racula p̃sciuisset. hmoi tēptatōib⁹
mentē mulieris nō ppulsasset. rē-

plant aut ut sic irreuerentiā dīniss-
simo sacro irrogaret crudele expi-
mentū adiit. P̃ā cū salutifer sacz
quadā die cōmōis ex ore recepisset
domū rediēs ante porcos in illiq̃s
posuit. Et ecce subito diuina virtū
te accidit ut porce a comestione ces-
sarent et sup genua pedū caderēt. I. h
sacm nō agnoscerent. vtpote rōne
carētes. P̃ssera nō cōcreta tali p-
diglo et qd a casu accidiss dū suspi-
cabat. Alterū crudeli⁹ experimentū
adiit. P̃ā in veru affixit et ad ignē
applicauit. et q̃si assaturaz girando
subito gutte sanguinis abinde flue-
re ceperūt. P̃ā stupefacta ne in lu-
cē tale p̃digiū denegaret piculum
mortis mētes in terrā ipm saluta-
re sacm effudit et abscondit. h nō de-
fuit diuina clemētia p̃ fidei defen-
sione in suis miraculosis opibus.
P̃ā terra ipa cruore rubeo pfundū
tur sanguisq̃ paulatim emanare ce-
pit. P̃ā cōpuncta oēm infidelitatē
deposuit. et ad ep̃m rediēs sacramē-
tūq̃ secū deferēs. I. cū honore ma-
ximo fuisset reportādū. ne tñ nota
incurreret sic egit et p̃petuā penitē-
tiā ab eo suscepit. Nam cōcludit p̃
q̃ sanguis illeuius nō fuit ex natu-
rali sanguie xpi et glificato h si ref-
uatus fuisset p̃ur tñ disparuisset colē-
dus pp̃dulta veneratiōe et nō latrā
venisset nisi in ipa hostia cōsecrata
visus fuisset. de qua materia inferi-
us circa scdā prem operis vbi de
sacramēto miraculoso tractabit pa-
tebit. Scdō cōcludit qd xpo salua-
tori I. nulla pena illata fuit qz ipas-
sibilis et gloriosus existit in dextera
patris maxima tñ cōmmelia vltra
oēs quas pfidi intulerūt iudei iro-

gata
a vera
intuit
viam
agnita
in infer

de pe
interf

mon

pfit co
alio d

oedit
passib
bus d

lucet
sup p

ma fa
sissim

Scda
roni tu

fundan
sue bñ
um cor

na trad
tissimo

venlēt
sol⁹ cō
didit. p

bitur te
sacmēti

Car xps negāte
marē inay mēz u
p̃p̃benedi. crame
tam in ce go ad
na non cōi cram
auit. muni
mul

gata fuit cū ipsi ignoranter. hec vō
a vera fide recedēs talē irreuerētiā
intulit cū et iuxta ap̄lm. **M**ell⁹ ēēt
viam veritatis nō agnoscere. q̄ p⁹
agnitam retrocedere. **P**h⁹ et graui⁹
in inferno p̄fidi xp̄iani puniunt.

Sermo decimus tangens
de personis que institutioni
interfuerunt et cōmunicate

Accipite et comedite. H est cor
pus meū. **E**xpeditis duo
bus articulis in p̄cedēti ser
mone tactis videlz q̄ xp̄us p̄ sum
psit corp⁹ et sanguinē suū et postea
alijs dedit et demū quale sumpsit et
dedit videlz corp⁹ suū passibile im
passibiliter. **R**estat nūc deducere q̄
bus dedit et q̄ tpe quo etiā ordie sa
lutez virgo et fundat q̄ p̄us sermo
sup̄ duplicē saltitare doctrinā. **P**ri
ma sup̄ cōmunionē eucharistie glo
sissime virgini marie nō exhibēdā.
Scōda sup̄ cōmunionē p̄fido tradi
tori iude non denegandā. **P**artes
fundant sup̄ duas q̄ōnes. **P**ria an
sue brissime matri virgini marie su
um corp⁹ et sanguinē in vltima ce
na tradidit. **S**cōda an iude scelera
tissimo tradidit. **S**ed d̄ tertia an cō
ueniēter p⁹ cenā instituit et sic apo
stol⁹ cōicauit et quo ordie eccie tra
didit. patet in. xj. p̄mōe. vbi ichoa
bitur tertia ps p̄ncipalis de eēntia
sac̄mētī. **P**ria dū soluit statim an
xp̄us nexā tenet difficultates. **C**ur videlz
m̄trē suāz m̄trē non cōicauit cū tñ iude hoc sa
c̄mētū non denegauit. **P**icit er
at in ce go ad primū q̄ m̄trē suā benedi
cit non cōicauit. **R**ō quia illos cō
municauit q̄nib⁹ alios cōicandi si
mul et cōficiendū hoc sac̄mētū auctez

tradere voluit. **E**t quia sexus muli
ebis nō est huiusmōi potestatis ca
pax. **I**deo nec eam cōicauit nec hu
ic sac̄mētī cōmunioni interfuit. et
qdē q̄ talis sexus non sit capax hu
iusmōi potestatis tradendi alijsz
conficiendi hoc sac̄mētū ex do
ctorum dictis in quarto sententiarū
dis. xxv. in q̄ōne **A**n sex⁹ muliebris
aut etas puerilis impediat suscepti
onem ordinis vbi dicit q̄ cū exclu
sio ab ordinibus pōt fieri triplici d̄
causa. vt q̄a aliq̄s excludit eo q̄ nō
potest honeste et cum reuerētia su
scipere aut q̄ non licite cū sit inhi
bitum ab eccia. aut q̄ nullo modo
pōt ordinem. i. die reuētiā suscipe
re. et etiā si cunctis antēptarent q̄ fie
ri solēt ad susceptiōz sac̄mētī ordi
nis. **E**t lz puer nō potest nec p̄mo
nec scōdo modo recipe sacros ordi
nes. tñ quia nō cū reuerētia potest
eo q̄ caret vsu rōnis. tñ etiā q̄ est
inhibitum ab ecclesia saltem quo
ad sacros ordines. itez non quo ad
minores cuz nulla inueniatur pro
hibitiō arcēs pueros a susceptione
ordinū non sacroz. tñ tertiō mō si
videlz singula antēptarent q̄ fieri so
lēt. tñ nō excludit etas pueril⁹ lz d̄
facto et nō de iure pcederet in susce
ptiōe cuiuscūq̄ ordinis cū p̄as exe
q̄ndi actū sac̄mētī pōt pcedē duratiōe
tā actū q̄ potētā p̄pinquā ad actū.
nec requirit consensus ad imp̄ssiones
characteris sicut nec in minorib⁹ or
dinibus. **P**ater tamē miserticordie
cum toto sexu muliebz oibus p̄di
ctis modis manet exclusa quia nō
solum nec honeste nec licite posset
suscipere aliquem sac̄mētī ordinē. s̄
nec possibile est stantē ordinatione

blasna. vñ dicit Scotus ibidē qd non est ex determinatōne ecclie qd sexus muliebris maneat exclusus. s̄ est ex statuto xp̄i. nec etiā ecclesia presumpisset totū sexū muliebrez sine sua culpa excludere a tam salutifero actu qui x̄tqz oibz in ecclesia existētibz in salutē deservire potuisset. s̄ qz institutio xp̄i ad hoc defuit. Quā matrē suā nō posuit ad aliquē gradū ordinis in ecclia cum tū nulla alia potuit ei in sc̄itate eq̄pari. Consonat et rō naturalis quā ap̄lus innuit. i. Cor. xj. Mulieres sub diti estote viris. qz videlz post lapsum hūani generis. natura n̄ pmit t̄t mulierē tenere gradū eminentē in sp̄e hūana sup viros p̄cipue cuz in penā peccati sit ei dictū Genes. iij. Sub p̄tate viri eris. nec moueat deuorū amatorē regine celoz qd hec p̄as cōficiendū sac̄m non fuit et cōmunicata cū multo maiore receperit a deo dignitatē qd videlz p̄ntis ille sacramentalis et celestis. ab ea et in ea sumpsit originē cū in ei⁹ vtero virginis. panis ille decoct⁹ fuit igne sp̄s sancti vbi dei fili⁹ ex puris simis sanguinibz virginis cordis si bi corp⁹ humanū aptauit. qd iā in altari cōsecratur. Voluit autē de⁹ in humana cōuersatiōe suā matrē p̄ ceteris extollere sicut nec seipm ex tulit vt opus nostre redēptionis p̄ficeret. vñ Bernardus in s̄mone d purificatiōe. vere dgo glōsa purificatiōe nō indigēs. Esto tū inf mulieres vt alia eaz qm̄ et fili⁹ tu⁹ sic cōuersat⁹ ē in mūdo vt alter eoz. vñ p̄z p̄mū qd xp̄s in cena desicā matrē suāz non cōsciauit quia qd xp̄s cōmunicauit illos in sacerdotes o:

dinasti. Sed an fuerit p̄f. Dicit qd non ex duplici motivo. qz videlicet iuxta euangelicū p̄cessus xp̄s illo sero venit a bethania in hierlm vbi vltqz matrē suā benedictā cum ceteris mulieribus dimiserat. Secundo qz cum institutio hui⁹ sacramenti excessit qdāmō cū tra opera miraculosa que xp̄s gessit in terris et xp̄s nunqz voluit in p̄ntia matris miracula facere. Iō non deuit eaz esse p̄ntem. et p̄mū quidē qd institutio huius sacramenti cuncta qdāmō excessit opa miraculosa p̄z ex varijs. tū p̄pter maxima que ibi fiunt miracula. de quibz in sc̄da parte p̄ncipali operis patebit. tū qd psalmista hoc exp̄ssit. ps. cx. Memoria fecit mirabilū suozū misericors et miserator do. escam dedit timenti bus se. vnde et Thomas in sermōe de corpore xp̄i tangit qd ideo in vltima cena hoc sac̄m instituit vt esset sue passionis p̄henne memoriale. et figurarū vetex impletū et miraculoz ab ipso factorū maximum et. hec ille. vñ et ascēdendo in gradibus miraculoz xp̄s opatus est miracula in terris nō descēdendo. p̄z qd ex cōuersione aque in vinum incepit qd censeur miraculosum opus in p̄mo gradu. s. p̄ter naturam. non supra aut contra naturā. vide in cōpendio theoloice veritatis de operibus miraculosis terminant aut in suscitatione lazari et in institutione huius salutiferi sacramēti. Et quidāz qd nō interfuit operibus miraculosis christi. patet quia licet in p̄mo miraculo cōuersionis aque in vinum interfuerit. tam vbi se de miraculo qd futurum erat

Nota quā
xp̄us mī
culis ascē
dit n̄ descē
dit maior
reseruas
q̄ ad vlt
mum.

clera
tepie
sione.
cepit
culis
ret cu
opan
hi et
mira
boza
retine
tes. vi
q̄ de
cuqz
pie c
cibn
ap̄
cui
duct
ninc
ma
fanc
sc̄da part
tios
monis
tuz
sima
sc̄da
corpus suū an xp̄
nde vede
dit et
q̄ cu
non e
p̄tem
cam
dixer
et pro
nem p
ligit.
mū
eta d
n̄. et
n̄ d
se m
facy

circa conuersiones aque in vinum
se pie intromississet dicens ex cōpas-
sione. Vinū non habēt. rñsum ac-
cepit informariū a xpo vt de mira-
culis a se fiendis non se intromitte-
ret cum ipse sciret tempus et horaz
opandi in talibus dicēs. Quid mi-
hi et tibi mulier. supple in his a me
miraculose fiendis. Pōnduz venit
hora mea. l3 et hec verba etia3 alias
retineant expōnes non tñ discrepā-
tes. vnde expost. gloriosa virgo nū
q̃ de aliquo miraculo fiendo quo-
cūq; mō se intromisit. Ictuz tamen vt
pie creditur sepe pulsata fuerit pre-
cibus ab infirmis curādīs. vt p eis
apud filiū intercederet sed nō de-
cuit diuinā sapiētiā ex alicuius in-
ductōne. solū autē alto consilio di-
uino talia opari. fuit tamen beatissi-
ma virgo post resurrectionē xpi a
sancto iohāne euāgelista sepe gra-
tiosissime p̃municata. Vide Alber-
tuz sup missus est. Quomō beatissi-
ma vgo omīa sacramēta suscepit
Sed quō ad scōdam ptem sermōis.
an xps inde hoc sacramētū tradi-
dit et grauat questio ex argumētis
qđ cum saluator p se dixit. Sanciū
non esse dandū canibus. Math. xj.
Item qđ eis daret remissionē pec-
caminū. vt in calicis consecratione
dixerat. hic ē sanguis qđ pro vobis
et pro multis effundet in remissio-
nem peccatorum qđ non inde con-
tigit. ergo videtur qđ non eum com-
municauit. S3 pro veritate sunt di-
cta doctorum. Cris. August. et Plo-
ny. et oim nouissimoz doctoruz. Et
nō tādūz iuxta bñm Tho. in quarto
sementiarum. dñi. xj. quomō xps h
sacramēto vñs est in sua institutio

ne. et in tertia pte. q. xviij. q. cōueni-
ens fuit vt xps inde daret sacramē-
tum sui corpis et sanguinis multis
respectibus. Primo rōne sue sapiē-
tie que docuit in terris inimicis be-
nefacere. Math. v. benefacite et.
Scdo rōne imitandē nris qz exemplū
per hoc dedit quō sacerdos se debz
regere erga peccatōrē petētē eucha-
ristiā ab eo. debz em hoc habere do-
cumentū qđ si scit peccatuz peten-
tis sacramētum p confessionem vl
alio modo tūc distinguat penes se
an illud peccatum sit etiā alijs ma-
nifestū vel an ipse solus sciat p con-
fessionem. Et tunc si est manifestū
qđ tūc oīno denegat etia3 in secreto
et in manifesto. quia tūc locum ha-
bet qđ. s. obiectūz fuit. Nolite sc̃m
dare canibus. Math. viij. et iterum
Math. xv. Nō est bonū sumere pa-
nem filioz eccie et dare canibz. Si
qđ peccatum petentis eucharistiaz sacerdos se
est occultum et ipse solus nouit per
confessionem. tunc iteruz sacerdos ga-
duertat an talis petens eucharisti-
am exigit illam in occulto vl in ma-
nifesto. Si in occulto tunc debet di-
den egare et in occulto monere ne pe-
tat in manifesto. Qđ si nō fecerit s3
petit in manifesto tunc non debet
ei denegare multis respectibz. Pri-
mo ne fiat proditor criminis et vene-
lator cōfessionis. Scdo rōne in cer-
titudinis. quia dum peccator sub-
to potest penitere et sic a peccatis
purgarī potest etia3 ex diuina inspi-
ratione accedere. Tercio quia cum
in iurisdictionem habeat quilibet xpi
anūs i corpus christi sicut mysticu
ita et verum et nulli debet denegari
ius suū Ideo non est ei denegari

dam. **Q**uod si dicatur tamē est in peccato mortali et amittit ius suum. Responderetur quod non constat in sacre ecclesie illū esse in peccato mortali. Nec omnia cōsiderat in practica christi erga iudam. licet enim iniquitas inde non esset christo sicut deo et si cur homini per pñs. non tamen nota erat christo per modū quo hominib⁹ innotescit vel per accusationē vel denūciatōz. vel publicam famā aut cōfessionē. et ideo noluit eum a ceteris repellere a cōmunionē. Assignatur et alie ratōnes sepe. cur dñs noluit eū excludere. quia noluit ei occasionem malignam cōtra eum prebere. sed magis reuocādū et ubi nō reuocaretur quod tunc exinde amplius in peccatūz rueret. **U**bi et glo. quedā. **R**oma. i. **S**ecretissimo iudicio dei sunt peccata peccis puniantur quod et circa iudam factum fuit cū post buccellaz panis que non fuit corpus christi statim introiuit in eū sarbanas per firmū conceptam pficiendi hoc quod mente conceperat. Et licet Iohā in secreto dixisset qui intingit in eū manū in parapside hic est. tū simul iohes in formabat ne alicui mālifestaret nec etiam bene discernere potuit iohā. nec simul alijs etiā manū intingētib⁹ in parapside christo etiam oībus distribuen-do. **E**x quibus oībus iterū sequitur magna doctrina cōtra hūilitas qui suoz errorē per practica christi in cena tentā roborare nitunt. cum tū magis cōtra eos militat. **P**rimo ex eo quod christus nec suaz matres voluit cōficare que laici vltq⁹ fuit nec ordīnis sacri susceptina. et est cōtra hoc quod dicūt christum in cena laicas cōficasse personas. scdo ex eo quod nec ex. lxxij

discipulis qui et laici erunt aliquēz communicauit ut **M**athias **S**tephanus barnabas lucas et. pñs et hī inuēritas paret quod oēs euangeliste ubi scribunt de illa vltima cena et institutione sacramētī. **D**icūt quod solū mō discubuit cū duodecim. s. apostolis. vide si placet singulorū text⁹ et ita inuenies. **T**ercio ex eo quod idē aplī vñs. tactū fuit. pñam spēm panis sumpserunt ut laici. scdoz. s. sanguinis sumpserūt ut iam a christo in sacerdotes et epōs ordiāt. patz quod pñs sumpsiōne pñe speciei christus dū intulit hoc facite in meā pñemoratōne. eos in sacerdotes ordiāuit ut **S**eba christi per se sonāt pñm oēs postillatores hec supple quod ego facio panē accipiedo et benedicendo. frāgendo et alijs dando vos facite supple ex pñate vobis a me tradita et nō solū pñbyteri s. et epī a christo fuerunt instituti. **U**bi et alioz. lxxij. discipulos in sacerdotes et quosdā in epōs cōfecerūt et archiepōs ut **I**acobū in archiepīm ab aplīs **P**et. **I**oh. et **A**ndrea scim⁹ ordinatū ut pñs voluit sancti. **E**t de iuda predict⁹ erat quod ep⁹ ep⁹ alter. s. mathias acciperet. pñs. **P**et. iij. pessim i ergo hūsite cōtra practica christi in cena tentā laicales pplz etiaz sub vtrac⁹ specie asserūt communicandum.

Exemplū d indigne eucharistiam petenti et sumunte.

Qualiter sacerdos se habere debeat erga peccatorem indigne petentem eucharistiam et nolentē desistere. **Q**uidā sacerdos vidit quendā peccatorem sibi confessum et nō vere contritum nec attritum. quia dī-

xit se non habere voluntatem abstinendi a peccatis. Cum autem sacerdos prius in secreto informasset eum ne accederet ad communionem ille obstinatus parispiciens ammonitionem pertinaciter cum alijs accessit. Unde prudens sacerdos quia denegari iam non poterat cum tamen ammonitio quam peccatum erat occultum dedit ei corpus christi. sed cum dicere debuisset. Corpus et sanguis domini nostri iesu christi custodiat te in vi. eter. dixit quod dicere tenebatur Dominus noster iesus christus indicet inter me et te sic statim guttur eius ruptum est et corpus christi resiliit et ille miser exspiravit. Simile legitur de sancto Bernhardo dum quadam vice superfluum communicare habuisset.

Sermo. xi. tractans de tempore institutionis sacramenti.

Accipite et manducate. hoc est corpus meum etc. Ex precepto dimissione super materiam institutionis sacramenti patet quod iam de tempore institutionis tractandum est discutendo an convenienti tempore scilicet tunc cene fuit institutum. Salvetur virgo. Habet. presens fimo duas salutes doctrinas amministrare. quarum prima tangit congruitatem temporis super sacramenti institutionem. Secunda tangit congruitatem figure legalis. ut talem preceperet institutionem et hoc quo ad usum agni pascalis. Et hec due pres continent declarationes duarum questionum. quarum prima. Cur non a principio passionis christi seu in tempore resurrectionis quod duravit per. vi. septimanas a festo pasce. aut in tempore ascensionis hoc sacramentum fuit

institutum a christo. Secundo cur non ante esum agni pascalis sicut post esum fuit institutum. unde per prima questione datur conclusio. Et convenienti tempore a conditore omnium temporum hoc sacramentum institueret. Non debuit a principio predicationis nec tempore resurrectionis aut ascensionis institui sed solum in cena imminente tempore passionis. Partes declarat. Quia a principio predicationis christi non debuit ab eo institui propter indispositionem discipulorum qui cum in plena fide super divinitatem et humanitatem christi habenda concordi erant. et non sicut in fideles cum patris iste sit filiorum non mittendus canibus. et talem fidem non habuerunt apostoli a principio predicationis. sed post divinas predicationes et miraculorum attestaciones super veritatem sue doctrine. ac post fidelem confessionem divinitatis et humanitatis christi factam a petro. etiam ex persona omnium aliorum apostolorum. respondendo ad interrogaciones christi. vos quem me esse dicitis. ubi petrus ait. Tu es christus filius dei vivi. Non autem tale confessionem concordi non erat. Et quia nec prius passionem tempore resurrectionis debuit institui patet quia tunc cum esset in corpore glorificato erat eis ut dominus. non ut socius et amicus qui coamici signa amoris demonstrant et cum hoc sacramentum sit in signum amoris institutum et amicorum est proprium spiritus velle insilire manere. Non potius autem passionem debuit institui. ut eis daret tale corpus. scilicet passibile qualem habebat et ipsi habebant. cum et nobis non ut socius sed ut dominus dat quales habet. scilicet impassibile et glorificatum. sed hoc merito post pactam passionem et ascensionem in signum sui amoris. erga sponsam suam ecclesiam cum qua promiserat se manere usque ad consumationem seculi dicens

vobiscū ero vsq; ad cōsumationē se-
culi. vñ relinquit qđ incōgruo tpe
imīnēte videlz passione institur de-
buit. z hoc ppter q̄tuor rōnes.

Propt corpālis pñtie abstractōez.

Propt veteri sacrificij terminatiōez

Propter passiōis repñtationē.

Propt maiorē mēōrie pñdatōez.

Prima rō p̄z qz em̄ vt supra sct̄
tactū fuit xps maiora. imo z maxi-
ma que facere potuit fecit p̄ ecclia.
z hoc ex mera charitate etiā in debi-
ta qz nō meruim⁹ tale bñficiū. s̄ cū
inimici essem⁹. gratuite nos emere
suo p̄cioso sanguine voluit. iō etiā
mīnora denegare nō potuit p̄ q̄ illa
maiōra bñficia p̄seruarent in ecclē-
sia p̄ indefinētes memoriā tantoꝝ
bñficioꝝ in gratiarū actionē. vñ in-
stituēdo hoc sac̄m dixit hoc facite
in meā cōmemoratiōez. s. future pas-
sionis z mortis. Et si tu obicerēs nū
qd aliud pro sui memoriā relinque-
re potuisset. in quo nō ita fuisset de
honestat⁹. sicut iā plures ab indig-
ne sumētib⁹ de honestatē. cū hec de
honestario salūmō animū deuoti p̄-
turbat. Rñsio. Enm̄ p̄p̄iū sit amico-
rū. se abinuitē sepantiū vt aliqđ de-
nodiū p̄ cōsolatione z futura mēō-
ria relinquāt. z illud quāto nobili⁹
tanto iocundi⁹ cōseruāt. nemo etiā
sit qui nō p̄ summo clenodio seu p̄
p̄ina affectaret vt recessus amici nō
defraudaret eū si fieri possz sua p̄so-
nali pñtia dicēdo. **A**marissima z
vnica dilecta. tuus recessus est mī-
hi dolor amarissim⁹ nec p̄ aliquod
clenodiū auri vñ argētī anim⁹ me⁹
cōtentabit. nollē tñ te ppter hoc p̄-
uari tua gloria. **I**ō si fieri pōt fac vt
tuus recessus ita tibi cedat ad glo-

riāz. q̄ tñ non manēā p̄stratus tua
p̄sonali z corpāli pñtia. **E**t dū quis-
q; mortalis hoc vbi facere possz nō
recusaret cū vñ amoris hoc habe-
at vt cū amato semp se iūgat nec eo
carere vellet. **P**ossibile aut̄ fuit illi
celesti sp̄sō. erga suā sponsaz ecclē-
siā vt suus recessus. sic sibi cederet
ad gl̄iam z sessionē in dextera p̄ris
q̄ tñ etiā cum sua sp̄sa manēt in p̄-
sentia p̄sonali z sacramentali. vñ de-
cuit vt tpe sui recessus in mēte vide-
licet passiōe tale clenodiū p̄ p̄sona-
li z sacramentali sua pñtia institueret.
vt impleret qđ **M**atth. xxviij. p̄mis-
siue futur⁹ erat. **E**cce ego vobiscum
sum vsq; ad cōsumationē seculi. s. in
hoc solo tpe p̄ sac̄rales pñtiam in
alia vñ vita p̄ apertā z clarāz vñsio-
nē in p̄petuū manēdo. **E**t hec cau-
sa etiā ab **E**usebio vt a m̄ḡo in te-
xtu t̄ḡit. **Q**uia de⁹ noster corp⁹ as-
sumptus ablat⁹ erat ab oculis et
illaturib⁹ s̄deribus necesse erat vt
die cene sac̄m sui corp̄is z sanḡis
p̄secraret. vt coleret iugiter p̄ m̄ste-
riū q̄ semel offerebat in p̄eciū. **S**e-
cūda rō z breuissime q̄ videlicet p̄-
pter veteres sacrificij terminatiōez
debuit a xpo institui tpe passiōis.
est qz nō debuit simul vmbra cū ve-
ritate cōcurrere. s̄ sicut vmbra p̄ce-
dit sepe a longe z postea sequit̄ res
vñ cui⁹ vmbra p̄cessit. sicut si vñ-
bra homis hoiez p̄cessit z illa re ad-
ueniēte tunc cessat vmbra nec aliqđ
habet respect⁹ ad eā. **I**ta aduenien-
te passiōe xpi ppter q̄ lex vet⁹ te-
nuit vmbra in oib⁹ suis sacrificijs
z p̄cipue i esu agni pascalis. debuit
hoc sac̄m institui vt sic oīo vmbra
cessaret z veritas patesceret. **T**ercia

secūda p̄
monis.
in p̄p̄ia
etia xpi in
ecclia a ie-
gnis cele-
bandum.
ol. vij.
agni p̄
tuit cū
cōsecra-
oīno cō-
tramen-
soub⁹ r̄
macho-
ps qōn
qz em̄ h
guram
ne am-
biā tal
Ideo
ti sicut
alias
set. z

Pars prima

Sermo XI

rō cum sit ppter passionis rep̄senta-
tione p̄z q̄z em̄ passione imminente
corda discipulor̄ magis erāt dispo-
sita ad cōpassionis affectionē. z cō-
sequēter mortis imitationē. l̄z hāc
imitationē magis affectabāt p̄ sp̄i
ritu sancti missionez. tñ maiorē cō-
passionis dolorē habebāt tpe passi-
onis quā in tpe resurrectionis. ppter
gaudū ex resurrectione cōceptū. Tō
nō nisi in tpe passionis debuit insti-
tū cū ad illi⁹ memoriā erat institu-
tū. Quarta rō cū sit ppter maiorez
memorie p̄mendationē cū em̄ amī
cor̄ abinuicē se separātū vltime vo-
luntates magis memorie p̄mendā-
tur. vt p̄z in testamētis decedentiū
ab hac vita. Tō congrue hoc sac̄m
tunc instituit qū suū testamētū cō-
dere voluit dicens. Hic calix sangui-
nis mei noui z eterni testamēti hoc
aut̄ fuit instāte hora passionis z mor-
tis sue. vt sic ampli⁹ ei⁹ vltima volū-
tas apl̄is z nobis feruētius etiā cor-
dibus infigeret. hec **Tho. iij. iniaz**
di. viij. ar. iij. Scda ps cur p̄ esus
agni paschalis z nō añ esum insti-
tuit cū tñ nō nisi a ieiunio in eccia
cōsecrat z sumit dat̄ cōclusio. Et si
oīno cōpetebat vt p̄ esum agni sa-
cramētū a x̄po institueret a succel-
sorib⁹ tñ oībus non nisi ieiunio sto-
macho celebrandū noscit. Prima
ps q̄ōnis patuit satis ex p̄cedētib⁹.
q̄z em̄ hoc sac̄m debuit vmb̄ā p̄fi-
gurantiē ip̄m cōplere z ammonere
ne amplius locū h̄iet in eccia z vmb̄ā
talez tenuit esus agni paschalis
Ideo ei⁹ esus institutionē sacramē-
ti sicut p̄cessit ita z finē imposuit
alias em̄ oīno x̄ps ieiunio tradidit.
set. z ip̄se sumpsisset. vñd z a nobis

non nisi ieiunij tpe celebra. Pote-
ris z aliā rōnez deducere q̄d cū vlti-
me volūates decedentiū font⁹ cō-
mendant memorie sup̄stitis amic⁹
vt tactū fuit. Tō z vltimo ab ip̄o sal-
uatore oīno p̄acticatū fuit talit̄ vt
nullū op⁹ caderet mediū nisi ama-
rissima sua passio. Scda vñ ps cō-
clusionis q̄ solū sit a ieiunio in ec-
clesia celebrandū. p̄z de pse. di. ij. l̄.
q̄do. placuit sp̄s sc̄o in honorē tā-
ti sacram̄ti pus in os x̄plani dñici
corpus intrare ante q̄ alij sumant
cibi. q̄d addit. q̄z sunt vba Aug. ad
inquisitiones sanuarj. Et si q̄s q̄re-
ret an ex institutione diuina sit ema-
nat⁹. vñ ab apl̄is solū p̄mulgat⁹
z ordinat⁹. Rñ. fm̄ Scotum in ea-
dē dis. viij. q̄d hoc habet ex institu-
tione diuina. l̄z non p̄cise ex p̄acti-
ca cene poteris addere x̄ps n̄cario
habuit aliter p̄acticare. vt videlicet
vmb̄ā terminaret. vt dcm̄ est. z tñ
d̄ ex institutione diuina p̄cessisse no-
strū mod⁹ celebrādī z sumēdī. q̄z
p̄ apl̄os p̄mulgandū ordinauit aut
p̄ eos sic institundū reliquit q̄d sta-
tum patuit p̄ paulū corinthios rep̄-
hendēs q̄ varijs modis abutebant̄
naz aliqui post cibos sumptos do-
mī sumebāt eucharistia i eccia. alij
cibos cōsp̄etos volebāt sac̄ali sum-
ptione eucharistie immiscere. quos
oēs redarguit cū dicit. an nō habe-
tis domos ad manducand⁹. sup-
ple p̄ sumptionē eucharistie. vt nō
sic in eccia cōmunē cibū hūc sac̄a-
mēto immisceatis. rez si ex institu-
tione eccie sic ordinatū sit hoc rōna
biliter factū est. **P̄c̄it. s. Tho.** ppter
tres causas. Primo ppter sanctita-
tem sacramēti. dignū em̄ est vt x̄p̄

Questio
pulchra.

Scda p̄
semonis.
In p̄ pra-
ctia x̄pi sit
in eccia a ie-
iunio cele-
brandū.

Nota tres reuerentiam tantū et tūc sancti sacra-
cās q̄re le- menti om̄i vtiq̄ veneratōe dignū.
tūc tūc de os xp̄iant quo sumendū est non sit
beret sume prius alio cibo subutū. s̄ q̄si nouū
re sacm̄. et purū ad ei⁹ p̄ceptionē reseruet. sic

fuit de ei⁹ sepulchro in quo vt enā-
gellist a alt non duz q̄squaz positus
fuerat. sic et de corpe v̄gineo in quo
nouē mensib⁹ quiescit. Secūdo p̄pter
deuotionē et attentionē que requi-
ritur ex pte sumētis q̄ ex cibis pri⁹
sumptis impediri pōt p̄pter vapo-
res a stomacho ascendentes vñ et re-
gulariter discretio ac deuotio mior
est in prius quā in ieiunio. Tercō
p̄pter periculū vomit⁹ q̄ facili⁹ con-
tingit p⁹ cibos sumptos. Perū sūt
aliqui casus a doctorib⁹ exp̄ss̄ i eo-
rū scriptis p̄fata distinctiōe. vñ. in
q̄bus nō. ieiunū licite sumere pōt. h̄
regulariter solū a ieiunio sit sumē-
dū et p̄m⁹ est piculū mortis vbi tale
timet imminere de p̄p̄quo. Ad
bñ notandū est qz nō quēcūq̄ infir-
mitas. etiā grauis admittit vt p⁹ cō-
mestione sumat s̄ illa in qua peric-
ulus tale imminet qz nō p̄sumitur
posse expectare infirmū vsq̄ in diē
altēz in q̄ ieiun⁹ accipit. Est em̄ via

Nota casus tūc et iō dandū p̄ficienti de hoc
in quib⁹ nō mūdo vt pducāt ad terminūz. Alij
ieiunū su- casus in quib⁹ non ieiun⁹ sacerdos
mūt eucha pōt sumere nō sūt p̄p̄lo explanādi
ristiam. nō p̄pter grauitatē. s̄ qz absq̄ piclo
t̄gari pōt a vulgo. vt vbi sacerdos
ex negligētia p̄pria vñ mīstri aquaz
p̄ vñ calicē infundit. et sic vsq̄ ad
sumptionē missaz cōtinuādo sum-
psit aquā pro vñ cōsecrato. Et qz
p̄sumptionem aque non manet ie-
iunus. et tenet de nouo vñ in cali-
cem fundere et sic cōsecrare sangui-

nem et ne populus scandalisaret p̄-
pter morā. pōt in mediō altaris in-
cipere a v̄bis canonis. Simili mo-
do postq̄ cenatum est accipiens ie-
sus calicem et. benedixit et. dicens
Hic est calix sanguis mei et. et tūc
sumere subito cū reuerētia. Et notā
ter ponit Accipiens iesus calicē et.
quia prius non est facta mentio de
ipso nomine. et hic sit noua cōsecre-
tio. vñ autozē oriporiz exprimere sa-
cramētū. i. iēsum xp̄m. Et etiā neces-
sariū est. vt sic de nouo fiat p̄secatio
ne grande sacrilegiū cōmittat. et pe-
nā repulsi vñ anni a cōione sacer-
dos nō incurrat. de con. di. ij. cōpe-
rimus vbi dī. Aliud sacramētū inte-
gra p̄cipiant aut ab integris arceā-
tur. Est et tercius casus qui i diē pa-
rascenē practicatur in qua particu-
la hostie cōsecrate ponitur in vñ
non consecratum quia illo diē ca-
lix a ministro non consecratur tūc
summus p̄rifer christus eo diē p̄
se fudit et obtulit deo patri suū p̄re-
ciosam sanguinē. et sic sacerdos su-
mens particulaz in vñ non conse-
crato cum vñ prius pertingit ad
stomachū quā particula. sumitur
sacramentum a non ieiunio. sed ista
sunt pro clericis. Ad nostrū propo-
situm qd hoc sacramentum sit iō
in vltimo institutum vt eo fermen-
tus memorie commendaretur do-
minica passio habetur talis doctri-
na.

Exemplum

Quidam deuotus a quodaz lra-
to q̄siuit. Quō posset h̄re memori-
am dñice passionis dum hostia ele-
uaretur a sacerdote in missa. R̄ndit
l̄atus duplici mō mente et vbo p̄

haberi. mente cogitando subito. cu
hoc institutum est in memoria ama
rissime mortis xpi. tanq̃ p suo vlti
mo testamento. Verbo vt tunc sibi
to pferat aliquam deuotam orōnē
vt ipm in suo extremo valeat deuo
te percipere. Et cum ille deuotus ipe
teret iformari de aliqua deuota oīo
ne. Rñdit. Ex quo in memoriā fac
tissime passionis z mortis eius isti
tutum est dicere poteris. **P** dome
ihu xpe. rogo te per illā eximīā cha
ritatem in qua amozosum cor tuū
ardebatur. quando hoc tuū sacramen
tum in salutem omnium fidelium
instituisi z in q̃ tua deifica aīa sepa
batur a tuo deifico corpe z sangui
nem in cruce vt non sinas ipm diu
nissimū sacramentū depire in me.
z per illam eximīā charitatē in q̃
deificus cor tuū scindebatur in cru
ce pro salute mundi. sis mihi placa
bille iudex dñz miser cor meū scin
detur z hec miserrima aīa mea a mis
rimo corpore sepabit. Et adiecit lit
teratus qđ quidā sceleratus homo
victute huius oratōis. habuit xpm
in extremis suis ita placabilē iudi
cem qđ subito de corpore aīa ei⁹ ad
requiem euolauit. licz ex diuina iu
sticia purgatorij penas per multos
annos sustinere debuisset. Et adie
cit Magister iordan⁹ generalis or
dinis predicatorū narrare cōsueuit
qđ virtute hui⁹ oratōis z aliarū
similium quidā iuuenis deuot⁹ in
illo ordie meruit vt semel in die ce
ne ipm xpus hoc sacramēto cōmu
nicaret. z in die pascēnes semp om
ni anno passionē xpi in suo corpore
sentiret. Ita qđ vocē quidem audie
bant alicuius alloquentis. vt se ad

passionem prepararet. z penās infe
rentem non videbat. etiam cū sin
gulas percussuras flagellationis
sentiret. que omīa ad magnū illius
iuuenis meritū z gloriā pacta sūt.
Et sic terminatur pma pars opis. s.
de institutione sacramēti. restatq̃ d
eius essentia qđ videlz in se habeat
z quomō xps in eo cōtineat tracta
re. hoc enī postulat vltimū mem
brum diuisionis supra tactum vbi
de ordine institutōis quesitū fuit.

Pro secunda pte principa
li opis premittēda ē diuīsiō
sermonum

Pro secūda ta
mē parte principali ope
ris in q̃ post materiā insti
tutōis sacri tractādū ē de ei⁹ eēntia.
qđ videlicet in ipso cogscere debea
mus z qualiter xps sub ipsius spe
ciebus panis z vini cōtineatur. Et
quia ad cognoscendum plene hoc
sacramentum tria occurrunt consi
deranda. scz virtus consecrationis.
essentia rei exterioris. vt est species
panis z essentia rei interioris vt est
christi corpus. Ideo de his tribus
in hac parte per ordines tractandū
erit. Et quia primum scz virtus con
secratiōis. die lrafft der zwandelūg
panis in sacru christi corpus vult
habere debituū ministrum seu ydo
neum artificem geistlichen zvercl
meyster z talis artifex vult hīe debi
tā materiā z talis materia debitam
vult hīe formā supple ybox q̃ etiā
debitam requirunt circa artificem

intentionē. Ideo etiā de his quatuor p ordinē tractandum erit cū fm Hug. de scō victore hoc sacm ex illis quatuor pficitur. scilicet ordine. materia forma et intentione. Ad tractandum aut circa ministrum et artificem sacramenti cū tales facit ydoneus sacer ordo discutiendū est. An laic⁹ sanctus nō ordinatus possit hoc sacramentissimū sacm cōsecrare. et vandelin. et declarato qd nō sed solū ordinatus. Querit an ois sacerdos qualitercūq; sit bonus vel malus cōsecrare possit. Et q; he due difficultates plures hnt annexas qōnes. et reditū est predicatori recitare sic et populo audire. Nō dicat qd q; plures viles qōnes et declaratōes saluberrimas audirēt in fidei cōfirmatōez sup illa quatuor. que fm Hug. pfati ad vntez cōsecratōis cōcurrūt. de qua vt pmissus est ante essentia rei exterioris vt sunt spēs panis et vini et etiā aut essentia rei interioris vt est corp⁹ xpī inclusum tractandū est. q; tū etiā duarū pūm diuisiones h vt plicitas vite obmittunt. nō min⁹ tū si predicator oim triū partū diuisiones allegare velit inueniet vt q; illas in suis locis.

Sermo. xij. q; et prim⁹ i hac scōa pte tractans de virtute cōsecrationis quo ad debitum ministrum.

Quoniam mortaz supple eternā fecit mirabilū suoz. addas in vltima cena misericors et miserator dñs. in eo qd dedit escāz sacramentalem timētibz se. l. suis deuotis aplis. et nob oibus in spem etne salutis. ps. cx. Hug⁹ tacitū fuit qd

xp̄s in suis miraculosis opibus ab infimis incepit et in maximis ascendendo vt in suscitātōe lazari. et in institutione hui⁹ sacramenti. idē dicit me mortale eternū oim mirabilū operum q; vbi hoc facere potuit vt sine diminutōe sue glie in qua sedet a dextris dei. possit esse nobiscū in terris incorpali et sacramentali. pntia etiā quecūq; alia miracula in pbatōe sue diuinitatis facere potuit. Salutes vgo Quia iā p scōa pte sermonū nostrorū habem⁹ necessario tradere noticiā ei⁹ de cui⁹ institutione tactū est in pcedēti pma pte. scilicet de essentia sacramentali xpī sub specie panis quō ibidē possit cū corpore aia et deitate sua in pā psonali pntia cōtineri. Et q; talis cōtinentia solūmodo cognoscit lūmie fidei et intellectu et intellectu in sua cognitione ortū habet a sensu. Scōo de aia. Nō pmo de ministro sacramenti vt ē sacerdos et spēs panis que ad sensum vident. est tractandū vt sic de re cōtēta que xp̄us est intelligē q; necessaria sunt valeam⁹. Ad primū q; cū notū sit qd nobilissimū donū vt est hoc sacm quo nihil nobilius in celo rōne deitatis et nihil nobili⁹ in terra. rōe corpis vginet cōceptum de spū sancto vult hēre ydoneū ministrū. q; indubitatā habeat autem talē a xpō psecrādī et distribuendū ipm. Nō expedit vt tactus ē de ipso ministro tradere duas saluberrimas doctrinas. quarū prima est sup sacri ordinis sacerdotali necessitate. Scōa sup hmoi collati ordiis et auctis certitudinē et qualibet partem per suas questiones expedit pro clariori intellectu discutere.

Expediit ecclesiam hanc materiam deducere propter modernos hereticos valde errantes tam contra necessitatem quam etiam certitudinem ordinis sacerdotalis ut inferius patebit. **R**atio super primam quoniam an omnino oporteat ministrum huius sacramenti habere sacros ordines sacerdotales. ita quod nullus quantumcumque sanctus non ordinatus laicus possit consecrare. et vandelum. hoc quod sacerdos facit. et habebit hec questio tres sermones ut sunt sacerdotes boni manifeste mali et occulte mali qui omnes licet conficere valeant non tamen laici non ordinati et datur talis conclusio quod nemo hoc sacramentum conficere possit nisi si sacerdos qui secundum claves ecclesie fuerit rite ordinatus habetur ex christi institutione per verba. **H**oc quotiescumque feceritis etc. in ultima cena. **p**lata. **P**rima pars quod solus sacerdos rite ordinatus possit conficere. probatur doctoribus in conscriptis quatuor iniquis diffinitionibus duplici ratione. **O**rdio ecclesie militantis derivatus est ab ordine ecclesie triumphantis. unde illud ad moysen fac scilicet exemplar quod tibi in monte monstratum est. unde sic in angelis diversis ordinibus diversi actus debentur. ita et in ecclesia militante. diversi actus diversis ordinibus applicantur. **E**t quia in angelis talis ordo servatur ut inferiores per medios a superioribus recipiunt divinas illuminationes. **I**ntra illud dionysii. in de celestibus hierarchiis. **N**ec est lex divinitatis immobiliter stabilita. ut vana a summis per medios perficiantur. **I**ta etiam in ecclesia infirmi ut laici a summis per medios per sacerdotes sacramentis muniuntur. **D**eservit et hec causa

secunda. **N**am videmus quod in corpore naturali diversa membra ad diversa officia ordinantur ut oculi ad videndum aures ad audiendum manus ad operandum. **E**t quia corpus mysticum ecclesie assimilatur propter pluralitatem officiorum corpori naturali etiam a populo. **i.** **C**or. xij. **S**icut in uno corpore multa membra habemus. omnia autem membra non eundem actum. **N**on convenienter in ecclesia etiam debent esse diversi status ad diversa officia deputati. videlicet tam in laicali statu quam in spirituali sit diversitas hominum quorum quidam sunt infirmi ut populi prelati alij medij ut militares. et tertio superius ministri qui omnium illorum sint duces et rectores. et hoc ad temporalem regimen. **N**ed spirituale autem quod excedit temporalem. sicut anima corpus. oportet non solum hominibus diversitatem graduum antecedere. sed etiam advertere quod sic corpus regitur ab anima. et illa separata tam omnis cessat actio. ita nisi corporalis seu temporalis status secularium regatur a spirituali. cessat omnis actio status secularis quo ad meritum vite eterne. **I**n civitate etiam signum adhuc gentilitium libri sunt referti sicut etiam scriptorum gesta narrat de sacerdotibus eorum. quibus spiritualia exercitia simul et officia committebantur. quare et a fortiori in ecclesia militante. talis diversitas statuum debet adesse. ut etiam hoc deficiat sacramentum habeat suos sacerdotes et ministros. vide **1**o. **i**ssuo. liij. vbi s. **S**ecunda pars conclusionis quod hec auctoritas sacerdotalis sit derivata a christo in ultima cena. satis patuit per superius allegata circa practica christi tentata in cena. **N**am cum dixit per summum per me spiritus. **H**oc facite in mea commemorationem. manifestum est quod cum antea talia que christus fecit. scilicet panem accipiendo benedicendo

frangēdo ⁊ distribuēdo. nōq̃ disci-
pulis cōmiserat qđ semp vsq̃ ad il-
lud tēpus apli laici pmāserūt. cum
aut p̃tatem faciedī ea q̃ ipse fecit in
cena circa sacm accepit ⁊ talia so-
Secundalis p̃sbyteri cōpetunt q̃ tūc in sacer-
ps simonis dotes a xpo fuerūt ordinati. Quā
sup certū tūz vero ad scđam prem simonis su-
dinē autis pra qōnez. vñ ecclia romana p orbe
in tali ordi in suis fidelib⁹ dispersa reddīt certa-
ne sacerdo aduersus oim hereticorū p̃tensos sa-
tali exstis. cerdotes et cōuenicula quod eius
sacerdotes habeant indubitatam
p̃tatem a xpo relicta in terris. cōfi-
ciendī hoc sacm. dūmō rite fuerūt
ordinati. Pat̃ hec cōclusio indubi-
tatā tenz ipa rōana ecclia p orbe dis-
fusas. certitudinē sup efficacīā sacra-
mētorū. in ea tūmō p̃cipiendā eo q̃
ipsa sola vt petri nauicula sit a xpo
fundata ⁊ extra quā nulli p̃z addi-
tus salutis. Materia hec deducit̃
p̃pter modernas hereses quas tam
p̃pter p̃pinq̃uitatē aduent⁹ anti xpi.
insurgē vident⁹. p̃pter quā ap̃s. si-
deles cantos reddidit dicens. Nisi
p̃mū venerit discessio ⁊ reuelat⁹ fu-
erit fili⁹ p̃ditōis. i. Thessa. ij. glo. dī
scessio triplex a fidē ab obediētia se-
dis ap̃lice ⁊ romano impio q̃ vno
vltima inū inualuerūt q̃ etiā p̃i-
mū. i. discessio a fidē p̃ insurgētes he-
reses cōtinuū capīt incrementū. et
p̃cipue cū hūstis ac heresi valde-
simum. quorū p̃tensum papā argētie
cōbustū mibiq̃ confessuz. qz inuis
⁊ extra noui. sicut ⁊ alios p̃res he-
reticos q̃s ex officio inquisitiōis bra-
chio sc̃ari ad puniēdus reliq̃ me q̃
volenter refero certū reddiderūt de
p̃missa discessione fidel. Pat̃ q̃ solū
mō p̃gregatio fidelū sub rōanī pō

tificis obedia p orbe dīp̃sa sit vera
petri nauicula. extra quā nō est spes
vā salutē ⁊ scđo q̃ in illa tūmō sint
vā sacra i suis effectib⁹ ⁊ gratijs. p
bat p̃mo p. s. l. ho. in tractatu p̃ er-
rores grecorū in qđe q̃ q̃rit. An sub
eē rōano pōtiffici sit de nēre salutis
vbi dīc̃ Credere rōanuz pōtifficē suc-
cedere sc̃to petro in ea p̃fectōe ⁊ dī-
gnitate vicariat⁹ xpi q̃ ip̃e sc̃i⁹ pe-
trus in ecclia exstitit sublimat⁹ est de
nēre salutis. Et dīc̃. xi. in nouo dī-
ab anacieto. Post xpm dñm in no-
uo testamto cepit a petro sacerdotis
lis ordo. qz ip̃i p̃ pōtifficat⁹ in ecclia
xpi dat⁹ est dñio dīcēte ad eū. Tu es
petr⁹ ⁊ sup hanc petrā edificabo ec-
clesiā meā ⁊ porte inferi non p̃uale-
būt aduersus eam. Et tibi dabo cla-
ues regni celorū. vñ p̃m⁹ ligandī sol-
uēdiq̃ p̃tates accepit a dño rē. ⁊ in-
fra eadē dīc̃. Quāuis vnuerse p or-
bē catholice ⁊ ap̃lice p̃stitute ecclie.
vn⁹ thalam⁹ xpi sit. in sc̃a rōana ec-
clesia catholica ⁊ ap̃lica solūmō vo-
ce dñi ⁊ saluatoris n̄ri p̃matū obti-
nuit. tu es inq̃es petr⁹ ⁊ sup rē. Est
g̃ p̃ma ap̃li petri sedes rōana ecclia
nō hūte maculaz neq̃ rugā. glo. n̄ h̄
maculaz in dīs q̃ merito ⁊ nūero ex-
stūt filiū ecclie. vñ si nō merito tū nu-
mero. p̃ verā fidē existūt filiū. sp̃ me-
rito p̃ sac̃orū susceptōez ap̃licā. Se-
cundū vō q̃ in illa ecclia rōana solū
mō sint vā sacra in suis effectib⁹ cō-
stūta p̃z p̃ Aug. in simb. fidel sup
illū remissio p̃ctōz vbi dīc̃. Credo
q̃ nō sit remissio p̃ctōz nec vñ⁹ ali-
cui⁹ sac̃i nisi in hac n̄ra sc̃a q̃ rōa-
na dī ecclia. Et Amb. vt habet. xxi.
dīc̃. P̃es asserit se seq̃ m̄grām suāz
rōanaz eccliaz. In q̃ etiā distinctiōe

p̄ra ad idē recitant q̄ breuitatis cā
obmittunt. ad placitū tū manet p̄-
dicatoris. **P**udeat ḡ hereticorū per-
uersum dogma asserētū extra petri
maniculā. imo z sc̄am matrē ecciaz
posse aliquā vtute alicui⁹ sacramē-
ti salutes psequi.

¶ Exemplum.

Tempe illo qñ heres albt̄suz ce-
pit manifestari quidā maligni que-
dā signa faciebāt vtute diabolica
suffult. qbus tā illā q̄ alias tūc he-
refes pullulātes p̄ romanā ecciam
roborauerūt asserētes sacerdotes ro-
mane eccie eē antīp̄os. De qbus
Job. in canonica sua loquit. **Anti-**
xpi mlti sunt z q̄ solummodo ap̄o
eos essent v̄a sacmēta z nō apud ro-
manā ecciam. xpi sponsaz p̄ orbem
disp̄sam. cōfirmauerūt aut̄ h̄mōi er-
rores p̄ quedā signa arie vt dcm̄ est
diabolica pcurata. ita q̄ sup aquas
ambularēt sine submersiōe. **Q**uō cū
quidā deuor⁹ sacerdos cerneret z ex
hoc piculum fidei plurimū immi-
neret corp⁹ xpi cū p̄xide ad flumē
vbi illi maligni i p̄ntia ppli sua oñ-
debāt portēta deportauit. dixitq̄ in
audiētia oim. **A**diuro te diabole p̄
eū quē manib⁹ porto ne in h̄ flumē
ne ad hui⁹ ppli subuersionē exerce-
ant tua fantastica p̄d̄ḡia. **P**ost h̄
v̄ba illis hereticis sup v̄ndas flumi-
nis ābulantib⁹ vt p̄us sacerdos tur-
bat⁹ corp⁹ oñi in flumie p̄iecit. **E**t
ecce mira xpi potētia paruit oib⁹
p̄ h̄a mox vt elementū tetigit sacm̄
fantasia cessit v̄tati z heretici statiz
vt plūbz descēdentes in pfunduz
sunt submersi z p̄xide cū sacro sta-
tim ab angelis sublata est. **S**acer-
dos aut̄ de miraclo q̄dez gaudebat

q̄ de lactura sacri vehemēter doluit
Ita q̄ totam noctē in lacrimis z ge-
mitu p̄sumaret. **P**ed nō desuit dei
clemētia. nā mane cū ecciam intras-
set p̄xidez cū sacro sup altare rep̄it
Ecce quō deus ostendit sacramēta
hereticorum esse falsa z nostra vera
z catholica.

Sermo. ij. sc̄e ptis de mī-
stro malo z indigno hui⁹ sa-
cramēti an conficiat.

Accipite z māducate h̄ ē cor-
pus meū. **Matth. xxvj. Sa-**
lutez v̄go. **Q**uia in p̄cedēt
fmone tactū est q̄ p̄secratio cōpetit
solū sacerdotib⁹ eccie rōane. z q̄ ce-
teri sacerdotes extra ecciam ex̄ntes
p̄secrare nō p̄nt. z circa h̄ p̄ns fmo
dupicē doctrinā ammittat. **P**ri-
ma sup veri sacerdotij dignitatem
q̄ ad veritatē p̄secratiois. **S**c̄da su-
per sc̄itatē vite laical̄ cū carētia vir-
tutē consecrationis. **E**t declara-
tur partes. **P**rimo qui dicantur ex-
tra ecciaz ex̄stere sacerdotes v̄ illi
q̄ intra eccie v̄nitatē ordinati fuerūt
z postmodū ab eccia p̄sc̄si p̄ excōi-
cationē vel heresim v̄ extra ecciam
baptisati z ordiati z si v̄troq̄ mō ac-
cipiat an credēduz sit q̄ tales nō va-
leāt nec baptizare nec p̄secrare. **S**e-
cūdo an bon⁹ z sanct⁹ laicus cū sit
magis p̄nceps diuie v̄tutis z influ-
entis diuie gr̄e q̄ malus sacerdos
an tal̄ posset p̄secrē z missaz celebra-
re. z he due difficultates tangunt a
doctorib⁹ in eorū scriptis sup q̄rituz
sn̄iaz dīf. xij. q. **A**n ois sacerdos ē
h̄etic⁹ sc̄ismatic⁹ excōicatus⁹ deḡdatus⁹
possit celebrare z cōsecrē. sc̄da t̄ḡit
q̄ soli sacerdotes z nō laici sc̄i pos-

sint hoc sacramentum cōsecrare in
missa. Et h̄ argumentat̄ne si vult
predicator procedere deseruiat pro
p̄ma q̄de. canon. xliij. q. i. Audiu-
mus q̄ nō valeant cōsecrare cū ibi
dicatur. Quicūq̄ ab unitate eccle-
sie fuerit alien⁹ exsecrare p̄t inuul-
gari. ent̄vel hē cōsecrare nō potest
Et augustin⁹ etiā dicit q̄ extra eccia
catholicā nō est locus veri sacrificij
tū his argumētis nō obstantib⁹

Distinctio ser. **P**atur p̄ p̄ma q̄de hec cōclusio. tā-
thōnis i du q̄ pro p̄ma pte sermonis. Quilibz
as q̄des. p̄ sacerdos rite ordinat⁹ sc̄m ordina-
ma an q̄li- tionē eccie romane potēs p̄ferre
bz sacerdos vba consecrationis z potēs habere
possit conse debitam intentionē. potest hoc sac-
crare. mentuz conficere. vt minister prin-
cipalis cause scz virtutis dei que so-
la potest ex infinita sua potētia cō-
uertere vt p̄ncipalis causa panē in
corpus xp̄i z vinum in sanguinem
Ex qua conclusione sequit̄ alia q̄d
criminosus hereticus scismatic⁹ ex
cōmunicatus. imo degradatus sa-
cerdos potest conficere z vere con-
ficet si attēptat z obſuat cetera om-
nia que ad hoc requirunt̄. Quis cō-
ficiēdo grauiter peccat. **P**rima cō-
clusio q̄ quilibet sacerdos rite ordi-
natus ē. **P**robat̄ur naz ex verbis
Aug. in de sacramētis vt supra pa-
tuit. **H**oc sac̄m p̄ficitur q̄i quatu-
or concurrunt. s. ordo sacerdotalis.
materia panis z vini. forma verbo-
rum sacramentaliū z intentio facie-
di ea que xp̄s instituit. **E**t q̄ hec q̄-
tuor cōcurrunt z exp̄imunt̄ in p̄e-
fata conclusione. vt patz int̄uēt̄ vbi
tres conditiones tanguntur ex par-
te ministr̄. s. q̄ sit sacerdos z q̄d pos-
sit p̄ferre verba consecrationis. z

tercio q̄d possit habere debitā intē-
tionem. **I**do consecrare p̄t habita
debita materia sup̄ quā suā intētio-
nem z verba consecrationis dz di-
rigere vt sacerdos. **P**tez ptz ex sc̄da
rōne q̄ per conclusionē secludunt̄
qui consecrare non p̄t vt sunt la-
ci muti. rōne carentes. z hoc tangi-
tur cum debeat habere debitā intē-
tionem. z quarto illi qui extra debi-
tam materiā volunt conuerrere pa-
nē z vinuz p̄sensuz in corpus z san-
guinē xp̄i. **E**t dico p̄sensaz z falsaz
materiaz. vt quidē heretici nūcupa-
ti acholmite vt etiā **A**ug. in libro d̄
heresibus loquit̄. offerūt panē z ca-
seum in missis. h̄ntes pro fundam̄-
to q̄ a p̄mis hoibus abel z cayn ob-
lationes de fructibus terre z om̄iuz
fuerunt celebrate. **A**lij etiā vt ca-
thasfrigi z peccant̄ de infantis san-
guine q̄ de toto eius corpe minu-
tis punctoz vulneribus extorquēt̄
eucharistiā suaz conficere nitunt̄
miscendo euz farine z panē inde fa-
cientes. **Q**uidā vero vt aq̄rij aquā
solam sub specie sobrietatis in hoc
sacramento offerunt. z quia omēs
hi errores z similes excludunt̄ per
hoc q̄ xp̄s dñs illud sacramentū s̄
specie panis z vini instituit sicut p̄z
Patt. xvi. in verbis themat̄. **I**do
p̄z p̄ma cōclusio q̄ quilibet sacer-
dos ē. vt supra. veruz attendāt h̄c
sacerdotes quīs pp̄lo non sit neces-
sarium p̄ponere q̄ sacerdos vtatur
in consecrando pane triticeo puro.
Et si dicat raro inuenitur talis pa-
nis euz sepe alia grana frumēt̄ sint
adm̄stra. **R**espondit. s. **T**ho. di. xi.
in suo quarto sententiaz. q̄ illa gra-
na sic mixta possunt se triplic̄ h̄c

Pars scda

Sermo II

Qua spectat vel qz sunt in tanta copia qz vincunt
 den. doctri naturā z tunc nō pficiēz ibi nō sit
 ag. p. sacer panis triticeus z xps se grano triti
 cū p. p. nō vel illa grana z mixta nō
 n. p. p. di vinctur naturam tritici h. vinctur
 an. um. a tritico. z tunc pōt confici. Del ter
 tio mō sunt mixta qz sunt eq̄lia. nec
 vñ vinct aliter h. ambe manent. z
 tunc sub hostia illa ps qz triticea est
 consecratur. altera non. Pñ sūmaz
 adhibeant diligentiam sacerdotes
 in talibus. Pñ vñ etia aduertatur
 qz sit pur z vñ vñ nō acetosum
 eo qz acetum z vinum differūt spē.
 vt etia pbs in. viij. methaphis. tan
 git cum dicit. hoc modo fit ex vno
 acetum. qz mō fit ex vno mortuum
 vñ sicut hō vñus z mortuus diffe
 runt spē. ita vñ z acetum. patet h
 etia ex contrariis eoz pprietatibus
 qz vñum est virtuali calidū. acetuz
 vero virtuali frigidū. vñ qz Isido
 rus dicit. qz acetū est spēs vñi z de
 eo potest confici. Pñ cēdū qz ipse ac
 cipit vñū large p. om̄i liquore qui
 aliqz mō ortum habet ex vite. vñ etia
 am qz interdum vinum incipit ace
 scere. aut qz sit pendulū tunc potest
 confici licet melius sit desistere nisi
 necessitas vrget. z hoc ppter reuerē
 tiam sacri. qñ aut pfecte desinit esse
 vñū z est mere acetum tunc nō p
 fieri cōsecratio. Itēz notāt sacerdo
 tes qz de agrestu etia non pōt confi
 ci sanguis xpi. eo qd est in via ge
 neratōis ad vñū. vt pbs tāgit. itij
 methaphis. Pñ de piculosum ē in
 partibus vbi raro maturescunt vñe
 z semp manent etia expse a botris
 in sapore agreste. vt in partibus fri
 gidissimis. si qd em illam liquores

haberet in partibz vbi maturescunt
 vñe. diceret illū esse agrestuz. Pñ
 set tñ pbari talis liquor g. debitam
 eius digestionē. vt si post digestio
 nem haberet suauem saporem. pos
 set tunc confici. si aut nō. tunc oino
 non est conficiendū. qz nihil efficit
 nec excusant ptes vbi non crescunt
 vñia. qz vt dī fm Tho. non est aliq
 terra ad quā nō possit tñ vñuz de
 portari qz sufficiat ad celebrandum
 Ex quo documento sequit aliud vñ
 delict qd licet de musto possit con
 fici eo qz dulcedo maturationē atte
 statur que etia est digestionis spēs
 iuxta pbm vbi s. nō tñ decet ppter i
 puritatem eius. vt de ipo conficiat
 nisi necessitas emergat. Et si queri
 tur de illis qui in die transfiguratio
 nis xpi solent consecrare de musto
 z vino nouo. Rñdetur vt supra qz si
 decet ppter reuerentiā sacri. possūt
 tñ botruz bene excoctum in calicez
 exprimere guttam vel simile. quia
 tunc locum habet. c. didicimus de
 conse. distm. iij. z sequenti. vbi inter
 alta dī si necesse fuerit botrus in ca
 licem exprimatur. qz liquor dum ē
 in vna magis habet rōem cōmesti
 bili qz potabili. vt etia tangit Pco
 rus i suo qro. vbi supra z h. p. sacer
 dotū doctrina qz copiam libroz nō
 habent. Sed quo ad scdā partes mōls sup q
 sermonis. Pñ etia heretic. scisma
 tiones. excoctus. criminosis. z de ois hēticis
 gradatim conficere possit. vbi dat z possit cō
 distinctio simul z cōclusio. Pñ vbi ficē vbi dat
 tales post susceptū ordinem sic ab distinctio
 vñitate ecclesie recedunt z confice. hereticis.
 re attemptant. Pñqz vere cōficiūt
 pdictis quattuor cōcurrentibz. vbi
 vero extra ecclesiam nō rite fuerūt
 b

Scda ps f.
 mōls sup q
 stiones. Pñ
 scisma
 tiones. excoctus.
 criminosis. z de ois hēticis
 gradatim conficere possit. vbi dat z possit cō
 distinctio simul z cōclusio. Pñ vbi ficē vbi dat
 tales post susceptū ordinem sic ab distinctio
 vñitate ecclesie recedunt z confice. hereticis.

ordinati nec intendunt facere quod ecclesia
romana precipit esse faciendum in tali
modo ordinatio et consecratione. tunc
nullo modo conficiunt. Probat quod
ad ambas partes conclusio. Nam quod pri-
mi possunt conficere patet ex docto-
rum sententiis ubi est dist. xiiij. Nam
quod sacerdos habet potestatem consecrandi
ex caractere sacerdotali et caracte ma-
net in heretico scismatico criminoso
et degradato. igitur quilibet eorum potest
consecrare quantum grauius peccat.
si attemptat. Item alia ratio est san-
cti theobaldi. Omne quod datur post con-
secrationem est perpetuum. propter quod
non exprimitur aliquod tempus sed
manet perpetue ordinatus sicut per-
petue baptizatus. Unde et in inferno
recognoscitur baptizata anima a non ba-
ptizata et ordinata seu insignita ca-
ractere anima a non insignita cum
ergo insignitio sacerdotalis sit hu-
iusmodi. Ideo per talem insigniti-
onem dum vivit habet potestatem
consecrandi. licet non meritoriam
ubi illam exequitur in actum. verum
et si de excommunicatione et hereticis non sit du-
bium. tamen apud aliquos forte de gra-
datione faceret dubium. eo quod talis tra-
ditur potestati seculari. ut secularis
puniendus. unde sicut secularis non
potest conficere. ita nec degradatus
Respondetur quod degradatus traditur
potestati seculari. non quod debeat
habere dominium in eum tanquam in se-
cularem. sed ut habeat iurisdictionem
ministerialem in eum quia videli-
cet potestas tunc secularis est mini-
ster spiritualis potestatis. sic etiam
heretici traduntur ad puniendum.
Iuxta ea. Ad abolendam de here-
ticis potestati seculari. Secunda pars

huius conclusionis. quod videlicet ubi
non sunt rite ordinati nec conficere
volunt secundum ordinationes ecclesie ro-
mane sed secundum suam sectam. tunc nul-
lo modo conficiunt. Et hic materia
ad predicandum populo est per ne-
cessarium propter varias hereses
quarum una dicta viguit scilicet rival-
densium quorum papa ut supra ta-
ctum est ubi inclinari debuit con-
fessus. et tamen incineratur argenti-
ne quia relapsus modum habuerit
ordinandi presbyteros per manuum
impositionem solus. ut apostoli do-
gmatisando quod romana ecclesia nul-
lam haberet auctoritatem et quod om-
nes benedictiones eius essent male-
dictiones. Iuxta illud Malach. i.
Maledicam benedictionibus ve-
stris cum alijs quam plurimis articu-
lis erroneis quos tales frivole te-
nent nullo modo conficere possunt.
Erat etiam eius titulus. **Fridericus**
dei gratia episcopus christi fidelium ab-
negantium donaciones constantini
Et per hoc patet solutio ad argumē-
ta in principio adducta. ita a. c. **Rudi-**
minus. xxiiij. q. j. quia etiam super verba
Augustini. extra ecclesiam catholicam
Non est locus veri sacrificij intelligi-
tur tamen. quod ad istos iam tactos hereticos
quod etiam super primos qui videlicet licet
sint rite ordinati et conficere valeant
tamen extra ecclesiam conficiunt et sine ef-
ficacia. unde eorum benedictionibus maledi-
ci. iuxta auctoritatem Malach. idu-
cia. sic etiam pergit malis sacerdotibus
et criminosis in ecclesia in quantum sibi ipsis
eorum sacra non profunt. et alijs professe
valeant. Sequitur ex his alia doctrina
super laicos sanctos cum sint deo propinquo
res quam mali sacerdotes. adhuc confici-

Secda pars

Sermo III

cere nō pnt de q̄ in seq̄nti smōe tra-
ctabitur.

Exemplū sup sacra hereti-
corum.

Predicante sciō Petro martire
in partibus lumbardie q̄ z primus
inq̄sitor hereticoz fuit z ab eis inter-
fectus contigit eum inq̄dum declia-
re ad domum cuiusdam dñi ville.
cuius subditi erant heretica prauis-
tate infecti. taliter q̄ vera sacramen-
ta non haberentur in romana ecclesia
per orbē dispersa. h̄mō apud eos
z seducebantur p̄ dyabolum se i an-
gelum lucis transformantem z ta-
lia p̄dicāte z q̄si innumerabiles ho-
mines sic erant seducti. unde cū q̄-
dam die famuli dicti domini ville
sibi in secreto persuadebant alias fi-
dem quā vsq̄ tunc tenuisset. Rēdit
si aliā fidē meliōrē scire libet̄ illaz
recipem. Cui illi. Nōne credēs āge-
lo aut brē Marię virginis dicēti tibi
q̄d alia meliōr inueniret̄. ymo inq̄t
credere. tunc illi promiserunt quod
die crastina super hoc beatam vir-
ginem audiret z videret. Cum eis q̄
ad illorum ecclesiam veniens ip-
sum demonem in forma p̄dicta vi-
dens quasi iratus ē eū vix p̄cibus
alioz vicinis demon eum recepit. p̄-
cipiens q̄ doctrine illoz famuloz
obediret. Ad quē euz postea sc̄tus
Petrus venisset z vultum eius im-
mutatum vidisset vix ab eo causam
scire potuit. Cui finalit̄ totū apuit
sperans sanctum Petrum etiaz ad
illoz errorem ducere qui p̄misit
q̄ si brā vgo Maria ei aliā oñdere
veller fidē eā ex corde recipet z dñs
ville p̄misit q̄ i crastio ip̄az audiret
vñ m̄c surgēs dñs petr⁹ duas con-

secūst hostias z vnā sumens aliā in
pixido refuauit. Cū q̄ cū alijs corā
dyabolo cū venisset z ab eo dure re-
p̄bēsus fuisset q̄ suos suos p̄sequer̄
z nisi eēt m̄r miscōie eum mīme ad
miam recipet. Tūc bt̄s petr⁹ pixi-
dē extraxit. dicens. Si m̄r ei⁹ es ado-
ra h̄ filiū tuū qz inq̄tū de⁹ mator te
ē z eū adorare teneris. q̄ statim enan-
ti fetozē maxim p̄ se relinq̄ns et sic
p̄dict⁹ dñs ad fidē ē renocat⁹ ex quib⁹
b⁹ falsaz diabolica hereticoz sacra q̄
tum a sacris eccle romane sen etiā
catholice differunt pater.

Sermo tertius scde partis
Cur necessariū sit in ecclesia
vt hoc sacm cōficiatur a bo-
nis et malis sacerdotibus.

Accipite z comedite h̄ est cor-
pus meū Math. xvi. Sa-
lute vgo. Postq̄ in p̄cedē-
ti smone tacitū est q̄ ois sacerdos rē
te ordinat⁹ siue sit bon⁹ siue malus
hoc sacm conficere possit. Restat
p̄pter infirmos auditores z sepe tā
dubiosos q̄ malis sacerdotibus bo-
nos laicos solent p̄ferre ymo exp̄ie-
tia me docente sepe reperti sunt du-
biosi estimātes oino q̄ omnipotēs
deus non ita cōem se preberet bōis
z malis sacerdotibus. cū ex tali cō-
one malozum multum offendatur
meliusq̄ foret. vt a sanctis laicis q̄
a malis sacerdotibus tractaret̄ z cō-
ficeretur cuius occasione duplex sa-
luberrima doctrina tam āministra-
bitur. Prima necessitas diuine in-
stitutionis super equalem consecra-
tōis p̄tatez ecclesie traditā. Secda
sup legē a p̄batōz virisq̄ p̄tātā
bōis q̄ malis sacerdotib⁹ p̄cessam.

Distinctio ser-
monis sup
quas qōnes

Et p hanc partem intellectum declarā
de sunt q̄stiones due quas p̄ia tan-
git necessitatē talis institutiōis. qua-
re videlicet necessariū fuit. xpm ih̄s
saluatorē sic sac̄m instituere ut cau-
sa a bonis q̄ a malis possit cōfici et
dispensari sacerdotibus et nō a sc̄is
laicis. **S**cōda ne in missa mali sacer-
dotis q̄s offendatur declarandū est
in quibus differat missa boni sacer-
dotis a malo celebrante. **U**n̄ super
primā questionē datur hec cōclusio
Ea necessitate qua necessarium fuit
hoc sac̄m instituere. fuit etiā neces-
sariū ut taz boni q̄ mali sacerdotes
hoc ip̄m sac̄m possent conficē et ce-
lebrare. **E**x qua sequitur q̄ non fu-
it necessariū ut loco malorū sacerdo-
tum laici boni et sc̄i hoc debeāt sac̄-
mentum conficere. **P**artes cōclusi-
onis deducet p̄dicator ex octavo p̄-
mone prime partis in qua tractat d̄
institutiōis nēce precipue in scōda
p̄te sermonis si placet. vel breuif di-
cat ad propositum q̄ sicut tres vir-
tutes theologicę. fides. spes. et chari-
tas sunt nobis necessarie in hac vita
ut in futura vita fidei que est de nō
vissis succedat visio beificā. **E**t spei
nostre qua illam vitam sp̄am. suc-
cedat cōprehensio et charitati q̄ iam
necessarius viuimur deo p̄ grām succedat frui-
ut hoc sac̄m tio. **P**ecuit etiā auctore ois boni. ut
possit taz aliquid relinq̄ret i terris. circa q̄ hu-
bonis q̄ a iustmodi virtutes in summo se exer-
malis sacer citarent. ad hoc ut post summū me-
ritū summū p̄mū in alia vita acq̄-
spensari. rereut et possiderent. **H**oc aut̄ com-
pletū est. ubi sac̄m sui desici corpl̄s
et aie. sanguinis et deitatis instituit.
circa q̄s idem tres virtutes theolo-
gice sic in summo se exercitant. ita

sua merita in summo hic accumu-
lant. **E**t q̄ p̄mū corrdet merito **P**ria rati-
ideo dicere op̄et q̄ sicut nullū do-
num in terris relictum ad maxima
merita hominis deseruit. sic h̄ sacra-
mentum. siue sp̄uāl̄. siue sacramē-
taliter. sumat ita etiā ad maiora p̄e-
mia consequenda in p̄ima defuit.
Quibus sic stantibus. q̄s iam affe-
ctaret ut hoc sacramentum solum a
bonis deberet confici et tractari cuz
fideles tm̄ meritum sibi accumula-
re p̄nt audiendo missam mali sacer-
dotis sicut boni. dum mō malus nō
sit notorius ut p̄b̄bit. **P**educat p̄d̄
cator merita fidei n̄re. q̄ hoc sac̄m
dum in illo deus tot mirabilia opa-
tur. que non solum oēm sensum. s̄
etiam oēm transcendunt intellectu
creatur̄ siue humanū. siue angelicū
ut idem sit in celo. et in terra. s̄ mō-
dica panis specie. Etia in tota sua
q̄titate sic pendit in cruce q̄ non
repugnat diuine potentie. licet oēs
transcendat intellectum ut in sequē-
tibus parebit. **Q**uod si hec rō non tibi
sufficit certe concludunt sequentes
Scōda **S**cōda si solūm boni. hec haberent
conficere quis certificare posset ne-
dum fidelem s̄ et totam ecclesiā sup
veritatem sacramenti cum apl̄s di-
cere habuit in veritate. **N**ihil mihi
confessus sum. s̄ non in hoc iustifica-
tus sum. **E**t **E**ccl̄iasti. ix. **N**escit hō
an odio vel amore dignus sit. **U**bi
nota q̄ cum minor noticiā possit ha-
beri de aliena bonitate q̄ de xp̄ila et
dicte auctoritates. loquunt de noti-
ciā xp̄ie bonitatis q̄ facilius esset q̄
noticiā aliene bonitatis. sequeretur
q̄ si tm̄ boni sacerdotes hoc sacra-
mentum haberent consecrare. seq̄-

Scōda
hec ratio
fuit die

sent
oneo
les n
vram
rent
damp
ni q̄
a bon
lebra
ul pec
tiam.
Quarta rō
cipitur
menq
a ma
māc
qui e
tribu
de tr
et sac
sterit
lact
fuit i
tam
hec v
ligent
sonum
mini d
littas
tullu
Sic in
domi
menta
iudica
tu que
Perur
malis
q̄ tam
ctimol
sacer
parib
mita
discu

Secda pars

Sermo III

rent cotidie sicut i inuere decepti-
ones. itaz dubietates semperq; fide-
les non solum de vera adoratione
verum z sumptione semper habe-
rent dubitare. **Q**uid insuper super
dampnum cotidianum q; tam vi-
ni q; mortui consequerentur si solū
a bonis hoc sacramentum esset ce-
lebrandum. vbi iam non solū vi-
ui peccatores z iusti veniam z gra-
tiam. verum etiam cotidianum re-
cipiunt mortui suffragium releua-
menq; penarum. siue a bonis siue
a malis in altari offeratur. **C**onfir-
māt h omnia institutio xpi in cena
qui equalē potestatem conficiendi
tribuit apostol' bonis z malis. vt in
de traditori qui z ipe episcopalem
z sacerdotalem accepit a xpo mini-
sterium. vt supra in prima pre opis
tactum fuit. **U**nde z hoc verificatū
fuit in **M**athie electione episcopa-
tum eius accipiat alter. ligat deniq;
hec vltima ratio sane mentis intel-
ligentiaz. **Q**uis enim iudicaret cō-
sonum rationi vt elemosina bōi dō-
mini depauidanda esset propter mā-
litas ministri qui illam elemosinaz
iussu domini haberet dispensare.
Sic in proposito sacerdos mister
domini saluatoris nobis sua sacra-
menta dispensat solum vt seru⁹ quē
iudicare apostolus prohibet **Q**uēs
tu quis es qui iudicas alienuz frū
Perum quia materia occurrit de
malis ministris z supra tactum est
q; tantum meritum fidelis sibi ac-
cumulare potest audiendo missam
sacerdotis mali sicut boni ceteris
paribus intelligendo non se intro-
mittere nisi quantum necessitas

cogit. quando atq; talis imminet
necessitas vel non patebit in fine o-
peris vbi viginti quatuor dant do-
cumenta propter inordinatam vitā
celebrantium z fidelium eorū mis-
sas audientium. **A**d hoc autem q; **N**ota rōes
sepe boni layci malis sacerdotibus qre bōi lay
preferuntur. **I**ussat predicator po. ci nō pnt cō
pulum. q; licet quilibet laycus i ne-
cessitate articulo valeat baptizare
non tamen conceditur. nec cōcessū
est a xpo. vt laycus quantumcūq;
bonus valeat hoc sacramentum in
quacūq; necessitate conficere. vt p
fidi valdenses tam in mundo disp
si heretici dogmatizant. **E**t hui⁹ cā
est xpi institutio. **N**am xps aposto-
lis vt laycis dedit potestatem bap-
tizandi z plures baptizauerunt etiā
post baptismum **I**ohannis iudeo-
rum z hoc diu ante passionem suaz
vt pater **I**ohannis quarto. **I**n pñ-
cipio. **S**ed potestatem conficiendi
hoc sacramentum non dedit apō-
stolis sed vt ab eo ordinatis z etiā
post institutionem sacramentiz ei⁹
sumptionem per verba. hoc facite i
meam cōmemorationem prout su-
perius tactum fuit. **U**nde non vā-
lent hereticorum argumenta vbi vl-
terius arguunt q; quia malus est su-
mere sacramentum q; conficere et
laycus potest sumere. ergo etiā cō-
ficere. **I**tem vbi dicunt q; cum po-
testas conficiendi datur ex diuina
virtute z bonus laycus est magis q;
riceps diuine virtutis q; malus sa-
cerdos. ergo etiā valeat conficere
Non valent argumenta. **Q**uā ad p-
mum: cum dicitur malus est sume-
re q; consecrare. negatur si de maio-
ritate potestatis aut auctoritatis in
b iij

Quarta rō

Ec ratio
studie

intelligenda sit. qz psecratio est maioris
 pratis. lz sume sit maioris necessita
 tis. psecratioe tñ facta p debitā prātē
 Pñ qz vn^o pñ p innumeris psecra
 re nō aut sic p innumeris sumere.
 Iō sumere oibus pñ cōuenire non
 aut psecrare. Ad scōm vbi dicunt qz
 bonus laycus ē magis pñceps di
 uine virtutis. Rñdet pñcipatio est
 duplex vel respectu alicui⁹ pñat⁹ quā
 qz prius nō hñt. vel ad meli⁹ agen
 dū id qd pri⁹ facere potuit. Primo
 mō laycus vt layc⁹ nō est magis pñ
 cept diuine virtutis ad faciendūz B
 qd sibi ex suo statu nō cōuenit. Se
 cūdo mō qz meli⁹ exequitur qz sibi cō
 uenit facere vbi est bon⁹ qz vbi ē ma
 lus. Iō vt sic est magis pñceps di
 uine virtutis z gñe hec oia tangunt
 a doctorib⁹ in. iij. iniaz dist. xij. vbi
 de mistro altaris tractant qñentes.
 primo. In omñs sacerdos possit cō
 secrare. Scdo an soli sacerdotes B
 facere pñt. Vbi etiā in pñma qñtōe
 mgi in textu nō tenet vbi volebat qz
 hñtici zc. nō possent pñce z tñ de p
 ma pte pñmonis. Sed quo ad scdaz
 Scda p f. qñones qz etiā est scda ps pñmōis. In
 nōis an missa boni sacerdotis sit melior qz
 missa boni mali sacerdotis. Dat pñlo lz quātū
 sacerdotis sit ad eñtialia sacri. das rñfen des sa
 melior qz cramentis. vt sunt corpusz sanguis
 missa mali dñi nñi ihu xpī qz sub spñb⁹ panis et
 sacerdotis. vñi continet nō differat missa vñi⁹
 ab altera tñ qñtūz ad aliqua annexa
 notabilis est differētia. Ex qua seqt
 aliud documentū qz melius est au
 dire missam sacerdotis deuotioris
 dñmō nō credat illā supercedē i sñ
 stantialibus qz missa mali sacerdotis
 Conclusio quantum ad primā pñtē
 paret pluriū ex pñcedentibus. vbi de

claratū est. qz sicut xpīs in cena vñia
 hoc sacm instituēdo cōtulit eqlem
 pñtatem discipulis sup corpus suūz
 vez qz ad sacralem eius cōsecratōnē
 inter qz Judas reprob⁹ extitit. Itē
 qz hoc deus agere voluit propñ no
 stram certitudinē z etiā cōem vñli
 tatē inde pñuenientē qz oia locum in
 ecclesia nō haberent. si solū a bōis
 hñet pñfici. Hoc ē autē Augu. in li
 bro de corpe xpī tangit. vbi dñc. In
 mysterio corpusz sanguis dñi nihil
 a bono magis nñbil a malo min⁹ p
 ficit sacerdotē. Et qz hec omnia itel
 ligi dñt qz ad eñtialia sacri. Iō non
 differunt inter se quo ad hoc vt rñtū
 qz missē. Secunda vero pars cōclu
 sionis quo ad aliqua annexa sic me
 lior est boni qz mali sacerdotis mis
 sa z annexa considerantur in exerci
 tijs propñle deuotionis circa serua
 tas obsecratōes z petitiones sup qz
 dā spñalia in qb⁹ desiderat a dō ex
 audiri. vt si p conuersione alicuius
 pctōis. aut p liberationē alicuius
 aie a purgatorio aut vite prosperitate
 vel aliqd tale peteret in spñali tunc
 em valet tam ex ope opato. vt ē mis
 sa qz ex ope opantis. vt est bōitas sa
 cerdotis pl⁹ qz mali eo qz mali sacer
 dotis valet tñ ex opere opato. vt ē
 missa in se z sacrificiū altaris qd sñ
 operatur tñ quantum deus decre
 nerit donare. eo qz ē minister ecclie.
 Et si dicat nūqd etiā mal⁹ sacerdos
 pñt in sñb⁹ casib⁹ vt est pctōis con
 uersio zc. celebrare. Rñdet vñqz pñ
 sñ nō pñt sñb⁹ pñ nec generales ois
 nes qz facit in pñona ecclie nec spe
 ciales quas ex xpñijs facit licet ge
 nerales semper valeant pñpter chari
 tates ecclie. in cuius pñona celebras.

Pñ
 qz qñd. sa ali
 pñces pctō valere
 pñbñen etiā v
 celebra. rura tñ
 nē nō oēs. mater
 missa
 bñ sa
 stant
 qz tñ
 tur. B
 ecclia
 loz h
 facit
 Itē s
 chlp
 tes i
 meri
 nau
 re z
 cere.
 mere
 pñbñ
 pñbñ
 ces m
 niaci.
 ratio c
 ritual
 secre
 sum
 parit
 rici. J
 tis. pñ
 charit
 quia el
 tentia
 niaci
 Item
 ad se
 repe
 nota

Secda pars

Sermo III

Non p̄cto est q̄ boni sacerdotis missa alius valet sp̄s et sibi malivero alius p̄ctō valere p̄t sibi p̄t vero mīme. Patet p̄phibē etia veritas documētī fm bona v̄ celebratū in suo q̄rto dist. xliij. circa eādē materīā vbi dicit. Siquis libet audire missam sacerdotis deuoti. credo q̄ bñ faciat. dū tñ nō credat ip̄am i substantiali supercedere p̄ctōis missā q̄ tūc piculose erraret. Si v̄o queritur. Si maloz missē p̄nt audiri cur ecclia phibet. R̄ndet q̄ nō oim maloz s̄ aliquoz maloz phibet. et hoc facit ecclia. p̄mo in penā p̄cti eaz. Itē scōo v̄ p̄ subractorz audientie de culpa peniteant. Tertio v̄ alij vidētes istos sic contempni caueant sibi merito em̄ contēpnunt. vt dīc̄ Bonauentura. q̄ nō sunt digni celebrare et si celebrant nō sunt digni conficere. et si conficiunt nō p̄nt digne sumere. Et si queritur q̄ sunt tales qui phibent cū nō omnibus malis sit phibitū. R̄ndetur q̄ sūt quadruplices malī. s̄. heretici. scismatici. symoniaci. notorij fornicarij. Et huius ē ratio quia isti directe ipugnant spiritualitatē huius sacri. Nam cū sit secretum fidei inquantum fides in summo meretur circa ip̄m vt supra paruit. Ideo merito repellunt heretici. Item q̄ est vinculum charitatis. Ideo repelluntur scismatici qui charitatem scindere querunt. Item quia est vas gracie et omnis bōi contentium. Ideo repelluntur symoniaci qui gratiam emunt et vendūt. Item q̄ est sacm̄ eleuans hominē ad statū maxime spūalitatīs. Ideo repelluntur notorij fornicarij. Pbi nota fm̄ iho. vbi supra in suo q̄rto.

est differentia inter concubinarlos sacerdotes eo q̄ aliq̄ sūt notorij alii q̄ non. Et notorius efficit q̄s tribus modis vel per sententiam iudicis. q̄ in iudicio pulcr̄ vel p̄fessionē in iure factā. vel per rei euidētiā sicut quando est ita manifestum q̄ non p̄t vlla tergiversatōe celari isti prohibentur celebrare cum repulsione audientie. ymmo et repulsione amministrationis eo q̄ nullus debet recipere ab eis sacramentum et si recipit nullam consequitur gratiam propter peccatum inobedientie q̄ cōmisit. P̄p̄t p̄missi in fine dāe plura documenta super his ne ordinarij locorum seipsos et alios etnālter dampnent.

Exemplum.

Sacerdos quidam lubricus et totus imundus etc. vt intelligenti p̄t Corpus xp̄i quasi cotidie polluto ore sumebat. Et vide vindictam dī vt narrat guilhelmus alsiisiodorensis. P̄s enim circa nasum et mentum est versum in horribilem formam et lingua computruit. ita vt vix preferre posset ab amicis suis sustineri. sic q̄ miserabiliter defunctus est. Sic et sacerdos alius in gallia fuit cuius manus imissa super aram extense. igne celesti vsq̄ ad cubitos sunt combuste. Qui duo si non penituerunt vsq̄ eternaliter cruciantur in inferno fortassis tamen he plage eis in bonum cesserunt cum raro poniat deus bis in idip̄m.

b. iiiij

Sermo quartus secunde
partis. Cur sub velata specie
panis eucharistia administratur
et adoratur.

Accipite et comedite hoc est
corpus meum. Math. xxvj.
et sumat thea ex Iob. xij.
ubi angelus raphel dixit Iobie.
Sacramentum regis abscondere
bonum est. Opera autem dei revelare
et confiteri honorificum est. Deduc
si placet aliquantulum hystoriam et ma
net hoc quod sacrum summi regis quod ad
sacramentalem panem sui precio
si corporis et sanguinis anima et deita
tis abscondere id est quod maneat ab
sconditum hic in via sub specie pa
nis et vini in altari bonum est nobis
et quare patebit in sermone vel sumat
thema. Dabo manna absconditum
id est panem celestem velatum. Apo
calyp. v. h. prius saluteretur virgo. quod
supra tactum fuit quod ad intelligendum
essentiam sacramenti quo ad christum
qui partialiter et personaliter conti
netur sub specie panis necessarium
est discutere. De his que ad sensum
apparere videntur sunt sacerdos et species pa
nis et vini eo quod cum nihil sit in intel
lectu quin prius fuerit in sensu. id est de
panis. tunc de ipsa re contenta et ab
scondita clarius patebit intellectua
lis cognitio. Cum ergo ad sensum
visus ymo tactus gustus et odoratus
nihil apponitur nisi oblata panis ante
consecrationem et eadem accidentia
panis etiam post consecrationem
manet ut prius fidelibusque omnibus
necessarium sit. ut post consecratio
nem credatur quod sub illis accidenti

bus. insell. ut sunt color albus. sa
por pondus qui lentis est et rotundi
tas hostie sit verum christi corpus ab
sconditum ut patebit. Ideo triplex
ad panis administranda est salubris do
ctrina.

Prima quod deifica nostri saluatoris
panis in sacramento altaris debet esse
abscondita.

Secunda quod illius panis tantum speciem
panis debet esse contentiva.

Tertia quod illa panis tantum sub pa
ne triticeo debet manere velata. Ad
declarationem harum partium necessari
um est ad tres difficiles questiones
respondere. Prima quare deus ordina
vit ut sua sacramentalis et deifica presen
tia in sacramento maneat abscondita et velata. Secunda quare velata sit tur partes.

Quod ad primum datur conclusio
voluit divina sapientia ut in hoc sa
cramento aliud videatur et aliud cre
datur ut indignitas malorum non
puniretur et meritum credentium pre
miaretur sunt et alie cause due que in
sequenti sermone patebunt. Pater
ergo panis sermo solus duas causas
quare dominus dedit suum corpus ve
latum et prima est indignitas prano
rum que exigit ut veletur. Pro quo
nota similitudinem et rationem. Nam
sicut eger oculus appetit ut sibi sol
et quocumque lumen tegatur ne visus
amplius offendatur. Ita incredulis

qui la
modo
pedit v
near v
tum in
q hoc
huius
no to
corpus
rem sec
tigit si
tuendo
nissime
tois e
do cor
dum c
libus
ctu sca
per bo
ctione
tem p
precip
cessu e
domin
ebus
sequit
pulom
iam cur
si abbo
ne com
dixisset
et vos
bus resp
mus. ve
dit ergo
beat in
larum
pbi cor
hoc vi
mens
dem c

qui lumine fidei omnino careret solū modo naturali lumini innitētes expedit vt sol iusticie eis velatus maneat vbi curiose illud sacramentum inspicere temptarent. Ad denique hoc dicitur ne videlicet occasione huius sacramenti amplius in inferno torqueantur vbi nudum christi corpus viderent tamen non crederent sed insultarent. qđ eis non contigit si consuetam panis speciem intuendo non credunt. Ecce qđ benignissime agit cum eis misericōdia saluatoris eos a triplici malo. preseruando cordis ois operis. Nam si nudum corpus aspicerent et hoc a fidelibus māducari. subito ex ipso aspectu scandalisati peccarent in corde per horrorem in lingua per detractionem in ania per spūalem mortem patet de his tribus iacturis et precipue de primis duobus ex processu euangelico. De primo enī cum dominus dixisset. Caro mea vere ē cibus et sanguis meus vere est potus sequit. **Phil. vj.** ex hoc multi discipulorum eius abierunt retrosum et iam cum illo non ambulabāt quasi abhorrentes verba de hūana carne comedenda. Vnde et cum dñs dixisset alijs suis discipulis. Nūquid et vos vultis abire? Petrus: p omibus respondit. Domine ad quē ibimus. verba vite eterne habes expedis ergo vt horro: talis locuz nō habeat in corde etia: infidelis et vt velatum maneat et absconditum vix christi corpus et sanguis. qđ etia: per hoc vitatur peccatum lingue. pueniens ex detractōis vitio patet i eodem capitulo. Nam cum dominus

dixisset. Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. subito ligabant iudei adinuicem dicentes. Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum. litigatio hec murmur et detractio ē qđ etia: mors anime sequeretur si viderent infideles nudum christi corpus patet ex figura. i. Regū. vj. vbi dicitur. Percussit deus multos eo. qđ vidissent archam domini quia. s. nō licebat eis eā videre detectā. Archam significat corpus christi sacramentum quia sicut in archa tria cōtinebantur. Virga moysi. Tabule decem preceptorum. et manna. vt illorum operuz per illa diuinitus operata non obliuisceretur. deduc illa opera ad placitum. Ita in hoc sacramento tria habentur. corpus extensum in virga crucis. anima in qđ oēs thesauri sapie dei per scripturas tabularum. et manna id est dulcedo diuinitatis cum vrisq; coniuncta. Sed et hoc qđ in cōclusionē tangitur. qđ etia: fidelibus expediret velatum habeatur christi corpus est propter meritum fidei qđ meritum ē si circa alios fidei articulos nobis accumulamus. credendo illis solummodo ex auditu sacre scripture qđ a summa veritate emanauit. Iuxta illud saluatoris. Ego sum via et veritas et vita. in nullo tñ hō tñ meretur articulo sicut in hoc sacramento ibidem firmiter credendo eē corpus christi ppter verba summe veritatis in eius institutione prolata cum dixit. hoc est corpus meum. qđ etia: tam continue proferuntur a confidentibus sacerdotibus in persona

Scda ps p me pccato.

xpi. vñ et b sacm spālī noīat my/
steriū fīdī. Ex q̄ seq̄t qd qz vba dīer
mūt ad auditū nō ad vīfū fīdes ē
ē de auditū z nō vīfīs cū d re quā vī
dem⁹ sciam potī q̄ fīdē hēam⁹. vt
Augustinus tangit super illō Apo
stoli **1ª Cor. xj.** Fides est substantia
spandarum rerum argumētū non
apparentium. Ideo necesse erat vt
ppter tale meritū sūme acq̄rēdūz
velatū nob exhiberet sacm b. Cū
ē f3 gre. i omel. Fides n̄ h3 meritū
vbi hūana rō suple ex vīfū z nālī lu
mie acq̄sita p̄bet expīmētū. Dedu
cit hec scīus r̄ho. in suis s̄monib⁹
de xpi corpore figuram ex b̄ndictio
ne ysaac super **Jacob Gen. xxiij. 27.**
Vbi omnes sensus decepti fuerūt
preter auditum in ysaac. cum dixit
vox quedam vox Jacob est q̄ erat
verum sed quando dixit man⁹ sunt
Esaū hoc erat falsū. quia etiā erāt
manus Jacob sed ip̄e deceptus p
pter pelliculas circūdatas manib⁹
Vnde iacob significat corpus xpi
z sicut patrem decepti in q̄tuor sen
sibus z non in auditu. ita ppter me
ritum fīdē vult deus. vt solummo
do verbis que auditū deseruiunt
credamus. Nam vīfūs in ysaac de
ceptus fuit. quia caligauerant ocu
li eius z videre nō poterat habet te
xtus. Item odor in pellibus. sapor
in cibo ministrato z tactus manū
decepti fuerunt. Sic omnes nostri
sensus a suis naturalib⁹ iudicijs re
cedunt cum illos sequi non debeat
mus. quia essemus decepti. si enim
nolo credere ibi esse panem quia vi
deo similitudinem panis post con
secrationem iam non sto in ve

ritate fīdē. vnde vīfūs deceptus me
Similiter si saporem z odorem pa
nis quos sentio in sumptione. fue
ro securus credendo. ibi esse substan
tiam panis cum illis accedentibus
vt sunt color. sapor. odor. durities.
Iterum non stabo in veritate fīdē
z decipiant me isti sensus. similiter
z tactus a sacerdote qui solum tan
git similitudinem panis. decipitur
quidem si estimat se tangere panem
naturalem. cum tamen solum acci
dentia tangantur. Ideo solummo
do vox certificat nōs xpi qui dixit
ad auditū z nō ad p̄bationem alio
rum sensuum propter fīdē meritū
hoc est corpus meum z hoc verissi
mus est. sic z verissimū fuit. Vox q̄
dem vox iacob est. cum tamen ali
omnes sensus fuerant decepti q̄ de
us procurauit fieri p̄ n̄m meritū
Nam pro secunda q̄ōne datur con
clusio Quia panis ab illo est ad in q̄ōnīs.
uentionem sumptionem. consuati
onem. z amministrationem q̄ ali
cibi. Ideo conuenienter sub specie
panis z non alterius rei cōmestibi
lis. puta carnis aut sanguis xps no
bis instituit sacramentum sui cor
poris. Partes conclusionis patēt
Nam quia hoc sacramentum erat
practicandum omī loco z tpe ppter
maximaz eius efficaciam quā coti
die z omni loco operatur ad p̄uersi
onem peccatorum. stabilitatem iu
storum animarum purgationem.
z glorie beatorum augmentum. De
quibus effectibus supra in prima
parte patuit z inferius in tertia. p̄e
operis patebit. Nihil etiā omni lo
co z tempore facilius inuenitur. q̄

estus p
cie pan
corresp
ris. vt re
pia pan
ordinat
tio mel
esus m
in hoc
vt est co
elum sic
oblato
per elu
precell
xps fī
pontif
vinum
ineter
Est inf
sanis d
menru
nō est
lior ad
lenare
hoc sac
sis cum
cramen
do vt sa
do vt vi
bac vita
z fīm du
conuen
alterius
Et q̄to
muntra
bonest
diuidi
propter
sto in
sangu
Ideo
illis no

cibus panis. Ideo cōgrue sub specie panis ipm instituit xps. Itē qz correspōdet in tali specie suis figuris. vt res figurata. Et figure vt supra patuit tres sunt ad comestione ordinate. vt esus agni legalis. oblatio melchisedech in pane et vino. et esus manne que tres figure tribus in hoc sacramento correspondent vt est corpus xpi veruz qd per agni esum sicut species panis et vini per oblationem melchisedech et effectus per esum manne representatur. Et precellit oblatio melchisedech. qā xps fm ordinem melchi. factus ē pontifex eternus offerens panem et vinum. Juxta illud. Tu es sacerdos in eternum fm ordinem melchise. Est insup pās ab illor ad sūptōz tā sanis qz infirmis quibus hoc sacramentum administrare oportet q nō est de alio cibo. Est et tertio ab illor ad conseruationem quia enim leuare portare et custodire oportet. hoc sacramentum varijs de causis cum aliquando tractatur vt sacramentum et sacrificium. aliquando vt sacramentum tantum. aliquando vt viaticum pro cedentibus ex hac vita sicut primum fit in missa et fm dum reservatur in sacrario. idē conueniēter sub specie panis et nō alterius rei occultatur et sumit xps. Et qrtō quia panis ab illor ad administrationem eo q mundus et honestius tractari potest in altari et diuidi i oblata in suas partes tres propter diuisionem factam in christo in tribus ptiibus. scilicet aie. corpis et sanguis q ab iniūce fuerūt separate. Ideo conueniēter sic in oblata panis nobis administratur et occulta

tur. **De** hic que ad lrālem sensu defuit cū quo tñ mysticus sensus concurrat quē vtiqz xpus premissis subintelligi voluit. Quia enim sacramentum quodlibet est sacre rei signum ex eius diffinitione vt ablutio exterior in baptismo significat interiorem abluionem per gratiaz a peccato. Et hoc sacramentum etiam debet continere ab extra aliqd signum ducens in cognitionem rei contentę et occultate. Ideo conuenientius signum dari hō potuit nisi vt sub panis specie et vini que trium rerum sunt expresse sacra signa rei videlicet contentę et signate. vt ē corpus xpi verum rei insuper non contentę sed signate vt est corp⁹ mysticuz qd est ecclesia rei etiam non contentę sed causate. vt est relectio spūalis. **P**as enim res species panis et vini apertissime significant eo q sicut ex pluribus et puris granis panis conficitur et ex multis racemis vinum confluit sic corpus xpi verum ex pluribus mēbris puris et immaculatis consistit. Et similiter corpus mysticum ex multis fidelium personis a culpa mortali mundis et vinculo charitatis vnitas ecclesiastica vnitas consistit. i. **C**or. x. vn⁹ pās et vnū corp⁹ mlti sum⁹. **P**ide si placet vlt⁹ augu. i. omel. super euāgelii. Caro mea vere ē cib⁹ et. **I**te tho. i. fmo. d. corpe xpi sermo. nono si hnt p mēib⁹ vlt sufficiat hec q nōra sūt. **F**inalr iā p tta qōne cur sū spē pās triticeī tm xpi corp⁹ velat et nob ministrat ē celo. qz nobilissimū corp⁹ i celo et i tēra ppter pūctā diuinitatē fidelib⁹ dat vt nobilissim⁹ pās filiorū dī. id ē occultat sū spē nō

Tertia qd.

bilissimū panis scz triticeū. **Ubi** no-
 ta q̄ sicut **Eleb**timiste asserunt om-
 nia metalla ab auro quibuscūq̄ egrit-
 tudinibus differri z complementū
 suum quodlibet recipere dū pur-
 gatur in aūz transmutatur. Ita si
 ligo z omnia alia grana vbi purgā-
 tur appropinquāt ad tritici purita-
 tē. **Unde** z panis triticens qz z pa-
 nis nobilissimus ppter excellentes
 suam puritatem optime huic cele-
 sti cibo debet conuenire vt videlicet
 tūmō sub tali specie sacerdos vale-
 at conficere xpm velatum fidelib⁹
 ministrare finaliter etiam concludē-
 do q̄ tale velamentum dñici corpis
 nobis per necessarium inuia existit
 cum claritatē huius xpi corpis glo-
 riosi. nullus mortalium ferre posset
 sicut nec claritatem solis. Cuius ta-
 men claritas ad claritatē ebullit cor-
 poris comparatur sicut gutta ad
 totum abyssū maris. **Accipe** figu-
 ram **Exod. xxxiiij.** z deduc illam hy-
 storiam p exemplo finali cum alio
 qd inferius rāgitur q̄ **Moy**ses po-
 suit velamen super faciem suā qñ
 loquebatur p̄p̄o ppter claritatē vul-
 tus eius q̄ acceperat ex frequēti ap-
 propinquatione ad diuinum lu-
 men qñ loq̄bat̄ euz dñō. **Et** fortior
 corpus xpi totaliter dīforme factū
 z glorificatū in resurrectione nullus
 mortalīs oculus inspicere pōt. nisi
 velatum. **Quid** aut̄ sentiendum sit
 quando in hostia videtur forā car-
 nis aut ymaginis alicuius p neces-
 sarium est declarare in sequentib⁹.
Exēplū aliū ad precedēs.
Sacerdos quidam aguit os cu-
 lūdam demoniaci z hostiam non
 consecratam imposuit p̄cipiens vt

in virtute illius hostie exiret qñ de-
 moniacus hostiam dentibus dila-
 cerans. dixit. **Non** exibo ppter istū
 panem non consecratum. **Uñ** euz
 sacerdos stupefactus hostiam con-
 secratam immittere vellet prius de
 mon a quodam alio interrogatus
 quomodo cognosceret quando ho-
 stia esset consecrata vel non. **Respo-**
 dit ex virtute diuine potentie q̄ me-
 premisit infernalibus penis vbi ad-
 est cognosco. **Et** dūz quereretur an ne-
 oculo intellectuali suo presentia xpi
 corporis posset intueri. **Respondit**
 stulta interrogatio cum illum solū
 modo beati z puri possunt conspi-
 cere oculi. **Et** dūm hostiam consec-
 ratam immittere quasi attempta-
 rent. dixit. **Non** oportet per me p-
 pter eius presentiam et preceptum
 exire cogor z sic abscessit. **Eccē** cur
 expedit vt velatum suscipiatur z p-
 pter fidei meritum z ppter corporis
 glorificati claritatem.

Sermo quintus tractās d
 sacramento miraculoso quā-
 do non velatum conspicitur
 sed carnis aut ymaginis for-
 ma apparet in hostia.

Sacramentum regis abscon-
 dere bonum est. opera autē
 eius repelare z confiteri ho-
 norificum est. **Thobie** duodecimo.
 Quasi diceret ad nostrum propo-
 situm. **Et** si sacramentum regis ce-
 lestis abscondē z velatus suscipe sub
 spē p̄is bonū sit rōib⁹ in p̄cedenti
 fmōe tactis tñ opa e⁹ in miraculis

Scda pars

Sermo V

apparitionibus. qñ spēs pueri. aut
carnis in hostia apparet. declara-
re ad dei honorē p̄ necrū ē. **Cui⁹** oc

Iplex qđ casione salutē prius virgo. De mī
sacro mī raculoso sacro locuturus ad plenū
raculoso expedit sup̄ tres qñones b̄f̄es tres de-
claratōes. **Prima** an s̄b sacro mīra-
culoso qđ tūc dī miraculosus qñ in

hostia post p̄secratōem apparet spe-
cies pueri vel alicui⁹ ymaginis aut
spēs rubea carnis aut sanguis. de-
beant fideles credē ibi ēē v̄z sacm̄
corpis et sanguinis xp̄i. ita qđ sacrali-
ter ibi sit p̄ntia xp̄i. sicut per lumen
fidei credimus esse xp̄m sub spē cō-
suetā panis alba post cōsecrationē

Scda qđ. **Scda** qđ declaranda. **In** credēdū
sit qđ illa spēs qđ sic apparet vt yma-
go aliq. vel vt caro. aut sanguis. sit
vera et n̄alis forma xp̄i. aut aliena qđ
dam a p̄ntia et naturali forma xp̄i.
et hec questio diuidet̄ in duas p̄pter
duas doctoz sentētiās. habēs etiā
terciā qñdem annexā vt patebit. tñ

Prima qđ. **Prima** qđ erit quid sa-
cerdoti circa sumptōnem qđ fidelī-
bus circa adoratōem sit faciendū.
In vīz sacerdoti cōueniat sumere
sacramētū miraculosū. et an fideles
cultu latrile debeant adorare. Quo
ad p̄mā qñtionē. **P̄s** sermo ad du-
plicē tēdit catholicā doctrinā qñ
Prima ē erroris cuiusdā piculosi-
simi refutatiua. **Scda** est catholice
veritatis sup̄ miraculosū sacm̄ de-
claratiua. Et hec due presunt de-
claratōe p̄ duo membra sermōis p̄i

Iussio ser-
tis. **Primū** errorem quendā abijci-
onis i du ar. et scda veritatē cōcludit. **Error** at
e partes. pessimus a me. tanq̄ inquisitore re-
pertus extitit. in non nullis gribus
alamante. et p̄sertim succie. quē et

am defendere qđ de maiorib⁹ pla-
tis et ep̄is attēptauerūt asserēdo. qđ
sacm̄ tale miraculosum vt p̄missū
ē nō esset amplius censendū v̄z sa-
cramētū eucharistie. nec cultu la-
trile adorandū. s̄m̄ pro reliquijs
vt alie reliquie seruandū et reponē-
dū. et hec cōtrouersia mota fuit rōe
defensionis cuiusdā sacramētī mi-
raculosi in quadā p̄positura ordi.

canonicorum regulariū reseruatī
put adhuc refuat. vbi forma cruo-
ris apparet in hostia. iam a trecētis
et amplius annis. locum nominare
nō expedit propter p̄latorum re-
uerentiā et quia derogare veritatī
in hoc sacramento vergit in ei⁹ ma-
gnam contumeliā. immo et fidelī
maximū periculum. **I**deo aduertē

Nota argu-
da sūt aduersariōz argumenta. ne i-
menta illo
posterum aliquis super illa funda-
rū qui nole
re se habeat. et p̄mū eorum solutio
bant sacm̄
nes attēdere. **Sicunt** ergo argumē
tando cessantē specie sacramentali
sum nō esse
cessat sacramētum. sed in sacramē-
v̄z sacm̄.

to miraculoso. cessat spēs sacramē-
talis. ergo cessat sacramētū. **Prī-**
mū qđ cessante specie sacramentali
cessat sacramētum. patet per docto-
res. vbi declarant questiones qđ dī-
sub spēs sacramentalib⁹ panis et vi-
ni. maneat corp⁹ xp̄i et sanguis. vbi
in questione. quā sanctus **Tho.** mo-
uet in terciā parte. questōne. lxxvij.
articulo quarto. **An** species sacra-
mētales possunt corrūpi et articu-
lo octauo vbi querit. **An** vino cōse-
crato possit aliquis liquor immisce-
ri. in quibus declaratur qđ vbi per
aliquas alterationes circa speciem
panis. aut immixtiones alicuius li-
quoris in vinum consecratum. de-

finūt et corrūpūntur spēs ille sacmē
tales. nunc non est amplius ibi sac-
mentum. Alted q in scōa pte argu-
menti tangitur pater de se ad sensū
cum in sacro miraculoso iam cessa-
uit prior spēs alba et consueta pās
vñ cessauit esse seu eētia sacri. que
p̄sistit in vera cōtinētia. seu inclusio-
ne veri xpī corpis et sanguinis anie
et deitatis. Aliud argumentum. Fi-
des nostra circa sacramentum hoc
non obligat vltius credere. nisi s̄
institūtōz xpī. vt sicut ipse instituit ad
credendum et sumendum. ita et nos
credere et sumere debeam⁹ sed ipse
sub consueta panis forma. panis vi-
delicet azimi et triticei cōsecrauit.
sumpsit et sumendum tradidit et nō
sub specie aliqua miraculosa. s̄ nō
tenemur credere. q sub q̄cūq; alia
forma etiam miraculosa sit verū sa-
cramentum. Partes argumēti pa-
tent p se. Tercio argutum fuit hoc
quod credere tenemur esse in h̄ sac-
mēto. Hoc etiam sumere possum⁹
et tenemur. s̄ sacramentum miracu-
losuz non possumus sumere nec te-
nemur s̄m doctores hoc declaran-
tes eo q xp̄s apostolis non dēt ad
sumendum in specie miraculosa. s̄
cōsueta panis triticei. Reponi autē
debet ad sacra cum alijs reliquijs.
Quarto arguitur. Corpus xpī inci-
pit esse in hoc sacramento v̄tute v-
boz sacramentalium et conuersio-
nem sacramentalem s̄ super carnē
et sanguinem miraculose apparen-
te non tendunt sacramentalia vba
nec in ipsam miraculosam appariti-
onem. conuersio facta est. ergo non
est ibi sacramentum. Quinto addu-
xerunt dicta quorundam doctorū

precipue Richardi in suo quarto
scripto distin. x. vbi querit. An cor-
pus xpī. vt est in sacramento possit
oculo corporali videri. et cum in re-
sponsione dicit. q̄ existentia corpo-
ris xpī vt est in sacramento non po-
test videri oculo corporali naturali
nec virtute glorie nec per miraculū
subdit q̄ etiam impossibile est talē
speciem fieri que sit illius existente
expresse representatiua. Vnde si a-
liquando apparet species paruuli
vel frustum carnis. non credo q il-
lud sit corpus xpī. Et idius etiaz in
Theoreumatis et dicuntur theo-
reumata. quinquaginta conclusio-
nes quas idem doctor fecit de cor-
pore xpī in vno tractatu dicit. xxiij.
theoreumate cuius miraculose appa-
ret hostia in figura pueri vel in spe-
cie carnis prout xp̄s sacramentalit̄
existit dimensiones ibi apparentes
dimensiones xpī esse non possunt.
predicator exprimat dimensiones
per longitudinem et latitudinem il-
lius forme pueri vel carnis que vi-
deretur in hostia miraculosa. **¶** **¶** **¶**
pro secunda parte sermonis et p ve-
ritate dat conclusio hec. Sic firmit̄
sime credendum est et nullaten⁹ du-
bitandum quod sub sacramēto mi-
raculoso. vipote q̄ndo apparet for-
ma pueri aut carnis vel sanguinis
sit vera presentia xpī corporis san-
guinis anime et deitatis. sicut existit
post consecrationem in consueto sa-
cramento altaris. Conclusio hic qz
directe opponitur argumentis pre-
tactis. V̄tio argumēta ipa sunt sol
Argum
uenda et post intellectus conclusio toz solu-
tis in sequenti sermone ponendus nes.
licet enim ordo rationis exposceret

Scda po
mōis q̄
oclo.

quod p
oma ar
semper
argumē
suas so
pulum
talem e
nem di
ctation
abceder
rum du
ergo ad
illa regu
menton
es sacra
vel vici
utur in
humid
cinerar
do spe
rum p
formā
guinis
rus in
quēti s
rum ded
to mirac
et perfec
tenduz ē
tacum e
tam esse
corrupti
loie. sapo
posset f
nis et vi
manet e
du man
es pau
sclentur
tur. vt i
de hoc
nere sa

quod post declarationem conclusi
onis argumenta soluerentur tamē
semper expedit predicatori. ut statim
argumenta ab eo allegata capiant
suas solutiones et hoc propter po
pulum astantem qui non semper to
talem expectant materie declaratio
nem dum post argumentorum re
citationē. et ante ipsorum solutionē
abscederet in errore ut argumēto
rum ductus relinqueretur. **P**icitur
ergo ad primum argumentum. q
illa regula cessante specie cessat sac
ramentum intelligitur quando speci
es sacramentales cassant naturali.
vel violenta corruptione. ut si ex di
uturnitate putresceret. vel ex nimia
humiditate vel ignis adustione in
cinerarent. **N**on autem intelligit quā
do species sacralis consueta nō cor
rumpitur sed mutat in speciem seu
formā miraculosam carnis aut san
guinis vel ymaginis. et q hic sit ve
rus intellectus regule patebit in se
quenti sermōe. ubi per dicta docto
rum deducetur quod sub sacramē
to miraculoso semper est integrum
et perfectum sacramentum. **A**dver
tendū ēt sup b quod de corruptiōe
tactum est specierum q oportet tā
tam esse specierum sacramentalium
corruptionem et alterationem in co
lore. sapore. et hmodi q nullo modo
posset suari natura seu essentia pa
nis et vini si ibi adesset eo qd qdū
manet eēntia panis seu natura tam
diu manet corpus christi siue speci
es panis aut vini denigrentur con
gelentur rarefiant vel condensen
tur. ut inferius in speciali sermone
de hoc tractabitur qdū censet ma
nere sacramentum sub speciebus

sacramentalibus que etiam deda
ratio per necessaria existit propter
varios errores qui ex reptione sacra
menti furtive ablati et inter vepres
post triennium reperi contingerūt
quibusdam asserentibus non fuisse
ibidem sacramentum amplius p
pter liquefactionem specierum sa
cramentalium. alijs oppositum as
serentibus qui etiam casus contige
rat in dyocesi patavienf xpe maur
kirchen. **A**d scdm argumentum di
citur q christus in institutione sac
ramenti voluit tradere eccle cōez mo
dū cōsecrandi et sumēdi fm quez se
mansit. pmisserat cū ecclā dicēdo
hiscū ero vsq zc. **N**ū nō pueniebat
ut ibi spē miraculosa illis sacramē
tū traderet. **E**t p b etia p3 rñsio ad
tertiū argumētū. qz ut patuit sacmē
miraculosum non sumit eo q xps
sic sumēdū nō instituit. veruz sacer
dos tenet expectare si ad psuetā for
mā panis rediret. et tunc sumē dz. si
vō nō rediret tūc aliā hostiā psecre
tenet. ut sic integra sacra pcpiant d
pse. dist. ij. **C**ōpim⁹. **O**bi hī q sacer
dotes aut integ sacra pcpiaūt aut ab
integ arceāt. qd vō agēdū foret si z
illa scda hostia seu ēt trita et sic sp cō
uerterēt i foias miraculosas iferi⁹ pa
tebit. sed ad pñs hec solutio sufficit.
Ad quartū argumentū dī q l3 con
uersio sacralis nō fuit facta i has spe
cies miraculosas. sicut nec sacramē
talīa verba ad ipsam miraculosam
formam se terminauerunt. tñ qz sac
ramentalis conuersio prius facta fuit
virtute sacramentalium vboz et ex
diuina virtute potest eadē species
alba que prius fuit transmutari in
aliā specie carnis. aut pueri. siue

amotōe xpi corpus. Ideo manet ve-
ritas sacri sub specie miraculosa sic
sub cōsuetā albi panis. Ad dictū ri-
chardi vbi dicit. q̄ vbi appet species
miraculosa pueri zc. nō credo q̄ il-
lud sit corpus xpi. Rūdet sicut illis
p̄ tunc fuerat r̄sum q̄ non intelli-
gunt sic arguentes verba doctorū
Dicunt em̄ q̄ illa forma q̄ sic appet
nō sit corp⁹ xpi. id est naturalis for-
ma corp⁹ xpi zc. p̄p̄ia. q̄ de isto est
varietas opinionū. vt patet in se-
quenti s̄mone t̄rio. nō aut̄ dicit. qd̄
sub illa forma miraculosa nō sit eu-
charistie sac̄m̄ amplius sic aduer-
sarij autumant. Et p̄ hoc etiam p̄z
solutio ad dictū egidij. cū loquitur
de dimensionibus compādo dimē-
siones forme miraculose ad formā
p̄p̄iam xpi corp⁹. vñ zc. theozemate
sequenti concedit ibi esse xpm̄ dī dī
sp̄satiōe sp̄ali s̄b foia miraculosa

**Exemplum de miraculosa
apparitione in sacro altaris.**

Sacerdos qdam sc̄tēvite ac br̄ss̄
me virgini plurimū deuotus tēpra-
tioni pulsatur deo p̄mittēte. vt sic p̄-
etas dubitatōz ceti in fide solidare-
tur sic de dubitatōe Thome euāge-
lica narrat veritas. Dubitare em̄ ce-
pit qūo sub sp̄e panis verum zc. inte-
grum xpi corpus esse posset. q̄ etiaz
de causa assidue matrē pietatis ino-
cant. vt ei in tam gr̄ati periculo s̄b-
tineret. qd̄ zc. factum est. Nam qdaz
die eo celebrante subito ante pater
noster hostia disparuit. Admirans
z p̄teritis de hoc subito extra seip-
sum alienatus ab exterioribus sen-
sibus. virgo br̄a sibi apparuit filij
in vlnis tenendo. Exhilarans plu-

rimam in conspectu v̄rgis zc. tamē
tremefactus. virgo beata dixit. Ec-
ce eum quem virgo puerpa peperit
Ecce quem in sacramento cōsecre-
sti. Ecce quem tuis manibus tenui-
sti. quem tangendo zc. leuando cun-
ctis ostendisti. zc. quem in sacramen-
to totiens sump̄sisti. Nunc ergo eū
tibi trado. vt deinceps sine hesitati-
one eum deuote zc. reuerenter susci-
pias. Et sic deposuit puerum pul-
cherrimum super altare. Vnde et
sacerdos ad se reuersus. species pu-
eri quasi ad ictum oculi inuens. vi-
dit quomodo in hostiam p̄is pau-
latim zc. successiue transfigurat⁹ fuit
Sicq̄ ip̄am hostiam gaudenter et
cum ingenti granarum actione su-
mens. lachrymis perfusus. omnis
dubitatio deinceps in eo cessauit.

**Sermo sextus secūde par-
tis quando forma miraculo-
sa non equaliter sed differen-
ter sepe apparet. et quomo-
do tunc sit immutatio solū-
modo circa oculos vidētis.**

Sac̄m̄ regis abscondere bo-
num est. opa aut̄ eius reuela-
re zc. confiteri honorificum ē
zc. vijs. Solutis argumentis. p̄ p̄i-
ma questione qd̄ videlicet sacramē-
tum miraculosum sit vez zc. p̄secuz
eucharistie sacramentuz. nec aliter
estiari. aut credi debet a p̄p̄o fideli-
ymo oppositū p̄naciter asserē ē he-
reticū zc. impiū cū in magnā v̄gat v̄l
zc. s̄at̄ v̄lūm̄issimi sac̄i contumeliaz
Qnare gaudere debent ecclesie et
congregationes monastice in q̄bus
bm̄oi. referant sacramenta. p̄ vt in

Secda pars

Sermo VI

monte scđo ppe monachum in bava-
ria. et in Augusta extra muros ciui-
tatis monasterio sancte crucis et in
quā plurimis alijs locis germante.
Iam expedit scđam discuterere dif-
ficultatē. Ad inuestigandum de ipsa
forma q̄ apparet sub ymagine pue-
ri aut carnis. An sit censenda vt p-
pria forma xpi. vel non salutes vgo
Ad hanc difficultatem prius est no-
tandum quod in hac in materia est
triplex mens doctorum non inuicē
discordantiū in fidei piculuz cū sal-
ua fide oēs tres teneri possunt. nec
vt sic discordant. sed mutuo se exer-
cent. Pro quā opinionū declara-
tione pmittere optet. in quo omēs
doctores conueniunt et in nullo di-
screpant. videlicet q̄ talis miraculo-
sa apparitō tripl̄ potest fieri. Pmo.
q̄ nō equalit̄ omnibus intue-
ribus apparet. s̄ sepe vni absq̄ spe-
cie miraculosa. videlicet solum sub
specie consueta panis et sic eucharis-
tiam adorando. alii aut̄ sub sp̄e ali-
qua miraculosa. vel pueri v̄ carnis
aut sanguinis. quēadmodum sepe
mihi exiit̄ relatum a certis deu-
tis psonis in cōfessione. quō s̄ hu-
milis modi interdum sp̄ibus miracu-
losis conspexissent. licet alijs circū-
stantibus sola sp̄es panis v̄sa fuēit
vel q̄ interdum sub specie consueta
panis. et post paululum sub sp̄e car-
nis. aut pueri vidissent. Alio modo
fit apparitō miraculosa equalit̄ oī-
bus intuentibus. et q̄ h̄mōi forma
q̄ sic miraculose apparet pōt eē v̄a
et natural̄ forma xpi. pcedens v̄iez
a gloriato corpore xpi cum semper
corpus gloriatum h̄t in potesta-
te vt se oculo corpali obijciat in for-

ma gloriata vel nō gloriata et
am in forma pue q̄ritatis aut ma-
gne. Ideo qui hoc tenere veller nō
esset censendus hēticus cum et certī
doctores Alexandr̄ de ales sequen-
tes hoc tenent et alior̄ tenere nolen-
tes argumēta solnētes. Tertio aut̄
modo fit q̄ talis forma miraculosa
nō est xp̄ia forma xpi corporis. sed ē
quedam imutatio facta circa colorē
album. qui prius aderat in colorē
rubicum. aut aliquā ymaginē. Et si
cur prius sub specie alba hostie cre-
debat̄ et venerabatur. v̄ez xpi cor-
pus cum ania et deitate. sic credēdū
est esse post miraculosam imutatio-
nē illius sp̄is consuete panis albe. i ru-
beam sp̄em vel alias quācūq̄. ymo
semper in omnibus tribus modis
rectatis veneratur colitur v̄ez xpi
sacramentum. Et quia de omnib⁹
tribus modis populus informād⁹
censetur. ymo et sacerdotes qui alijs
de hoc inquirētib⁹ sanaz doctri-
nam tradere tenent̄. Paratur nobis
in p̄nt̄ sermone triplex salutar̄ do-
ctrina. Prima super diuersum ap-
paritōis modum in sacramēto mi-
raculoso contentū. Secda sup̄ diuer-
sam doctrinam tam doctis q̄ indo-
ctis p̄mulgādā. Tertia sup̄ diuersos
autores apparitōes pcurantes mi-
raculosas recitationem sup̄ primū
modum talis conclusio. Quando
cūq̄ sacramentum eucharistie ap-
parer non equaliter omnibus s̄vni
consueto modo alteri in aliena for-
ma puta rubea vel ymaginis tunc
nulla immutatio facta fuit nec circa
corpus xpi sacramentaliter ibi con-
tentū nec circa sp̄em p̄suetā panis s̄
solūmō in oculis videntis sp̄em mi-

Conclusio
sup̄ p̄mū
modum.

raculosam sit immutatio. ita q[uod] illis
color in consuetudine ei apparet. Et q[uod]a
difficile ē p[re]dicatori hoc populo r[ati]o
di declarari expedit ei. ut per aliq[ui]s
manuductiones hoc faciat tam ex
sacra scriptura et gestis sc[ri]pt[ur]ar[um] q[uam] etia[m]
ex opibus maleficorum et magoru[m].
Pam **D**anielis. v. habetur q[uod] in ho
ra conuinijs noctis t[em]p[or]e regi **B**altha
sar et suis apparuerunt digiti quasi
manus hominis scribentis contra
candelabrum in sup[er]ficie p[re]dictis ante
regie. Et rex asp[er]ciebat articulos ma
nus id est digitos scribentis. Et seq[ui]t[ur]
q[uod] nemo poterat legere aut int[er]
pretari scripturam p[re]ter **D**aniel.
Vide si placet hystoria et q[uo]do scri
ptura erat. **P**ane **T**echel phares
mane numeravit deus regnum tu
um id est compleuit illud et termina
uit **T**echel appensus es in statera.
et inuentus es minus habes. q[uia] vi
delicet alius te supabit. phares id ē
diuissio. deus diuissit regnum tuum
et datum est med[ia] et p[ar]tes. et ita con
tigit. **P**am eade[m] nocte **B**althasar
rex interfectus est a **B**ario rege me
dorum et visio impleta. Super qua[m]
visionem si queritur ad nostru[m] pro
positum super spec[ie]m visionis mul
tum defuit. **P**am certum est q[uod] vi
sio illa ex parte videntium erat cor
poralis. tam paganorum q[uam] etiam
Daniel. super scripturas chaldeas
sed quod unus legebat et interpreta
batur. alij vero minime. hoc fiebat
ministerio bonorum angelorum. q[uod]
corporalem visum aliquorum ita
involuebant q[uod] inter litteras discer
nere nequibant q[uod] tamē **D**anieli nō
contingebat. Sic in visione mira
culosa sacrament[um] contingit q[uod] di

uersi diuersa conspiciant sepe vn[us]
consuetam panis speciem. dum ta
men aliis miraculosam aliquā cō
spicit formam et nulla i[m]mutatione
facta circa oculos illius qui solum
modo consuetas respicit panis for
mā. sit tamen ministerio boni ange
li immutatio circa oculos eius qui
miraculosam conspicit formā q[uod] nō
in ipsa hostia fundatur. sed solum
modo in oculo videntis sicut scriptu
ra videbatur in pariete fundari. cū
tamen solummodo in oculis vide
rium erat fundata. Et claris desu
per procedendo ex gestis sanctoru[m]
Pam legitur in vitis sanctoru[m] pa
trum quod dum iuuenis quidam
lubricus cuiusdam honesti filiam
procaratur et ipsa plurimum p[er]tinēs
eundem refusasset magum quēdā
iuuenis accessit. et ut sibi in hoc ca
su subueniret postulauit. **Q**ui sta
tim magica sua arte. cum plurima
attemperasset nec profecisset iuuen
culam in formam asine transmuta
uit et ab omnibus sic estimabatur
p[re]terq[uam] a sancto heremita nomine
Machario ad quā curationis gra
tia ductus fuerat qui solus eam sibi
consuetam formam humana[m] intueba
tur eo q[uod] dyabolus eius visum im
mutare vel deludere non poterat
angelo bono ipsum prohibente de
monium. **Q**uare et viri sancti orati
one cum fuisset curata. id est q[uod] om
nis illusio dyabolica etiam ab alio
rum oculis discessisset. patet q[uod] illa
immutatio forme non fuit ex par
te rei que videbatur. sed t[ame]n ex par
te videntium. **A**diecerat etiam san
ctus **M**acharius q[uod] mulier hoc ac
cidisset. q[uia] diuinis nō vacauerat nec

sacra ecc[lesi]a
d[icitu]r q[uod] li
p[re]sentem a
rum si al
fuerit in
q[uod] exped
in suis r
cios. **I**d
cios hab
formā y
q[uod] sic vni
delicet si
deur vt
lum fun
aere circ
in form
ma erat
saretur
est fun
nec in
deser
sensu.
ad saru
q[uod] est be
d[icitu]r
te capite
habent
fm **M**ach
vi est sen
tio extin
fm **T**ech
interiore
singula
infiores
gination
pte capite
heretici.
lem for
in cōt.
circa sa
tur ex
morla
dam sp

Secda pars

Sermo VI

sacra ecclesie frequenter. Et thob. v. dicitur quod quod libidini deseruiunt demonum pratem accipit in illos. **¶** Non mirum si aliorum hominum sensus seu visus fuerit immutatus. non autem sancti viri. verum quod expedit predicatores ut sit resolutus in suis materiis erga doctos et indoctos. Ideo dicat populo quod apud doctos habetur una declaratio super formam ymaginis pueri aut sanguinis qui sic vni apparet et alteri non. **¶** An videlicet sit fundata in re ipsa que videtur ut est forma panis. vel sit solum fundata in oculo videtis. aut in aere circumstante. **¶** Et a sibi vbi mulier in forma asine videbatur. vbi illa forma erat fundata. **¶** Et dicat si interrogaretur a doctis. quod illa forma non est fundata in forma consueta panis nec in aere circumstante nec in ipso sensu. putat species quilibet sensibilis causatur ab obiecto seu forma exteriori. **¶** Et est bene in sensu. primo interiori quod dicitur sensus communis in anteriori parte capitis. ut notum est illis qui noticiam habent quicquid sensuum interiorum secundum Augustinum in suo libro de anima. ut est sensus communis fantasia ymaginatio extimativa et memorativa. licet secundum Thomam in. i. p. sume in questione. **¶** An interiores sensus convenienter distinguantur sint tamen quatuor sensus interiores capiens fantasiam et ymaginationem per eodem et sunt in media parte capitis sicut memorativa in posteriori. **¶** Et si dicatur vbi contingit talem formam ymaginis causari in sensu communi. **¶** Dicat quod operatio boni angelis circa faciem et alias res sacras educitur ex thesauro specierum videlicet memoria in posteriori parte capitis quodam species pueri vel alterius forme in

ipsam ymaginationem. seu fantasiam que species tunc ibi non remanet sed ducitur in sensum communem in anteriori parte capitis situatum in hunc finem ut tunc visus exterior ex forti ymaginatione estimat se videre exteriori visu talem rem presentem ab extra qualem ymaginatur. **¶** Et similitudinem non potest dare ex freneticis vel alijs infirmis qui sepe estimant se videre aliquas res presentes ab extra. ut in somnis etiam sepe contingit cum tamen solum in ymaginatione seu fantasia gerunt species agitatae. **¶** Huc visus pro doctis. **¶** Ad vulgum aliter dicat. **¶** Si queritur. **¶** An huiusmodi representationes semper fiant ministerio angelorum. **¶** Et si sic ulterius queratur. **¶** An bonorum vel malorum et an etiam naturaliter fieri possunt. **¶** Ibi est responsio quod circa sacramentum eucharistie quando diversis hominibus diversimode apparet modo quo tactum est sed aliquibus vides sub consueta panis specie in altari. alijs vero in specie miraculosa tunc omnino dicendum est quod hoc fit ministerio boni angeli. **¶** Et similiter vbi sancti interdum vel occultati fuerunt ut omnino invisibiles reddebantur. vel si visibiles erant non tamen in propria specie videbantur sed solum aliena ut christus duobus discipulis euntibus in emaus quorum oculi tenebantur tunc est fortis ymaginatione implicabantur ne eum agnoscerent. **¶** Plures etiam sancti vel in solaris aut lunaris fulgoris specie vel alicuius angelis visi sunt apparere cum tamen huiusmodi forme solus in ymaginatione videbatur. vbi vero ad deceptionem

¶ Tertia pars
primis in qua
questionem an
ministerio
bonorum et
malorum angelorum
fieri habent
representationes
bonorum malorum
le.

hoim z nō alicuius veritatis manī
festatōz. aut vtilitatis puentū pū
ratur. tunc oīno maloz spūum opz
tione sit. **S**icut qđ mulier equa vi
debatur p̄ter machario ibi em ho
mines opatōne dyabolica seduce
bantur. z non boni angeli qđ ex vi
obus patuit. qz videlicet arte magi
ca. **I**ndeus ad instantiam iuuenis
hoca dyabolo pcurauerat. **E**t scđo
qđ bonus angelus machariū pre
seruauit. **U**nde patet r̄sio qz taz a
malis q̄ a bonis spiritib⁹ iuxta me
tūa inuentiū z varietatē intentōnū
pcurari p̄nt. **S**ed ad hoc. **E**n natu
raliter h̄mōi apparitiones fieri pos
sent. **T**u dic. qz sic. **P**ñ t̄bo. j. pte. q.
.cxliij. ar. iij. **Q**uedam herba succē
sa seu accensa fumigās facit trabes
apparere sp̄ntes. **U**ñ nō m̄z si in
illa illusione hoim vbi mulier eq̄ vi
debatur. hoc dyabolus virtute ali
cuius rei naturalis pcurasset absqz
eductōne sp̄z sensibiliū ex thesau
ro seu conseruatorio eorū dē. tamē
ponit modus ille qz vtrqz fieri po
tuit. **C**ognoscit em demon oim rez
corpaliū pp̄ietates ab initio p sp̄s
sibi concretas de quib⁹ longū eēt
differere. **D**ex expedit predicatori
dare distinctōz in terminis. vt vide
licet qñ h̄mōi fiunt noue z insolite
apparitiones tunc dicat qz talis im
mutatio sensuū vocatur apparitio
vbi vero a malis spiritibus pcurat
vocat prestigium id est dyabolica
deceptio z vbi naturaliter tunc vo
catur simplex delusio. **U**nde dic qz
prestigium. zauberey des gesichtes
nihil aliud sit fm **I**sidoz. viij. lib.
et̄himo. c. ix. qz sensuū z p̄cipue ocu
lorum delusio. vñ in ytalico dicunt

strige qz videlicet fm **A**lexandrum
de ales pte scđa. acies oculoz p̄strin
git vt res videant aliud esse q̄ sint.
Ex quo etiā tradit necessariū qđdā
documentū oibus xp̄i fidelib⁹ ppo
nendū. **Q** licet magica arte vt di
ctum est sepe fiant dyabolice dece
ptiones. vt res visibiles vel oīno
occultentur vel vt aliter appareant
q̄ sint nō tñ credendū est qz omnia
magoz aut maleficoz opa q̄ iam i
tp̄ibus multū habundant sp̄ p̄stigi
osa delusione fiant. vt videlicet ma
lefici vnholden nō possent nisi ima
ginarie nocere hominibus iumētis
z terre frugibus z nō vera z realia **Hic doc**
nocumenta inferre. **S**i qđ em **B** as
serere veller p̄tinaciter z in defensi
onem maleficarūz heresim oīno sa
peret. put in sermonibus de male
ficarū opibus ad longū p̄tractat per
parentē bullam **I**nnocentiū octauū
desuper emanatā. **Q**uia em retroa
ctis tp̄ibus periculosis indocti p̄di
catores quod nō verentur in eorūz
publicis s̄monibus ad pplm asserē
en nō debes credere qz h̄mōi mulie
res sup̄stitiose que vulgariter vnhol
den dicūt. inueniantur quasi p eas
nocumenta inferant hominibus iu
mentis z terre frugibus p tempesta
tes sed illa contingūt per alias cās
nobis occultas vel p demones dī p
missione z nullo mō per maleficas
Et cū eis obijcebat qz sepe p̄fesse
sunt talia fecisse z p̄pterea incinera
te. **R**esponderunt huiusmodi indocti p̄
dicatores quod seducere fuerunt p
demones in sompnis putantes se
facere cum tamen nō faciebant. **E**t
quā per huiusmodi vanam doctri
nā malefice semp fuerant defensare

Hic doc
na ponit
exēplo fi
li.

z sic co
piatur
bulm
secular
inismo
caroū
pericu
re. per
tantur
poralia
atoz z
malefic
abnega
dēz pp
re z p
nibus
petrar
cet qu
ant z
fieri el
vbi m
bestia
tant. a
longa
tur. c. e
corpora
tur sic
aere z p
ferunt
ferunt
terre fr
sa arte.
coopera
dens tal
permitt
dicunt
molo g
māico
den id
cens. p
māico

et sic continue augmentare ut vix re-
piatur villa in qua non sit rumor de
huiusmodi maleficiis. eo quod iudices
seculares noluerunt sepe propter hu-
iusmodi falsas quorundam predi-
catorum assertiones eas punire. Ideo
periculosissimum est homini predica-
re. per que defenduntur et augmen-
tantur non propter nocumenta te-
poralia sed propter contumelias cre-
atoris et fidei illatas ab eis. Cum ipse
malefice fidem habent demonibus
abnegare corpus et animam eis tra-
deret proprios natos demonibus offer-
re et plura alia que in dictis sermo-
nibus continentur horribilia per-
petrare. Ideo dicat predicator quod li-
cet quedam eorum opera delusorie fi-
ant et non vere. non tamen omnia ita
fieri estimare oportet delusorie fit
vbi membra virilia auferunt aut in
bestiales formas hominem transmu-
tant. aut ibi in somnis vehuntur per
longa terrarum spatia prout loquitur
c. epi. xxvj. q. v. licet etiam sepe
corporaliter et non in somnis vehan-
tur sicut Symon magnus volabat in
aere et plures nigromatici sepe trans-
feruntur. tamen vbi nocumenta in-
ferunt hominibus iumentis et sepe
terre frugibus. Nec non prestigio-
sa arte. sed heu vere realiter ab eis
cooperante demonis malicia. vbi
dens talia fieri propter peccata nostra
permittit perpetrantur. Unde et
dicuntur iuxta ysidorum. viij. ethy-
mologia. ultra omnes alios nigro-
maticos malefice vulgariter inhol-
den id est sine pietate homines di-
cens. Malefici nuncupantur ob enor-
mitate scelerum. Hy enim elemen-

ta concutunt mentes hominum. tur-
bant et absque ullo venient haustu so-
la vi carminum animas interunt.
Vide si placet. c. Nec mirum. xxvj
questio. v. et hec sufficiant pro exem-
plo inducendo in sermonis conclu-
sionem causa breuitatis licet ex se-
quenti sermone poteris capere alia
exempla.

**Sermo septimus secunde
partis quod ymago que appa-
ret potest esse ymago christi vera.**

Sacramentum regis abscon-
dere bonum est et. viij. p.
quod in materia de sacramento
miraculoso tacta sunt duo videlicet
quod spiritus ibi est sacramentum corporis
et sanguinis christi. Contra eos qui ne-
gabant seducti falsis quibusdam ar-
gumentis. et secundo quod solummodo fit quod
dam operatio in oculo videntis sa-
cramentum ab angelo bono quan-
do vni apparet in forma carnis aut
pueri et alteri non qui solum inue-
tur consuetam panis speciem post
consecrationem vel etiam vbi vni et
eide in tam sub specie panis et post
patulum sub specie aliqua mira-
culosa apparet. Restat nunc tertium
declarare vbi videlicet equaliter ab
omnibus et per longum tempus vi-
detur forma miraculosa carnis aut
pueri quid videlicet sit illud quod vi-
detur an sit verum christi corpus et spe-
cies sui corporis in veris accidenti-
bus ad visum deservientibus vel non
sed sit quedam aliena species sum-
data in hostia consecrata. Saluet
virgo et. Presens sermo duas am-
pliat catholicas doctrinas quarum

Prima declarat naturalē formā
xpi sepe in sacramento altari fuisse
viam.

Scda declarat huiusmodi appa-
ritionsibus multiplices sub esse cōm-
plices fundantur super duas cō-
clusiones ppter duas questionēs q̄
bus rīdendum est. Nam ad questi-
onem vbi queritur. **A**n b̄ q̄ videtur
sit xps aut xpi caro et sanguis quā-
do ymago pueri aut forma carnis
aut sanguinis apparet. datur pro re-
sponsione hec conclusio. **N**ō re-
pugnat fidei catholice asserē q̄ xps
videtur et non aliena species quan-
do post conuersionem panis in cor-
pus xpi et vini in sanguinem yma-
go aliqua apparet vel pueri aut ho-
minis crucifixi et sicut q̄ caro aut san-
guis xpi videtur et non aliena speci-
es quando post consecrationē for-
ma carnis aut sanguinis xpi vide-
tur. **A**d scdā similiter questionē
vbi queritur. **Q**uā huiusmodi mira-
culosis apparitiones interdum fiāt.
Datur conclusio. **N** tantum in sa-
cramento altaris et non circa aliq̄d
aliud sacramētum deus mirabiles
operatur effectus vel ad vīsum per
miraculosam apparitionem vel ad
gustum per insolitam cuiusdam di-
uini dulcedinis experientiam et b̄
certis de causis vt in declaratiōe pa-
tebit. **P**rima conclusio. **N** videli-
cet non repugnant fidei asserere q̄
xps videatur et non aliena spēs mi-
raculose formata et fundata in ip̄az
priorē albedinem et eius longitu-
dinem et latitudinem vt vt quidam
volunt et sequens sermo declarabit
declaratur ex quatuor rationibus.
N si repugnaret fidei hoc esset q̄d

non esset credendum corpus glori-
ficatum posse videri ab oculo non
glorificato. sed quia hoc fieri potest
ideo et illud in sacramento posse fie-
ri non est contra fidem. Hoc autem
quod corpus glorificatum possit se ex-
hibere oculo non glorificato scilicet
hominis viatoris. Declarant docto-
res in quarto sententiarum. distin-
cti. i. i. questione. Et corpus glori-
osum necessarium videatur ab oculo
non glorioso si ei obijceretur ad vi-
dendum. ubi sanctus Thomas quod
quia anima beata habebit plenum
posse super corpus suum et hoc ex
redundantia glorie ipsius anime dei
videntis. Ideo etiam habet potesta-
tem ut videat eius claritas vel non
videatur vel ut tota vel ut pars sicut
quolibet alia actio erit in parte ante
Cum ergo claritas et color corporis
glorificati excedit potentiam visu-
ram oculi non glorificati hominis
amplius quam claritas solis nostrum vi-
sum excedit ut supra patuit. Ideo
illa claritas ita latet oculo non glo-
rificato ut si vult ut videatur tunc de-
monstrabit colorem et claritatem non
excedentem. Et fortificatur hec omnia
ex manifestatione christi post resurre-
ctionem suam ad discipulos. ubi eius
claritas latuit et patuit prout ipse vo-
luit. et cum ipse reformabit corpus hu-
milis nostre configuratum cor-
pori claritatem sue. Ad Phil. iij. Et
sic erit de nobis saltem quo ad ge-
nerales dotes quatuor corporis cum
tamen christi claritas omnium electo-
rum claritatem excedit ut sol multum
di omnium aliorum astrozum. Et ad
propositum in sacramento sicut christus
post resurrectionem discipulis cum

Drig rat

Scda pars

Sermo VII

tibus in emans occultauit suā clarit
z exhibuit eis formā nō clarā sed hu
manā in qua tñ non agnoscebatur
ab eis nō ppter defectū forme hūa
ne. s. qz tenebantur oculi eoz. vt dīc
euāgelista. t. impediebantur ne euz
agnoscerent. z hoc ppter eoz culpā
incredulitatis. quia s. m. Gregorius
talem se eis exhibuit foris qual' apd
eos erat in oculo mentis. Ita in sa
cramento quando apparet ymago
pueri vel carnis aut sanguinis xps
pūmo occultat claritatem. **Se**
cundo demonstrat similitudinem
forme naturalis sicut videlicet nat
uralis caro aut sanguis videntur.
aut etiam homo aut puer in natu
rali effigie. **Et** tertio quia potestare
habet occultandi vel manifestandi
se vnde z emanauit ab oculis discipu
loz in hospitio. **I**deo sequitur qz
tū qz sicut discipuli illi duo vere dice
re poterunt ad alios discipulos.
Vidimus dominū. Ita fidelis in
sacramento videns ymaginem aut
speciem carnis vel sanguinis de di
cere potest se vidisse dominum aut
eius carnem z sanguinem. **S**ecun
do non repugnat fidel. eo qz ratōes
aliorum qui hoc tenent qz nō sit for
ma xpi. aut eius corporis z sanguis
soluuntur. **P**rimo vbi dicunt qz so
lummodo in parua est locus viden
di xpm in sua specie. **S**ecundo qz li
neamentaz quantitates dīmensiue
non correspondent huiusmodi for
mis paruis pueri aut alterius yma
ginis que videtur. **D**icunt em̄ alij
nostre mentis ad primum verū eē.
qz bienon est locus videndi xpm in
sua gloria sed qz in sacramento sub

aliquo modo sacrali videatur non
est inconueniens. sicut etiam nō re
putatur inconueniens. si hic in ter
ris p^o suā ascensionē vltus sit infdūz
a sua bñdīca matre aut alijs scīs.
Ad scdū p^oz rñsio ex pmiss qz corp^o
xpi cū sit glificatū hñs in sua prāte
se demonstrare vel occultare a visu nō
glificato ita etiā p^o se māifestare sū
bacyll illa forā pua aut mag^o nec op
tet hñe aduentū ad qñtātē dīmēsi
uā. i. lōgitudinē v^o latitudinē hostie
v^o etiā ipi^o xpi. vt ē in celo. **S**ic ē s. p^o
p^oz de tharā. nō opret qz spēs pāls
cessant in sacro miraculo s. qz ipis
occultat^o circūfundunt^o accidentia
carnis v^o pueri qz s. m. **A**lex. d. al. i. ij
p. sūme erūt p^oila accidētia v^o line
amēra carnis xpi l. s. alij nō velint
nec tñ dīcūt h^o repugnare fidel. **T**ertio
ex eo non repugnat fidelī asserere
christum vidisse aut elus carnē. vbi
talis apparitio sit eo qz magis fides
pfortat^o p^o h^o hoc qz si alia opio que h^o
negat teneat. qz sic declarat. **C**ū em̄
h^o sacm sit sacm veritat^o z nō decet
aliqz fictōz circa eñ fieri qz qd obijcē
posset. si qd dicere hñet se nō vidisse
xpi spēm. s. solū qndā ymaginez de
nouo creatā. prout alia opio pretē
dit dicē. sic etiā ampli^o fortificatur fī
des qz fidelis dicere p^o secure audīē
do missā. vidī dñm xpm. l. s. solū vide
rit spēm pāls qz si eū dicē opret vidī
spēm pāls s. qz p^oinet vt credī xps
quātis vtrūqz sit v^o p^omū tñ fidelī
b^ofat. **I**tem quarto ex h^o qz tal' ap
paritio vt patebit sit in fidelī corro
boratōz. si hoc ergo qz apparet non
esset verūz christi corpus tūc fieret
corroboratio non per aliqz verū sed

Tertia. rō.

Quarta rō

Scda rō.

ficti qđ est incommensens asserē. Et licet alij dicant qđ propterea nō erit fictio falsa. quia s̄m Augustinum in libro de questionibus euangelij. cum fictio nostra refertur ad aliquā significationem non est mendacius sed figura veritatis. Adhuc tamen replicant alij in oppositum qđ quia Augustinus concedit fictionem. licet in figuram veritatis. adhuc tñ fictio reputatur et ab infidelibus calumpniam pateretur fides si figura demonstrans presentiam christi nō esset eius vera forma. sed potius ali

Secunda pars. **Ad** secundā vero partem sermonis super monis quo ad conclusionem qđ vī qōnez cur delicer in sacramento altaris tantū bñdī mira et in nullo alio sacramento de^o opaculose appētur miraculosas operationes quōtiones fiat a ad vīsum et gustum patet ex ratōne dō et s̄ tres et ex exemplis sanctorum ac eorū cāe. s̄. fides dicitur. Quia enim hoc sacramentū corrobora est fidei ministeriū id est pre cūctis alijis sacramentis continens altissimas speculationes fidei. vīpote nō tō. charitatis ostensio mas speculationes fidei. vīpote nō et infidelūz solum humanum sed etiam angelicū futatio. cum intellectum transcendentē vī qđ totus christus vī in cruce pependit est sub parua quantitate hostie non excedens illius hostie quantitatem. Sed totus in tota hostia et totus in qualibet parte et plura alia vī patebit in sequentibus ibi sunt cotidie miracula. Ideo propter suā difficultatem ad credendum deus operatur huiusmodi apparitiones tam ad vīsum qđ ad gustum miraculosum. Unde Pascasius papa vī recitat in suis sermonibus. Scitūz Tho. dicit. Si quis exempla et vitā sanctorum legerit non ignorat qđ in sacramento altaris aut propter du-

bīta ntes aut propter ardentē amātes. xps se manifestare in forma pueri aut carnis sepe non obmittit. vī qđ lateret in mysterio pateretur in miraculo. Sunt et alie cause due. s̄. propter ardentius amantes et vī in fidelium exprobrantiū confutetur temeritas. deduc ad placitum.

Exempla.

Potest predicator resolūt^o in gestis et miraculis sanctorum varia su per precedentia narrare mirabilia i diuersis locis et per diuersos scōs exhibita que breuitatis causa obmittuntur. Capiat enim si voluerit que nouissimis iam temporib⁹ acta sūt. pataulē circa cruozem erumpētē ex perforatione hostie seu particule cuius cruozis vestia adhuc in cul tro cernuntur cum quo iudeus quidam vī processus habitus ibidez in iudeozum punitionem continet ipsam hostiam salutarem perforauit vel capiant super miraculosum gustum de quo in sermone tacitum est ex promptuario exemplorum vī ex sermōibus discipuli de eucharistia vel ex cesarij dyalogo. in quibus varia narrantur de mirandis suauitatibus quos quidem vī ex solo aspectu sacramenti aut eius sacramentali sumptione perceperit que ad placitum manent predicantis cum saz breuitatē sit insistentum.

Sermo octauus qđ aliquē ymagines que apparent nō sunt imagines christi sed formantur circa colores et figuram hostie.

init doc
raculose
vī quia
in oculis
christi h
to contu
id est tot
magna. v
gustis. vī
calicem v
ozes vel
portio. i
modum
quando
rum for
stie vī ei
ad qual
tur. **S**
sermo q
speciale
tundam
altaris vī
hostie. s
stien mī
zvit in ge
oder i fla
do von vī
nistrabit
crinam.
Prima
migrant
Secunda
mendum
miraculo
tur super
duas qu
fiones r
questio
bus ver

Sacramentum regis abscon-
dere bonum est &c. ut supra.
Cum ex precedentibus pa-
uit documentis sepe contingit mi-
raculose apparitiones ymaginum.
ut quia formantur a bonis angelis
in oculis videntium. vel quia vera
christi humanitas que in sacramen-
to continetur se manifestat in toto
id est totali humana forma parua
magna. vel in parte carnis aut san-
guinis. ut ubi vinum consecratum in
calicem verteretur invisibilem cru-
orem vel in hostia apparet carnis
portio. Restat iam declarare tertium
modum apparitionis ymaginum
quando nullus predictorum modo-
rum formatur sed ipsa accidentia ho-
stie ut est color figura seu rotunditas
ad quasdam ymagines transformatu-
r. Sed saluter virgo &c. **I**n
sermo quia habet declarare unum
specialem modum apparitionis qui
rundam figurarum in sacramento
altaris ubi qualitate dimensiones
hostie. id est die weisse farb & ho-
stien mit jr brayt vñ leng verzwädlet
zvirt in gestalt nñ etlicher pyldung
oder i flayschēde oder blutige farb
do von vil lerer schreyben. ammi-
nistrabit duplicem salutarem do-
ctrinam.

Prima quod sepe accidentia hostie
mutantur in varias species.

Scda quod a sacerdotibus non est su-
mendum dum durant huiusmodi
miraculose species. **P**artes fundamē-
tur super duas conclusiones propter
duas questiones quibus per conclu-
siones respondet fundatur. **Q**ua sup
questionem ubi querit in quibus casibus
veritatem habeat modus ille

apparitionis a doctoribus positus
ubi qualitatue & quantitatue dime-
siones hostie &c. ut supra. tacum est. mo-
tantur in ymagines vel similitudi-
nes carnis aut sanguis. **D**atur hec
conclusio quod licet hic modus appa-
ritionis de quo tractabimus possit
saluari etiam in duobus modis ap-
paritionum supra tactis per duos
sermones tamen dici potest quod sal-
uatur etiam in speciali ubi quedam
extranee figure aut ymagines christo
ut in sacramento est non conveniē-
tes miraculose apparent. **I**d scda
difficultates ubi queritur. **Q**uid sa-
ciendum sit sacerdoti in casu cuius-
cunque apparitionis. **I**n sub tali ap-
paritione sit eucharistia sumenda.
Datur hec conclusio. quia hoc sacra-
mentum a christo sub nulla forma
miraculosa. sed tamen sub panis consue-
ta specie fuit discipulis traditum et
sic institutum. **I**deo solum sub hu-
iusmodi specie panis consueta est
sumendum. **P**rima conclusio quo-
ad primam partem non habet dif-
ficultatem apud eos doctores qui
nolunt concedere quod christus in propria
forma se permittat intueri in sacra-
mento. id est ut probatum est non repugnat
sit interdum fidei etiam si aliquos magnos doctores
ut alexandrum de ales & suos se-
cutores hoc defendentes quod in propria
forma tunc videatur sine vi nisi in ymagi-
ue pluribus ad breue vel ad longum
temporis spatium sic appareat. **C**on-
fiteres carnis
quia alijs hoc videtur inconueniens
et sanguis.
ut dictum est quod christus se permittat in
sua forma intueri in hac vita. **T**ra-
duntque alium modum possibilem per
quem huiusmodi apparitiones fiant
scilicet per miraculosam conuersio-

Distinctio ser-
monis super
duas quon-
estiones
et duas diffi-
cultates.

Miraculo-
sa apparitio
in sacramento
id est ut probatum
est non repugnat
sit interdum
fidei etiam si
aliquos magnos
doctores
ut alexandrum
de ales & suos
secutores
hoc defendentes
quod in propria
forma tunc
videatur sine
vi nisi in
ymagie
pluribus
ad breue
vel ad longum
temporis
spatium
sic appareat.

nem qualitatis id est albedinis et ro-
runditatis hostie in alium colorem
rubrum aut ymaginis formam. de
qua iam tractandum est ut secunda
pars conclusionis tangit. Ideo ne
populus estimat doctores sibi inni-
cem contrariari in factis fidei quod etiam
semper confortandus est. **H**icam
quod hic modus apparitionis per im-
mutationem miraculosam spiritus figure
et saporis panis saluatur optime
quando aliquae extraneae figure quae
pro non christi conveniunt ut est in
sacramento apparere. ut ubi forma
agni vel forma beate virginis pue-
rum in brachio portantem aut sup-
genua christum de cruce depositum baiu-
lantem apparent. sic enim christus in sa-
cramento non continetur ut mani-
festum est sed continetur ut sedet a
dextris dei. **O**portet ergo hic conce-
dere quod huiusmodi ymagines cum non sint
christi corporis species quod fiant
vel a bonis angelis formantes hu-
iusmodi species in oculis inveni-
unt. eo modo quo supra tactum fu-
it in sexto sermone vel quod fiant mira-
culose per transmutationes circa qua-
litates et consuetas species panis de
quibus iam mentio fit. verum cum
supra tactum est quod tunc in oculis vi-
dentium boni angeli formant visio-
nes quando vni sub specie panis con-
sueta sacramentum proponitur et alii
ibidem existentis sub specie aliqua
miraculosa sub una et eadem hora
et non diu sic remanet species mira-
culosa. Ideo dicere oportet quod ubi
sic extrahebra forma apparet equali-
ter omnibus dominus perseverat quod tunc
modus ille de quo tractamus locum
habet videlicet quod sunt miraculose

immutationes circa species seu colo-
res et figuras hostie extrinsecas. quae
modum ut clarius intelligamus ge-
sta aliqua sunt proponenda et post de-
claranda. **P**rimo **C**esaris in dyalo-
go suo inter alia refert de quodam
sacerdote qui plurimum dubius circa
sacramentum an ibi esset verus christi
corpus semel dum celebraret sacra-
consecratione ante sumptionem te-
nens hostiam in manibus subito vi-
dit in hostia formam agni. circumvol-
uens autem hostiam quod natus ex altera
parte apparere vidit virginem bea-
tam puerum in manibus seu bra-
chijs baiulantem. **A**terum denuo re-
volvens vidit ymaginem christi in cru-
ce pendentem semper novis appa-
ritionibus se obijicientibus. **A**ntixia-
tus super hoc et de sua in credulita-
te dolens plurimum affectabatur li-
cet petere formidaret ut ad pristinam
speciem rediret quod etiam cum factus
fuit sumpsit ascendensque ambones
cum lachrymis quae sibi acciderant
cunctis enarrauit. **A**d propositum ut
quod nostrum. si quis instaret quomo-
do huiusmodi apparitiones yma-
ginum formabatur certe dicere optet
quod cum ipse solus hec videbat et ne-
mo ex circumstantibus quod ministerio
boni angeli ex divina pietate quod ipse
ab errore revocare voluit formaba-
tur visiones diverse in oculis suis
manentibus tamen speciebus panis
seu hostie quas alij videbant. sacer-
dos autem minime eo quod figuris il-
lis occultabantur. **S**i vero ab om-
nibus equaliter visse fuissent ymagi-
nes non extraneae et per longum tem-
pus sicut sepe accidit et in scriptis
quartae sententiarum distincte. x. de

crores.
cpi sup
pore co
allegan
illud in
gillatu
cie cor
ut sup
cpi car
ctum fi
trane
fuit ap
equalit
Dici p
tione.
tates h
se. **A**
cendi.
us san
talis v
titur a
luerit
distin.
de pui
vero p
fit de sa
ria no
et layce
nem ita
seruire
in tali
cet sacer
pareret
la etian
tibus n
fumen
perua
instit
non fi
cle. **A**
ri q
q cur

Pars scda

Sermo VIII

crores. dictum **G**ertmandi consida
epi super sacramentum q suo tem-
pore comptum fuit miraculosum
allegant qd de multoz epoz psilio
illud inclusum fuit in pisdem z si-
gillarum hoc quod apparebat i spe-
cie corpis xpi. Certe fm Alexandz
vt supra de ales dici potest q vera
xpi caro sic apparebat mo quo sta-
ctum fuit. **S**i vero aliene species ex-
traneae vt superius sacerdoti factuz
fuit apparerent z diu sic durarent z
equaliter ab omnibus viderentur.
Dici potest pro simplicituz informa-
tione. licet non scolastice q tunc qli
tates hostie immutantur miraculo-
se. **Q**ualiter fit sunt duo modi di-
cendi. vnus petri de tharantasio. ali-
us sancti thome. **S**ed quia popul⁹
talis doctrine non est capax obmit-
titur ad pns. lector aur iueniet si vo-
luerit in eorum scriptis. itii. iniaru
distin. x. de sacro miraculoso z m
de puma pte finonis. **P**ro secuda
vero pte quid sacerdoti faciendum
sit de sacro miraculoso z licet mate-
ria no defuat nisi sacerdotibus tñ
z laicis sicut in fidei corroboratio-
nem ita z deuotionis augmentu de-
seruire potest. **I**n questione g **I**n
in tali casu apparitionis vbi vici-
cet sacerdoti post consecrationez ap-
pareret quecunqz forma miraculo-
sa etiam si non appareret circustan-
tibus nisi consueta panis specie sit
sumenda z qdem licet conclusio su-
perius posita dicat q non eo q xpi
institutio z aploz comunitio facta
non fuit nisi sub consueta pns spe-
cie. **Q**uia tamen alicui posset vide-
ri q sic esset sumeda eucharistia eo
q cum sit semper cum deuotoe su-

mienda z talis apparitio multuz de-
se nit ad augmentum deuotionis.
Ideo non repugnare videtur sum-
ptio tali apparitioni. **I**tem cum sa-
cerdos tenetur integra sacramenta
sumere aut ab integris abstinere de
consecratione distinc. ij. **C**opimus.
verbis **G**elasij pape z sacerdos no
habet aliam hostiam consecratam
videtur q debeat sic sumere. **S**ed
quia hec argumenta a doctoribus
soluuntur. **I**deo cauendum est sa-
cerdoti a sumptione. **N**am ad pri-
mum dicit sanctus **T**homas i suo
quarto sententiarum distincti. x. et
similiter i tertia parte summe q cu
duplex possit esse deuotio. videlicet
ad reuerentiam sacramenti aut ad
eius sumptionem. **E**t miraculosa
apparitio potius deseruit in excita-
tionem deuotionis ad veneranduz
hoc sacramentum z non ad madu-
candum. ymo vbi in specie carnis
cruentate appareret. **H**orius hor-
roz ad maducadu incurret z sb yma-
gis spe passio. **I**o argumetu n co-
cludit. **A**d fm etia cu dz q no hz ali-
am hostia pfecta ad sumedu. **D**ic p
fat⁹ doctor q in tali cau sacerdos ite-
ru dz celebrare z psecrata sume. **E**t
si dicat q si itez appeat spes mira-
culosa vel etiaz tertia z quarta vice
dicit. **Q**uidam dicunt z bene q suf-
ficiat tuc spiritualis maducatio nec
per hoc fiet transgressor constitutio-
nis ecclesie allegare quia est vnus
singularis casus z leges de his que
frequentius accidunt aptantur. **E**t
addit sanctus **T**homas in corpore
questionis q quia vsus die yebung
sacramenti debet respondere sacro
sicut baptis⁹ cu sit absolutio qda

Sed ps f
inquis. **I**n
sacn mira-
culum sit
spuadu
z n sumen-
du.

originalis culpe congrue fit p aquā
eo q aque proprie conuenit ablu-
tio. Ideo congrue etiam hoc sacra-
mentum sub specie panis debet su-
mi. eo q eius usus est spūalis refe-
ctio. sicut baptisimus spūalis ablu-
tio. Et hec sufficiant de sacramento
miraculoso.

Exemplum superius fuit
positum vel si addere vult in-
ueniet vt supra tactum fuit in
diuersis libris plura exem-
pla.

Solum vt predicator valeat pplo
vulgarizare terminos dicat q p^m
modus apparitionis vbi vni appa-
ret miraculosa species aliq. vt yma-
go vel forma carnis aut sanguinis
in calice. alteri non sed solum intue-
tur consuetam speciem carnis. Mi-
cat qd hoc fiat ministerio bonorum
angeloz qui v^t nouas r^eles spēs for-
mant circa sacramentum v^t educit
de memoria huiusmodi spēs et offe-
runt primo sensui cōmuni et expost
recipit ex fontē ymaginatōis sen-
sus exterior visus ac si essent pntes
Dicat etiam q non habet locum. h-
as prestigiosa magorū. tryegnu^s
der fuisse synnen. q: talia sūt a mal-
spiritibus in deceptionem et anima-
rum seductionem. Scds mod⁹ fit
vt dictum est quando corpus chrī
fit apparet vel pars eius in propria
forma licet non glorificata omibus
indifferenter et longo tempore quia
hoc habet in potestate corpus glori-
ficatum vt videatur sicut velut in to-
to vel in parte et. vt dictum est. Ter-

tius modus quādo apparet in spe-
cie aliena vt agni vel beate virginis
et. vt tactum est. Dicat q tunc fit i-
mutatio circa speciem panis et figu-
rā. id est rotunditatem et etiam sepe
saporem in gustu. Ita qd illa albe-
do mutatur in rubedinem vel car-
nis formam aut ymaginem que ap-
paret et hoc fm Thom. fm: vero pe-
trum de tharantasia nō mutatur il-
la occidentia vt albedo rotunditas
et. sed manent et occultantur per ali-
as nouas species scilicet rubedinis
aut ymaginis et. et illis sic ammonis
tunc apparent denuo consuete spe-
cies et accidentia que prius obijcie-
bantur sensibus et in istis stat sūma-
rie tota materia de sacramento mi-
raculoso quantum populo est pre-
dicandum. Fin vero q inter doctos
scolasticos huiusmodi materie ven-
tilantur si quis inspicere velit tra-
ctatum quemdam desuper collectū
qui et de miraculoso sacramento i-
titulatur per conclusiones et corol-
laria plurima videat.

Sermo nonus secunde partis.

Panis quem ego dabo caro
mea est pro mundi vita Jo-
hannis sexto. Quia in iētio
predicatoris. vt in principio huius
secunde partis tactum fuit. vult ha-
bere vt post declarationem eorum
que ad sensum pertinent visus vt ē
sacerdos consecrans et species pa-
nis que videntur de quibus necessa-
rio vt dictum erat tractandū fuit vt
sic cōmūta corpus xpi iclusa tāq̃ sola
intelligatur cum omnis nostra co-

Pars scda

Sermo IX

gnitio intellectiva ut est cognitio si dei et dñs orū habet a sensu. Pdo iam de ipa essentia corpis xpi qualiter sit sub sacro tractandum ē. Salutes virgo etc. Pñs sermo duas cōtinet saluberrimas doctrīnas quaz

Prima q̄ vcz xpi corpus et non similitudo eius contineat sub sacro est declarativa. Scda qualiter xps in eis i du sub duplici specie panis vini in alationes tari dum elenatur est latría adorant. **Sub ho da.** He partes habent duas qōnes supāis sit quaz veritates fundāt super duas p̄secrati conclusiones q̄ etiā p̄clusiones dāt om̄perum intelligere. primo in generali essen xpi corpus rā p̄fectōz ac dignitatē hui⁹ sacra vel plū fili menti. scda eius venerationē et q̄stī tuarie.

Conclusio p̄ quis eius tñ vel etiā totus xps. ut ē in q̄stionis. sub hostia panis. et dat sup p̄mā q̄stionē hec finalis conclusio a sanctis doctoribus licet qdā heretici volebant q̄ nō vere et p̄sonaliter. s̄ soluz in similitudine et signo esset sub hostia post consecrationē xpi corpus putantes q̄ nemo esset dignus tangere aut sumere ipm xpi corp⁹. tamen in oppositū est mens et institutio xpi. qd̄ oīno sub pena eterne dānationis. quilibet catholicus adulus habeat credere et ita adorare et venerari ipm xpm esse p̄sonaliter p̄sentem sub hostia panis consecratione facta a sacerdotē. **Partes** p̄clusionis sunt tres. Prima repellit er-

rōrem damnabilem. Scda expm̄it veritatē credendā. et Tertia salutarem venerationē quomō videlicet sit veneranda et adoranda salutaris hostia. Videamus de singulis et p̄ vñ ille error habuit originem. **Obi** notandū q̄ licet fm̄ Bonaventurā in suo q̄rto sniaz p̄fata dist. ut etiā conclusio tangit originē acceptit ex eo q̄ estimabant neminē esse dignū in mundo ad tangēdum et sumendū p̄sonā xpi nihilominus q̄ p̄tinacit̄ frefelich. hoc volebant defendē per falsas expositiones verborū xpi et p̄ mentem vniuersalis ecclesie et scōrum doctorū. Ideo tanq̄ heretici fuerunt condemnari cū eoz falsa doctrina. fuerunt aut̄ eoz fundamēta triplicia. primo q̄ cū Job. xv. xps dicit. Ego sū vitis vera. et scdo apl's .j. Cor. xv. petra aut̄ erat xps. Tercz Job. vi. verba q̄ locutus sum spūs et vita sunt. Et spūs est qui vivificat caro nō p̄dest q̄c̄p. Volebant istī heretici q̄ xps de suo corpe similitudinarie fuisset locutus sicut q̄ eēt vitis et petra. Et sic volebant reorquerē ad spiritualement sensum et sic decepti. Sed q̄ false intellexerunt verba christi. hoc sic declaratur. Nam cum fm̄ beatum Augustinum in de verbis domini. Intellectus verborum christi. an figurative loquatur aut non. accipi debet ex precedentibus. aut sequentibus eius verbis vel ex alijs scripture locis. Et q̄ illis verbis. Ego sū vitis. xps statim subiungit. Et vos palmites. et constat q̄ discipuli non erāt palmites naturales sed tñ figurative. ita et p̄ figurative sunt vitis id est vitis givum vitis. Ideo et ei⁹ locutio erat

Prima pars p̄clusionis.

ad similitudinem rerum q̄ sic pal-
mes non facit fructum nisi manse-
rit in vite. Ita nec ipsi apostoli aut
aliquis fidelium sed arefcit ⁊ in ig-
nem mittitur. Quando autem di-
xit. Hoc est corpus meum ⁊c. qđ
devero ⁊ naturali suo corpore intel-
lexit. patet per sequentia verba cuꝝ
immediate subiunxit quod pro vo-
bis tradetur supple in mortem. Et
sic super calicem dum dixit. Hic ē
calix sanguinis mei ⁊c. statim subiū-
xit qui pro vobis effunderetur. volu-
it vt itelligeremus de vero suo san-
guine effundendo ⁊ non similitudi-
nario. Hic etiam ad secundum fun-
damentum super verba apostoli.
vbi dixit. Petra autem erat christ⁹
ibi figuratiua fuit locutō q̄ aposto-
lus itelligere dedit cum premisse-
rat. Bibebant autē omnes de spiri-
tali consequente eos petra id est de
spiritali petra que erat christus in
quantum signabat christum. eo q̄
cuꝝ bis percussus silex dedit aquas
significabatur q̄ percussio ⁊ vulne-
ratio christi in cruce facta fuit diui-
nitatis humanitati christi quia ver⁹
deus ⁊ homo christus erat pendēs
in cruce. Tertium etiam fundamē-
tum eorum inuenitur erroneum.
Iuxta magistrum in textu sententi-
arum vbi dicit distin. x. quarti sentē-
tiarum q̄ cum prima heresis facta
fuit in discipulis christi propter ver-
ba que dixerat. Nisi quis mandu-
caverit carnem meam ⁊ biberit meū
sanguinem non habebit vitam eter-
nam. Illi iudei non itelligentes
dixerant. durus est hic sermo quis
potest eum audire ⁊ abierunt retro
Illis discedentibus instruxit domi-

nos duodecim qui remaserāt. **H**ol-
rū est qui viuificat caro non pdest
quicq̄. Verba que locutus sūt. spiri-
tus ⁊ vita sunt. Ex quibus verbis
dum heretici volunt dicere q̄ verba
xpi sūt de spiritali signo. spirita-
liter itelligenda in quantum h̄ cor-
pus qđ videbant oculis exteriorib⁹
non ita essent comesturi visibiliter.
vt videbant foris. sed spiritalit̄ id
est inuisibiliter ⁊ sacramentalit̄ eēnt
comesturi. Vnde Augustinus su-
per predicta verba christi ipm qui-
dez ⁊ non ipm corpus q̄ videbatur
manducatur ipsuz inuisibiliter nō
ipsum visibiliter. ac si dicatur. non
visibiliter in forma humana. sed in-
uisibiliter sub forma panis sumit̄.
Et sic patet eradicatio erroris eo-
rum qui volebant christum solum
vt i signo esse sub specte panis. **N**ū
ad secundum qđ in conclusione po-
nitur. scilicet veritas credenda hec
sumenda est ex dictis sanctoruz do-
ctorum. cum enim detestabile sit.
vt cecus viam videntis demonstrat.
Ita abhominabile est vt illiteratus
de veritate dubitet. de qua vidēs do-
ctoꝝ non diffidat. Et quia sancti do-
ctores hanc veritatem catholicam
demonstrant videlicet q̄ vera ⁊ per-
sonalis p̄sentia corporis christi no-
biscum sit hic in terris. Ideo audia-
mus eorum dicta. Naz primo **A**u-
gustinus loquitur super Iohannē
Hoc est qđ dicimus q̄ moduz om-
nibus approbare contendimus sa-
crificium ecclesie. duobus confici.
duobus constare visibili panis spe-
cie ⁊ inuisibili domini nostri ihesu
christi carne ⁊ sanguine. Item Eu-
sebius nissenus. Inuisibilis sacer-

Secda p̄s-
clutionis.

Pota ad-
ctoꝝ sup-
ritate sacri

dos scilicet
turas scilicet
in substantia
nis sui v
cōmuta
sacrame
tatis al
consecra
Si dicitur
panis fia
q̄ consec
ne. Item
domini
erant qu
sermo. v
ud mut
probare
inuenit
videlicet
sententi
glorific
visq̄ ad
rum ali
mone p
Vbi in
ellique
dicatoꝝ
do etiam
cet fides
quo in
fides est
tis ⁊ p̄
vt dicit
to eadem
conueni
tia ⁊ bon
bis relin
quo p̄
ritum
eius la
Hoc a

dos scilicet christus. visibiles creaturas scilicet panis et vini species in substantiam corporis et sanguinis sui verbo suo secreta potestate commutat. Item Ambrosius in de sacramentis. Panis est in altari usque tatus ante verba sacra ubi accessit consecratio de pane fit caro christi. Si dicis quomodo potest esse quod panis fiat corpus christi. Dicimus quod consecratione que fit christi sermone. Item si tanta vis est in sermone domini ut inciperent esse que non erant quanto magis operatorius est sermo. ut que erant maneat et in aliud mutetur. Rationibus autem si probare super auctoritates velimus inuenimus quasi innumeras causas videlicet decuit christum. Sic presentia et sacramentaliter in suo glorificato corpore manere nobiscum usque ad consummationem seculi. quarum aliquae tanguntur in oratione sermonis prime partis huius operis. Vbi in secunda parte sermonis illius aliquae tanguntur rationes quas predicator hic adducere potest. Addendo etiam hoc quod sequitur ut videlicet fides nostra aliquid haberet in quo in summo promereri posset. ex quo fides est fundamentum nostre salutis et principium omnis meriti. Nam ut dicit Bonaventura in suo quarto eadem distinctione. x. quia deo conveniunt omni potentia sapientia et bonitas in summo debuit nobis relinquere in terris aliquid in quo predicta propter summum meritum acquirendum in summam eius laudem et gloriam relucere. Hoc autem est eucharistie sacramentum.

nam in hoc quod primo panis in corpus christi convertitur in multis altaribus. et secundo quod unum suum corpus habet in diversis locis subsistere. et tertio quod est tam magnum et integrum corpus in parva specie panis. que tria cum excedunt omnem potentiam creatam et omnem virtutem intellectivam ostendit deus se posse supra omnem virtutem et operationem cuiuscunque creature. Ostendit et suam sapientiam in summo ubi hec omnia non solum in sui gloria et laudem. verum et hominum salutem per decentissima media ordinavit monstravit et suam bonitatem ubi tantum bonum quo nihil nobis lius in celo et in terra invenitur ratione divinitatis et humanitatis sue nobis donare dignatus est. Plura inueniet predicator diligens in doctorum scriptis que negligens predicator non aduertet. Sed quo ad tertium membrum conclusionis videlicet quod in conclusione tacitum est scilicet adoratio et veneratio sacramenti recipiat predicator ea que in primo sermone prime partis tacta sunt contra multorum errorem qui modernis temporibus solum sub conditione volunt adorare. utpote in eorum mente revolvendo tacite vel expresse domine ihesu christe. Si tu es ibi in manibus sacerdotum. tunc adoro te alias non et dicunt quod hoc sit necessarium ne adorans idolatriam committat. in casu quo sacerdos non rite consecrasset. Sed quod hoc derogat firmitate fidei qui in hoc sacramento requiritur. Item quia diminuit re-

Nullo modo eucharistia est sub conditione adoranda et sumenda.

Secda ps f
mōis

nerentiam et deuotionem quam ne
mo titubans in se habere potest. sic
ille qui firmiter credit ibi esse chri-
stus presentem. ymmo etiam semp
sub tali titubatione et dubietate ani-
mi haberet layc? sumeret sacerdos
consecrare. et sic nunq̄ essemus cer-
ti de p̄ntia xpi. ymo cum ibi p̄ns es-
set adhuc haberet xps dubiosus su-
mentem et adorantem q̄ oia et plu-
ra alia incōuenientia que sequeren-
tur cum sufficienter sint in quodam
nostro tractatu quē in reprehensio-
nem cuiusmodi erronei tractat? B
asserentis collegi reprobata acriter
predicatores huiusmodi errorem re-
prehendant. Dicendo q̄ etiam i ca-
lu quo hostia non esset consecrata
propter aliquem defectum contin-
gentem adhuc adorās simpliciter
et sine conditione. nō p̄mittit ydola-
triam tū q̄ adorat i fide ecclesie tū
etiam quia non est sua intentio ni-
si xpm adorare. Prout sufficienter
in ipso tractatu nostro declaraf. S
quo ad scdam partem sermonis q̄
occasionem sumit ex prima parte
tam tacta pauca tam dicenda sūt eo
q̄ in tertia parte operis latius de il-
lis tractabitur scilicet qualiter xps
adorandus sit sub specie panis et q̄-
liter sub specie vini dñz calix eleua-
tur. Quia enim tam in prima par-
te tactum est et probatum quod sub
specie panis totus xps cum corpo-
te et sanguine anima et deitate conti-
neatur et fidelis audiens missam et
adorās xpm sub specie panis. P
cum eleuatur calix etia debet ado-
rare christum cum duo sibi ad mē-
tem possent occurrere. videlicet an

idem qd sub specie panis adorauit
etiam sub calice debeat adorare. vel
in calice. Nu solummodo sangui-
nem xpi debeat sub calice adorare
et si qdem dicatur sibi q̄ eundē xps
quā sub specie panis adorauit. etiā
in specie vini adorare debet. tunc
statim occurrit sibi mente si vnus ē
utrobiz xps. quare tunc bis eleua-
tur et bis adoraf. Pro quorum om-
nium datur iam breuis doctrina et
conclusio. P̄ idem christus qui sū
specie panis adoratur. etiam sū spe-
cie vini adoratur et non sanguis et
tm. Ratio. quia cum continetur in
sacramento sicut est in celo et in ce-
lo sunt omnia in simul scilicet cor-
pus sanguis anima et deitas. Ideo
etiam sic est tam sub panis specie
q̄ etiam vini. Sicut etiam supra ta-
ctum fuit q̄ christus in cenavltima
dedit discipulis tale corp⁹ quale ha-
buit scilicet passibile et mortale. Ita
iam nobis dat quale habet in celo
scilicet glorificatum. Unde ubi cor-
pus eius ibi sanguis eius et ecōuer-
sor sanguis intravenas inclusus in
corpore glorificato. et hec duo cum
anima et deitate. quia sic existit i ce-
lo. Et si postea pia dubitatione pul-
satur fidelis. quare ergo duabus vi-
ribus eleuatur et adoratur. cum i ca-
lice sit christus sub specie vini. sicut
sub hostia in specie panis. Et in ca-
lice inclusus sanguis intravenas cor-
poris et. ut dictum est. Respondet
q̄ quia in altari christus offertur
iuxta morem oblationis factaz. ab
ipso christo in ara crucis. Et in illa
oblatōe xpi due spēs fuerūt ab-
uicē distincte scilicet corpus i cruce

Quafr
adoraf
spē pan
qualit
specie v

pen
etiam
dos re
crificij
que oc
fides
ne ab
eius s
fictis
fuit ele
clarum
Ex
verita
firma
Hel
et que
ret i il
lio ba
la dic
iter ill
saret.
pus o
dote r
neolo
potētia
agnosce
mis. ho
mire str
eiusdē n
corpus
dixerit d
su vo tp
lū aper
cōspici
cerdore
rat et vic
cū paro
nem. et
dem se
capelli
panilo

Pars Secūda Sermo X

pendens. et sanguis fusus de corpore etiam in propria specie. Ideo et sacerdos recipit in memoriam illius sacrificij christi. etiam duas species. una que occultare debet corpus christi. ut fides nostra suum meritum habeat. et ne ab infidelibus videatur. alteram eius sanguinem occultantem. et sic nobis eleuatur et adomatur. eo quod christus fuit eleuatus inter celum et terram cum illarum duarum separatione.

Exemplum mirabile super veritatem eucharistie. quam apes firmauerunt.

Refert cesarius in dialo. quod multi et quedam cum apes multas nutrent et ille non augumentarentur. consilio habito ab antiqua quadam uerula dictum est et. quod si corpus dñici iter illas locaret. mox lites illa cesaret. quod ad ecclesiam simulās. et corpus domini sumens. statim a sacerdote recedens. extrahit et in uno alneolo illud locauit. et ecce mira de potentia. uermicul creatorum suorum agnoscemes. de suis suis dulcissimis. hospitii suo dulcissimo capellam mire structure fecerunt. in qua altare eiusdem materie erigentes sacrosanctum corpus super illud posuerunt. et bene dixerit dñs operibus eorum. Processu vero ipse cum semina prefata idem uasculum aperuisset et iam dñici oratorum conspexisset expant. currentesque ad sacerdotem. confessi sunt ei omnia que egerat et uiderat. Tunc ille assumptis secum parochianis suis. ad uasculum uenerunt. et apes conuolantes et in laudem sui creatoris iubisantes. tulerunt capellam per fenestras tectum campanile. hostium et altare. cum domini

et corpus. et cum laude et gloria ad ecclesiam locauerunt. Ecce quod prefatam mulierem in sacramento dubitantis per rationales creaturas. deus tam misericorditer redarguit. et in illa. omnes falsos christianos qui ueritatem dñici corporis sub specie panis credere nolunt. quibus uere dñci potest. interroga sumēta. et docebunt te uolucres celi et indicabunt tibi. Job. vi.

Sermo decimus secundus de patris. Et est introductorius super nouem signa diuine operationis circa hoc sacramentum.

Mirabilia opera tua dñe. et anima mea cognoscerunt. ps. cētesimo. quādragesimo octauo. nimis id est magnifice et excellēter. Quia scilicet tractamus in hac secunda parte operis. de eo quod hoc sacramentum diuinitissimum in se continet. scilicet de christo qui uir in precedenti sermone tractatus est. totus continetur. scilicet cum corpore sanguine anima et deitate. Et quia hoc ad credendum est ualde difficile et supra omnem intellectum. Expediit hoc mirabile opus dei cum alijs sex mirabilibus signis diuine operationis. quantum humanus intellectus capere potest. declarare. Saluet uirgo. quia nouē solent sancti doctores ut Thomas. in suis sermonibus. de hoc sacramento sanctissimi corporis christi mirabilia signa diuine operationis enumerare. utpote tria que statim fiunt et in ictu oculi circa conversionem substantie. scilicet naturalitatis panis in corpus sanctissimum christi. et tria alia que fiunt circa inhabitationem personalem christi post conuersionem et tria que fiunt in p-

Puncto ser-
monis i du-
as qoes mi-
raculosas o-
patōnes de-
clarantes.

ceptōe et sup̄tōe salutifera sp̄s sacri-
m̄ qz multū gaudent breuitate mo-
derni et sepe audius qui min⁹ suffi-
ciunt iuxta grego. in omel. quadā. tōo
omnia illa mirabilia signa diuine
opationis que quotidie fiūt in alta-
ri sic enumerabimus. qd tū etiā ef-
fectus salutare sp̄s sacramenti de
quibus in. iij. parte tangere promi-
simus includem⁹. **Q**uare licet tria
mirabilia signa de⁹ opatur circa cō-
uersionem vt qz sub specie panis ē
verum xp̄i corpus. et fin qz tota na-
turalitas et substantia panis mutat⁹
in corp⁹ domini. et terciū qz ita mu-
tat⁹. qz tamē manet a foris accidentia
zufal. vt albedo gustus sapor figu-
ra panis. diuina virtute suspēsa. cir-
ca corpus dñi inclusum. **H**ic tū di-
camus solū de duobus mirabilib⁹
signis eo qz de primo in pcedēti ser-
mone tactum fuit. non aut quō na-
turalitas seu substantia panis puer-
titur in corpus xp̄i post cōuersionē
et quō accidentia manēt. fundat⁹ er-
go p̄ns sermo sup̄ duas saluberrī-
mas doctrinas. quarū **P**rima ē ad
cognoscendū qualiter substantia pa-
nis vertit⁹ in substantiā xp̄i corporis.
Secunda qualiter hec veritas possit
corrobarari signis et exēplis. Et hec
due partes declarātur p̄ duas que-
stiones mirabilia signa diuine opa-
tionis declarantes. **P**rima an glo-
rificatum xp̄i corpus et eius glorifi-
catus sanguis in altari fiat ex pane
id ē ex natura et substantia panis seu
ex naturali substantia tam panis qz
vini virtute sacramentaliū verborū.
Et secūdo an hoc mirabile signū
diuine potentie. cum alijs octo pos-

sit in fortificationem fidei nostre ali-
quibus gestis scripturarū probari.
Derū qz p̄ns sermo est solūmō in. **I**n tota
troductorius ad nouē mirabilia si-
gna qz sequūt⁹ in sequētib⁹ sm̄ onib⁹ stātia pa-
nouē in nūero et suis declaratiōib⁹. cōuertan-
Et cu⁹ de sba panis an remanet vel in sbaz
nō post cōsecrationē. nō ē locus de corpore et
terminādū inferius. sicut ad p̄ns. tō de calice.
tam expedit tangere. **Q**uātū ad pri-
mū qz qoem. dat hec cōclusio. **S**ic ē **P**rima cō-
clusio
de necessitate salutis. vt in pcedenti
sermone tactum ē. credere vey xp̄i
corp⁹ glorificatū contineri in altari
post consecrationē. ita necessariū ē
credere qz natura seu substantia pa-
nis. nō manet post cōsecrationē. qz
qz tota conuertit⁹ in naturā et substantiā
xp̄i corporis. nō ita vt substantia na-
turalis panis. a nobis sumpt⁹ ver-
titur in substantiā et augmentū nostrī
corporis. s. ita vt vbi erat natura panis
ibi adest natura et substantia xp̄i cor-
poris. cū sanguine aia et deitate. Et
huc cōclusioni addit alia in fortifi-
cationē fidei. sup̄ annexā p̄me qstōi
difficultatē. licet nō debeamus affe-
ctare aut querere possibilitatem et
modū ex rebus ylibus sup̄ tam stu-
pendā cōuersionem. ne fides in s̄no
merito frustret. tamē in fidei fortifi-
cationē sacraz scripturarū gesta et
exempla sepe a doctoribus recitan-
tur. **P**rima cōclusio quo ad primū
premissarū p̄z ex sermōe pcedenti
ex qua ad placitūm p̄dicator repli-
care aliqua pōt. s. secunda pars qd
etiā sit sub pena eterne damnatiōis
inhibitum ne quis credat naturam
panis ibi post conuersionē sacralez
contineri. sed credere debet. qz iā nō

st. h. k.
glorifi-
remm
ad ab
dat vt
nisi sic
sed ill
ri. id ē
ri vni
corpu
dimu
fūma
dicit.
ciū. cū
men
et vini
ista qmō
dicator
vino
et fmi.
Per
is expo-
tam
ead po-
stam
vbi itel
vt po-
nam.
et nat
vbi sub-
dicat
turali
ne in suis
cem p
namis
substā-
tia rei
situm
manife-
guit li-
tas. cur
cūtur si
nutrit
bedo n
panis
solūm
lozin
modo
stanc
nutri
tur in

Pars **Tecūda** **Termino** **X**

fit. fit pueria in naturā corporis xpi
glozificat. Probatur primo p de-
terminationē ecclesie. que iuxta. c.
ad abolendam. de hereticis. man-
dat vt nihil sentiat de sacramētis
nisi siculiter tener sancta romana eccia
sed illa tener panem transubstātia-
ri. id ē transire. seu cōuersionem fie-
ri vnius substācie in aliā. i. panis in
corpus xpi. q patz ex. e. Firmū cre-
dimus. et simpliciter cōfitemur. de
sūma trinitate ⁊ fide catholica. vbi
dicit. **I**hs xps sacerdos est ⁊ sacrifi-
ciū. cuius corp⁹ ⁊ sanguis in sacra-
mento altaris sub speciebus panis
⁊ vini continēt. ⁊ statim sequitur.

Primo qmō transsubstantiatu pane in corp⁹ et
 purgator vino in sanguinem. potestate diuina
 debet fini. **P**erum quia magna vis est. et sepe
 non expo- tam replicantur isti termini. nā sub-
 stantia panis natura substantia vini
 ut itel vt populus intelligat qd sit cōuer-
 sita nati ti naturam et substantiā panis et vini
 reu sub- **D**icat qd isti termini sunt pboꝝ na-
 stantia pa turaliū et non fidei. quia phs in de-
 uin suis cem predicamentis determinat de-
 terminis substantia et accidente. **E**t dicit substan-
 tia rei ipsa natura. rei per q̄ res con-
 stituntur in suo esse et ppteritatem. **P**ā
 manifestum ē. qd color vini nō extin-
 guitur sitim. s; vna natura seu proprie-
 tas. cum sapore qui nō videtur et di-
 cūtur substantia rei. hec fortificant et
 nutriūt sicut etiā de pane cuius al-
 bedo non nutrit. sed sapor et natura
 panis que non ab extra videtur. cū
 solūmodo albedo panis videtur et co-
 lor vini. **E**t sic intelligunt fideles q̄
 modo illa natura seu ppteritas et sub-
 stantia panis que naturaliter habet
 nutrire seu in vīno reficere. cōuer-
 titur in substantiā xpī corporis et san-

gratias. **Ad** etiam additur cum si-
delis credere debet. q*uo*d iam sc*ilicet* post
consecrationem non sit natura pa-
nis sup*er*le sub specie alba panis. p*ro*-
batur per sanctum **Tho.** in suo q*uarto*
scripto sententiar*um* dist. xj. in q*uestio*ne.
An substantia panis remaneat post
consecrationem. ubi contra eos qui
hoc nolebant defendere. q*uo*d licet ibi
in altari post consecrationem esset
corpus x*risti* sub specie panis. tam*en*
etiam ibi maneret natura et substan-
tia panis. cum natura et substantia
corporis x*risti*. dicit q*uo*d hec opinio est
heretica. et n*on* solum in conveniens
et impossibilis. eo quia e*st* c*on*tra ver-
bum x*risti* instituentis sacramentum.
Matth. xxvj. ubi dixit hoc est corp*us*
me*um*. et non dixit. hic est cor*pus* me*um*. Si
aut*em* substantia panis maneret ver*itas*
diceretur. hic est. s*cilicet* cum pane corp*us*
me*um*. Et licet **Scotus** dicat q*uo*d poss*et*
dict*um* absq*ue* heresi. hic est corpus me-
um. et hoc est corpus meum. dem*on*-
strando c*on*tentum. non panem. ta-
men n*on* q*ui* probare potest **Scotus**
q*uo*d n*on* sit heresis velle c*on*ficere per il-
la verba. hic est corpus meum. plura
alia deducit sanctus **Tho.** p*ro*bando
q*uo*d n*on* maneat substantia panis post
consecrationem s*ed* tota ei*us* natura con-
vertit*ur* in naturam corporis x*risti*. **Ad**
si aliquis diceret. non esse necessari-
um talia populo predicare. quia eti-
am non intellig*endo*. an ibi maneat.
vel n*on* maneat s*ub* panis. post c*on*se-
crat*ionem* adhuc fidelis adorare p*oss*et.
dum*o* credat x*ristum* e*ss*e p*re*s*en*te. post c*on*-
secrat*ionem*. s*ed* n*on*. q*uo*d v*er*o s*ine* pic*to* ado-
rare. Duplici. n*am*. de c*ausa* expedit obui-
modi divinis operibus discutere. in s*im*i*li* p*ar*t*ibus*.
Primo p*ro*pter laudem dei. ut sic erga
notam quare non est necessarium
um e*ss*e de hi-
iustitiam p*ro*-
care p*ro*p*ter*

Quod an sub
stantia pa
nis rema
neat p^o cō
secratōz. de
terminat q
ē hereticus
asserere illā
remanere.

Apolo qua
re necessari
um ē de hu
iustmōi p̄di
care p̄p̄o:

enerationē tantī sacramenti deno-
tio fidelīū amplius excitetur consi-
derādo tam stupenda signa diuine
opationis. Et secūdo sicut summe
deo displicet sui ignorantia ita sum-
me placet vbi in suis opibus p̄no-
stra salute ppetratis. agnoscit. hinc
vox illa pphetica. p̄pterea captiu⁹
abductus ē p̄p̄s me⁹. q̄ nō habuit
scientiam domini. Et iterum alibi.
Quia tu repulisti scientiā. et ego re-
repella te ne fangaris mihi sacerdo-
tio. Et illud ps̄. in verbis themaris
Mirabilia opa tua dñe. et aia mea
cognoscat nimis. Et iterum medita-
bor in om̄ibus operibus tuis. et i fa-
ctis manū tuarum meditabor. Et
tercio p̄pter continuos in ecclia pul-
lulantes errores. vnde vt patuit he-
reticum est asserere naturam panis
post cōsecrationē remanere sub ipe
cle alba. et sic de vino habeat etiā p̄-
dicatoz ad terminos aduertentiaz.
vt sic populo exprimat dicēdo. hec
mirabilia signa. diuine opationis et
virtutis. Itē semp cum excellentia
verboz loquatur dicēdo in natu-
ram seu substantiā glorificari corpo-
ris xp̄i. seu diuinissimi corpis xp̄i.
sanguinis aie et deitatis et. quia h̄
verba non semper recitantur p̄pter
breuitatem ip̄is tñ semp vtaf. Jam
aut de secūda. q. annexa p̄me q̄stōi
agendū ē. vbi tangit. An in forifi-
cationē fidei. erga sacm̄. p̄nt addu-
ci gesta et exēpla sacraz scripturarū
vbi notandū. q̄ q̄rere forificatōz
fidei p̄ argumenta et exēpla scriptu-
rarū p̄t fieri dupl̄r. Vno mō cum
pctō infidelitatis qd ē maximū inf-
pctā. vt qñ qd nullo mō vult crede-
re nisi probent sibi ea. q̄ credere de-

Hecba part
sup q̄onem
zēn in fidel
forificatōz
sint exēpla
sacrarū scri-
pturarū ad
ducenda.

bet q̄ tūc h̄nt locū dicta sanctorum
Cessat fides vbi q̄rit argumentum.
Et illud greg. in omel. Fides non
habet meritū. vbi hūana rō p̄bet ex
perimentū. Alio mō cum merito f̄i
dei vt cū qd cōgratulat sup fidei for-
tificationē. vel ex rebus ylibus. seu
phoz dictis. seu etiam ex sanctarū
scripturarū dictis. estq̄ sine h̄mōi for-
tificationibus patius semper ad cre-
dendū. Et hac de causa sacri docto-
res varia adducūt exempla et gesta.
tam scripture sacre q̄ etiā phoz gē-
tilium facta. Et sic etiam xp̄s p̄ mlt̄a
argumēta discipulis probauit su-
am resurrectionē. Pñ et congratu-
labant dño vbi dī. Gaussi sunt di-
scipuli. viso dño. Et sicut saluator p̄-
pter difficultatē credēdi erga suaz
resurrectionē. Voluit illam multz
argumentis declarare. nō aut p̄ba-
re p̄ rōnes naturales. cum hoc non
sit possibile. cū semper ea que fidei
sunt naturalē excedūt merito rōez
vt sic fides locū habeat in suo meri-
to. Ita et omnia q̄ tractabimus con-
sequenter. cedūt in fidei forificationē
p̄pter magnam difficultatem credē-
dorum in hoc sacramento.

Exemplū ad cognoscendū
xp̄m vere esse p̄ntem i eucha-
ristia cuz ex illa deus sepe fu-
it allocutus homines etiam
peccatores.

In thuringia p̄pe saxonis dñi qui
dam pleban⁹ corpus dñicuz. extra
villā cui dā infirmo apportaret. me-
retrix stans nō lōge extra viam. in
suo p̄stibulo. dum vidisset cepit co-
gitare penes se si fides xp̄iana esset
vera. tūc iste ē saluator mūdi. quem

sacerd
quom
spectu
asserit
di tant
sustinu
perstet
diffida
ta ad h
ad pre
contem
licto pa
profun
dotem.
etatem
sacerd
se in lu
iesu cr
redem
passus
los. se
dicam
talem
in p̄rie
lem p̄e
mea.
de p̄rie
tibi pec
de p̄rie
intellig
tunc.
est de p̄
plam re
dñs co
mine me
peccat
mō pec
Gfasi
statim
omni
fiam.

Pars Secūda Sermo XI

sacerdos in p̄xide portat. et iterum
quomodo tanta mala. tunc in con-
spectu tanti dñi p̄petrauit. Qui tñ vt
asseritur pro omnibz peccatis mū-
di tanta et innumerabilia tormenta
sustinuit et sic nec incredula om̄ino
perstitit. nec tñ de venia impetrāda
diffidauit. Diuinitus ergo inspira-
ta ad hoc vt veritas sacramēti q̄d
ad presentiam personalem xpi. i eo
conteniam patescēt compuncta re-
licto prostibulo. cucurrit per lūz
profundum velocit̄ cursu ad sacer-
dorem. inquinata luto vsq; ad medi-
etatem crurū dixit. State domine
sacerdos. quo stante ip̄a p̄sternens
se in luto ante corpus xpi ait. Dñe
iesu criste. si tu es ille. qui p̄ nostra
redemptione natus fuisti de v̄gine
passus et sepultus. ascendens ad ce-
los. sedens ad dexteram patris. in-
dicaturus viuos et mortuos. Et si te-
ralem p̄sentem iste sacerdos portat
in p̄xide. rogo te per tuaz ineffabi-
lem pietatez. ignosce mihi peccata
mea. Tūc dominus iesus respōdit.
de p̄xide in latino. Et ego ignosco
tibi peccata tua. et illa audiens vocē
de p̄xide in latino ait. Domine. nō
intelligo latinū. rogo te loq̄re theo-
tunice. Et statim dominus locutus
est de p̄xide theotunice. et ego reci-
piam te in gratiam meam. Hoc au-
diens conuersa mulier ait. Et tu do-
mine me recipis in gratiam tuam q̄
peccauī. in carne mea luxuriose om̄i-
mō peccandi q̄ri excogitari potest.
Gras tibi ago bone dñe ihu. Et sic
statim seculum reliquit et in bono et
omni virtute proficiens salutarem
finem accepit.

Sermo. xj. sup nouem mi-
rabilia signa diuine opatio-
nis in hoc sacramento p̄ to-
tidem sermones. et primo su-
per tria que sūt in consecra-
tione quorum primum est q̄
sub specie panis est verū xpi
corpus post consecrationē.

Mirabilia opa. tuā dñe. et aī-
mea cognosce n̄m̄is. i. ma-
gnifice et excellenter et. q̄a
in p̄cedenti smone tactū ē q̄d p̄pter
maximā amirationē fidelīz sup tā
mirabilia signa diuine opationis i
hoc sacro. sancti doctores cōsueue-
rūt nō p̄pter seipsos s; p̄pter simpli-
ces. q̄ fortassis dubitare possent p̄la
argumenta. s̄litudines et gesta scri-
pturaz adducere. vt sic fides in eis
fortificet. Ideo iam ad hoc aggre-
diendū ē cū dei adiutorio. Salutes
virgo et. Cū supra tactū fuit q̄ no-
uē q̄tidie mirabilia signa diuina po-
tentia opatur in hoc sacro. iuxta q̄d
sc̄tus tho. in suis smonib; deducit.
tria i ip̄i diuini corpis cōsecratōe.
tria in eiusdē sub sp̄ibus panis. et
vini in habitatione. et tria alia in ip̄i-
us salutifera p̄ceptōne. de singulis
tractandū erit p̄ sufficiētia argumē-
ta et gesta scripturaz. Erūt ḡnōez
ptes p̄ncipales hui; materie ad pla-
citū p̄dicatozis manēres in smonū
diuisiones. Tria mirabilia signa q̄
quotidie in cōsecratione hui; sacra-
menti diuina opatur virtus om̄ino
credenda sunt. Prīmū q̄ sub spe-
cie panis ē verū xpi corpus. Scdm̄
si q̄rit p̄ quē modū hoc factū est. dē

q̄ ſtate cōſecrationis q̄ mutatur na-
tura & ſubſtantia panis in ſbam xpi
corporis. Tercius ſi q̄rit quid ſit re-
nendu de albedine panis. & rotūdi-
tate ac ſapore panis. R̄ndet q̄ ſunt
Ponē mi- accidentia ſine ſubſiecto diuina. & u-
racula aut te diuinū corpus circūſtantia. **A**lia
decem hui⁹ tria q̄ circa inhabitationem diuini
ſacramenti corporis conſiderant̄ ē primū q̄ to-
rectantur ta magnitudo lōgitudō et latitudo
diuini corporis manet ſub parua ſpe-
cie panis. ſm q̄ unū & idē corpus ē
in pluribus locis. Tercū q̄ licet ſit
in pluribus locis. tamen p̄ ptes nō
eſt diuiſum. ſ; manet in ſe cōſectū
Plūma tria que conſiderantur in
ſumptione ei⁹ dē diuini corporis eſt
primū. q̄ mirabiliter poteſt quoz
modis ſumī. ſ. ſacramentum nō ſa-
cramentaliter. ſacramētum & ſacra-
mentaliter mirabile & ſpūaliter. Et
quarto ſpūaliter t̄m. Scdm ſacrali-
ter dum manducatur nō minuiſt.
Tercū dum a peccatoribus ſumit̄
nō inquinatur. Et licet hec vltima
tria nō eo ordine tangantur in ſer-
monibus ſancti tho. **P**olo tamē q̄
hoc derogaffe ei⁹ ſanctiſſime do-
ctrine. cui⁹ ſvīq; nec diſcipulū me
recognosco. ſed ſolum breuitatē ad
inſtantiam confratrū q̄bus prolixē
deductōnes vident oneroſe inſiſte-
re. pauca q̄dā ex alioz doctoꝝ dictū
addo. vt ſi decimū mirabile ſignū
q̄s adderet quō unū & idē corp⁹ tā-
tam cauſat in recipiētib⁹ diuerſita-
tē. vt aliq̄ inde vitā aliq̄ inde mortē
recipiāt. cū t̄m optimis bonis nemo
maleuiſt. Cū ḡ hec mirabilia ſigna
pbanda ſint vt dictū ē in fidei forti-
ficandem. Et omnis pbatio ſit p̄ tri-
plici modū puta p̄ auctem. rōnem

& geſtoꝝ ſiliū rectationē. in vulgari
durch bekannuſ der lerer bekant-
nuſ der vernūſt. Et ſcio durch be-
kannuſ der geſchicht. begryffenn
in der heyligen geſchriſt. dabit pre-
ſens ſermo triplicem doctrinam ſu-
per veram xpi preſentiam in ſacra-
mēto q̄z. **P**rima pcedit a validiſſi-
mis auctatibus ſcōꝝ. Scōa ab ef-
ficaciſſimis rōnib⁹ hoc perſuaden-
tū. Tercia ab fortiſſimis exemplis
& geſtiſactoz. **P**ri sup p̄mū mira-
culum ab aucte pbandū. ē aduerē-
dū. q̄ cū **P**etro. xix. dicatur. qd̄ in
ore duoz vel triū testiū. ſtabit omne
verbu. **H**ec ſunt hic teſtes oīm
ſanctozum. quaſi innumerabiliū
doctoꝝum dicta. quibus contrariū
ſentire eſſet ſimile ac ſi cec⁹ veller vī
am videntē demonſtrare. cum plerū
q̄ per inſuſam a deo ſciētiam locu-
ti ſunt. iuxta illud. j. **P**et. iij. **S**piri-
tus ſanctus inſpirāte locuti ſunt homi-
nes dei. **P**ri ſi velis aliqua ex nouo
ſermone pcedenti p̄dicatoꝝ replica-
re poterit. aut ſaltim q̄ ſecūtur inno-
uare. **T**eſtis eīm verax eſt ſententia
Ambroſij. in libro de ſacramentis.
vbi dicit. **P**anem iſtum quē ſumī-
mus in miniſterio. xtiq; illum intel-
ligo. qui manu ſpūſancti format⁹ ē
in vtero virginis. & igne paſſiōis de-
cocus in ara crucis. panis eīm āge-
loꝝum factus eſt cib⁹ hominū. **E**ſt
& alius fidelis teſtis **Gre.** in om̄el.
Magnū atq; pauendu eſt miſteriū
hui⁹ ſacramenti quia aliud videt̄
& aliud intelligit̄ figura panis & vi-
ni. videtur & faciente domino. corp⁹
& ſanguis xpi intelligit̄. **A**t hieroſi.
ſententia p̄tercio fideliffimo teſte.
In verba cōſecrationis eſt panis

Probō p̄
mi mirac
li ab auct

Scōa p̄
ſermoni

Pars Secūda Sermo XI

Probatio visitatus post consecratōem verum
orione xpi corpus. Probatio deniq; p rōs
non quidem demōstratiua. cuz illa
fidem euacuaret. sed persuasiua cre
denti capiat predicator ex nono ser
mone. huius secūde piz. circa pma
conclusionem z eius secūdam ptez
vel ex octavo sermone pūme partē
Per gesta sanctorū eadem veritas
tanq; per innumera mirabilia. q in
diuersis mūdi partibus omni tem
pore deus operatur. euidentissime
cōprobat. vnde **Pascasius** vt supra
tactum fuit. Nemo qui sanctorū vi
tas z exempla legit ignorat q sepe
corporis z sanguinis xpi sacramen
ta. aut ppter dubios. aut certe ppter
ardentius amantes. in agni v pue
ri formā. aut in carnis et sanguinis
colores mōstrata sint. vt qd latebat
in misterio. pateficeret in miraclo et
postea subdit de duplici illa causa
duo miracula. vnde dicit. bō enim
Basilio die pasce diuina misteria ce
lebranti hebreus qdam se sicut xpi
anus populo cōmunicauit officij vo
lens explorare misterium. Qui vi
dit infantem partiri in manib; Ba
siliij. z cōmunicantibus omnib; ve
nit ipe z data est ei hostia. vere caro
facta z seruans reliquias abiit i do
mū suā narrans vxori sue. que pro
prij oculis viderat. Credens ergo
ait. vere horribile z admirabile est
cristianorū sacramentum. In crasti
no venit ad basilium. z baptisatus
est cum omni domo sua. Consequē
ter ppter ardentius amantes. que
alt cōtingūt rectar dicens. Quidā
presbyter z erat egidius nomine re
ligiosus valde. Qui cum sanctā du

ceret vitam cepit sanctis precibus
pullare deum vt sibi ostenderet na
turem corporis z sanguinis xpi. ve
nit ergo dies. vt idē more solito. di
uina celebraret. z post agnus dei p
cubens genib;. Creator inquit z re
demptor omnipotens deus. pande
mibi exigno. in hoc misterio natu
ram corporis xpi vt mibi liceat enī
prospicere i forma pueri. que olim
sinus matris virgineus tulit vaglē
tem. Et ecce angelus eundē de ce
lo veniens affatur. Surge pperere. si
xpm videre placet. adest pñs cor
poris vestibus amictu quem sacra
puerpera gessit. Ac presbyter pau
dus. vidit super aram puerum sedē
tem. Cui angelus. quia xpm vide
re placuit. quem sub spē panis ver
bis psecrasti misticis. nūc oculis in
spice. z tracta manibus. Tūc egidius
celesti munere fretus. q mirum di
ctum est brachijs tremantibus pu
erū accepit. z pectus ppiū xpi. pe
ctori suo iunxit. Deinde profusus
in amplexus dat oscula dulcia deo
z suis labijs pressit pia labia xpi. q
bus ita peractis. restituit puerum i
altari. z rursus humo prostratus de
precatur dominū. vt dignetur ipe
verti in pristinam formam. et sur
gens inuenit corpus christi in for
mā remeasse ptozem. z sic sub spe
cie debita cōmunicauit ei deus. Su
per quod miraculum si predicator
velit declarat. q hic apparuit xps i
ppia forma pnt supi in septio. ser
mone huius sede pñs tactus fuit z
nō fuit imitatio scā solūmō circa vi
sum. de q apparitōe z ci mō tangit
in. vi. f. mōe. vt qū vīr apparet i spē

miraculosa. et alteri in forma consueta panis. et non diu. nec etiam locum habet. **T**ercius modus qui tangitur in octavo sermone. quando videlicet apparet in specie aliena ut puta ymaginis crucifixi. aut beate virginis puerum tenentis in vultu. aut agni quia sic nominat aliena species a christo cum tali modo non contineat in sacramento. cum corpus eius sit glorificatum. et sic sacramentaliter continetur. quod si dicat corpus glorificatum habet in potestate sub talivul tali forma apparere. scilicet ymaginis crucifixi vel agni. signat enim ipse egredius petijt ut saltem sub agni forma christum videret. **R**espondeo. quod licet corpus glorificatum se potest offerre visui. sub quacunque forma etiam aliena. quia tamen solummodo accidentia panis ut albedo et rounditas hostie tunc immutatur in hominis formas. **S**ecundo. **T**ho. vel saltem occultantur. seu circumfunduntur miraculosis formis **S**ecundo. **P**e. de **C**haras. non quod sint species veri corporis christi in quo communiter omnes concordant doctores. **P**ropter autem ex duobus constat. quod hic christus apparuit in propria forma. scilicet egredius. **P**rimo ex eo quod ita petijt. ut ei liceret illum in sua natura conspiceret. quem sinus virginis olim vagientem tulisset. **S**ecundo ex verbis angelus. cum super hoc certificantis cum dixit. Surge christum intueret quem sacra puerpera gessit. **E**t ideo semper verba rei geste sunt bene advertenda. **N**ec propter hoc christus de celo habuit descendere. sed ipse sacramentaliter existens sub specie panis. postea sub specie miraculosa seipsum vere exhibuit in sua natura glorificata.

Sermo. xij. et est divisio sermonis ad placitum cum theomatis resurrectione super secundum miraculum. scilicet conversionis sub specie panis in substantiam christi corporis.

Super secundum vero mirabile signum quod in consecratione divina potentia operatur cum sit iuxta premissa. quod tota naturalitas seu substantia panis convertitur in naturalitatem et substantiam christi corporis glorificati. et ut ait predicator illo termino yllitatis. quia vulgare suum magis exprimit eius differentiam ab accidentibus panis. **S**alutem virgo. **N**otandum quod prius sermo super secundum mirabile signum eucharistie duas dat saluberrimas doctrinas quarum **P**rima declarat transubstantiationem. scilicet transitum substantie panis in substantiam christi corporis. **S**ecunda fortificat eandem mutationem miraculosam per triplicem conversionem nature gratie. humane et artis. **D**eclarant hec partes triplici via probationis supra enumeratis. scilicet ab auctoritate. ratione et similitudine rerum gestarum in sacra scriptura. **M**iraculum puerionis probat ab auctoritate omnium miraculorum in eorum scriptis super illud. sententia. puerio dicitur. xij. annos. **A**n in consecratione eucharistie panis in corpus christi et vinum in eius sanguinem pueriantur. ubi omnes concorditer determinant quod sic immo ut supra patuit in sermone. x. eiusdem secundum de panis est impletus et hereticum aliter asserere. tunc propter determinationem ecclesie ex. c. firmit credimus et de sum. trin. et si. catho. tunc etiam. quia ut supra tactus

Pars Secūda Sermo XII

ē fm tho. nisi sba panis nō remane-
 ret faceret talis sba remanēs cū cor-
 pore xpi adorātes ydolatrare eo q
 creaturaz aliq de terra pter diuinū
 corp⁹ xpi adoraret cū adorās hret i
 telligere ibi esse absconditū cū cor-
 pore xpi aliā creaturā p dīcatōres
 hoc hrent p dīcare. q sic absq natu-
 ra panis fides ē de non visis. z illa
 sba panis etiā esset de nō visis vt de
 se pz. facillime simplicē seduceret. vt
 crederet aliq creaturā inuisibilē in
 sacro esse adorādā. Ex q etiā pz q i-
 uectina Scoti p tho. i hac pte. nō va-
 let cū dicit. q ppter ea adorātes nō
 ydolatrarent. etiā si substantia panis
 remaneret cū corpe xpi eo q suffice-
 ret adorātibus adorare in fide eccie
 Quia l. simplicibus sufficeret ado-
 rare in fide eccie. vbi non fieret p dī-
 catio de sba panis. an remaneret vlt
 non remaneret. tñ vbi veritas sacra-
 mēti distincte hretur. declarari p p-
 dīcatōres. tñ simplices audientes
 sbam panis. ibi post consecrationes
 remanere. cū substantia xpi corporis.
 vtiq vnā hrent lumine naturali in-
 telligere. s. sbam panis. z aliā lumi-
 ne fidei agnoscere. scz sbam xpi cor-
 poris. quoz luminū diuersitatē cū
 simplex nō sit capax facillime sedu-
 cere. vt vnū cū reliquo adoraretur
 Et hoc voluit sanctus Tho. innue-
 re cū dixit. Si substantia panis re-
 maneret. cultus lairte nō posset ex-
 biberi xpo. s. ita sincere. z sine peri-
 culo. Item nec Seco. negat. qñ he-
 reticū esset credere. substantiā panis
 remanere. ppter eccie determinatio-
 nem in oppositum factam. Probatio
 autem eiusdem miraculi a rōne
 possumus adducere. ad pmissa ra-

tionē quā dat sanctus thom. in suo
 quarto scripto senten. prefata disti.
 xi. in questione vbi querit. An sub-
 stantia panis remaneat post conse-
 crationem. vbi dicit q impossibile
 est presupposita fide sacramentoz
 vt maneat substantia panis post co-
 secrationem. eo q cum nihil pōt i-
 cipe esse vbi prius non fuit. nisi per
 suam mutationem ad talem locū
 vel per alterius mutationem i ipm
 z cum corpus xpi non mutat de ce-
 lo. per hoc q conficitur in altari. s.
 manet in celo. ergo oportet q secu-
 do modo adueniat. scilicet per mu-
 tationem seu conuersionem alicu-
 ius in ipsum xpi corpus. z hoc dici-
 mus substantiam panis sic conuer-
 ti. Sed vt vulgus intelligat. dicat p
 simile. si ignis debet esse in aliquo
 loco vbi prius non fuit. oportet q
 aut deponatur ab alio loco. vbi ar-
 det. z ponatur in illum nouum lo-
 cum. aut si non vult deponari. aut
 non possit. tunc aliquod combusti-
 bile applicatur. z illo sic accenso de-
 portatur in nouū locū. z tamē ma-
 net prim⁹ ignis i suo loco. z trāfer-
 tur in alium locum per conuersio-
 nem rei combustibilis. Ita corpus
 diuinum cum sedet ad dexterā pa-
 tris si debet nobiscum esse in terra.
 oportet q aut transferatur. s. descē-
 dat de celis. aut q aliquid per con-
 uersionem in ipsum diuinū corp⁹
 accendatur. a virtute diuinitatis. vt
 sic eius glorificatum corpus habe-
 atur inferius. z tamen manet ad de-
 xteram patris. Et sicut innumeri
 ignes accendi possunt per conuersi-
 onem rerū combustibilū. ab vno
 igne remanente in vno loco. Ita z

Probatur
 miraculuz
 a rōne

Dissecun-
 la pte

Probat B
idem dua-
bus alijs rō-
nibus

per conuerfiones fubftantie panis
diuinus corpus ad innumera loca
transferitur. eo manente in celis. Et
licet quelibet alia res comestibilis
effec conuerfibilis in fubftantiā dei
fici xpi corporis. vt caro case⁹ ⁊ simi-
lia. voluit tamen folūmō fub fpecie
bus panis ⁊ vini conuerfi. eo qd pa-
nis abfior ē ad inuentōē. fumptio
nem. cōferuationem. amminiftrati-
onem. ⁊ fignificationem rei conten-
te vt eſt gloriſicatum xpi corpus. qd
re fupra in ſermone quarto hui⁹ ſe-
cunde partis fub conſuſione ſcde
queſtionis. Probat⁹ poſſet deniqz
hoc mirabile ſignum huius ſacra-
mentalīs cōuerſionis. per alias ra-
tiones que breuitatis cauſa obmit-
tuntur. vt quia videlicet cibus iſte ſa-
cramentalis cū ſit ⁊ debeat eſſe ſpi-
ritualis cibus anime per quam ani-
ma xpo incorporatur. non qd xps cor-
pori immutetur. iuxta illud Aug.
Nec in me mutabis in te ſicut cibū
carnis tue. ſed tu mutaberis in me.
qd minime fieri poſſet ſi ſubſtantia
panis remaneret poſt conſecratōez
quia tunc deſeruiret hoc ſacramen-
tū in cibum corporis. Et licet ſcor⁹
dicat. qd hoc idem accidētia panis
efficiūt ⁊ vini. ſcilz refectionem cor-
poralem cauſando. cum ipſa accidē-
tia habent eandem efficaciaz natu-
ralem poſt conſecrationem. quam
ante habuerunt. Atqz reſpondetur
qd hoc habent non tamen naturali-
ter. ſed virtute diuina vt in tractatu
de ſacramento miraculoſo ⁊ etiā in
alio de duratione ſacramētī. negle-
cti tractatur de quibus poſt finem
operis parebit. Dic autem ſubſtā-

tia panis haberet reficere corp⁹ nō
miraculoſe ſed naturaliter vnde obſe-
ctio ſcori contra ſanctū Tho. nul-
la. Poſteſt ⁊ tertia ratio adduci qd
quia ſacramentū id eſt ſacra ſpec-
es. eſt ſacre rei ſignus. vt ablutio aqz
exterior in baptiſmo eſt ſignum in-
terioris ablutionis anime. ⁊ ſpēs pa-
nis poſt conſecrationem. cū debeat
eſſe ſignum. etiam vnus rei ſacre. ſ.
corpis xpi veri. ſi ſubſtantia panis
remaneret. tunc vtiqz illa ſpēs alba
hoſtie ſignaret. Primo illam ſub-
ſtantiam panis. ⁊ nō ſubſtantia xpi
corpis. ⁊ tūc nō eſſet. ante omnia ſpe-
cies panis ſacramentū tm. id ē ſacre
rei ſignū. Per ſeritiam aduertendū
p̄dicatozī ē pro populi informatio-
ne. vt non credant ſubſtantiam pa-
nis cōuerſi in corpus xpi. qd inde
captat augmentum. ſicūqz in nob cō-
uertitur panis ſubſtantia cū accidē-
tiis in noſtrū augmentū. ſed dī con-
uerſi duobus modis. Vno modo
qd loco ſubſtantie panis ponit p̄ſen-
tia xpi corporis. Secūdo qd non di-
cimus ſubſtantiam panis annihilari
eo quod annihilatio ſit rei quando
ſic deſinit eſſe. qd nihil ponit aliud
loco eius. hic autem quia ponit lo-
co eius ſubſtantia xpi corporis. Vdo
non dicimus eam annihilari ſed con-
uerſi. quaſi careamus xpijs termi-
nis illius tranſubſtantiationis id
eſt tranſitus vnus ſubſtantie i alia
Tercia deniqz via probationis que
datur a rebus geſtis i ſacra ſcriptu-
ra. Aduertendū qd cum totus nō la-
bor tendit ad hoc qd fideli populo
oſtendatur credibile hoc mirabile
ſignum. Eſt facile hoc oſtendere etiā
qz ſepe er
dyobolli

ſp̄del
nis. qu
tare qu
uerſion
derunt
tia qd
quam
diana p
comet
ſtri corp
bijs que
egit. q
tervii.
tur qd
bilo cre
malus
nihil
una p
am bo
rum ſa
eſt corp
meus.
neſis
conuer
corpus
ſult in
ſalis ad
tis erat
capitul
conuerſi
tem. ⁊ d
nem. hū
nus mu
dixit ⁊ ſa
ponit ex
ne poſſe
q non er
vbi xpi
In quib
ſentia

Pars Secūda Sermo XII

in deis et paganis. taceo de cristia-
nis. qui vtiq; minus habent dubi-
tare quam ceteri qui mirabiles con-
uersiones rerum creatarum credi-
derunt sacras tam a diuina poten-
tia q̄ dyabolica et superstitiosa arte
quam etiam in conuersione quoti-
diana panis et vini. et altarum rerū
comestibilem in substantiam no-
stri corporis. Et dicamus primo de
hijs que omnipotentia diuina per-
egit. Quia enim Genes p̄rio et ps.
lxxviii. Ipse dixit et facta sunt. habe-
tur q̄ deus mundum et omnia ex ni-
hilo creauit sola virtute verbi sui. q̄
maius est q̄ facere aliquid. non ex
nihilō sed ex aliq̄. ut videlicet illa di-
uina potētia que maius potuit etiam
hoc minus facit potētia verbo-
rum sacramentalium videlicet. hoc
est corpus meum. et hic est sanguis
meus. Paret secundo ex his q̄ Ge-
nesis tercio habentur. q̄ vxor loth
conuersa est in statuam salis. ita q̄
corpus non anima transmutatum
fuit in corpus et substantiam veraz
salis ad longitudinem statue. ut pri-
us erat corpus naturale. Et in exo.
capitulū quarto et tercio habetur de
conuersione virge Moysi in serpē-
tem. et de conuersione aq̄ in sangui-
nem. hinc clamat Ambrosius de to-
tius mundi operibus legitur. q̄ ipse
dixit et facta sunt. Sermo igitur q̄
potuit ex nihilo facere qd̄ nō erat be-
ne potest ea que sunt mutare in id
q̄ non erat. Et in nouo testamento
vbi xpus mutauit aquam in vinū.
In quibus vtiq; semper diuina po-
tētia mutauit substantias rerum

in alias naturas. Quare si iudeis
talia non negat quin diuina poten-
tia fieri possunt. quomodo xpian⁹
dubitare potest circa mutatiōem st̄-
stantiarum. Q̄ si vicis illa fuerunt
visa ad oculum. Respondetur q̄ p
innumerabiles signa. etiam demo-
strata fuerunt ad oculum veritas
carnis cristi in sacramēto. ut supra
in precedenti sermone ex verbis pa-
scali patuit. immo veraciter dici p̄t
q̄ si non obstarent varie cause pro-
pter quas omnipotens deus vult
ut non videatur corpus suum in sa-
cramento. vtiq; permisisset clare et
nude ab omnibus suam personale
presentiam cōspici. Sed quia me-
ritum fidei tolleretur. quod itaq; po-
tius augmētatur. vbi deo creditur
in hijs que supra sensum et intelle-
ctum existunt. ideo sic deus opera-
tur. Item quod nec claritas eius
corporis posset inueniri et indigni si
ne peccato damnatiōis possent cō-
spicere. et alie q̄ples cause a docto-
ribus assignantur. Vide supra ser-
mone quarto huius secunde parti.
Cur sub velata sp̄e eucharistia am-
nistrat. Pontificat deniq; fides no-
stra ex gentiliū simul et philoso-
phorū errorib⁹ q̄ varias posuerunt
humaniarū corporum immutatio-
nes. Sicut de varrone narrat beat⁹
Augustinus decimo octauo de ci-
uitate dei. quem et fidelem hystorio-
graphū reputat qd̄ scripsit q̄d bus-
dā hoib⁹ de archadia. q̄ qdā stagno.
trāsmicato pueriebāt i lupos et i lo-
cis deserti cū feris et bestiis vsuebāt
et trāsacti nouē annis si interm nō

*Ex vallis
me de
ag. 11a
11a*

vescebantur carne humana. rursus
eodem fluuio remeato conuerteban-
tur in homines. commemorat varro
se vidisse vnu. qui per. lx. annos fu-
it lupus. Simile transformone re-
fert augustinus de socijs vlyxis. redun-
tibus de bello troiano. conuersos in
anes. Ex quibus patet. qd si gentiles
credebant. huiusmodi conuersiones
substantiales posse fieri qd tamen no
erant substantiales. cu solum presti-
giosa arte et amissione sepe vsu rois
diabolica arte. vt supra in sermone
vi. huius secunde partis circa medi-
um deducere fiebat. quod xpianus du-
bitare potest. vbi de opat. coditor
vltis naturarum oim. et apud quem non
est impossibile. omne. verbum. fortificat
denique fides ex alijs tribus mutatio-
nibus quas quotidie fieri cernimus.

**Triplex ma-
tatio. artis
nature et g-
rie probant
mutatione
sacramentali.**

Pbi notandum iuxta sanc. tho. in su-
is sermonibus de xpi corpe. qd diu-
na. prudentia mutationes rez tribus
modis fieri voluit. pter eas qs ver-
bo suo facit. s. arte. natura et gra hois.
Ars em hominis vnaz sbam mutat
in altera. vt patet in vitrifice qd vilez
ciuerem in pcciosuz et nobile mutat
vitrū. Ergo multo magis. vltus ver-
bi xpi. mutare potest panem in cor-
pus eius. et vinum in sanguine. Ec-
clesiastici. viij. Sermo. dei potesta-
te plenus est. nec quisq. ei dicere pr-
quare ita facis. Item natura mutat
vnaz substantiam in aliam. sicut i
vite aqua pluvialis mutatur i vinū
virtute solis. Et opere. apum succo-
rum per secreta nature mutat in
fauū. Sic similiter in nobis ipis pa-
nis quem manducamus quondie p na-
turam mutatur in carnē. Ergo mlt-
to magis virtus vbi xpi. mutare po-

test panem in substantiam corporis sui
vnde **P**anas. sicut panis et vinum
transiunt per nutrimentum in cor-
pus hominis. et non in aliud corp⁹
Panas panis et vinum virtute consec-
rationis transiunt in corpus et sangui-
nem xpi. Item tercio gratia homi-
nis mutat substantiam vnā in aliā.
Panc moyses per gratiam sibi con-
cessam mutat virgam in serpēte.
et aquam in sanguinem. Ambro. si
tm valuit benedictio hūana. vt na-
turam per moysen couerteret. quid
dicemus de ipsa consecratione diuina
vbi ipsa verba saluatoris opant. **E**t
ergo queris. quomodo panis potest fie-
ri corpus xpi. Rūdeo consecratione
que fit xpi sermone.

**Sermo. xliij. et tendit tercius
miraculum qd accidentia ma-
nent sine subiecto. declaratur
sz resumatur. thema si placz.**

Quoniam hoc tercium miraculum
in consecratione deus opera-
tur. in eo qd accidentia zuefel
panis manent post consecrationem
sine subiecto: on eyn gruntestung.
Cōtinet pns sermo duas in genera-
li doctrinas. quarum Prima decla-
rat naturam accidentiū manere i sa-
cramento post consecrationem. Se-
cunda probat eandem veritatē per
gesta. rōnes. et scripta doctorum. Et
hoc tribus vijs. scilicet ab auctorita-
te. ratione et exemplorū deductione
Salutē vgo rē. cum ad pīnū sunt.

accidentia prius exprīmēda. Et de
mū mirabilia signa pbanda sō no-
randū. Nam accidentia dicimus al-
bum colorem panis. albu vel rubeu-
z colorem vini. Item saporē panis
aurei. Item granitatē id ē pondus
panis vel hostiaz seu etiā vini qnti-
tatem. Item figurā circularē panis.
et suo mō vini in calice. Item exten-
sionē. i. latitudinē magnā vel quam
hostie. et suo modo vini. Item gustus
panis aut vini in ore. Item sonus
fractionis hostie. et si qua alia acci-
dere possent. Dicat p̄dicator. qd qz
hec eedem vt apparet ad sensum vi-
sus. manēt de cōi lege qd dicit qz p
miraculū sepe mutant. vt supra de
sacramento miraculoso tactū ē aī
consecrationē et post. Et tamē supra
pbatum ē q naturalitas seu substā-
tia panis in quā ista accidentia erant
fundata post consecrationem. muta-
ta ē in substantiaz xpī corpis et non
ip̄a accidentia cum xpī corpus glo-
rificatum nō potest habere in se hu-
lusmodi accidentia albi coloris vel
saporis etc. Ideo merito querūt dō-
ctores. qd de istis accidentibus dicē-
dum sit. vbi videlicet manent i fun-
damento suo naturali. Et aduertat
p̄dicator populo simpliciter declara-
re. qd nō sit idem color panis et sub-
stantia panis etc. etiā fm naturales
philosophiaz. vbi aristoteles pmo
posuit predicamentū substantie. q
omnibus alijs accidentibus s̄stat
vñ nihil hic fides habet agere. vbi
ratio naturalis manuducit. Est er-
go conclusio. q predica accidentia.
non fundantur in substantiam pa-
nis aut vini. post consecrationem cu-
illa sit conuerſa in corpus xpī et ei⁹

sanguinem in altari vt supra patuit
Nec fundantur in aere circūstante.
cum nullam habeant conueniētiam
cum aere. Ideo manent sine subie-
cto. sola diuina virtute circa corp⁹
xpī aut eius sanguinem sustentata.

Pater cōclusionis prima pars ab **Conclusio**
auctoritate ex precedenti miraculo pbat pmo
q sonat substantiam panis esse cō- ab aucte
uersam in corpus xpī. et non ip̄a ac-
cidentia vt etiam sensus demonstrat
seu experientia. Pater etiam secu-
da pars q. i. non sunt in aere circū-
stante fundata. tum quia nō potest
penetrare aer. istam extensionem. i.
latitudinem hostie. tū etiam q alia
accidentia scilz color et sapor aut etiā
duricies panis non habent conue-
nientiam cum aere. qui mollis est
et mobilis tum etiam q accidentia
illa haberēt semper nouū subiectū
quando deportarentur ad nouū lo-
cum seu aerem et sic mureretur de su-
biecto in subiectum. Unde conclu-
ditur q hoc mirabile signum diuina
potentia quotidie operatur. vt sic
habeant esse sine subiecto. Sūt ad
hoc auctoritates omnium sanctorū
doctoz. in eorum scriptis sup qrtū
sentent. distin. xij. in qstione. Petrus
in eucharistie sacramēto s̄ter aliq
accidēs sine subiecto. Nec expedit
populum informare de duab⁹ vjs
doctozum. quorum vna vult q oīa
maneant sine subiecto. Alia que et
cōmuntorā sancti Tho. q̄ Scoti.
et Bonauē. q solummodo ip̄a quā-
ritas hostie aut vini maneant sine
subiecto. Alia autem vt color sapor
etc. habent ip̄am quantitatem p su-
biecto post cōsecrationem sicut aī.
Item nec expedit populo predica-

re quod dicitur maneat corpus Christi sub istis
accidentibus. et quod dicitur accidentia re-
tineant nomen et rationem seu proprieta-
tem accidentis. ut sic valeat mane-
re sub eis corpus Christi aut sanguis.
Quia ei super alia desuper collegi tractatum
propter varias negligentias commissas.
sepe in amissione sacramenti per fur-
tum ubi nouissime in dioecesi pataviensi.
circa sacramentum per triennium amissum
furtive et postmodum in suo sacrario
inter vepres repertum. magna fuerat
altercatio inter doctos. **E**n sub illis
speciebus liquefactis. et in simul co-
glutinatis esset verum Christi corpus. quod
enim in tali casu sentiendum sit. ibidem
declaratum. solummodo autem populum au-
sare potest predicator. quod in tali ca-
su ad doctos recurrendum sit. et dice-
re quod nulla immutatio qualitatibus. id est
coloris aut saporis tollit veritatem
Christi corporis. nisi tanta sit quod tolleretur na-
tura et proprietatem panis. si ibi ad-
fuerit. cetera ibi declarant. **P**rimo hoc
mirabile signum probatur per rati-
onem. Namque quod sine subiecto acci-
dentia maneant triplici ratione con-
gruit. primo. ut eo melius ducatur in
noticiam corporis Christi absque omni
hesitatione. **S**i enim haberent sub-
stantiam pro fundamento. post hanc
sanctificationem. ducerent in noti-
ciam substantie panis cum et prius
ducebantur immediate in cogniti-
onem substantie panis. nunc autem per
suppositam fide. que proprie debet esse.
de nonnullis. melius ducunt in cogni-
tionem Christi corporis. **E**st etiam secun-
da ratio. **Q**uia enim per fidem vni-
mur Christo capiti. et ad fidem pertinet
sepe credere ea. que non solum sunt

**Probat
ratione.**

supra intellectum verumetsiam quod
sunt supra naturam. ut virgines pa-
rere aut contra naturam ut ignem
non calefacere. et hoc sacramentum
dicitur misterium fidei. quia altissi-
ma hic creduntur in maximus fidei
meritum. **I**deo pro quotidiana af-
fuefactione intellectus nostris ad cre-
dendum ea que supra naturam sunt.
apponuntur ea que contra naturam
sunt accidentibus. scilicet credere illa non
in esse cum tamen iuxta philosophum
in secundo de anima accidentis esse
est inesse. **E**st et tertia ratio ex visu quod
enim hoc sacramentum est spiritualis
cibus anime. et non corporis. expe-
dit ut ibi non sit substantia panis. quod
est cibus corporis. **U**nde et accide-
ntia oportet manere sine substantia
panis. et sic sine subiecto. **D**eseruit et
quarta causa quia enim hoc sacra-
mentum est dignissimum et perfectis-
simum. ut patet propter ipsum conten-
tum. **I**deo etiam oportet quod omnia
que in hoc sacramento sunt altissi-
mum statum recipiant. cum autem sub-
stantia panis recipit dignissimum
statum. propter mutationem factam
in Christi corpus videlicet quod loco eius
sit Christi corpus. decet est ut et accide-
ntia altissimum statum recipiant. vide-
licet quod ad eorum esse concurrat so-
luminatio divina virtus. **I**tem quod ha-
beant omnem actionem cibandi sine sub-
stantia panis ac si ipsa substantia pre-
sens esset. **I**tem quod tam diu vult sub
eis manere presentia divini corporis. quod
diu mansisset substantia panis ante
consecrationem. **H**as inquit rationes.
non oportet omnes adducere. sed ma-
nent ad placitum. **P**redicator la-

venit e
militia to sener
opbat que est p
lio. nes et s
mirabil
gum se
bientib
tes. Eo
optima
ra herit
nouu z
amiffi
ru misti
min. q
in eis v
z facie
tuor pl
q est v
oz z in
pere
sanctia
cedo i
sine m
tarum
nem. us
ciffimu
per virt
pbere id
tentis d
talia op
circa m
demus
gallina.
mutant
visu. I
quaruo
testam.
z lueru
stantia
nature
grus o
mu m

Ueniet ex scripto **I**ho. in suo quar-
to senten. dis. xij. Tercia deniq; via.
lineabat que est per gesta z rerum similitudi-
nes ex sacra scriptura probat hoc
mirabile signum. Nam quarto He-
gum secūdo habet. q; habitatores
hiericho venerunt ad heliseū dicen-
tes. Ecce habitatio ciuitatis huius
optima ē aque pessime sunt et ter-
ra steris. at ille ait. Afferte mihi vas
nouū z mittite in illud sal. Qui cū
attulissent egressus ad fontes aqua-
rū misit in illud sal z ait. hec dīc do-
mīn⁹. Panauit aquas has z nō erit
in eis vltra mors neq; sterilitas rē.
z facte sunt dulces. In q; pueris dōe q;
tuor p̄siderāt. s. claritas aq; exterior
q; est vt cōtīnēs. Amari-
tudo interior z inuisibilis que est vt contentū.
Operans fuit gratia p̄phetis. vt
sanctitas p̄phete. Operatū fuit dul-
cedo in missa. z sicut prīmū mansit
sine mutatione z scdm fuit immu-
tatum scilz amaritudo in dulcedi-
nem. ita substantia terrena in dul-
cissimum xpī corpus. z hec omnia
per virtutem sanctitatis ipsius pro-
phete id est per virtutem omnipo-
tentis dei. que per verba sacramen-
talitā operat. Hec est similitudo grā
circa mutationem naturalem. Si-
demus enim q; oua ponuntur sub
gallina. aut colūba. z per naturam
mutantur in carnem aut aniculam
visā. In qua mutatione etiam illa
quatuor possumus inuenire. scilicet
testam. que est species ouis exterior.
z intrinsecum. s. vitellum quasi sū-
stantia ouis interior. z operans scilz
natura avis. z opatū opaf. scz inte-
grū corpus pulli visū. Et sicut pri-
mū manet scilz testa exterior. z in-

trinsecum non manet. sed mutatur
in quartum. s. in corpus pulli visū.
z hoc per terciū. s. per operantē na-
turā avis. Ita per omnia cōtingit
in hoc sacramento. Et sicut albedo
z testa nō corrūpitur. immo sic pri-
us vitellum ouis demonstrauit. sine
sui immutatione. ita postmodū de-
monstrat sed occulte visam carnem
Ita albedo panis sicut māsit an cō-
uersionem demonstrando substan-
tiam panis. Ita post conuersiones
demonstrat sine sui mutatione diu-
num xpī corpus.

**Exempla super tria mira-
bilia signa supra enumerata**

Erat quidam hereticus de eucha-
ristie sacramento male sentiens. vt-
pote q; verne panis sic an consecra-
tōnem. ita post semper sub specie al-
ba z consueta maneret. nec aliqua
adesset differentia. inter illuz panes
consuetum z aliū z dum interroga-
retur quomodo esset adorand⁹. He-
spōdit q; intentio esset referēda ado-
rantis ad xpī i patriā. cuius ipm
sacramentum visibile esset quedā
ymago ducē in ymaginatum. Cū
autem super hoc delatus fuisset in-
quisitori heretice prauitatis. tīmēs
ne inq̄sīto fieret contra eū finxit se
arrepitū a demone z sic ligat⁹ ad qm
daz eccliam ē deducit⁹. qz reputabat
obsessus. Sed dū esset ibi qdā cleri-
cus vereciter obsessus. absēq; nocte diuino nutu absolutus est a vi-
culis z aggregans maras z stramē-
na z scamna ecclesie super hereticū
ligatuz cūmulauit. que omnia in dū

et furā ille hereticus credidit et dissimulauit. quousque clericus ignem de lampade sumens. comburere cumulum cepit. et tunc hereticus exclamauit per adiutorio. At custodes ecclesie duz ignem uoluisent extinguere. clericus arrepto gladio quem casu iuxta lectum inuenerat. omnes uolenter abegit. dicens obsessus non est. quia si esset demon ipsum inueneret hereticus autem est. et se obsessum dissimulauit ne combureretur. uult autem deus ut comburatur. quia male de sacramento sensit. et sic hereticus combustus statim sine mora clericus idem a demone diuina pietate liberatus est.

Aliud ad idem

Fuit quidam hereticus in puincia Prabantie. qui ab inquisitore curie seculari relictus comburi debebat. Cum autem proiectus et ligatus esset ad ignem. clamauit iuuare me et statim demones extraxerunt eum de igne. Qui cum denuo esset proiectus. et fuisset semper liberatus. tam catholici mutuo disceptabant de fide. Superueniens autem unus predicator dixit episcopo. faciat huc portare corpus christi. Quod cum factum fuisset. hereticus ad ignem proiectus. sicut prius cum clamaret adiunare me. demones responderunt. non possumus quia maior nobis superuenit.

Sermo. xliij. et tendit super alia tria mirabilia signa que deus opatur circa contentum seu possessum in hoc sacramento etiam per tres sermones. et primo de hoc quod tam magnū

glorificatum christi corpus continetur sub tam parua specie panis.

Mirabilia opera tua domine etiam mea cognosceret nimis et. ut supra. Expedito de tribus mirabilibus signis diuine operationis que considerantur in diuino corporis consecratione. Jam dicendum est de tribus alijs signis mirabilibus. que secuntur ex efficacia consecrationis super christum contentum et comprehensum in altari. quorum primum est. quod tam magnū diuinū corpus continetur sub parua specie panis. Secundum quod idem desicū corpus est in pluribus locis. In pluribus hostijs et porcionibus. per uniuersam ecclesiam. Tercium quod licet sic sit in pluribus locis et hostijs. in per partes non est diuisus. Saluetur uirgo et. Habet presens sermo duas amministrare salubres doctrinas quod prima demonstrat totam quantitatem christi corporis. ut est in celo. etiam existere in sacramento. Secunda declarat quod extensio illa quantitativa tamen distat inter membra in sacramento. sicut existit in celo. Partes probatur successive. Et primum cum probandum sit auctoritate. ratione et similitudine sicut precedentia. dat pro auctoritate et ratione doctorum conclusio. Et si tota longitudo et latitudo desicū corporis in celis existentis. et ad dexteram patris residentis. est post consecrationem. sub quantum cuius parua specie panis. non tamen partes ut caput manus et pedes et. mutuo subintrant. Ita distant ab inuicem. caput a ceteris membris sui desicū corporis sicut hostia panis. sicut ab inuicem distat in celis. Prima pars conclusionis est

Concluditur
ab aucto

Pars secunda

Sermo XIII

sancti Tho. Scot. Bonanen. et om-
nium communiter qui in eorum scriptis su-
per illud sententiam dist. x. querunt: an Christus
in altari sit secundum naturam suam quantitate quaz
habet in celo. **S**ecunda etiam pars quod
tantum distat caput a pedibus etc. in sa-
cramento sicut in celo. **S**imiliter concle-
dunt. eo quod homines longitudo et la-
titudines membrorum non commensura-
tur exteriori latitudine specie panis:
sed interiori dispositione deifici cor-
poris quod requiritur ut ab invicem debeant
distare. **E**t si alicui videretur difficile:
tamen ut patebit in sequentibus per rati-
ones et similitudines est facile intel-
ligere: cum etiam sic totus mundus sub
grano milii posset contineri. **P**robatur
et per rationes. **Q**uia enim ut su-
pra tactus est in prima parte operis
si Christus debet esse in altari oportet quod
sit sicut esse habet in celo. ratio. quia
aliter non diceretur Christus esse in alta-
ri. **E**t similiter sicut Christus dedit in ce-
na tale corpus quale habuit. scilicet passibile
et mortale: ita nunc dat quale ha-
bet. scilicet glorificatum et immortale. et sicut
si in triduo mortis sue aliquis apo-
stolorum consecrasset: utique tunc sub pa-
nis specie fuisset corpus mortuum: vi-
delicet sine anima et sanguine: et sub spe-
cie vini sanguis solus sine corpore
et anima. **R**atio. quia sic erant par-
tes in seipsis dispositae: id est ab invicem
separate. ergo et tam consecratur in
altari sicut in seipso est. **A**lla pars quod ita
distant partes et membra Christi ab invicem
in sacramento sicut in celo: probatur
ea ratione. quia cum corpus Christi
sit in sacramento vivum: patet ex pre-
cedenti declaratione. et tale corpus vi-
vum requirit extensionem membrorum. et
non requirit quod membra invicem subin-

trent. quia sic privaretur corpus vita.
imo nec in corpore mortuo ut pater
subintrant: sed manent extensa me-
bra. ergo a fortiori hec semper membra
Christi in sacramento sunt extensa ab
invicem distantes sicut in celo. **E**x qua
ratione si predicatores propter doctos vellet
aliquid in latino allegare si essent presen-
tes: dicat quod per hanc rationem refuta-
tur opiniones erroneae. ubi quidam di-
cebant fieri conversionem sacramen-
talem solum in substantia Christi cor-
poris et in nullum accidentem: eo quod acci-
dentia nihil conferrent ad cibum spiri-
tuale etc. **P**atet falsitas. quia oportet
quod Christi corpus hic sit vivum quod re-
quirit quantitates et accidentia. **A**lii di-
cebant quod quantitas esset quidam in sa-
cramento. scilicet longitudo et latitudo Chri-
sti corporis: sed non secundum longitudo-
nem et latitudinem. scilicet extensivam: sed solum in-
tensivam. **E**t licet hec opinio posset sus-
tineri: tamen quia etiam repugnat ve-
ritati vivi corporis. scilicet: et illa quod di-
cebat partes invicem subintrare. ideo
communiter non tenetur. **E**t quia diffi-
cilia videntur ad credendum. deducatur
tertia pars per similitudines. **U**bi pri-
mo advertendum quod quia in cognoscendo multitudi-
ne credendorum articulorum fidei. expe-
dit nobis totum intellectum nostrum ritas.
captivum ducere. iuxta apostolum qui
dicit. **C**aptivantes omnem intellectum
in obsequium fidei. **N**ec captivatio sic
debet fieri. **P**rimo ut cognoscimus quod
non omnes equaliter articulos fidei co-
gnoscimus sicut nec omnes equali-
ter docui sumus. unde semper expe-
dit credenti ut cogitet. quod ego non in-
telligo alter intelligit quod deus ma-
gis illuminavit. aut quod maiores di-
ligentiam adhibuit ut intelligeret.

Secundo expedit cogitare q̄ ea q̄ne
Per silita scimus sunt minima pars eoz que
dines sacre ignoram⁹. vt dicit p̄bus p̄. **P**hific.
scip̄re z rei mo quācumq̄z docens p̄bus nū-
ruz natiū q̄ potuit minime rei naturā cogno-
pbat p̄clu scere. vt naturā aranee quā nūq̄
ad plenū quidā p̄bus potuit inesti-
gare. aut naturā vermiculi q̄ ex ster-
core eq̄no nascit virtute caloris so-
lis. Propter qd̄ etia p̄bus dicit. ij.
de aia. q̄ intellectus noster se habet
ad manifestissimā naturā. i. q̄ ex sui
natura apta sunt ad cognoscendū. si
cū oculus noctue ad lucem solis: q̄
videlicz noctua ppter debile suū vi-
sum nō potest inspicere: licz sit cau-
sa omnis inspectōis rerum corpora-
lium. Tercio cogitet q̄ ppter p̄missa
etiam habemus cōcedere q̄ de⁹ inu-
mera potest et quotidie opatur que
nos nūq̄ intelligere aut cognosce-
re possum⁹. iuxta illud Augusti. ad
Polustianū. Dicere oportz deū pl⁹
posse q̄ nos fatemur intelligere non
posse. In reb⁹ em̄ mirabiliter factis
tota ratio facti est potentia faciētis
scz dei. vnde sic intellectū nostrū ca-
pitūdo: clare p̄ similitudinē intel-
ligere possum⁹ quomō magnitudo
latitudo z lōgitudō ē sub parua q̄n-
titate panis. Sicut em̄ ex paruo gra-
no crescit imensa arbor cum radice
magna z ramis multis: cum frondi-
bus floribus z fructibus eoz: quoz
nullū fuit in grano. sic q̄ sub parua
specie panis existat imensum corp⁹
deificū. Si hoc natura potest: quid
cōditōr nature facere non pōt. Itēz
quomō ex paruo z vili humore na-
scitur humanū corpus cum taz mi-
rabili armonia. i. p̄sonantia aut vni-
one membrorū: etiam interius z ex-

tetis. **H**is ex cogitare potuit nisi
ipse conditor hominis qui etiam in
hoc sacramento operat⁹. Item cogi-
tet quomō mons magnus et turris
excelsa in parua oculi pupillā in-
trare potest. et imago magna taz ex-
presse z integre apparet i paruo spe-
culo sicut in magno. Vnde z illud
verificat. Domin⁹ in syon magnus
syon scōm Papias z Augustinū
dicit speculum: in quo magnus do-
min⁹ relucet: quādo sub parua spe-
cie panis sicut sub magna est totūz
chasti corpus per cōuersionem. san-
guis per cōmixtionem. anima p̄ cō-
functionē. z deitas integra per vni-
ones personalem. que verba bñ ma-
sticanda sunt z bene populo p̄dicā-
da. **D**eseruit z figura māne. de qua
in prima parte operis circa mediu
tractatur. vbi **Exod.** xvj. tangit com-
similis effectus quo ad cibum spiri-
tualē anime. **Legit** em̄ ibidē q̄ dñs
dixit ad moysen. Colligat vnusquis
q̄ ex eo q̄ntum sufficit ad vescendū:
gomoz p̄ singla capita iuxta nume-
rum animarū vestrarum que habi-
tant i tabernaculo: sic tolletis. **F**ece-
runtq̄ ita filij israel: z collegerūt ali-
us plus alius minus: et mensi sunt
ad mensuras gomoz. **P**erq̄ enīz qui
plus collegerat habuit amplius: ne-
q̄ qui minus parauerat. Ita et hic
non est quātitas estimanda: sed vir-
tus spiritalis. q̄ vīa qui magnū pa-
nem cōsecrat non habet amplius q̄
verū corpus domini. et qui parua
nō habet minus q̄ integrū corpus
xpi ad salutē sui.

Sermo. xv. et tenet super
secundū miraculum: qd̄ vñs

Pars secunda

Sermo XV

et idem corpus glorificatum
est in pluribus locis plurib⁹
hostijs per ecclesiam. **Resu**
matur thema:

Hoc insuper miraculuz qd
vnum corpus christi glori
ficatu est in diuersis et qua
si innumeris locis: du quotidie con
secratur. et etiam in qualibet parte
hostie. et simul sub sacramento et in
celo. Probatu etia triplici illavsa.
auctoritate ratione: et similitudine.
Salute virgo etc. **Administ**rat iaz
duplex catholica doctrina. **Quaru**
prima docet vnum christi corpus ef
se per ecclesiam in locis innumeris
Secunda docet q hoc mirabile si
gnum sit solum virtute sacramenta
lis conuersionis. **Primu** autem mi
raculum probare ab auctoritate est
auctoritas doctoru omniu in quar
to scripto sentent. distinct. x. vbi pre
cipue sanctus **Thomas** querit **An**
corpus christi possit esse in diuersis
locis: concludens q sic tali cōclusi
one. q licet corpori christi non cōue
niant esse in pluribus locis inq̃tum
est corpus. quia sic cōueniret omni
corpori. **Nec** etia ei cōuenit inq̃tuz
est gloriosum: cum nec anime glori
ficate hoc cōuenire potest. **Nec** ite
rum cōuenit inq̃tum est diuinitati
vnitum: eo q talis vnio non ponit
corpus extra terminos et limites cor
poreos. **Tamen** hoc ei cōuenire po
test inq̃tum est terminus conuersionis
sacramentalis. **Partes** cōclusio
nis patent clarius per rationes ad
ducendas. **nam** sicut supra tactuz
est quando aliquid incipit eē vbi pri
us non fuit: oportet e p̃uobus mo

dis per vnuz fieri: vel q ibi incipiat
esse tanq̃ ibi constitutum ex alio lo
co: vt q in suo loco maneat. et tamē
per cōuersionem alicuius rei in ip
sum etiam habeat esse alibi. vt exem
plum erat datus de igne qui perue
nit ad aliquam domuz vel quia fu
it deponatus seu accensus illuc: vel
quia aliud combustibile fuit accen
sum et per talem cōuersionem per
uenit etiam ad aliū locum. **Et** quia
isto secundo modo potest transferri
ad innumera loca vno igne in suo re
manente loco. Ita et dominicu cor
pus erit in vno loco: in celo videlicet
localiter: et per cōuersionem sacra
mentalem in innumeris locis. **Con**
clusio ergo tacite respondit ad que
stionem qua aliquis quereretur: vnde
habet deificum corpus q possit ef
se simul in multis locis. habz ne ra
tiōe corporis: aut ratioe glorie: quia
videlicet glorificatus. aut ratione di
uinitatis cui manet psonaliter vni
tum. **Respondetur** q nullo istoruz
modorum: sed ratione cōuersionis
sacramentalis: ex qua sacramentali
cōuersione vnus substantie in ali
am: id est substantie panis in substantiam
christi corporis. sicut ex accen
sione pluriuz combustibilium ab vno
igne: talis ignis inuenitur i multis
locis. **Et** si dicatur q tunc quamcū
q substantia corporealem deus pos
set in substantiam sui corporis con
uertere: et consequēter facere q esset
in multis locis. **Respondetur** q ita
deus posset substantiam lapidificta
in suum cōuertere corpus sacramē
taliter: et sic cōsequēter facere q esset
in multis locis. et sanct⁹ **Tho.** mul
ta in p̃dicta q̃stioe et solutioe vltimū

Tacite re
spondet ad
duas q̃d̃es

Cōclusio
baluēre et
rōi.

*Nota h. m. p. a. Averrois in sup. p. t. m.
De Errore Platonis in h. m. p. a.
Judroet in h. m. p. a.*

argumētū deducit que tñ non expe-
dit nisi scholastice deducere apō do-
ctos. Et si dicat. tamē dicitū est q nō
cōvenit corpī xpī rōe corporeitatis.
Rñ. q nō puenit rōne corporeitatis
absolute: q in pparōe ad cōversionē
sacramētalē. **H**ec aduertendū q si
hec rō nō sit p̄dicabilis ad vulgum.
Picat p̄dicator q ideo deificus cor-
pus pōt esse in pluribus locis: eo q
duplex esse p̄siderat erga dñicū cor-
pus. vñū naturale. aliud sacramēta-
le. **P**rimo modo nō est possibile. qz
sic residet in celo z manet in vno lo-
co. **A**llo mō bñ pōt esse in multis lo-
cis: videlz p̄ sacrālē cōversionē mo-
do exēplificatio de igne. **H**oc qd
mētes credentiū pulsar quō sit pos-
sibile zc. facit q cogitāt solū de esse
naturalī: fm q substantia naturalī su-
is dīmēssionib⁹. i. quātitatib⁹ z qua-
litaribus exēndit. **E**t nos pcedim⁹
q sic non pōt esse in multis locis si-
mul z semel. Sed secūdo mō nō est
impossibile: qd tam terita vīa pbat.
scz p̄ similitudines rez gestoz. **N**ō
em̄ gētili z iudeo nō est incredibile:
vñqz nec xpīano debz esse. **G**ētilis
em̄ z naturales pbi in multis posu-
erunt q vñū z idēz pōt esse in diuer-
sis locis simul z semel: vt pmo aiaz
homis: q cū sit spūs et indīuisibilis
est: tñ tota in toto corpe est: z tota in
qlibet eius pte nō solū fm potentia
etia essentia. **I**te posuerūt vñā in-
telligētiā totā sperā octauā in. xxiij
horis: nō obstāte q in illa spera sunt
innumerabiles stelle. z q qualibet est
maior terra. z tñ posuerūt illū ange-
lum quā intelligētiā noīabant esse
p̄sentē toti celo z cuilibet stelle ei⁹ z
z cuilibet parti eiusdē orbis. q z rei

Mod⁹ faci-
lis ad p̄di-
candū quō
xpī corpus
p̄t eē i mul-
tis locis.

Tertiarīa
p̄batōis p
exēpla.

veritas se habet: licz fantassia **A**uer-
rois z **P**latonis careār veritate. quo-
rum p̄mū posuit vñū z idēz intellectu
in omnibus hominibus. secundus
vñū hominē naturalem eundem
numero esse in omnib⁹ hominibus
particularib⁹. **Q**ui licz falsas habu-
erunt imaginatōes: tamen ista po-
nimus vt sentiant xpīani non fuisse
paganis incredibile vñū z idēz es-
se simul z semel i diuersis locis. **I**n-
dei etiam false imaginātur **H**elyam
esse p̄sentem simul z semel in diuer-
sis locis: quādo paruuli eoz circūci-
dunt in toto orbe. **Q**uomodo ergo
non debet esse credibile humanita-
ti christi esse simul z semel in diuer-
sis ecclesijs z diuersis altarib⁹. **H**ec
finalr p̄dicator similitudinē de sua vo-
ce. quomō illa vna est: et quodlibet
verbum vñū: z tamen simul z se-
mel in decē millib⁹ hoīm aatrib⁹ ma-
net verbūz in corde p̄dicantis z ore
integrum z non dīuiditur per innu-
meras aures. **S**ic verbum caro fa-
ctum manet in celo. manet in corde
patris. tamen est in diuersis locis.
Item vna candela accenditur: z illa
manente vna innumerabiles ab ea
accedūt. **S**i p̄dicator velit adde-
re similitudines sancti **T**hōme in suis
sermonibus multum p̄uiles: inspi-
cier. vt vbi quis facies sue plura pro-
ponat specula: certe in omnib⁹ equa-
liter z integraliter vna facies appa-
rebit. etiam fractum in plura frustra
idem apparebit z facies non frangi-
tur. **S**ic reuera in sacramento chri-
sti: qui speculum dicit z imago dei
Sapient. viij. Speculuz est sine ma-
cula dīuine maiestatis: z imago bo-
nitatis illius.

Dars secunda

Sermo XVI

Exemplum super duo mi-
racula pmissa.

Erat quidam deuotus sacerdos
qui quēdam doctorem manicheoz
inuenit seducētem populum: asse-
rens sub panis specie non verū chri-
sti corpus contineri. sed quādo chri-
stus instituit sacramentum: tunc so-
lum dedit quēdam benedictum pa-
nem: quem appellant panem sancte
orationis. et hoc ideo. quia credunt
duos deos seu domios. vnum in ce-
lis qui omnia inuisibilia creauit: et istū
appellant benignū deū. alium ma-
lignū: scilicet diabolum: qui visibilia
corpora creauit in seductionē homi-
num. put in lib. de heresibus eorū
articuli exprīmūtur. et cōdēpnātur
xxiiij. q. iij. quidam heretici. Vnde
q: erat versutus nimis: et concludere
euz nō poterat: simplex sacerdos
audientibus omnibus dixit. Accen-
dite lignoz ignē in medio platee et
ambo intrem⁹ in flammā. et si quis
ex nobis non fuerit combustus: hu-
ius fides vera esse credatur. Vnde
cōtinuo ignis accenditur: et sacerdos
re apprehenso hereticum cepit eum
secum trahere ad ignē. Non inquit
hereticus. nō ita: sed vnusquisq: no-
strum singulariter ingredietur. pri-
mo tamen in: eo q hoc imposuisti.
Et sacerdos uomie christi et signo
se munens flammās est ingressus.
Ignis vō huc et illud dispergitur: et
manet ille in medio ignis in nomi-
ne domini in nullo penit⁹ lesus. Ex
clamantes autem christiani in lau-
des dei pre admiratiōe ceperūt per-
urgere hereticuz vt ignem introiret.
Et ille reluctare cepit et subtrahere

se. Tunc apphēdentes eum turbe
iniecerūt euz in medio ignis: clamā-
tem vt sui miserere: paratus errorē
abnegare. Et cum flāma statim cir-
cūdaret eum atq: vteret: semivivum
euz fugere dimiserūt: clamantibus
post eum. Vnius ardeat hereticus
Sacerdotem vō cum honore ad ec-
clesiam reduxerūt et.

Sermo. xvi. tendit sup ter-
tium miraculū in christi cor-
poris inclusione: q licz sit in
pluribus locis: tamē per par-
tes non est diuisum.

Et cum iuxta pmissa tert-
ium mirabile signuz qd di-
uina potentia operat post
cōsecrationē ē q licz vnu xpi corp⁹
sit in plurib⁹ ecclesijs hostijs simul
et semel: non tamē per partes est di-
uisum: sed integrum et perfectū ma-
net in omnibus locis. Salute vir-
go et. Presens sermo binam conti-
net doctrinaz salutarem. Quarum
prima declarat deifici corporis chri-
sti integritatem sacramentales. Se-
cunda declarat eandē veritatē quo
ad sanguinē sacramentalē. Vbi no-
tandum q he partes probātur iterū
triplici via. Ab auctoritate. ratione.
et gestis sanctoruz et exemplis. Pri-
mum habet auctoritatē omnīū bo-
corū sub tali cōclusionē. Sicut cor-
pus christi est impassibile et glorio-
sum: ita et indiuisibile. Vnde vbicū
manet: integrus est et perfectū cum
corpore et sanguine: anima et deitate. **Cōclusio p**
Ad idē alia cōclusio. Indiuisibi-
litas. i. qd non possit diuidi nō inest cōsistēte.

ratione impossibilitatis. quia etiam
in cena dum dedit discipulis passi-
bile corpus: receperunt omnes passi-
biliter. sed inest ratio sacramentalis
existentie que indivisibilitatem reti-
net ratione substantie cui non com-
petit divisio nisi ratione quantitat-
is que hic non extenditur ad extensionem
specierum sacramentalium. **D**eclara-
tio ad populum ab auctoritate: dicat
predicator quod ad hoc sonant dicta do-
ctorum in quarto sententia. distincta. xij.
in questione: an corpus christi sit di-
uisibile. declarantes quod non: eo quod non
est frangibile. **E**t si dicatur quod frangi-
tur in ore dum manducatur. **R**espondeo. quod om-
nis fractio que videtur fieri circa spe-
cies et accidentia sacramentalia. vipo-
te circa album colorem et rotundita-
tem. **E**x quo sequitur quod si in se non
est divisibile: sicut etiam ecclesia ca-
nit. Nulla rei sit scissura: signum tamen sit
fractura. a fortiori non dividitur per
hoc quod in multis ecclesiis consecratur
et sumitur. **D**ecl dicatur quod etiam dum
manducatur non dividitur: licet in man-
dicatione in ventrem sumentis tra-
ijciatur. quia sic declaratur. Nam cum
manducatio ad minus tria in se ha-
bet. scilicet fractionem sive mastica-
tionem. et secundo traiectionem in
ventrem. et tertio nutritionem: pri-
mum omnino fit circa species. secun-
dum fit circa species et circa corpus
dominicum. eo quod ubi sunt partes spe-
ciei panis est etiam dominicum cor-
pus: totum tamen et indivisibiliter.
ut iam rationibus declarabit. tertium
de nutritione. quia illa est duplex. sci-
licet corporalis et spiritualis. **P**rima
fit a speciebus. secunda a re conten-
ta: scilicet corpore christi deifica erga

animam sicut prima erga corpus.
Hec volunt doctores in sententia di-
cere. **S**ed probare a ratione: dicat pre-
dicator quod cum duplex esse conside-
ratur circa corpus christi: ut supra
dictum est. naturale videlicet et sacra-
mentale. **E**t naturale dicitur ubi cor-
pus deificum consideratur in sua na-
turali existentia: quo ad longitudi-
nem: magnitudinem et latitudinem.
licet hec sint glorificata iam in celis.
Sacramentale autem quod virtute ver-
borum sacramentalium existit sub spe-
cie sacramentali: non tamen secundum
extensionem aut conditionem speci-
erum et accidentium sacramentalium
quibus non coextenditur: sed po-
tius indivisibiliter existit: habendo
respectum ad illa accidentia seu ad
illas extensiones: licet in se absque ta-
li respectu extrinseco semper sit cor-
pus in sua latitudine etc. ut supra ta-
ctum est. **I**deo oportet dicere quod si pri-
mus modus essendi corporis christi
conveniret ei ut est sub sacramen-
to tunc utique esset divisibile et fran-
gibile. **E**t cum tale continuum est di-
visibile in infinitum: posset dici quod in
infinitis locis et ecclesiis esset corpus
deificum per partes divisum. **N**unc
autem quia solum sacramentaliter exi-
sit: et sic indivisibiliter. eo quod quanti-
tates corporis non coextenduntur secundum
quantitates hostiarum seu specierum
sacramentalium: ut dictum est. ideo
indivisibiliter semper manet christus
in omnibus ecclesiis. **E**x qua doctri-
na emanant alia duo documenta sa-
lutifera. **P**rimum quod licet dicatur pa-
nis convertitur in corpus christi et vi-
num in sanguinem. et adorans dicit se
adorasse et vidisse corpus christi in

ratione
Barlo.

no datur
nomen
milia.

altari
debet
thi ad
videlicet
sub spe
specie
quod ver
runt a
fit san
turale
tur sin
ma per
quia co
ficatur
pter vi
lius si
ideo v
etiam
simili
gatur
est qu
nerunt
pus ei
natu
et de
fuit. **N**
viso sa
ger ma
ticula p
si quis
ras gur
ta est to
guis m
vene in
et corp
filio. **M**
cum co
cet soli
dam si
ration
minic
ubi de

Pars secunda

Sermo XVI

altari et sanguinē in calice nō tamē debet credere q̄ illa sint solūmodo ibi adoranda et intelligēda: corpus videlicet sub specie panis et sanguis sub specie vini. sed q̄ ibi scilicet sub specie panis dicitur esse corpus eo q̄ verba sacramentalia se terminantur ad corpus: cum tamē etiam ibi sit sanguis per cōcomitantiam naturalem: eo q̄ vinū corpus non datur sine sanguine. Item ibi est anima per cōiunctionem simili ratione. quia corpus christi est vinū et glorificatum. Item ibi est diuinitas propter vnionem personalem qua dei filius sibi p̄dicta vnuit in eternum. et ideo vbiq̄q̄ vnum est: scilicet corp⁹ etiam indiuisibiliter alia existūt. Et simili modo licet adoratur et intelligatur in calice sanguis: hoc tamen est q̄ verba sacramentalia se terminantur ad sanguinem. cum tamē corpus etiam ibi sit per cōcomitantiam naturalem. anima per cōiunctionem. et deitas per vniones. vt supra tactū fuit. Illud documentū q̄ sicut diuino sacramento. i. specie panis integer manet christ⁹ sub qualibet particula panis: vt supra tactum est. ita si quis ex calice diuideret innumeras guttas: semper sub qualibet gutta est totus integer christ⁹. ita q̄ sanguis manet inclusus intra venas et vene incluse in corpore glorificato: et corpus cum sua anima vnit⁹ dei filio. licet aliam et aliam habeat deificum corpus representationem. videlicet solidam sub specie panis: et liquidam sub specie vini. que due representationes ideo necessarie sunt: vt dominica passio perfecte representetur: vbi deificum corpus solidum et ar-

dum pependit in cruce. et sanguis deific⁹ stuebat ex deificis membris. cum alijs etiam rationibus vt supra tactum fuit in prima parte operis.

Probare etiam pmissam induit. **S**imilitudine similitatem et q̄ omnia semper manent vnita. capiamus similitudinē batio.

Gregori⁹ in suo dyalogo. Sicut diuinitas dei vna est que totū implet multis locis mundum. ita licet multis locis et innumerabilib⁹ diebus illud cōsecratur corpus: non sunt tamen multa corpora christi. sed vnū est corpus qd̄ sumpsit de virgine et qd̄ dedit apostolis. Diuinitas enīz verbū que vbiq̄ est replet illud et cōiungit: et facit sicut ipsa vna est. Ita veritas corporis christi tenet vnitatem in veritate. **A**ugustin⁹ etiam dicit Cū xpm māducam⁹ p̄s de illo nō facim⁹: s̄ in sacro sit h̄ q̄ vnusq̄q̄ recipit p̄tē suā in sacro: manet tñ integer tot⁹ i celo: manet integer tot⁹ in corde tuo. Totū enī erat apud p̄z qñ venit in vter⁹ p̄ginis. impleuit illā nō recessit a p̄e. Ita venit i carnē vt eū hoies māducārēt. manet tñ integer apd̄ p̄z vt angelos pascat. Itē dicat p̄dicator: si gētilēs posuerūt vt veritas ē q̄ aīa hūana nō diuidit ad diuisionē corporis. et intelligēt ac motrices orbū celestīū: vt s̄. tactū ē nō diuidunt ad diuisionē subiectoꝝ suoz. vt Cōmētator in de suba orbis sepe dīc. quō nō xpus integer p̄seuerat et idiuissus cū a nobis sumit. Itē frāgīlē spectm nō tñ imago q̄ relucet Et sic varia p̄nt adducti exēpla.

Exemplum.

Quidam episcop⁹ arrianoz nominis Cerula: cum non credebat diuinitatem esse in sacramento eucha-

Do datur documentū ta vilia.

risit: eo q̄ circa illam grauissime er-
rant: dicentes filium dei minore pa-
tre et creaturaz. cum plurimos sedu-
xisset fideles: et ob hoc rationibus et
disputatiōibus catholicorū doctorū
quadam die publice cōfundebar: de-
dedit cuidaz de secta sua quinquā-
ta aureos sub pacto q̄ se cecum fin-
geret et ab eo fuisset illuminat⁹. Cum
igitur transiret quadam die dictus
Cerula cum exercitu wandalorum
audientibus catholicis episcopis ca-
ptiuis: clamauit ille miser conduct⁹
p̄cio dicens. Audi me cerula et respi-
ce cecitatem meam et experiar virtu-
tem tuā. quia tu reddis cecis visus.
surdīs audire. leprosis mundas.
mortuos resuscitas. Tūc cerula tra-
bens eum ad partem et tangens ei⁹
oculos ait. Scdm̄ fides nostrā qua
recte credim⁹ in deū aperiant ocu-
li tui et videas. Quo dicto oculi di-
cti miseri hominis inflari ceperunt.
et tantus dolor eum arripuit vt vix
posset digitis suis reprimere. quia
oculi eius creperāt p̄re dolore. et sic
esulans omnibus dolum detexit. et
clamabat aureos p̄iēctens et dicens
Ecce aurum tuum et redde mihi vi-
sum. Tūc homo vsus bono consi-
llo: clamās et esulans p̄iecta sa ad pe-
des catholicorū episcoporum: abne-
gans perfidiā arrianorum. Tūc
beato Eugenio episcopo crucem in
per oculos eius ponentem: sanitatē
et visum recepit. Quō videns Pono-
rius rex wandalorum: notansq̄ se-
ctam suam cōfundi et fidem catho-
licam exaltari: sanctos dei diuersis
supplicijs fecit cruciari. Quo facto
sol obscuratus est: et dictus Pono-
rius a diabolo arreptus ap̄ijs den-

tibus se lacerauit. et indignam vltaz
digno cruciatu finivit.

Sermo. xvij. tendit super
tria vltima mirabilia signa:
etiaz p̄ totidem sermones. et
primō sup̄ quatuor modos su-
mendi hoc sacramentū cum
thematicis resumptōe.

Et quia iam vltimo restat
tria mirabilia signa que
in modo sumēdi hoc dei-
ficū sacramentū diuina poten-
tia opat⁹: declarare. videlicet q̄ quatuor
modis sumi potest. et secundo q̄
dum manducatur non minuitur. et
dum a peccatoribus sumitur nō in-
quinatur. Expedit primū pari mo-
do iuxta p̄missa probare tribus vijis.
Auctoritate: ratioe et exemplis. Sa-
luetur virgo. Amministrat nobis
duplex salutaris doctrina. Quarū
prima auisat fideles super quatuor
modos sumendi hoc sacramentū.
Secunda ipsos sumendi modos de-
clarat per varia dicta doctorū. Quo
ad primū q̄ hoc sacramentū dei-
ficū possit quatuor modis sumi: p̄-
batur ab auctoritate omnīz docto-
rum super quartū sententiā. distī. ix. bilis sup̄
in q̄stīōe: an tñ sint duo modi hoc
sacramentū manducandi. scilicet sa-
cramentalis et spiritalis. Et quidē
licet quatuor sint modi iuxta eorū
declarationes vt patebit: tamen de
duobus querunt p̄p̄ter magistrū
in textu qui solum duos ponit mo-
dos p̄fatos. Et quidē hoc facere po-
tuit. quia solum respectū habuit su-
per duplicem rem huius sacramen-

Et an-
pbat m-
mo-
doz.

ti. vt el-
pus elu-
bus reb-
dum: se-
tualem
potari
res ad
causa.
uersita-
go q̄ p̄
sacram-
vulgari
spiritali
mentum
crament-
tio sac-
Quar-
modi
dostia
vt con-
nus fa-
ex cōt-
et non
tia et na-
quis ex-
tam vt
aliquis
ret vini-
sa refici-
defectu
sibi faci-
fit quar-
trius a-
rum esse
nicare f-
dem su-
talliter
ret esse
spiritu-
sacram-
clpit
cram

Pars secunda

Sermo XVII

ti. vt est corpus christi verum: et corpus eius mysticū vt est ecclesia. quibus rebus per duplicem illum modum: scilicet sacramentalem et spiritualem sumptionem sumens incorporari potest. **Primo** autem alij doctores addunt duos alios: faciūt ea de causa. quia habent respectum ad diuersitatem sumentium. **Primo** er- go q̄ primo modo potest sumi hoc sacramentum non sacramentaliter: in vulgari sacramentali. nec etiam spiritualiter: et tamen sumitur sacramentum. **Secundo** potest sumi sacramentaliter et nō spiritualiter. **Tertio** sacramentaliter et spiritualiter. **Quarto** spiritualiter tñ. **Primus** modus fieret quādo quis reciperet hostiam cōsecratā et non recipit eā vt cōsecratam. q̄ quidem christi-
Primo **summen** **si sūm.**
nus faceret si totaliter indispositus ex cōtemptu sumeret non cōfessus et non cōtritus. vel etiam ex ignorā-
Secundo **modus**
tia et nō ex cōtemptu faceret. vt vbi quis ex ignorantia hostiam cōsecratam vt non cōsecratam sumeret: vel aliquis ei vt non cōsecratam offerret vinū aut hostias cōsecratas causa reficiendi se. **Potest** etiam fieri ex defectu fidei vt i pagano si daretur sibi sacramentū. **Secundus** modus fit quando quis in mortali non contritus accedit: credens illud cōsecratum esse corpus christi: et vult cōmunicare scōm morem ecclesie. hic qui dem suscipit sacramentū sacramentaliter tñ et nō spiritualiter. quia caret effectu sacri q̄ est nutritio anime spiritualis per gratias a christo causam. **Tertius** modus vbi quis recipit sacramentū spiritualiter et sacramentaliter fit: quādo quis diligen-

ter discussit suam cōscientiam: et ad minus attritus attritōe bene circūstātionata: vt in tertia parte patebit inferius: accedit ad confessionem et sic plena fide sumit. talis sumit sacramentum spiritualiter et sacramentaliter. quia videlicet recipit effectum sacramenti et vere spiritualiter nutritur: ac christo cibo spirituali vnitur et incorporat per gratias que sibi in tali digna sumptione cōferuntur: faciendo de attrito cōtritus. **Quartus** **Quarto** **modus** vbi quis spiritualiter tñ recipit et non sacramentaliter fit quando quis deuote p̄paratus vellet percipere: sed propter reuerentiam abstinet. vel propter aliquam infirmitatem. vel quia nō potest habere ministrum. vel est detentus in carcere. **Pute** cōuenit illud **August.** **Crede** de et manducasti. i. crede fide formata charitate: et manducasti spiritualiter. quia talis propter bonā dispositionē p̄uēit et deuotionē ad christum vt est sub sacramento: ac propter voluntatem desiderium et reuerentiam ad christum: sumit taliter q̄ etiam tunc ultra p̄iores gradū gratie cōsequitur alium gradum ex vltimo sacramenti. sicut etiam in prima allegata sumptione sacramentali et spirituali. vbi sumens esset non attritus: sed contritus. **Etiam** addit vltiorem gradū gratie super illum quem reperit. **Tratione** autē probant̄ dici modū. **Primo** super secundū. tertium et quartū modum sumendi: scilicet q̄ quis possit sumere hoc sacramentum sacramentaliter tñ. quidāz spiritualiter et sacramentaliter simul. **Item** q̄ etiam spiritualiter tñ est ratio diuine bonitatis: que etiam cōsi-

Probat
miraculū a
rōe z silēti
dine insil.

missiter operat in sacramēto baptis-
matis. Nam in baptismo quis po-
test baptisari sacramentaliter tñ: spū-
ritualiter tñ. quidam spūaliter z sa-
cramentaliter: quidam spūaliter tñ:
Pra in hoc sacramēto. Nam q̄ fide
accederet ad baptismū: non videlicet
cōstrictus z dispositus: talis suscipe-
ret characterem sacramētalem. nec ef-
fet rebaptisandus adueniente cōtriti-
onē. quia suscepit sacramentū sacra-
mentaliter tñ. s̄ non efficaciaz quo
ad perceptionē gratie gratūfaciētis
Sed qui secūdo modo accedit. s. cō-
strictus z intentōe suscipiēdi sacramē-
tum. talis vtiq; recipit baptismū z
sacramēta z spūaliter simul. Ita z
in hoc sacramēto eucharistie cōtin-
git p̄tritis et deuote accedētib⁹. Itē
sicut baptisat⁹ baptismō statim eō.
sequit mūdationē a peccato z col-
lationem gratie s̄m exigentiam di-
spositiōis sue. z si vltra hoc accedit
ad sacramentū baptismi z baptisat⁹
sacramentaliter: nouū gradum gra-
tie psequit ex virtute sacramēti. Sic
etiam qui spūaliter illud sacramen-
tum manducauit in pposito: habēs
in deuotiōe z desiderio manducati-
onem sacramentale: q̄puls p̄l⁹ spūa-
liter mādūcauit: ex desiderio tamē
si accedit z sacramentaliter etiam su-
mit maiorem cōsequitur grāz. imo
ex vi sacramēti cōsequit vnum gra-
dum altiorē vltra illum quem susce-
pit solum spūali manducatōe. imo
dicere oportet q̄ sepe cōtingit q̄ au-
diens missam z spūaliter mādūcās
talem pōt habere deuotiōne z desi-
derium ad sumendū xpm p sui glo-
ria q̄ maiore cōsequat fructū q̄ sa-
cerdos vel alter q̄ sacraliter z spūaliter

sumit. qz videlz sumit cū tepida de-
uotiōe. **P**e q̄rto modo sumēdi non
ē difficultas: vbi q̄s sacm sumit nō
sacramentaliter ex ignorantia vel ex
cōtemptu.

Exemplum.

In ep̄atu Buxlefi. quidā p̄ende-
bat sanctitatē tantaz in abstinentia q̄
q̄si videbat Iohānes baptista. vnde
oēs quasi de tota puincia currebāt
ad eū. z beatū reputabat se ille q̄ eū
posset videre vel tāgere vel loq̄ cum
eo. Et cū oēs sic eū sanctū credebāt
tamē erat heretic⁹ magn⁹ z p̄uersus
doctēs occulte plura p̄uersa dogma-
ta. inter q̄ erat vñz cōtra deificū sa-
cramentū eucharistie ac etiā cōfessi-
onis: asserēs q̄ sola fides sufficeret
ad vtriusq; sumptionē. nec opore-
ret sacramentū illa suscipere. Intra il-
lud t̄m⁹. Crede z mādūcasti. **P**e
etiā ex tali spūali sumptiōe z effica-
cia donū abstinentie pcepisset a deo.
Non⁹ ergo honorifice fuit sepul-
tus. Post aliq̄d tempus inquisitor
heretice prauitatis diligenter inquī-
rens: inuenit p̄ testes fideles q̄ fue-
rat hereticus. vñ de cōsilio ep̄i Bux-
lefi. z aliorū p̄udentū sententiā q̄
eius ossa cōburerētur. **P**rofecta er-
go p̄sente populo sunt ossa ad ignē:
s̄ statim demōes eleuauerūt ossa de
igne z tenebāt suspēsa i aere: nec ta-
mē videbant demōes. **P**opulares
ergo clamare ceperūt. **N**on⁹ ep̄i
scopus cum illis fratribus q̄ ex iū-
diā voluerūt sanctum dei combure-
re. ecce quomō deus noster nō vult
Tunc ep̄iscop⁹ timuit. fratres autē
cōfortauerūt eum: dicentes. Domi-

ne nos
dei. p̄pa-
ns ossa
ne fides
scopus
et. Et q̄
ni: dem-
centes.
nomina-
mus te
non poss
qui mai
Et ossib⁹
busta su
corpus
tuali su
altari.

Se-
cundu
sumpti
ti deu-
matis

Orat
ram est.
noitur: i
gmenta
tra heret
pus chri
in figura
allegant
sumere
tos effe
sumpti
dit tam
bilitati
cations

Pars secunda

Sermo XVIII

ne nos sumus hic pro defensione fidei. pparetis vos ad missas: quia deus ostendat aliquod miraculum nobis ne fides sua pclitet. **P**xit ergo episcopus missam. **S**alve sancta parces. Et quando elevavit corpus domini: demones in aere clamaverunt: dicentes. **Q**uid de Macha (sic enim nominabat hereticus) nos defendimus te quod potuimus. sed modo non possumus plus: quia adest vnus qui maior est nobis: scilicet christus. Et ossibus cadentibus in ignem combusta sunt. et glorificata est fides per corpus christi ex sacramentali et spiritali sumptione et consecratione in altari.

Sermo. xviii. tendit super secundum mirabile signum. quod in sumptione deifici sacramenti deus operatur: Cum theomatis resumptione.

Quia deo secundum mirabile signum quod in sumptione divina potentia operatur est. quod dum manducat non minuitur: imo magis spiritualiter augmentatur. Restat iam declarare contra hereticos qui negant verum corpus christi sumi. sed solum sumatur ut in figura seu signo corporis christi. allegantes quod si verum christi corpus sumeretur: tunc si omni monte manus esset: iam omnes clerici et laici illud presumptissent. **S**alutem virgo. **E**xpectat tam mirum rei: scilicet incolumitatis corporis christi in manducatione tractare veritate sub dupli-

ci saluberrima doctrina. **Q**uare prima quod deificum corpus in sacramento dum sumitur non minuitur. **S**ecunda quod hec catholica veritas variis medijs contra hereticorum insultus roboratur. **P**artes similiter triplici via probatur. scilicet ab auctoritate: ratione et scripturarum similitudine. **Q**uare autem corpus deificum in sumptione: dum videlicet a fidelibus sumitur: non corrumpitur aut consumitur: imo magis spiritualiter augmentatur: probatur auctoritate omnium sanctorum doctorum: precipue per sanctum Thomam et per sanctum Bonaventuram in eorum scriptis super quartam sententiarum distinctum. xij. in questione: an in fractione hostie frangatur corpus christi sub hostia contentum. **U**bi concludunt quod licet corpus christi masticatur et atteritur in ore: non tamen consumitur et frangitur. eo quod non est ibi modo quantitas. id est. extenso modo iuxta extensionem hostie. **U**nde nec consumitur dum manducat: eo quod talis consumptio via manducationis necessario respicit magnitudinem vel parvitatem rei primo usque ad totalem consumptionem. **U**bi nota quod licet tota latitudo et magnitudo corporis christi sit in sacramento: siue parua vel magna hostia: non tamen est iuxta magnitudinem vel latitudinem hostie que ab extra videtur. sed quelibet magnitudo manet per se: scilicet corporis christi inuisibiliter: ut fides suum meritum habeat et magnitudo parua vel magna hostie. ut sic per eam corpus christi tegatur ne ab infidelibus seu eius malis christianis nude videatur: et sic a deo percuriatur.

Ubi ante probatur miraculum prefatum.

ut supra tactus fuit. Juxta qđ pbi
 stet pculsi fuerunt. j. Reg. vi. Percus
 sit de⁹ multos: eo qđ vidissent archā
 dñi. Pñ scđus Tho. dicit in suo. iij.
 sniaz pfata distinc. qđ cum in man
 ducatiōe sunt tria. scz masticatio. in
 ventrem tralectio. z nutritio. et hec
 tria oporteat esse circa hoc sacramē
 tum. iuxta qđ ipse dixerat Johā. vi.
 Qui manducat meam carnem zc.
 Iterum. Caro mea vere est cib⁹ zc.
 Tamē ipa tria diuersimode exercē
 tur in sumptiōe: eo qđ ipsa manduca
 tio que fit in fractiōe z attectiōe: fit so
 lum circa spēs exteriores panis z vi
 ni z earū magnitudines z nullo mo
 do. circa corpus christi contentū. eo
 qđ illud indissolubiler cōtinetur ha
 bendo respectum ad extensionē spe
 cieriū: scz in se dissolubile z cōsum
 ptibile esset si non gloriificatū corp⁹
 existeret. pnt in cenayltima erat. vbi
 tamen passibile corpus impassibili
 ter sumebatur. eo qđ non naturaliter
 sed sacramentaliter sumebat. sicut eti
 am nunc solum sacramentaliter z nō
 naturaliter sumitur. i. partem corpo
 ris post aliam partē sumendo. vñ
 de semp incōsumptibiliter sumitur
 Si p̄dicator velit subito dare exem
 plum ppter difficultatez materie ne
 populus maneat suspensus in ani
 mo: dicat. Sicut magnitudo turris
 apparet in speculo z non consumi
 tur aut frangit ad fractionē speculi
 ita est de corpore christi cōtento sub
 specie panis. Sed de hmoi similitu
 dine latius inferius patebit. Rōe
 aut pbat. i. in vulgari. von grunt
 licher vrsach. quare sic oporteat esse
 Nota qđ licz ratio sufficiens sit allega
 re qđ ideo non cōsumitur dum sumi

Ratoe p
 bat.

tur. quia non naturaliter: sed solum
 sacramentaliter. i. modo indissolubili
 sub speciebus continet: licz species
 sunt dissolubiles vt patuit s. Th pos
 sunt ille etiaz rationes adduci quas
 et sanctus Thomas in suis deduct
 sermonib⁹ de corpore christi: osten
 dens qđ ex sumptiōe non minuitur:
 eo qđ potestas sacerdotalis ad cōse
 crandum quotidie in ecclesia nun
 qđ minuitur vsq; ad cōsummationē
 seculi: vt de se patet. quia seinel ordi
 natus sacerdos manet in eternū pro
 pter caracteris impressionē. iuxta il
 lud Psal. Tu es sacerdos in eternū:
 scđm ordinēz melchisedech. christū
 denotādo per essentiam. alios autē
 per participationē. Et simili modo
 pōt dici de ordinē z potestate sacer
 dotali: que habet vsq; in finem mū
 di durare. Itē alia ratio. Sicut em
 eius affectum iugiter affectam⁹ im
 pleri in nobis. hic videlz p augmē
 tum gratie in via: z tandem per cla
 ram visionem in patria. vt quē nūc
 in enigmate. i. per obscuram figurā
 panis inuenimur oculo mētalī p fidē:
 tāde z ipm facie ad faciem cōtempla
 ri valeamus in patria. Ideo sicut af
 fectus talis non minuit: sed potius
 augetur. ita z ipsum deificū corpus
 nunq; ex sumptiōib⁹ innumeris cō
 sumitur: s; potius spiritaliter. i. in
 spiritalib⁹ effectibus auget. Pro
 bat etiam pfatus doctor sanct⁹ ideo
 miraculuz ex incorruptibilitate cor
 poris christi. Quia enim tale corp⁹
 sumimus: quale christus in se habz
 scz gloriificatū. imortale. et ipassibile
 nō posse corūpi. Ps. Nō dabis sa
 ctū tuū videre corūpiōez. Ideo cū
 illud māducamus nō corūpi: nec

mātati
 no cib⁹ n
 ne corū
 tum. P
 die nō bñ se
 tum fuit
 rine nō
 tos dies
 Secūdo
 bus qđ
 sam mea
 spectu m
 per decla
 panes de
 meniaz
 mentū o
 no. Sili
 vi. Igni
 bit: quē
 ligna m
 fidelis a
 die z sen
 sup men
 exinctiōe
 videmus
 teriali lu
 defecit. q
 tur z pra
 scelerā di
 est deus:
 nagoga.
 in ecclesi
 cus pfigur
 ponit fidē
 panes fid
 tentor p
 sempuer
 dum: z v
 erat in a
 nō defici
 quirat s
 le. Ideo

Pars secunda

Sermo XVIII

mutatur in corpus nostrū sicut ali-
us cib⁹ naturalis: s; influit nobis si-
ne corruptiōe sui spūale nutriment-
tum. **P**nde tertius modus pbatio-
nis bñ sequit. **P**rimo q bñ figura-
tum fuit. iij. Reg. xviij. vbi pugill⁹ fa-
rine nō defecit i domo vidue p mul-
tos dies: cibando totam familiam.
Secundo p panes ppositiōis. de qui-
bus **Exo. xxv. dicit.** Pone sup men-
sam meam panes ppositiōis in cō-
spectu meo semper. **E**t quomō sem-
per declarat **Leuit. xxiij.** Accipies
panes duodecim ⁊ statues eos sup
mensaz meā: vt sint panes in moni-
mentū oblationis federe sempiter-
no. **S**iliter de igne dei dicit **Leuiti.**
vj. Ignis in altari meo semper arde-
bit: quē nutriet sacerdos subiiciens
ligna mane p singulos dies. **P**orat
fidelis aīo. pcepit dñs vt semp omni
die ⁊ sempiterno federe tam panes
sup mensam q; ignis sub altare sine
extinctiōe ⁊ cōsumptiōe eēt. **E**t cuz
videmus q tam ignis in altari ma-
teriali iudeoz ⁊ mēsa cum panibus
defecit. quia nullibi hec tam habentur
⁊ practican; a iudeis ppter eorū
scelera dispersis. **Q**uid ergo mētū⁹
est deus: s; vmbra defecit i sy-
nagoga. ⁊ manet veritas. nec deficit
in ecclesia. **S**acerdos em euangel-
icus pfiguratus a legali sacerdote p-
ponit fidelibus panes duodecim. s.
panes fidei i duodecim articulis cō-
tentoz p nutrimento anime in fed⁹
sempiternū cuz deo in patria habē-
dum: ⁊ dum verū corpus xpī conse-
crat in altari. ⁊ p talē cōsecrationem
nō deficit a suo eē naturali: q; uis ac-
quirat sibi semp nouū eē sacramēta-
le. ideo in tali esse corpus xpī nō de-

ficit: imo magis nutrit p nouū eē sa-
cramentale in ecclesia. **P**ost has fi-
guras dem⁹ similitudines ad meli⁹ in-
telligēdū. **V**irtus exit de lapide pē-
oso vt santissima sugat vt inflatio-
nes sedat vt alia incōmoda auferat.
Et petra est xpūs. **j. Coz. x.** Sicut er-
go gēma virtutē suā effundēdo non
minuit: sic corp⁹ dñi nos pascendo.
Itē scdo sicut sol nō deficit toti mū-
do lumē suū cōcādo: sic nec xpūs
qui est lux vera illuminās omnē ho-
minem hoc spm desiderantē nō de-
ficit totam ecclesiā pascendo. **P**inc
etiā tertio est audens similitudo
in candela de qua millesies tantus
potest sumi ignis quantus in ea est
nec ppter hoc minuit lumen eius.
Igitur multo pot⁹ dñs nos seipso
pascit: nec tñ deficit. **P**s. **Oculi om-
niū i te spāt dñe: ⁊ tu das escā illorū i
tempe opportuno.** **E**n aut idē ipse es
⁊ aīi tui nō deficiēt. **S**z adhuc forti-
us in cōfutationē infidelū q hmoi
consumptionē estimāt fieri posse in
xpī corpe: supaddit fidei veritas ali-
ud mirabile signū q si xpūs nō mā-
ducat vt in sacramēto continet vita
omnis gratie: tam quodāmodo mi-
nuitur in eo q eius corp⁹ mysticum
qd est ecclesia significatū p eius cor-
pus verum oīno minuit. **P**ro cui⁹
intelligentia deseruit q cum infide-
lis sicut et catholicus nō negat deū
esse ⁊ bonoz omniū remuneratōrē.
cognoscit etiā eius aduersariū. s.
diabolū esse instigatōrē ⁊ temptato-
rem omniū maloz. ita cōcedere ha-
bet duo esse corpora mystica. s. dei ⁊
diaboli. eo q quidā sunt boni ⁊ alij
mali. ⁊ omnes homines mūdī opor-
tet de vno illorū esse. **E**x quo sequit

q̄ sicut corpus diaboli qui est caput
et rex super omnes filios supbie nō
minatur in suo mystico corpore: s̄
augmentat in illis qui ipsum man-
ducant. i. suos instinctos recipiūt et
opere complent. **Q**uueret autē il-
lud corpus si sui instinctus non su-
meretur. Ita corp⁹ christi mysticu⁹
q̄d est sancta ecclesia tanq̄ ipsi⁹ mū-
da et fidelis sponsa cuius ipse caput
est et singule persone fidelium: que
sine culpa criminali per statum in-
nocentie aut p̄ statum penitentie ma-
nēt ei⁹ mēbra sunt. iuxta illō hō. xij.
Pos estis corp⁹ xpi et membra de
membro. Item capit. xj. **Q**uū cor-
pus multi sumus omnes qui de vno
pane participam⁹. **A**ngetur spiritus
aliter vbi digne sumitur et vtiq̄ mi-
nuitur vbi digne nō sumit. vnde in-
fidelis sicut vnu habet cōcedere: ita
et alterum rōnabiliter non potest ne-
gare. **H**ec ex sermōib⁹ sancti Tho-
me de corp⁹ xpi.

Exemplū.

In ecclesiastica hystoria habet q̄
quadam die cum plures phi greco-
rum cōuenissent: et fidem xpi in va-
rijs articulis tam incarnatōis q̄ eti-
am passionis et ecclesie sacramentis
impugnassent: vnus erat inter eos
cui nemo resistere poterat: s̄ oēs ra-
tiones et argumēta christianorū faci-
lime callidissimis similitudinibus aut
negationib⁹ vt infidelium moris est
soluere videbat. **T**unc simplex qui-
dam episcopus contra illum cōmor-
perūt audientia. **Q**uē cum alij chri-
stiani valde simplicem cognoscerēt
timere ceperūt ne in xponendo desi-
ceret. sed tamē ppter sanctitatē eius
nō sunt ausi eum cohēbere. **Q**ui ar-

gendo pbo xposuit ea q̄ pbus ne-
gare non potuit: deū et diabolum et
fm xpianos xpm et diabolum eē duo
capita: videlicet bonorū et malorū. **P**re-
q̄ sicut deus non nisi bona p̄nade-
ret et virtutes: ita xpus argumēta et
fallacias quas hui⁹ seculi filij cōtra
filios lucis pponūt esse vitādas p̄o-
pter lumē fidei: quod altius esset lu-
mine quocūq̄ naturali. **E**t cū p̄m
interrogaret an hec crederet ita esse
rēdit. **S**i duo debēt esse lumina: vnu
a deo: alterū a natura ipsius intelle-
ctus. vtiq̄ lumē fidei a deo infusum
excedit lumen naturale intellectus.
Tunc ep̄us. **E**t quia ex illo lumē fi-
dei docuit nos xpus credere in vnu
deum: et vnu filium eius vnigenitū
conceptū de spiritu sancto et. sym-
bolum totū exprīmēs: ait pbo. **D**ic
mibi si ita esse credis: **T**unc ille sta-
rim vt fidem audiuit: illuminat⁹ cre-
didit. et asstantib⁹ ait. **Q**uādiu verba au-
diuit: verba p̄ verbis reddidit. s̄ quā-
do diuina virt⁹ accessit ultra nō po-
tuit respondere: nec fidel xpiane am-
plius cōtradecere: sed sentio iam fi-
dei lumē illuminat⁹.

Super tertium mirabile si-
gnum: q̄ dum a peccatorib⁹
sumitur nō inquinat corpus
christi. **E**t est sermo. xix. bu-
ius secunde partis.

Irabilia opa tua dñe. vt s̄.
Super tertium mirabile si-
gnū q̄d diuina opa virtus
declarare. vt videlicet nō habeat de-
ficiū corp⁹ inq̄nari vbi ab imūdis et
indignis tractat et sumit. **E**t necessi-
tas hui⁹ declaratiōis defuit ad duo.
Primo ad eliminādū errorem quorū

dam sim-
dos cele-
gne sum-
bia rāger
Et q̄ scō-
nō intrin-
ret ac si
gnā irret
maneret
bat videl-
si q̄d idig-
declaratiō
piē op̄is:
tā materi-
ret vgo.
nistrat fi-
p̄natiōis
sacram ve-
b tñ min-
b negat
gumēta
Pro ho-
mone d-
bis p̄m-
ti et vuln-
rib⁹ sumi-
a p̄tō m-
rei sunt ti-
xpi. Glo.
digna sū-
rimū for-
ad amba-
autē: a ri-
oim doc-
q̄ritan p-
xpi sub h-
illa quā-
q̄ q̄dā vi-
mi. volē-
ra veter-
tio a rō-
bet q̄ m-

Partes secunda

Sermo XIX

dam simpliciter: q̄ estimant q̄ sacer-
dos celebrās idigne: aut laic⁹ sic idī-
gne sumens q̄cito corp⁹ xp̄i eoz la-
bia t̄geret: tā cito in celū enolaret.
Ex q̄ scōns error: seq̄bat q̄ xp̄i h̄ de⁹
nō int̄m offenderet si idigne tracta-
ret ac si sp̄ p̄ns maneret. z h̄ pp̄t ma-
gnā irreuerentiā sacro exhibuā si p̄-
maneret. P̄n̄ etiā q̄dā p̄sp̄sio seq̄-
bat videlz nō multū eē ponderādū
si q̄s idigne accederet. Et cuj p̄bas
declaratōes fit introductio sup̄ tertiā
ptē op̄is: q̄ ē de q̄litate n̄re sp̄atiōis
iā materia b̄n̄ defuit. S̄z p̄us salu-
tet v̄go. **P**resens fimo duplicē am-
nistrat fidelib⁹ doctrinā i hereticorū
p̄futationē. Quaz p̄ma: etiā deficiū
sac̄m̄ veracit̄ a malis sepe sumit: p̄
h̄ t̄m̄ m̄ime inq̄nat. **S**c̄da q̄ eoz q̄ p̄
h̄ negare p̄s̄p̄serūt abiectiones z ar-
gumēta p̄ saluas doctrinas solūtur
Pro h̄oz pt̄lū declaratōe i p̄nt̄ ser-
mone dat h̄ p̄clusio. **S**c̄l̄ xp̄s p̄ no-
bis p̄misit corp⁹ suū a p̄ctōrib⁹ p̄cu-
t̄ z vulnerari: sic p̄mittit illū a p̄ctō-
rib⁹ sumi. **E**t sic illi nō fuerit imones
a p̄ctō: maxio: ita et idigne sumētes
rei sunt iuxta ap̄lm̄ corp̄is et s̄gnis
xp̄i. **G**lo. ac si xp̄m̄ occidisset. **N**ū i-
digna sup̄p̄sio nō ē p̄p̄edēda: s̄z p̄la-
rimū formidāda. **P**robat̄ cōclusio
ad ambas p̄tes et s̄z triplici via. **A**b
auct̄e: a rōe z a similitudine. **A**b auct̄e
oim̄ doctorū l̄. iij. sent. dis. ix. i q̄dē q̄
q̄rūt: an peccator vacit̄ sumat corp⁹
xp̄i sub h̄ sac̄o. vbi recitat̄ op̄inōez
illā quā z maḡ s̄niar̄ i textu recitat̄
q̄ q̄dā dicebāt corp⁹ xp̄i a mal̄ nō su-
mi. volētes h̄ defendere p̄mo a figu-
ra veter̄ testam̄ti. sc̄do ab auct̄e. ter-
tio a rōe. **A**d figura eo q̄ **E**xo. xvi. ha-
bet̄ q̄ māna scaturiebat i vase illorū

q̄ indebite colligebāt. **E**t cū veritas
d̄z r̄ndere ymbre: opoz̄ q̄ cū xp̄us
nō possit p̄p̄urescē q̄ salt̄ se ab indi-
gne sumēte subtrahat. **P**robabāt z
ab auct̄e **Cap. j.** In malinolā aiam
n̄ introibit sapia. **N**ec h̄itat i corpe s̄b-
dito peccatis. **S**z cū xp̄us q̄ ē dei sa-
piētia ē res p̄tenta i hoc sac̄o: opoz̄-
tet dicere q̄ nō introibit i corp⁹ pec-
catoris. vñ z peccator si sumit h̄ sac̄-
mentū: nō tamē sumit sub eo xp̄m̄
d̄nm̄. **A**d r̄atōe p̄babāt. cibus ille nō
vadit in ventres: sed in mentē. **S**ed
christus d̄ns nō vadit in mentē pec-
catoris. ergo nec in ventrē. **P**rez a sa-
piente nihil indecēs debet fieri. s̄z es-
set vade indecēs q̄ corpus tam p̄ci-
osum poneret in corpe imūdo. ergo
etiā corp⁹ peccatoris sic imūdū nō
recipiet corpus xp̄i verum. **S**ed qz
hec argumēta solūtur a doctorib⁹
eo q̄ peccatores per hoc parūpēde-
rent indignas sumptōes: p̄nni de
illis penitētes. **N**eo veritas manet
cōclusionis. **P**am ad p̄mūz dicūt
q̄ veritas certesp̄det figure. quia si
cūt manna in vasis scaturiebat ver-
mibus eoz qui indebite colligebāt:
ita qui indigne sumūt si non per pe-
nitentiā diluūt: vermibus inferna-
lib⁹ eternaliter corrodent̄. iuxta il-
lud. **P**ermis eoz nō extinguet **Isa.**
ix. **S**ed secundū super auctoritatē q̄
sapientia non inhabitat corpus sub-
ditum peccatis. **F**idetur q̄ aliud ē
de sp̄uali: z aliud de corporalī et sa-
cramentalī inhabitatōe. **N**am verū
est q̄ sapientia. i. diuina gratia nō in-
habitat sp̄ritualit̄ animā que est in
corpe subdito moralibus peccatis.
Christ⁹ autēz quia corpus suū dedit
p̄ctōrib⁹ ad crucifigēdū: etiā dat ad

commendū: forte tamen vt canit eccle
sia inequali. unde. Sumūt boni. su-
mūt mali: forte tamē ineq̄lī vite vel
interit⁹. Ad tertiu cum dicit q̄ est ei
bus mētis: non ventris. ⁊ sicut non
transit in mentē: ita nec in ventres.
Rñ. similitudo non valet. quia sicut
contigit xpm crucifigētib⁹ q̄ ali-
quibus fuit peccatū dimissum: aliq̄
bus non: sic equaliter man⁹ aut ir-
risiōes infecissent. ita sic tam bonis
q̄ malis pmittit dare in os ⁊ in ven-
trem equaliter corp⁹ xpi: tamē quo-
rūdam mentes inhabitat causando
supple in bonis effectū sacramenti:
alijs absecris ppter eorū culpam. Et
ad id qd dicit q̄ sapiens nihil inde-
center causat. Dicit q̄ decentissime
fit vt equalit sumat quo ad species
sacramētales corpus xpi tam a bo-
nis q̄ a malis. tūz quia p hoc maxi-
ma dei misericordia humilitas ⁊ pa-
tētia monstret. tūz etiam q̄ chris-
to nlla p h irrogat irreuerētia. eo q̄
labia sunt sic ⁊ vēter: nō tangūt ime-
diate nisi spēs: sub quibus tñ in ve-
ritate inanet xpi corpus. vt iaz in se-
cunda parte deducet vbi conclusio
est probāda. Ratiōe autem pbare
non est tam difficile. quia em nega-
re veritatem sacramēti est crudele ⁊
dānabile xpiano. ⁊ veritas sacramē-
ti stat in eo vt credat quilibet christi-
anus de illo edoctus q̄ per cōsecra-
tionem cōuertatur natura seu sub-
stantia panis in corpus xpi verum:
manēte specie panis ab extra in eni
finē vt fides sit de nō visis. i. de pso-
nali p̄sentia corpis xpi veri: q̄ in hac
vita nō debet videri: s̄ solū in patria
supra illud. Videm nūc p speculū
⁊ in enigmate. i. obscura figura. nūc

autem. i. in patria facie ad facie. Et
ap̄lus etiā dicit ad Heb. ix. Fides ē
de nō visis. qz argumētū rez nō ap-
parentiū postq̄ dixerat est substan-
tia sperandaz rerū. Ideo etiā oportet
dicere q̄ tādū manet corp⁹ chris-
ti verum sub speciebus panis ⁊ vini
qdū manet ipse spēs. Quo stante
cum videm⁹ q̄ peccator sumēs cor-
pus xpi non cessat spēs neq̄ panis
neq̄ vini in celebrante sacerdote seu
laico sumere. tñ in specie panis qñ
tangit labia ora ipsoz. ergo. etiā nō
cessat sub eis manere corpus christi
verū ⁊ eius sanguis. Nec est ratio
sancti Tho. in p̄fata dist. ix. sui. iij. in
questiōe: an peccator sumat corpus
christi veraciter sub hoc sacramēto.
Vnde isti errantes q̄ ad tactū labi-
orū peccatoris statim recederet cor-
pus christi verum. ne videlicet cōtu-
melia irrogaret sacramēto ppter im-
mūdiā peccatoris. voluerūt defer-
re honori ⁊ derogant veritati. i. vñ
volūt honorare sacramētū incidūt
in maiore cōtumeliā et irreuerentiā
erga sacramētū. qz magis est nega-
re veritatem sacramēti q̄ cōcedere q̄
a peccatoribus sumitur qui a pecca-
toribus voluit occidi. Nullibi etiā
in sacra scriptura hoc traditum fuit
aut in dictis doctorū relictum q̄ re-
cedit corpus christi quādo tangit la-
bia peccatoris. Qz si queritur: qdū
hec inanet spēs sacramētales in su. nēt spēs
ipsum desicūz corpus tādū mane-
re qdū manent spēs: Rñ. tamdū
manet species panis donec p calo-
rem naturalē digeratur. qui calor si
cut in vino maior q̄ in altero: vt in lu-
uentibus q̄ senibus: et sanis q̄ infir-

mis
Prom
vt vbi
tūc par
spūtu
cibi ⁊ p
veritū
tos pa
batio
ad secū
tendū
cū q̄ ita
cur pecc
tes
peccati
dum q̄
q̄ sic so
lic⁹ im
danda
lud M
boi illi
digne
minis
guine
caverūt
tes gram
per illud
digne re
dicit ren
Ite ad el
loquit
tibi cū fe
mularis
qualit cū
dei quib⁹
⁊ subdit
tradis
scz p̄m
gne sum
ribile est
ta sit gra
p̄ter au

mis existit. Ita in eius digestionem. Proinde qd ppls informandus est ut ubi necessitas spuenti accidit. qd tunc panno mudo ad os applicato. spiritui suscipiat et a susceptioe alteri cibi et potu tādū abstinēat quātum verisimiliter trecetos aut quadringentos passus quis deambleret. Probatio. Similitudine qd deseruit etiaz ad scdm ptez conclusionis. Ad aduertendū p scda pte conclusionis que dicit qd ita peccat indigne sumētes. sicut peccauerit iudei xpm crucifigētes.

Probat ve
nita simi
litudine.

Sci par
conclusionis
an peccatū
indigne su
mēt. B sa
lic. Interdū
ita dicit si
cor peccatū
xpm cruci
figentium.

Querit. An equalis gravitas peccati sit vtrobiq. Pro qd aduertē dum qd sunt quedā auctores sanctorū qd sic sonāt. tñ ne in despatoz catho lic. interdū indigne sumens cadat danda est distinctio. Pā glo. sup illud Matt. xliij. De hoi illi dicit. ve hoi illi qui ad mensaz dñi accedit indigne. Iste em exēplo iude filiū hominis tradit. Et iudas et illi qd sanguinē dñi fuderūt gravissime peccauerūt. ergo similiter indigne sumētes gravissime peccant. Itez glo. sup per illud. j. Cor. xj. Qui māducat indigne reus erit corpis et sanguis dñi. dicit reus erit ac si xpm occidisset. Ite ad clericos indigne celebrātes loquit. Ptero. i quadā epla. Quid tibi cū feminis tu qd ad altare dño famularis. Pte sacerdos dicit clerice. quali cū eisdē labijs oscularis filiū dei quibz oscularis filiā meretricē. et subdit. Iuda osculo filius hoīs tradis. Ecce quō equipant illa duo scz pctm crucifigentū et pctm indigne sumentū. Et qd hoc valde terribile est asserere. imo nō mirū si tāta sit gravitas vtrobiq. qd mundus pteret aut qd deus vltionē sup ec

clesiaz mittet sicut sup iudeos qui xpm occiderūt. nec innocētes et boni sacerdotes placare possent. et auertere tantā impietate in deū commissaz. Quare p necessariū est iam terciā sub inferre ptez optis. s. de qualitate nostre pparatiois ad digne. s. saltem sine offensa et de qualitate et gravitate criminis. eorū qui indigne sumūt tractare. Ut tñ non omittat proposito difficultas sup equalitatez gravitatis criminis xpm crucifigentū et eū indigne sumentū. Dicamus pnt dicit. s. Tho. in suo quarto dis. ix. in qōe. An māducās indigne corp⁹ xpi magis peccat qd si qd cūqz aliō pctm cōmittat. qd peccatum indigne corp⁹ xpi manducantū cōpatur pctō xpm occidentiū inquantū vtrūqz pctm in ipm xpm cōmittit. Et tñ pctm xpm crucifigentū erat mai⁹. qd illud commissus est in ipsam xpi psonā. Hoc autem pctm cōmittit in ipm fm qd est sub sacro. qd si dicat tñ eē psona xpi est sub sacro. An. qd sub sacro est psona xpi nō naturalit⁹ ut est in celo s. sacramentaliter. Et si vltius qrit qd in se pñet esse sacrale ab eē nālī. An. qd multa que oēm excedūt sensum et intellectū que qd nō erant supra sensum nec intellectū xpm crucifigentium. ideo eoz peccatū manet gravissimū. Primo em xps apud eos erat invisibili forma huana. Ite inter eos pueris docēdo et miracula faciendo. Pñ et dicere habuit de sua doctrina. Si nō venisset et locutus eis nō fuisset pctm nō haberēt. Ite de miraculis dicit. Si nō fecissem opa qd nemo ali⁹ fecit pctm nō hēnt. Pūc aut excolationē nō hēnt

de pctō suo Iohā. v. Ido eoz pctm
sicut ex maiori p̄ptu ita z maiore
retinet gravitatē culpe p̄ ceteri pec
catis i mūdo cōmissis. Indigne au
tē sumēs qz p̄dictis caret d̄ p se z di
recte z iterū qz solū incedit lumie si
q̄el qd̄ interdū z sepe vacillant licz
nō sine pctō cum fides dicat firmi
ter credendis inherere. Pnde etiaz
dñs imbecillitatē credētiū discipu
loz cū quib⁹ visibiliter cōversabat
docēdo z mirabilia faciēdo p̄desce
debat. Ita z dñs sepe fragilitatē no
stre vbi idigne quis accedit. dñmō
nō ex p̄ptu magno z pverso s̄ po
tē ne notā incurrat apud alios vbi
nō accederet licz p hoc non excusat
a mortali mādncat z sumit. Robo
rant̄ hec etiā p̄ terciā viā p̄bationis
q̄ sit a similitudine q̄ videlz corp⁹ xpi
lz ab indignis sumat nō tñ p b̄ inq̄
natr q̄ nō contingebat vbi a iude
is cōtūmēlose tractabat. vñ nō ita
grane hoc existit. qz sicut sol lucēs
sup̄ firmariū magl̄ facit fere simū.
nō aut̄ inficit solis radiū ita z magl̄
facit fere pctōrez indignē sumen
tē nō aut̄ inq̄nat salnatōrē. Perū p
informationē fidelitū si querit̄ qd̄ si
q̄s tenere vellet op̄inione p̄ dei re
uerētia z crederet nō manē xpm s̄
sac̄o peccaret ne graniter pctō infi
delitatis. Pel si nō hoc p̄rgeret ex
pte hois cōtingeret tñ ex pte aialis
burti vel alteri⁹ infidelis q̄ crederet
solū panē naturalē sumere. Nū. q̄
b̄ videt̄ pouissima rō doctorū q̄ sem
per manet corpus q̄adnqz manet
naturalitas panis si ibi adesset. vel
q̄diu manet spēs sac̄ales p̄ cōme
stione z digestione. vt multiplicitas
miraculoz vltet. P̄o. em̄ de⁹ pcedit

miraculoſe in suis opib⁹ nisi pro
pter aliquā vtilitatē. Nulla aut̄ vti
litas pōt estimari vel sufficēter. rō
vt debeat corp⁹ xpi recedere nisi q̄s
hoc velit estimare vt dcm̄ est p̄pter
reuerentiā xpi ne ab indignis deho
nestaret. S̄ qz vt dcm̄ est in simi
tudine de sole q̄ nō p̄pter hoc debone
statut̄ sicut nec sol lucēs sup̄ firmari
um. P̄o maneam⁹ in limitib⁹ z sen
tentis doctorū. Et sicut tenet eccia
z capit in laudē hui⁹ deifici sacra
ti. Sumūt boni sumunt mali. sorte
tñ inequali vite vel interi⁹ qd̄ p sub
sequēs exemplū in veritate pactus
declaratur.

Exemplum

Ep⁹ quidā cū audisset vnus de
plēbe sua viros adulteros nimie i
puritatis rogauit deū vt si ita esset.
qliter cōleat̄ agnosceret. Cūz ḡ p
oblationē cōsecratā. vniūqz ad
cōtionez sac̄a accederet p̄ singuloz
facies inspiciebat bonos z malos.
ita qd̄ boni habebāt splēdidas aias
z facies. pctōz autē facies inspicie
bat nigras vt carbonēs z oculos san
guine repletos. Etia videbat quos
dā nō ita claros. s̄ tñ vestib⁹ albis
iudutos cū claritate faciet nō inspi
ciēdo claritatē aie. Cūz aut̄ corpus
dñi suscepissent in quorūdaꝝ vultu
bus lumē in quorūdaꝝ vultib⁹ flam
ma videbat̄ vt aut̄ cognosceret de il
lis quoz crimina audierat. cōtionez
illis porrexit z vidit vñ ex illis cla
ra faciez honorabilē albisqz vestib⁹
circūdatū. alteruz nigrū z horribilē
vultu z postqz diuini mysterij ḡraz
pceperūt illū lumen q̄ddaz illustra
bat aliū. P̄o q̄si flama succendebat.
z sic nō q̄ ambo sumpterūt int⁹ ad

Tercia pro
bationis via
a similitudine

corp⁹
aut̄ q̄
fuerat
mini d
si de i
huc in
tate pe
succen
erat sic
facie illi
de hoc
opibus
miserico
p̄terita
rins ad
crimini
vidist
ḡra m
tis tā tu
taro bo
gelus
es. S̄
nus tor
bus a p
nō solū
etiā hon
de⁹ dilex
um p pe
daret d
el⁹ esset
magis di
am scias
bonitatē
tā vniūq
pōt. P̄o
biū gen
aboli
tib⁹ bo
dationē
expecta
gūdis
ta relap

Pars scda

corpus cū diuerso tñ effectū. Pra-
uit g̃ eph de singulis que ei ostensa
fuerāt edoceri. Stans g̃ angel⁹ do-
mini dixit ad eū. Omnia que audisti
sti de ip̃s vera sunt. S; ille vn⁹ ad
huc in sordibus p̃manet ⁊ in volū-
tate peccādi. Tō illū nigra flamma
succendi vidisti. Alter vero filius illi
erat sicut audieras. S; tō illū clara
facie illustrare vidisti. q; recordatus
de hoc q; prius fecit ⁊ renūcians illi
opibus cū lacrimis ⁊ gemitibus dei
misericordiā postulauit. p̃mittēs si
p̃terita illi fuissent remissa pctā vlti-
mus ad illa nō rediret. ⁊ tō priorib⁹
crimīnib⁹ deletis ad hāc grām quā
vidisti p̃uenit. Cum autē eph de dñt
grā miraret. eo q; nō solū de tormē-
tis tā turpē boiem eripuerit. S; etiā
tāto honore decorauerit. Hīdēs an-
gelus dñi dixit. hī miraris hō em-
es. S; dñs n̄r ⁊ vester naturalit̄ bo-
nus tot⁹ misericors est. Tō cessanti-
bus a pctis penitētib⁹ p̃ p̃fessione
nō solū tormēta cū pctis dimittit. S;
etiā honore dignos efficit. Sic em̄
de⁹ dilexit mundū vt vnigenitū su-
um p̃ pctōibus destinaret ⁊ p̃ ip̃s
daret dd mortē. Qui g̃ dū inimici
ei⁹ essent mori p̃ ip̃is elegit quanto
magis dū p̃prij ei⁹ filij erūt. hoc etiā
am scias qd nullum pctm būanuz
bonitatē dei vincit. Dñi ⁊ p̃ penitē-
tiā vnusquisq; mala q̃ fecit abolere
pōt. Misericors em̄ dñs infirmitates
būani generis scit ⁊ passionē ac di-
aboli vītez ⁊ maliciā. Pñ ⁊ cadē-
tib⁹ hoibus in pctā etiā p̃pter emē-
dationē p̃pat piā longanimitate in
expeclādo ⁊ penitētib⁹ tanq; lan-
guidis cōparatur ⁊ mox eoz pecca-
ta relaxat. Nec audiens ephs grās

Sermo

I

egit glorificans deum. Nota predi-
cator si omnia hī forma narrare nō
pōt saltem dicat sententiam.

Tercia ps principalis hu-
ius operis cōtinet primo di-
uisionem sermonum.

Quoniam in prima
pte s̃monū patuit de ip̃i⁹
sacri institutiōe. ⁊ in scda
pte de ei⁹ eēntia ⁊ q̃ddita-
te qd vīdelz sub sp̃ib⁹ panis ⁊ vīni.
p̃ p̃fessionē cognoscere debeamus
Restat nūc tercio de q̃litate n̄re p̃e-
p̃tōis ad digne sumendū declara-
re q̃daz nēcēta. Circa quā p̃tē tria oc-
currūt p̃siderāda. .i. vnus q̃tidian⁹
sacerdotū in celebratiōe. Scdovsus
frequēs in non celebrantiū cōtione.
Tercio effect⁹ p̃cipu⁹ in ei⁹ digna
p̃ceptiōe. Primus declarat in diffi-
cultatis discussiōe cur vīdelz q̃tidie
in eccia a celebrantib⁹ frequētāt ⁊ q̃-
liter hī oī celebrātes tenēt eē dispo-
siti. Scdm declarat in difficultatis
discussione. an hoc sacm p̃ferat gra-
tiam ei qui accederet sine gratia. vt
pote solum attritus ⁊ non contrit⁹
Tercium declaratur in difficultatē
discussione super p̃ceptuos effect⁹
qui ex digna eius perceptiōe in sa-
mente cōsātur. Et quia quelibet il-
larum partium plures in numero
cōtinet questionum declaratiōes
quas rectare populo fastidium ge-
neraret cum alias suis locis pate-
bunt. P̃deo eorum assignationes h̄
obmittuntur cum ⁊ in tabula toti-
us operis assignantur.

m q̃

Sermo .j. huius tercię par-
tis declarans efficaciam ipsi-
us diuinissimi sacramenti.

Probatur autem seipsum hoc sic de
pane illo edat. j. Corint. xj.
Probatur. i. pparet. exaiat. pur-
gat. Itē aliud thema. Prepare cor-
da vstra dño. j. Reg. viij. Quia la-
pncipaliter circa sacm̃ deficiunt no-
tanda est qualitas nre preparatōis cū
valde iustū sit vt ad tā dignū sum-
mum regē in cibuz aie. p perpetua
nostra salute sumendū nō indigne
accedam⁹ ⁊ in deuore. s. aliquo cō-
petētī mō nos pparem⁹ sicut etiā q
terrenū regē. aut pncipē suo hospī-
tio haberet recipe vltq cūcta amo-
ueret que ei⁹ oculos offendere pos-
sent. Tō pus salutes virgo rē. ⁊ post
de hūmāi pparatiōe est differendū.
Est notandū q cū ad intelligēdum
q̃litatei nostre preparatōis de trib⁹
necessario tractare sup hoc expedit
scz de sumēte ⁊ sumētis dispositiōe
ac etiā de fructib⁹ sacramētī ⁊ eius
utilitate tangem⁹. pmo d ipso sumē-
te. Et qz tales sunt duplices i eccia.
scz sacerdotes frequēter seu quoti-
die celebrātes ⁊ alij extra celebratō-
nem hoc sacm̃ sumētes. Dicendū
est pmo d celebrātib⁹ sacerdotib⁹
vnde pñs sermo duplicē ammini-
strat salutarē doctrinam. Quaru⁹
Prima. summe necessariū est vt b
deficiūz sacm̃ quotidie in ecclesia
frequenter.

Scda eo q p quidiā celebratio
nē glia bñoz in patria augmētatur.
Partes declarant p discussionē
difficultatis vbi querit. An b sacm̃
expediat quidiē in eccia celebrari.

Et cā difficultatis causat. q cū dece-
at hoc sacm̃ cū reuerētia maxima
tractare. ⁊ quotidian⁹ vsus causat
vllipendū sepe nauſeaz. vñ ⁊ Cen-
turio laudat. Math. viij. vbi dixit.
Dñe nō sum dign⁹ vt intres sub te-
ctum meū. Et petrus q dixit luce. v
Eri a me dile. qz hō peccator sum.
Sanct⁹ etiā marc⁹ sibi pollicē am-
putauit vt sacerdotio reprobo habe-
retur. Videt q ppter reuerentiā
nō deberet in eccia quotidie p̃fici ⁊
celebrari. Scdm̃ argumentū. Sic
baptism⁹ causat salutē vñre pas-
sionis xpī. ita ⁊ hoc sacm̃ cū sit in
memoriā passionis ipsi⁹ institutū
a xpo s non lz nisi semel baptisari.
⁊ deceret vt quq nō sumeret videlz
solū semel in anno sicut etiā eccia
solū semel in anno cōmemorat pas-
sionē dñi in die parasceue. Pro hu-
ius veritatis declaratiōe cur videlz
expediat hoc sacm̃ quidiē i eccia a
sacerdotib⁹ pparari. hinc cū celebra-
ri. Pñs fmo tres hz ptes. Primo
ponet conclusio. Scdo triplici vta
ipa probatur pclusio scz aucte rōne
⁊ similitudine. Tercio soluēt argumē-
ta. Et post dant aliqua documēta.
nō pplo pponēda s sacerdotib⁹ ad
uertēda. Est aut hec cōclusio. cū d
iure hui⁹ sacri glia bñoz augeat ipa-
trīa aie liberant a penis in purga-
torio. pctōres auertunt a peccatis.
suis in mūdo. Vñ vsus ⁊ celebra-
tio sine nūero si foret possibile quidi-
die est reſterāda. Itē si vis dñi alia
cōclusio. Isto sacro defico excitat
feruor quō hō xpo vnif. ⁊ qz hoc ex-
pedit vt quidiē fiat. id quidiē celebra-
ri dñ. vñc put Greg. dicit in colle-
cta Cuz frequētiōe mysterij crescat

Partes tertia

Sermo

I

nre salutis effectus. Conclusiones p
bat in q in alijs fmonib⁹ triplici
medio vt dcm est. Et p ab aucte sup
pmu tactu in pma cōclutione. q vt
delz virtute hui⁹ diuinitissimi sacram
ti gla bñz auger. **Pa. s. Tho. i. suo**
qro iniaz dis. xij. in qōe q qrit. In
hoc sacm pñt bñs ad augmentū
gle hz ponat argumentū q nō. eo q
nō sunt in statu pñtēdi q ad bona
opa faciēda meritorie cū iam sint i
termino recipiēdi p meritis termina
tōne quā etiā remuneratōz tā in celo
recepti sicut dñati p suis deme
ritis eternā punitionē cū alijs rō
nib⁹ et auctib⁹ pbat qd auget corū
gla p hoc sacm. p q hoc qd in col
lecta bñi **Leonis papa vt Innocen**
tius dicit. ita dñi Annue nobis dñe
vt aie famuli tui leonis hec oblatō
pñt. Et cū pñt bñm leonē in gla eē
g etiā pñt bñs ad augmentūz gle.
hinc etiā sepe dñi in collectis. vt sint
illis ad glam. Ita nobis ad ventūz
pñtēdi cōcedas. Est etiā ad hoc rō
doctoz. Cū enī hoc sacm offertur
in eccia p pñlis decedētib⁹ in ba
ptismali innocētia. et cū hoc cōstat
q tales ad glam transēunt. g ad an
gimētū gle pñt. Perūm a rōe do
ctoū hoc pbare est notandū q idē
doctor in hui⁹ vītatis declaratiōez i
corpe qōis dicit. q cū pñm gle eē
ne sit duplex. s. eēntiale et accidētale
declarat pñtator in pñlo terminos.
vt si pñderam⁹ alicui⁹ dignitatē. vt
miliciā seu potētā traditā. et pñl
us potētie adornatū. ex q adornatū in
dñitijz et alijs circūstantijs hz spā
le cōplacētā seu etiā gaudiū. Pñ
h scis i pñla nō possit hoc sacm. p
ñtēdi in augmentū pñm eēntialis.

vt cū dñtū est in p argumento sunt
in termino et nō pñt pñcere in meri
tis. Pñ etiā nō in pñijs eēntialib⁹
pñt in corz gla augeri q ad pñm
accidētale. Et vt pñls intelligat dei
pñtator sūtudinē. Aliqz eligat ad
dignitatē regiā dñcalē vel militarē
De q pñt gaudet elect⁹ ipse et dicitur
gaudiū eēntiale. Scdo aut si vide
rit alios sibi cōgratūlates etiā refer
re gñmactōnes et dona illi vel illis
q eū ad talē dignitatē sublimarunt
tūc spāle suscipit sic dignificat⁹ gau
diū sup primū gaudiū qd habuit
in dignitatis collatiōe q quidē pri
mū gaudiū sicut dñi in electis cōst
stere in plena fructiōne et bñfica vi
sione. factel deitatis et noiat pñm
eēntiale ita fm gaudiū qd accre
scit sibi ex cōplacētā et pñgratūlati
ōne alioz dicit gaudiū seu pñm
accidētale. Pñ ad pñm redēn
do. Pñm⁹ duo pñmo q cū celebra
tio missarum deseruit in cōgratūla
tione collare felicitatis scōp. vñz p
tales celebrationē referunt deo de
bitē gñmactōes p tam magna fel
citate ipñs scñs collata. Tam sup
primū gaudiū q scñi hñt in visione
beatifica que dñi eēntiale pñm. etiā
recipiunt aliud gaudiū ex aliō i m
litanre eccia cōgratūlatiōe q gaudi
um dñi accidētale pñm. Scdo dñe
re optet q qz hoc sacm cūcta alia i
eccia excedit sacra et sacrificia cū in
eo nō opat in virtus diuina vt i ba
ptismo in quo solū dei virtus opat
ab aie ablutionē hz tot⁹ xps eēntial
ter cū tota deitate cōtinet. Tō etiā
sicut nihil salubrius pñt eccie mñs
tanti pñtēdi et p ea deo offerri. Ita
et p eccia triūphāte in gñmactōez
in iij.

ratione
et iur.

Pota qd ec
eucharistia
defuit san-
ctis in glia
ad augme-
tum.

et augmentum gaudij accidentalis po-
test defuisse. vii. s. **T**ho. in sermoni-
bus de corpore xpi. Nullum sacramentum est
istud salubre quo delectent peccata virtu-
tes augent et mens omnium spiritualium ca-
risimarum habundantia impinguatur.
Offerunt enim in ecclesia per viuis et mor-
tuis ut oibus prosit quod est per salutem
omnium institutum. **N**on quod dum dicitur mor-
tuis potest non intelligit solum in pur-
gatorio existentes quasi beatos excludere-
ret in gloria existentes. quia sic subijci co-
tradiceretur dum in suo quatuordecimo vii. s. tactum est
dist. xij. determinat quod beatis potest ad
augmentum glorie ad minus quo ad pre-
miu accidentale. **P**ro quo in notandum
quod plurimorum doctorum sententia est quod etiam
ad augmentum premij essentialis hoc
sacramentum deseruit et non te moueat quod
s. **T**ho. vii. dicitur si mens quod tunc ad
accidentale gaudium seu ad eius augmentum
defuit quia ipse loquitur generaliter de
oibus in gloria existentibus. **E**tenim eodem le-
ge glorie beatorum. eo quod sunt in termini
non et non in statu perficiendi. quia tunc in
spatiali reperiuntur plures sancti quam doctrina
sicut continue proficit ecclesie et fideles
per eorum opera et merita relicta saluantur.
Ita et eorum gloriam per hoc augmentari
usque ad finale iudicium catholice pos-
sumus asserere sicut per oppositum quo-
rundaam damnatorum pena quod tunc augmen-
tatur. vii. s. **P**iero. dicit quod arriani pe-
na non est usque in presentia taxata eo quod sic
quod tunc per eius doctrinam pestiferam preces
dominant. ita et merito eius pena au-
getur. et hic periformiter usque ad fina-
le iudicium. tam in essentiali pena
quam accidentali. ut si dicamus essenti-
alem penam damnatorum consistere
et in pena damni. scilicet carentia diuine
visitationis. et pena sensus ab igne. et dum

hec pena sensus amplius successiue
per numerum damnatorum augetur non so-
lum ab ignea passione. sed in corro-
sione vermis conscie qui nunquam mo-
rietur. **I**uxta Esai. vaticinium. **I**deo
tam in pena essentiali quam accidentali
quod deus quod damnati continue augmen-
tum capiunt. **I**n similitudine autem
probare quo ad terciu modum dicat per
dicatorem quod similitudo tacta est supra
de dignitate vel potestate collata. de qua
duplex gaudium causari potest. scilicet essentiali
et accidentale. modo quo tactum fuit.
Item deducat de fractione hostie in
tres partes ipse celebrationis. **Q**uia ut
dicitur de con. dist. ij. singuli tres partes de
eucharistia sacre transforme statim cor-
poris christi videlicet peregrinationis sepul-
ture et resurrectionis designat. scilicet per
theologum in. l. ij. dist. xij. per magistrum in
l. fa. **C**um corpus christi verum significat
eius corpus mysticum quod est ecclesia huius
militans alibi in presentia triumphans et per
purgatorio electos purgans cuius et illi a
militante ad triumphantes habet transi-
re ut sic mundo corde deum valeant
cernere. **U**nde et versus ponuntur
a theologis disti. vbi supra. **H**ostia
diuiditur in partes tincta beatos. ple-
ne sicca notat viuos seruata sepul-
tos. **U**bi notat predicator quod ad pre-
sens non seruat. aliqua pars huius
beati sumuntur. **U**nde proponat populo
similitudinem sub his documentis.
Primo quod populus non debeat cre-
dere quod corpus christi in sua natura di-
uidatur. sed iste fractioes sunt tunc cir-
ca spem panis quod est accidens sine tes hostie
subiecto ut supra sepe tactum fuit quia
spem deus permittit manere ut sic oc-
cultet corpus christi in eum sine ut fides lo-
qui habeat in suo merito ad videndum

ipm cl
fir de m
gumier
rem ad
ta p ve
ad Ro
in z au
Pn e
cillura
sepe ta
uz q f
non in
ptes. f
delz ex
bz me
in pur
alia ro
it diu
fuerit
ab vi
queq
lij. m
pfit m
rant il
patia a
cu ita p
guine f
custod
tum re
bo z co
geli z n
in corp
ctione.
tar de
li ciuit
cer. Di
tur de
quine
Alte
fcani
adhu
purg

ipm clara facie in p̄f̄ia cū etiā fides
fit de non v̄s̄is q̄ iuxta ap̄lm est ar
gumentū. i. arguēs ⁊ cōvincēs mē
tem ad credendū nō v̄s̄is s̄ t̄m audi
ta p̄ verbū dei. Iuxta q̄ ieruz ap̄ls
ad Roma. iij. loquit. Fides exaudi
tū ⁊ audit⁹ p̄ verbū dei qd̄ predicat
An etiam canit eccia. Nulla rei sit
cissura. signi t̄m sit fractura zc. vt s̄.
sepe tactū est. Secundū documen
tū q̄ si querit cur illa sp̄s diuidit
non in q̄tuor aut duas s̄ t̄m in tres
ptes. Hū. p̄ ex supra notatis. q̄ v̄
delz eccia seu corpus xp̄i mysticū
h̄z tres ptes. vnā in mūdo. alteram
in purgatorio. tertiā in celo. Etia⁹ ē
alia rō q̄ corp⁹ xp̄i verū in cruce fu
it diuisum in tres ptes q̄ ab inuices
fuerūt separe. vt corp⁹ aia ⁊ sangui
ab vtr̄sq̄ ita t̄m q̄ diuinitas cū vna
queq̄ mansit. iuxta P̄mam. in suo
lij. snay. Diuinitas q̄ semel assum
psit nūq̄ dimisit. vñ granissime er
rant illi qui dicūt deitātē fuisse se
paratā a sanguine. l̄z non a corpe ⁊ aia
cū ita potuit manere ⁊ m̄s̄it cū san
guine sparso ⁊ sine d̄nb̄io. angelica
custodia reſernatū vsq̄ in momen
tum reſurrectōis sicut cū aia in lim
bo ⁊ corpe in sepulcro. P̄t̄m em̄ an
geli ⁊ nostros pulueres colligere ⁊
in corpus adaptare in finali resurre
ctione. Tercium documentū si q̄ri
tur de significatōe p̄t̄m in specia
li cuiusmōdī p̄ hoc vel illud signifi
cet. Dicat q̄ tincta vt in versu tangi
tur electos significat in patria. P̄o
q̄ inebriant ab vbertate dom⁹ dei.
Alte due partes que a foris tenent
ſcant duas ptes electorū que a foris
adhuc detinent. i. in hoc mūdo ⁊ in
purgatorio. vñ ⁊ maior p̄cula ele

ctos in hoc mūdo ⁊ mior electos in
p̄f̄ia. Est ergo p̄s cōclusionis a ſi
tudine p̄bata q̄ merito frequētatō
q̄tidiana hui⁹ sacramenti diuinitatē
mi nō h̄z numerū statutū sicut alia
ſacra p̄pter magnā ei⁹ efficacīā ope
rantē tam in celū q̄ in mūdū ⁊ in
purgatoriū cū electis in celo ad au
gmentū glorie ip̄s̄ deſeruit. P̄ico
mus ⁊ de effectū ei⁹ ad purgatoriū
s̄ prius audiamus exemplum ſine
faciēdo q̄ causa breuitatis ſolutio
nes argumentorū ſeruant ad ſequē
tem ſermonem.

**Exemplū sup augmentum
glorie beatorū ex quoudiana
celebratione hui⁹ ſacri.**

Hemina nobilis ⁊ deuota cū
gaudio mentis ſepe remittit
cōſeſſorū q̄ nocte ⁊ die ſp̄ di
nino cultui. i. ſeptē horis canonicis
⁊ miſſarū quibusdā ſolēnijs inter
eſſet ⁊ cōſolationē reciperet. Et cū
cōſeſſor de mō quo h̄mōi cōſolatio
nes recipet ⁊ gaudia eo q̄ elanguēt
m̄lto tpe in lecto ſacēs dixit q̄ anis
nimie pulcritudis ⁊ decoris eaz in
dulciſſimis ⁊ ineffabilib⁹ vocib⁹
ānis plurimis a tpe egritudinis cō
ſolaret. At cōſeſſor cum inquireret
cuiusmōdī anis voces ſilem illa vo
lucris videretur habere. Reſpondit
nihil in terrenis eſt qd̄ illius vocis
ſimilitudinē gerere poſſit. Nec em̄
auribus tantūmō delector in illis.
Verū etiam interius trāfunditur
modulamen illi⁹ anis. Ita vt ex eo
ſpūs me⁹ ad delicias et̄nales deſi
derāt⁹ excitat ⁊ delectat etiā tāto ſo
cūdi⁹ q̄nto maiores ſūt feſtiuitates

sem do
cumentū

Terū do
cumentū

Pat
cum
per
tes

que pagant in ecclesia. Quāto em̄
de^o amplius honorat p̄ diuinū cul
tum siue in missarū solēnijs siue in
alijs horis canonicis rāto amplius
locundat tota curia celestis. Et sic
p̄ quō gr̄a brōz augmētat v̄q; ad
diem iudicij. fuit et hec aūs angel^o
scr̄ps ei ad custodiā deputatus.

Sermo. ij. hui⁹ tercię ptis
quō quotidie anime liberan
tur a purgatorio virtute hu
ius sacramenti.

Prim⁹ a p̄
q̄d. v. r̄c.

Probet autē seipm̄ hōz sic de
pane r̄c. vt supra. Cuz super
efficaciā sacmēt̄ ex q̄tidiana
ei⁹ in altari celebratiōe. tactū est q̄
mō coopatur ad augmentū gl̄ie be
atorū. Restat em̄ nūc declarare quō
prodest aiabus existētib⁹ in purga
torio. Saluēt. vgo r̄c. P̄ns sermo
āminitrat nobis duo saluberrima
documēta. Primū q̄ digne hoc sa
cramētuz q̄tidie in eccia sine nūero
frēquāt p̄pter defūctorū releuamē.
Secūm q̄ penarū solutio extra hoc
sacm̄ pōt fieri p̄ defunctis in ip̄oz
totalē liberatiōez. Et primū quidez
q̄ viute hui⁹ sacramēt̄ aīe q̄tidie li
berant a penis purgatoriū ignis. vñ
et merito sine nūero inter oīa sacra
practica et celebrat in eccia. Dedu
citur ex hīs cōclusionib⁹. Sic suf
fragia viuoz p̄ sunt mortuis ad pe
nie diminutionē vel etiā totalē solu
tionē. Ita a fortiori a capite eccie p̄
pt in sacro existit x̄ps oīs pene pos
sunt recte solutionē. Partes due
hui⁹ cōclusiōis p̄bant p̄ totidē par
tes s̄monis triplici vīa mō cōsuetū

Ab autē scz ab autē rōne et s̄litudie. **Ab au**
p̄bat p̄ma cōiūrate tā veteris q̄ noui testamēt
ps q̄ mor

q̄ etiam sanctorū scriptis. **Mat** sc̄do tul p̄nt in
Mat. xij. habet. **Actā** et salubris uare defū
est cogitatio. i. p̄positū p̄ defunctis cōs.

exorare vta p̄cis soluant. i. a penis
p̄ctōz. q̄ culpa nō remittitur ex suf
fragijs viuoz. q̄ si in mortali nō cō
trīt⁹ q̄s est eternalis dānat⁹. Si ve
niali tūc p̄ penas soluēdas etiā sol
uit a deo culpa p̄pter quā parit. q̄a
de^o dicit. ego suz q̄ deleo iniquitates
tuas. Secus autē in sacris in quib⁹
sacerdōs coopat ad culpe remissio
nē et similiter pene. q̄ nō h̄z locum
in suffragijs viuoz p̄ mortuis. Itē
i. **Cōz. xv.** Si mortui nō resurgūt
vt q̄ baptisant p̄ illis. i. si aīe non
viuūt p̄ hāc vitā vt quidā volebāt
stulti asserere etiā p̄ oīm paganorū
scripturas velut aresto. plato. r̄c. q̄ i
mortalitate aiay posuerūt et q̄ndā re
ditū ad corp⁹ post longū annū pla
tonis sequit vt q̄d tūc vni baptisan
tur p̄ eis. i. faciūt p̄ eis opa bona q̄
bus aīe baptisant. i. purgent a pe
nis. Itē **Aug.** in de cura agēda pro
mortuis. Nō qua est vniuerse eccie
q̄ in hac cōsuetudine claret aūctas.
vt in p̄cib⁹ sacerdotis q̄ dño deo ad
ei⁹ altare fundant locū suū habeat
etiā cōmendatio mortuoz. Que q̄
dē p̄suerūdo etiā ab aplis introdu
cta est vt dicit **Pamaf.** in quodā ser
mone de suffragijs mortuoz. Itē
ab autē. p̄bat oīm doctoz in eorū
scriptis sup̄ q̄rtum sniaz dis. **xlvi.** in
q̄ōne. An mortui p̄nt iūuari p̄ opa
viuoz. vide si placet ibidē. **Trōne**
ē facile. magis em̄ valet apud deū
amor charitat̄ inf̄ fideles q̄ amor
ciuilis inter cōcīnes s̄ amor ciuilis
valet in̄ inter hoīes q̄ vñ⁹ ex amo
re pōt alius apud iudicē liberare a

debito
tiffacie
m̄ vale
liberat
p̄ pare
pene. e
liberati
um sat
uēre p̄
cōclusi
q̄ d̄ fac
suffrag
m̄ ab
Prob
m̄ aias
gister i
m̄ aias
gister i
is d̄l. p̄
crificiō
aiabue
tuos a
as aga
rum. **T**
notan
gister i
nem m̄
et oīon
or et ad
nūz et h
et libit
oīonib⁹
mosynē
etiā can
me defū
q̄ nō sol
nes cere
cis in q̄
cultū ec
nētia. **T**
misse suf
clesia et
gillijs et
ex opa
terdū in
ex ope
put ecce
suo san
et suffra

debito pene vel rogādo vel p eo sa-
tisfaciendo. **P**ost et amor charitatis
tū valet qd vñ apud deū pōt aliū
liberare in toto vel in pte a debito
pene. etiā orādo vñ alio ope apd de-
um satisfaciendo. **P**ro quo scōa ps
ab aīte p cōclusionis q sacrificio altaris seu
bati. **B** sac suffragio misse releuāt aīe a penis.
meritū ab. **P**robat etiā aīte et rōne. **P**ā ma-
gister i textu qrit. **S**iniaz inducit. **S**in-
defunctoz gusti. in li. de cura agēda p mortu-
is dis. xlv. **P**rationib⁹ scīe eccie et sa-
crificio saluari et elemosinis q pro
aiabus offerunt nō est dubiū mor-
tuos adiuuari vt cū eis misericordi-
us agat a dño q eoz pcta merue-
runt. **P**ro cui⁹ aīctis declaratiōe
notanda sunt duo. **P**rimo q lz ma-
gister in textu tū trīa tāgit. s. oblatō
nem misse. in xpī corpe. elemosynā
et oīones. tū doctores enūerant qm
or et adiungūt in eoz scriptis ieu-
niū et hoc circa p̄fata distinctiōez q̄r-
ti libri in qōe. **I**n solis his trib⁹ scz
oīonib⁹ eccie. sacrificio misse. et ele-
mosynis aīe defunctorū iuuent q
etiā canones adiungūt. xlv. q. ij. an-
me defunctor. imo etiā notandū
q nō solū hec quatuor. imo oblatō
nes cerei olei et cādelaz. p̄sūt defun-
ctis in q̄tuz s̄ elemosyne quedā ad
cultū eccie vel in vsuz paup̄ez def-
nīta. **S**cdo notandū q oīones et
misse suffragiū sūt. s. publice ab ec-
clesia et in priuatis. **I**b eccia in vi-
gilis et missis et semp exaudiūt nō
ex opa opantis sp̄s. s. sacerdotū q in-
terdū in peccatis sunt mortalib⁹. s.
ex ope opato in hoc q xps qui ē ca-
pit eccie sue sp̄se reliquit. vt quaz
suo sanguine redemit etiā ei⁹ oīones
et suffragia suscipiat. q em̄ mal⁹ fecit

minus nō denegat. vñ et sup missas
mali sacerdotis et boni. dicit. j. q. j.
Multi post mediū q nec bonoz
dispensatoz meritis ampliat nec
maloz attenuat. **E**t lz ibidem in. s.
cū vñ. j. q. j. interrogo dicat. **N**ō nō
p̄secratiōe eucharistie s̄ effectus bo-
na vñ sacerdotis necessaria intelli-
gēda est dicat p̄dicatoz q effectus p̄-
prio nō generali supple in eccia. **S**
veritates habeat est em̄ tū dicere q
ad hoc vt sacerdos p̄sequat sacram-
ti effectum p se tūc necessaria est et
bona vñ et bona p̄cia. vt a pecca-
to mortali sit mūd⁹. s̄ ad causandū
effectū p aiab⁹ aut p̄ctorib⁹. ex sua
celebratiōe si hz bonā vñā p̄dest si
bi et alijs. s̄ si malā nō p̄dest sibi p̄-
s̄ alijs. vñ bñ asserit. q sine numero
pōt hoc solū sacm iter oīa alia tra-
ctari. eo q in nūeros pōt effect⁹ cau-
sare. tā in viuos q̄ in defunctos. **R**
rōne aut pbat q sacrificio misse in-
uantur aīe cū alijs trib⁹. **P**ora quō
doctores dant in eoz scriptis rōnez
cur q̄tuor modis et non plurib⁹ nec
pauciorib⁹ aīe releuant a penis sic
tū q etiā oīa alia q p eis sūt vt pe-
grinatōes et oblatiōes p missis i ce-
ra oleo et. etiā reducant ad ista qua-
tuor vt dcm̄ est. **P**ā sicut aliq̄s derē-
tus in carcerib⁹ p debitis soluēdis
pōt dupl̄ liberari videlz p mediū
iusticie aut p mediū mie. **P**er me-
diū autē iusticie fieret si aliq̄s p eo
debitū solueret ita vt aut scipm lo-
co sui ad carcerē includi pmitteret
vt sic alter inserim laboraret pro so-
lutione faciēda. aut etiā si successi-
ue exolueret. **P**rimo mō fieret quā-
do vñtis reciperet in se a moriente
omne penam purgatoriā q̄ exolue

re haberet. **E**cce mo qñ quis pro
 pñu corp⁹ castigare veller. ieiunijs
 pegrinationib⁹ vñ etiā elemosynis
 vt sic p suas penas z sua dāna in re
 bus pprijs successus alteri⁹ defun
 cti penā exolueret. Per viā aut mī
 sericordie detentū liberare etiā sit
 dupl'r. vel per iussione z placatōez
 pñcipis z capitis cōmunitatis z sic
 locū hz oīo capitis eccie in missa vñ
 q fiat oīo mēbroz eccie. z sic habē
 tur quatuor suffragia. **P**erū qz dī
 ctus est qz vñus aliquis pōt defun
 cti penā in se suscipere. **Q**uerit vbi
 quis suscipet vt vxor p marito vel
 ecōuerso. vel quicūqz p alio totā pe
 nā morientis z obligaret se dicens.
Polo p te hīc pegrinationib⁹ ieiu
 nijs z alijs opibus bonis satisfacere
 vt tu liber sis in alia vīta. **E**n tūc
 talis defunctus esset totaliter inu
 nīs ab oīi pena. Ita vt statim euo
 laret. **E**n. attento qz diuina iusticia
 nō pmittit pñm inultū. nec ad mo
 mentū oīi cū fm Aug. in li. solilo
 quioz. **I**ussisti dñe z ita est vt nun
 q sit dedecus culpe sine decore vi
 dicte. **I**deo ania defuncti vbi pena
 non est soluta hīc subito pñit in
 alia vīta. **P**ñ nō euolat quo aduqz
 sit extra oīe debitū. quare ipse pu
 nitur i alia vīta vt soluat penā z vi
 uus similiter soluit suo iunamie vt
 sic eo citius plene solvatur. **E**t si dī
 ctatur quid de supflua satisfactione
 vbi videlz anima defūcti liberat in
 vno anno per adiutorium illius vt
 nī. z cum quia vñus liberationem
 ignorat z per duos aut per tres an
 nos affligit se satisfaciendo p alio:
 cni erunt superflua suffragia. **E**n.
 dīc **P**onant. in quarto suo scripto

Quod vbi vi
 uus recipit
 a mortuuro
 penas pur
 gatorias vt
 exoluat an
 tūc aia de
 functi euo
 lat ad celū.

iniarum diff. xx. in qōne. **I**n vn⁹ p
 alio possit penam satisfactoriaz ex
 plere qz cedūt in liberationē illi⁹ vi
 nī videlz pro suis peccatis. iuxta il
 lud. **P**ratio mea in sinu meo puer
 tetur. z sicut dictus est de totali pe
 na. ita etiā de pñali vt vbi vñus
 supstes promitteret morienti. velle
 dimidiā penā exolnere. qz etiā vter
 qz punitur. sic tñ eo citius defunct⁹
 liberatur. **U**nde ponunt gesta de
 supra **P**homa brabantino in libro
 de apibus.

Exemplū quō viui pñt su
 scipere penas morientū z il
 las hīc exoluere.

In brabantia comes quidā mori
 turus. qz recognouerat se plurimū
 seculariter vixisse z plura crimina p
 petrasse. z ob hoc etiā maximis pe
 nis in purgatorio finaliter se depu
 tandū. vbi non dānare ē. pñssus effi
 fuerat z ad minus anrit⁹. **I**nspira
 tus aut ab angelo vt pñe credit vo
 cari fecit quēdā antiquā virginem
 sancte cōuersatōis. vt cōmunis fa
 ma testabat volēs ei⁹ orationib⁹ se
 recōmendare. vñ accidit postqz co
 mes hoc fecerat asserēs se maximū
 pñōrez z anxū sup futuras penas
 sustinēdas. **V**irgo rñdit litis cōso
 latus. ego dimidiā partē penarū p
 vobis sustinere volo z ad hoc corā
 deo me astringo. **E**t quid plura con
 tigit vt post mortem comitis virgo
 omni die certis horis qī cliban⁹ ac
 census arderet lacens in terra z ap
 propinātes ardorez terribiles sen
 tirent z tñ pñit hec pena virginis
 ipsi comiti vt dum transacto anno
 comes virginēz de suo statu certis

castet adiecit q si per annuz adhuc
sustineret talia ipse ex toto liberare
tur a penis maximis quas in mul
tis annis vix exolveret. Sicq post
annum dum virgo voluntarie et de
uote penas consuetas persoluisse.
Clarus comes cum gratiarum actio
ne virginis apparuit et sic ad requiem
peruenit. Ex q re gesta ppendit. Pri
mo q sic in infinitu excedit passio et
meritu xpi. qd cunq priuatu meri
tum alicuius sancti. Et omnia merita
sctoz includunt et hnt efficaciaz ex
merito xpi. Ita etia oblatio altaris
in qua totu meritu xpi deo pri os
fertur pro aia purganda plus effice
re pot in relaxatione penaz q que
cunq alia suffragia per seunt et ele
mosynas seu etiam orones puatas
deo oblata et dico priuatas que no
sunt in celebratione missarum. Scdm
qd elicit ex miraculo est qd illd suf
fragiu qd virgo illa pultit et ta cito
aiam liberauit. cu tamen qtidiane
misse p duos anos celebrare fortal
sis ipam aiam no liberassent no fu
it ex insufficietia valoris misse. sed
fuit vt dixi. voluntaria passio qd vir
go sustinuit. et scdo ei9 inges chari
tas et deuotio que hocipm pmeru
it vt sibi liberatio anime no denega
retur. Peru qz comune puerbiu
est q nunq celebratur missa qn sp
anima liberatur aut peccator aliqs
conuertitur querit quod hoc habeat
veritatem. Respondetur verum ee
sed ad hunc sensu q liberatur a pe
na quam patitur in toto vel in par
te id est si ita disposita est ad libera
tionem totalem vt suffragio vnus
misse valeat liberari cum decetia di
uine iusticie. tunc ex toto liberatur

Si vero non sic disposita est eo q ex
diuina iusticia diuclius est punien
da. tunc etiam diutius punitur. no
minus tñ a gradu seu intentione il
lus penē in qua detinebatur libe
ratur. Si rationem huius allegare
volueris accipe ex solutione illius
difficultatis qua mouet sanctus tho
mas i tercia parte summe circa ma
teriam de descensu xpi ad inferos.
in questione. An christus omēs ani
mas de purgatorio in suo descensu
liberauit. Obi enī sanctus doctor
determinat qd non sed tñ illas ani
mas que disposite erant ad libera
tionem sicut etiam pro nunc conti
git per meritum sue passionis ad h
vt diuina iusticia conseruetur ita et
nunc. Et q dictum est de liberatio
ne anime. ita et de conuersione pec
catorum quia semp peccator aliqs
actu conuertitur aut ad conuersio
nem disponitur.

Sermo tercius tercię par
tis quomodo quotidie con
fertur gratia remissionis vir
tute huius sacramenti no ha
bentibus et habentibus eaz
augmentat. Et habet tres
anneros sermones super vi
gorem attritionis.

Probet ante seipm homo et.
Quia iam laboramus cur
hoc sacramentuz pre cunctis
alijs i ecclesia sacramētis quotidie
sumitur et celebratur. et declaratum
est q h ppter maximam ei9 efficac
az qua alibi in celoz in purgatorio

q̄ etia in mundo sup viuos iustos
videlz ꝛ pctōres opat ꝛ declarantꝛ
est de duobꝛ p̄mis. **R**estat nūc de
tercio discutere. q̄liter p̄dest viuis
in hoc mūdo v̄pote iustis ꝛ pctōri-
bus ꝛ p̄cipue pctōribꝛ quo ad qua-
litatē p̄paratiōis. q̄i quo ad effectū
quē in iustis causat deducunt. fimo
nes thome doctoris q̄ nemo meliꝛ
vnq̄ locutus fuit. Saluteꝛ v̄go ꝛc.
Est hīc lamētabilꝛ quedā ꝛ doloro-
sa introductiō p̄mittēda in eo qd cū
pctm̄ indigne sumentū h̄. defici-
uz sacm̄ reputat mō supra tacto. i.
ter ea scelera que p̄ maxie in det cō-
tumeliā vertunt. vbi quotidie tā a
sacerdotibꝛ celebrantibꝛ q̄ a laicis
cōmunicantibꝛ sepe ꝛ vīnā nō tam
sepe indigne p̄tractat ꝛ sumit i quo
ꝛ nō immerito amarissime affligit
mēs pia dū fluctuat p̄te ex vna op-
tāis vt p̄pter maximā eccie vtilita-
tē in suis viuis ꝛ mortuis amplius
q̄ p̄tractat frequētaret ꝛ p̄te ex al-
tera maximā dei offensionē formi-
dādo cōsiderat criminis granitateꝛ
circa eos qui indigne p̄tractat ꝛ su-
munt. **Q**uare sumope necessariuz
existit de qualitate p̄paratiōis no-
stre aliqua differere. **A**n videlz non
contriti tamē confesi seu cōfessi et
solum attriti hoc sacramentū absq̄
nouo peccato mortali sumere possent
seu q̄ in aliquo casu sine noua
dei offensa quis cōmunicari posset
effectum sacramēti in eorum dūra-
tat penam non percipiēdo. **R**ene-
ra em̄ si hoc constaret q̄ aliquis si-
ne graui dei offensa hoc sacramen-
tum sumere posset ꝛ in eius penas
sufficeret q̄ effectū sacramēti carēt
vitz dei reuerentia. erga hoc deifi-

cūm sacramentū plurimuz sicut
conseruaretur. ita ꝛ sumētes aggra-
uissimis delictis preseruarentur. su-
per cuiꝛ discussionē tam tota inten-
tio versat op̄is ceteros alios effectꝛ
q̄s in sumētibꝛ digne hoc sacramē-
tū efficit ex p̄ iuxta stilū sci thome
deducēdo cuiꝛ rāta est in eccia ꝛ do-
ctrina xp̄tiana p̄cipue in mā dīnissi-
mi eucharistie sacri auctas vt nullꝛ
vsq̄ in p̄ns eiꝛ dictis insolubilē ca-
lūniā inferre p̄sumpserit ip̄o salua-
tore alloq̄nte ip̄m ꝛ attestante. **H**uz
dixit bñ de me scripsisti **T**homa q̄
ꝛ mercedē recipies sacra eiꝛ attestat
hystoria cū ꝛ ip̄i qd dīcānt de xp̄i
corpe officiū p̄ v̄sem annua frequē-
tatōe decantat. **S**ūt aut in p̄nti ma-
teria q̄ ad qualitātē p̄paratiōis pctōꝛ
subscrip̄te difficultates declarāde si
quō finaliter cōcludi posset nō sem-
per indigne sumētes nouā incurre-
re erga deū mortālē offensā lz effe-
cū sacri careāt vt sit dīnissꝛ honoꝛ
sine p̄umeliā circa indignā p̄cepti-
onē sacramēti posset q̄z mō confua-
ri ꝛ sunt p̄ prioꝛ sermone tres diffi-
cultates quarum prima. **A**n con-
fessus nō aut cōtritus celebrās aut
alias cōicans possit h̄ sacramentū
sine mortali peccato p̄cipere.

An nexa difficultas.

An i tali p̄ceptōe sumēs possit p̄se-
q̄ grāz remissiōis ois culpe mortali.
An cōsecutio gr̄e remissionis in
nō cōtrito h̄ tñ cōfesso distinguat a
gratia sacramentali q̄ cōsequit con-
tritus ꝛ confessus.

Pro secūdo smone qdēs

An in pctōre attrito grātia remis-
sionis collata virtute sacramēti h̄z
p̄supponē aliā grāz p̄ore in sumēte

An in
nonem
dispon
An in
gratia
p̄suppo
An in
no mor
tum sine
An en
peccato
cōsequen
An pro
liz qu
An p
dens po
peccato
etiā non
sacra si
expedi
tionē bo
ducere.
alias dū
qōnes. p̄
ria. **A**n c
biās aut
cramen
Dat pel
dia sicut
ꝛ si nō e
pōr acce
alias cō
notāda
tos sup
tes aut
ti ꝛ ma
nec attr
tritos l
nra qd
re valea

¶ An attritio possit causare remissionem peccati seu solum ad illam disponere.

¶ Annexa difficultas

¶ Quo gratia sacralis distinguit a gratia incorporatōis que necessario presupponitur etiam in attrito.

¶ An sicut iustus sine peccato non mortaliter sepe suscipit sacramentum sine effectu sacramenti.

¶ An etiam peccator possit sine nouo peccato mortali sumere ubi nullus cōsequeret effectū sacramenti.

¶ Pro tercio sermone finalis questio prima.

¶ An peccator i mortali peccato accedens posset in aliq casu sine nouo peccato mortali accedere et sumere etiam non consequendo effectū aliquem sacra scda. **¶** Et p haz declaratiōe expedit varia doctorū dicta sup attritionē bonā ac etiam defectuosā deducere. vñ sermo plius non petit alias diuisiones. **¶** Sed q ad piaz qōnes. pmi sermonis in hac materia. **¶** An cōfessus et nō cōtritus celebrans aut alias cōscās. possit hoc sacramentū pēpe. sine mortali peccato.

¶ Pat conclusio affirmatiua q sic per oia sicut vba sonāt videlz q cōfessus et si nō est cōtritus manet tñ attritus pōt accedere siue celebrans sit aut alias cōscans. **¶** Pro cuius declaratiōe notāda ē distinctio inf bñ et male attritos sup qdurplices qtridie celebrantes aut alias cōscātes. vt sñ bñ attritus et male attritus contritus et nullomō nec attritus aut pñtis. **¶** Pñ sup bñ attritos lz nō pñtis. tñ cōfessos cum nra qō vñtis. **¶** An accedē aut celebrare valeāt cū susceptione grē et remiss

tionis peccati. exprimat pñdicator cōditiones vtriusq attritionis tā bone q male et vulgarizādo terminū attritionis dicat q tales dicunt. habere seu dispositi ad pñtōes. **¶** Et dicat q bñ attritus dicunt q cōsiderant peccatū vt dei offensiuū. **¶** Scdo vt qz legē diuinā sunt facta iō eterni supplicij sunt merito inductina et eterni pñij impeditina. **¶** Et tercio q qz de ab initio nunq dimisit peccatū inultum. iō optet vt pñtiat vñ hic tpa liter vñ in futuro eternalit. **¶** Et qto q plures sunt in inferno q tot non cōmiserūt peccatū qd ipse et tñ pseruat vñq in pñis sine pñitiōe et sic de similibz qbus oibus gratijs sp fuit i-grat. **¶** Ex qbus et similibz cōsideratiōibus volūtas incipit peccatū detestari et que indies sepe pñtīuari et augmētari et p ex timore pene dānatiōis. sñ qre hec attritio dī bona et cū iustimōi erit mala. **¶** Est notandū q si cū predicta displicentiā peccati stabit amor iusticie. lz non sit adhuc in eo amor dei q est charitas stās cū grā in pñtōe. qz illā adhuc nō hz et dicitur amare iusticiā. s. pñitiōis peccati hic vñ in futuro ad quā volūtarie se submittit etiam vñq ad finale iudiciū dūmō nō peat hzqz ppositū lz debile emēdandi. oīno vitaz et cauēdi in futurū. tūc dī tal bñ attritus. **¶** Contra vbi act⁹ displicentiē et detestatiōis peccati est circūstantionar⁹ inordinare. vt si detestatio sit solū ppter euadere penā. nō hñs amorē iusticie. imo veller nullā eē peccati pñitiōez. vt sic libere posset peccare. et sic peccatū nō detestat ppter deum finalit. tūc nihil meret nisi p aliq circūstātiā. fiat bona attritio. **¶** P de hac materia in

ferius claris tanget solū ad pñs dñ
querit. An aliq̄s nō cōtrīt⁹ h̄ tñ cō-
fessus possit cōscare sen ad sacramē-
tū accedere dicat q̄ sic. ⁊ declaratur
hoc ex difficultate quā doctores cō-
muniter mouēt in q̄to scripto inia-
rū dis. xij. An hoc sacm̄ debeat pec-
cata mortalia. vel vt. s. Tho. mouet
in tertia pte q̄oe. lxxix. An effectus
hui⁹ sacm̄ sit remissio pcti mortalis
Et sicut dñm ē difficilis est hec ma-
teria eo q̄ cōster semp p̄dicat oīno
sacm̄ necessariū esse vt sumens vi-
uat vita gr̄e in aīa si debeat p̄seq̄ re-
fectionē spūalē in aīa sicut necessa-
riū est q̄ corpaliiter vult refici a cibo
corpali vt etiā viuat vita corpali. vñ
si hoc sacm̄ h̄et delere pctā morta-
lia tūc mortu⁹ in peccatis posset ac-
cedere ⁊ sumere ⁊ sic frustraret sac-
mentū p̄fessionis an̄ inceptiōē eu-
charistie. Itē veritas ī se est q̄d se-
pe cōfert et q̄ nō h̄z vt patebit gr̄az
charitatis que cū sola h̄z iustificare
hoīez a peccatis mortalib⁹. fm̄ illō
Roma. iij. Iustificati gratis p̄ gr̄az
spūs a pctis. Itē h̄m⁹ triplici via
nostra. s. Ab aucte. a rōne. a scriptu-
rarū similitudine hoc declarare. Ab au-
toritate q̄dem ex sua annexa diffi-
cultate. Quā q̄d sepe cōfert gr̄am re-
missionis de nouo attrito solū ⁊ cō-
fesso p̄z p̄ Tho. vbi supra in fine q̄d az-
nis ⁊ ei⁹ corpe dicit. forte q̄s p̄mo-
nō est sufficiēter cōtrīt⁹. h̄ tñ deuote
⁊ reuerēter accedēs p̄sequit p̄ h̄ sac-
mentū gr̄az charitatis q̄ p̄ritiōez p̄-
ficiet ⁊ remissionē pcti. hec ille. q̄ d̄
ba bñ masticata t̄gunt hoc q̄ resta-
bat pbare. s. remissionē peccantiū
causari de nouo in eo cui p̄ confessio-
nē absq̄ debita p̄ritiōe sacra nō fue-

rāt dimissa deseruit etiā abētas. Ita
gust. in q̄daz finone. An corp⁹ xpi
māducat vīuificat mortuos. s. spū-
ales mortuos p̄ mortale pctm̄. De-
seruit ⁊ auctas Grego. i collecta in
q̄ pctm̄ vt h̄ sacm̄ sit ablutio sce-
lex fornicatio fragiliū ⁊c. ⁊ p̄ scelera
notant pctā mortalia ⁊ nō ventalia
sine q̄bus viuere nō possumus. vt
Tho. t̄gūt i p̄fata q̄oe An efficacīa
sen effect⁹ hui⁹ sacm̄ sit remissio pcti
mortalis argum̄to p̄. Vbi ⁊ in solu-
tione argum̄ti dicit q̄ dū sic perti-
mus vt h̄ sacm̄ sit ablutio scelerū
h̄ verificat a xpo triplr̄ q̄ ecclīaz snā
sp̄ exaudit. vñ ita q̄ sit ablutio scele-
rū. quoz p̄ciāz ⁊ poticiā non habe-
mus. P̄fata illō. Ab occultis meis
mūda me. vñ ita vt cōtritiō in nobis
p̄ficiat ad scelē remissionē vñ ita vt
robur nobis deē ad scelera vitanda
Itē Bonanctura in suo q̄to inia-
dis. ix. An pctōr sumēdo corp⁹ xpi
sp̄ mortalit̄ peccat. Vbi cū induxit
glo. sup̄ illō. j. Cor. xj. Probet autē
seipm̄ hō. dicit arguēdo idigne mā-
ducat q̄ accedit vt infidel⁹ ⁊ in deno-
tus ⁊ q̄ oīs pctōr ē indenot⁹. eo q̄
charitas facit hoīez deuotū ⁊ dō ac-
ceptū. Itē oīs pctōr indigne accedit
⁊ nō eē dicēdū q̄ aliq̄s pctōr possit
p̄cipe remissionē pcti h̄ magis indi-
ciū ⁊ dānatōez fm̄ aplm̄ vbi. s. hoc
argum̄tū soluit ⁊ dicit. q̄ vbi glo.
dicit. Indenot⁹ indigne manda-
cat ⁊ iudiciū. s. dānatōez sibi mādu-
cat. hoc intelligen dū ē de indenot⁹
totaliter q̄. s. accedūt cū xp̄o p̄o pec-
cādī ⁊ sūt nec p̄riti nec attriti attri-
tiōe bñ cūstantiāta de q̄ deno-
tāgem⁹ in. v. fm̄one q̄ sit attritio bñ
cūstantiāta cū q̄ in pctōr accedē

Pro secun-
da q̄one an-
nexa q̄ at-
tritus sit sa-
cramentum

Pars tertia

Sermo III

pro
prie
nisi

pōt et sic pēpe remissionē pēti mor-
talis. Et rōe autē pbare ita nō ē diffi-
cile pōsiderādo tria q̄ pcurrūt in sē. s.
rē pētaz in b sacro quā etiāz et vñ
sue sūptōez et tēto modū q̄ pstat in
pēta formā māducatōis et bibitōis ci-
bi corpalis. et p q̄z em̄ ibi xps sumit. et
ipse idēfinit pferet grāz remissionis
vbi adult⁹ illā desiderat et nō ponit
obicē p actuale pētm male volūtaz
q̄d patuit dū visibiltē i mōdo puer-
tus fuit oib⁹ illā cōferēs q̄ eā deside-
rabāt vt marie magdalene. perro la-
tronē et innūeris vt sic pētiōib⁹ q̄s
in aia et corpe curauit. Et etiā et nūc
dū inuisibiltē sūt grāz remissionis sp̄
opaf. Et em̄ h̄z miorē efficacīā sal-
uator vbi inuisibiltē sūt quā vbi vi-
sibiltē puerfabat. sessio em̄ ad dexte-
rā p̄tis vbi merita sue passiōis iugit
inipellāt. p nob suā charitatem erga
suā spōsaz eccīaz nō miorauit s̄ po-
tē augmētare vt merito grāz vltimā
p̄tīm xpm facta sit. Joh. j. tūc visi-
bilit mōdo. nūc inuisibilt opet et pēti
pue in sumētib⁹ encharistie sacm i
amara scelex mēoria. Fin illō Joh.
vj. Qui manducat me et ipse viuet
propter me vita spiritali q̄ est gra-
tia gratum faciens. Secundo habe-
mus dicere q̄ semp cōfert grām re-
missionis etiā in non hūit⁹ eā ppter
xpi passiōē q̄ p b sacm repñat eo
q̄ effectū quē passio xpi effecit toti
mōdo sup effluent eundē efficit i su-
scipiente. vñ Chis. sup illō Ro. xix
Et cōtinuo exiuit sanguis et aq̄. hic
iniciū inscipiūt sac et mysteria cū ac-
cesseris ad tremēdū calicē. i. sacm
vt ab ipa xpi costa bibitur⁹ accedas
Dñ sicut volūtas xpi in ara crucē
fuit vt nō solū sua passio grāz pba-

bitā augmētaret. imo nō habitā cō-
ferret eā desiderātib⁹. ita et nūc illā
opaf quicunq̄ ipē mō pmissio sacra
liter sumit. Hinc nox illa salutaris
insonuit. hic est sanguis me⁹ q̄ pro
vobis effundet in remissionē pētiō-
nis. Tercio ex mō sumēdi habem⁹
dicere q̄ sepe cōfert nō hūit⁹ grāz
remissionis eā eo q̄ xps tradit nob
p modū cibi et pot⁹. vñ oēm effectū
quē cib⁹ et pot⁹ material efficit q̄-
tū ad vitā corpale. etiā b sacm opaf.
cib⁹ em̄ corpalis etiā medicinal p̄ti
regiri fin nāles q̄ totū hūidūz pū-
ptū radicale vsq̄ ad mimaz pēti ba-
beat restaurare vt etiā moriētes re-
nūscāt vt itaz in nālī exēplo p tēta
pte fmonis patebit. Nā autē pota-
bile hāc noscīt h̄e virtutē et expen-
tia docuit vt ab vno exp̄tissimo didi-
ci in hac arte medico q̄ in ciuitate
vniennēsi quidā ad extremū vīte p-
duct⁹ in tñ vt oclis tā ruptis et vi-
su carēs solūmō egressus aie expe-
ctabat. inuenit quidā et guntā aurī
potabil orihyanti tā ifundebat. Et
ecce sbito resūptis vītib⁹ cū cecitate
tñ ppetua oculoꝝ ad. xx. annos et vi-
tra supiuit vt idē medic⁹ regū vī-
q̄ plurimoz referre hūit. vñ q̄ solū
mō vīte illi⁹ medicine etiā a por-
tis mortis erutus fuit demonstrauit
et icurabilis cecitas quā amouere
vīte medicine nō potuit. l̄z humi-
dū radicale in corpe forificauerit
Quare dicere oportet si cibis cor-
poralis vitam sic forificauerit cor-
poralem in totali defectu deflue-
tes quomōdō cibis iste celestis nō da-
bit immortalitatem vitam gratie
poscenti fide non dubia. Concludē-
do quod duplicem vitam gratie

et naturalis
similitudi-
ne pbatur.

Pro tertia
questione.

Nota dñi cōfert videlz alias hñib⁹ gratias
plūci gratia z aliam in nō hñib⁹. pōt em gratia
quaz pfert que iustis confert nūcupari gratia
eucharistia charitatis. que autē in iustis grā re
missionis. q̄ tñ etiā cū charitate ma
net. hñ non in eius augmento. vt iu
sti p̄cipiunt. Ita q̄ om̄nē defectum
quez cib⁹ corp⁹alis iefficit in sono.
vtpote quatuor q̄a sūstētat delectat
z reparat hoc totum facit hoc sacra
m̄tum q̄tum ad vitā spūalem que
est gratia. Sūstentat em in homine
iusto sp̄am gratiā z cōseruat auget
eam z cōfortat vt minus possit dep
di per peccatū. reparat eā quo ad ser
uorem charitatis qui p̄tinue p̄ pec
cata venialia depdit z minuit. vñ
z sic excitat habitū charitatis q̄ fa
cit voluntates in actis seruētiōres
p̄cipere. Delectat etiā non soluz
q̄ spūaliter reficit. imo sepe inebriat
animāz dulcedine bonitatis diuine
fm illud Cant. v. Comedite amici
mei z iebriamini charissimi. z hñ q̄
ad iustos. Quantūz ergo ad pecca
tores certū est fm p̄missa. z iaz inse
rius patebit q̄ sepe vitā cōfert gra
tie quo ad remissionē peccaminū.
qui tales remissionēz nō acceperant p̄
tute cōfessionis vtpote nō cōtriti z
tñ confessi. Puritū autē dñi sepe talis
attritio in eis fit v̄tute eucharistie
contritio. ideo accedere p̄nt tā cele
brantes q̄ laici cōcantes. Sed an
talis remissio tunc p̄ci sit ascriben
da attritioni vel non. z an talis gra
tia remissionis habeat alā adhuc p̄
supponere gratiam. z plura alia pa
tebunt in sequēti sermone. Ad pre
sens dicamus aliqua gesta sup esse
cius spiritualis huius sacri.

Exempla quomodo virtu.

te sacramēti sepe confert de
nono gratia remissionis.

Qualiter hoc sacramētū spū
ritalem confert refectionem recita
re potest predicator ea que tempo
ribus nostris acta sunt. Primo cir
ca beatum vīz Nicolāum in Sue
ria qui annis decem z octo ad mī
nus virtute huius sacramēti super
uixit absq̄ om̄i corporali cibo. Itēz
vīrgo quedā in Saxonia partib⁹
sibijs z cruribus ablatis z ad cimi
terium inter ossa mortuorū delatis
absq̄ cibo corporali multis annis
superuixit solummodo virtute hu
ius sacramēti spiritualiter z corpo
raliter sustentata. Item beata Ra
therina de Genis noniter canonisa
ta a papa Pio mirabiliter virtute
huius sacramenti per plures men
ses absq̄ cibo corporali per cōmu
nionēz huius diuinissimi sacramē
ti sustentabat. Que vō acta sunt cir
ca sanctos diu canonizatos eorum
hystorie varijs gestis circa hanc re
fectionem. spūritualem z corporālē
sunt referri. verum qualiter gratia
remissionis simul z charitatis pec
catorib⁹ virtute solum attritionis
confert ita tamē q̄ attritio non ma
neat attritio. sed perficitur cōtritio
ne sicut obscura habitatio claritate
luminis ex presentia domici corpo
ris vt patebit inferius sermōe quar
to. non ita per miraculosa opera cō
stat sicut de iustorū cōmunionē ta
ctum est. Et hoc itō q̄ ad cōmen
dationem iustorūz vt eorū opera in stoꝝ z sc
exemplum alijs fidelibus cedant. rū cōton
Digna p̄teras sepe operatur p̄dissepe mi
cta opera quod nō cōtingit circa at cōlis sū
tritos sen qui cūz sola attritioe acce corate.

Pars Tercia Sermo III

dant bene circumstantiata, quoniam
communis et attritio non potest nec de-
cet in exemplum fidelibus cedere di-
plici ratione. Primo quoniam potest at-
tritio habere manifestam ab extra ap-
probationem, in operibus bonis cum so-
lum lateat sit mēte, et ut plurimum ma-
la vita precessit quod in sanctorum et iustorum
vita non apparuit. Secundo quod docto-
rum dicta preualent exemplis et ipsis ma-
gis adherendum est quam miraculis, in extra
illud **Lu. xvj.** Si moysi et prophetis
non credit neque si quis ex mortuis re-
surrexerit credet, quare autem doctores
coacti fuerunt asserere, quod attritio pre-
cedere ad conversionem, ut supra tactus
fuit. Nec tamen oīno defuerunt miracu-
la super eos qui indigne accesserunt
et tamen in ipsa sumptione seu paulo
ante, vere gratiam remissionis percepe-
runt ut supra protulit sermo. **xix. ij. per**
de illo episcopo qui deum rogavit ut duorum
adulterorum quorum confessionem audie-
rat, statim eorum sibi revelaret quo ad
perceptionem sacri. Viditque ambos fa-
cies nigros ut carbones, et oculos
sanguine repletos. Post conversionem
vero vidit unum clara facie albisque ve-
stibus circumdatum, altero nigro et hor-
ribili vultu incedente, recepitque in-
formationem ab angelo, quod ideo primum
clara facie illustratum vidisset, quod ope-
ribus malis in accessu abrenunciasset
et dei misericordiam lacrimis et gemitibus im-
plorasset, altero in voluntate peccandi
perseverante, unde veritas per supra dicta

Sermo quartus quod eucha-
ristia gratiam remissionis ita
de novo in suscipiente sacra-
mentum causat quod tamen aliam
gratiam presupponit.

Probetur seipsum homo. Quia
aliqua sacra in precedenti ser-
mone super novam gratiam ab eu-
charistia causandam restabat declara-
re quod videtur in precepto etiam alias habere
presupponere, et an remissio peccati sit as-
scribenda attritioni. **Id** salutes ergo
et veritas eius adiutorio patebit. **Et**
super tres quod prius sermo se limita-
bit videtur. **Item** in precepto attritio attrito-
ne bene circumstantiata ita causat novam
gratiam remissionis, taliter quod non habet aliam
presupponere. **Et** an virtute attritionis
possit infundi talis nova gratia remis-
sionis. **Et** tertio an hec gratia remis-
sionis distinguatur ab illa gratia quam habet pre-
supponere virtus attritionis. **Et** quarta
quod et difficilior et propter quod tota materia de at-
tritione est mota refertur ad sequens ser-
monem videtur. **Item** sine vera attritione
possit preceptor celebrans aut alias com-
munionem sumere eucha, sine mortali pec-
cato ubi in pena eius sufficit quod non com-
sequatur novam gratiam remissionis si-
cut etiam iustus in casu quod non percipit effe-
ctum sacri non peccat propterea mortaliter.
Et brevitatem causa sunt solutiones loco
conclusionum procedendo triplici via con-
suetas ab auctoritate ratione et similitudine. **Prima** ab auctori-
tate domini est ad primam quod est ab auctore, quod nunc te probat quod
quod efficit hoc sacramentum gratiam, ita non est gratia sac-
ramenti sumere quando se oportet ipsum sumere mentalis in-
terius prius esse in gratia, quod est gratia incorporans attritio pre-
sumere christo spirituali manducatione quod in supponit ergo
corporatio fit per fidem, in extra illud **Ro. v.** ita incorpo-
rati per fidem in gratia spirituali, hinc rationis quod si
illud exstergit, ut quid paras dentes dem-
ant, ventrem crede et manducasti, ver-
ba sunt augusti, super **Iohā.** **Hic** etiam
exurgit quod non solum adulti, verum etiam
infantes et pueri carne et sanguine
christi mystici cum in baptismo recipiunt habent

Pars Tercia Sermo III

In corpora spūali manducatione corporis et san-
guinis consistit alia noua supaddit.
vel solū prior gra augmētatur quo ad
seruentiorē actum caritatis. Dicen-
dū q̄ quia prima grā q̄ necessario re-
quirīt in credente et presupponit in
sumente an accessum altaris vel cō-
munionis ē p̄ fidez que vt dictū est
in peccatore ē informis. Ideo dicere
oportet qd̄ attritus si percipit grām
remissionis. tūc p̄tq̄ fides iam for-
matur virtute sacramenti. Et si que-
ritur an format p̄ nouā grātam sa-
cramentalē supadditā priori gratie
in corporis vel qd̄ solummō illa
in corporis p̄ficiatur. Dicit p̄t q̄
vtrūq̄ sit fin dispositiōem sumētis.
et fin q̄ cum maiori vel minori attri-
tione attritus accedit. cuius decla-
rationem accipe. ex hac difficultate.
Nam si q̄ritur. An attritus cū bo-
nis circūstantijs vbi nō posset ex i-
firmitate sacramentaliter sumere. s̄
spūaliter sumeret ex voto et deside-
rio sumēdi. An tūc etiam nouā gra-
tiam susciperet sacramentalē v̄ solū
prior gratia informis. i. incorporatio-
nis formare. Virtute spūalis sumptō-
nis. Dicendū q̄ vtrūq̄ fieri potest.
licet suscipienti non sit notū certū
dinaliter. p̄t em̄ tūc esse desiderius
sumēdi hoc sacramētum in voto et
voluntate. q̄ oīno tantā grām susci-
pit. ac si sacraliter etiā sumeret. imo
stat q̄ aliquis solū spūaliter mādu-
cens maiorē cōsequit fructus q̄ al-
qui spūaliter et sacramentaliter sumit
et q̄ sacerdos celebrās nō ita deuote
suscipiens. Et ita dicere possum⁹
q̄ aliquis attritus cū tanta attritiōe
et dolore sepe accedit q̄ virtute sacra-
menti et grā incorporationis reforma-

tur et alia in augmentū prioris sup-
additur s̄ omnia tunc sūt non v̄tute
attritionis s̄ contritiōis quaz sa-
mens s̄ cōsecutus est. **N**ex cū su-
gula auctoritate rōne et similitudine
debent probari. Dicat breuiter p̄di-
cator q̄ p̄dicta omnia emanant ex te-
xtu m̄gri in. iij. dis. ix. vbi de p̄cepti-
one sacramēti tractās. tangit duos
modos sumēdi hoc sacramētum.
scz spūalem et sacramentalē. licz do-
ctores in eoz scriptis ponāt quatuor
modos. nec in hoc ē cōtrarietas.
qz considerando rem sacramēti. cū
illa sit duplex. i. contenta vt corpus
xp̄i verū et non cōtenta vt corp⁹ xp̄i
misticū qd̄ ē ecclesia. q̄ constituitur
ex multis fidelibus sicut corp⁹ xp̄i
verū ex multis membrīs. sic sunt im-
duo modi sumēdi. i. sacramentalis
quo ad xp̄i corpus verū. et spūalis q̄
ad corpus misticū. Iuxta illud. cre-
de et manducaisti et sic p̄cessit m̄gri i
textu. Considerando autē dispōnes
sumētū vt qz aliq̄s sumeret sacra-
mentū et non sciret esse sacramētū
seu non crederet ibi esse xp̄m vt infi-
delis. talis diceret sumpsisse sacm̄
non sacramentalit. vel si credit ibi eē
sacm̄. s̄ accedit in deuote et irreue-
renter. v̄pote cū mortali peccato.
talis sumeret sacramētū solū sacra-
mentaliter et nō spūalit. vbi tamen
q̄s recipit sacraliter et spūaliter siml
de qua iam plurimū loq̄mur. quar-
to q̄ spūaliter solū et nō sacramenta-
liter recipit de qua etiā tactum est
et rōne etiam pbare p̄missa non ē
difficile. Quia. n. xp̄s habet virtutē
et potestatem in sacramētis. habet
nō limitatā vt ministri habēt sacra-
mentoz s̄ excellentie. Ideo p̄t s̄

Inducere effectū sacramenti sine p-
ceptione sacramenti. sicut remissio
nem peccati sine confessione sacrali
licet non sine cōfessione virtuali. s. q.
in voto z volūntate p̄sistit quā p̄rit
hic tenet. Itē rō q̄ semp̄ p̄fert gra-
tia noua in digne sumēte est sic su-
pra tactū fuit p̄mo p̄pter xpm̄ qui
ibi p̄ncipaliter sic sacraliter p̄ine-
tur. z que sic in mūdū visibiliter ve-
niēs. p̄tulit mōdo vitā grē fm̄ illud
Job. i. gratia z veritas p̄ ihm̄ xpm̄.
facta ē. Ita in hoīem sacraliter ve-
niens vitā grē in eo opat. fm̄ illud
Jo. vi. Qui manducat me vitā p̄-
pter me id est p̄ me vitā grē gratuz
faciens. Sūt z alie rōnes. vt pro-
pter passionē xpi que ibi representat
z etiā p̄pter modū sumēdi q̄ est p̄
māducatōnē de quibus supra ta-
ctū fuit que oīa ex tertia parte sū-
me scī thome questōne. lxxix. ar. p̄
A similitudine mo. A similitudine declarare p̄missa
si placet dicat q̄ sicut in baptis-
mo qdā accipiūt rem sacri tñ. s. ca-
racterem. vt qui sicte z in disposite
suscipiūt. Quidā rem z sacm̄ vt q̄
grām baptismalē cū caractere reci-
piūt. Quidā sacm̄. s. grām sacralē
tñ vt qui in voto bapm̄ flammis su-
scipiūt. licet alie similitudines etiā
dari possent. ita i eucharistie sacro
qdā grām sine sacro. qdā vtrūq̄
simul. qdā sacm̄ tñ maneret ad
placitū p̄dicatoris. Sed q̄ ad alias
difficultates. An sp̄ efficiat nouā ḡ-
tiam in eo q̄ digne accedit. z si non.
an tūc talis iust⁹ nō consequēdo ef-
fectū sacri incurrat pctm̄ mortale.
Et si non. An etiā pctōr aliq̄s acce-
dens z nō percipiens effectū sacri ē
possit excusari a nouo pctō mortale.

li. cū plurimis bōis notabilib⁹ erit
seōns fmo.

**Sermo quintus quō non
sufficiēter attritus z tñ con-
fessus pōt celebrare aut cō-
municare. Et si nō recipit ef-
fectū sacramēti p̄pterea nō
incurrit mortale offensam.**

Probet autē seipm̄ hō. zc.
p̄ Cū iam restat hocipm̄ in q̄
tota difficultas versatur z si-
nalit̄ intentū in hoc ope discutē. an
nō sufficiēter attritus nec etiā con-
tritus. Confessus tñ in qdā detesta-
tione pcti insufficiēti. possit celebra-
re aut cōicare sine dei offensa. etiaz
si nullū cōsequitur effectū sacri. Pe-
pe si hoc fieri posset. vitq̄ nō sic of-
fenderet de⁹ p̄ q̄dianas celebratō-
nes sacerdotū z laycorū cōtōnē tpe
q̄dragesime q̄dā em̄ fideliz op̄at
vīlūti honoris p̄seruatiōes. vt i oib⁹
sp̄ glificet. Salutes vgo. P̄sēns
fmo triplicē amnistabit doctrinā
q̄rū Prima triplicē designabit ex
doctoz sentētijs attritōem. Secun-
da illaz attritōnē respectu cōtōnis
declarat debitā q̄lificationem. Ter-
cia sup̄ effectū remissionis pcti am-
nistabit solidā doctrinā. Quo
ad primam partem doctozū sen-
tentie super triplicē attritōnem sunt
premittende. vt sic eo cāntius in q̄-
stionis declarationem procedatur.
z primo quid Scotus loquatur z
consequenter Thomas z Bonau.
Nam Scotus i suo quarto scripto
sententiaz. disti. xvij. in. q. An con-
fessio cadat sub p̄cepto legis natu-
ralis. Post varias reuatiōes simi-

Pars Tercia Sermo V

et reprobationes variarum opinionum finaliter inuehit contra illas. qui licet concedebant confessionem esse de iure naturali et diuino positum per illa verba Christi Job. ij. Accipite spiritum sanctum quod remiseritis peccata. re. eis et qui. rem. ret. sunt. tamen non astringerentur propterea fideles ex precepto et de necessitate salutis ad confitendum sicut nec ad extremam unctionem. aut confirmationem. cum etiam sine illis de saluari potest. Et sic vltim^o dicebant a similibus illi qui volunt se iudicio et arbitrio sacerdotum submittere ad confitendum hoc facere possunt et stat in eorum arbitrio. Inuehit hic Scotus contra hanc falsam opinionem variis orationibus. Primo si potestas iudicialis est sacerdotibus tradita. ut etiam aduersarij nobiscum concedunt. sequitur necessarium quod quilibet reus teneatur se eorum iudicio submittere alias enim potestas iudicialis inuicem est tradita Si reus habet libertatem submittendi se iudicio iudicis vel non. Respiciat enim potestas iudicialis dicere ius per modum punitionis in reus. Ad nostrum autem propositum super quidam insufficientem attritionem quam inducere volumus in certis penitentibus ad perceptionem eucharistie absque peccato mortali. loquitur Scotus consequenter arguendo contra prefatos opinantes ubi volunt quod sit in libertate peccatorum se posse submittere vel non immo est de necessitate salutis sine ut seipsum certificet de statu salutis. videlicet certus sit gradum gratiam recuperasse. Quod sic probatur. Quicumque amisit primam gratiam

id est innocentiam per peccatum mortale talis tenetur ex auctoritate illius precepti. diliges teipsum in deum que dilectio ut patet comprehenditur ubi dicitur. Diliges dominum deum tuum etc. et proximum sicut teipsum. agere quantum in se est ut perditam gratiam recuperet. et quia hoc fit suscipiendo sacramentum penitentie. ab illo articulo seu iudice quem deus instituit. et cui tale iudiciariam potestatem contulit scilicet sacerdotibus. Johan. ij. Quorum remiseritis et sic non est in arbitrio seu libertate peccatorum confitendi vel non confitendi. nisi velit esse damnatus. Nec obstat quod isti induxerunt de extrema unctione et confirmatione. quia illa sacramenta sunt quodammodo supererogationis. B. autem sacramentum directe ordinatur contra mortalem culpam. ut supra patuit in principio operis de sufficientia sacramentorum. Post ad nostrum propositum de insufficienti attritione loquitur iterum Scotus clarius dicens. ubi via est facilior et magis certa ad recuperandum de perditam gratiam quilibet tenetur ad illam ita quod non attemptat aliam difficultiorem. dimissa illa certiore. quia alias exponeret se periculo et sine salutis videtur esse contemptor. Illa via recuperandi gratiam per viam penitentiae et sacramentalis confessionis est facilior et certior igitur ad eam quilibet peccator tenetur. Quod autem est facilior patet. quia hoc modo nihil oportet facere nisi quod cum aliquali etiam insufficienti peccatorum detestatio non ponat obicem per actuale mor-

Pars Tercia Sermo V

nem et non sanguines. lepram et non lepram et. venit ad sacerdotes leuitici generis et. Secundo valet ad peccati cogniti deletionem. unde in ps. Dixi confitebor aduersum me in iusticiam meam domino. Et si propositum confitendi valet ad deletionem peccaminum. a fortiori opus confessionis in se factus. Tercio valet erubescencia ad cogniti et deleti peccati satisfactionem eo quod erubescencia quod homo sustinet propter deum et in confessione est magna pars satisfactionis. unde Ecclesiastici. iiii. Est confessio adducens gratiam et gloriam. Quarto valet ad pene diminutionem et hoc ut clauis id est virtute sacramentalis absolutionis. Math. xvi. Quodcumque solueris terram et. hoc est ad gloriam dei. Unde Iosue. v. Pa gloriam deo et confitere et in diebus tuis quod feceris. Sexto valet ad nostrum propositum propter scientie asservationem. unde cum David coram propheta confitebatur peccatum. statim audire meruit. transiit dominus peccatum tuum. Regum. xii. transiit scilicet a morte eterna ad penam temporalem. Ad hanc utique asservationem plurimum facit dicta opusio Scoti que etiam asservatio magnam bonum est ad resistendum in posterum peccatis. unde prime Corinth. primo. Gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre et in de prima parte sermonis.

Secunda pars qd ex huiusmodi sit modi doctorum sententia. triplex potest tripliciter attritio potest cum earum qualifikationem denotari. Est notandum quod cum idem Scotus etiam in quarto scri-

pto sen. dist. xlii. in questione. utrum actus penitendi requisitus ad deletionem mortalis peccati. sit actus alicuius virtutis dicit ut prefatus doctor dunckelspuchel recitat supra eandem questionem et distinctionem quod peccator existens in peccato mortali. illud detestando modo quo supra factum est. potest considerare peccatum. ut dei offensum et contra legem diuinam et ut auersum a deo et ut impedimentum premij eterni. et ut inductionem supplicij eterni. et sic multis talibus rationibus ut etiam supra factum est. et ubi isti motus detestationis continentur et intenduntur ante infusionem gratie. tunc totus ille detestationis motus vocatur attritio et dispositio sufficiens de congruo ad deletionem peccati mortalis. que deletio sequitur in primo instanti non est temporis illius per quod tempus duravit illa attritio. quod instans deus habet prefigere esse terminum attritionis et tunc sequitur contritio cum infusione gratie remissionis peccati. Ex qua sententia Scoti cum procedenti in prima parte sermonis ita etiam patet. quod iam habemus duplicem attritionem deferentem ad deletionem peccati mortalis. quarum prima fuit descripta ut insufficiens detestatio peccati. hec autem ut sufficiens. et bene disposita erga contritionem introducendam in suo termino quem deus prefixit. unde et prima detestatio potest dici attritio insufficiens. hec autem secunda attritio sufficiens et bene circumstantiata. Queramus ergo adhuc tercium quod dicemus esse malam attritionem id est

n. lii

malis circūstantiis circūdataz. de q̄
idem Scotus p̄formiter facit mē-
tionem in p̄fata dist. 7. q̄oe sui quar-
ti scripti sen. dicit em̄. Est tamen no-
tandum. q̄ si talis actus detestatio-
nis p̄cōp̄ ē circūstātonatus aliq̄
circūstantia q̄ inordinate circūstat
tūc nō ē dispositio ad iusticiam id ē
ad remissionem peccati mortalis. vt
si fieret propter indebitum finem vt
non p̄pter deum finaliter s̄ solū p̄-
pter euadere penā. 7 sic dñs non ex
amore iusticie. s̄ tñ ex timore pene
sic em̄ male circūstātonata ē 7 p̄ cō-
sequens nō disponēs de p̄gruo ad iu-
stificatōem hēcille. Et sic hēm̄ ter-
ciam attritionē. s̄. nō bonā. Et p̄z iā
ex hac secūda p̄te finis discen-
te principalem difficultatem. An cō-
fessus cum insufficienti attritione
possit celebrare aut cōficare. Vide-
tur enim dicendum q̄ dñm quis
non sit male attritus sit autē insuf-
ficienter aut sufficienter bene attri-
tus q̄ tunc potest celebrare aut cō-
municare non quod illa insufficientis
aut sufficientis attritio habeat virtu-
tem aliquam in se ad causandū re-
missionem peccati cum hoc ip̄m so-
lum habeat facere contritio grata
coexistente sed solū hēat mētem pe-
nitentis disponere ad. veram cōtri-
tionem. 7 hoc ex quodāz merito nō
dignū nec p̄dignū. sed congruū. quia
videlicet peccator dum facit qd̄ in
se est. q̄ tunc deus ex superhabun-
danti suppleat suam pietatem ad re-
missionem peccati. Verum cū ver-
ba Scoti apparent plurimum ob-
scura quadam breuitate incedere.
dum in vno loco dicit quod insuf-

ficiens attritio deservire potest ad
deletionem peccati mortalis. et iā
hic dicit quod attritio non bene cir-
cūstātonata vt quando sit solum
p̄pter euadere penā est mala 7 actu
aliter deum offendens. videtur em̄
sibi ip̄i contradicere. eo q̄ supra pa-
ruit penitentia. Ostenditur ex timore
pene damnationis. iuxta illud. An iā ba Scoti
more tuo domine concepim⁹ 7 par vbi loq̄e-
tur in ip̄is 7 peperimus spiritū sa. mala attri-
tione. Ita. nono. glosa id est spiritū tñe quō
penitentie salutaris. dicit etiam nō la sit intel-
bene circūstātonatam esse attritio genda vbi
nem. quādo sit non ex amore iusticie. dicit. q̄ illi
cie 7 non declaratur q̄ sit ille amor p̄cedit nō
iusticie. Respondetur q̄ sue mētis ex amore
intentionem in predictis verbis malicie
lem potius ab eo audire q̄ p̄prio in-
genio declarare. dicit tamen videt q̄
quia non sunt idem amor iusticie 7
amor dei 7 vñ pōt h̄fī sine altero
ideo in vno potest laborare pecca-
tor peccata detestans et non in alte-
ro. Item quia amor iusticie habet
odiu iusticie oppositū. simili mo-
do potest detestans peccata labora-
re in vno. 7 non in altero. Item q̄
timor pene potest stare cum amo-
re iusticie 7 etiam cum odio iusticie.
ideo ex hys est facile iudicare inter
veram 7 falsam attritionem. Amo-
re enim iusticie detestari p̄cā absq̄
amore dei qui stat cum caritate est.
primo amare id est amplecti 7 non
odio habere diuinam iusticiam su-
per eternam punitionem peccati
nū in inferno. aut etiam temporalem
hic aut in purgatorio. Unde se-
quitur. q̄ ille dicitur detestari pecca-
ta nō ex amore iusticie qui optaret

Qd An cō-
fessus cū in-
sufficiēti cō-
tritione pos-
sit celebra-
re.

nullam esse punitionem peccaminū neq; hic neq; in futuro. Et sic vellet consequenter q; peccata nō essent corā deo peccata. Sicut etiā oparet nullam esse vin dictam infligendam a deo pro peccatis. unde quereret suū lucrum omīno et comodū ut eo liberius peccare posset. Unde et sequitur hoc qd; **S**corus dicit q; detestatur peccatum propter indubitum finem videlicet non ppter deū finaliter sed soluz ppter euadere penam. Sed quia iam dicitur alia qd; **A**n sic detestans peccata. nō ppter deum finaliter et. ut dictum est. perficit autem cum illa attritione fidelium et puram confessionem nūqd virtute confessionis et clauum fieri potest de male attrito bene attritus saltem in sufficienti attritione. id est in sufficienti detestatione. Respondeatur q; vltq; fieri potest virtute sacramenti pnie et clauum sicut etiaz virtute eucharistie sepe fit de attritione seu attrito contritus ut in prioribus sermonibus tactum est. Ex q; bus omībus documētis hec sequitur primo q; non solum contriti et confessi. verumetiam quocūq; modo attriti. dummodo fideliter et pure sunt confessi possunt celebrare et communicare. Secūdo q; licet male attritus actualiter dicatur deum offendere. eo q; non detestatur peccata debito ordine videlicet amore iusticie et propter deum finaliter. tamen si in confessione sua pura et fideliter accusat se de illa inordinata detestatione. dicens hec vel similia vba. doleo et accuso me. q; nō habeo tantam contritionem seu etiam de-

testationem peccaminū meorū ex amore diuine punitiōis immo optat amplius dolere ut mihi ppter areret deus. iam vltq; si accedit ad eucharistiam. non accedit ut male attritus attritione videlicet tercio mō sumpta. Sed accedit vel primo aut secūdo mō sumpta. s. vel cū insufficienti detestatione aut sufficienti et potest virtute sacramenti eucharistie percipere remissionem peccati. ita **Tercia ps** q; de attrito fiet contritus. Videtur pmonis se. ergo satisfactū pncipali q̄sito q; vltq; i sequē. videlicet non sufficienter attritus cō. ti sermone fessus tamen in sua insufficienti detestatione peccati pōt celebrare et communicare sine dei offensa. Sed an cōsequat effectū remissionis peccati semp de hoc ē consequens sermo super terciā partem sermonis.

Exemplum si qd; deseruire potest deducat plicator ad placitum aut hoc qd; sequitur

In vita sancti bernardi legitur q; eo existente in quadā ciuitate quidam cōcubinarus vsq; ad mortem infirmatus et cōfessus. dū interrogatus a cōfessore fuisset. an cōcubinā deserere et de domo expellere vellet rēdissetq; qd; nequaquā hoc facere posset. et sacerdote ob hoc sibi sacramentum denegaret. Sanctus superueniens bernardus et amicis lamentantibus et petentibus ut causa dei ipm visitare et informare vellet. cum sanctus percepisset de cecitate et duricia mentis sue et plurimū hortaretur ut talem duriciem cordis repelleret. nihilq; proficeret tandē interrogauit infirmū. an de ipsa duricia mentis

an male attritus pferet eucharistia si in peccato p c

doleret velletq; se bene esse cōtritus
Quo respondente. q; ita doleret q;
vellet libet illa cōtritione carere. Tūc
sanctus subito fecit eucharistiā an-
ferre. ipm; cōmunicare. Sicq; cō-
tigit vi percepta cōmunionē. mox
clamaret. expellatur misera de do-
mo. nec em̄ eam videre cupio. Que
mutatio cordis et affectionis vtiq;
pse creditur q; virtute sacramēti cō-
tigit faciendo de attrito contritum
an autē virtute orationis sancti viri
hoc deo pmittit. De illo tamē cer-
ti sumus iuxta premissa. q; attritus
attendere potest. ita q; virtute sacra-
menti sepe de attrito fit contritus.
De hoc facto etiam narrat Celsus
in dialogo.

Sermo sextus

Probet autē seipm̄ homo rē.
ut supra. Quia de attritis cū
bonis aut malis. cōtritiōis
factum est quomodo accedere pnt
aut non. Superest declarare an ac-
cedendo ad cōmunionem et non g-
cipiendo effectum sacramenti. pos-
set excusari a nouo peccato mora-
li seu graui dei offensa. Saluet v-
go rē. Super presentem speculariō-
nem que et tertia pars pcedentis s-
monis erat presens sermo sup trīa
fundatur saluberrima documenta
quorū. Primū declarat attritos
sepe accedere et nullū consequi effe-
ctum sacramenti. Secundū decla-
rat sepe tales nouā offensam incur-
rere mortalis peccati. Terciū decla-
rat quī ydonei censent perceptores
huius sacramenti. Quo ad p̄mū
videlicet q; sepe attriti accedūt et nul-
lum consequūtur effectum. Proba-

tur multipliciter. Primo ex doctri-
na sancti Bonanent. in suo quarto
scripto sententiar. disti. xij in q̄one.
an hoc sacramentum habeat effica-
ciam in quolibet viro iusto. vbi cū
dicit. q; etiā vir iustus sumendo nō
semper suscipit effectum sacramen-
ti. qui est vel deletio venialium. vel
augmentatio virtutum et gratie. re-
uera dicere oportet. qd si hoc iustus
potest accidere. quantomagis non
contritis. sed solum attritis p̄cipue
in insufficienti detestatione pecca-
minū. Et qdē q; iustus hoc accidere
potest idem declarat doctor. Nam
ad questionē vbi querit. an vir iust
semper recipiat efficaciam sacramē-
ti. dicit si se debite ppar recipit. Ali-
equin si ex quodam torpore vel ex
distractione non se pparat. tūc nul-
lam aut modicam reponat efficaciam.
Nec valet si quis dicat. q; Ba-
masce. compat eucharistiā carbo-
ni ignito. dum dicit in suo quarto
sententiar. q; caro xpi est sicut car-
bo ignitus. sed habens sensum co-
poralem. semper calefit per tactum
carbonis igniti. Ergo similiter ha-
bens sensum spūalem. ut est vir ius-
tus. vtiq; per contactum carbonis
spūalis vicē eucharistiē sacri recipit
calorem et efficaciam sacramenti. Ad
hoc em̄ argumētum respondit Bo-
nanent. Qd tō ex necessitate carbo
ignitus naturalis calefacit. quia nō
agit carbo ex ratione seu delibera-
tione. vñ semper producit suum ef-
fectum naturali sui actione nisi ipe
diatur. hic aut quia prestat carbonē
spūali. scz xpo impedimentū. p hoc
q; sumens non aduertit actuali det-

Pars Tercia Bermo VI

notione xpm. que deuotio necessaria est in sumente. ad hoc ut effectum consequatur. ideo non valet similitudo. et dat exemplum de visu. qd non aduerit rem visam. vbi apertus oculus dormit. vel alibi fantasiatur. sic et ille sumens vbi mente distrahitur. nihil a xpo consequitur. quia enim non aduerit. Et sic patet. qd a fortiori attriti sepe accedunt absque effectus consecutione. qui est ut attritio fiat contritio cum perceptione remissionis peccaminum. et hoc ideo. quia illa attritio non est adeo fortis. ut fortis eliciat detestationes peccati commissi. cum memoria domice passionis. Et in casu quo quis quereretur. an alio quo modo attritus possit cognoscere se ammodo non attritum sed contritum. de hoc habetur supra tamen ad presens sufficiat. quod probabiliter poterit recipere in se cognitionem per quedam spiritualia exercitia. in quibus delectatur ut si in se sentit bonam voluntatem cauendi omnia mortalia. Item quod deuote id est prompto animo audit verbum dei. Tercio quod ad rememorandum dominicam passionem cum commotione cordis inuenit seipsum. Si enim affectum nostrum ut prefatus doctor Bonauentura. deducit in preallegata questione. sepe accedit passio christi descripta et lecta. aut depicta et visa. aut predicata et audita. que etiam sunt signa bone attritionis. reuera vbi affectus summentis inflamatur in sumptione eu charissime ex memoria dominice passionis cum supradictis circumstantiis demonstrat attritionem in contritionem conuersam et tamen de primo principio

principali. **S**ed quo ad secundum. an in casu quo attritus non sit contritus et nullum suscipit effectus sacramentali. et tunc non incurrat nouam offensam mortalis peccati. Respondendum est quod circa iustum qui ut tunc est. si non recipit effectum sacramenti. manifestum est ex doctorum sententiis precipue Bonauentura. vbi supra. quod propterea non incurrit peccatum mortale. unde postquam dixerat. quod iustus vbi ex mentis distractione non consequitur efficaciam statim subiunxit non tamen propter hoc incurrit mortalem offensam. Sed dubium est. de attrito. an non incurrat offensam mortalem. ea de causa. quod inter dignum et indignum nihil est medium. et cum attritus ut attritus manet in peccato et nullus peccator accedit digne et omnis talis qui digne non accedit peccat mortaliter. ideo videtur. quod attritus vbi manet attritus. cum maneat in peccato mortali. etiam mortaliter semper peccat accedendo. eo quod indigne accedit. Sic succurrere potest quedam distinctio quam sanctus Bonauentura. in prefato suo scripto. lxx. sen. dist. x. et quodammodo an peccator sumendo corpus christi semper mortaliter peccat. Dat super predictum argumentum quod inter dignum et indignum non sit medium. Dicit enim quod licet inter dignum et indignum non sit medium. tamen inter digne et indigne sumere bonum datur medium. quod sic declarat. Digne enim manducare quia est sufficienter se preparare. scilicet cum peccatis ois expulsiōe reuerētia et dilectōe. Quidam igitur sunt qui se sufficienter preparant finem veritatem. Quidam autem

non sufficienter fin veritatē. sufficiēter autem fin pbabilitatem. **Q**uidam autem neutro mō se preparāt immo contēnūt. q̄ ergo sufficienter se pparat māducat digne. **Q**ui autē se nullo modo pparat manducat indigne. **Q**ui autē minus sufficienter se preparat. s. fin pbabilitatē potius q̄ veritatem non manducat digne. quia non se pparat digne sufficiēter. nec indigne. quia se pparat probabilitē talis q̄uis nō recipiat gratiam non tamen incurrit offensam. **H**ec ille cōcludēs. hoc qd supra-tacitū est. s. q̄ quis non sit mediū inter dignū et indignū tamē inter digne et indigne sumētē bene est mediū. Et sic laborant attriti disponemes se per diligentem et purā confessionem cum detestatione peccaminū vel sufficienti vel insufficienti detestatione. et ideo vbi accedūt et nullū consequūtur effectum nō tamen incurrūt novā dei offensā et q̄ nos interitū preservat. qui sine fine vivit et regnat. **S**up̄est igitur tertia pars sermonis quā ad placitū pdicator dilatare aut abbreviare pōt. q. s. ydonei censentur pceptores sacramenti. **P**icat q̄ fin scripta doctorū in quarto senten. dist. ix. p̄cipue autē nūc fin pe. **A**ureo. q̄ ydoneus susceptor est. homo viator adultus. si delictis mente peditus. sciun⁹ deus apparitione miraculosa. nō pbitus sine conscientia peccati moralis legitime confessus. in conversione criminis nō notatus. corpore mūdus a ministro ydoneo. tēpore debito. et recta intētionē. sumpt⁹ vbi. xv. notanda cōtemorat. **P**rimo dicit homo. qz licet ange

li beati māducent xpm in sua spē inquantū ei vniūt in frustione carnalis pfecte. et visio manifesta. nō tñ cōtingit eis spūaliter manducare hoc sacm. qd est p fidem credere in xpm cū voluntate sumendi hoc sacramentum.

Secundo dicit viator. qz nulli mortuo. d̄z dant. et si petunt illatio ē.

Tercio dicit adult⁹. qz l3 greci antiquitus pueris daret. vt de conse. dist. ii. parvuli. tñ sacraliter sumē nō possunt. qz nō vtuntur sacramento vt sacramēto. s. vt cōi cibo ppter carentiam discretionis.

Sed quando ē etas debita. **R**ñ. **A**reolus vbi supra. q̄ relinquēdus ē arbitrio boni viri. Et ideo dico. q̄ tūc ē etas debita. quādo pueri hnt vsum rōnis. q̄ pnt cōcipe devotio nē hui⁹ sacri. et discernere et dūctū care corp⁹ xpi. et reuereri ab alio cibo saltem ex aliorum instructione. qd potest esse in. x. vel saltem in. xij. anno. vnde si apparerem in eis tūc signa discretionis et reuerentie. pnt sumere fin tho. in. liij. dist. ix. immo debent saltem semel in anno sumere. vñ tenētur ad hoc eos inducere. qui eorū hnt curam.

Quarto dicit fidelis. qz nulli infidelis debet dari. immo nec infidelis pōt sumere sacramentalit. nisi hēat intentionem sumendi ipm vt sacramentū eccie licet ipse non credat.

Sed nūqd cathecuminis debeat dari. **R**ñ. **A**ureo. vbi supra q̄ nō qz nō sum de familia xpi per bapm.

Quinto dicit mente pedit⁹. vnde demoniac⁹ et amētib⁹ nō d̄z dant. distinguūt tamen doctores vbi supra. aut talis amens nūq̄ hnt vsum

Pars Tercia Bermo VI

ratōis. et talī nō debet dari. Aut ali-
quā habuit vsum rōis. Et tunc sub
distinguit. q̄ aut ostendit signa de-
uotionis et tunc recurrendum ē ad
ipsū p̄teritū. q̄ si aū infantiā petijt et
deuotōez ad ipsū habuit. potest da-
ri et debet in articulo mortis. si nou-
timent de periculo euomendi v̄ al-
terius irreuerentie. vt habetur in. c.
is qui. xxvj. q. vj. Si vero nullam
deuotionem ad ipsū habuit. tempe-
sanitatis. nec enim petijt debito tem-
pore nullo mō eis debet dari. Idē
dic de demoniacis fm̄ p̄fatam di-
stinctionem fm̄ Thom. in. iij. di. ix.
et in tertia parte. q. lxxx. amenibus
do qui habent dilucida intervalla
pōt dari tūc q̄n habēt vsum rōis.
fm̄ Aureo. p̄dictū. vbi supra. m̄-
toforius potest dari illis qui largo
mō dicūt amētes. s. q̄ hnt debilem
vsum rōis. dūmō possint aliq̄s de-
uotionē huius sacramēti cōcipere.
Sexto dicit Ieiunus. nā q̄cunq̄
aliquō comestibile vel potabile. post
mediam noctē sumpsit. nullo mō
potest cōmunicare siue digesserit si-
ne non. de con. dist. ij. c. liquido. vij.
q. j. nihil. de celebra. missa. c. ex par-
te. Excipitur casus infirmitatis. q̄
si de eorum periculo mortis dubi-
tatur etiam post cibum sunt cōmu-
nicandi. ne sine cōmuniōe decedāt.
de consecra. distin. ij. p̄sbyter. Nec
obstat. c. sacramenta. de consecr. di.
j. quia abrogatum ē.
Septimo dicit deuotus. Nam si
cūc qui cibū corpalem non potest
digerere vel masticare nō est aptus
manducare ipsum. sic qui deuotio-
nem non habet. non est dignus cō-
municare. de conse. dist. ij. c. illi q. et

c. tribus gradibus. vij. s. bofi. in. iij.
dist. xij. Maiorem inquit efficaciaz
recipit homo in vna missa vel man-
dicatione cūz bona p̄patione q̄ in
multis si se nō p̄paret diligenter.

Sexto dicit apparitōne miracu-
losa non prohibitus Nam si appa-
ret in forma p̄ueri vel huiusmodi.
non debet sumere fm̄ p̄fatū Au-
reo. vbi supra. et alios doctores q̄
non apparet sub specie cōueniētī
humane refectioni dicit tū sanctus
Tho. in tertia parte. q. lxxxij. q̄ cō-
solendum esset p̄sbytero. q̄ iterato
corp⁹ et sanguinem dñi consecraret
et sumeret. Sed ego nō credo. quia
que sunt miraculose non sunt sub
legibus. l. nam ad ea. ff. de le. Et er-
am quia verisimiliter posset etiam
in alia consecratione sic apparere et
sic esset p̄cessus in infinitum.

Sexto dicit sine conscia p̄cti mor-
talis. Nā suscipiens cūz consciētia
p̄cti mortali. peccat mortali. fm̄ Au-
reo. vbi supra. et cōiter omēs. s. si cō-
scienriā non habet de mortali. l. sit
in mortali p̄ctō. non peccat morta-
liter fm̄ Aureo. vbi supra nisi sit īg-
rancia crassa vel affectata. quia debi-
tam diligentiam de cōmissis nō ad-
hibuit. Zaudul. in. iij. dist. ix. dicit
q̄ diligentia debita est quādo facit
illa que prudens facit de re quāvel
let studiosissime examinare. et Sco. i
iij. di. ix. dicit q̄ tenetur quis se exa-
minare fm̄ diligentiam nostre fra-
giliterati possibilez. addit tū Aureo.
q̄ quando q̄s dolet de p̄teritis pec-
catis mortalibus cōmissis. et habz p̄-
positū non peccandi. Et deuotōez
ad sacramentum q̄ pōt p̄sumere q̄
non sit in mortali.

Primū presbyter peccet mortali-
liter. dando ei quē scit in pctō mor-
tali cōstitutū. Rñ. fm R.ica. in. iij.
dist. ix. q. si talis non petit sibi dari
sic peccat sibi dando. Si vō petit z
tunc distingue. aut em̄ est notorius
peccator. z sic peccat si ei dat. quia
habet cōtra sp̄am legitimā exceptō
nem. aut nō est notorius quibz pos-
sit pbari per duos testes vel tres. z
si petit in occulto debz ei denegare.
quia habet legitimā exceptionem
cōtra eum. z moneat ne petat i pu-
blico. vt habet de conse. di. ij. ne p-
bisbeat qd petit. Si vō petit publi-
ce. tūc si est sacerdos extraneus nō
debet sibi dare qz legitimam habet
causam de conse. dist. ij. tribus. Si
autē est sacerdos xp̄ius parochialis
sic debet sibi dare. quia nullam ha-
bet exceptionē quā in publico pos-
sit obijcere. de offi. iudi. or. c. si sacer-
dos. Nec ob. q. sit maius pctm̄ su-
mere cū peccato mortali q̄ infama-
ri. quia sacerdoti ministrāti corpus
xp̄i peius est peccare mortaliter in-
famādo iniuste peccatōrē occultus
q̄ q. ille mortaliter peccet. qz null⁹
debet mortale cōmittere vt alium a
mortalī liberet. Peccator tñ occultus
fm. s. Tho. iij. par. q. lxxx. po-
ctus debet eligere infamari q̄ indi-
gne ad mensam xp̄i accedere. Qd
credoverē quādo quis indigne acce-
dit. s. cū mala voluntate puta qz non
penitet de peccatis. Secus esset de
indigne sumente quia non ē cōfes-
sus. z. j. s. xliij.

Sed nūquid esset minus maluz
dare tali hostiam nō consecratā vel
non cōsecrare. z sic sumere. Rñ. q.
nō. vt pz in. c. de hoie. de cele. mī. iō

dz. prius quidez falsa remedia sunt
abijcienda q̄ sunt veris piculis gra-
uioza ibidem.

Quid si solū sit suspectus de cri-
mie mortali. Rñ. q. si suspicio sit vl-
olenta z notoria. Dicendū est sicut
de eo quem scio in mortali fm q. su-
pra dictum est.

Ptrum exis in peccato mortali
peccet videndo corpus xp̄i. Rñ. q.
nō. dūmō cum humilitate z reuerē-
tiā videat. Similiter nō peccat tan-
gens ex necessitate. puta quia cecidit
in terrā z hñōi fm. s. po. z. san.
Tho. in. iij. di. ix.

Quid de illo qui licet non sit vē-
re in peccato mortali. tñ fm conscien-
tiam scrupulosam se existimat eē
Rñ. q. peccat mortaliter. nisi cāde-
ponat. quia qcquid sit contra cōsci-
entiam edificat gehennā. vnde nisi
sit ex pbabili cōsecutura debet depo-
ni. vt in. c. inquisitioni. de sen. ex. quia
vt dī in. c. non solū. de regula. li. vj.
debet z expedit vt conscientie purita-
ti. nō desit iudiciū rōnis. nedū spi-
ritualis pfectus q̄rit salutaris dispen-
diū incurraf. hec ibi.

Pecimo addit legitime cōfessus.
quia quantūcūqz doleret de peccā-
to cōmissio nō sufficeret. vt digne su-
mar. s. oportet legitime vt confitea-
tur. aliter peccat mortaliter tenet tñ
Aureo. q. sacerdos parochialis qui
non habet alium sacerdotem z reli-
giosus in via cum socio non sacer-
dote. q. possunt celebrare cū contri-
tione z cum xposito confitendi ex q̄
non habet cui confiteatur. quia religi-
osus non potest extra suū ordinem
cōfiteri in religione minor. Qd li-
mito tamen verū quando sine alio

Pars Tercia Sermo VI

cum admiratione desistere non potest. aut quia tenet celebrare. Idem dicas de eo qui volens communicare coram sacerdote celebrante recolat aliquod mortale non confessum legitime. quod potest communicare cum contritione et proposito confitendi. quando sine admiratione et aliqua notitia non posset desistere quin communicaret. nec hoc aut tempus aut sacerdotem cum quo confiteri possit.

Undecimo dicit in conuersatione crimine non notatus. unde hystrionibus et hominibus non debet dari. de consecra. dist. ij. per dilectionem. dicitur puto nec maiestati diuine nec euangelice discipline congruere. ut tamurpi et infami contagione fedet. unde secundum Gregorium ibidem nec talibus nec cuiusque infami notorio manifeste danda est eucharistia. si tamen reuertantur ad dominum eis communio et reconciliatio non negatur. ut ibidem dicit in c. sequenti. Non est tamen intelligendum sic ut statim debeat dari eucharistia sicut fit a multis. et male. sed propter reuerentiam sacramenti debet differri usque post perfectam penitentiam. quae publice debet facere. nisi articulus necessitatis vel pietatis aliqui in casu aliter fieri persuadeat.

Primum sit danda eucharistia suspendendis vel decapitandis per suis maleficiis. unde quod si peniteant et pure confiteantur. vel cupiant confiteri si possent. quia nec eucharistia nec sepultura est eis deneganda. et missa pro eis posset celebrari et oblationes offerri. xxvj. q. vij. c. j. et vi. et dist. i. penitentes. et xij. q. ij. per oblationibus. imo hodie in cle. j. de pe. et re. precipit officialibus quod eis admistra-

re permittant si petant.

Quid de excommunicatis interdictis schismaticis et hominibus. unde quod nullo modo debet eis dare. addit corpore mundus. scilicet ab ea immundicia quod tolli potest. aliter non tollendo secundum Aureo. ubi supra peccat graviter. cum tali immundicia sumendo eucharistiam. Sed immundicia quod tolli non potest. puta sepra fluxus sanguinis vel semis et alia infirmitas non impedit sumptionem eucharistie. sed bene celebratio nem misse.

Primum nocturna pollutio impedit at sumptionem huius sacramenti. Respondetur. ut colligo ex. san. bo. in. iij. dist. xij. et Aureo. ubi supra. et est communis opinio quod aut pollutio provenit ex causa peccati mortalis certa vel probabili. puta ex crapula vel morosa cogitatione et hominibus et sic necessario tenetur abstinere aliter peccaret mortaliter. ut colligit in c. non est. vij. dist. et est ar. in c. quod quis. xliij. q. j. quia licet ipsa pollutio secundum se non possit esse peccatum mortale. habet tamen peccatum mortale annexum. ratione sue cause. Istud ego limbo verum. nisi prius sumat aut celebret contra de peccato. et confiteatur. quod si conteritur et confessus est de peccato et necessitas vel scandalus cogat ad celebrandum vel sumendum. non peccabit sine necessitate tamen non credo quod etiam confessus possit sine peccato sumere vel celebrare sed bene sine mortali peccato. secundum Iohannem de saxo. in sum. et Pet. de palu. in. iij. Ant pollutio provenit a causa quod est peccatum veniale. tamen probabiliter et sic non impedit necessario. sed de congruo. nisi potius ea urgeat secundum Ric.

in. liij. z fm thom. in. liij. par. q. lxxx.
peccat tamen venialiter si sine cau-
sa necessaria comunicet v^l celebret
nisi in duobus casibus fm p^odictuz
Job. Primus quando est dies fe-
stus in quo est consuetu comunica-
re. Secundus qm imminet scandalu
nisi celebret. puta qz alius nō ē p-
latus qz consuevit celebrare hmoi.
Sic dico de illa q puenit ex illusi-
one dyabolica. z hoc p^o duo. Pri-
mū ppter imūdictā corpis. Scdm
p^o euagationē mētis siue thepti-
rudine. Idē dic qm puenit ex causa
q nullū est pctm q de cōgruo debet
abstinē. In hoc casu. s. hōi. vbi su-
pra. z bñ distinguit dicēs. q aut sen-
tit in qnatiōem illā inclinasse multū
aiam. z sic consulendū ē qz faciat re-
uerentiā sacro z abstinēat. Si autē
sentiat magis expeditā naturā z v^l
terius de portio vel solēntas v^l aliō
qō multuz recompenset puta cha-
ritas alterius. qui cogere^r celebrare
in moralī. v^l cōpassio aiaz. z hmoi
ad sumendū vel celebrandum tra-
hat. tūc arbitror dicit ipm sine mor-
tu. pscientie accedē posse. Aut pol-
lutio puenit ex dyabolica temptati-
one. v^lputa qm cū maiori deuotione
disponit se celebrare aut rōne solen-
nitatis z hmoi. citi^o polluitur sicut
de illo legitur in collatōnibus pūm-
qui semp hāc patiebatur infestatio-
nez qm erat cōicaturus cui decretū
fuit vt semp cōmunicaret. z sic cessa-
uit talis illusio. z sic non debet ab-
stinere.

Sed p qnatiū tps dz abstinē. Rñ.
q p. xliij. horas fm alber. z. s. tho.
p. pe. de palu. limitat fm cū acci-
dit circa mediā noctē. s. si aū mediā

noctem accideret abstinere non te-
net nisi qm puenit ex causa mortalīs
peccati.

Quid de coitu cōingali. Rñ. cre-
do distinguēdū fore. vt de pollutiōe
nocturna. nisi q p^oreē qz exigēs pec-
caret mortali. z tñ reddēs iur^o nō
peccaret z sic solum in exigente ca-
deret phibitō nō in reddēte z. c. ois
hō. de cō. dis. ij. z. xliij. q. liij. sciatīs.
debet itelligi de cōsilio in coitu in q
nō ē pctm v^l saltē solū veiale. credo
tñ qz exigens nō digne suscipiat s. p.
xliij. horas ad mīnus debz abstinē
re de bono consilio nō de p^ocepto
vt no. glo. in. d. c. omīs. z seqtur pet.
de palu. z Thomas in tertia parte.
q. lxxx.

Ptrū mēstruata vel mulier post
grum immediate dz abstinere. Rñ.
q nō de necessitate. si tñ ex reueren-
tia abstinē nō peccat ol. v. c. ad el^o.
z de purificatiōe post p. c. vno dnm-
modo comunicet fm institutio-
nem ecclesie in. capl. omīs. de pe.
z remissio.

Ptrū somniū homicidij vel alte-
rius pcti mortalī peditat sumptōez.
hmoi sacri. Rñ. qz hmoi somnia nō
inducūt pollutiōez corpis nec rātam
distractiōē mētis sic somniū forni-
catōis p^o intentōem delectatiōis. z
ideo nō impedit. Si tñ somniū ho-
micidij pueniat ex cā q est mortale
pctm impedit sumptōem sacri rōe
sue cāe fm. s. tho. in. liij. p. q. lxxx. in-
telligi nisi pns conperatur z confi-
teatur.

Terclodecio diē a mīstro idoneo
s. sacerdotē. de cō. di. ij. puenit. nā
null^o rāgē dz ē diacon^o nisi i nēcīta-
te vt si casu cadēt in trā vel aliq alio

Pars tertia

casu. lxxij. dist. diaconos. **P**er est q̄
diaconus cum p̄byter est fessus vel
als̄ impotens et necessitas cogit de
susu p̄byteri potest dispensare. vel
etiam sine insu quādo susus expe-
ctari non potest. vt no. **B**ug. in. d. c.
diaconos. Aliqui etiam tenēt vt no.
Panoz. in. c. quāto. de cōsue. q̄ etia
laicus potest administrare tempore
necessitatis articulo mortis: q̄ nec
sacerdos v̄l diacon⁹ adest. allegat. S.
verum. xxij. dist. Itē alij tenēt q̄ in
tali necessitate mortis licet per se eu-
charistia sumē. nec obstat. c. si. xliij.
q. j. quia loquit̄ de hereticis a quib⁹
non licet accipe. **S**z tamē **P**anoz.
tenet cōtrariū. s. q̄ nō licet nisi sacer-
doti administrare. et credo q̄ sit secu-
rior opinio. quia i tali necessitate cō-
stituto dī Crede et māducasti.

Sed an debeat a p̄prio sacerdote
solum sumi. **R**ñ. q̄ pōt sumi a pro-
prio ep̄o aut archip̄bytero et officio
archip̄byteri. c. liij. et a p̄prio sacerdo-
te et ab habēte licentiā ab eis. cano-
ar religiosus. quia si ministrat excōs-
cationē incurrit.

Quartodecimo dicit tpe debito.
q̄ ad celebrationē missę requir̄t di-
es et non nox. **Q**uo v̄o ad alios cōi-
care volētes nō inueni q̄n possit om̄i
hora recipi dūmodo sint ieiuni. ve-
ruz ē q̄ mane dici ē p̄gruetior hora.
Itē q̄ nō omittat q̄n sumat salte se-
mel in āno in pascha. q̄ ad hoc tene-
tur q̄libet fidelis postq̄ ad ānos di-
scritiois puenit: nisi ex aliq̄ rōnabili
causa ad tps de cōsilio p̄prij cōfesso-
ris duxerit abstīnēdū. vt in. d. c. ois.
als̄ peccat mortali. **P**z aut̄ q̄daz vo-
luerūt intelligere p̄cise de die pasche.
nō bñ senserūt. vñ papa **E**ugenius de

Sermo VI

clarauit ad remonēdas q̄ sufficit q̄
suscipiat in die **J**onis sancta et vire-
rius vsq̄ ad dñicā post pascha ime-
diate sequētem inclusiue: q̄n magis
sue deuotiōi videb̄t expedire. et sic
satisfacit p̄cepto. **E**t credo q̄ magis
artant̄ q̄ ad p̄ueros sub pena morta-
lis peccati habētes curā p̄uerorū: vt
ad hoc sacm̄ eos inducant tpe pa-
sche q̄ ipsi: cum ignorātia eos excu-
set saltē vsq̄ ad tpa. xviij. āno xvi. cir-
ca. Itē tpe debito. s. vi solū sel̄ in die
cōfiteri fm̄ sc̄m̄ **T**ho. in. liij. dist. xij.
ar. de p̄se. dist. j. sufficit. **P**luries autē
nō licet nisi in certis casib⁹ et tpe na-
talis xpi. **P**re dicit tpe debito. vt scz
nō vadat statim ad sumēdū postq̄
cōfessus ē qui in multis fuit pecca-
tis et magnis. s. debz plures cōfiteri
pri⁹ et oratōib⁹ et ieiunijs se odoris fex
reddere. ar. de pe. dist. j. nō sufficit. et
c. in actiōe.

Sed nūquid videt̄ rōnabilis can-
sa abstīnēdi cū quis dicit se odiū ha-
bere **S**aliquē. **R**ñ. q̄ non: nec aliud
peccatū mortale. q̄ tenet desistere et
pterit: et p̄fiteri et cōficare. aliter nō cōfi-
cans saltē semel in āno excōica d⁹ ē.
de conse. dist. ij. si quis intrat. et. d. c.
omnis.

Ptrū liceat quotidie sumē. **R**ñ.
fm̄ sc̄m̄ **P**onapenē. in. liij. dist. xij. q̄
q̄tum est ex parte sacramēti: cuius
virt⁹ est hominibus salutaris: vtile est
ip̄m quotidie suscipe. facit. c. si quo-
tienscūq̄. de p̄se. dist. ij. s. ex pte sumē-
tis in quo requir̄t vt cū magna deuo-
tiōe et reuerētia ad hoc sacramētū
accedat. Aliq̄n expedit quotidie su-
mere et laudabiliter quando quoti-
die se p̄paratū inuenit. et hoc voluit
dicere **A**ugustin⁹. de cōse. dist. ij. c. nō

iste. Sic vine inqt vt merearis quo
tidie accipere. Sed quia multoties
in pluribus hominibus huius deuotio
nis impedimenta occurrunt propter
indispositionem corporis vel aie: non
est vtile omnibus ad hoc sacramen
tum quotidie: s; tñ quando se ppara
tum inuenit. quia maiorem efficaci
am recipit hō in vna missa vel man
ducatione cum bona pparatione q̃
in multis si se non pparat diligēter.
Et ideo si quis cognoscat experimē
taliter q̃ ex frequēti sumptione hu
ius sacramēti feruor charitatis au
geatur in eo: et reuerētia ad sacramē
tum non minuit: quotidie debet cō
municare vel salte frequēter. Si au
tem sentiat per multam frequēti
onem q̃ reuerentia minuit et feruor
non crescit: debet interdum abstinē
re vt postea cum maiori reuerentia
et deuotōe accedat.

¶ Quintodecimo dicit recta inten
tione: scilicet vt per ipsum vtiāmur
christo per charitatis amores: et mu
niamur ptra diaboli tēptatōes.

¶ Item debeat dari ad accipien
dum aliquod experimentum: Rñ. q̃
nō. ij. q. v. cōsuluisti. et de purga. ca.
ex tñarū. Nec ob. c. sepe cōtingit. ij.
q. v. quia illud abrogatū est. vñ nec
propter purgationē infamie vel p
pter aliud temporale debet dari vel
sumi.

¶ Addo decimosexto in sumptione
fm Duran. vt. s. sumatur discrete et
leniter dentibus anterioribus terat:
et lingua molliatur: ne aliq̃ pars den
tibus eius inhereat.

¶ Addo et decimoseptimo fm eun
de Durā. s. vt nō statim post cōlonē
expuat propter reuerentiā sacramē

ti. ne si aliqua pars sacramēti inhe
sisset et dentibus expul cōtingeret.
Item vt non statim vadat ad man
ducandū alium cibum. vnde debet
esse aliqua mora: et tanta q̃ ille spe
cies sint cōsumpte vel alterate pro
pter reuerentiam sacramēti. Vnde
debet saltem aliquas orationēs pri
uatas dicere anteq̃ aliquem cibum
sumat. non requirit tamen tale spa
cium sicut dicit in. c. tribus. de cōse.
dist. ij. q̃ illud abrogatū est.

¶ Quid si euomat: Rñ. q̃ si p ebrie
tatem vel voracitate euomerit las
cus. xl. dies debet penitere. c. si quis
per ebrietatem. de cōse. dist. ij. clerici
vel religiosi p. lxx. episcopi 90 p. xc.
Si 90 per infirmitates euomerit: p
lxx. dies penitere debet. d. c. si quis
per ebrietatē.

¶ Item actus cōiugalitatis sit pbi
bitus post cōmunionem. Rñ. q̃ nō
quo ad reddentem. quia teneur ad
hoc. sed quo ad exigentes est. pbi
tum eodem die: non tñ peccat mor
taliter si exigit: sed solum venialiter
fm Alber.

Finis sermones.

Anisamēta p clericis

Sequitur quedā dicta col-
lecta ex varijs doctoz sentē-
tijs super notorios fornicato-
res a celebratōe missaz su-
spesos: qđ in anisamētū po-
nunt nec pplo sunt p̄dicāda.

Primū dictuz
mēū est q quicūq p̄sbyte-
ri suspēsi. excoīcati. inter-
dicti aut deēdāti si heretici fuerint:
dūmō credant aut intēdāt sacramē-
ta cōficere. aut cōsecrare. aut mater-
iam et formā ecclesie seruāt: vera et i-
dubitata et illibata dant et cōferūt et
cōficiūt sacramēta. Secundum dī-
ctū est q minister ecclesie in sacris
ordinib cōstitutus in mortali pec-
cato existēs: celebrās aut ministrās
in officio aliquo ecclesiastico in per-
sona ecclesie peccat mortāl. Et to-
tius quotiens celebrat: vel quoties
in aliquo officio ecclesiastico in per-
sona ecclesie ministrat: n̄ sit confes-
sus et ad minus attritus modo quo
supra in sermōibus tertie partis cir-
ca quartum: quintū: aut sextum ser-
monez. Tertū est q nulla potentia
ordinata summi pontificis vel alte-
rius cuiuscūq hominis super terrā
potest dispensare p̄cipere vel coge-
re q aliquis in peccato mortali exi-
stens in suo officio in persona eccle-
sie valeat vel debeat ministrare vel
celebrare. licet de potestate pape nō
est tutuz disputare: cum sciamus et
tantam potestatem collatam quai-
ta puro homini a deo cōcedi potuit
in edificationē ecclesie: nō in destru-
ctionem. Quartū dictū est q sacer-

dos vel minister ecclesie potius de-
beret quicūq resignare: et minas et
mer: potestates et oīa mala pati q̄
in peccato mortali existēs ministra-
ret in aliquo ecclesiastico officio in
persona ecclesie. Quintū dictū est
q mortaliter et grauiter peccat si q̄s
sciēter cōsulit aut p̄senserit pctō tali
mortali q p̄ h̄mōi ministros i pctō
mortali existētes ministrādo v̄ cele-
brādo ppetrat. Rursus et iste grauē
peccat q p̄t licite ex officio aut fm
ordinē charitatis impedire et nō im-
pedit talē a celebratōe aut ministrū
in q̄ letāl peccat. Sextū ē q mortā-
liter peccat sciēs tales ministrū i pctō
mortali existere v̄ manere q eū tra-
hit v̄ inducit ad ecclie sacra ministrā-
da aut in sui ordinis i persona eccle-
sie exequendū p̄ter i necessitatis pe-
riculo: quē i oib hīs excipio et quē
doctores ante excipiedū detiniant.
Et in h̄ cautē notādū q̄ h̄a mal mi-
nistros sacra liceat sumē: tū q̄ ad ea
cōsecrāda et ministrāda p̄ter articulu
necitatis nō licet sciēter trahere. Se-
ptimū qđ adhuc p̄t ē tali iniquo
ministro sciēter p̄cipere aut inbere vt ad
sui officij exequendū in personā ecclie
intendat. Silr q̄ dānabile notorios
pctōres q̄s sciuerit q̄s i pctō mortali
p̄tinuo p̄seuerare v̄ ad aliqđ officij
v̄ ordinē ecclesiasticū p̄mouē aut or-
dinare: aut curā ouīū sibi p̄mittē v̄
eū i p̄t cure aut ad officij aliqđ ec-
clesiasticū sumē p̄stinuē v̄ p̄mouere
vt i hīs ministrāt i persona ecclesie.
Octauū ē q i dubio q̄s v̄z ministro
ecclie facta excusare et in partem in-
terptari meliorem. atq̄ si facta excu-
sari nō potest: excuset saltem intenti-
onem si possit. Nā manifesta et ap̄ta

et indubitata mala: ut fornicationes.
apertas et que sunt aperte turpissimos: et
similia plurima nullus sane mentis
debet excusare. sed oino debet omnis
amator dei talibus dissentire: et tales
saluo charitatis ordine et pacis eccle-
sie corrigere et reprobare. **N**on cum
quis sciverit adeo peccatum mortale
ministri ecclesie in alijs honeste et ca-
nonice viventes: ut decet sanctarum ecclesi-
arum quod talem leviter potest quis pre-
sumere contritum et penitentes: et quod alius
non celebraret aut ministraret nisi con-
versus fuerit. quia conversio peccato-
rum cito et in instanti fieri potest: et a for-
tiori attritum ad contritum: ubi tamen semper
confessio precessit. **D**ecimum est quod quo
ad hoc non potest quis leviter sic pre-
sumere presbyterum vel ministrum contri-
tum cuius tota vita est manifeste cri-
minosa: carnalis et mundana in ma-
lis profueras. aut qui aperte talia agit
in quibus interior satisfactio non suf-
ficere coram deo: sed oportet quod sit etiam
exterior iniquorum gestorum aperta re-
formatio. aut rerum apta detentorum re-
stitutio. et si alia quaecumque mala per-
petraverit que non reparat aut refor-
mavit que indigent manifesta satisfac-
tione. recompensatione. resignatione aut
scandalis depositione. sine quibus non
potest quis perfecte et vere penitere. aut
qui indiget propter crimen absolute.
dispensatione aut restitutione. aut quod non
dum habet a manifestis quibus liga-
tus est vinculis ecclesiasticis. scilicet ab ex-
communicatione. suspensione et irregu-
laritate dispensationem et absoluti-
onem. **U**ndecimum est quod inter omnes ma-
los ministros maxime in his cau-
di sunt iuxta premissa fornicatores no-
torij per premissa in iudicio confessione: si

de presentia iudicis: siue per factam
evidentiam que nulla possit tergiver-
satio. id est dissimulatione celari. siue tales
evidentia facti habuerint cum mu-
liere secum vel alibi habitante. quia mul-
tis reformationibus indigent patentibus:
ut infra discet si debeant perfecte
cohereri et penitere. **D**uodecimum est quod
missam homini notorij fornicatoris qui
non sit monitus nec denunciatus
nullus debet audire. et etiam gravi-
ter peccant contra preceptum ecclesie et
canonem: imo secundum beatum **Th**omam. peccant
mortaliter qui missam notorij forni-
catoris scienter audire. **T**redecimum est
quod si tam clericus quam laicus audient
missam notorij fornicatoris secundum bea-
tum **Th**omam. mortaliter peccant. tanto lon-
ge magis peccant in hac parte tam cle-
rici quam laici si una cum illis notorij
fornicatoribus divinis intersunt mis-
sis: aut eis in hac parte consenserint. aut
eos in hac parte iuperint. defenderint
vel promoverint. **Q**uartum decimum est
audient missam notorij fornicatoris
secundum dictum **B**eatum **Th**omam. non excusant ex hoc
quia prelati ecclesie tales notorios for-
nicatores sustinent. quia quod prelati tales
sustinent secundum **Th**omam. est propter negligen-
tiam. vel propter miseriam. vel propter de-
fectum prelatorum qui non corrigunt alios
qui in se multa corrigenda cognoscunt.
Aliquando etiam propter timorem.
vnde et contra viri periti dicunt di-
vina publicatores fornicatores esse su-
genda quod etiam et ecclesie sustineant.
Unde patet quod peccatum hoc in capi-
ta prelatorum maxime reducat: licet pro-
pter hoc subditi non excusent si forni-
catorum publicorum missas audiant.
Quintum decimum est quod homini notorij
fornicatori perculdubio ipso facto

Nulla in meta p clericis

prout dicit Innocentius. est suspensus omni iure tam diuino quam humano seu canonico. istud tenet Bartholomeus. Bixien. Bernardus. Raymündus cum suo glossatore. wilhelmus. Guldolfus. Innocentius. Hostiensis. Speculator. Archidiaconus. Johannes monachi. Johannes andree. Johannes in summa confessorum. Omnes hi meo videre hoc asserunt: quando ex proprio capite loquuntur: quibus iura manifeste presentantur simpliciter et ratio firma. Nec Berengarius et Johannes antiquus glossator: decreta audiendi sunt aut tenentur: cum et ipsi fateantur ante eorum tempora iura de his loquentia fuisse late sententia secundum patrum instituta. sicut tenet vniuersitas doctorum supradicta. Sextumdecimum est quod notorius fornicator secundum modum dicendi iuristarum perculdubio debet dici principaliter suspensus iure humano seu canone: et non debet dici principaliter suspensus a deo: licet quidam hoc dixerunt et minus bene. Tamen concedendum est quod omnis ligatio ecclesie vera et recta quarumcunque sententiarum et ex diuinis legum sententiis principaliter radicitur et extrahitur. Septimumdecimum est quod notorius fornicator fornicatoriam habens scilicet concubinam in domo sua secundum statutum synodale Tractectense. quod est late sententia. et secundum edictum Petri apostolici legati promulgatum est: ipso facto est excommunicatus: et in conuersatione et communione et societate vitandus. Et videtur quod quo ad hoc monitio procedere non oportet: ex quo vere notorius est fornicator per facti eius identiam: que nulla potest tergiver-

satione celari. Nec synodalis institutio illos notorios fornicatores non notat qui suas concubinas extra domos retinent: licet iura communia quoscunque fornicatores puniant sine distinctione. Decimooctauum est quod verior est sententia si fornicator notorius in suspensione vel excommunicatione existens celebrauerit: aut in ordine suo in quocunque officio ecclesiastico ministrauerit: irregularis efficitur. quia si non esset propter constitutionem synodalem excommunicatus: adhuc tamen quia suspensus principaliter est a canone si celebrauerit aut ministrat ut predictum: irregularis efficitur. Nec sanior pars et maior tenet. Bernardus. Raymündus cum suo glossatore. Godfridus. Ronulfus. Hostiensis. Johannes andree. Johannes monachi. Johannes in summa confessorum ex propriis capitulis: quibus percordare videtur Innocentius. licet alij cum Vincentio aliter dicant. Veritamen et eo certius quod dictum est si fornicatorias in domo habentes excommunicati predicta excommunicatione celebrauerit aut ministraverit. Decimumnonum est quod verior et communior pluriū et famosiorum dictorum est quod cum fornicatore notorio suspeso celebrante unde irregularis factus fuerit non potest episcopus dispensare. hoc manifeste dicunt doctores ex propriis sententiis: scilicet Hostiensis in summa et in glosa. wilhelmus glossator. Raymündus. Johannes in summa confessorum. Bernardus. Johannes monachi. Johannes andree. ut patet iure nouo ex suis. ex cap. c. cum medicis. et extra. de sententia et re iudicata. c. cum eternis. li. vii. Aliqui tamen contrarium

dixerūt: quod Iohānes andree ele-
gantē reprobāt in nouella super se-
xtum extra. de senē. et re iudica. c. in
eterni. **P**icesimum est q notorius
fornicator uon vere penitet qui se a
carnali amplexu mulieruz totaliter
non abstinet: si adhuc retinens mu-
lierem et in cōuersando cum ea po-
pulus scandalizetur: et si adhuc su-
perfit species mali et suspitiones cō-
tra eum appareāt violēte: quas om-
nino inq̄ritum poterit tenet quis re-
mouere. **P**icesimū primū q noto-
rius fornicator volens penitere de-
bet obseruare vt primo ante vt pre-
dicatur debet mulierē a se: et se a mu-
liere remouere: et suspitiones et scan-
daluz inq̄ritum potest depellere. de-
inde a peccato et a sententia suspen-
sionis et excommunicationis sibi ab-
solutionem petere et accipere. dein-
de longā penitentiam ad satisfaci-
endum deo et ad infamiam remouē-
dam agere: et vita laudabili cōuersa-
tione emendare. et tunc demū post
dispensationem scdm Innocentius
restitutionem officij pmereri. **P**ice-
simū secundū. si non fuerit quis no-
torius fornicator: sed famosus a ru-
more p̄dicatus aut manifestus for-
nicator q talis non debz nec potest
absolui a peccato vt possit celebrare
nisi speciem mali et scandalum quo
populus in eo scandalizatus est in-
q̄ritum in eo est remoueat. **P**icesi-
mū tertium est tenens mulierem pul-
chram in domo sua de qua scanda-
lum populo aut infamia generatur
et hoc sciens non remouerit morta-
liter peccat: q̄uis ipse se illi nunq̄ cō-
miscuisset nec cum ea peccasset car-

naliter. et talis nō potest absolui nec
bet celebrare: nisi speciem hanc ma-
li remouerit vel intendit omnino re-
mouere. **P**icesimū quartū ē ex pre-
sectoruz iussis preceptis et decretis
teneretur quilibet in sacris constitut⁹
mulieres ex etate et forma et cōuersa-
tione suspectas a cohabitatione sua
remouere: illas a quibus p̄pinq̄-
tas sanguinis nihil sedum suspica-
ri cōmittit. **O**mnes vos rogam⁹.
moneam⁹. corripimus et corrigim⁹
fraterne scdm charitatis ordinē no-
torios fornicatores: vt remoueāt su-
as cōcubinas. et ab omni specie ma-
li et fornicationis scdm apostolicas
doctrinā se abstineant hortamur de-
uote: et instantius preces pro prela-
tis fundendo. **E**t si necesse est requi-
ramus vt in hoc inuent vt tenentur
ex officio per ecclesiasticam discipli-
nam vt p̄dicat: ne simul cum eis in-
uolnemur diaboliis laqueis. vt sal-
tem rubore confusi ad mentem re-
deant et mulieres amoueāt: non am-
plius illas admissuri. **A**lmē.

Per predicta tamē si quis
quereret: cuz scdm doctores
in quarto sententiarū. distin-
xij. in questione An missa boni sa-
cerdotis sit melior q̄ missa mali sa-
cerdotis: Sit determinatio vna q
scdm Augustinū in mysterio corpo-
ris et sanguinis christi nihil a bono
magis: nihil a malo minus perficitur.
Et q̄ quo ad eēntialia sacramē-
ti sacrificij altaris est vtrobiz equa-
le: cur contingit q̄ aliquorum misse
prohibētur audiri: scilicet fornicari-
orum et quorūdam aliorum in nu-

Anisamēta p clericis

mero quattuor. vt patet intuenti.
Respondeo q est in penam peccati
 eorum. quia vt dicit Bonauentura.
Non sunt digni celebrare: et quan-
 do celebrant non sunt digni confice-
 re: et quando conficiunt non sunt di-
 gni sumere. **E**t sic ideo prohibentur
 audiri: vt confusi per subtractiōem
 audientie de culpa peniteant. **S**e-
 cunda ratio. vt alij vidētes istos pec-
 catores sic cōtemniscant: sibi ab
 huiusmodi peccatis. **S**ed queritur
 cōmuniter. quare magis prohiben-
 tur audiri missæ aliquorum q̄ alio-
 rum peccatorum: scilicet heretico-
 rum. scismaticorum. fornicatorum.
 et symoniacorum. **R**espondeo Bonauentu-
 ra q ideo. quia directe repugnāt sa-
 cramento. **N**am in hoc sacramento
 est secretum fidei: et ideo repellūtur
 heretici. **E**t ibi vinculum charita-
 tis: ideo repelluntur scismatici. **E**st
 vas gratie: propter hoc etiam eucha-
 ristia dicitur: ideo repellūtur symo-
 niaci qui gratias emunt et vendunt.
Est eleuans homines ad statum spi-
 ritualē: ideo repelluntur notorii for-
 nicatorii. **N**am propter suspitiones
 vel alia signa probabilia scdm ordi-
 nem iuris cōdemnati de tali crimi-
 ne: vel cōfessi in iudicio: vel propter
 euidentiam facti. scilicet quando fa-
 ctum est sic notorium q̄ non indiget
 testibus: cum nulla potest tergiver-
 satione celari. **E**t quod dictum est de
 missæ auditiōe: suo modo intelligē-
 dum est de huius sacramēti dispen-
 satiōe. **U**nde sanctus **T**homas di-
 cit hic in q̄to. q si aliquis cum pec-
 cato ad hoc sacramētū accedit: ma-
 gis cedit ei in nocuētū q̄ in pro-

fectum. **Q**uicunq̄ autem contra or-
 dinatiōem ecclesie accedit: peccat
 per inobedientiam. **S**ymoniaci au-
 tem et scismatici et excommunicati p
 statutum ecclesie ad dispensatiōem
 huius sacramēti sunt suspensi. quia
 sunt extra unitatem ecclesie in qua
 sacramēta pferuntur. **E**t similiter in-
 terdictum est cōcubinarijs sacerdo-
 tibus propter spiritualitatem maxi-
 mam que in hoc sacramento requi-
 ritur. **U**nde si aliquis ab aliquo pre-
 dictorum hoc sacramentum recipi-
 at: peccat p inobedientiam: et sic gra-
 tiam non cōsequitur. **S**ubdit tamē
 dicens. **D**iffert de fornicarijs et alijs
 p̄dictis. quia alijs non debet homo
 cōmunicare in diuinis scienter: quā-
 tumcūq̄ sint occulti. sed cōcubina-
 rij sacerdotes non sunt vitandi: nisi
 sint notorii. **E**t dicuntur scdm eum
 notorii tribus modis. vel per sentē-
 tiam quia cōfessi sunt. vel per con-
 fessionem in iure factam. vel per rei
 euidentiam: sicut quando est ita ma-
 nifestum q̄ nulla tergiversatiōe po-
 test celari. vt supra tactum fuit. **A**b
 alijs autem peccatoribus potest ac-
 cipi sacramentum etc.

¶ Sequuntur autem sacramenta super certos casus contingentes in celebratioe missarum.

¶ Si contingit quod sacerdos ante consecrationem vel post moritur aut sensibus alienatur: aut ab infirmitate impeditur ut sacrificium non solum sumere: sed nec perficere possit: quid in tali casu sit agendum? Respondit sanctus Thomas quod si hoc ante consecrationem contingit oportet quod missa per alium suppleatur. Si vero post inceptam consecrationem acciderit: ut iam consecrato corpore vel etiam sanguine: tunc missa celebrata per alium debet suppleri.

¶ Si contingit quod sacerdos celebrans recolit se aliquid comedisse vel bibisse aut peccato mortali subiacere: aut esse in excommunicatione vel irregularitate: quid debet talis facere? Respondet secundum sanctum Thomam quod ubi difficultas occurrerit semper per quod minus habet de periculo est accipiendum. Maxime autem periculosum circa hoc sacramentum est quod est contra ipsius perfectionem: quia hoc imane sacrilegium est. Minus autem est quod pertinet ad qualitatem sumentis. Ideo si sacerdos post consecrationem inceptam recorderetur se aliquod predictorum commisisse: nihilominus sacrificium debet perficere et sumere sacramentum: cum premissa tamen contritione illius peccati cum proposito confitendi et satisfaciendi: et sic non indigne: sed fructuose sumit sacramentaliter. Eadem ratio est si meminerit se cuiuscunque excommunicationem vel irregularitatem subiacere.

debet enim assumere propositum peccandi absolutionem et dispensationem: et sic per inmissibile Jesum Christum consequitur gratiam ad hunc actum ut peragat divina mysteria. Si autem ante consecrationem memoratur aliquis predictorum: dicit sanctus Thomas. Tunc deputare ut missam differret: nisi graue scandalum timeatur.

¶ Si musca vel aranea vel aliquid animal venenosum in calices ceciderit: aut forte sacerdos agnoscit venenum immissum per aliquem malinolum: quid est faciendum? si enim sumit peccat mortaliter seipsum occidendo: sed si non sumit peccat contra statutum ecclesie: quia precipitur quod omnis consecrans suo sacrificio communicet. Et iterum: sacramenta sacerdos integre percipiat: aut ab integris arceat. Respondit sanctus Thomas quod si hoc ante consecrationem calicis deprehendit debet effundere: et abluto calice de novo aliud vinum cum aqua mixtum debet imponi et sic procedere. Si autem aliquid predictorum post consecrationem acciderit: tunc debet animal caute capi et diligenter lauari atque comburi et ablutio simul cum cineribus in sacrum mitti. Si vero venenum ibi immissum deprehenditur: nullo modo debet sumere nec alicui dare: ne calix vite vertatur in mortem. sed debet diligenter in aliquo vasculo apto cum reliquiis conservare: et ne sacramentum maneat imperfectum debet aliud vinum in illo aut in alio calice apponi: et de novo resumere a consecratione sanguinis et sic perficere sacramentum.

Anisamēta p clericis

Si cōtingerit ex negligētia aquam vino in calicem non misceri: quid est faciendum? Rēspōdit sanctus **Thomas** q si sacerdos ante consecrationē calicis percipiat debet statim apponere et consecrare. Si vō post consecrationem sanguinis deprehenderet aquam non esse appositam vino: debet nihilomin⁹ pcedere. quia appositio aque non est de necessitate sacramēti. debet tamen puniri ille ex cuius negligētia cōtingit. nullo autem modo debet aqua vino iam consecrato misceri.

Si cōtingit ex negligentia puram aquā calici infundere: quid est faciendū? Rēspōdit sanct⁹ **Thomas**. si percipiat ante cōsecrationē sanguinis tunc debet aqua effundi et vinū aqua mixtum imponi: et sic procedere. Si autem hoc percipiat post verba consecrationis calicis q non fuerit vinū in calice: et hoc percipiat ante sumptionē corporis: tūc debet aqua iterum effundi et vinum aqua mixtum imponi et resumere a verbis consecrationis sanguinis: et sic pcedere. Si autem hoc percepit post sumptionem corporis q aqua fuit in calice: tūc sanctus **Thomas** dicit q sacerdos debz apponere aliam hostiam iterū cum sanguine cōsecrandum. qd ideo dicit. quia si diceret verba sola consecrationis sanguinis tunc non servaretur debitus ordo sacrificij. Consequēter si enim inciperet a cōsecratione sanguinis et cōsequenter repeteret omnia verba sequētia non competere nisi ad esset hostia. Itaq in fine debet sume-

re hostiam iterum cōsecratam cum sanguine iam cōsecrato non obstante q priorē hostiam sumpserit cum aqua que erat in calice. quia pceptū de perfectiōe sacramēti maioris pōderis est q pceptū ecclesie: ut hoc pceptū a leuitis sumatur. Et diceret aliquis. scandalum circūstantium est vitandū. Dicit q tale scandalum est phariseorū acceptū et nō datum: cum factum in se sit bonū et in tali casu necessarium. Dicit tamen **Scot⁹** q satis potest scandalū vitari vel caveri. ut scilicet sacerdos vadens ad cornū altaris quasi p vi no sumendo post sumptionē: et sic ei aquam ex nouo misceri si aqua priorē totam sumpserit: et sic redire ad medium altaris et statim in breui tempore denuo consecrare. ab illo loco incipiendo. Sili modo post q cenatum est accipiens **Iesus** calicem et. vsq ibi. Unde et memores. Et sic mox cū debita reuerentia sanguinem suscipere. Et dixi notanter accipiens **Iesus** calicem et. in illo enim casu videtur ly **Iesus** addendum ut institutor sacramenti exprimat.

Si cōtingit q sacerdos nō recollit se dixisse verba cōsecrationis vel aliqua alia que in consecratione huius sacramenti dicuntur: quid faciet? Rēspōdit sanctus **Thomas** q si sacerdoti probabili constet a se aliqua omisisse: que si non sunt de necessitate huius sacramenti: non estimo q ppterea debet resumere immutādo ordinē sacrificij: sed debet procedere. Si vō certificetur se aliqua omisisse eorum que sunt de necessi-

tate sacramenti: scilicet formā conse-
crationis &c. per ordinem reiterent:
ne mutet̃ orde sacrificij.

Si cōtingit q̃ sacerdos frā-
gens hostiam sup calicez & sibi vna
medietas in calicē ceciderit: qđ facit
et cū reliqua medietate: **P**icit **L**an-
golfus q̃ cū ille casus accidisset **I**n-
nocentio pape: ipse fecit tres partes
de residua medietate & particulā ter-
tiā misit i calicē: licet medietas ca-
dens pilus in ea fuerit. **E**t dixit q̃ il-
la medietas non fuerit imposita sa-
cramētaliter: s̃ casualiter. ideo opor-
tuit de reliqua medietate sacramēta-
lia impleri. **S**i autem cōtingit q̃ sa-
cerdoti tota hostia in calicē ollabif:
& siue ante fractionē siue post: quid
faciat: **R**espōdit sanct⁹ **T**homas q̃
fractio hostie psecrare & q̃ pars vna
sola sumat in calicē hoc respicit cor-
pus mysticū: sic & admixtio aque si-
gnificat populū. & ideo hāc p̃ternus
s̃o nō facit impfectionē sacrificij. et
p̃pter hoc sit necesse aliquē reiterare
et p̃cedere: & sic vtrunq̃ reuerenter
sumere.

Si cōtingit per negligē-
tiam sacerdotis q̃ sanguis christi ef-
funditur: vel q̃ sacerdos sacramētū
sumptū euomit: aut etiam q̃ hostie
psecrate tādū seruant̃ vt putrescāt:
vel q̃ a muribus corrodant̃: aut q̃ll
tercūq̃ alis perdant̃: quid ergo in tā-
libus est agendū: **R**ñ. sanct⁹ **T**ho.
ex decreto **P**ij pape. **S**i p negligē-
tiam aliquid stillauerit de sanguine
in tabula q̃ terre adheret: lingua lā-
bat & tabula radat. **S**i vō nō fuerit
tabula terra radat: & rasus igni obu-
ratur: cinis intra altare recōdatur.

& sacerdos q̃nq̃ dies peniteat. **S**i si
super lintheū altaris & ad aliud vsq̃
puenerit: q̃ntuoꝝ diebus peniteat. et
lintheamia q̃ stilla tetigerit trib⁹ vl-
cib⁹ lauet minister calice subimpo-
sito & aqua ablutiōis sumat & iuxta
altare recōdatur: vel in portu a mini-
stro sumat: nisi p̃pter abominatiōez
dimittat. **P**redictis autē diebus de-
bet penitēs ieiunare & acōtione cessa-
re. **S**i sanct⁹ **T**ho. & fm alios videt̃
q̃ his diebus iniūgenda sūt ei pena
arbitraria pensatis p̃dinōibus pso-
ne & negocij: cū pena stragāda non
sit nisi ad cautelā. ideo circūstantijs
pensatis pōt minui vel addi ad pe-
nam illā quo ad longitudinē tēpo-
ris. **P**icit tñ sanct⁹ **T**ho. q̃ null⁹ sit
q̃ pagat quo ad numerū dierū.

Si cōtingit q̃ sacerdos in-
tendit solū nouē hostias cōsecrate &
s̃po ignorate sunt ante cū decē. si er-
go p̃fert verba psecratiōis cū intenti-
ōe psecrandi: querit̃ an omēs decē
sint psecrate: an solus nouē: **C**ōmē-
tator **R**ñ. q̃ in tali casu nulla illaz ē
psecrata. quia quā ratōe vna: eadem
& alia & nō oēs: ex quo intētiō nō se-
rebat sup oēs. igit̃ nulla est cōsecra-
ta. **I**deo datur sanū p̃siliū q̃ q̃n plu-
res hostie sunt psecrādē: q̃ tūc sacer-
dos nō limitei intētiōē suā ad cer-
tum numerū hostiaz: s̃ ferat in gene-
re super omnes hostias coraz eo po-
sitas.

An quotidie sit celebra-
dus: **R**ñdet sanct⁹ **T**ho. **V**idet̃ m̃-
bi q̃ nō possit sup omnib⁹ dari regu-
la vniformis. varia enim sunt hoim
merita & diuersa opeꝝ studia atq̃ ol-
ueri stat⁹. **I**n religione etiā alij ma-

Prologus.

gis: alij mīnis i custodia vite sue et puritate p̄scientie circūspecti. **C**anē dum in est ne si min⁹ desiderat moris p̄culū incurrat: dicēte dño Jo. vi. Nisi māducaveritis carnem filij hominis etc. Etia ne quis terrifica illa mysteria xp̄i indigne p̄cipiat: iudicium sibi māducet et bibat: iuxta apli sententiā. Qui māducet et bibit indigne etc. Circa sacerdotes tñ ista p̄ forma teneri vt nec nimis raro: nec semp cōtinue: nec p̄mississe sanctas hostias studeat imolare. quia nimis p̄tinue aliquā notare videt irreuerentiā: cum raro aliq̄s tā deuotus sit qui semp eadē deuotiōe serueat et cū tam debita reuerētia illa faciat q̄ faciēda sunt. Primis etiā raro celebra- re q̄uis ex reuerētia: aliq̄ ex hūilitate solet fieri. tñ tozore nutrit et homo nimis circūspectus reddit in oibus quasi non indigere videat etiā sui custodia hūilitas etc. quia sibi homo non est: dign⁹ quotidie sibi: nec vna die. Salubre tñ est et vile valde q̄ homo sepe se p̄paret in studio deuotiōis ad illi⁹ medicamēti p̄ceptio nem. et post i deuotiōe se p̄seruet: maxime religiosi q̄ se obtulerūt deo ad perpetue fūiēduz. Nā beat⁹ Aug⁹. dicit. Si quotienscūq̄ effundit sanguis xp̄i i remissionē peccatorū fundit. ideo q̄ semp pecco. debeo semp illū accipe vt semp mihi p̄cā dimit- tant. Itē iste panis quotidian⁹ ē accipere quotidie debes vt quotidie tibi prosit. Et postea subdit. Sic vnde vt quotidie merearis accipe. Beat⁹ quoq̄ Greg. ait. Si q̄s p̄ositiū peccādī nō h̄z quotidie debet celebrare ne summā trinitatez maxima laude et gloria priuat. q̄ maior gloria i ter

ris deo exhiberi nō pōt q̄ in officio misse. quo sacrificiū laudis ipse deus filio offert deo patri. iuxta illud Ps. iiii. Sacrificium laudis honorifica- bis me. Etia ne priuet angelos leticia. viuos gr̄a. defunctos venia. Inter omnia em̄ opa meritoria missa tenet p̄matum.

Quidā doctor deuot⁹.

Quos sacerdotes dei. vos tangūt p̄mōes mei. Magne est dignitas. agnū dei vos tractatis. quē Piere- mias ore p̄phetauit. Iohes digito monstrauit. Maria in ventre porta- uit. Ipsi tres anteq̄ nati sunt sanctifi- can. Q̄ sanct⁹ debet eē. q̄ h̄z agno- p̄esse. Non ore p̄phetare. s̄ ore sumē et māducare. Nō digito mōstrare. s̄ manib⁹ tractare. Nō ventre. s̄ porta- re in mente.

Impugnatio erroris asse- rentis sacramentū miraculo- sum eucharistie duz apparet in hostia forma cruoris: car- nis: aut imaginis nō esse ve- rum sacramentū. Et p̄mittit p̄logus cū fulminatōe excōi- catōis cōtra sic opinātes.

Reuerēdo i r̄po

Reuerēdo patri ac dño Vito Fack- ler: ecclesie canonicorū re- gularū sub titulo Sancte crucis in Augusta p̄posito: plurimū colende frater Beiric⁹ Institoris: sacre pa- gine humilis p̄fessor: ac heretice prauitatis inquisitor in via salutis militare: in patria eterne felicitatis

celesti pane refici. **C**um supmiraculo-
sum in vestra ecclesia reservatum
sacramentum aures Augusten. po-
puli ambiguum ppulavit dogma:
et hoc ex incauta cuiusdam predi-
catoris sententia: quem et nomina-
re doctorem seu theologum ordo ra-
tionis dedignatur: dum in publi-
co sermone asseruit nil esse ex docto-
rum sententijs super hocipm sacra-
mentum diffinendum: sed deo comit-
tendum: an sit vel non sub ipsa spe-
cie sanguinea que oculis offert om-
nium inuentum sit verum christi cor-
pus sacramentaliter contentum. et pro
tali cultu laus adorandum. **E**t cum
ex hac ambigua doctrina non ita hu-
ile sacramento miraculoso quod et cum-
cuis alijs varijs ecclesie miraculose
conservatis speciebus sacramentali-
bus sub quibus semper verum christi
corpus cultu et adoratum dignissi-
mum fidelibus proponitur frivole et
et scandalose detrahatur. ideo et ipsum
dogma cum suo auctore tanquam frivolum
et execrabile refutatur frivolum
vique cum omnium doctorum senten-
tijs de miraculoso sacramento super
occulta queque eius mysteria referan-
tes contraria. execrabile etiam dog-
ma censetur cum in divinatorum ope-
rum signorumque sacramentum perniciose
machinatur: quid enim execrabili-
us quam ea que ad fidei nostre robur divi-
na dignatio continue operatur opti-
nari velle tanquam ambigua et dubiosa
et sic in fidei contumeliam a veritate
divina deviare. **N**empe hoc ipsum
quod miraculose sub diversis figu-
ris et speciebus apparitiones in ip-
so divinisissimo eucharistie sacrame-
to fieri cernuntur duplici ex causa: in

pta sanctorum determinationes ab
ipso fidei auctore christo Iesu fieri
cognoscuntur. in fidei videlicet confir-
mationem: et devotionis charitatis-
que augmentum. **U**nde Paschasi^{us} in-
tra sanctum **C**oncilium in suis sermonibus.
Si quis exempla et vitas sanctorum
legerit: non ignorat in sacramento al-
taris aut propter dubitantes: aut pro-
pter ardentius amantes se manife-
stare in forma pueri aut carnis. ut quod
latere in mysterio: patefceret in mira-
culo. **H**ec ibi. **E**t cum ad presens in
unico cernitur miraculo ubi sub spe-
cie hac sanguinea verum christi cor-
pus nobis sacramentaliter exhibe-
tur: tamen a binitio inuentiois a ple-
risque in forma pueri: seu etiam ima-
ginis crucifixi cum ipso vtraque spe-
cie sanguinee miraculosa augmen-
tatione visus fuit. et exposit innume-
ris decoratum extitit miraculis: de
quibus narranti tempus deficiet. si
voluerit eorum gesta retexere: pater
quod scandalosa talis ambigua existit
doctrina enervare cupiens et sub du-
bio vertere cuncta divina opera. **Q**uot
enim ceci: quot claudi: imo et omnium ge-
neribus infirmitatum gravati. qui et so-
spitatem integram virtute huius sa-
cramenti adepti sunt. **A**testat hoc
unicum insigne prodigium: dum in hac
pclara civitate mur^{us} a quadraginta et
ampli^{us} annis: utpote a primivo eta-
tis sue curriculo totique Auguste et
villis adiacentibus cognitus **C**on-
radus nomine: dum quater ut in ipsa
contineat hystoria sine fructu spera-
to limia sacri visitasset: quintra vice
vsum lingue accepit omnibus eadem hora
incolis divino spiritu inspirati in laudem
divinisissimi sacramenti prumpentibus.

Pon-
cis
resem-
le fuen-
cum
exuber-
et sanc-
pur.
lus ap-
delibu-
baran-
bictari-
gatur.
dicum
lam su-
ris in-
tare po-
ristiam
a rece-
te cari-
inter m-
gia ab-
bmoj
conib-
non p-
gar fac-
osis p-
fidelium
nostri
sultibu-
ritate d-
bac par-
de ac su-
pimus
quirim-
gulos
catorum
dus. it-
gnitum
minos
signat-
chiepil

Prologus.

Non sic ceteri sancti **A**lfra. **P**adali-
cis et aliorum quorum reliquie hic
reservantur tam stupendis prodigi-
is fuerunt decorati. Et non mirum
cum illi organa tantummodo spiritus sancti
existerent: hic plenitudo divinitatis
et sanctus sanctorum corporaliter reser-
vatur. Attendat ergo augustum popu-
lus apostolum dicentem. Signa infi-
delibus non fidelibus data sunt. ne
baratro non disco infidelitatis: sed du-
bietatis vitiosam ingratitude de mer-
gatur. Attendat potius celestem me-
dicum contra duriciam cordium mede-
lam super agnitionem veri sui corpo-
ris instanter prebere. ut omni ambigui-
tate postposita videat sacras eucha-
ristiam vera esse Christi carnem. Et dum
a trecentis quasi annis formam cruce
te carnis absque omni corruptione quod
inter maxima merito computat prodigi-
um ab hoc sacramento non retraxit
hominem predicatoribus seu potius detra-
ctoribus autem creditum decetero
non prebeat. Quod impossibile ne prin-
gat facultas etiam hominem presumpta-
osis predicatoribus ad subvertendum
fidelium corda oino amputet. totiusque
nostris conatibus hominem periculosissimis in-
sultibus affectibus obviare. Aucto-
ritate domini nostri pape qui fungimur in
hac parte in virtute sancte obedien-
tie ac sub pena excommunicationis pre-
cipimus ac mandamus: et mandando re-
quirimus et monemus universos et sin-
gulos tam regulares quam seculares pre-
dicatores: cuiuscunque conditionis. gra-
dus. status. ordinis. religionis ac di-
gnitatis existant. et qui sunt infra ter-
minos ab apostolica sede nobis as-
signatos: videlicet per provincias et ar-
chiepiscopatum **M**aguntinum. **T**re-

verem. **C**olonensem. **S**altzburgensem. et
Bremensem. et ad quos hec nostra mo-
nitione pervenerit: quatenus in eorum
publicis sermonibus nullo modo sub
dubio coram populo relinquatur. **N**on
sub tali vel consimili sacramento mi-
raculoso sit verum Christi corpus sa-
cramentaliter contentum: cum omni-
no fidei repugnat. imo et contradi-
ctionem implicat ut miraculosum sit
sacramentum. et tamen verum Chris-
tus non sit. ibi sacramentaliter con-
tentum. aut etiam asserere an ibi ve-
rum Christi corpus sit vel non: soli deo sit
committenda: quasi nulla de hoc ha-
beatur in ecclesia noticia. Cum per
hoc apostolice sedis determinatio et
auctoritati detrahatur: ad quam sicut
ad sedem Petri et sui nominis suc-
cessorem rationes quecumque fidei et
questiones referuntur: cui et subesse cum
sit de necessitate salutis eius deter-
minatio cuncta que in hoc opuscu-
lo et alijs a nobis collectis continen-
tur submitimus. scientes ipsam in
his que fidei sunt ex assistentia spiri-
tus sancti errare non posse. per hoc ta-
men viam inquirendi quibuscunque
ordinarijs locorum: ubi novitas que-
dam super aliquod miraculosum sa-
cramentum consurgeret precludere non
intendimus. cuiusmodi tamen no-
vitas in hoc sacramento miraculo-
so iam a trecentis annis antiquato
locum non habet. Si autem quod de-
us avertat alijs sue salutis immemor
extiterit: prefatis nostris mandatis
non parendo. et adversus ea que scri-
psimus faciendo et pertinaciter pre-
dicando: sciat se excommunicationis
vinculo innodatumque excommunica-
tionis sententiam. Nos frater **B**erni

ens inquisitor: status contra talem nobis: imo reuera domio nostro pape: ac ecclesie sancte dei rebellem et ac inobedientem eius commaciam exigente inobediencia requirente et iusticia postulante nunc ut extitit: et tunc ut ex nunc: ferim⁹ in his scriptis ab solutiones a dictis sententijs si forsitan aliqui incurrerint: nobis seu domino nostro pape tantummodo referantes. *Patii Auguste. xxix. Maii Anno Incarnat. M. cccc. xcv.*

Prohemium in sequentem tractatum.

Considerati mihi colende pater unde tanta quorundam predicatorum imperitia occisionem sumeret: ut in tam diuinissimum sacramentum etiam innumeris miraculis decoratum inuenerit: de et publice ora laxarent: tria mihi occurrerunt que illos sicut et quosque studiosos viros a studio sanctarum scripturarum puto retraxisse. imo et difficultatem sciendi sicut ingeniosis addiscentibus afferunt: ita sepe peritis et doctoribus graue iugum et accuratorem magnam imponunt. Quorum primum est diuersitas opinionum. Secundum multitudo librorum. Et tertium difficultas inueniendi materiam. Cuius etiam ratio esse potest quod diuersitas opinionum confundit intellectum humanum. et multiplicitas librorum facit fastidiosam affectum legentium. et difficultas inueniendi materiam precipite sepe reddit predicationis actum. Quare et ego minimus inter verbi

dei predicatorum ne videar cum sereno pigro talentum inuoluere in pannum per obliuiones mentis: vel fodere in terram et abscondere per negligentiam operis: proposui in hoc opusculo tribus predictis remedium imponere: tanquam emplastrum diuersis coloribus ex multis medicinis confectam. Et primo contra diuersitatem opinionum: que tamen diuersitas in his que fidei sunt locum nunquam sortiri potest. Nec etiam in hac materia nunquam ab aliquo doctore determinate conclusum est sic videlicet sub dubio esse semper relinquendum. In sub miraculoso sacramento prout nunc intendimus sit verum christi corpus contentum: imo communiter in eorum scriptis relictum verum christi corpus sub tali sacramento contineri: licet de ipsa que apparet specie vel imagine diuersitas sit opinionum. in quo videlicet tanquam in subiecto sit fundata. Et an sit propria species veri corporis christi. Sequar tamen contra diuersitatem opinionum in hoc opusculo magis communem: et amplius approbate per ecclesiam catholicam doctrinam sancti Thome de Aquino: et doctoris seraphici sancti Bonauenture qui nunquam aut raro a dictis Thome deuiat sententijs non declinando. Ut vel sic videar cum Petro rhene magnis piscibus: id est optimis fulcibus probatissimis sententijs implere. Aduersus vero secundum: videlicet contra multitudines librorum collegi paruum hoc opusculum: enucleans per conclusiones et correlaria quecumque in alijs voluminibus sparsim super miraculo

am q
rines:
nendo
rum a
tertiar
nendi
conclu
ut in q
sidera
le. nar
clius n
quodli
ones de
sacram
sanguin
mentu
dam ex
pria sp
rio q
fuit alb
inuent
em san
pateat
sine sub
sanguin
cidentib
stionib
raculofu
do. Qu
tionem
minis p
memori
tia ordin

De sacramēto miraculoso.

Item quodcumque sacramentum continet: medullas saltem in isto reponendo. ut vel sic fastidiosus studentium auferatur affectus. **A**de contra tertium videlicet difficultates inveniendi materias: ordinavi easdem conclusiones super triplex esse: prout in quolibet tali sacramento considerari potest. videlicet sacramentale. naturale et miraculosum. ut sic facilius materia ad nuntium reperiat quodlibet esse per quattuor questiones descendendo. Ita quod super esse sacramentale pateat hanc speciem sanguineam non esse integrum sacramentum: licet sacramentale quoddam existat. Et secundo quod nec sit propria species dominici corporis. Tercio quod ipsa eadem species que prius fuit alba post consecrationem et eius inuentionem conuersa est in speciem sanguineae carnis. Et sic quarto pateat quod sola quantitas dimensiu sine subiecto existat hic sub specie sanguinea: licet ceteris omnibus accidentibus subsistat. De alijs questionibus super esse naturale et miraculosum suis in locis pertractando. Que singula in fidei confirmationem venerande pater ac vestri nominis perpetuationem et perennem memoriam: diuina opitulante gratia ordinabo et.

Finit p̄bemiū.

Questiones cum suis declaratiōibus super triplex esse huius speciei sanguineae carnis. scilicet sacramentale. naturale et miraculosum. Et primo quo ad esse sacramentale questionēs quattuor. **Quarū prima.**

In hac species sanguineae et carnis valeat censeri plenum et perfectum et integrum sacramentum.

¶ Conclusio.

Cum hac species sanguinea non operatur effectum ex administratione sacramenti eucharistie intentum. ideo nec censeri debet sub huius sacramenti perfectiōe plenum et integrum sacramentum.

¶ Correlarium.

Sacramentale quoddam hac species sanguinea censetur: eo quod ad effectum ab ecclesia intentum aliquo modo cooperatur.

¶ Declaratio cōclusiōis.

Effectus huius sacramenti sunt quadruplices. collatio seu augmentatio gratiae. remissio culpe. p̄seruatio a culpa. et adeptio glorie. Patet hac primo ratio eius qui in hoc sacramento essentialiter continetur. scilicet xpus qui sicut in mundum visibiliter veniens et iam in celo regnans hac quattuor operatur. Cum gratia et veritas per Iesum xpm facta sit p̄b̄l. iij. Ita i boies sacramentum

veniens hec operat nisi sit obstacu-
lum. Secundo ratione sui usus. Si-
cut enim cibus corporalis vitam cor-
poralem sustentat et augmentat: repat
et restaurat: p̄servat et delectat. ita et
hic cibus sacramentalis. Que singu-
la cum nō valeant applicari ad ip̄as
speciem sanguineā sicut nec ad spe-
ciem albā panis post cōsecrationez:
cum solū sint accidentia. Nec etiam
ip̄a species sanguinea est sp̄s. pp̄ia
corpis christi: ut patebit tam in seq̄n-
ti cōclusionē. ideo nec integrus: nec
p̄fectū debet cēseri sacramētū. De
effectū sacramēti hui⁹ vide Tho. in
4. p̄te sūme. q. lxxix. p. totū.

Declaratio correlarij.

Inter esse sacramētū et sacramē-
tale hec est differētia q̄ sacramētū
dicit illa actio ecclesie ex xpi institu-
tione: que attingit ad effectū p̄inci-
paliter intēti in administratōe sacra-
mentī. Et sacramētale dī illa actio
vel sp̄s: que q̄uis nō p̄ingat ad il-
lūz effectū: tamē coopat aliquo mo-
do ad illā actionē p̄incipales. sicut
etiam circa baptisimū exorcism⁹ est
quoddā sacramētale: licz baptisim⁹
ip̄e sit plenū sacramētū. Species
igit̄ hec sanguinea cū non opat̄ effe-
ctū hui⁹ sacramēti: ut in cōclusiōe
tactū est. coopat̄ tamē ad effectū et
si sub hac specie eēt sumendū. qd̄ ta-
men fieri nō debet eo q̄ nō aliter su-
mendū est: nisi s̄m q̄ xp̄us ad sumē-
dū instituit. s. sub specie panis. co-
opat̄ tamē ad hunc effectū ut veri-
tas corporis christi ibidem existere in-
telligat̄ etiā p̄fectiori mō q̄ sub spe-
cie albā panis post p̄secratōez. ideo
etiam esse sacramētale habet p̄fectio-
ri modo q̄ ip̄a sp̄s panis habuisset

si hec miraculosa trāsmutatio in spe-
ciem sanguineā facta nō fuisset. Nec
obstat cū dicit̄ tria esse in hoc sacra-
mento. vñū qd̄ est sacramētū tm̄. s.
sp̄s exterior. alterū qd̄ est res et sa-
cramētū. s. verum xpi corpus sub
specie cōtētū. et tertū qd̄ est res tm̄
scz corpus xpi mysticum qd̄ nihil il-
gnat̄ vlt̄er⁹: licet sit signatū p̄ corp⁹
xpi verum qd̄ est res speciei extērio-
ris. s. signata res per sp̄m. et est cūz
hoc ip̄m xpi corpus sacramētū si-
gnās corpus suū mysticū ex multis
mēbris adunatū: sicut verū corpus
ex multis mēbris cōpaginatū. In
hac em̄ diffiniciōe licz sp̄s exterior
dicat̄ sacramētū et non sacramēta-
le: intelligit̄ tamē per sacramētū
ethymologia solū nominis. i. sacre-
rei signū. quā ethymologia hec san-
guinea sp̄s per excellētiāz retinet
dñicū corp⁹ adesse significās.

Secunda questio.

In hec sp̄s sanguinee carnis sit
pp̄ia sp̄s dñici corporis in hoc sacra-
mēto existētis.

Conclusio.

Virtute sue cōsecratōis sacra fuit
cōversio substantie panis in substā-
tiam xpi corporis et non in naturā ali-
cui⁹ accidentis.

Correlarium.

Hec sp̄s sanguinea nō est spect-
es pp̄ia dñici corporis: cū solū rei-
neat naturā veri accidentis.

Declaratio cōclusiōis quo
ad ambas partes. Et primo q̄ p̄uer-
sio sacramentalis facta fuit ex substā-
tia panis in substantiā xpi corporis
pbat̄ primo p̄ hoc q̄ hec miraculo-
sa cōversio ex colore albo in sangui-

De facio miraculoso

neam speciem carnis necessario pre
supponit sacramentalē factam fuisse
conversionē q̄ transsubstantiatio ap
pellatur videlz transitus vnius sub
stantie. s. panis in substantiā xpi cor
poris. eo q̄ miraculosa appetitio seu
conuorsio vnius speciei in aliaz. vt
qn̄ species pueri aut carnis seu etia
m sanguinis in hoc sacramēto ap
paret duplici ex causa fit vt in pro
hemio tactū fuit videlz in fidei con
firmationē et deuotionis incitame
tum. Qd̄ aut̄ fide tenendū sit hmoi
trāsubstantiationē factā fuisse. ptz p
hoc qd̄ oppositū asserere videlz sub
stantiā panis post consecrationē ma
nere in hoc sacramēto condēnatur
a doctoribus tanq̄ hereticū. **Unde**
Tho. in tertia pte. q. lxxv. ad scdm
questiū. An in hoc sacramēto post
consecrationē maneat substantia pa
nis et vini in pede. q. dicū. Quidāz
posuerūt post psecrationē remane
re in hoc sacramēto substantiaz pa
nis et vini qd̄ stare non pōt multis
respectibus. **Primo** qz tolleret p h
veritas huius sacramēti ad quā ve
ritatez pertinet vt in eo verū corp⁹
xpi existat qd̄ quia ibi existere pōt
nisi de duob⁹ modis p vnuz videlz
vel per loci mutationē descenden
do de celo et ibi latere vel per alteri
us in ipm christum conversionē si
cut quādo in domo aliqua ignis d̄
nouo incipit esse e duob⁹ modis
etiam sit quis vel ab alio loco in do
mū deferatur vñ quia ibi per conuer
sionē et accensionē lignorū ibi d̄ no
uo generatur. xpm autem ibi esse
in altari pmo modo. s. per moum
localem non pōt esse multis ex cau
sis. **Primo** qz sequeretur qd̄ desine

ret esse in celo. eo q̄ omne corpus lo
caliter motū nō potest puenire a d̄
nouo ad aliquē locū nisi defereret
priorem locum. **Secundo** ideo nō po
test hec positio esse vera q̄. s. substantia
panis remaneat qz cōtrariat for
me verborū sacramentaliū in qua di
citur hoc est corpus meū qd̄ nō es
set verū si substantia panis remane
ret. **Et** oporteret dicere hic est cor
pus meū. **Cum** nunq̄ substantia
panis vt panis ē corp⁹ xpi. **Tercio**
ideo non potest stare positio qz cō
trariatur veritati huius sacramen
ti si em̄ substantia panis ibi existeret
post consecrationē cū substantia xpi
corpis tūc qz fideles idistincte ado
rant habendo. s. solū respectū ad h
qd̄ specie latet tunc etiam substantia
panis que inuisibilis existit ado
raretur adoratione latrē et sic ydo
latrīa committeretur. **Quarto** qz
cōtrariatur ritui eccl̄e esse fm̄ quē ri
tum non licet sumere post cōmesti
onem panis corpus christi. cum ra
men post vnam hostiam cōsecratā
licitum est sumere aliam vnde con
cludit qd̄ hec positio que et beren
garij erat vitanda est tanq̄ heretica
Ex q̄ probatione patet scdm̄ vidē
licer q̄ puerio non est facta in hac
speciem sanguineā carnis ex eo q̄
cū hec species sit accidens et in nul
lum accidens transmutatur substantia
christi corporis. **Nec** subijci aut
affici potest extraneis accidentib⁹ vt
patuit. et iam in correlario ampli⁹
patebit ideo cōclusio vera.

Correlarium conclusionis

Qd̄ hec species sanguine carnis
nō sit species dominici corporis in
sacramēto existentis patet ex p̄mis

sa declaratione quia cum effectus hu-
sus sacramenti inter alios est ut p-
fidem et charitates fideles deo unita-
tur et fides est non solum de his que
sunt supra intellectum. verumetiam
de his que sunt supra sensum que-
cumque interiorum vel exteriorum ut dis-
finitio fidei edocet cum dicit. fides
est substantia etc. Ideo in hoc sacra-
mento ex utraque parte debet esse ali-
quid quod sit supra intellectum videlicet
corpus Christi sub tam parva dimensio-
nibus et aliquid quod sit supra sensum vi-
delicet quod accidentibus que apparerent
visui ut est species alba vel rubra cum
aliis accidentibus que manifeste vi-
dentur non subsistat substantia aliqua vi-
deretur. quia illa substantia vel esset
substantia diuini corporis vel substan-
tia panis. Primum non potest esse quia
cum diuinum corpus sit gloriosum
non potest alterari vel subijci qua-
litate et accidentibus proprie terre-
nis. Nec etiam potest esse subiectum sub-
stantia panis quia illa iam transiit.
nec amplius post conuersionem sacra-
mentalem in corpus Christi existit. Re-
linquit ergo quod hec sanguinea species
sicut non existit aut fundatur in do-
minico corpore ita nec ipsius speci-
es censeri potest. Item quia nec sub-
stantia panis albi uti erat hostia ante
consecrationem apta nata est suste-
nere colorem rubrum. sed potius al-
bum. Ideo concludere oportet quod
hic rubrus color sit accidentis quod-
dam sine omni subiecto diuina vir-
tute sic causatum ut ipsum diuinum cor-
pus sub illo existens maneat vela-
tum in hunc finem ut tactum est quod
fides propter meritum hominis ex to-

to perficiatur. videlicet non solum
per aliquid quod est supra intellectum
verumetiam per ea que sunt supra
sensum. unde Thomas in sermonibus
de corpore Christi. Accidentia ibi si-
ne subiecto existunt ut fides locus
habeat dum visibile inuisibiliter su-
mitur aliena specie occultatum et
sensus a deceptione immunes red-
dantur qui iudicant de accidentibus
sibi notis. Et Hug. de sacramentis.
diuina sapientia carnem Christi sub
principalis eduli speciei velauit. et
sic sumendam proposuit ut sensus in-
vno foueretur et fides in alio edifica-
retur. Quod si obijciatur fides licet sit
supra intellectum et rationem non
tamen debet esse contra rationem et si-
militer modo licet sit supra sensum non
tamen debet esse contra sensum. Cum
autem sensus iudicat sub hac specie
sanguineam esse corpus Christi san-
guineum immediate tanquam suo sub-
iecto inherens etiam fides habet sic
iudicare cum non debeat esse contra
sensum. Respondetur quod fides non
est contra sensum sed est de eo ad quod
sensus pertingere non potest. unde
et quod hec species sanguinea non sit spe-
cies diuini corporis et supra sensum
est et supra rationem.

Tercia questio

¶ An species alba panis fuit a prin-
cipio conuersa virtute consecratio-
nis in hanc sanguineam speciem car-
nis.

Conclusio

¶ Virtute sacramentalium verborum
remansit sine subiecto ad tempus
species alba panis que tamen sola
exposit diuina virtute conuersa fu-

De sacro miraculoso

it in hanc speciem sanguineæ carnis.

Correlarium

Prima species alba panis non cessit nec fuit annihilata. sed ipsa eadem numero existens fuit in rubeam speciem transmutata.

Declaratio cōclusionis q̄ ad tres partes. quarum prima est q̄ species alba panis post cōsecrationem mansit sicut et alia accidentia. Secundo q̄ mansit sine subiecto. Tercio q̄ ipsa sola inter omnia accidentia est transmutata in species sanguineam carnis. Prima pars deducitur per magistrum in littera q̄r. ti sententiarum. dist. xj. et per doctores discutientes sub dubio. An species panis debeat remanere post q̄ species carnis aut sanguis post cōsecrationem et causarum difficultatis sumunt ex eo q̄ cum in sacramento veritatis non debet esse aliq̄ deceptio et deceptio sit quādo accidens non ducit in cognitionem sui subiecti. Sed vnus rei extranei prout comparatur corpus christi ad species albam panis qd̄ tamē non fieret si species non ad tempus post cōsecrationem appareret species carnis aut sanguinis. Item sumunt difficultatem ex eo q̄ illud qd̄ aliquando fit ad confirmationem fidei si semper fieret et non ad tempus vel aliquando. ut in hoc sacramento miraculoso maior sequeretur confirmatio fidei contra dubitantes. unde etiam semper species carnis aut sanguis deberet apparere ut sic semper fides

confirmaretur et nunq̄ species alba panis remanere. Sed tamen ad h̄ doctores respondent q̄ omnino de cet species sensibiles panis et vini remanere post cōsecrationem que ante fuerunt nisi q̄ interdum miraculose. Alia species ostenditur certis de causis ut inferius deducetur et q̄ deceat remanere est causa triplex quarum duas assignat magister in lra videlicet ex usu sacramenti q̄rum ad duplicem eius manducationem scilicet spiritualem et sacramentalem. et spiritualis est p̄ fidem. vnde etiam fides in sumente est maioris meriti vbi species alba panis remanet et non sanguineæ carnis et sacramentalis proficit ne fidei horror ex propria specie corporis generetur. et in fidelibus irrisio occasio amministraret. Est et tertia ratio a doctoribus assignata ex pre ipius sacramenti. imo et cuiuslibet alterius quibus proprium est ut spiritualia in sacramentis p̄ signa corporalia ostendamus sicut in baptismo ablutio interior per exteriores. Et quia corpus christi verum non est cibus corporalis sed spiritualis. Ideo oportuit ut per similitudines sensibiles cibi corporalis significetur et sub eis cōtinuatur que singula potius per albam speciem panis q̄ rubeam sanguineæ carnis exprimuntur. Ad argumenta etiam in oppositum adducta ex quibus causam difficultatis quis accipere posset. Respondit thomas in suo quarto sententiarum distinctione vndecima et in difficultate. An species panis debeat remanere

dicens ad primū quod in hoc sac-
ramento nulla est deceptio aut fictio
neq; ex parte sensus nec ex parte in-
tellectus nō primū q; sensus sicut
habet iudicare de sensibilib⁹ spēs⁹.
vt visus de colore et gustus de sapo-
re etc. Et hmoi spēs de obiectū sen-
sib⁹ nostris sicut et he ibi sūt tō nul-
la deceptio seqt aut fictio. **N**ō scdm
q; cū intellect⁹ habet p obiecto sub-
stātiā rei et hīc obiectū substātiā cor-
poris xpi. ideo manet suū iudiciū
q; si dicat tū non hz iudiciū de sub-
stātiā panis. **S**ed de aliena substā-
tiā ad quā non manuducit species
panis. **D**icit⁹ q; intellect⁹ habet du-
plex iudiciū fm duplex lumē natu-
rale p lumē naturale intellect⁹. sup
naturale p lumē fidei de quo iudi-
cio tam agitur cū etiam subesse ali-
qua falsitas non pōt. quia innitit⁹
pme veritati. **I**dem scdm dicit idē do-
ctor q; nō solū antedendū est quid
ad edificatiōē fidei ex ostensione
talīs speciei miraculose potest de-
feruire. **S**ed etiā qd ad destructiōē
fidei possit ex aliqua pte videlz ma-
sticatione xpi corporis contingere.
vnde hz ex ostensione talīs spēs car-
nis aut sanguinis vt in hoc sacramē-
nto fides edificatur. tū si vbiq; et sem-
per ita fieret et nunq; spēs alba pa-
nis remaneret fides ex masticatione
talīs speciei miraculose periclitaret⁹
estimādo q; corpus xpi gloriolum
sicut masticationi ita passioni esset
subiectum. **E**t si dicatur q; sine pe-
riculo fidei a fidei sumeretur. **C**ū
talīs crederet si xpi corpus sine sui
detrimento manducare sub specie
carnis aut sanguinis sumeret non
valet quia in simplicib⁹ absq; hor-

rore hz absq; periculo fidei nō semp
sumeretur. **E**t in maioribus fidei
etiā absq; horrore ex deuotione p-
ueniente nunq; sumeret⁹. et dicitur
horror ex deuotione pcedere quādo
mens deuota non solō refugit im-
munda tangere ex abominatione.
imo etiā refugit sancta tangere ex
deuotione non minus tamen expe-
dit miraculosas interdū fieri ostē-
siones vti in hoc sacramento de quib⁹
in sequentibus patebit. **S**ecū-
da pars cōclusionis qd videlicet h
species panis sine cōsuetū sine mi-
raculosa vt hīc in sacramento mira-
culoso cernit semp existit sine sub-
iecto partim sub breuitate in secun-
da cōclusionē declaratū est. **I**aci⁹
vero si quis videre velit qrat in q-
to scrip. sententiā. dist. xij. sub diffi-
cultate. **E**t in accidētia sūt in hoc sa-
cramēto sine subiecto vbi in pede q
stionis triplex error elidit illorū vī-
delicet q; dixerūt accidētia in hoc sa-
cramēto non existere sine subiecto.
eo q; existerent in substātiā panis q
simul remaneret sub sacro cūz cor-
pore xpi q opinio improbat a thō.
ibidē in xj. distin. nō solū vt in com-
petens. verū etiā vt impossibilis et he-
retica vt supra patuit improbat et se-
cunda opinio eorū videlz qui dice-
bāt remanere ibi formā substātiā-
lem et in ea accidētia manere q ibi
apparent sine esset spēs alba panis
sine rubea carnis aut sanguis vbi
fm eos differrent hec forma videlz
cet substātiālis a substātiā panis
de qua prima opinio quia substan-
tiā panis materiā et formā panis
includit formā autēz substātiālis
non esset limitata ad hanc materiā

De sacro miraculoso

vel illam si non esset forma substantialis materię non limitare. et quia talis forma caret dimensionibus cum materia limitatur per dimensiones. et dimensiones hic apparent pura magne et que per quod talis forma substantialis simplex hic esse non potest. id est sine materia dimensionata sic enim forme immateriales dimensionibus caret ut sunt angeli nec tales possunt esse subiectum accidentium sensibilium ut etiam tangit Boetius in libro de trinitate forma simplex subiectum esse non potest. unde ita facile possunt nobiscum asserere accidentia manere sine subiecto sicut nos cum ipsis sentire materialē formā substantiales a materia separari. imo nullus sentire potest ubi materiales dimensiones apparere quod tunc sunt accidentia ubi apparent que sicut existunt sine materia. Ita sine forma substantie et sustentatur solus virtute divina ut catholica fides tenet. Secundum quod etiam dicimus hanc rubeam formā seu sanguineā existere sine substantiali forma panis et etiam sine substantiali forma materie. Per hoc improbat et tertia opinio ponentes accidentia illa que apparent esse in aere circumstante sicut in subiecto quod etiam frivolum est cum aer non sit susceptivus talium accidentium ut est durities et figura determinata et aliorum que ibi apparent. unde concluditur quod solus virtute divina accidentia manent sine subiecto videlicet substantiali licet non accidentali eo quod non omnia sine subiecto existunt. sed quedam accidentia fundantur super alia accidentia tanquam in subiecto ut inferius patebit. Et quidem quod sic hec species sanguinis

ne sit sine subiecto substantiali per quia cum ibi non sit alia substantia quam corporis christi substantia. Et in illa non possunt esse accidentia que apparent cum sit substantia gloriosa quam ipsa accidentia denominare non possunt. Ideo non sunt in subiecto aliquo. Item substantia panis que prius erat mutata est in alium statum per hoc quod mutata est in corpus christi. ergo et accidentibus congruit in alium statum mutari. ut scilicet sine subiecto. Item hoc sacramentum dicitur mysterium fidei sed fides non solum est supra intellectum sed et supra sensum ergo in hoc sacramento non solum debet aliquid esse supra intellectum sicut quod corpus christi sub tam parvis dimensionibus huius sanguinis nec specietur aut alterius contineatur. Sed etiam supra sensum. id est quod accidentibus que sensui subiacent substantia propria non subsistit et adduci possent quam plures rationes quas tamen diligens lector in prefato scripto Thome inveniet quod etiam benedictus causa obmittuntur. Tercia insuper pars videlicet quod ipsa sola species alba inter omnia accidentia est transmutata in speciem hanc sanguineę carnis probatur ex dictis Thome in prefato scripto dist. x. et questione qua queritur. An videatur in propria specie corpus christi quando apparet in specie carnis vel pueri ubi in pede questionis postquam doctor declinat a duobus modis dicendi per quos aliqui nitebantur ostendere modum apparitionis veri corporis christi sub tali specie miraculosa. de quibus inferius patebit circa terciam partem ponit se curiozem modum dicendi per hec

verba secularis videtur dicendum
quod sicut quando videbatur corpus
christi in specie panis erant quidem
dimensiones subsistentes et in illis
alia accidentia fundebantur. ita ee-
dem dimensiones manent et eis alia
accidentia sensibilia superducuntur
divina virtute que species carnis pre-
tendunt sicut et accidentia que prius
erant pretendebant speciem panis hec
ibi. Et quantum ad nostram deseruit
speculationem vult dicere doctor quod
sicut quando videtur corpus christi
oculo mentali in specie panis erant
dimensiones. scilicet longitudo latitudo
albedinis subsistentes per se divina
virtute et in illis dimensionibus
albedinis alia accidentia fundata ut
sunt sapor odor forma densum et ra-
rum seu etiam pondus de quibus
etiam in sequenti questione patebit.
videlicet quod omnia accidentia fundan-
tur super dimensiones tanquam in subie-
cto solimodo autem dimensiones ma-
nent sine subiecto. modo vult doctor
ulterius quod sicut in specie alba pa-
nis fundatur alia accidentia in sa-
cramento consueto et non miracu-
loso. ita in sacramento miraculoso
eisdem dimensionibus manentibus
alia accidentia sensibilia superducuntur
divina virtute que speciem car-
nis pretendunt. Vbi nota quod ideo di-
cimus in plurali alia accidentia pro-
pter plures et diversas formas mi-
raculosas interdum apparentes. ut
interdum sub forma carnis interdum
sanguinis interdum forma pueri aut
crucifixi et sic de alijs. que superdu-
cuntur divina virtute. non ita quod ta-
lis forma sanguinea ut in hoc sacra-
mento superducatur. id est supposita

liter insit vel adhereat speciei albe
panis. Sed quod ipsa species alba panis
sub primis dimensionibus sit con-
uerfa in speciem rubeam carnis aut
sanguinis. et hoc quidem tenendum est
in hoc sacramento miraculoso eo quod
hec species sanguinea ab omnibus
semper equaliter videtur. Si vero
non equaliter ab omnibus sic vide-
retur sed aliqui consuetam speciem
albam panis viderent. aliqui vero ru-
beam tunc locum haberent illi ter-
mini superducatur id est supposita
ter ducitur species rubea super spe-
ciem albam ut divina virtute vni sic
alteri sub alia forma demonstraretur.
Et quod hic sit sensus doctoris patet per
sequentia verba cum dicit. et potest
esse quod postea eadem virtute scilicet di-
uina illis accidentibus recedentibus. scilicet
formis miraculosis amotis. Item
rurum accidentia panis species videlicet
alba cum sua densitate pondere et ra-
ritate reducuntur. quod probat per hoc
quod etiam naturali actione seu aliquo
accidens. ut odor vini vel sapor pa-
nis immutatur in sapor acetosus
ubi diu conservaretur manentibus semper
per eisdem dimensionibus quasi di-
cat si naturali actione accidentia sub
dimensionibus eisdem sibi inuicem
succedunt non mirum si divina vir-
tute diuerse forme accidentales eis-
dem manentibus dimensionibus que
a principio fuerunt sibi inuicem suc-
cedunt ut videlicet iam sub forma
carnis. iam sanguinis aut pueri vel
etiam vni sub vna alteri sub altera
forma appareat. Et quidam quod hec
sola species alba panis nullum alio
rum accidentium recipit miraculo-
sam immutationem ad sensum demon-

De sacro miraculoso

stratur cum eadem forma densitas et raritatis. imo et ponderis cum non amplius ponderat hec species sanguine carnis quam species alba panis manet sub eisdem mensuris que fuerunt ante hanc miraculosam immutationem et in dubio eadem sapor et odor panis sentiretur si et in quantum sumi deberet quod tamen ut ex in premissis patuit fieri non debet. Si vero queritur quantum temporibus corpus christi mansit sub specie alba panis ante hanc miraculosam immutationem dici potest ut ex historia inuentionis huius sacramenti patet a principio semper mansit species alba panis post consecrationem usque quo diuina clementia hoc ipsum sacrilegium maximum a muliere perpetratum ad fidei corroboracionem et fidelium deuotionem mundo voluit manifestare tunc enim a primo species alba in hanc sanguineam subito fuit transmutata quando scilicet post incarnationem prepositus monasterij ipsius sacramentum a cetera se gregare voluit vide historiam inuentionis huius diuinissimi sacramenti.

Correlarium.

Quo ad duas eius partes declaratur. Nam primo quod species alba panis non sit annihilata. sed potius in rubeam mutata speciem. patet ex varijs. Primo quia illa transmutatio dicitur annihilatio cuius terminus ad quem est nihil. patet quod omnis motus denominatur a termino ad quem est sicut motus qui est ad albedinem dicitur de albio. Unde cum terminus huius transmutacionis

sit species rubea ex specie alba. non dicitur ipsa species alba annihilata. Augusti. etiam in libro. lxxxiij. questionum dicit ille ad quem non esse non pertinet. non est causa tendendi ad non esse. sed deus est huius. ergo ipse nihil in nihilum reducit. et cum predicta immutatio de specie alba in rubeam diuina virtute fiat ideo non reducitur alba species in nihilum.

Secunda pars correlarij patet ex his que in eius conclusionem tacta sunt.

Quarta questio

An quantitas dimensiuarum videlicet longitudo et latitudo huius sanguinis species carnis sit primarum subiectum omnium accidentium videlicet coloris saporis et odoris ponderis et raritatis et densitatis.

Conclusio

Sicut in quolibet altaris sacramento ita et in hoc miraculoso sacramento remanet sola quantitas dimensiuarum huius sanguinis species carnis absque naturalibus subiecti conditionibus.

Correlarium

Sicut quantitati dimensiuarum datur diuinitus ut per se valeat subsistere. ita eisdem in hoc miraculoso sacramento conceditur ut aliorum accidentium valeat subiectum esse.

Probatio conclusionis quod videlicet sola quantitas dimensiuarum inter omnia accidentia manet absque subiecto stat in duobus documentis. quorum primum
p. lxxij

est q̄ sicut dicitur p̄ma p̄positione
libro de causis. Causa p̄ima est ve
hemētioris impressiois supra cau
satam cause sc̄de q̄ sit ipsa causa se
cunda. vñ qñ sc̄da remouet influen
tiam suam a causato adhuc p̄t re
manere influētia cause p̄me in cau
satum illud. sicut remoto rōnali re
manet visuū quo remoto remanet
esse. cum ergo causa p̄ima acciden
tium z oim accidentiū sit de⁹ z cau
sa. sc̄da eorundē accidentiū sit sub
stantia quia accidētia ex p̄ncipijs
substantie causantur poterit deus
accidētia inesse conseruare. remo
ta causa sc̄da. s. substantia. Preterea
per precedentia patuit q̄ sub specie
panis post consecrationes non ma
net substantia panis neq̄ forma sub
stantialis z materialis in quib⁹ ipsa
accidentia panis fundantur an cō
secrationes precipue sup substantiā
panis z cum post consecrationē nō
manet sub specie illa panis nisi sub
stātia xp̄i corporis z illa non potest
esse subiectum alicuius accidentis
quia corpus gloriosum non afficit
accidētib⁹ materialib⁹. imo si pos
set esse subiectum eēt subiectus me
diante quāritate. vñ z predicamen
tuz quāritatis immediate sequitur
predicamentū substantie z ipsa sub
stantia omnib⁹ accidentibus sub
stat mediante quāritate rōne cui⁹
p̄p̄inquitatis quidēz posuerunt di
mensiones quantitativas esse sub
stantias corporeas. vt dī. j. metha.
patet cum hic cernitur quāritas di
mēsitia in hac sanguinea specie car
nis q̄ ipsa sine subiecto virtute diui
na existit.

Probatio deniq̄ correla
riū q̄ videlz alia omnia accidentia
fundatur super hāc quā cernimus
quantitatem dimensiuā huius san
guineę speciei carnis. patet nā cum
hoc sacramentuz sit veritatis z nō
doceat aliquā deceptionē z fictiōez
humanis obtutibus inferre quib⁹
etiam ad sensum obijciatur aliquid
quātum esse hic rubeo colore p̄fu
sum sicut in alio consueto sacramē
to colore albo panis. patet q̄ p̄mū
accidens qd̄ soluz virtute diuina su
stētur sit ipsa quāritas sub forma
que z dimensiuā in sua quā cernit
latitudine z longitudine. Scdm̄ ve
ro accidens habens hanc dimensi
onem p̄ fundamento fuit a p̄ncipi
pio consecrationis color albus cō
sueti p̄is. iam autē rubeus seu san
guine⁹ scdm̄ p̄p̄ietates carnis. **N**ō
si ratio queritur cur color ante alia
accidentia ip̄ius dimensionib⁹ q̄n
titatiuis inheret est causa q̄ p̄mū
subiectum coloris est superficies. et
superficies p̄ suam quantitatem di
mensiuam cognoscitur rōne cuius
vt supra tactus est. quidā p̄hi posu
erunt dimēiones esse corporalitz
rerum substantias ex p̄mo metha.
De alijs vero accidētib⁹ quo ordi
ne insunt subiectiue in ipsa dimen
sina quāritate dici p̄t q̄ sic ad sen
sum visus color retinet p̄ioritatem
in sua superficie mō quo tactus est ita
ad sensuz tactus p̄ioritates retinet
ip̄m pondus sub sua raritate z den
sitate q̄ ad sensuz apparēt. **P**hi no
randū q̄ cū ex q̄rto p̄hico. rarū di
ciur in corporalibus qd̄ hz p̄p̄ de
materia sub magnis dimensionib⁹

De sacro miraculoso

et densum quod habet multum de materia sub quibus dimensionibus et in hoc sacramento miraculoso sicut in alio consuetum omnis materia secluditur eo quod substantia panis que includit materiam et formam panis est convertita et convertitur in quolibet altaris sacramento, ut de se patet ideo raritas hec et densitas si qua deprehendit visu et tactu non deprehenduntur tanquam multum vel parum materia panis habentia sub dimensionibus sed sicut alie qualitates conservantur virtute divina absque substantia materiali, ita rarum et densum de prioritate vero quo ad sensum gustus et olfactus si et in quantum sub specie miraculosa hoc sacramentum esset sumendum quod ecclesia refugit. **¶** Item hoc, ut infra patebit secunda pars opusculi ubi deesse naturali huius sacramenti tractat obijciunt sapor et odor. **¶** In autem carnis vel panis saporem gustui offerret. **¶** Dicitur quod plene creditur eis saporis gustantem sentire cuius colores preferunt scilicet carnis nisi propter temeritatem quam committeret talis miraculosus gustus sibi denegaretur, et hec sufficerent quo ad primum esse, scilicet sacramentale huius miraculosi sacramenti. **¶** **¶** Sed quod ad secundam partem opusculi in qua de naturali esse huius sacri agendum est. **¶** Notandum quod hec pars non respicit naturale esse ipsius corporis christi quod omnino supernaturaliter ac sacramentaliter existit cum tota quantitas ipsius corporis, non quantitative et exten- sive sed intensive et substantialiter continetur. **¶** Item quod tota quantitas sequitur modum substantie non substantia naturale quantitatem et alia accidentia prout in celo existit. **¶** Sed respicit natu-

rale esse ipsorum accidentium que in hoc et in alio sacramento consuetum certantur, de qua materia discutere ea necessitas qua et oppositorum eandem disciplinam esse constat, ut potentie vi sue super album et nigrum cum et alie quidditates tam super esse sacramentale quam miraculosum melius innotescunt, et primo quidem in generali, demum in speciali de esse naturali ipsorum accidentium est discutendum.

Supra secundam partem opusculi.

Questio prima super secunda

dam partem opusculi quo ad esse naturale huius cruentate speciei carnis. **¶** In hec species cruentata possit naturaliter aliquod extrinsecum quo ad visum vel tactum gustum seu olfactum et realiter imutare.

Conclusio.

¶ Divina virtute datur huic speciei cruentate ut remaneat in suo naturali esse quod habuit alba species substantia panis existente.

Correlarium

¶ Omne actionem quam poterat erga sensus exteriores, accidentia panis ante consecrationem percurrere potest et hec species cruentata agere, substantia panis in corpore christi transeunte.

¶ Probatio conclusionis quod videlicet species cruentata retinuit prius consecrationem suam esse naturale quod habuit ante consecrationem color albus sub panis specie, per ex premissis non ita intelligendo quod species cruentata fuerit ante consecrationem, sed quod illud esse naturale quod habuit color albus ad causandum aliquam immutationem exteriori habeat species cruentata post

consecrationes q̄ etiā tali rōne pro
batur. Nam si non posset hec spēs
crūetata sicut etiā quēcūq; alia spe
cies alba panis post cōsecrationes
immutare exteriora corpa. tūc non
posset sentiri. sentit em̄ aliquid p̄ h̄
q̄ immutat̄ sensus a sensibili. vt dī
scō dīaia. q̄ cū h̄mōi accidētia sen
tiunt̄ tā p̄visum q̄ p̄ tactuzc. vt in
p̄cedētibz patuit. manifestuz ē q̄
immutant exteriora corpa. Prete
rea om̄e qd̄ ēē h̄z. h̄z aliq̄ mō agere
fm̄ illud esse cū nullā res destituit̄
p̄pria actōne. h̄mōi accidētia que
sup̄ra tacta sunt h̄nt esse. q̄ possunt
agē. Pro ampliori tū intellectu ē ad
uerendū q̄ si quis quereretur an eti
am quantitatue dīmēsiōes q̄ oīno
manēt sine subiecto. vt in p̄cedenti
bus patuit. sola diuina virtute sub
stantate etiā agāt sicut alia accidē
tia q̄ in ipsas mēsiōes fundāt. Hec
spondenduz est q̄ non p̄mo h̄ secū
dario. et hoc h̄mōi rōne q̄ agere nō
est nisi rei p̄ se subsistentis. vñ etiā
neq; materia agit neq; forma. h̄ cō
positū. qd̄ etiā nō agit rōe materie
h̄ rōne forme que est actus et actio
nis p̄ncipiū. Et q̄ quantitas se tenet
ex p̄te materie. q̄litas vō ex p̄te for
me. Ideo quantitas dīmēsiua non
agit nisi mediante q̄litate q̄ est p̄ se
actōis p̄ncipiū. vñ q̄litates sunt sen
sibiles. p̄mo sicut et hic color san
guine⁹. q̄ntitas aut̄ ei⁹ dīmēsiua se
cūdario. Et q̄ qualitates in hoc sa
crāmēto miraculoso sicut in quoli
bet alio consueto retinēt eundē mo
dū essendi quē habebat substantia
panis existēte. Ideo etiā h̄nt eūdem
modum agendi. vt mutant et agent
naturaliter sicut prius. sec⁹ de quā

titate eo q̄ illa cum h̄z aliis modū
essendi q̄ non est in subiecto nō ha
bet etiā agere nisi mediante q̄litate.
Probatio etiā correlarij
q̄ videlz accidētia possunt in oēm
actionē naturales post consecratio
nem sicut ante consecrationes circa
exteriorē sensus patz p̄ modū quo
tactū est in cōclusionē. q̄ nō equali
ter h̄ p̄mo q̄litas demō q̄ntitas di
mensiua vnde si qd̄ obijceret incō
trariū q̄si accidētia sine subiecto ni
hil valeant agere eo q̄ cēsente actio
ne p̄imi agentis necesse est q̄ esset
actio instrumenti sicut quiescenti.
fabro non mouetur martellus et cū
omnes forme accidentales agāt in
strumentaliter in virtute videlz sub
stantie cui h̄nt inherere que quidēz
substantia panis nō est hic h̄ cōuersa
vt sup̄ra patuit. Iō nō p̄nt h̄e actio
nē naturalē. sed solū p̄ naturalē si q̄
eis opatio assignat. Hūdet em̄ q̄ lz
actio forme accidētalis dependeat
ab actione forme substantialis sic ēē
esse accidētis dependet ab esse sub
stantiali tū sicut diuina virtute datur
spēbus sacramentalib⁹ vt possunt ēē
sine substantia. ita dat̄ eis vt p̄nt age
re naturalit̄ sine virtute forme sub
stantialis. nō aut̄ sine v̄tute dei a q̄ si
cut a p̄ agēte dependet. ois actio et
substantialis et accidētalis h̄ ex thō.
tercia par. summe questio. lxxvij.
Secūda qd̄ magis in spālī
In hec species sacramentalis crū
etata possit ea facilitate corrupti.
qua species alba panis cum cete
ris accidentibus naturali subiacet
corruptioni.

Conclusio.

De sacro miraculoso

Cum hec species cruentata sit ex speciali virtute diuina superinducta a corruptionis facilitate omnino manet seclusa.

Correlarium.

Icet in consueto altaris sacramento species sacramentales sepe naturales corruptiones patiantur hec tñ species cruentata nisi in pristinas redeat albedinem corrumpi non psumitur.

Probatio conclusionis

Quo ad primā ei⁹ ptez nō habz difficultatē cū vltra virtutē cōsecrationis qua substantia panis fuit in substantiā xpi corporis cōuersa sic in quolibet alio consueto altaris sacramento. imo ⁊ vltra virtutes spālem diuinā qua ipa accidētia sine naturali subiecto sustentant specialis diuina virt⁹ apparuit in miraculosa mutatione p̄suerē spēs panis in hāc sanguineā de qua tractam⁹ species carnis. similiter nec hz difficultatē quo ad scdā eius partes qd videlicet hec species a facilitate corruptionis materialis oīno sit seclusa. patet ex p̄habitis qz em̄ deus nō causa tendēdi ad nō esse cū ipse sol⁹ sit ad quē non esse nō pōt p̄tingere ⁊ hoc spāliter vbi preter p̄suerū cursum nature p se opatur sicut hic in specierū trāsmutatione patuit. idō oīno hic species cruentata a corruptionis p̄prietate vt sic manet seclusa. put ⁊ clarius in correlario deducetur.

Probatio correlarij.

Quo ad primā ei⁹ partem super corruptiones naturales quas in consueto altaris sacramento species sacramentales patiunt. Notādū qz dif-

ficultatē in h facit certe obiectiōnes quasi spēs non sunt corruptibiles. Primo qz cū corruptio accidit p separationē forme a materia ⁊ qz hic nulla est materia naturalis cui illa sit cōuersa in substantia xpi corporis vt supra patuit. ergo non fit corruptio naturalis. Itē difficultates facit qz nulla forma corrūpit nisi p accidēs videlz ad corruptiones subiecti. Pñ ⁊ angeli qz sunt forme p se subsistentes. id sunt in corruptibiles. cū aut species sacramentales sunt forme sine subiecto id non debēt corrūpi. Itē difficultas qz si corrūpitur aut naturaliter aut miraculose non naturalit qz nō est ibi assignare subiectū corruptionis qd manet corruptione terminata qz cui⁹ desinunt spēs esse desinit ⁊ corp⁹ xpi eē sub eis qd tamē nō est subiectum. Nec etiā miraculose possunt corrūpi qz miracula que fiunt sunt pot⁹ ad cōseruationē. eo qz virtute cōsecrationis fiunt que species p̄seruat ergo videt qz nullomō valeāt corrūpi. Pro veritate tñ est qd ad sensū apparet species post cōsecrationē corrūpi. Perū qz hec argumēta tangūt species consuētū altaris sacramenti ⁊ nō hanc miraculosā ⁊ sanguineā. Ideo obmittunt declaratiōes qualiter corrūpūt. qz lector inueniet i predicta pte terciā ⁊ q. vt supra. vt tñ argumētis satisfiat ne anim⁹ lectoris maneat suspēsus. dicitur ad primū qz hz hic nō sit materia i qua forme seu species sacramentales fundant ⁊ nō possit fieri talis corruptio que corrūpat eē formale i materia. vt argumentū p̄ndit. tñ qz iste spēs hūc eē sile ei eē qd est in mā. imo diuina virtute retinet illō esse

qđ prius habebāt in materia panis
 ⁊ vini. ideo fm illud eē possunt cor-
 rumpi sine materia ⁊ p hoc etiā ptz
 responsio ad scđm. qđ lz spēs panis
 ⁊ vini sint forme sine subiecto ma-
 teriali nō tñ sunt forme in corrupti-
 biles sicut sunt angeli qut etiā sine
 subiecto materiali existant. eo qđ eē
 specierū est ad modū esse qđ prius
 habebant ante cōsecrationē in ma-
 teria panis ⁊ vini. ⁊ tđo possunt cor-
 rumpi. Ad tercū etiā dicit qđ illa
 corruptio non est in speciebus pa-
 nis ⁊ vini miraculosa s; naturalis.
 eo qđ fundatur supesse qđ prius ha-
 bebant in subiecto. lz sine subiecto
 ⁊ cū dicit hoc eē hñt per miraculū
 ⁊ tale est cōseruatiū rei ⁊ nō corru-
 ptiū. Respondet sicut cecus qđ mi-
 raculose illuminatur videt qđ natu-
 raliter nō tñ sequitur qđ visus non
 valeat in eo corrupti sicut in eo qui
 naturaliter semp vidit. Imo pōr cor-
 rumpi lz p miraculū sit illuminat⁹
 ita ⁊ hec species licet illud eē habe-
 ant p miraculū tñ corrumpi pos-
 sunt. Scđa vero pars correlarij qđ
 dicit qđ hec species cruetata nō pre-
 sumitur corrumpi nisi in pūstinaz
 redeat albedinē. pater qđ licet cecus
 miraculose illuminatus possit na-
 turaliter excecari vt iam tactus fuit
 tñ vbi continue miraculose pserua-
 tur taz diu nō pōr etiā excecari. Ita
 licet hec species miraculosa possit
 corrumpi ad modū quo spēs alba
 panis rōne illius esse qđ hz diuina
 virtute sine subiecto tñ rōne illius
 esse vbi continue cernit in spē crue-
 tata tñ signū est diuine p̄sentie et
 virtutis spālīs diuine volūtatīs sic
 velle in cōformationē fidei ⁊ deuo-

tionis augmentū cōseruare. vnde
 secure dī qđ durāte hec miraculosa
 forma nunq̄ corrupit ⁊ si corrupi
 deberet panlatim hec cessaret ⁊ cor-
 ruptio cōtingeret mō quo sup spe-
 ciē cōsuetam quā ab antea habuit
 corruptio solet accidere. Nū elicit
 duplex esse miraculosum hui⁹ sac. Duplex
 mētalīs speciei. vnū qđ cōmune hz miracul-
 cū alijs speciebus cōsuetis sacramen sum saci-
 talib⁹ fm quā corrupit existit. Alte mentali-
 rum vō eē miraculosum qđ hz sub spēi
 hac spē cruetata s; qđ incorrupti-
 bilis censet p3 cū talis incorruptio
 iam a longinquo tpe durauit qđ vt
 qđ locum sub p̄suetā specie albe pa-
 nis minime habuisset.

Tercia questio.

¶ An ex hac specie miraculosa ⁊ sa-
 cramētalī possit aliqua res etiā aia-
 ta per violentiam generari.

Conclusio.

¶ Icz ex corpe ⁊ sanguie xpi nihil
 valeat generari tñ ex spē sacramēta-
 li hac miraculosa pōr pmo p violē-
 tiam res aliqua inaiata pducī.

Correlarium.

¶ Nū qđ ex q̄ntitate dimēsiua pa-
 nis pōr pducī etiā ex hac specie mi-
 raculosa vbi corruptioni exponitur
 potest generari.

¶ Probatio cōclusionis pa-
 tet ei⁹ pma ps cū corpe ⁊ sanguine
 xpi eo qđ nō subiacet corruptioni. tñ
 nec generatiōi. Scđa vō ps qđ vide-
 licet p violētā vtpote p adustiones
 vñ aliqd tale possit corrupti etiā ma-
 nifestū est nisi miraculose sicut sepe
 contingit pseruaretur. sed super
 hoc qđ dicit primo posse pducī vbi
 gñatio alicui⁹ accideret rei inaiate

De sacro miraculoso

hoc ideo ponitur quia cum supra tactum est quod species illa sacramentalis non possit ut sic corrumpi putrescere et corrumpi naturaliter cernunt in consuetudine altaris sacramento etiam naturaliter nunquam possit absque violentia aliquid ex hac specie generari puta cineres vel pulveres aut vermes per violentiam autem si aliquid ex hoc sacramento generaretur tunc certum quod non prima res animata ut vermis esset generaretur sed potius primo cineres per adustionem aut pulvis per incisionem et sic secundario vermis ex illis posset generari. Et ex his patet intellectus verborum conclusionis ad precedentem questionem secundam. Cum semper corruptio unius est generatio alterius. verum si quis ulterius quereret declarationem super generationem talium rerum ex hoc sacramento miraculoso cum talis violentia ubi accideret necessario haberet presupponere naturalem generationem. et de tali naturali generatione huiusmodi rerum. scilicet cinis pulvis aut vermis non. quia sit apud theologos difficultas sicut etiam de eius corruptione supra patuit cum omne quod generatur ex aliqua materia habet generari siue per violentiam siue alio naturali modo et sub hac specie sacramentali sicut nec sub alijs speciebus in altaris consuetudine sacramento est aliquid subiectum. ideo videtur quod nihil valeat quocumque modo generari. Item si generetur vermis generetur substantia cum accideret et cum hoc nihil sit nisi species sacramentalis que est accidens si ex illa dicemus aliquid tale generari dicemus ex accideret generari substantiam et accidens duo vel

delicet ex uno quod est impossibile. ergo etiam impossibile videtur quod ex tali specie possit aliquid generari. Sed tamen pro veritate est quod ad sensum videmus aliquid ex speciebus sacramentalibus generari vel cinerem si comburantur vel vermes se putrescant vel pulverem si conterantur unde qualiter hoc sit possibile in correlario iam patebit cum istarum que tacta sunt solutionibus.

Probatio correlarii.

Cum dicat quod ex quantitate dimensionum panis hec generatio habeat originem. Notandum quod ut ex precedentibus patuit ex ipsa consecratione datur duo ipsi quantitati dimensionum videlicet quod per se subsistat et quod sit primum subiectum omnium aliorum accidentium. unde et sequitur tertium quod omnia que habent accidentia ante consecrationem in materia panis. hoc ipsum retinent post consecrationem. Ex quo sequitur et quartum quod sicut datur quantitati dimensionum quod sit subiectum sequentium formarum quod est proprium materie cum materia sit primum subiectum formarum materialium. etiam datur dimensionum quantitati dimensionum omne id quod ad materiam pertinet. et quia ad ipsum pertinet quod sit subiectum generationis et corruptionis in inferioribus. etiam hoc pertinet ad dimensionem quantitativam unde ex ipsa post consecrationem possunt aliqua generari sicut ante consecrationem ex materia panis fuissent generata ex qua declaratione patet reprobatio plurimarum opinionum qui diversis modis volebant ostendere qualiter ex speciebus sacramentalibus posset aliquid generari quod

basdam dicentibus q̄ generarent
ex materia panis que ibi remanēt
qd̄ a doctoribus vt supra tactum ē
tanq̄ hereticūz improbatū. Alijs
vero videbatur q̄ ex aere circūstan
te qd̄ etiā tanq̄ impossibile a Tho
ma reprobatur tam in tertia parte
summe questioe. lxxvii. q̄ in suo q̄r
to scripto sententiarum dist. xii. cu3
natura aeris non sit talis q̄ ex eo
per tales alterationes hmōi generē
tur. Quare z alijs videbat q̄ cum
appropinquaret hmōi alterationes.
tunc substantia panis aut vini redi
ret. pnt. Seco. sentire videt qd̄ etiā
improbatur tanq̄ incōueniens. eo
q̄ tunc fuisset annihilata quādo sc̄a
fuit cōuersio q̄ multiplici impro
batur videlz substantiaz panis ani
hilari cū termin⁹ cōuersionis nō
sit nihil s̄ aliqd. s. corp⁹ xp̄i. vnde z
ali j hoc volētes defendere dicebant
q̄ de nouo crearet alia materia et
substantia panis z vini qd̄ etiā nō est
rōnabiliter dictūz nec potest defen
di q̄ miraculose aliquid accidat in
hoc sacramēto nisi virtute consecra
tionis. ex qua non habet nec in ver
bis ipsis sacramentalibus compre
henditur vt aliqua materia habeat
de nouo creari vel pristina redire z
ideo sanctus thomas predicūz po
nit modum generationis quē supra
testigimus. Respondendo ad obie
ctiones cum primo dicitur q̄ om̄e
qd̄ generat ex aliqua materia gene
ratur dicit q̄ licet in hac alteratione
non sit materia ex qua aliquid ge
neratur. est tam̄ aliquid qd̄ supplet
vicem materie. s. quantitas dimen
sua. Et cum sc̄do obijciatur q̄ non
est possibile duo sc̄z substantia z ac

cidens generari ex vno sc̄z acciden
te vt est species panis. Respondetur
q̄ ipsa quantitas dimensua h3 eti
am duo sc̄z modūz accidentis z cu3
hoc miraculose vim z pp̄ietatē sub
stantie. vnde ex his duob⁹ possunt
transire in vtrūq̄. s. in substantiam
z dimensionem.

**Quarta questio quo ad es
se naturale hui⁹ speciei cru
entata.**

**An hec species miraculosa sit s̄
virtute nutritua diuinalis sicut alte
species in cōsuetū altaris sacramē
to sunt sub hīs actibus nutritiue z
fractiue perceptibiles.**

Conclusio.

**Eadez rōne species sacramētales
possunt ex diuisione reficere sumē
te qua rōne possunt conuerti in sub
stantiam aliquā extraneam zc̄.**

Correlarium.

**Species species miraculosa licet nō
sit a consecrāte sumenda. est tamen
frangibilis z p̄mestibilis in sua qn
titate dimensua.**

**Probatio conclusionis quo
ad ambas ptes. quarum prima est.
q̄ species sacramētales possunt refi
cere z nutrire sumentes. z q̄ ex diu
sione specierū hoc habent efficere.
vnde censent frāgibiles. Sc̄da ps
q̄ eadem facilitate hoc efficere pos
sunt ipse species qua ex eis alia ge
nerari possunt de qua pte q̄ supra
tactum est. restat solum vt de prima
parte tangatur quomō sc̄z sacramē
tales species valent nutrire z quo
mō frangi naturaliter. Vnde notā
dum sup actūz nutritiue virtutis q̄
licet p̄bus. ij. de aia dicat q̄ alimen**

De sacro miraculoso

rum nutrit. put est substantia que-
dā et non put est accidēs et scō de
generatōe q̄ ex eisdem nutrimur
ex quibus sumus et spēs sacramē-
tales nec sunt substantia nec etiam
ex ipsis homo constat ex quib⁹ ali-
cui posset videri q̄ non possent nu-
trire. opposituz tamē appet p glo.
super illud. i. Cor. xj. alius quidez
esurit alius autē ebrius est. que dic-
ti ut supra tactū fuit q̄ aliqui fuerunt
inebriati ex usu specierum sacramē-
ti. Pro cuius intellectu sciendū q̄
l3 quidaz ex ratioibus p̄tactis duo-
bus volebant dicere q̄ spēs sacramē-
tales nō vere possent nutrire in hu-
manū videlz corpus se convertēdo
h̄ solum reficere et confortare habe-
rent scōm sensuz exteriorē immu-
tationem sicut etiam homo confor-
tatur ex odore cibi et ebriat ex odo-
re vini. S3 qz ad sensuz p3 hoc eē fal-
sum cū talis refectio nō diu sufficit
hoi cui⁹ corp⁹ ppter continuum de-
p̄ditionē etiā continua restauratio-
ne indiget. et tamē homo diu sustē-
tare posset si hostias et vinum cōse-
cratum sumeret in magna quanti-
tate. Similiter etiā nō pōt stare qd̄
quidam dicūt q̄ species sacramēta-
les nutriunt propter formam sub-
stantialem panis et vini que rema-
net. tū quia nō manet ut sepe tactū
est. tū quia non est actus forme nu-
trire sed magis materle que accipit
formā nutriti recedēte forma nutriti-
menti. vñ dī in scō de aīa q̄ nutriti-
mentū in p̄ncipio est dissile. in fine
aut sile. Quare etiā obiectōes. s. al-
legare nihil concludūt qd̄ em dī q̄
alimentum nutrit. put est substan-
tia quedaz. Respondet q̄ lic3 spēs

sacramētales nō sint substantia. ha-
bēt tñ virtutes substantie ut supra
tactū est. et ad fm̄ cūz dicit q̄ hō nu-
tritur ex eisdē ex quib⁹ est. dī q̄ spe-
cies sacramētales et si nō sint ea ex
quibus est corpus hoim constat tñ
q̄ mēs convertuntur ut dictū est h̄
ex terciā par. summe. q. lxxvij.

Probatio correlarij

Et p̄mo q̄ hec vñ cōsimiles speci-
es miraculose nō sunt a cōsecrāte su-
mende. Potanduz q̄ l3 in concilio
tolerano legīt. et habet de cōse. dis.
xij. p̄ latum. q̄ ille qui cōsecrat sem-
per debeat sumere. tñ i tali casu qñ
apparet species aliq̄ intractosa tūc
nō d3 sumere. nec efficitur p̄pterea
transgressor cōstitutionis ecclie tñ
quia leges extenduntur ad ea que
ut frequētius accidunt. tñ etiā qz in
tali casu sufficit spiritalis manda-
catio. Causa aut quare nō debet sic
sumi. ē qd̄ vsus sacmētū d3 materle
sacramētū correspōdere sicut ablu-
tio aque in baptismo exterior. cor-
respondet interiori. et qz corp⁹ xpī i
hoc sacramēto sub specie panis no-
bis p̄ponitur. iō vsus eius est p̄ mā-
ducatōnem Cum aut vbi in specie
xpīa vel in specie carnis cruentate
apparēs vel in simili specie nō ha-
beat rōnem cibi. iō non d3 sumi ab
eo cui apparet sic verū si ab alio vi-
deretur sub specie panis tūc ab illo
deb3 sumi. Si aut oibus cū tali spe-
cie apparet miraculosa tūc d3 cum
reliq̄is obseruari qd̄ etiā sit circa h̄
sacramētū miraculosum. Perū ta-
men aliqui dicunt q̄ ppter cōstitu-
tionem ecclie ne sacerdos sine sum-
ptione sacramētū remaneat tūc de-
bet aliam hostiam cōsecrare de nō-

no missam celebrando et sic illas su-
mere in casu vero quo scdo sibi ac-
cideret. Iterum dicitur attendere veri-
tatem dicitur quod sufficit ei spiritualis mandu-
catio ut dicitur. Et licet aliqui volebant
quod etiam in specie miraculosa posset su-
mi eo quod tunc maior devotio in sumen-
te excitaretur. **P**icitur **T**ho. quod maior
devotio excitatur ad venerandum non
autem ad manducandum quia non in spe-
cie ei ibi proponitur. Secunda pars quod licet
species miraculosa est frangibilis.
et comestibilis in potentia prius quia frac-
ctio fit per divisionem quantitatis et speci-
es hec in sua quantitate apparet.
Per hunc per declarationem notandum quod
apud antiquos circa hoc fuit mul-
tiplex opinio. loquendo etiam de quo-
libet alio altaris consueto sacramen-
to enim quidam dixerunt quod non erat in hoc
sacramento fractio secundum rei veritatem
sed solum secundum aspectum intuentium quod in-
falsum est quia cum hoc sacramentum sit
veritatis sensus non debet decipi cir-
ca ea quorum iudicium ad ipsum pertinet.
Inter que est fractio per quam ex uno fi-
unt multa que etiam videtur in libro de anima
sunt sensibilia communia. unde alij
dixerunt quod esset ibi vera fractio si-
ne subiecto et substantia existente quod
etiam sensui contradicit cum manife-
ste appareat in hoc sacramento aliquid
quantum prius unum existens po-
stea partitum in plures partes quod qui-
dam ostendit esse subiectum aliquod ta-
lis fractionis quod quidem cum non pos-
sit dici quod verum corpus christi sit subie-
ctum fractionis eo quod ipsum est incor-
ruptibile et impassibile. Item quia to-
tum sub qualibet parte relinquitur quia
fractio fit sicut in subiecto in quanti-
tate dimensiva panis sicut et alia ac-

cidentia ut supra tactum est. Ea est
autem que tacta sunt debent simili modo
intelligi de specie vini in calice si ipsa
verteretur in cruorem. sicut sepe legi-
tur factum fuisse. Et hec sufficiat quod
ad esse naturale huius miraculosi sa-
cramenti. Sed quo ad tertiam par-
tem opusculi in qua de esse miracu-
loso tractandum est.

Questio prima super esse miraculosum huius sacramenti

In quolibet sacramento miracu-
loso continetur verum christi corpus
per omnem modum sicut in quolibet
bet alio consueto altaris sacramento

Conclusio.

Et si idem existenti modus cor-
poris christi sit in quolibet sine mi-
raculoso sine consueto altaris sacra-
mento. non tamen idem intuenti mo-
dus circa miraculosas species est in-
videntis oculo.

Correlarium.

Duplici ex causa miraculose ap-
paritiones sunt in eucharistie sacra-
mento. unde intuentium oculis nul-
la ingerit prestigiosa deceptio.

Probatio conclusionis:
quo ad primam partem quod videlicet
idem sit modus existendi corporis
christi in quolibet sacramento mira-
culoso et consueto. non habet diffi-
cultatem si capimus consuetam spe-
ciem panis. quoniam sub ea conti-
neatur verum christi corpus sacramen-
taliter preposita fide. Patet autem
difficultatem de miraculosa specie.
an sub illa continueatur. quibusdam as-
serentibus quod non. alijs vero dubitan-
tibus et asserentibus nihil temere ef-
se diffiniendum sed diuino iudicio

De sacramento miraculoso

relinquendum put nouissime qdaz
theologus solo utiqz nomine doctor
qui in publico sermone nō veritus
fuit asserere nihil esse diffinienduz
sed deo relinquendum. In vez xpi
corpus sub tali contineretur specie
cuius doctrina qz nō tm huius diu-
nissimi sacramenti irreuerentiā qn-
tum z oim ecclesiaz in quibus con-
similes miraculose apparitiones vl'
facie vel indies fieri cernuntur ver-
gere potest oino tāqz hērica ē abijci-
enda. cum dubius in fide infidelis
est de here. dubius z utiqz ad illius
doctrinē modū q sub dubio relinq-
ret. An post plationez sacramenta-
lium verborum sub specie consue-
ta panis. veruz xpi corporis existe-
ret cedit tanqz infidelis z erronea
cū longe minus dubitandū sit sub
specie miraculosa vez xpi corp^o cō-
tineri qz sub specie panis i altari cō-
sueta. eo q hec miraculosa in fidi cō-
firmationē deuotōisqz augmentuz
vt in correlatio patebit a deo fideli-
bus ordinatur manifeste etiam di-
ctis sanctorū z doctorū de his deserē-
tium contrariet. quos sequendo di-
cimus qd cum hoc diuinissimū sa-
cramentum fuit sub specie pās cō-
sueta per qndam mulierem furtiue
subtrahitū z post plures dies vt rei
geste hystoria docet in hanc speciez
sanguineam miraculose cōuersum
que etiam miraculosa cōuersio ne-
cessario cōuersionē sacramentalem
habet presupponere cū nūqz sit mi-
raculosa nisi sacramentalis p ver-
ba sacramentalia in vera trāsubstā-
tiatōe. i. trāitus spēi panis in sbaz
xpi corpis pcesserit. ideo sub hac
specie cruoris seu cruentate carnis

vez xpi corpus quo ad asqz h spe-
cies durauerit oim ambiguitate p^o
posita sacramentaliter continetur z
idem iudicium de oim alio mira-
culoso sacramento habenduz ē vbi
cunqz in ecclesijs reservatur dēpto
sanguine miraculoso qui in certis
ecclesijs habetur qui etiam nō sa-
cramentalis s; liquor quidem miracu-
losus indicat eo qd ex certis ymagi-
nib⁹ pcussis fluxisse compertum est
sicut etiaz de lacte gloriosissime vir-
ginis marie indicat z in quibusdaz
ecclesijs reservatur. **Dez p secūda**
pre conclusionis z vt hec snia noti-
videatur carere debito fundamēto
recitanda sunt que ob stare his pos-
sent argumenta vt sic ex eorum so-
lutionibus clarioz habeatur intelle-
ctus. Regula generalis in hac ma-
teria habetur. q tam dū credendū
est corpus xpi esse sub hoc sacramē-
to qdū manet species. cum aut ex
apparitione carnis aut pueri desi-
nunt esse spēs sacramentales. videt^r
q tunc non sit amplius esse corpo-
ris xpi. Est aut hic responsio q i ta-
li apparitione interdum manet spe-
cies totaliter in seipsis. interdum ve-
ro soluz fm id qd est pncipale i eis
scz fm qritatem dimensiuā panis
z huius diuersitatis causa est h qd
scda pars conclusionis tangit. vide-
licet q nō idem intueudi mod⁹ cir-
ca miraculosas apparitiones est in-
videndum oculis. quia videlicet vni
videtur sub specie carnis aut pueri
alijs aut sub consueta specie panis
z tūc qū nulla fit immutatio ex p-
te specierum nec desinunt esse. Ad
etiam nec desinit esse corpus chris-
ti qd qualiter sit iam in scda conclusi-

one patebit etiam declarando illud
principale quod esse species ille sacramen-
tales habet in se. Posset ambigui-
tatem facere scilicet argumentum quod ubi-
que corpus Christi est vel est sub propria
specie vel sub specie sacramenti sed
quia tales apparitiones fiunt tunc ibi
non potest esse Christus sub propria specie
cum illud quod videtur sit interdum pua-
caro aut parvus puer. Christus autem totus
est in sacro et integer absque tali pua-
quantitate manifestum est etiam quod non
est ibi sub specie sacri que est species panis
et vini cum alia species miraculosa ap-
paret ergo nullo modo est ibi. Hic
iterum est ratio quod homini apparitio-
nibus non videtur species propria cor-
poris Christi. Sed species miraculose
formata vel in oculis intuentium vel
in istis sacralibus dimensionibus.
modo quo iterum inferius circa pri-
mam conclusionem declarabit. Est et
tertium argumentum quod dubitanti sus-
fragari potuisset si allegasset dubi-
tant autem sepe plures sine ratione.
dixisset enim corpus Christi incipit esse in
hoc sacro virtute verborum et sacrali
conuersionem. Et supra carnem et san-
guinem miraculose apparentes non
tendunt sacramentalia verba nec in
has species miraculosas conuersa
est corpus Christi cum sit sepe minoris
quantitatis ut dictum est ergo non
est ibi per aliquam conuersionem
verum corpus Christi. Respondet enim
quod licet per sacramentalia verba ipsa
conuersio facta fuit in has species
miraculosas tamen quia manent dime-
nsiones specierum sub quibus facta
fuit conuersio per sacramentalia ver-
ba ideo saluatur sicut conuersio et
sacramentalia verba ipsa et ipsum Christi

corpus verum. hec ex tertia parte sumi-
me ubi est quod non. lxxvj.

Probatio correlarij etiam
quo ad ambas partes primo quod hec
miraculosa apparitio duplici ex causa
fiat tangit Thomas in quarto scrip-
to sententiarum distinctione. x. et qua-
stione. In hoc sacramentum debe-
at sumi ubi est specie miraculosa cor-
pus Christi videtur tam in primo argu-
mento quod etiam in eius solutione ac
etiam ex precedenti ibidem questio-
ne paulo ante ubi queritur an vide-
atur in specie propria Christus quando ap-
paret in specie carnis vel pueri in al-
tari. argumento secundo in quibus ha-
betur quod propter fidei profectum et de-
uotionis argumentum talis mira-
culosa apparitio in hoc sacramentum
a deo ordinatur verum quod hoc in-
telligitur vel ad totam coetatem fi-
delium. ut dum hic apparet omni-
bus indifferenter et per annorum plu-
rima curricula sub specie cruentata
vel intelligitur quo ad aliquas in par-
ticulari personas ad certum tempus. quod
tunc vni vel aliquibus videtur in pro-
pria et consueta panis specie vel vini
vel apparet vni sub vna et alteri sub
altera et tunc solummodo ad illorum
particularium edificationem ordinatur.
Secunda vero pars correlarij quod oculis
intuentium nulla ingeritur pre-
stigiola deceptio patet quia licet non
videatur Christus per tales species
miraculosas cum huiusmodi speci-
es sepe ut patet solum formantur
in intuentium oculis nulla mutatio
facta ex parte sacramenti tamen hoc
non pertinet ad aliquam deceptio-
nem sicut accidit in magorum pre-
stigijs eo quod tales species diuinitus

De sacramento miraculoso

formantur in oculo videntis ad aliam quam veritatem figurandam ad hunc scilicet quod manifestetur verum corpus christi esse sub hoc sacramento sicut etiam christus absque deceptione apparuit discipulis in emaus. Unde Augustinus in libro de questionibus evangelij cum fictio nostra refertur ad aliquam significationem non est mendacium sed est figura veritatis.

Questio secunda.

¶ An sit idem modus miraculose apparitionis quando apparet sub specie pueri aut cruetate carnis seu agni vel alicuius crucifixi ymagis.

Conclusio.

¶ Et si triplex modus apparitionis in hoc eucharistie sacramento tangitur duo tamen tanquam veri et catholice a doctoribus acceptantur.

Correlarium.

¶ Modus apparitionis qui in hoc sacramento miraculoso continetur est quod species hec sanguinea in quantitate dimensionis panis conservatur.

¶ Probatio conclusionis super triplicem modum apparitionis quem diversi diversimode opinati sunt in hoc consistit quod quidem dixerunt quando talis apparitio carnis aut sanguinis aut pueri appareret quod tunc nulla esset immutatio facta ex parte carnis aut sanguinis vel corporis christi sed tota immutatio esset ex parte videntium quorum oculi sic immutarentur per aliquas species similes carni aut sanguini vel ymagini que etiam species educerentur ex thesauro specierum scilicet memoria intellectiva ad poten-

tiam visivam ministerio angelorum. Et hec quidem opinio licet habeat veritatem in certis apparitionibus factis et de quibus in diversis legum codicibus. tamen in hoc nostro sacramento miraculoso stare non potest ut in correlario prebit. Alij vero dicebant quod talis apparitio non fiebat per talem immutationem potentie visive modo quo factum est. sed fieret per solam speciem ab extra existentem videlicet ab ipso christo extra sacramentum existens. Unde consequenter etiam dicebant quod ipsa species carnis aut sanguinis semper pueri esset vera et propria species corporis christi et cum alijs obijcebat. quod tunc sola pars carnis christi aut sanguinis et non totus christus videretur quod esset contra veritatem sacramenti. Ad hoc respondebant quod per hoc nihil derogaretur eo quod in potestate corporis gloriosi est quod videatur ab oculo non glorificato vel secundum totum vel secundum partem et ineffigie propria vel aliena. Sed hec opinio etiam a doctoribus refutatur. Primo per hoc quod corpus christi non potest in propria specie videri nisi in uno loco in quo scilicet dimensionaliter et quantitative continetur per quem videlicet modum solummodo videtur et veneratur in celis. unde non potest sic videri et tris sub sacro. Item videmus quod quando christus in corpore glorioso apparuit tunc et cum voluit propria appropinquavit disputavit. sic etiam. Unde. vult. dicit quod christus ab eorum oculis evanuit. Item sepe a pluribus in prexide referatur fuisse quod omnia de vero christi corpore asserere nephas esset. unde apparet quod hic modus apparitionis rationabiliter a doctoribus merito refutatur. Item primo ut infra prebit in aliquibus apparitio

nibus sustineatur. Unde est et tertius modus multum rationabilis et securus quod videlicet manentibus omnibus quantitatibus que prius fuerunt in specie panis. sit miraculose quedam immutatio circa alia accidentia. puta figuras. si apparet ymago aliqua vel colores si apparet species carnis aut sanguis. Et si quis obiceret quod tunc sensus deciperet in iudicando quod deceptus non sit in sacro veritatis super hoc rursus fuit supra. Primus ergo modus et sic tertius apparitionis a doctoribus acceptatur. Secundo reprobari deseruit etiam per tertio modo apparitionis declaratio tacta in prima parte opusculi scilicet quod ubi de esse sacramentali huius miraculosi sacramenti agitur contra tertiam partem in probatione conclusionis videtur enim esse verbum a obscura in eo qui visum et intellectum terminorum non habet. Et enim quantitas dimensionum ipsa superficies in longum et latum extensa que in hoc sacro est videtur ad modum crucis seu denarii et cum super hanc quantitatem fuerit a principio ante et post consecrationem fundatur color quidem albus panis decocti qui nominatur vulgari nomine hostia parva que exhibetur ad concedendum populum et super hunc colorem fundatur quidem sapor et odor panis. Ideo iam simplices possunt intelligere quod prima quantitas id est superficies que fuit in colore albo est divina virtute mutata in colorem rubrum seu sanguineum manentibus alijs accidentibus. ut sunt sapor potus odor et spectata figura et hec sufficienter.

Probatio correlarii per ex precedentibus

Questio tertia super modum videndi quo a sanctis in patria videtur Christus sub sacramento.

¶ An oculus glorificatus in celo empirico possit videre modum existentis corporis Christi in hoc sacro.

Conclusio.

¶ In nullo corporali oculo etiam glorificato potest videri ex vi glorie. Modus essendi corporis Christi in hoc sacro licet oculis Christi hoc ipsum videatur. prout est in sacramento.

Correlarium.

¶ Virgo beatissima et si corporali oculo modum essendi corporis sui filij ex natura glorie non intueretur virtute tantum divina corporali et intellectuali clara visione ad cognoscendum cuncta mysteria huius sacri supgraditur.

¶ Probatio conclusionis quo ad primam partem quod a nullo corporali oculo etiam glorificato. Videtur primo quod corpus est visibile per suam accidentia puta per colorem qui est obiectum visus et videtur quoniam ipse color immutat medium sicut apud nos est medium aeris per quod medium deferret species visibilis ad pupillam oculi cui imponitur. cum autem accidentia corporis Christi. ut sunt color et splendor glorie longitudo latitudo corporis sunt quidem in hoc sacramento non ut existunt in celo extensive et quantitative. sed solum intensive et substantialiter eo quod sunt in hoc sacramento mediante substantia. in celo autem substantia mediante quantitate ideo in celo videtur in propria substantia et quantitate etiam oculo corporali a sanctis qui habent corpora tam glorificata. Iuxta illud ysa. xxxiiij. regem in decore

De sacramento miraculoso

suo videbūt. put autē ipse xps p̄tinet
in sacramento cū ipm corpus xpi n̄
habet habitudinē. i. naturalē dispo
sitionē ad mediū qđ requiritur ad
visionem corpalem mediantibus
pprijs accidentibus s̄ solum medi
antibus speciebus sacramentalib⁹
ideo vt sic videre non p̄nt. Probat
etiam scđo qđ cum substantia rei non
potest videri oculo corpali. s̄ soluz
intellectuali. Iuxta qđ etiam p̄bus
dicit. iij. de anima. obiectum intelle
ctus est qđ qđ est et corp⁹ xpi ē in h̄
sacramento per modum substantie
vt supra tactus est. ideo a nullo cor
porali oculo neq; in via neq; in pa
tr̄ia ex vi glorie videri p̄t nec mo
ueat quēq; qđ ex vi glorie qđ ocu
lus dicitur glorificatus. qđ ipassibil
clarus subtilis et agilis qđ non facit
aliqđ inuisibile fm se videri corpa
li visu cum nec diuina eēntia oculo
glorificato s̄ solum oculo mētis in
tuetur. Et si queritur. An diuina vir
tute possit videri oculus glorificat⁹
ipm esse xpi corpus in hoc sacramē
to. R̄ndetur qđ sic s̄ tunc hec visio
erit ex vi miraculi non ex vi glorie
et potius intellectualis q̄ corporalis.
Secunda pars conclusiōis qđ ocu
lus xpi hunc ipm modum essendi
videat. verum est prout est in sacra
mento sicut enī videt seipm in sa
cramento et hoc p̄tinet potius ad in
tellectum. Vnde etiam si ocul⁹ xpi
esset extra spēs sacramentales vt ab
extra existunt alioz sanctorum ocu
li non viderēt substantiam suam in
tra speciem ex natura glorie nisi mi
raculose. Hec ex dictis Tho. in suo
quarto sūm̄ dist. x. i. qōne An ocu
lus glorificatus possit videre ipsuz

vez corpus xpi sub speciebus existēs
in solutiōe p̄mit argumenti et in t̄tia
pte sūme. q. lxxvj. in quibus plura
alia notabilia lector inueniet q̄ bre
uitatis cā obmissantur.

Probatio correlarij super
cognitiōē beatissime virginis marie
erga mysteria hui⁹ sacramenti plu
rimum dependet quo ad primā suā
prem ex p̄cedente sua conclusiōe
ex natura ei⁹ glorie. i. ex natura occu
li et corporis glorificati. non pertingit
oculus ad cognitiōē substantie xpi
corporis qđ solo intellectu cuius pp̄te
obiectum existit cōprehendit. Vñ
nec sup̄ modum essendi in hoc sa
cramento qui soli deo cognitus est tā
q̄ ab eo opatus. Visio corporalis
eius se extendit et qđ dī soli deo co
gnitus intelligitur fm se absq; parti
cipatiōe qđ vbi ab aliquo alio intel
lectu cognoscitur. hoc est fm parti
cipatam claritatez diuini intellect⁹
in qua p̄ticipatiōe quia intellectus
beatissime virginis omnem angelū
cum et humanum transgredit̄ intel
lectum. de m̄pio xpo. Ideo etiam cū
cā mysteria sacramenti clariōr mō
intuetur intellectuali et corporali co
gnitiōe. Ita tamen qđ corporali in
tuetur non ex vi glorie. s̄ ex natura
miraculi. id est ex speciali dispensa
tiōe qua virtus diuinā vim glorie
potest fortificare et eleuare ad p̄gno
scendum speciali lumine ad id ad
qđ virtus glorie non se potest exten
dere licet talis visio fm aliq̄s nō cē
setur tunc pure corporalis s̄ potius
intellectualis.

Questio quarta super mo
dum vidēdi quo ab angelis

bonis et malis intuetur.

In angelus bonus siue malus possit videre corpus christi sub sacro aut an comprehendit modum essendi ab intellectu humano.

Conclusio

Angeli siue boni siue mali non vident naturaliter cognitione corporis christi in sacro. Id est beatifica visio est perspicacissima tunc videant modum eius essendi per cognitionem in verbo angelis bonis.

Correlarium.

Sic intellectus viatoris nec videre aut comprehendere potest modum essendi corporis christi in sacro. Ita nec demonis intellectus. Id est credat et contemnat ut videtur per villo modum.

Probatio conclusionis quo ad primam partem videlicet quod intellectus creaturalis quod angeli naturaliter cognitione non possit videre corpus christi in sacro. Probat et capiendum videtur per octo intellectuales. ad similitudinem oculi corporalis quod visio corporali angelus nihil videt. quod si corpus assumat non tamen per illud videt cum sit aereum et non coniungit ut forma substantialis est. Unde manet in ipso angelo solummodo visio intellectualis. et quod hec visio dicitur naturalis. quando videt per spiritum innatas. et ea quod naturaliter cognitione intelligit per sacram autem eucharistie est de mysteriis fidei quod dicitur esse abscondita a seculis in deo. ad Ephesios. iij. unde et sunt supra naturalem cognitionem angelorum sic et hominum. Id est naturaliter cognitione non vident angeli corpus christi sub sacro. sed quod vident beatifica visio est ea ratio quod cum visio succedit fidei et fides credit corpus christi esse sub sacro. Id est oportet ut de illo modo essendi habeant in pa-

tria plena cognitionem tam aie quam angelus beatus. Unde Gregorius. quod est quod non vident quod vident omnia vident. et quod angeli vident omnia vident. Iuxta illud Matthei. xviij. angeli eorum spiritus vident faciem patris etc. et homines erunt sicut angeli in celo etiam iuxta finem saluatoris ideo tamen angeli quod aie tale habent cognitionem perspicacissimam. Unde etiam quod sepe dicitur corpus christi non esse visibile sub sacro intelligendum est de visione corporali seu naturali angelorum. non autem intellectuali glorie. Ex quibus omnibus concluditur quod si quis obijcere vellet angelos non videre eo quod plures sancti maiores angelis in gloria sunt. ut habet per gloriam. i. Cor. v. super illud angelos iudicabimus non possunt videre oculo glorificato corpus christi in sacro quare nec angeli. Propter quod obiectio nulla quod loquimur de visione intellectuali glorie in qua scilicet cum angelus iam videt corpus christi in sacro quibus non corporali in qua cum angelis non concant.

Probatio correlarii quo ad primam partem videlicet intellectus viatoris nec videre nec comprehendere potest modum essendi corporis christi in sacro. patet quod illa tamen intellectus noster videre dicitur proprie loquendo quorum essentie ei repugnant siue lumine naturali siue lumine gratie aut glorie. et quod naturalis nostra cognitio intellectualis oculi habet a sensu. id est de anima. nihil est in intellectu quod prius fuerit in sensu. Ideo intellectus viatoris nullo modo hoc videre potest et multominus comprehendere. quod aliquid videtur quod non comprehendit sicut essentia divina a beatis in patria videtur et non comprehenditur quod non per omnem modum cognoscit

De sacramento miraculoso

cur quo cognoscibilis est sic enim se-
ipsum deus intelligit. **I**n autem per lu-
men gratie intellectus videre posset
viatoris. hoc alterius est speculatio
nis. cum solum de hoc certi sumus quod
lumen glorie videre potest intelle-
ctus viatoris cum hoc lumen etiam
quibusdam viatoribus concessum
fuit. licet solum per modum transe-
untis ut moysi et paulo qui in hac vita
positi viderunt divinam essentiam. ut
Augustinus tangit in libro de vidē-
do deum. Tangunt et alia ratione a Tho.
in suo scripto quarti distincti. x. in questione
In comprehendendi possit intellectus
viatoris. cur talis intellectus se ipsum
videre non potest. **S**ecunda pars corre-
larij videlicet quod nec demonis intel-
lectus hoc ipsum videre potest patet
per eundem Thomam. in tertia parte summe
questione. lxxvj. in questione septima
ubi querit an corpus christi potest esse in
hoc sacramento possit videri ab ali-
quo oculo saltem scripto. ubi dicitur
in pe. quoniam circa finem quod nec intel-
lectus angelicus secundum sua naturalia
sufficit ad hoc intueendum. **N**on de-
mones non possunt videre per intellectum
christum in hoc sacramento nisi per fidem cui
non voluntarie assentiunt. sed ad ea
signorum evidentia convincuntur
putat dicitur Iaco. ij. demones credunt et
contristentur. **E**t hec sufficiant pro
simplici claraque intelligentia. **P**rius
divinissimi eucharistie sacramenti
et cuiuscunque alterius miraculosi.
verum licet in hoc opusculo tactus
sit quod forma miraculosa que appa-
ret in aliquo sacramento non sit pro-
pria forma dominici corporis fate-
or hoc ipsum sensitisse secundum sanctum Thomam.
et communioem viam theologorum.

ut patuit tamen via Alexan d ales
in quarta parte questione. liij. arif.
liij. aliter quod absque fidei periculo opo-
nari potest. **Q**ualiter autem de ipso
miraculoso sacramento predicandum
sit populo patet in sermonibus de-
super collectis in laudem nostri sal-
uatoris cui honor sit et gloria per eter-
na secula Amen.

ExPLICIT opus prefati
inquisitionis super ma-
teriam sacramenti mi-
raculosi.

Conpusculū declarās q̄dū
sub sp̄ibus sacralibus durat
eucharistie sacm̄ furtive sub
tractū aut alias neglectū col
lectū per prefatū fr̄m Hein
ricū In stitoris sacre pagine
p̄fessorē ac ecclesie salczbur
gen. lctōrē ordis p̄dicatorū.

Postulat a me charitas. **P.**
R. q̄d ne sentiendū de eucha
ristie sacro q̄ ad eius sub spe
ciebus sacralib⁹ duratōz sit ⁊ preci
pue in casu vbi p̄ negligentiam ali
quā imutari in varias q̄litates aut
q̄titates ip̄as sp̄es sacrales cōtinge
ret cū generalis q̄dā snia tanq̄ p̄ re
gula generali sonare censetur. **Q̄**
cessante sp̄e cessat sacm̄. **De**z cum
nouerim casuz q̄ ndā in alimante p̄
ribus contigisse. **C**onsilezq̄ indies
nemo dubitat posse vbi furtive sub
lato ip̄o diuinissimo sacro cūz sacra
rio in q̄ reconditū fuerat positūq̄ p̄
larronē in locis cāpestribus. **Q̄**um
post annos plures reptū a cāb̄ fuis
set idē sacrariū ip̄is sp̄ib⁹ sacralib⁹
consumptis aut in liq̄dā m̄az reda
ctis q̄d in ea resentiendū sit cū p̄di
ctā a vobis regula obiecta discussio
nī vtrūq̄ dignū iudicat alicui ⁊ hoc q̄
in sacro miraculoso dū sepe forma
carnis aut cruoris seu etiā ymago
pueri in hostia altaris appet. **C**um
⁊ ibi cōsuetā sp̄es p̄tis cessat. an eti
am sacm̄ cessare credendū sit p̄ut
q̄dem dogmatizare p̄sumperunt.
Super his ergo duobus casibus q̄
lirer ip̄a regula locū hēat breuiter ex
doctoz sententijs in fidei cōfirmari
onē ac v̄ri nois excellēte p̄peruati.

onem ⁊ p̄hemē mēorā diuina opt
tulante gr̄a p̄stringam assignando
super primā octo p̄positiones cum
suis documentis ⁊ totidem super
scōm.

Conclusiones octo decla
rantes veritatē sacri circa al
teratōz sp̄erū sacralium.

Conclusio prima.

Cum definit esse corpus xp̄i sub
sp̄e sacrali panis q̄n sub alteratōne
coloris aut saporis seu aliorū acci
dētū nō p̄t saluari si ibi adesset na
tura panis.

Conclusio secunda.

Quia accētū eodē mō aguntur ⁊
patiunt̄ sic si essent in subiecto ⁊ na
tura panis. **I**deo illis actōib⁹ passio
nibusq̄ cessantibus vitas cessat sub
tali sp̄e sacrali xp̄i corpis.

Conclusio tertia.

Qui ad corruptōz accētum desi
nit esse corpus xp̄i sub sp̄e sacramē
tali panis tunc subiectuz illorū acci
dentium existunt ip̄e dīensiones
q̄titative hostie sacralis.

Conclusio quarta.

Dimētio q̄titatiua hostie sacmē
talis solūmō sine subiecto existit si
ue veritas xp̄i corpis sub sp̄e sacra
mentali seruat aut ab esse intendit.

Conclusio quinta.

Manēte q̄titate hostie nō videt̄
possibile vt qualitas incompassibilis
nature panis si adesset ad desitōez
xp̄i corpis inducat licet manēte q̄li
tate ip̄a quantitas p̄ diuisionē sepe
deperditur.

Conclusio sexta.

Qualitatiuas sūt ⁊ quātitatiuas

De duratōe sacramēti

trāsmutatōnes extremas in spēbus
sacralibus optet fieri. si veritas xpī
corpīs a spēbus sacralib⁹ dz separi.

Conclusio septima.

Qua natura panis secū ppatitur
gradū sepe magne būdītatis vt pa
nis intrinsecus demonstrat. iō lique
factio spēx sacraliū remanente debi
ta dispositōe vtriusq; accidentis ve
ritatē eucharistie sp̄ reseruat.

Conclusio octaua:

Et si xp̄s in naturali iam ⁊ glori
ficata sua būdītate neq; innatas
aut etiā illatas dolorosas conume
lias sustinere possit a iudeis tū i pa
tauta ⁊ alibi sepe illatis cōtūmelijs
primo sub sacramento ⁊ demū ⁊ vt
regnantem in celo affecerunt.

Declaratōnes secūtur p missarum conclusionum.

Prima conclusio q̄ ad duas ei⁹
partes declarant. Nam p̄io q̄ tūc
desinat eē corpus xpī sub spē p̄is
qū accidētia panis sic annihilāt q̄
nō pōt sub eis naturalit̄ stare ⁊ ma
nere natura seu substantia panis si
ibi adesset. Probat auct̄ ⁊ rōe. Pā
tho. i. iij. p. sume. q. xxiij. ar. iij. Qd
cū corp⁹ xpī ⁊ sanguis ei⁹ succedant
in h̄ sacro sube p̄is ⁊ vini. si fiat ta
lis imutatio ex pte accūtū q̄ nō suf
fecisset ad corruptōz p̄is ⁊ vini p
pter talē imutadēz. Non desinunt
corpus ⁊ sanguis xpī eē sub sacmē
to. ergo per oppositū vbi talis im
mutatio accidit ad destructōz sube
p̄is. Desinit ēē p̄ntiā xpī corporis
Rō etiā ex dictis thome elicīt. Maz
si q̄ritur tale iudiciū sup desirōz
corpīs xpī sumendūz est ex destru
ctōe sube p̄is ⁊ nō alicui⁹ accūtū a

doctorib⁹ p regula ē traditāz certe
nullā subesse rōz aliā cernimus nisi
ip̄am sacralē cōuersionē q̄ cū sit q̄
dā trāsubatio. i. transitus vni⁹ sube
scz p̄is i subam xpī corpīs. Iō etiā
illi⁹ absentia vlt p̄ntiā si nisi ex amo
tione vel p̄ntiā sube p̄is iudicam⁹
Est ⁊ alia rō qd cum de lege dei ille
spēs sint ordinate ad sacralē p̄ntiā
xpī corpīs ⁊ sanguis facta p̄ntiā
trāsubatione. Ideo ex eadē lege de
bent iudicare abntiā vlt p̄ntiā corpīs
xpī. **M**h̄ beinric⁹ de Gādano i suo
qōlibeto. q. qz in cōsecratōe nō ē fa
ctū corpīs xpī p̄is illis spēb⁹ per i
ntrinsēcā mutatōz sui. s̄ factū fuit eis
p̄is p panis cōuersionē qui p̄ntiā
fuit sub istis spēbus aū cōuersionē
in corpus xpī. Igit̄ istis spēb⁹ nō ex
istentibus corpus xpī etiāz sine sui
intrinsēcā mutatōe desinit eē ibi scz
in illo situ in quo prius fuerunt ille
spēs ⁊ manet in celo solū aut etiā
alibi sub sacramento.

Scda pars cōclusiōis.

Scda ps cōclōis. seq̄t ex prima
qz. n. suba p̄is trāsmut p trāsubati
onē. Iō bñ dī in p̄clōne si ibi adēet
suple suba p̄is cū illa spēt altatōe
vñ **S**cor⁹ i suo q̄rto. dist. xij. hāc ma
teriā ptractās dīc corp⁹ xpī māet s̄
istis spēb⁹ cū omī trāsmutatōne vbi
nō introducīt aliqō icōpassibile pa
nī si esset ibi. **P**er p̄is q̄ vel libro
rū copiā nō hñt vel si hñt fastidiosū
tū affectū legēdi p̄ librorū multipli
citate p̄cipiūt. **S**ūt aliq̄ documēta
ad p̄missorū q̄rundaz t̄miorū intelli
gentiā ponēda p̄ sup t̄minū trāsub
stantiationis qd vīcz sic trāsubstan
tiatio ⁊ cur talivrit̄ doctores t̄mio.

Est autem transsubstantia
Declaratur tio fm **Seco.** i suo q̄rto dist. xi. trāsi.
qd sic trans tio talis sbe i totā sbam. ita q̄ ē sbe
substantiatio. totalr definitis trāsiuo seu conuer
sio in sbam totalr ex ea incipientez.

Potā q̄uo
differt trāsi
substantiatio
a q̄libet trāsi
mutatione
naturalī.

Cur autē tali terminio vtūt doctores
z nō tmio trāsmutatiois. **Est** rō qd
transsubstantiatio plurimū differt
ab alijs trāsmutatioib⁹ naturalib⁹.
Prō qd in q̄libet trāsmutatioe nāli
manet idē subiectū cōe vtriqz tmio
a q̄ z ad quē vt eadē mātia. **Prō**
manet in genito q̄ finit in corruptio
zē. de alijs. s. in illa v̄sione nihil de
subiecto manet cōe in viroqz tmio
p̄uersionis s. tota sba panis tā q̄ ad
materiā q̄ q̄ ad formā transsubstan
tialē transiit in corpus xpī.

Secō qz illud in qd panis p̄uertit
i. corp⁹ xpī i nullo auget nec minuit
Tertio qz nūq̄ i alijs mutationib⁹
desinit sba p̄posita nisi etiā aliq̄d ac
cidens e⁹ corrupat. sic non p̄t corru
pi ignis nec naturaliter desinere eē
nisi in eo desinat color fm gradū su
um. Ita in alijs videmus eē. in hac
autē v̄sioe tota sba panis transiit tū
oia accidentia manent.

Secōm documentū qd ex p̄
missa dēclaratioe seq̄r multiplex re
sponsio ad p̄les q̄ōnes. **Paz** si que
rit. An si p̄secratioz sba panis pos
sit manere l3 pcedat ab oib⁹ q̄ non
maneat. **Tu** dic q̄ l3 opio q̄rundaz
b̄asserit q̄ sba p̄tis remanet p̄ con
secratioez p̄denat tū vt hērica eo q̄
ē v̄ verbū xpī instituentis sac̄z. vbi
Matth. xxvi. Hoc ē corp⁹ meū z nō
dixit hic est corpus meum. sed hoc
est. si autem sba panis maneret ve
ri⁹ ocm fuisse h̄ ē corp⁹ meū q̄ h̄ est
corp⁹ zē. **Pū** ē seq̄r qd ē ipossibilis

z icōueniēs. **Pū** tbo. i suo q̄rto dist.
xi. l3 scōr⁹ p̄ eodē reputat siue dicat
h̄ v̄l h̄. z q̄ n̄ sit reputāda hērica opi
nio ex tali rōe. s. sua obiectio paruz
valet eo q̄ nūq̄ possit p̄bare qd nō
sit v̄lor opio h̄ ē q̄ h̄ ē ex v̄bo xpī i
stip̄et sac̄z sup qd. s. tbo. se fūdat.

Ad idē si q̄rit an sba p̄tis annihī
lat i illa p̄uersione cū nō p̄t transire i
augmētū corpis xpī. **Tu** dic q̄ nec
annihīlat nec corrupit aut resoluit
i mām p̄mā. s. p̄uertit i corp⁹ xpī si
ne augmēto corpis xpī. **Ad** qz tmio
n⁹ ad quē ip̄i annihilatiois ē purz ni
hil. s. tmio trāsubstantiatiois n̄ ē purz ni
hil s. ē ip̄m corp⁹ xpī i qd trāsubat
p̄tis. Et si tu dicis tū negat eē p̄tis
in tmio ad quē. **Tu** dic q̄ l3 negatō
p̄tis tmiet in tmio ad quē tū ille
tmio ad quē trāsubstantiatiois nō ē
purz nihil. sic fit i naturali annihilati
one. **Trē** v̄t diuina i miraculoz opa
tioib⁹ nō consuevit creaturas anni
hilare sed decorare.

Secōda cōclusio q̄ videlicet
accētia p̄tis eodē mō agūt z partit
tur sic si eēnt in subiecto z nā p̄tis
z qd illi cessantibus v̄itas cessat xpī
corpis. **Declarat** p̄ tria documenta
Primū elicit p̄mittēdo nūez acci
dētū veroz q̄ p̄nt agē z pati z que
necio h̄nt corrupti vt desinat eē cor
p⁹ xpī. Et s. h̄. p̄ color alb⁹ ex pane
triticeo z aq̄ elem̄tari coagulat⁹ seu
etiā coct⁹. qz i viroqz possit p̄fici. eo
q̄ fūat nāz p̄tis z xp̄s i p̄ae triticeo
p̄fecit se tali ḡno p̄parit. **Pū** ex pa
ne spelte filigis ordēi v̄l auene sicut
nihil p̄fici ita nihil corrupet super
v̄itatē xpī corpis. Sūt z alia accide
tia vt sapor siccitas v̄l hūiditas p̄
derolitas seu extensio z figura rati.

De duratōe sacramēti

tas et densitas. hec inq̃ oīa hnt cor-
rumpi ad desitionem corpis xpi.

¶ Quo stante tā p scōo documen-
to defuit q̃ accntia eodē mō agunt
et patiunt post videlicet psecratōne
sic aū dū erant in xpīa naturā et sb-
lecto panis patet veritas de triplici
actōe. cū em pnt immutare tam sen-
sū vī⁹ q̃ etīa tactū et gustū vt vbi vi-
demur tanguntur sumunt species
et accntia panis. et fz p̃m. iij. de aīa
per b̃ aliqd sensit q̃ et⁹ sensus a sen-
sibili immutat talis mutatio fit a re
sensibili et dum ipm agit in suū ob-
lectū dī q̃ hec actio est causata i spē
panis demū causant et alias actōes
inq̃tū videlicet ad ad sensum vide-
ri pnt ex spēbus sacramentalibus
aliquid generari vel cineres si cōbu-
rantur vel vermes. si putrescant vel
pulueres si conterantur q̃ qualiter
fiunt in sequenti documento p̃tēbit. nō
em poterit stare veritas corpis xpi
sub huiusmodi actionibus.

¶ Tertio causant et alias actōes vt
sūt nutritio vel etīa inebriatio. De q̃
b̃ ap̃ls. loq̃tur. j. Cor. xj. alius qdā
esurit. alius aut ebrius est. vbi dicit
glosa q̃ nōt illos q̃ post celebratōes
sacri mysterij et consecratōne p̃ais
aut vini suas oblatōes vendicabāt
et alijs nō cōcantes soli sumebant.
Ita vt inde etīa inebriarentur his
sic pmissis de spē sac̃allum actio-
nibus q̃lit tū fieri pnt cum ipse spēs
sint accntia sine subiecto.

¶ Batur tertium documentū
p̃ā q̃ nō possum negare p̃suppo-
sita fide ipa accntia manē sine subie-
cto q̃ p̃t hēbant i natura panis aū
pueritōz eo q̃ ipa natura ṽsa est in
corp̃ xpi. et ipa accntia retinet suas

actōes naturales ad imbrādū exte-
riora corpa q̃ ad vīsum gustū tactū
vt d̃ de primis actōibus tactum est.
sola difficultas stat in illo q̃ cū sint
illa accntia fōze imatiales eo q̃ eoz
materia ṽsa est p consecrationem.
Quo pnt materiales actiones et im-
mutationes causare cum p̃bs dicit
ij. phis. **¶** Formez qualitates q̃ sūt
in ipā fiunt a formis q̃ sūt i mat̃ia.

¶ Pro q̃ notandū qd q̃ vnūq̃q̃
agens agit inq̃tū est ens cū actōes
sint supposito. id etīa vnūq̃q̃ sic
se h̃z adesse. Ita ad agere et q̃ si pos-
sum negare spēs sac̃ales cū videa-
mus et sentimus ea ad sensum etīa
nō possumus eoz actiones ne-
gare. habent ergo agere ex illo esse
qd̃ prius habebant ante conuersio-
nem substantie. Et cum queritur.
Pnde habeant tale esse sine subie-
cto a natura vel a seipsis. **¶** Dicitur q̃
illa virtus que subiectum conuertit
in christi corpus ṽpore dīnina etīa
dedit accidentibus vt habeant esse
sine subiecto et cum hoc q̃ habeant
idem esse quod prius habebant
in subiecto. **¶** Pnde obiecto solut-
tur quia licet qualitates materiales
fiunt a formis materialibus. Hoc
tamen hic nō negatur. ymo conce-
ditur eo q̃ qualitates et mutationes
circa sensus exteriores fiunt a for-
mis que fm esse assimilātur formis
que sunt in materia et hoc pro decla-
ratione primarum actionum.

¶ Sed quo ad secundas acti-
ones que esse possunt in cineres vt
vermes et. **¶** Per generationem pa-
titur hoc difficultatē ex eo q̃ mani-
festum est q̃ ex corpe et sanguine xpi
nihil possit generari cum sint in cor

ruptibiles. Et si dicatur q ex specie
bus sacramentalibus generantur.
Pociter hz difficultatem cum id
qd generatur puta vms e qda suba
corporea hns secu sua accitla z cuz
ipa sps pns sit accidens generaret
ex accidenti sba. ymo ex vno duo. f.
sba z accidens. **P**ri ddm obmissis
plurimoz doctoz dictis qui varijs
medijs ondē voluerūt quo ex acci-
dentibz pnt generari s dicta qbus-
dam asserentibz q ex aere circūsta-
te ipas sps generaret. alijs q ex ip-
sa sba pns aut vini q rediret in ipsa
corruptōe spsz. Alijs itez q de nouo
crearet subam aliquā in vltio
instati corruptōis vbi cessat corpus
xpi z h opiniois v eē scot⁹ vel q
prior mā redeat ex miraclo que ta-
mē opio lz stare possit qz tñ nō videt
rōnab⁹ eo q sub alia rōe possit tradi-
mod⁹ quo generari pnt z sp ponēda
sunt pauciora miracula. qzū possi-
bile ē cū signa infidelibz nō fidelibz
intra aplm dant. ymo nec rōnablr
vī dici q miraculose aliqd accidat i
h sacro nisi q ex ipa psecratōe neces-
sario sequit⁹ vt vīz idē corp⁹ conti-
neat qd traxit de vgie z q cū sua to-
ta qtitate nō tñ qtitatiue z q vnuz
in pluribz locis zc. De alijs que ab
eccia ad credēdū fidelibz pponunt⁹
z nō pponit nec ex psecratōe nēcio
seqt⁹ q i vltio instati corruptōis vbi
corp⁹ xpi cessat q tūc suba noua cre-
et aut q prior redeat. **I**do fm tho.
in tertia pte. q. lxxvij. ar. v. in cor. qd
nis dī q sicut in ipa consecratōe da-
tur nō spēi albe nec sapor nec siccita-
tati aut ponderositati vel etiā rarita-
ti vel densitati sed tñ extensioni seu
quantitati dimensiuē. panis z vini

vt sit primum subiectū oim aliorū
accidentū q enūerata sunt vt in se-
quēti pōne deducet qd qdes. f. su-
stetare qz ē xpiū materie. ita etiam
ex psequēti dat ipi qtitati dimēsiue
ome illō qd ad mām pertinet. Et sic
sequit⁹ q qdqd possit generari ex ip-
sa mā pns si adesset totū pnt genera-
ri ex pdicta qtitate dimēsiua panis
vl vini nō qdē nouo miraclo sed ex
vl miraculi prius facti in cōuersiōe
ad qd em valeret miraculū nouum
ad generationē vermis.

Cum ergo dicitur vt supra
qd hz difficultatē q ex accitū dz ge-
nerari substantia seu duo ex vno. Re-
spondetur q qz qtitas dimēsiua pa-
nis z vini retinet xpiā naturā z mi-
raculose vini z ppetatē substantie
ex vi cōuersiōis. **I**deo pōt tran-
sire in vtrūqz. i. in subam z dimēsi-
onē alteri⁹ vbi desinit esse pntia cor-
poris xpi z sanguis z tñ de secundis
actionibus. **Q**uo ad actōes q sunt
nutrire ad sustentatōz vel ad supflui-
tatem nutriti. he actōes nō habēt
difficultatē pcedente conclusiōe bñ
intellecta. qz em fm pñm. ij. de ania
Cibus nutriti cum conuertitur in
substantiam nutriti z declaratum
est supra q species sacramentales
possunt conuerti in substantias ali-
quā que ex eis generantur dum des-
nit esse corpus xpi sub eis. **I**do eri-
am per eādem rationem sicut pnt
conuerti in cineres vel vermes. pos-
sunt etiā conuerti in substantias nu-
triti. ita q homo diu sustentare pos-
sit qui magna quātitate sumeret ho-
stias z vinum consecratū. **N**on er-
valet opio illoz q dicūt q nō ve nu-
trūt solum reficiunt z cōfortant

De duratōe sacramēti

quadam sensuū imutatioe sicut homo confortatur ex odore vini. talis em̄ resectio nō dū sufficit hōi siml̄ non potest stare qđ qđam dicunt qđ nutriunt̄ ppter formam substantialem̄ que non remanet vt sepe tactus est nec etiā annihilata redit qđ non eēt eadē nec de nouo creatur alis cum per nullum nouū miraculū talem nutritionē fieri opōner. Ex om̄nibus igitur iam discussis patēt varij modi desitionis corp̄is xp̄i sub specie sacramentali vbi scđe et tertiē actiōes speculantur et precipue ad nostrum ppositum vbi in p̄xide inueniētur cineres aut vermes seu pulueres tunc omnino abesset presentia corp̄is xp̄i et desinit esse. de p̄missis autē actionibus qñ cessant aut vt sub eis habeat cessare dñscū corpus ē facile conelusione que seq̄t intelligendus.

Conclusio tertia.

Pbi ad corruptionem accidentium desinit esse corpus xp̄i sub specie panis tunc subiectum illoꝝ accidentium existunt ipe dimensiones q̄titate sacrales.

Probatur cōclusio quo ad ambas partes et precipue **P**rima p̄ tria documenta et hoc ppter p̄cedentem conelusionem scđam in qua de actione et passione primarum qualitatum vt sunt color et sapor siccitas vel humiditas et c. Et qđ de actōe nō aut de passione seu corruptōe earū qualitatum vbi tactū est iam de ipsarum corruptione est discutiendum. **Q**uod em̄ illa accidentia seu qualitates corrupti p̄nt licet pateat ad sensum putrefieri et corrupti hostias cōsecratas tamen p̄ quem modū et q̄-

bis medijs hoc fieri possit est bene aduertendum ppter obiectiones q̄ versibiliter induci possunt. vtpote qđ cum corruptio accidit p̄ sepatiōz forme a materia materia panis nō remanet in hoc sacramento sō modus corruptionis in speciebus illis non est clarus. **I**tem qđ forma non corrumpitur nisi per accidens corrupto subiecto. **U**nde forme per se subsistentes incorruptibiles sunt sicut patet in substantijs spūalibus et spēs sacramentales sunt forme sine substantia. ergo videtur qđ corrupti non valeant. si dicitur qđ miraculose corrumpantur hoc non valet qđ miracula que sunt in hoc sacramento sunt virtute consecrationis per quā species sacramentales cōseruantur et dignissimū statum recipiunt. **E**t non est idem causa cōseruationis et corruptionis. **Q**uō ergo corrumpuntur vt quisq̄ intelligat.

Est notandum scđm documentum qđ cum corruptio est mot⁹ ex esse in non esse. et dictū est sup̄a qđ species sacramentales retinēt idē esse qđ prius habebāt substantia panis et vini exite. **I**deo sicut eē horū accidentiū poterat corrupti substantia panis et vini exite. Ita etiaz possunt corrumpi illa substantia abeūte. **P**oterant autē huius accidentia fm̄ iho. in tertia parte sūme. q. lxxliij. arti. liij. corrumpi dupl̄. **U**no modo per se. **A**lio modo per accidens. **P**er se quidem per alterationū q̄l̄tatum videlicet coloris saporis desitatis vel feritatis vel etiam p̄ alterationem quantitatis non sicut res animate que per augmentum vel p̄ diminutionem in aliū statū mutāt

cum non sint res aiate sba pāis vī-
ni. s. per additionē vel diuisioneꝝ vt
si ad spēm vīni alius liquor addat.
vel spēs panis nimis diuidat. p. di-
uisionem em vt dī. iij. metha. Vna
diuīso corūpīf z sūt due. p. additi-
onem aut econuerso ex duabus fit
vna. Et p hunc modum manifeste
pūt corrupti huius accidentia p^o
consecrationē qz z ipe q̄tates di-
mensiue remanentes pūt diuisionē
z additionem recipe z cū sit s̄iectū
qualitatū sensibiliū sicut in sequen-
ti questione dicitur. pūt etiā esse s̄-
iectum alterationis eoz. puta si alte-
retur color aut sapor panis z vīni.
Alio modo poterant corrupti per
accidens videlicet per corruptionē
s̄iecti z hoc mō pūt corrupti eti-
am post consecrationem q̄tis em
s̄iectum nō remaneat vt in ob-
iectōibus tactum fuit remanet tamē
esse qd hēbāt hīcōi accidētia in s̄-
iecto qd quidem est x̄p̄m z cōfor-
me s̄iecto. Et t̄bō hui⁹ eē pōt cor-
rumpi a contrario agente sicut cor-
rumpebatur substantia panis vī-
ni que etiam non corūpebatur nisi
precedente alteratōe circa accidētia
¶ Est tamen distinctio notā
da inter p̄dictaz corruptionū mo-
do qz em corpus x̄pi z sanguis suc-
cedunt in hoc sacramento substantie
panis z vīni. Ideo si fiat talis imu-
tatio ex pte accidentiū q̄ non suffe-
cisset ad corruptionem panis z vīni
tunc ppter talem immutatōz nō de-
sinit corpus z sanguis x̄pi esse s̄ s̄
sac̄o siue fiat immutatio ex pte quali-
tatis. puta cū modicū imutat color
aut sapor z alie q̄litates pāis z vīni
siue etiā ex pte q̄tatis. puta si ita

pulueriset panis vel vīnū in tā mi-
nutas ptes q̄ tū maneat spēs panis
vel vīni z aliud est cū ita in ptes di-
uidat q̄ tā nō remaneat spēs panis
vel vīni z p has distinctōes patent
r̄sōes ad duas obiectōes s̄ tactas
¶ Quia spēs sac̄ales lz sint foīe nō i
materia hūt tū eē qd in materia ha-
bebāt. Et ad etiā obiectōz an sit cor-
ruptio naturalis vī miraculosa dicif
pro tertio documento q̄ nō ē mira-
culosa. s. naturalis supponēs tamē
miraculū qd ē pfectū in p̄fectione
s. q̄ ille spēs sac̄ales retineat esse si
ne s̄iecto qd pū⁹ hēbāt i s̄iecto
sic ē cec⁹ miraculose illūinat⁹ natu-
raliter videri. **¶** De p si miraculose cō-
suaret p̄ tpa lōglora a corruptōe q̄ ē
p accūs. puta q̄ spēs pāis nō altat
nec in colore nec in sapore vel si al-
terat nō ē tū tāta q̄ ex toto corūpet
s̄bam pāis si adesset erit p̄uatio mi-
raculosa. lz corruptio fuisset natura-
lis. Potuisset ēt corrupti p se in q̄tū
ipa q̄tatas dimēsiua spēi pāis vt ex-
tēsiō z rotūditas seu figura fuisset i-
mutata seu immutata q̄ qd ē s̄iectū
aliar accidentiū q̄ ex post hēret altā-
ri. **¶** Qd qd ē q̄l dimēsiō q̄ntitatis ē
s̄iectū alioz accidentiū cū sit secun-
da ps p̄sonis huius tercie particle
cū sequit q̄tā p̄cone. Ideo eius de-
claratio ad hāc q̄tā q̄ seq̄t p̄clusiōz
remittit. **¶ Conclusio quarta.**
¶ Dimensio q̄ntitatis hostie sac̄a-
lis solūmō sine s̄iecto existit siue
veritas x̄pi corpis s̄ spē sac̄ali sua
tur aut ab esse intendit.
¶ Quia snia h⁹ p̄clois ē q̄ i s̄ sac̄o
q̄ntitas dimēsiua pāis sit alioz acci-
dentiū s̄iectū ita q̄ extēsiō sine ro-
tūditas hostie q̄ntū ad p̄ns spectat.

De duratōe sacramēti

qz tractam⁹ de sacro furtive sublato
sit coloris saporis raritat⁹ z densita
tis zc. Subiectū ita qz oia alia acci
dentia fundant⁹ subiective in ipam
extensionē hostie sine corp⁹ xpi pñs
sit sine abesse ab oibns accidentib⁹
cōfirmat. declarat hec snia etiā per
tria documēta. Quoz pñū tangit
difficultatē h⁹ snie vt eo clarior hēat⁹
In scōo documento e⁹ intellectus
difficultat⁹ aut snia eo qz cu⁹ subiecti
accntib⁹ sit pprietas materie incom
positis z dimēsiō qritatūna ē qdaz
forma accidētalis sicz ipa quāritas
fundata in ipam iō nō pñt eē subiectū
vt vī alioz accntiū tū qz vsurparet
sibi pprietatem matie tū qz accntis
eēt accntis. Itē scōo difficultat⁹ eo qz
sic qritas indiuiduat⁹ ad esse hic et
nūc ex ipa in q fundat⁹. Itaz alia ac
cidētia indiuiduant⁹ si g fundantur
in qritate sic in subiecto tunc etiam
indiuiduant⁹ ex qritate. Hoc autē
est incōueniens asserere eo qz gene
ralis regula ē oia accntia indiuidu
ari ex ipa ipa in q fundant⁹ itaqz i sub
iecto. Itē tñō in alia accntia pñs
vini q remanēt dephendunt⁹ et sen
su rapz dēsu q nō pñt eē i qritate di
mēsiua pter matie extē eo qz rapz
ē qd hz paz de matie sub magnis
dimēsiōib⁹ z dēsu qd hz multū de
matie sub pñs dimēsiōib⁹. vt dñ
iii. phis. nō g qritas dimēsiua erit
subiectū alioz accntiū qz nō istoz scz
raritat⁹ vī dēsit⁹ qz ē pmissa cu⁹
sepe i sacro furtive neglecto z repto
rept⁹ raritas vī dēsit⁹ ex siccitate
vī hūiditate spēz sacraliū, h tñ qz ad
sensū videm⁹ qd i sacro neglecto seu
ē refuato albi coloris cu⁹ qdaz rari
tate vī dēsit⁹ dimiduat⁹ adiucē vbi

eēt pactive vī gelate z dissolū⁹ de
tit qritati. p qz solū qritū ē diuisibile
ad sensū igit alia accntia fundat⁹ in
ipa qritate. Itē p scōo documento
dicit⁹ qz necē ē dīcē oia accntia alia
a qritate dimēsiua esse i qritate di
mēsiua hostie sic i subiecto itaqz qñ
debēt fieri iudiciū d qritate in sacro
repto aut neglecto dz autēdi qritas
hostiaz z nō solū respect⁹ ad alia acci
dētia nisi i qritū fundat⁹ i ipa qritate
z h⁹ qritas nō solū sūt ex iudicio vī⁹
q nō decipit⁹ cū videas ibi aliquid qritū
eē coloratū z alijs accntib⁹ affectuz
ymo sūt et ex eo qz cū pñū subiectū
i materialib⁹ ē matie rei z pma dñ
spōitō matie ē qritas dimēsiua.
qz vīc dīspōit mā ad receptōz foze
p magnā vī pñā qritatē. sic ē plato
posuit pñas dñas matie magnuz
vī pñū. Itē oia alia accntia referūt⁹
ad subiectū mediāre qritate dimēsi
ua. sic ē pñū subiectū coloris ē su
pñcies. Itē sic in nālib⁹. ita z i hoc
sacro indicat⁹ dēm⁹ d oib⁹ accntib⁹
fm dimēsiōē qritatiūaz hostie. am
sit integra vī mīnuta eo qz totū iudī
ciū alioz accntiū circa vitare⁹ sacri
depēdet ex iudicio qritatis. vt in se
quētī pclusiōe clari⁹ deducet. Rñ.
g ad pñū qz licet accntis non sit ac
cidens. in qritū accidens p se nō pñt
eē subiectū alit⁹ accntiū qz p se nō hz eē
tñ accntiū i qritū ē i alio vnū accntis dñ
eē subiectū alit⁹. h ē in qritū vnū accntis
recept⁹ i subiecto alio mediantē. sic
supñcies dñ eē subiectū coloris. vñ
qñ accnti dñ diuī⁹ vt p se sit. pñt esse
et p se alit⁹ accntis subiectuz. Itē
fm dñ qz ē an pñctōz alia accntia i
diuiduabāt mediāre qritate dimēsi
ua i ipa ipa pñs z ideo nō miruz si

post consecrationem sit subiectū virtute diuina aliorū accidentium. Ad tertium dicitur q̄ verum est q̄ rarū et densum sunt qualitates consequētes corpora ex hoc q̄ habent multū vel parum de materia. Sed hoc est q̄ sunt sub dimensionibus materie sēti substantie panis. sicut ex alijs accidentibus cōtingit q̄ ex principis substantie mediante dimensione suas qualitates retinent adesse rarū vel densū vel sapidū etc. Ideo si cū subtracta substantia per cōuersionem alia accidentia conseruantur diuina virtute vt dictum est. Ita subtracta materia diuina virtute cōseruantur qualitates materiam consequētes. vt videlicet species sacramentalis qualificentur per rarū aut dēsum. Ad ppositum ergo patet veritas conclusionis q̄ sicut omnia alia accidentia fundantur in dimensionem quantitatiuam. ita ipsa dimensio q̄ in nullo manet fundatur solū in virtute diuina et hoc omni tempore que veritas xp̄i corp̄is manet sibi speciebus sine quando ab esse intēdit. i. in instanti vltimo corruptōis speciei sēti accidentales sacramentalium quorum corruptio quia potius est indicanda circa neglectum sacramentum ex dimensionibus sacralibus declarat sequens p̄clo quinta.

Conclusio quinta.

Quia hec conclusio ad hoc tēdit vt sciat qualiter iudicetur sit sup̄ neglectū sacramētū sumendum q̄ ad durationē veritatis corp̄is xp̄i sub speciebus sacramentalibus. In cōtra quantitatem vel circa qualitates accidentiū. Pro cuius declaratiōe obmissis argumentis causa breuita

tis datur. **P**rimū documentū q̄ ante omnia ad quantitates dimēsiuam hostie debet respectus haberi et non ad ipsas qualitates. puta ad colorem saporem etc. vt vbi ex multis hostijs sacerdos veller vnā reuerenter sumere et ex gustu saporem panis expiri et dico reuerenter quia manente quantitate tunc p̄bare potest verum sacramentum ibidē existere etiam si sapor dulcis p̄tis nō ex toto remansit. Pro cuius p̄batione dicta doctorum desup sunt deducēda. Nam hambaldus sup̄ sententias in questione qua queritur. **P**rum species pueri que quicq̄ apparet in sacramento altaris sit spēs corporis xp̄i post argumenta pro et contra. ponit vnā conclusionem inter alias. q̄ sub illis spēsbus ē corpus xp̄i verum non obstante opinione quorundā quā dicunt esse probabilem q̄ non manet sacramentū quia mutantur species sensibiles. Sed quia hoc argumentum cōcluderet q̄ ecclesia facit homines ydolatrare q̄ sibi huiusmodi spēs adorant. Ideo dicendum q̄ quocunq̄ mō spēs alterentur denigrentur congelentur rare fiant condensentur. dum tamen maneat quantitas eadez numero manet semper corpus xp̄i. q̄ licet species sacramentales sint de ratione sacramenti. Non tamen de ratione sacramenti est qualitas. ista vel illa determinate et talis color v̄ figura pueri vel carnis. sicut panis fex sinit de panē figurare pueros vel quicq̄ vult numerando figurā vel colorem. Et ideo corp⁹ xp̄i manet q̄dū manet spēs hec ille. Ratiō dentē adhuc deseruit. q̄ em̄ in p̄e

De duratione sacramenti

cedentibus tactum ē. q̄ alia accidē-
tia oīa fundantur in substantiā me-
diante q̄ntitatiua dīmēsiōe t̄do cū
cōsecratio corp̄is xpi sit p̄ trāsitiōez
substantie panis in substantiam cor-
poris xpi taliter q̄ tam diu cēsēdū
ē corpus xpi manere sub sp̄e sacra-
li q̄dli maneret substantia panis.
si ibi adesset ut supra tactum fuit. t̄o
cōuenienter iudiciū super desitōez
xpi corporis sumit̄ ex iudicio illi⁹
accidentis q̄ p̄ximiorē locum te-
net apud substantiam. Sicut ē ip̄a
quantitas dīmēsiua, ratione cui⁹
quidam posuerunt dīmēsiōes eē
substantias corporum. ut dicit̄ Jo.
merē. Vnde posuerunt superficies
que est subiectum coloris esse sub-
stantiam. Vnde sicut subtractio su-
biecto non remanēt accidentia fm̄
esse q̄ p̄s habebant. Ita etiā oīa ac-
cidentia remanent manente quanti-
tatiua dīmēsiōe. sup̄ quā fundā-
tur in toto vel in pte z sic habet in-
tellectus p̄ime p̄tis conclusionis.
scilicet q̄ manente quantitate ho-
stie nō v̄r possibile ut q̄litas in com-
passibilis nature panis inducatur.
Et dicitur qualitas incompassibili-
lis nature panis q̄ destrueret in pte
vel in toto naturam panis. Ad eū-
dem sensum loq̄tur **S**co. in suo q̄r-
to vbi dicit̄ dī. xij. in q̄oe. An i sacro-
eucharistie sit aliq̄d accidens sine
subiecto. Qd si possibile esset q̄ co-
lor induceretur speciebus consecra-
tis fm̄ gradum repugnantem panis
si adesset z tamen quantitas omni-
no maneret eadem que p̄itis fuit.
tūc corrūperet eucharistia z ille spe-
cies nō manēt eucharistia quia sub-
stantia nō manet corpus xpi. Vbi no-

ta q̄ dicit si possibile esset quasi pro
impossibile decernens ut manente
quantitate alia a cōdētia debeāt cor-
rūpere naturā panis. rōe supra dēā.
Sco documētū ē sup̄ scdā pte
cōclusionis vbi dī q̄ manēte q̄lita-
te ip̄a q̄ntitas p̄ diuisionem sepe de-
perdit p̄ ly sepe hēat̄ iste intellect⁹
q̄ si p̄ negligentia cōtingeret cōteri
aut frangi eucharistia ita tū q̄ s̄b q̄
libet pte hostie seruaret̄ vera q̄litas
idē color z sapor panis tūc p̄pter il-
lam diuisionem z fractionē nō desi-
neret esse corpus xpi. etiā sub qua-
libet p̄tula hostie diuise seu cōfra-
cte. Et huius ratio est. quia licet cor-
pus xpi sit diuisibile. i. habens par-
tes. tamē ip̄m habet se tanq̄ mō in-
diuisibile. Vñ indiuisibiliter conti-
netur in sp̄ibus sacramentalibus.
Ita q̄ nullo mō frangit̄ in fractione
illaz speciez. Qd si querit̄ quis sit
ille modus indiuisibilis cū tū ip̄m
corpus sit diuisibile. manetq̄ indi-
uisum ad fractionē specierū. Xxi. q̄
modus ille sumit̄ ex eo q̄ cū diui-
sio competat quantitati z corp⁹ xpi
non ē sub speciebus sacramentalib⁹.
mō quantitatiuo licet tota quanti-
tas corp̄is sit sub sacramēto fm̄ in-
trīsecas z p̄prias suas dīmēsiōes.
Item quia iste dīmēsiōes corpo-
ris non coextēdūt̄ nec cōmētur-
rantur ad sp̄es sacramentales. sic q̄
vna pars corp̄is sit i vna pte hostie
z alia in alia. s̄ totum corpus xpi ē
totum in omī parte hostie. z est infi-
nites eo q̄ qlibet pars hostie est di-
uisibilis z in infinitas partes z sub
qualibet parteverē ē in diuisionem
sicut post. nec est in toto p̄ oēs ptes
rōne partiū. Et exemplū habemus

in anima que q est tota in toto cor-
pore. et tota in qualibet parte. ideo
nō diuiditur ad diuisionem corpo-
ris. Et cui nō sufficit exm capiat ra-
tione quā. s. Thom. dat quia hostia
existere integra aliquo mō ē corp⁹
xpi sub partib⁹ hostie. Si ergo nō
est ibi fm totum erit fm partem. s.
omne qd est totum in toto et ps ei⁹
in parte est ibi cōmensuratiue et sic
corpus xpi esset cōmensuratiue sub
speciebus si hoc est falsum cum qn-
titas et figura corporis xpi non cor-
respondeat figure et quantitati spēz
Non est ergo p̄babilis illa opinio
que dicit q hostia manente integra
xps est sub tota hostia et non s̄ qli-
bet pte hostie. hostia p̄o diuisa xps
manet totus sub qualibet parte di-
uisa ab alijs. In neglecto ergo fac-
mēto et reperto si fuerit species cō-
trite seu cōfracte dūmō veritas pa-
nis potuit saluari si ibi adesset sem-
per manet totus xps s̄b tota hostia
et totus sub qualibet parte ante di-
uisionem et post. Tercium docu-
mentū datur ut melius intelligatur
iam allegata. cū alias non esset ne-
cessariū ponere i p̄senti speculatione.
Nā si querit. an corp⁹ xpi sit i sa-
crāmēto tam logū et latū sicut est i
celo et an tñ distat caput a pedib⁹ et
dextris a sinistro tē. sicut est in ce-
lo vbi ē in naturali sua exstia. vide-
sur q non valeat sic esse. cū tot⁹ sit i
q̄libet pte hostie. mō q̄ dicitū ē. Rñ.
q̄ ita oia mēbra distāt abinuicē in
hostia. sic in celo et hui⁹ rō ē q̄ mo-
dus ille q̄ntitatiu⁹ s̄b q̄ ē tota quan-
titas corporis ē fm intrinsecū ordinē
et habitudinē p̄tiū et nō ē mod⁹ q̄n-
titatiu⁹ q̄ ad dimēsiōes spēz panis

ant cuiuscūq̄ q̄ntitatis extrinsece.
pōt em̄ facere deus et ita facit corp⁹
suū s̄b sacro eē q̄ ipm sit q̄ntus et q̄
p suā p̄p̄iā dimēsiōnē hēat ordi-
nē p̄tiū suar in toto et q̄ tñ ipm cor-
pus nō coextendat extrinseco loco
seu extrinsece dimēsiōni. nec q̄ ps
coextendat p̄ti corporis locantis. aut
dimēsiōnis extrinsece. Nec ex di-
ctis tho. in. iij. et s̄co. s̄l̄r di. x. vtrū
corpus xpi sit in altari fm suā pro-
p̄riam naturalē q̄antitatē seu dimē-
siōnē. et datur exemplū. Sicut cor-
pus xpi est sub sacro claz. nō tamē
ibi vtitur sua claritate illuminando
mediū extrinsecū. Ita l̄z sit ibi quā-
tum. nō tñ vti q̄ntitate. quo ad ex-
trinsecū locū occupando extrinsece
sicut de⁹ pōt facere q̄ hic sit ignis et
q̄ nō exeat i actū cōbustionis. Sic
ē aliq̄ mō in p̄posito. v̄l sicut in spe-
culo paruo. vna turris itēgra quo
ad oim partū distantiā cernit et tñ
ab extra vel intra mutat. ymmo et
si speculū frangit hoc idem in par-
te cernit qd in toto speculo.

Conclusio sexta

Qualitatiuas s̄l̄r et q̄antitatiuas
transmutatiōes extremas in spēb⁹ sa-
cralibus oī fieri. Si vltas xpi cor-
poris a spēb⁹ sacralib⁹ oī separi.

Intellectus hui⁹ conclu-
sionis nō potest haberi nisi per cer-
tas regulas. Et em̄ q̄ritur q̄n de cō-
muni lege desinat corpus xpi eē s̄b
spēbus sacralibus vbi negligit q̄cū
q̄ mō. Et em̄ r̄ndemus p̄ cōclusio-
nē tactā qd tūc desinit esse q̄n extre-
me mutatiōes circa q̄litate et q̄nita-
tem spēz p̄tingāt et q̄s nō possēt co-
gnoscerē extremas eorū mutatiōes

De duratione sacramenti

Ideo ponēde sunt tres regule ex di-
ctis doc. Et sicut dicim⁹ de corpore
xp̄i respectu sp̄s panis. ita intelligat⁹
de sanguine xp̄i respectu sp̄s vini.
nisi q̄ tate negligēte nō cōtingunt
circa sanguinē sic circa corp⁹ q̄ se-
pe furtive auferit et varijs modis ne-
gligē. Est igit⁹ p̄ p̄mo documento re-
gula p̄ma ex dictis docto. elicitā. q̄
q̄dū q̄litate et q̄ntitate forme q̄
fuerūt in pane. manent in tali habi-
tudine gradu et p̄porcione in q̄ non
nā incōpassibilia panis cernūt. s̄ p̄p̄
s̄b eis nālīter stare et manē s̄ba panis
si adesset. tādū manet s̄b eis corp⁹
xp̄i et hui⁹ finie seu regule rō ē. q̄ il-
le sp̄s sac̄rales tenēt ex diuina ordi-
natione et lege sac̄ralem illā p̄ntia
q̄ vīc xp̄s in institutōne sac̄ri has
sp̄s nobis tradidit. vt sub eis post
cōsecratōem dēam⁹ credē ei⁹ p̄ntiā
sac̄ralem. vñ et p̄nter illis cessantib⁹
tenere q̄ ei⁹ cessat p̄ntia sac̄ra. De
seruāt duoz docto. dicta. s. s. iho. et
sco. Nam in. iij. parte sum. q. j. et
ar. iij. vt etiā supra tactus fuit. dicit
q̄ cū corp⁹ xp̄i et sanguis ei⁹ succe-
dant in h̄ sac̄ro s̄be panis et vini. Si
fiat talis mutatio ex pte accidētū q̄
nō suffecisset ad corruptionem pa-
nis et vini. tūc ad talem immutatio-
nem non desinit corpus xp̄i et san-
guis esse sub sac̄ro. siue fiat muta-
tio ex pte q̄litate. puta cū modicu⁹
mutat color aut sapor panis aut vi-
ni. siue ex pte q̄ntitatis sicut cur di-
uidit panis aut vinū i tales ptes q̄
in eis adhuc posset saluari natura
panis aut vini. Nec ille et clara ē il-
la regula. sco. etiā concordat in suo
quarto vt supra. **¶** Corp⁹ xp̄i ma-
net sub istis accidētibus seu sp̄b⁹ cū

omni transmutatione. que fit circa
eas. per q̄ mutationē non introdn-
citur aliqd incōpassibile panis si cēt
ibi. siue s̄m qualitatē incōpassibilē
siue s̄m q̄ntitatē. **¶** De⁹ si q̄s quere-
ret. An etiā aliqua transmutatio
fit circa rem cōtētā sub istis spe-
ciebus videlicet circa xp̄i corp⁹ aut
eius sanguinē sicut fit circa specē.
R̄ndetur q̄ omnino nulla. et huius
ratio est q̄ sicut factum est p̄ns illis
sp̄bus per consecratōnē. sine intrin-
seca mutatione sui et solū p̄ trāsmu-
tationē panis aut vini vīc p̄ cōuer-
sionē s̄be veriusq̄ remanētib⁹ ip̄s
accidētibus in aliud esse transmuta-
tis q̄ videlz sine subiecto hēant exi-
stere et occultare ip̄m dominicū cor-
pus et sanguinē vt fides locū hēat.
dū vīibile corpus inuisibilē sumi-
tur vt pote aliena sp̄ occultatū. vt
dicit tho. in sermōe de corpore xp̄i. ita
etiā non mirū q̄ sine sui intrinseca
mutatione valeat cessare sub eis cē-
licet non sine transmutatione sp̄rū
Et sicut nō mutat xp̄us in se. ita re-
manet eius p̄ntia in celo nālī et in
alio sac̄ro sac̄ra. Sed adhuc q̄nta
dēat eē illa transmutatio sp̄s q̄ cō-
clusio denotat illā censeri extremā.
dat sup h̄ scda regla p̄ scdo docum-
to. **¶** Qd q̄n fit tāta imutatio i sp̄b⁹
sacramentalib⁹. q̄ si substantia panis
aut vini esset ibi sub eis ip̄a nālīter
corrūpet tūc nō manet ibi corpus
aut sanguis xp̄i et sp̄s desināt esse
eucharistia et sac̄m. vñ iho. vbi su-
pra dicit. **¶** Qd si fiat tanta immuta-
tio in accidētibus q̄ fuisset corrupta
substantia panis et vini si esset ibi s̄b
speciebus tūc non remanet ibi cor-
pus et sanguis xp̄i s̄b eis et h̄ tam ex
t. ij

parte qualitatís. sicut cū ita immū-
tat color et sapor et alie qualitates
et cōplexio pais et vini. q nullo mō
possunt cōpati naturā panis et vini
siue etiā ex pte quātitatis puta cū
puluerisset vel diuidatur vinū in mi-
nimas ptes vt iam nō remanēt spe-
cies panis et vini. Sed quia pius le-
ctor adhuc dubitat ad quā se ista
puluerisatio speciei panis et diui-
sio liquoris vini debeat extendere vt
sic non remaneāt spēs panis et vini
¶ Si dicimus vt doctor sanctus dicit
q ad minimas ptes adhuc manet
anim⁹ lector⁹ suspensus non valēs
in illis minimis discernere partib⁹
et liquoribus. Ideo dicamus super
spēm panis. quia tunc partes eius
non censentur minime q sunt quā-
tūq; parue. Sed quādo puluis ē et
ad puluerem sunt redacte. puluis
aut quomō censeri debet. notatur i
pulueribus vel cineribus terre que
cum nullas habēt partes per quas
separi aut discerni possunt disticte
ab inuicem. tunc censende sunt mi-
nime et q non remaneat species pa-
nis. hoc spm non minus addicien-
do q ppter difficultatem discernen-
di in talibus minimis aut pvis qū-
tatibus aut etiam quantitatib⁹. re-
ponendo sunt ad sacramentum aut re-
uerenter sub conditione sumende.
Super ptes sō minimas speciei vi-
ni capiat pius lector humiditatem
quādam vini que dum saporē vini
amittit. amittit et presentiam xpi cor-
poris et sanguinis. Et hoc p tercio
documento nec moueant lectorem
verba Sco. qui sup qualitates spe-
cierum pariformiter loquitur cum
alijs docto. Parū autem declinās

quo ad quantitatem spaz speciez. di-
cit em qm in istis spēbus ē facta trās-
mutatio alicui⁹ qualitatis fm gra-
dū illū fm quem non posset stare
cū pane si ibi esset. s panis corūpe-
retur p transmutatōem talis quali-
tatis. tūc sub istis spēb⁹ taliter trās-
mutatis fm qūitatez nō manet cor-
pus xpi. post inferi sup quātitatem
¶ Hi dicit q si possibile esset. q color
induceret spēbus psecratis fm gra-
dum repugnantē panī si adesset. et
tamen quantitas oīno maneret ea-
dem que fuit prius. tūc corūperet
eucharistia. et ille spes nō manēt eu-
charistia. quia sub ipsis non manet
corpus xpi. Eucharistia. n. non so-
lū cōsistit in quātitate. s in alijs ac-
cidentibus necessario puenientib⁹
substantias cōuerfas. s ille. ¶ Vbi
notandū. q dicit si possibile esset q
tamē iuxta pclusionē quātam supra
positam non videtur possibile vt q
litate impassibilis nature panis in-
ducatur ad desitionem eucharistie
in sacramento tamē miraculoso nō
habet veritatē vbi sepe mutata qua-
litate in spēz carnis aut cruoris et.
manet qūntitas hostie cū vera existē-
tia eucharistie vt patebit vbi de sa-
cramēto miraculoso tractādū erit.

¶ Conclusio septima

¶ Quia natura panis secum cōpa-
ctur sepe gradum magne humidit-
atis vt panis intinctus demonstrat.
Ideo liquefactio specierum sacra-
mentalium remanēte debita dispo-
sitione vtriusq; accidentis veritates
eucharistie semper reſeruat.

De duratione sacramenti

Hec conclusio epilogat q̄
in alijs p̄clusionibus tacta sunt vñ
et eius veritas ex p̄cedenti depēdet
Quia em̄ in prima cōclusionē ta-
ctum est q̄ tūc desinit esse corp⁹ s̄i
sp̄s sacramentalis panis qm̄ accidenti-
bus alteratis nō posset natura pa-
nis si adesset conservari. et sup̄ illaz
alterationē tactū fuit q̄ illa accidē-
tia q̄ remanēt p̄secratōe facta agūt
et patiūtur eodē modo sicut añ con-
secrationē. vñ corrupti p̄nt naturalr
et quia actio et passio requirūt aliquid
subiectum. ideo posita fuit Tercia
conclusio declarans subiectū oim̄
qualitatū esse dimensionē quātitā-
tiā panis. Et ideo de subiecto
sp̄us quantitatine dimensionis si
q̄s quereretur Ponit cōclusio quar-
ta. q̄ ip̄a sola sine vitas eucharistie
maneant siue nō. vt vbi abesse cor-
ringeret sine subiecto existit. et alijs
corruptis simul cū eis corruptiuntur.
Et si q̄ritur. Que illarū mutatio-
nū seu quātitatis aut qualitat⁹ am-
plius deseruit ad desitionē xp̄i cor-
poris posita fuit conclusio q̄nta q̄
mutatio quantitat⁹ eo q̄ illa ma-
nente non videt̄ possibile vt quali-
tas impassibilis nature panis
si adesset inducatur. Et si vltim⁹ q̄s
quereret ad quantum se huiusmo-
di mutationes quantitatū aut qua-
ritū se debēt extendere posita fuit
desuper sexta conclusio p̄cedēs q̄d
videlicet ad t̄m debent se extende-
re quantum possibile ē ad extremā
annihilationem nature panis si ibi
adesset et desuper declarate certe regit̄
se. Jam ergo septima conclusio ne-
cessario sequit̄ q̄ vbi debite disposi-
tiones vñ insq̄ accidentis. s. quāti-

tat⁹ et qualitat⁹ remanēt in sacra-
mēto aliquo liquefacto aut hūme-
facto quocūq̄ casu sup̄veniret sensu
per remanēt veritates eucharistie
Pbi notādum pro tercio documē-
to q̄ debite dispositiōes qualitat⁹
ne. Primo cernuntur in coloribus
qui cum sint multiplices. vt niger
subniger. Quando videt̄ nigrescit
panis in toto vel in pre. Item alb⁹
et glaucus lacteus flauus palid⁹ al-
bus color et glaucus ē sicut comu-
albū. s. album lucidū lacteus nact⁹
et flauus est sicut camelorum vellus
seu pili palidus est idem q̄ nact⁹.
Ex istis accipe q̄ hostia liquefacta
sine nigrescat vel subnigrescat lue-
scat glaucescat flavescat palescat co-
lor manente debita quātitate iuxta
regulas traditas et in sexta conclu-
sione p̄manet veritas eucharistie.
Sub istis coloribus intelligit̄ etia
viridis color. eo q̄ ille causat̄ ex al-
bo et nigro. vbi em̄ nigervincit albū
erit color viridis sicut vbi alb⁹ vin-
cit nigrum causatur color lividus.
Intellige etiam citrinū et subcitrī-
nū qui generantur ex colore rubeo
et albo. et hec de speciebus panis
que cum veritate sacramenti stare
possunt modo p̄dicto. De speciebus
vini et eius colorib⁹ sunt rufus
et subrufus in similitudinem auri.
vel impuri. Item rubeus subrubī-
cudus in omnibus istis p̄nt stare
veritates eucharistie. Sedm̄ q̄ i di-
versis nationibus diversa vina na-
scūtur. verum vbi vini species ver-
terentur in nigredinem vel in colo-
rem quem naturales vocant greco
vocabulo klanos qui habet p̄fun-
diorē nigredinem. et dicit̄ inter-

dam secum in pte liquidu & viriduz
colores sicut cernimus in aqua pu
trefacta. tunc in istis coloribus re
currendum est ad saporem vini, q
si est perdit⁹ vel acetosus tunc nō ē
veritas eucharistie. licet liquor in
sua quantitate manet. Verū ad sa
tisfaciendum pio lectori cuz de qn
titate liquoris vini est & eius corru
ptione. Si queritur vtrum accidē
tia sacramentalia habeant potētiaz
conuertendū alia in sacramentum
vt si vino in calice consecrato appo
natur vinum vel aqua an istam cō
uertat in sanguinem. videtur em q
sic eo q maioris virtutis est vinum
consecratum in hoc sacramento q
benedictio in aqua vel in oleo. Sz
aqua benedicta iuncta aque non be
nedicte facit totam esse benedictaz
& similiter circa oleum est dicendū
Sed p veritate est q species ille sa
cramentales nullo modo habēt vir
tutem conuertendi aliq substanti
am in sacramentū licet per miaz
additionem alterius substantie vi
ni vl aque possunt corrūpi species
sacramentales. Et huius ratio ē p
tercio documēto q in hoc sacramē
to est transsubstantiatio nūq autē
fit transsubstantiatio nisi cum sacer
dote mediante forma debita a xpo
ad hoc ordinata & cum debita intē
tione. Sz patz q vbi i magna sexta
feria sacerdos particulaz hostie cō
secrate mittit in calicem in quo eo
dem die est vinum non consecratū
tunc illud vinū non fit sanguis xpi
per contactum particule consecra
te licet ergo in quibsdam rubricis
dicatur q vinū non consecratū tūc
sanctificetur & fiat sanctuz. intellige

sicū calice dictū r sanctus et tēplaz
sanctum. Simili modo intellige si
speciebus vini consecrati immittre
tur hostie non cōsecrata aut q eius
dem speciebus in calice miscetur vi
nū. Volunt hoc omnes theologi &
etiam Innocen. dicit in quodaz de
cretali. Si post calicis consecratio
nem aliud vinū mittatur in calicē.
illud non trāsīt in sanguinem nec
sanguis commiscetur. Ad argumē
tum autem respondit. s. Thomas
& Bonaventura. q nō est simile qd
benedictio in aqua vel oleo nullaz
immutationem facit circa olei vel
aque. sicut facit consecratio vini in
verā & ppiam substantiam sangui
nis xpi & continētia eiusdem sb spe
ciebus. qd⁹ aliq liquores vini & cor
rumpi possunt. Alia etiam est ratio
diversitatis fm Bonavent. Qd aq
benedicta tota attingitur & fm totū
q habet in se cōmiscetur superue
nienti aq inproportionata cum qn
titate qd non sit vbi sanguini alius
humor additur id ē speciei vini cō
miscetur. Pro cuiusvltiori docu
mento norandū pessimus inoleuit
quasi in omnibus ecclīis modus q
ad vnam parvam quantitatem aq
benedicte addunt & infundunt vnu
doliū. si habēt aque non benedicte
putantes q per vnam guttaz aque
benedicte totus torres aque & pos
set sanctificari qd est directe contra
mentem doctorū vt patet q Bona.
dicit q debeat esse pporcionata qn
titas. que quidem pporcio ab alijs
exponitur q maior aut equal fit p
porcio aque benedicte ad aquā nō
benedictam. vide si placet Pisonel
lam in additionibus sic exponētis.

De duracione sacramenti

sub titulo aque benedicte. Nec i op-
positum ē summa angelica que est
nouissima licz dicat simplr q̄ aqua
non bñdicta si infunditur aq̄ bene-
dicte bñdicat. Nō em̄ dicit vñ isti fal-
se autumant q̄ vna gutta seu q̄ntū-
cūqz modicum aque bñdicte totūz
doliū non benedictum possit sancti-
ficari frustra etiam om̄i septimana
benedicētur. Et reu era multum de
testandus est ille modus ab omni-
bus sacerdotibus z eccliarū recto-
ribus. ppter maximū periculum q̄
fidelibus ex defectu vere aque bñ-
dicte per infestationes demonū ac-
cidit super iumenta fruges terre. et
homīnū nocumenta cum hoc ipm
in benedictione tangitur vt fias aq̄
exorcisata ad effugādū om̄nē po-
testatez inimici zc. Et plura alia ibi
ponūtur. vnde singulare remediūz
xp̄iani populi existit. q̄ quia nō ad-
uertit. Ideo plura z innumera ma-
leficia perpetrantur et nocumenta.
plures em̄ malefice hoc ipm fassē
sunt vbi incinerate sunt. P̄ asper-
sus dominica die ante missam tota
septimana securus esset cōtra que-
cūqz maleficia que inferri possent
z similiter iumenta vbi habitatōes
domorum aspergerentur cum hoc
ipm in benedictione tāgatur vt vbi
cūqz aspersa fueris per inuocatōez
zc. Qua etiam de causa religiosi in
monasterijs oēs habitatiōes singu-
lis diebus dominicis aspergunt.

Conclusio octaua tangēs
pambulū in cōclusiōes alias
octo super miraculosum sa-
cramentum.

Et si x̄pus in naturali sam z glo-
rificata sua specie neqz innatas aut
illatas dolorosas cōtumelias susci-
pere possit. a iudeis tamen in pata-
ula z alibi sepe illatis contumelijs
primo ipm sub sacramento z secu-
dario vt regnātem in celo affecerūt.

Continet conclusio plures
partes declarandas.

Declaratio huius conclusionis
vltimē petit primo in generali qui
dicuntur dolores innati aut illati.
Item quomodo poterant conueni-
re x̄po in mortali corpore q̄ etiam
sub sacramento. Item quomō tam
primo sub sacramento z secundario
vt regnante in celo z non econuer-
so sibi aliqd possit cōuenire. Et fm̄
hoc dantur tria documēta. Ad pri-
mū innate dicuntur dolor z mors.
illate vō percussio irrisio cōspiciō
crucifixio seu clauatio zc. In casu
ergo quo aliquis apostolorum tpe
passionis xp̄i seruassz in p̄xide aut
consecrasset in illo triduo hoc sacra-
mentū. Si queritur quomō isti do-
lores fuissent in sacramēto. Respō-
detur q̄ quia in cruce doluit z mor-
uus fuit. Primo in propria specie
ideo etiam secundario voluisset et
mortuus fuissz in p̄xide. Qd si ite-
rum queritur an sustinuisset passio-
nes extrinsecas seu illatas. Respō-
detur q̄ non quia non fuisset p̄cus-
sus vel vulneratus in sacramēto ab
extrinseco sicut in specie xp̄ia. hec
Petrus de Charā. quarto scripto
dist. xj. ar. vj. in cor. q. vnde hec pro-
r. iij

positio fuisset vera xps exis in pxi
de perforatur percutitur lanceatur
scz in cruce. sed hec fuisset falsa. cri-
stus perforatur lanceatur percutit
in pxi de. **Verfus.** Pxi de seruat
poteris copulare dolorem. Intra-
tum dicēdo xps est mortuus i cru-
ce. Ergo in pxi de sed non illat^r cō-
uenit illi. quia videlicet licet perfo-
ratus clauatus lanceatus fuerit in
cruce non tamē potuit lanceari in
pxi de si in ea reseruatur^r fuisset. Qd
si queritur quare ergo potuit mori
in pxi de si non potuit crucifigi in
pxi de. **Rēspōdetur** q mori nō im-
portat nisi q anima separatur a cor-
pore et non importat sibi aliqd ab
alio sicut quando dicimus crucifi-
gitur et lanceatur. vnde sanct⁹ tho.
in terda parte summe. q. lxxxi. arti.
qūarto in cor. q. Corpus xpi idē in
substantia est in hoc sacramento et
in propria specie. sed non eodē mō-
quia in propria specie conuenit cir-
cūscriptio corpori per proprias di-
mensiones non autem prout est in
hoc sacramento. et ideo quicquid p-
tinet ad cristū fin q in se est potest
attribui in xpia specie et i sacramē-
to ex consequēti. **Sicut** viuere mo-
ri dolere animatum vel in animatū
esse et. hmoi quecūq vo cōueniūt
ei per compositionem ad corpora ex-
trinseca. possunt ei attribui in xpia
specie ex cōsequēti non prout est i sa-
cramento. sicut irrideri cōspui cru-
cifigi flagellari. vnde et quidem me-
trice dīcere. pxi de seruat^r poteris
inferre dolorem. Innatū sed illat^r nō
cōuenit illi. Sed ad secundū docu-
mentum p declaratōe cōclusionis

restant aliq dubia. primo quō com-
putande sunt xpo illate passiōes vt
vt est sub sacramento. dum videlicet
a iudeis seu alijs infidelib⁹ cultro
transforditur fluxusq cruoris inter-
dum cernitur vt patante factum sit
isse verissime narrat. constat q nec
illatis nec innatis doloribus domi-
nicum afficitur corpus vrpote glo-
rificatum cui mors ultra non dñā-
bitur. **Rūdet** q si queritur. An hu-
iusmodi cōtumelie sint inate vel il-
late clara est sentētia q illate. s nō
dolorose. et tamē intellectu et nō vo-
lite s plurimū deestare. vltēr⁹ vo-
si queritur. An primo ad xpm vt
naturaliter existenti aut vt est sub sa-
cramento sint referende. **Rēspōde-
tur** q quia huiusmodi contumelie
vise sunt vel audite etiam per orga-
na corporalia vt sunt aures oculi cor-
porales xpi. illa que organa sensiti-
ua xpi sub sacramento non habēt
modū extensiuū. vnde et aliter sunt
receptiua sensationem. non minus
tamen vt supra tactum est. corpus
xpi idem in substantia est in sacmē-
to et in xpia specie. ideo hmoi con-
tumelie vise sunt et audite a xpo ve-
raciter existenti in celo. manet tamē
sub dubio quomodo vise sunt et au-
dite a cristo. vt est sub sacramento.
nam q non fuerunt vise et audite vt
sub sacramento appareat ex hoc q
organa sensuum non sunt sub mo-
do requisito ad sensationem qd est
vt subiectum sensibile moueat po-
tentiam sensitiuam in modo extrin-
seco ac organo et vt sit prius in di-
stantia preporcionata ad locū et.
Sed tñ pro veritate dicere possem⁹

De duratione sacramenti

q̄ h̄mōi contumelie quādo inferūt
x̄po vt sub sacramento vere cernun-
tur ab eo vt sub sacamēto. ⁊ non so-
lum vt existit in celo. ⁊ huius rō est

Primo quia si nō concedit tūc cri-
stus est simul videns et non vidēs.
cū vt supra tactū est corpus x̄pi idē
in substantia ē in sacramento ⁊ i p-
pria specie. licet non eodē mō q̄ mo-
dus difficultatem facit. S; difficul-
tas non concludit vt in solutōe pa-
tebit. **S**ecūda ratio q̄ cū operatio
sit pfectio potentie opatiue ⁊ in ipsa
opatione cōsistit beatitudo ipsius
potentie intellectiue quā etiam pfe-
quitur delectatio pportio nata per-
fectioni opationis. vt patet. ix. ethic.
ergo si oculi x̄pi vt hic carēt visioni
quā h̄nt i celo tūc careret hic ppria
pfectione super beatitudinez visus
eius eo modo quo visus est beatifi-
cabilis. ⁊ sic carēt delectatione con-
sequēte illam opationem pfectam.
⁊ tunc sequerēt q̄ potentie sensitue
essent hic in sacramento cuz dolore
⁊ tristitia. ergo om̄ia hec sunt in sa-
cramēto visa audita ⁊ intellecta. An
autem primo hic ⁊ secūdario in ce-
lo vel ecōuerso ad hui⁹ declaratio-
nem ponit hec cōclusio. p̄tercio do-
cumento.

Conclusio responsalis

Nec nulla sensatio obiecti extrin-
sici possit inesse x̄po. **P**rimo vt est
sub sacramento ⁊ secūdario vt in ce-
lo existit naturaliter. sed potius ecō-
trario. intellectu tamē ⁊ volitio itel-
lectiua seu etiam contumeliarū de-
testatio cōplacencia honorū ⁊ diui-
norum obsequioz erga ip̄m diui-
nitatū sacramentum. **P**rimo p̄nt

in esse ⁊ insunt x̄po. vt ē sub sacramē-
mento ⁊ secūdario vt est in celo vel
vbicūq; sua habetur existentia.

Correlarium

Contumeliarum illatio vt ē sub
sacramēto non deseruit ad aliq̄ ei⁹
imperfectionem sed potius ad mlti-
plicem eius gloriam ⁊ perfectōez
impiorūq; et infideliz suo honore
destrahentiū eternam damnatōem.

Probationē cōclusionis quo-
p̄ ad omnes partes nam q̄ nul-
la sensatio obiecti extrinseci
possit inesse x̄po. **P**rimo vt sub sa-
cramento ⁊ secūdario vt est in celo
sed potius econtrario potest q̄sq; i-
telligere ex h̄is q̄ supra posita sunt
quia videlicet nullum sensibile ex-
trinsecum potest sensationem suā
causare in organo sensituo corpis
x̄pi vt ē in eucharistia. eo q̄ sub illo
mō qui requiritur ad hoc vt immu-
tetur obiectio cū oporteat q̄ tale or-
ganum habeat modum quantitatis
vt scilicet sit cōmensuratiue in loco
ad hoc q̄ possz pati a corpe quā cō-
mensurationem extrinsecū non ha-
bet organū sensituiū in x̄pi corpe vt
est sub sacramento. ⁊ notat lector q̄
loquimur de omnibus passionib⁹.
prout etiaz sentire audire ⁊c. quod
dam pati est. om̄e enī corpus ad ra-
tionem patiēdi requirit passum ap-
proximatum sibi localiter ⁊ sic cuz
corpus x̄pi non est hic localiter sed
solum species sacramentales. ideo
pati non potest. **N**otat etiam lctor
q̄ notāter loquimur de obiecto ex-
trinseco quia obiectum intrinsecuz
potest causare sensationem in sensu
x̄pi in sacramento. qz enī tm̄ distant

membra ab inuicem in sacramento
sicut i celo ordinata quo ad intrin-
secam dimensionem s'm longum z
latum. ideo potest membra moue-
re. puta gratia exēpli manū ad frō-
tem z sic eam sentire. s' iam loquit
de extrinseco obiecto s'm q' etiā in-
dei inferunt contumelias aut mali
xpīant suo honori detrahentes ad
quas actiones etiā conclusio in
hac parte potest applicari. ita q' hu-
iusmodi cōtumelie inquātū inferū-
tur ab hominibus tanq' ab obiecti
extrinsecis quo ad eoz sensationē.
primo insunt xpo vt in celo regnāt.
z secūdarīo sentiūtur ab eo vt in sa-
cramēto exīti rōnibus p'actis. Sz
quo ad scōdā ptem cōclusionis. q'
intellectio aut volitio intellectua
cōtumeliaz detestatio zc. p'nt inesse
xpo. primo vt ē sub sacramento. id
ē q' sic posset causare intellectū aut
volitionē seu nolitionē sub rōne in-
tellectiue detestationis obiecti sibi
p'sentis. hoc p'batur q' anima xpi
nūc beata intelligit sicut angel⁹. vī-
delz quo ad hoc q' eius intellectio
nō depēdet a sensationib⁹ neq' sen-
sibilibus. igit sicut āgelus alicubi
exis posset intuitiue intelligē obie-
ctum sibi p'porcionabiliter p'ns. ita
anima xpi vt hic s' sacramento po-
test intuitiue intelligere illa intelli-
gibilia que sunt sibi vt hic p'sentia.
vtpote sicut angel⁹ potest intuitiue
videre angelū hic p'sentē sibi. ita
z animas illoz qui inferūt aut ho-
nores aut cōtumelias. vñ actiones
per corpa exhibitās licet non vide-
at per sensationes p'nt tamen clare
oīa intueri vt est in celo. intelligit ta-
men illas vt est in sacramento z

primo causari in anima xpi ex p-
sentia obiecti vt non insunt vbo cre-
sti primo vt est in celo. s' cōcomitā-
tur presupposito saltē q' immode-
rata distantia impediāt intuitiua
creatā q' videlicet de increata p-
ut scz in verbo omnia intuitiue in-
telligit. aliud est sicut etiā angel⁹
existens in celo non videt intuitiue
q'cquid p'ns hic intuitiue videt. vñ
lector intelligat seu per secūdariā
intellectionē q' habet in celo. vt sic
cōcomitariā intellectōem. Ex quī-
bus terciā pars conclusionis sequi-
tur. q' xps p'pter suū eē in sacra-
mento non solum non priuatur aliqua
opatione. quā habet in celo. ymmo
vt in eucharistia est hz plures opa-
tiones. primo quas per consequēs
habet cōcomitanter in celo. cum z
angelus dum p'ns est hic taliter co-
gnoscit vnde patet p'batio correla-
riū. qd non est ad imperfectionem
suā vt est in eucharistia. Sed ad
multiplicem perfectionem vt cor-
relariū exclamat. Ex q' etiā correla-
rio iterū sequitur q' cūz oppositoz
eadem sit disciplina sicut summam
habet xps complacentiam in eos q'
landi z honori suo deferūt. ita z su-
mam displicentiam non sensitiaz
sed intellectiū. que nobilior existit
haby in eos qui sue laudi detrahūt
Ad argumentum ergo q' in secun-
do documento tactum est quasi cō-
tumelie illare xpo vt in sacramēto
non valeāt sentiri a xpo ad vīsum z
ad auditum eo q' organum sensus
in corpore xpi non ē in eucharistia
sub illo q' mō requiritur ad hoc vt
immutetur organū ab obiecto. cū
ipm non habeat modum quantita-

De duratione sacramenti

tiū. rē. hñ. em̄ ex pmissis q̄ orga-
num est hic vere quantum quo ad
intrinsicam suam dimensionem. &
ita vere quantū sub sacramento si-
cut est in celo. & ergo potest organū
hic recipere sensationem. s̄ quia or-
ganum non habet hic modum q̄n-
titatū. quo ad extrinsicam dimen-
sionem. quia videlicet non est coex-
tensum cum quanto cui ē p̄ns nec
cōplet locum. ideo vt hic nō pōt si-
bi p̄mo inferri seu inesse satisfactio.
quia videlz nō potest ab oblecto vt
hic causari in eo inest autē ei vt cō-
comitāter. esse em̄ p̄mo fm̄ modū
quantitatū. non est tam necessaria
recipiendī sensatōnem. f̄ni illū mo-
dū quantitatū sic est iolum cō-
ditio acquisita ad sensationem per
compationem ad agēs p̄mo trās-
mutans. vñ sine illa conditione po-
test inesse cōcomitanter. vide super
hīs **S**corum in suo quarto dist. x.
in q̄one. **I**n om̄is actus remanēs
qui inest x̄po naturaliter existētī in
sit sibi in eucharistia ex̄iti sacramē-
to. Concludamus ergo q̄ omnes q̄
detrahūt bonorū ip̄m sacramentū

indigne pertractando aut cōtame-
lijs afficiendo reverentiamq̄ eius
non ampliando. sed potius occul-
tando cuz valde impiū sit iniurias
hominū vlcisū & creatoris iniurias
diffisare. **I**deo sicut duplici mō no-
tātur a x̄po. s. vt hic in sacramēto. &
a regnante in celo. ita duplici cōtri-
tione eternaq̄ maledictōne. in ani-
ma videlz & in corpe sine dubio nō
si respiscant eos cōteret. sicut & du-
plici honore per virtuosam longe-
uamq̄ vitam in terris & per eternā
retributionē in celis dotare digne-
tur suā laudē ampliantes ih̄s x̄ps
q̄ est in eternū bñdictus. **A**mn̄ fiat.

Finitum est hoc opus per frat̄
Henricū institutis sacre pagine p̄-
fessorem ac heretice prauitatis inq̄-
sitore. lectorisq̄ ecclesie **S**altzbur-
gen. ordi. p̄dicatoz. **A**nno dñi mil-
lesimo quadringentesimononage-
simo quinto. xj. **A**ugusti. **A**c anno
sequēti per **A**nthoniū koberger in
famosa ciuitate **M**urenberg imp̄s-
sum. xxvj. **J**anuarij ad laudem dei
consummatum.

THE LIBRARY OF
THE UNIVERSITY OF
CHICAGO

